

МУЗИЧНА ЕСТРАДА:

словник термінів

Харків 2019

УДК 78.036(038)
М 89

Рецензенти:

Лошков Юрій Іванович – доктор мистецтвознавства, професор, перший про-реktor Харківської державної академії культури

Рощенко Олена Георгіївна – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри теорії та історії музики Харківської державної академії культури

Музична естрада : довідник : у 4-х т. Т. 1 : словник термінів / автор-уклад. В. Откидач. — Х. : Лідер, 2019. — 259 с.

ISBN 978-617-630-062-5

У словнику розглядаються терміни, поняття, категорії, жанри під кутом зору функціонування популярної музики: музичної естради, поп- та рок-музики, джазу, а також людських взаємовідносин у житті творчої особи. Вперше зроблено спробу поєднати кризь призму концертно-творчої діяльності численні термінологічні одиниці в річищі сучасного шоу-бізнесу, історії та теорії естрадного мистецтва.

Для більш повного опанування окремої проблеми при деяких термінах подано скорочені бібліографічні описи джерел інформації в алфавітному порядку російською та українською мовами, зокрема видань про шоу-бізнес, продюсерство, атрибути концертно-сценічної діяльності та технічне забезпечення концертного виступу. Окрім видань, що висвітлюють проблеми музичної естради, автор свідомо подавав деякі видання, зміст яких безпосередньо чи опосередковано стосується місця і ролі музики у різних аспектах та сферах (суспільство, наука, балет, танець, театр, література, поезія тощо). Вся подана література в історичному ракурсі розглядається поза політичних, расових та етнічних обмежень.

Поданий словник буде корисним професіоналам та аматорам естради, студентам закладів культури і мистецтв, працівникам бібліотек, диск-жокеям, керівникам естрадно-джазових колективів, культурологам, а також усім, хто цікавиться питаннями музичної естради.

ISBN 978-617-630-062-5

УДК 78.036(038)

© Автор-укладач В. М. Откидач, 2019 р.
© Видавництво «Лідер», 2019 р.

Зміст

<i>Передмова</i>	4
А.....	6
Б.....	23
В.....	38
Г.....	45
Д.....	56
Е, Є.....	68
Ж.....	78
З.....	81
І, Й.....	88
К.....	95
Л.....	120
М.....	125
Н.....	145
О.....	151
П.....	158
Р.....	179
С.....	192
Т.....	212
У.....	224
Ф.....	228
Х.....	236
Ц.....	241
Ч.....	243
Ш, Щ.....	244
Ю, Я.....	247
~ іноземна частина.....	249
~ сленгова частина.....	253

Передмова

Ще в 1970 рр. музикознавці відзначали недостатність наявних перекладних словників, що вказувало на явне відставання від розвитку міжнародної музичної термінології. Проте з тих пір істотних змін не спостерігалось. У СРСР було видано низку галузевих англо-російських словників, призначених для вивчення англійської мови у сфері медицини, техніки, гуманітарних наук. На жаль, дотепер днем з вогнем можна відшукати дещо подібне для музикантів. У всякому разі, таких видань можна перелічити по пальцях.

Отже, запропонований словник є однією із перших спроб створення подібних словників у царині музичної науки і музичного мистецтва, концертно-творчого життя митців. Автор-упорядник, спираючись на досягнення сучасної лексикографії та широке коло джерел, спробував створити актуальний посібник для тих, хто поглиблено займається вивченням проблем сучасної культурології, естрадного мистецтва, концертно-творчої діяльності.

Важко пояснити той факт, що дотепер у вітчизняному музикознавстві бракує словників по музичній естраді. Автором в 2004 р. була здійснена спроба видання подібного словника¹. Звичайно, тією або іншою мірою іноземна музична лексика відбита в деяких галузевих словниках. Проте в силу специфіки й спрямованості вони не можуть повною мірою задовольнити величезні потреби в перекладацькій роботі з іноземними музичними джерелами. До того ж, у деяких випадках переклади та пояснення деяких понять, термінів і окремих слів містять неточності, грішать протиріччями, нерідко взаємовиключаючого характеру.

Щоправда, були спроби видати певну довідкову літературу в заявленій тематиці. Проте подібні видання намагалися охопити якомога більше тлумачень, що явно шкодило загальній проблемі.

Основне ускладнення, з яким довелося зіштовхнутися в роботі над даним словником, полягало в тому, що існуючі перекладні словники далекі від одностайності в тлумаченні й перекладах багатьох термінів і понять. Причому амплітуда різничань, методик і принципів – будь то транслітерація, транскрипція, орфоєпія, понятійний апарат і т.п. – досить велика. Спроба ж звернутися до енциклопедичних і тлумачних словників лише збільшила клубок протиріч.

Нині на слухача обрушується шквал різноманітної інформації, в тому числі і в царині естради, популярної музики, концертного життя тощо. Тому й виникла ідея створення цього словника, який допоміг би зорієнтуватися у питаннях термінологічної плутанини. Автор намагався зібрати воедино все, що можна (хоча б і з певною мірою умовності) назвати цією термінологією.

Словниковий запас естрадних видів мистецтв почав поповнюватися за рахунок політичних, літературних, театральних, музичних та інших термінів. Але в даному випадку всі терміни, які мають більш широке тлумачення, розглядаються лише в контексті понять, пристосованих до мистецтва сцени та естради, зокрема музичної. Саме з різноманітних джерел (енциклопедій, словників, часописів, газет, теле- та радіопередач, особистого досвіду) власне й складався даний словник.

У словник були включені такі напрями тлумачень:

- деякі поняття та явища філософського, естетичного, загальномистецького, театального та музичного спрямування, які стали невід'ємною частиною складного синтетичного процесу поєднання різних жанрів на концертній естраді;
- історико-культурологічні терміни, пов'язані із джерельною базою музичної естради;
- психолого-педагогічні терміни, пов'язані із творчістю митців на естраді;
- терміни, пов'язані з організаторською, інтелектуальною, фінансовою, психологічною діяльністю митця на концертній естраді;
- стилі, напрями, течії поп- і рок-музики та джазу;
- музичні інструменти, технічні засоби, різні електронні пристрої, що побутують на естраді;
- танцювальні форми, пов'язані із сферою естрадного та джазового музикування;
- інші музичні терміни (у межах зазначених спрямувань);
- деякі сленгові поняття.

Автор намагався уникати тих слів і понять, які існують в музичних словниках та є загальнозжованими (знаки альтерації – *дієз*, *бемоль*; частини музичних інструментів – *розтруб*, *крона*; різні пристосування – *пульт*, *мундштук* тощо). У словнику, як правило, подаються тільки іменники. Крім того, для більш швидкого знаходження відповідного терміна багатослівні вирази (прикметник + іменник) подаються в оригінальному вимовлянні (*абсолютний слух*, *організаторські здібності*).

¹ Музична естрада : словник / уклад. В. Откидач. — Х. : Видавець І.В. Якубенко, 2004. — 444 с.

На жаль, рівень розвитку естрадно-джазового знання, а також складність понять, які аналізуються, не дозволяє нині однозначно та чітко визначити низку термінів, що не могло не відбитися на інтерпретації автором змісту деяких понять. Об'єктивне пояснення у тому, що словник, як і мова відповідного дослідження, відповідає певному рівню його розвитку.

У пропонованому словнику читачі, безумовно, знайдуть деякі прорахунки, певну недостатність інформації, оскільки у процесі роботи над словником не весь матеріал був рівноцінно доступним. У силу цього деякі поняття виявилися менше висвітленими. Окрім суб'єктивних причин, це має й своє виправдання: культурологічний апарат знаходиться ще в стадії початкового формування. Автор-укладач розглядає свою працю як внесок у галузь пізнання історії естрадного мистецтва, концертно-творчої діяльності, в ту літературу, що стане чудовою допомогою у роботі студентів, диск-жокеїв, керівників естрадних і джазових колективів, усіх, хто цікавиться вищезазначеними проблемами. Сподіваємося, що поданий енциклопедичний словник знайде свого зацікавленого читача.

Як користуватися словником

Всі терміни в словнику розташовані за алфавітним порядком. Заголовне слово або вираз подаються напівжирним прописним шрифтом. Далі йде тлумачення цього терміна, інколи деякі історичні факти, прізвища, приклади тощо.

Після словарної статті знаходяться еквіваленти заголовного слова іноземними мовами і подаються в такому порядку – російська, англійська, французька, німецька та мають відповідні скорочення – *р.*, *а.*, *ф.*, *н.* Там, де в англійській мові є американський варіант написання слова, подається позначка *ам.* На перших позиціях у деяких випадках подаються слова, які були першоосновою подальших словотворень. В багатьох випадках це латинські чи грецькі основи (*лат.*, *грец.*). Грецькі слова подаються латиницею. Інколи зустрічаються як основи й інші мови – італійська (*ит.*), іспанська (*іс.*), португальська (*порт.*). Подання подібних слів надає можливість зрозуміти їх етимологічний характер. Якщо російський варіант співпадає за написом з українським, він не дублюється.

Заголовні слова, які повторюються в одній статті, мають скорочення по першим літерам. Так, наприклад, у статті «Авангардний джаз» повторення цього словосполучення набуває форми – А.д.

Заголовні слова-омоніми розміщені із цифровим показником. Після заголовного слова або у словарній статті при наявності подаються синоніми основного поняття. Це надає надзвичайної можливості опанування багатства української мови.

У прикметниках допускається відсікання закінчень із суфіксами *-альний*, *-зький*, *-ичний*, *-чний*, *-ний*, *-овий*, *-ський* та ін.

Позначка (*) указує на переносне значення слова.

Коса риска (/) указує на синоніми.

A

АБОНЕМЕНТ – 1. Право за плату чи безплатно користуватися будь-чим на певний строк (місцем у театрі, конц. залі, бібліотекою), яке надається окремій особі чи групі осіб. Театр. А. виник в 90-х рр. XVII ст. в Італії, в Росії – у XVIII ст. 2. Офіційний документ, що засвідчує це право.

ф. *abonnement* – передплата, плата наперед

а. *subscription, season ticket*

н. *Abonnement, Dauerkarte, Bezug, Dauerbezug*

АБРЕВІАТУРА – 1. Складноскорочене слово, утворене різними способами, а також загальноприйняті скорочення слів (ВІА, ГИТИС). 2. Скорочене та спрощене позначення у нотному письмі. До А. відносяться також скорочення у словесних позначеннях інструментів, темпів, відтінків виконання тощо (g. – guitar; sax. – saxophone; фл. – флейта; кл. – кларнет).

лат. *brevis* – короткий, стислий; *abbrevio* – скорочую

р. аббревіатура

а. *abbreviation*

ф. *abréviation*

н. *Abbreviation, Abbréviatur, Abkürzung*

АБСОЛЮТНИЙ СЛУХ – висока здатність розрізняти й відтворювати на слух муз. звуки. Є істотною професійною властивістю композиторів, музикантів, співаків, буває, як пр., природженим. Див. також *Слух*.

р. абсолютный слух

а. *perfect ear, perfect/absolute pitch*

ф. *gumeur absolue*

н. *absolute Gehör*

Бережанский П. Абсолютный музыкальный слух. — М., 2000.; Ивонина Л. Абсолютный слух как психолого-педагогическая проблема. — Пермь, 2007.; Слонимский Н. Абсолютный слух. — СПб., 2006.

АВАНГАРД, альтернативний рок – 1. У світовій практиці до А. відносять тих виконавців, чия творчість знаходиться на межі попул. музики та акад. експеримент. мистецтва. Термін інколи використовується для позначення відносно невеликої частини рок-музики, що радикально протистоїть шоу-бізнесу. 2. *Найпередовіша, найсвідоміша частина певної суспільної групи, класу, що веде за собою решту; еліта.

а. *avant-guard, vanguard, van*

н. *Avantgarde*

АВАНГАРДИЗМ – термін, що означає різні течії у мистецтві ХХ ст. (авангард, авангард. рок, авангард. джаз). Для А. характерно прагнення до корінної зміни худож. практики, пошук нових, незвичайних засобів вираження форми та змісту творів, взаємовідносин митців із життям.

а. *avant-gardism*

ф. *avant-gardisme*

Борев Ю. Художественная культура XX века. — М., 2007.; Васильев И. Русский литературный авангард начала XX века. — Екатеринбург, 1995.; Власов В., Лукина Н. Авангардизм. Модернизм. Постмодернизм : терминолог. слов. — СПб., 2005.; Волощук Є., Бігун Б. Доба «ізмів» : модернізм та авангардизм у західноєвропейській літературі першої половини ХХ ст. — К., 2014.; Гапанович О. Бегство от человека? : авангардизм на Западе. — Мн., 1989.; Гончаренко М. Неоавангардизм : падіння без злету. — К., 1983.; Дмитриева Э. Авангардизм в художественной культуре XX века. — Самара, 1996.; Житомирский Д., Леонтьева О., Мяло К. Западный музыкальный авангард после второй мировой войны. — М., 1989.; Зейле П. Модернизм и авангардизм. — Рига, 1989.; Как всегда – об авангарде : антол. фр. театр. авангарда / сост. С. Исаев. — М., 1992.; Крученых А. Наш выход : из истории рус. авангарда. — М., 1995.; Мир вокруг нас : авангард и традиции в единстве и противоречии / ред. Н. Румянцева. — М., 2006.; Постникова Т. «Если ты носишь начало времен в ушах» : авангард. поэзия 80-х-нач. 90-х гг. — М., 1995.; Сахно И. Русский авангард. Живописная теория и поэтическая практика. — М., 1999.; Сидорина Е. Сквозь весь двадцатый век : худож.-проект. концепции рус. авангарда. — М., 1994.; Турчин В. Авангардистские течения в современном искусстве Запада. — М., 1988.; Турчин В. По лабиринтам авангарда. — М., 1993.; Хан-Магомедов С. Архитектура советского авангарда : кн. 1 : Проблемы формообразования : мастера и течения. — М., 1996.; Шевченко Н., Пронькин В., Пронькин А. Авангардизм и абстракционизм – бунт или развитие? Генезис, эволюция и будущее искусства от древности до Нового авангарда XXI в. — Белгород, 2008.

АВАНГАРДНИЙ ДЖАЗ – умовна назва групи стилів і напрямів сучасн. джазу, орієнтованих на модернізацію муз. мови, на засвоєння нових, нетрадиц. виразних засобів та техн. прийомів. Зародився в 1960-х рр. До А.д. прийнято відносити фрі-джаз, «третю течію», електронний джаз, деякі форми кул-джазу, джаз-року. Для А.д. характерно прагнення зробити джаз програмною музикою, звільнити від «оковів» гармонії, ритму, метра, традиц. структури. Найвідоміші представники – О. Коулмен, С. Тейлор, А. Шепп.

р. авангардный джаз

а. *avant-garde jazz, free jazz, abstract jazz, new thing, new wave*

АВАНГАРДНИЙ МЕТАЛ, авангард-метал – один із напрямків метала. Відрізняється великою кількістю муз. експериментів зі звуками, інструментами та структурою пісень.

а. *avant-garde metal*

АВАНЛОЖА – невелике приміщення перед входом у театр. ложу або внутрішня закрита частина театр. ложі. Виникнення пов'язано з тим, що ложі абонувалися цілими родинами, де вони залишали верхній одяг.

a. stage/proscenium box

ф. loge d'avant-scène

н. Proszeniumsloge

АВАНСЦЕНА – 1. Частина сцени, відкрита перед завісами, дещо висунута в зал для глядачів, на якій часто відбувається певна естр. дія (часто під час «зарядження» великих колективів на основній сцені). 2.*Чільне місце, передній план.

a. apron, proscenium, the front of the stage, forestage

ам. apron (stage)

ф. avant-scène, proscénium, petit proscénium

н. Vorbühne, Proszenium

АВАНТЮРНА ДІЯ – акція, не співмірна з реальними цілями та можливостями індивіда. Як пр., ризикована, позбавлена стабільного та кінцевого успіху, часто зумовлена нечесними й корисливими розрахунками. Іноді присутня в шоу-бізнесі, в індустрії розваг, на конц. естраді.

ф. *aventure* – пригода, те, що випадково трапляється

р. авантурное действие

a. adventure action/operation

н. abenteuerliche Aktion

АВТОБІОГРАФІЯ – літ. жанр, життєпис якої-небудь особи, складений нею самою. Форма А. припускає сповідь, спробу правдивої передачі своїх переживань і вражень.

р. автобиография

а., ф. autobiography

н. Autobiographie, Selbstbiographie

📖 Автобиографические сочинения в междисциплинарном исследовательском пространстве / Е. Агеева и др. — М., 2017.; Губина С. Автобиография как метод самоанализа и познания общества. — М., 1996.; Мишина Л. Жанр автобиографии в истории американской литературы. — Чебоксары, 2010.; Сапогова Е. Семантика личной жизни : экзистенциально-нарративный анализ автобиограф. историй. — Тула, 2014.

АВТОГРАФ – 1. Автор. рукописний текст. 2. Власноручний, звичайно пам'ятний, підпис або надпис, зроблений автором, виконавцем, артистом.

a. autograph

ф. autographe

н. Autograph, Autogramm

АВТОНІМ – справжнє ім'я на відміну від *псевдоніма* (див.).

гр. *autos* сам + *онима* ім'я

р. автоним

а., ф. autonym

н. Autonym

АВТОР – творець якого-небудь худож., муз. твору, наукового дослідження, винаходу. Також термін, що називає людину по її відношенню до письмового чи нотного тексту як до свого власного створіння.

лат. *au(c)tor* – засновник, фундатор, винуватець

р. автор

a. author, writer (літ. твору), composer (муз. твору)

ф. auteur

н. Autor, Verfasser, Urheber

📖 Бунин И., Андреев Л., Ремизов А. Авторология русской литературы. — М., 2011.; Витковская Л. Авторское «Я» в когнитивной парадигме. — Пятигорск, 2005.; Власенко Т. Литература как форма авторского сознания. — М., 1995.; Джамбинова Р. Роман и автор : новые грани художественности (1960-1990-е гг.). — Элиста, 1996.; Драгомирецкая Н. Автор и герой в русской литературе XIX-XX вв. — М., 1991.; Карпов И. Автор в русской прозе : очерки типологии авторства. — М. ; Йошкар-Ола, 1997.; Карпов И. Авторское сознание в русской литературе XX века. — Йошкар-Ола, 1994.; Ладыгин Ю. Автороцентрический подход к анализу прозаического художественного текста. — Иркутск, 1997.; Нестеренко А. Авторское начало в эпическом произведении. — М., 1982.; Осьмухина О. Русская литература сквозь призму идентичности : маска как форма авторской репрезентации в прозе XX ст. — Саранск, 2009.; От Нестора до Фонвизина : новые методы определения авторства / Л. Милов и др. — М., 1994.; Парцей М. Авторский фактор в публицистике. — Львів, 1990.; Пестерев В. Роль автора в современном зарубежном романе как художественная проблема. — Волгоград, 1996.; Проблема автора в художественной литературе / отв. ред. И. Чулков и др. — Ижевск, 1993.; Проскурина Ю. Типология образа автора в творчестве Ф. М. Достоевского. — Екатеринбург, 1992.; Пудожгорский В. Рассказ и автор. — Вологда, 1985.; Фаустов А. Авторское поведение в русской литературе : сер. XIX в. и на подступах к ней. — Воронеж, 1997.

АВТОРИТАРНИСТЬ – соц.-психологічна характеристика стилю керівництва (лідерства). Виявляється в зосередженні в руках однієї людини всієї повноти влади, в усуненні ін. людей від рішення найважливіших питань спільної діяльності, в т.ч. і в конц.-мистецькій галузі, шоу-бізнесі.

лат. *auctoritas* – влада, вплив

р. авторитарность

АВТОРИТЕТ – 1. Загально визнаний вплив, що його роблять на переконання й поведінку людей певні особи, ідеї, організації в різних сферах суспільного життя завдяки притаманним або приписуваним їм особливостям і заслугам. Ґрунтується на професіоналізмі, знаннях, моральних засадах, соц. статусі, досвіді чи міфах. А. на естраді можна вважати визнаних майстрів, корифеїв. 2. Той, хто користується загальним визнанням, впливом.

лат. *au(c)toritas* – влада, вплив
а. authority; guru
ф. autorité, prestige, ascendant
н. Autorität, Ansehen

АВТОРСТВО (в мистецтві) – поняття, що виражає специфічне ставлення до творів мистецтва як особисто створеного його творцем (автором) та які йому належать. Це ставлення стало в сучасн. світі нормою й охороняється законом (автор. право).

а. authorship
ф. paternité

н. Autorschaft, Urheberschaft, Verfasserschaft

АВТОРСЬКА ПІСНЯ – напрям муз.-поетичної творчості, коли автор і виконавець – одна особа, а для супроводу використовуються переважно акустичні інструменти. Як самостійне культурне явище сформувалася в другій пол. ХХ ст. у сфері міської культури великих промислових і культурних центрів СРСР. У зв'язку з визначальним значенням тексту творцями А.п. були зазвичай поети. Виконання таких пісень відрізнялося довірливістю, простотою й супроводжувалося гітарою. Зачинателями цього жанру були Б. Окуджава, Ю. Візбор, Н. Матвеева, А. Якушева, О. Городницький, О. Галич та ін., які й ствердили її основне естетичне кредо: чесність, правдивість, щирість почуттів, критичне ставлення до дійсності, баладно-романсова жанрова основа, пріоритет слова. Згодом жанр змінився, триєдність авторства стала порушуватися, з'явилися нові мотиви й прийоми, що певною мірою нівелювали всі минулі достоїнства А.п. Серед наступних представників – В. Висоцький, О. Розенбаум, О. Дольський, В. Доліна й баг. ін. Має й інші назви – бардівська, гітарна, самодіяльна, співана поезія (див. також *Бард*).

р. авторская песня

н. Autorenlied

📖 Авторская песня / сост. В. Новиков. — М., 1998.; Андреев Ю. Наша авторская. — М., 1991.; Андреев Ю., Вайнонен Н. Наша самодеятельная песня. — М., 1983.; Возьмемся за руки, друзья! : расск. об автор. песне / авт.-сост. Л. Беленький. — М., 1990.; Воложин С. За КСП и против ВИА. — Од., 2000.; Гордейчик В. Рифмы и ритмы : сб. авт. песни. — Хабаровск, 2001.; Грачев А. Путь песенной поэзии : автор. песня и песенная поэзия восхождения. — Челябинск, 2007.; Истомин С., Денисенко Д. Самые знаменитые барды России. — М., 2002.; Казачкова Т. Авторская песня как самостоятельное явление культуры. — Курган, 2013.; Картавий П. Сучасна українська авторська пісня. — Суми, 2009.; Кулагин А. У истоков авторской песни. — Коломна, 2010.; Лукина М. Звенящий горизонт : очерки и эссе о бардах. — Челябинск, 2008.; Некрасов Е. Шесть вечных струн. — М., 1990.; Ничипоров И. Авторская песня в русской поэзии 1950-1970-х гг. — М., 2006.; От костра к микрофону : из истории самодеят. песни в Ленинграде в 50-60-х гг. / Сост. А. и М. Левитаны. — СПб., 1996.; Румянцев С. Слеза несбывшихся надежд. — М., 1996.; Савченко Б. Авторская песня. — М., 1987.; Чуланов А. В пути и на привале. — Мн., 1989.

АВТОРСЬКЕ ПРАВО – частина цивільного права, що регулює відносини, що виникають у зв'язку з використанням творів науки, літератури та мистецтва. Зародилося в XV ст. у зв'язку з виданням літ. творів. Поширюється на твори науки, літератури й мистецтва, що є результатом творч. діяльності, незалежно від призначення та гідності твору, а також засобу його вираження. А.п. поширюється як на обнародувані, так і на не обнародувані твори, що існують у якійсь формі: письмовій, усній, звуко- або відеозапису, зображення. Див. також *Копірайт*.

р. авторское право

а. copyright

ф. droit d'auteur

н. Autorenrecht, Verfasserschaft, Urheberrecht

📖 Авторське право і суміжні права : європ. досвід : кн. 1 / уклад. Р. Дроб'язко. — К., 2001.; Авторське право і суміжні права : європ. досвід : кн. 2 / уклад. Р. Дроб'язко. — К., 2001.; Авторське право на літературні та художні твори в Україні / уклад. Л. Котенко. — К., 2000.; Авторське право та авторознавча лінгвістична експертиза у цифрову добу / О. Харитонова та ін. — Од., 2017.; Азбука авторського права / вступ. ст. Б. Панкіна. — М., 1982.; Антимонов Б., Флейшиц Е. Авторское право. — М., 1957.; Антонов В. Интеллектуальная собственность и компьютерное авторское право. — К., 2006.; Афанасьева К. Авторське право. — К., 2006.; Бадиця І. Авторське, винахідницьке право, право на відкриття і міжнародний захист авторських прав. — К., 1997.; Ваксберг А. Об авторском гонораре. — М., 1961.; Гаврилов Э. Авторское право. Издательские договоры. Авторский гонорар. — М., 1988.; Гаврилов Э. Советское авторское право. — М., 1984.; Дилленц В. Авторское право : прошлое и настоящее. — М., 1988.; Дмитриева А., Свельев Д. Авторское право в Интернете. — СПб., 2011.; Дюма Р. Литературная и художественная собственность : авт. право Франции. — М., 1993.; Закон України «Про авторське право і суміжні права» / ред. О. Бурсук. — К., 1998.; Иванов Н. Авторские и смежные права в музыке. — М., 2016.; Капіця Ю., Ступак С., Жувака О. Авторське право і суміжні права в Європі. — К., 2012.; Кириллова М. Развитие советского авторского права. — Свердловск, 1982.; Коноваленко В. Авторське право у видавничій справі. — Тернопіль, 2010.; Кузнецов Ю. Патентознавство та авторське право. — К., 2009.; Кулініч О. Авторське право і суміжні права. — Од., 2017.; Матвеев А. Система авторских прав. — М., 2017.; Мацкевич О. Авторське право в діяльності засобів масової інформації, що функціонують у цифровому середовищі. — К., 2017.; Мирошникова М. Сингулярное правопреемство в авторских правах. — СПб., 2005.; Опарина М. Ответственность за нарушение авторских прав. — М., 2003.; Оуэн Л. Приобретение и продажа авторских прав на литературные произведения. — М., 1997.; Пастухов О. Авторське право в Інтернеті. — К., 2004.; Савельева И. Правовое регулирование отношений в области художественного творчества. — М., 1986.; Татевосян В. Авторское право в вопросах и ответах. — Самара, 1997.; Хейфец И. Авторское право. — М., 1931.; Чертков В. Авторское право в периодической печати. — М., 1989.; Штефан А. Авторське право і суміжні права. — К., 2017.; Штефан О., Штефан А. Авторське право і суміжні пра-

ва у рекламі. — К., 2009.; Юргенсон Б. Авторское право на музыкальные произведения. — М., 2012.; Яфаев А. Авторское право капиталистических стран. — М., 1983.

АВТОРСЬКИЙ ДОГОВІР – угода про використання творів науки, літератури або мистецтва, що укладається автором (його спадкоємцем або правонаступником) із відповідною організацією-користувачем (видавництвом, театром, звукоstudioю і т.п.) в межах і на умовах, погоджених сторонами. Укладання А.д. обов'язково, крім випадків, коли закон прямо припускає використання твору без дозволу володаря автор. права.

р. авторский договор

а. author's agreement

н. Autorenvertrag

АГЕНТСТВО, агенція – орг., що виконує певні доручення установ, юридичних або фізичних осіб.

лат. *agentis* – той, що діє

а. agency, agents, dealership

ф. agence

н. Agentur

АГИТБРИГАДА – невеликий професійний або самодіяльний худож. колектив, який має в програмі номери актуальної, злободенної тематики і виступає перед глядачами безпосередньо за їх місцем роботи або помешкання; форма клуб. театралізованої естради. Були створені після 1917 р. і використовувалися у політичній агітації та пропаганди за рад. часів. В А. використовувалися елементи музики, театру, цирку, ексцентрики, різних естр. прийомів. Сценарій, як пр., писався самими учасниками.

р. агитбригада

📖 Агитбригада / сост. И. Толстихин. — Чита, 1962.; Альтмарк М. Рабочая агитбригада. — Таш., 1988.; Аскеров А., Леонов М. Беседы об агитбригаде. — М., 1985.; Гааз П. Методика сценарно-режиссерской работы в агитационно-художественных бригадах. — М., 1987.; Калашников В. И в клубе, и в поле. — К., 1986.; Калашников В. Ми – агитбригада. — К., 1989.; Квасникова Л. Пионерская агитбригада. — М., 1988.; Квасникова Л. Пионерская агитбригада. — М., 1988.; Кукаретин В. Сельская агитбригада. — М., 1956.; Кукаретин В. Художественная агитбригада. — М., 1952.; Лихачев К. Мастера острого слова. — М., 1970.; Мадуев Н. Силой художественной агитации. — Улан-Удэ, 1982.; Полушкин А., Туркин Л. Агитбригада в городе и на селе. — М., 1962.; Рожинский А. Звонкоголосая агитация. — М., 1986.; Саруханов В. Агитбригада : проблемы, рекомендации, сценарии. — М., 1988.; Саруханов В. Рабочая агитбригада. — М., 1982.; Сельская агитбригада / подгот. В. Кукаретин. — М., 1983.; Сидельников В. Образное решение агитпредставления. — М., 1988.; Смельницкий Г. Агитбригада крупным планом. — Петрозаводск, 1986.; Четин А. Пути развития агитационно-художественных бригад в РСФСР. — М., 1988.; Юнисов М. Парадоксы агитбригадного творчества. — М., 1990.

АГОН – змагання, в т.ч. і музичні, що склали частину урочистих ігор; нестримне прагнення древніх греків до будь-яких змагань у всіх сферах громад.-суспільного життя. Як наслідок маємо численні конкурси, фестивалі, різні змагання серед естр. виконавців, співаків, музикантів.

грец. *agonia* – боротьба

АДАПТАЦІЯ – 1. Переробка худож. твору або перенесення його в ін. жанр. 2. Зміна параметрів чутливості аналізаторів, пристосування їх до подразників. Творч. людина повинна вміти адаптуватися до умов виступу, аудиторії, ін. подразників, в т.ч. і негативних (неприспосованість конц. приміщення, погані умови побуту, харчування тощо).

лат. *adapto* – пристосовую

р. адаптация

а. adaptation, alteration, recast

ф. adaptation

н. Adaptation, Adaption, Anpassung, Bühnenbearbeitung

📖 Адаптация и здоровье / отв. ред. Э. Казин. — Кемерово, 2003.; Бородюк Н. Адаптация, ее системный анализ в западной и восточной медицине. — М., 2009.; Георгиевский А. Эволюция адаптаций. — Л., 1989.; Добрынина В., Ратова И. Адаптация в обучении. — Домодедово, 2002.; Дубинина В., Гатаулина Н. Адаптация выпускников сельских школ к обучению в педагогическом вузе. — Йошкар-Ола, 2006.; Казначеев В. Современные аспекты адаптации. — Новосибирск, 1980.; Коган Б. Стресс и адаптация. — М., 1980.; Кузнецов П. Адаптация как функция развития личности. — Саратов, 1991.; Лежачий Э. Элементы общей теории адаптации. — Вильнюс, 1986.; Меерсон Ф. Адаптация, стресс и профилактика. — М., 1981.; Налчаджян А. Личность. Групповая социализация и психическая адаптация. — Ереван, 1985.; Нестерова А., Сулова Т. Конструктивистский и социально-психологический подходы к изучению факторов жизнеспособности и адаптации мигрантов. — М., 2015.; Озернюк Н. Механизмы адаптаций. — М., 1992.; Рахновская И. Вместе : играем, учимся, переживаем. — М., 2005.; Сергеева В. Преодоление трудностей социально-психологической адаптации у юношей. — Петропавловск-Камчатский, 2003.; Советова О. Инновации : трудности и возможности адаптации. — СПб., 2004.; Сухарев А. Кросскультурные психологические исследования и анализ психической адаптации человека в условиях кризиса современной культуры. — М., 2005.

АДМІНІСТРАЦІЯ – 1. Організаційні утворення, призначені виконувати керівні, управлінські функції в різних сферах суспільного життя, в т.ч. і конц.-творч. галузі. 2. Посадові особи, керівний персонал театру, філармонії, конц. залу.

лат. *administratio* – керування, управління

р. администрация

а. administration, management

ф. administration

н. Administration, Verwaltung

АЖИОТАЖ – психічний стан людини при сильному збудженні, хвилюванні, боротьбі інтересів навколо якоїсь справи, питання, події. Винятково важливого значення у виникненні А. відіграють емоції людини. Оскільки вони можуть бути позитивними чи негативними, то й сам А. буває як позитивним, так і негативним. Може викликатися й підтримуватися окремими людьми, певними соц. групами як у професіональних, вузькогрупових і егоїстичних інтересах, так і в колективних інтересах (підбадьорювання виступу музикантів, випуск плакатів, реклама гастролей тощо).

ф. *agiotage* – збудження, хвилювання

р. ажиотаж

а. stock-jobbing, agiotage, rush, stir, hullabaloo

н. Agiotage, Hektik

Вдовиченко А. Коммуникативный ажиотаж стиха : заметки о природе поэзии. — М., 2018.; Мамаев М., Сычев А. Правда о рекламе и услугах. — М., 2018.; Пашутин С. Физиология ажиотажа. — М., 2016.

АЗАРТ – психічний стан людини, при якому спостерігається високий рівень її екзальтованості, емоційного збудження, прагнення до задоволення певної потреби. У стані А. людина у своїх вчинках керується переважно емоціями, може діяти навіть всупереч розуму. В окремих випадках і в окремих людей може набувати позитивного забарвлення і виступати емоційним чинником творч. діяльності. А. людини виявляється в одних випадках як захопленість, завзяття, піднесеність, в ін. – як гарячковість, негативний спалах.

ф. *hasard* – ризик, випадок, з ісп. *azar*, від араб. *аз-загр* – гральна кістка

а. heat, excitement, passion, vehemence, fervour

н. Leidenschaftlichkeit, Eifer

АіР – термін, що означає «артистично-репертуарний». Так зветься один із головних відділів, що є в кожній фірмі грампластини й менеджер. конторі. Відповідно, АіР-щик – робітник даного відділу, до функціональних обов'язків якого входять пошук перспективного виконавця та підписання з ним контракту. Окрім пошуку нових зірок, служба АіР займається і «перекуповуванням» у ін. фірм уже відомих виконавців.

р. АіР, артистично-репертуарний

а. A&R

АЙТИС – змагання казах. акинів, а також одна із традиц. форм казах. усної муз.-поетичної творчості. Під час А. кожний із акинів складає пісні експромтом і відразу їх виконує.

казах. *айты* – розповідати

«**АКВАРИУМ**» (1) (рос.) – розважальний сад у Москві (1893-1940). В театрі на території саду ставились оперети, давались програми вар'єте, естр. дивертисменти, виступали окремі виконавці.

«**АКВАРИУМ**» (2) (рос.) – розважальний сад у Петербурзі (1886-1923), де виступали оркестри, хори, окремі виконавці.

АКИН – нар. поет-імпровізатор і співак у казахів, киргизів і деяких ін. середньоазіат. народів, що виконує свої твори звичайно речитативом у супроводі домбри, кобиза або ін. нар. інструмента. За наших часів А. почали називати поетів-професіоналів. Творчість А. можна вважати джерельною базою автор. пісн.

іран. походження, що початково означало: духовна особа, вчитель, наставник

р. акын

а. folksinger in Kazakhstan and Kirghizstan

ф. akyn, chanteur populaire Kirghiz-Kasakh

н. Volkssänger in Kazakhstan und Kirgisstan

АКОМПАНеМЕНТ, супровід – 1. Сукупність допоміжних голосів, акордів або фігурацій, що слугують гармонійною та ритм. опорою основному мелодійному голосу. 2. Музика, що супроводжує співака, сольний муз. інструмент, хор, виставу, худож. читання. 3. Виконання муз. супроводу. 4. *Дії, події, явища, що супроводжують що-небудь, утворюють тло чого-небудь.

ф. *accompagner* – супроводжувати

р. аккомпанемент, сопровождение

а. accompaniment, backing, comping (ритмічно вільний А. у джазі)

ф. accompagnement, concomitance

н. Begleitung, Begleitmusik

Ақбери Ю. История искусства аккомпанемента. — Владимир, 2012.; Аккомпанемент на шестиструнной гитаре / сост. А. Торопов. — М., 1998.; Бейрюмова Л. Обучение навыкам подбора аккомпанемента на фортепиано. — М., 1993.; Винокур Л. Первоначальное обучение искусству аккомпанемента. — М., 1978.; Довнарвич Л. Музыкальные выразительные средства и их применение в работе над аккомпанементом. — Улан-Удэ, 2008.; К вопросу преподавания в классе аккомпанемента на начальном этапе обучения / подгот. Т. Бедирхановым, Р. Николаевой. — Баку, 1981.; Катанский В. Аккорды и аккомпанемент песен. — М., 1997.; Крючков Н. Искусство аккомпанемента как предмет обучения. — Л., 1961.; Леонтьев А. Аккомпанемент на шестиструнной гитаре. — Саратов, 1998.; Люблинский А. Теория и практика аккомпанемента. — Л., 1972.; Манилов В. Учись аккомпанировать на гитаре. — К., 1983.; Манилов В., Молотков В. Техника джазового аккомпанемента на шестиструнной гитаре. — К., 1984.; Мотов В., Шахов Г. Развитие навыков подбора аккомпанемента по слуху. — М., 2002.; Мур Д. Певец и аккомпаниатор. — М., 1987.; О работе над аккомпанементом песен для младших школьников / разраб. Н. Канделаки, Л. Мартынова. — Куйбышев, 1980.; Оськина С. Импровизационный аккомпанемент на фортепиано и гитаре. — М., 1992.; Оськина С., Парнес Д. Аккомпанемент на уроках гармонии. — М., 1989.; Соловьева Л. Синтезатор : техника автоаккомпанемента. — М., 2000.; Хорунжая Р. Дискурсивное чтение фортепианной литературы (аккомпанемент, импровизация). — М., 2006.; Хрестоматия по аккомпаниаторской практике : баян, аккордеон / сост., перелож.

и предисл. Б. Егорова и Г. Левкодимова. — М., 1991.; Шабатовский О. Как научиться играть на гитаре за месяц : десять уроков аккомпанемента на гитаре. — Екатеринбург, 1999.; Шахов Г. Работа баяниста (аккордеониста) над аккомпанементом вокальных произведений. — М., 1993.

АКОМПАНИАТОР – той, хто акомпанує співцеві, декламаторові. Естр. А. є не тільки виконавець автор. тексту. Від нього вимагається уміння грати по слуху та імпровізувати, траспонувати акомпанемент у зручну для виконавця тональність, володіти різноманітними композитор. та організаційними навичками. Нерідко саме з середовища естр. А. виходили автори попул. романсів, пісень, куплетів, різних обробок. Серед найвідоміших: Я. Пригожий, О. Чернявський, М. Брехес, Д. Ашкеназі, М. Аптекман та ін. Див. також *Концертмейстер*.

р. аккомпаниатор

а. accompanist

ф. accompagnateur

н. Begleiter

АКОРД – набір струн для гітари, скрипки чи будь-якого струн. інструмента.

р. аккорд (струн)

а. set of strings, fittings

ф. garniture, série/jeu de cordes

н. Garnitur, Saitenbezug

АКОРДЕОН – 1. Язичковий муз. інструмент, назва хроматичної гармонії з правою клавіатурою фортеп. типу (від 24 до 36 клавіш), один із найдосконаліших різновидів гармонії. Будова лівої клавіатури така ж, як у баяна. Має регістри, що дають змогу міняти тембр. 2. Загальна назва ручних гармоній, що визнана за кордоном. Виготовив А. та дав йому назву віден. органний майстер К. Деміан (1829). Застосовується як сольний інструмент, так і інструмент супроводу. Вживається переважно в естр. та танц. оркестрах і ансамблях. У джазі застосовується рідко, де вперше з'явився в другій пол. 1920-х. Серед виконавців – А. Дам (США), А. Островський (СРСР), Я. Табачник (Україна).

р. аккордеон

а. accordion, accordeon

ф. accordéon

н. Akkordion, Akkordeon, Ziehharmonika

📖 Бажилін Р. Аккордеон в джазе. — М., 2000.; Власов В. Школа джаза на баяне и аккордеоне. — Од., 2008.; Жанр аккордеонной эстрады в учебном процессе детских музыкальных школ / сост. А. Попов. — Пермь, 2013.; Коротич В. Доигрался : страницы жизни Яна Табачника. — К., 2005.; Черепанін М., Булда М. Естрадний олімп аккордеона. — Ів.-Фр., 2008.

АКСЕЛЕРАЦІЯ – прискорений інд. розвиток людини (найвідчутніше в дитячі та юнацькі роки). Однією з причин А. є науково-техн. революція (комп'ютеризація, автоматизація, розвиток аудіо- та відеопромисловості тощо). Завдяки естр. мистецтву, співу тощо діти раніше «розуміють» проблеми життя, кохання, різних стосунків між людьми.

лат. *acceleratio* – прискорення

р. акселерация

а. acceleration

ф. accélération

н. Akzeleration

📖 Волкова Т. Акселерация населения СССР. — М., 1988.; Зарандия М. Закономерность акселерации развития ребенка. — Тб., 1985.; Карсаевская Т. Социальная и биологическая обусловленность изменений в физическом развитии человека. — Л., 1970.; Кузнецова Ю. Проблема детской одаренности в американской педагогической психологии XX века. — Н. Новгород, 2006.; Нагаев В. Психология акселерации. — Пермь, 1979.; Никитюк Б., Мусагалиева Г., Савченко К. Акселерация развития детей и ее последствия. — Алма-Ата, 1990.; Соколов Д. Акселерация – загадка XX века. — М., 1969.; Соколов Д. Загадка природы. — Челябинск, 1977.; Черник Е. Акселерация и спорт. — М., 1979.

АКСЕСУАРИ – приналежність, допоміжні деталі чого-небудь, супутні предмети, що доповнюють чи створюють тло, обстановку для головного в літературі, театрі, музиці, а також предмети сцен. обстановки, бутафорія.

р. аксессуары

а. accessories, properties

ф. accessoires

н. Zubehören, Beiwerken

АКТ – 1. Закінчена частина драм. твору, театр., цирк., естр. вистави. 2. Урочистий обряд, церемонія.

лат. *actus* – дія, приведення в рух

а. act

ф. acte

н. Akt, Aufzug

АКТОР/Актриса – виконавець/виконавиця ролей в театр., естр. та ін. виставах, в кіно, на ТБ. Див. *Артист*.

лат. *actor* – виконавець

р. актёр

а. actor, player, singer, elocutionist, reciter, première (провідний)

ф. acteur, flambeur, déclamateur, diseur, fantaisiste, artiste de variétés, joueur, фам. cabot, batteur d'estrade; cabotin (поганий)

н. Schauspieler, Komiker, Darsteller, Vortragskünstler (естр.)

📖 Актер на телевидении / сост. В. Сологуб. — М., 1976.; Бакшеева Г. Актер-рассказчик. — Владивосток, 1989.; Барнич М. Мастерство актера : техника «обману». — К., 2016.; Барнич М. Психотехника актера. — К., 2018.; Бейлин А. Актер в фильме. — М.; Л., 1964.; Биль Р. Виховання акторської харизми. — Вінниця, 2013.; Бондаренко В. Сто великих российских актёров. — М., 2014.; Дорошенко В. Сольный спев як засіб виховання студента-актора. — Х., 2010.; Заворотній О., Лопандя В. Психологічна техніка та тренінг актора. — Рівне, 2006.; Ігнашкіна Т. Таємниці акторського життя. — К., 2014.; Калашников В. Акторська майстерність. — Луганськ, 2012.; Лемешева Л. Профессия : актер. — К., 1987.; Локарева Г., Гринь Л. Вокальне мистецтво в професійній підготовці актора музично-драматичного театру: теорія та практика. — Запоріжжя, 2014.; Максименко Г. Тренінг як творчість : шк. універсального актора. — К., 2012.; Малихіна М. Акторська майстерність артиста цирку. — К., 2017.; Мачарет А. Актер и кинодраматург. — М., 1955.; Мерлин Б. Актерское мастерство. — Х., 2017.; Образцов С. Актер с куклой. — М.; Л., 1938.; Петров Н. Актер и сценический образ. — Л., 1935.; Плотников Н. Актер и его работа. — М., 1982.; Полякова Е. Станиславский – актер. — М., 1972.; Пудовкин В. Актер в фильме. — Л., 1934.; Рожковская Н., Рожковский В. Актер и зритель. — Киш., 1981.; Сперанский Е. Актер театра кукол. — М., 1965.; Театр. Актер. Режиссер : кр. слов. терминов и понятий / сост. А. Савина. — СПб., 2014.; Хайченко Е. Почтеннейшая публика, или Зритель как актер. — М., 2016.; Цимбал С. Актер и драматург. — Л.; М., 1960.; Шаварський О. Як стати актором. — К., 2011.

АКТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО – мистецтво театр. гри, створення худож. образів у театрі, кіно, на ТБ, радіо та естраді. Покликано втілювати в якій-небудь дії автор. задум, доносити його до глядача, збагачувати цю дію особистою творчістю та життєвим досвідом.

р. актерское искусство

а. actor's art

ф. art d'acteur

н. schauspielerische Kunst

АКУРАТНІСТЬ – риса людини, що виявляється в точності, ретельності, охайності, своєчасності виконання певного виду діяльності. Формується в процесі виконання різних операцій, морально збалансованої поведінки. Важливого значення набуває в житті творч. людей.

лат. *assigo* – точно виконую

р. аккуратность

а. punctuality, exactness, thoroughness, accuracy

ф. exactitude, ponctualité, propreté

н. Genauigkeit, Sorgfalt, Pünktlichkeit

АКУСТИКА – а) розділ фізики, в якому вивчаються звукові хвилі, їхні збудження, поширення, сприймання та взаємодія з перешкодами та речовиною середовищ; б) галузь в музиці, що опікується вивченням створення та розповсюдження звука; в) чутність звуків у якому-небудь приміщенні.

грец. *akustikos* – слуховий

а. acoustics, acoustics of building/halls (закритих приміщень), pitch of a room (залу)

ф. acoustique, acoustique d'une salle (залу)

н. Akustik, Hörbarkeit, Klangwirkung, Raumklang (залу)

📖 Алдошина И., Приттс Р. Музыкальная акустика. — СПб., 2009.; Аллон С., Максимов Н. Музыкальная акустика. — М., 1971.; Ананьев А. Элементы музыкальной акустики. — К., 2008.; Багадуров В., Гарбузов Н., Зимин П. и др. Музыкальная акустика. — М., 1954.; Батенин В., Гарбузов Н., Зимин П. Музыкальная акустика. — М.; Л., 1940.; Беляев С. Акустика помещений. — Л.; М., 1933.; Блацерна П. Теория звука в приложении к музыке. — М., 2011.; Ганус К. Архитектурная акустика : акустическое проектирование театр. и концерт. помещений. — М., 1963.; Гасанова Р. Пространство звука. — Баку, 2006.; Дрейзен И. Электроакустика и звуковое вещание. — М., 1961.; Исакова-Вамба Р. К проблеме акустического обоснования диатоники, ангемитоники и двенадцатиступенности. — Казань, 1996.; Исакова-Вамба Р. Системы мажора, минора и акустика. — Казань, 2004.; Качерович А. Акустика зрительного зала. — М., 1968.; Корсаков Г., Иванов Б. Основы музыкальной акустики : физиол., архитек. и муз. акустика. — Л., 1989.; Кузнецов Л. Акустика музыкальных инструментов. — М., 1989.; Лаборатория музыкальной акустики / ред. Е. Назайкинский. — М., 1966.; Меерзон Б. Акустические основы звукорежиссуры. — М., 2004.; Микита Г. Архитектурная акустика : основы проектирования муз. и хор. залов. — М., 2009.; Никамин В. Системы пространственного звучания. — СПб., 2004.; Порвенков В. Акустика и настройка музыкальных инструментов. — М., 1990.; Пространственная музыка : история, теория, практика / Б. Галеев и др. — Казань, 2004.; Риман Г. Акустика с точки зрения музыкальной науки. — М., 2012.; Садкова О. Музыкальная акустика. — Н. Новгород, 2015.; Тиунов С., Мещеряков Р. Акустический анализ голоса для диагностики голосовых расстройств. — Томск, 2014.

АКУСТИЧНА СИСТЕМА – два або більше гучномовця, що поєднані між собою особливим чином та змонтовані в акустичному оформленні. А.с. є в комплекті більшості побутових звукотехн. пристроїв (електрофонів, магнітофонів). На сцені А.с. складається із багатоканального пульта, який приймає електричні імпульси від усіх інструментів і мікрофонів та «роздає» підсилений звук на звукові колонки.

р. акустическая система

а. acoustic system

ф. acoustique système

н. akustische System

АКУСТИЧНИЙ – тобто такий, який відноситься до муз. інструмента, що звучить без електричного підсилення. Застосовується також і до приміщення, що характеризує його звукоакустичні властивості.

АКЦІЯ – дія, діяльність, спрямовані на досягнення та вирішення якої-небудь мети.

лат. *actio* – дія, дозвіл, виступ

р. акция

а., ф. action

н. Action

АЛЕГОРИЯ – відбиття абстрактного поняття за допомогою конкретного худож. образу на конц. естраді.

грец. *allegoria* – іносказання

р. аллегория

а. allegory

ф. allégorie

н. Allegorie

📖 Колотило Т. Українська народна пісенна алегорія. — Кам'янець-Подільський, 2009.; Комарова В. Метафоры и аллегории в произведениях Шекспира. — Л., 1989.; Попова М. Аллегория в английской литературе средних веков. — Воронеж, 1993.

«**АЛЕН МАК**» – щорічний міжнар. фестиваль політ. пісні (Болгарія). Проводився з 1975 р. Головні теми – боротьба за мир, свободу, нац. незалежність, за солідарність молоді всіх країн. В ньому брали участь не тільки співаки, музиканти, композитори, але й представники ін. жанрів: пантоміми, театру, молоді художники, поети.

АЛЕЯ ЗІРОК – див. *Площадь звёзд*.

АЛКОГОЛІЗМ – 1. Захворювання, що розвивається внаслідок тривалого зловживання спиртними (алкогольними) напоями. 2. Зловживання спиртними напоями; пияцтво. Від А. страждало чимало виконавців та їхніх прихильників, що й призвело в подальшому навіть до смерті деяких із них (Д. Гарленд, Д. Бонем, Л. Міннеллі, Т. Бонд, К. Хоукінс, Д. Шеннон, А. Северний, В. Висоцький). Див. також *Алкоголь*.

р. алкоголизм

а. dipsomania, alcoholism

ф. alcoolisme

н. Alkoholismus, Trunksucht

📖 Александр. Выход есть! : Опыт освобождения от алкоголизма. — М., 2004.; Быкова А. Алкоголизм и пьянство в России в XIX - начале XX в. : из истории проблемы. — Омск, 2006.; Грязнов А., Рогов М., Грузд Л. Социально-психологические особенности образа жизни алкоголиков. — Казань, 2006.; Дергай Б. Пьянство – путь к правонарушениям. — Мн., 1988.; Жижко Е., Коробицина Т. Подростковые наркомания и алкоголизм : причины и профилактика. — Красноярск, 2003.; Захарова Л., Соколов Ю., Кривомаз Ю. Путь к трезвости. — СПб., 1997.; Лапшичев В. Обучение трезвости по методу Шичко. — СПб., 2015.; Лапшичев В. Самый надежный и правдивый метод избавления от любой вредной привычки. — СПб., 2008.; Левин Б. Радости и горести питья сквозь призму политики. — М., 2006.; Мороз А., Цыганков В. Как победить алкоголизм. — СПб., 2005.; Поттер-Эфрон Р. Стыд, вина и алкоголизм. — М., 2014.; Толкачев В. Путь к трезвости. — Мн., 1988.; Штайнер К. Игры, в которые играют алкоголики. — М., 2003.; Штайнер К. Лечение алкоголизма. — СПб. ; М., 2004.; Январский Н. Путь к трезвости и спасению. — Ижевск, 2015.

АЛКОГОЛЬ – узагальнююча назва спиртних напоїв. З А. пов'язана рання стадія становлення рок-виконавства як за кордоном, так і в Рад. Союзі. Див. також *Алкоголізм*.

араб. *al-Kuhl* – дрібний порошок

а. alcohol, spirit(s)

ф. alcool

н. Alkohol

📖 Алкоголь в социальном пространстве советского общества / В. Пашин и др. — Курск, 2011.; Бенюмов В., Костенко О., Флоренсова К. Вред алкоголя, никотина и наркотиков. — К., 1989.; Веселие Руси. XX век : градус новейшей рос. истории: от «пьяного бюджета» до «сухого закона» В. Аксенов и др. — М., 2007.; Зеренин А. Алкоголь и труд – несовместимы. — М., 1984.; Косенко Е., Каминский Ю. Углеводный обмен, печень и алкоголь. — Пушкино, 1988.; Кубергер М., Капустин А. Родителям о влиянии алкоголя на организм ребенка. — М., 1985.; Кун С., Шварцвельдер С., Уилсон У. Как уберечь детей от наркотиков и алкоголя. — М., 2004.; Лапшичев В. Самый верный способ расстаться с алкоголем и начать жить. — СПб., 2009.; Лапшичев В. Самый надежный и правдивый метод избавления от любой вредной привычки. — М., 2008.; Ловчев В. Алкоголь в европейской культуре. — М., 2013.; Маюров А., Маюров Я. Алкоголь – шаг в пропасть. — М., 2006.; Негативное потребление среди подростков : социальные и личностные факторы риска и защиты / Л. Борисова и др. — Новосибирск, 2005.; Панкова Р., Панков Д. Алкоголь и трудовая, учебная деятельность. — М., 1987.; Стрельчук И. Алкоголь и здоровье. — М., 1980.; Тютюн, алкоголь, наркотики в молодіжному середовищі : вживання, залежність, ефективна профілактика / О. Яременко, О. Балакірева та ін. — К., 2005.

«**АЛЬБЕРТ-ХОЛ**» (спр. Лондон. королівський зал мистецтв та наук ім. Альберта) – конц. зал в Лондоні, один із крупних у світі, побудований у 1871. Зал овальної форми, розрахований на 10 тис. місць. Назву отримав на честь принца Альберта, чоловіка англ. королеви Вікторії. В А.-х. окрім концертів проводять різні заходи: кінофестивалі, виставки муз. інструментів, бали, виступи поп- і рок-зірок.

р. Альберт-холл

а. Royal Albert Hall (of Arts and Sciences)

АЛЬБОМ – в естр., джаз., рок- та поп-музиці довгограюча платівка, записана музикантом або гуртом. Відрізняється від збірного та конц. диску тим, що всі композиції в ньому об'єднані єдністю муз. стилю, змістом або темою. *Сольний* записується співаком або музикантом анс. самостійно, незалежно від цього анс. *Подвійний* – дві довгограючі платівки. *Концептуальний* – загалом платівка, всі пісні (композиції) якої об'єднані єдністю загальною ідеєю.

лат. *album* – біла таблиця, на якій верховний жрець вів літопис

а., ф. album

н. Album

«АЛЬГАМБРА» – лондон. театр, заснований в 1854 р., де ставились цирк. вистави, мюзик-холлові огляди, оперети, муз. комедії, ревію. В 1936 р. театр був закритий і використовувався як кінотеатр.

а. Alhambra

АЛЬТ – 1. Партія в хорі, що виконується низькими дитячими або жіночими голосами. Звучить та нотується вище тенора. 2. Низький дитячий голос. 3. Мідний дух. мундштуковий інструмент. 4. Струнний смичковий муз. інструмент скрипкової родини, більше скрипки. 5. Різновид деяких орк. муз. інструментів (домра-А., А.-кл.). 6. В багатоголосній музиці голос (партія), яка розташовується вище тенора та нижче сопрано.

лат. *altus* – високий

а. alto, contralto (голос); viola (інструмент)

ф. *ténor léger, haute-contre alto, contralto, alto; violon-alto* (інструмент)

н. Alt (голос); Bratsche, Viola, Altgeige (інструмент)

📖 Башмет Ю. Вокзал мечты. — М., 2007.; Гринберг М. Русская альтовая литература. — М., 1967.; Должников И. Методика обучения игре на барочной скрипке и барочном альте в моём классе, и почему я начинаю с бассано. — М., 2018.; Мищенко Г. Полный курс методики обучения игре на скрипке (альте). — СПб., 2009.; Можень Ж., Мень В. Скрипка, альт, виолончель, контрабас и гитара. — Тверь, 1891.; Палшков Б. Особливості звукодобування та інтонування на альті. — К., 1982.; Понятовский С. Альт. — М., 1974.; Понятовский С. История альтового искусства. — М., 2007.; Попова М. Обучение игре на альте : традиции и перспективы. — М., 2016.; Разговоры за кулисами об альтистах / сост. Н. Файнберг. — М., 2008.; Скрипка, альт : история, музыкальное наследие, педагогика / сост. В. Рабей. — М., 1990.

АЛЬТЕРНАТИВНИЙ РОК – термін, що визначає практично теж саме, що і авангард. рок (див. *Авангард*), але більш поширений за нашого часу. Термін іноді використовується для позначення відносно невеликої частки рок-музики, котра радикально протистоїть шоу-бізнесу. Представники А.р. записуються на «незалежних» (див. *Indi*) фірмах і виконують некомерц. музику. Увесь А.р. можна розділити приблизно на два класи. Перший – виконавці авангардно-експериментальної рок-музики. Другий – «ліві» панк-ансамблі. Вони, як пр., єднаються навкруг своїх кооперативних фірм грампзапису й активно співробітничують із місцевими прогресивними організаціями. Інституції шоу-бізнесу практично не сприяють альтернативним музикантам.

р. альтернативный рок

а. alternative rock

ф. rock alternatif

н. alternative Rock

АЛЬТРУІЗМ – вид діяльності людини, безкорислива турбота про благо людей, готовність поступатися та жертвувати особистими інтересами заради ін. людини. Термін був уведений франц. філософом О. Контом як протилежний поняттю егоїзм. Застосовується в шоу-бізнесі, конц.-виконав. практиці.

лат. *alter* – інший

р. альтруизм

а. altruism, unselfishness

ф. altruisme

н. Altruismus, Uneigennützigkeit

📖 Ильин Е. Психология помощи. Альтруизм, эгоизм, эмпатия. — М., 2013.; Лаверычева И. Биосоциальная теория альтруизма и эгоизма. — СПб., 2007.; Макаскилл У. Ум во благо. От добрых намерений к эффективному альтруизму. — М., 2018.; Некрасов А. Выбор есть : власть альтруистам! — Томск, 2003.; Ридли М. Происхождение альтруизма и добродетели. — М., 2013.; Рэнд А. Добродетель эгоизма. — М., 2018.; Сергеева Т. Русская культура о служении и долге. — Ставрополь, 2018.; Социальная солидарность и альтруизм / редкол. Д. Ефременко и др. — М., 2014.; Фельдман О. Альтруизм у современных социокультурных контекстах. — Х., 2015.; Хачатрян А. Природа эгоизма, альтруизма и человеческая природа. — Ереван, 1982.; Шварц П. В защиту эгоизма : почему не стоит жертвовать собой ради других. — М., 2019.; Этические координаты культуры : альтруизм и эгоизм / науч. ред. Л. Максименко. — Омск, 2017.

АМАТОР, любитель – 1. Той, хто охоче займається чим-небудь або кохається у чомусь. 2. Самодіяльний актор, музикант, співак.

р. любитель

а. amateur, dilettante, music-lover (музики)

ф. amateur, dilettante

н. Liebhaber, Amateur, Dilettant

АМАТОРСТВО – творчість людей, які не займаються мистецтвом професійно.

лат. *amator*, від *amo* – полюблю, маю нахил, кохаю

р. любительство

а. amateurishness

ф. dilettantisme

н. Dilettantismus

📖 Ильченко О. Народне оркестрове виконавство : аматорство і проблеми художності. — К., 1994.; Українська народна творчість у поняттях міжнародної термінології : примітив, фольклор, аматорство, наїв, кітч / Є. Антонович та ін. — К., 1996.

«АМБАССАДЕР» – паризький театр, відкритий у 1830 як кафе із конц. естрадою, де виступали естр. артисти. Згодом «А.» стає мюзик-холлом. В 1929 будівля була знесена й на цьому місці була побудована нова.

ф. Ambassadeur

АМБІЦІЯ – надмірне захоплення своїм «я», самозакоханість, чванливість, пихатість. Особи з цими рисами важкі у спілкуванні, творч. колектив їх часто не приймає, вони є в ньому ізолятами. Для творч. професій А. може відігравати у деяких випадках позитивну роль, в ін. – негативну.

лат. *ambio* – обходжу, домагаюсь

р. амбиция

а. *pride, self-love, arrogance*

ф. *amour-propre*

н. *Ambition, Ehrsucht*

📖 Амбиции мотивируют развитие / сост. О. Владимирова и др. — М., 2006.

«АМПЕКС» – фірмова назва системи відеомагнітофонного запису на ТБ, а також магнітофонів, відеомагнітофонів (США). Цією фірмою був спроектований перший відеомагнітофон (1956). З 1978 р. фірма запровадила спец. приз («Золотий диск») для тих виконавців, диски яких були записані на її обладнанні й розійшлися накладом не менше млн. екз. Серед володарів цього призу «АВВА», «Rolling Stones», П. Маккартні, Т. Тернер, Е. Джон, Мадонна, А. Пугачова та ін.

а. *Ampex*

АМПЛУА – 1. Рід ролей і партій певного характеру, що виконуються актором, співаком у залежності від його сцен. і вок. даних. 2. *Певне коло занять; сцен. спеціальність.

а. *line of business, casting, character type, role, type, theatrical character, line, part, role specialization*

ф. *emploi, rôle*

н. *Rollenbesetzung, Rollenfach*

АМФІТЕАТР – 1. Антична споруда для видовищ: овальна арена, навкруг якої виступами розташовувались місця для глядачів. 2. В сучасних театрах та конц. залах місця, розташовані за партером, а також частина залу, де розміщені ці місця.

р. амфитеатр

а. *amphitheatre, (parquet) circle*

ам. *amphitheater, parterre*

ф. *amphithéâtre, hémicycle*

н. *Amphitheater*

АНАНІМ – вид псевдоніма, що являє собою прізвище або ім'я автора, виконавця тощо, написаний у зворотному порядку (Ані Лорак – Кароліна, Нінель – Ленін, Ремарк – Крамер і т.д.). У книзі «Королівство кривих зеркал» також використовувались А.: Яло (Оля), Гурд (Друг), Абаж (Жаба), Нушрок (Коршун). Інші приклади А.: Алукард – Дракула, Гром – морг, Грот – торг, Телефон – нафелет.

грец. *ανα-* – знову та *ὄνομα* – ім'я

р. ананим

а. *anonym*

АНГАЖЕМЕНТ – 1. Запрошення арт. або колективу виконавців на певний термін для участі у виставах або концертах на визначених умовах. 2. Запрошення дами на танець.

ф. *engagen* – зобов'язувати

р. ангажемент

а. *engagement, contract, gig* (на один платний виступ, частіше в джазі)

ф. *engagement*

н. *Engagement, Verpflichtung*

АНГЛІЦИЗМ – слово або зворот, запозичені з англ. мови (рок-музика, рок-н-рол, твіст, хіт, шейк).

р. англицизм

а. *anglicism*

ф. *anglicisme*

н. *Anglizismus*

АНДЕРГРАУНД, андерграунд-рок – термін уперше став використовуватися в амер. кінематографії 1940 рр. для позначення некомерц. фільмів, що створювались режисерами-початківцями за власний кошт для домашнього перегляду. Із часом нелегальна політ. або культурна орг. чи рух, а також осудний або переслідуваний офіційною владою неортодоксальний чи неангажований напрям у мистецтві. В кінці 1960 рр. термін пов'язувався на Заході у зв'язку із діяльністю «пірат.» радіостанцій. Згодом термін став визначати рідкісне явище світової рок-музики, що мало місце за період приблизно з сер. 1960-х до поч. 1970-х. Термін об'єднував усі некомерц. напрями рок-музики і його не можна асоціювати із конкретними муз. напрямками. Після 1968 представники А. вийшли на комерц. рівень і почали записувати платівки. В широкому сенсі термін означає сукупність найекстремальніших і радикальних муз. стилів і субкультур (психоделія, панк-рок та ін.). Рад. А. виникнув як неформальне об'єднання артистів, музикантів, літераторів тощо, які протиставили свої творч. принципи офіційним, визнаним формам мистецтва, а також поп-бізнесу. В СРСР цей термін мав особливий сенс, оскільки А. була практично вся рок-музика до 1980 р., а лівова частка ансамблів знаходилась на нелегальному становищі аж до 1985 р. Після одержання права на легальні виступи, підпільний рок практично перестав існувати. В сучасних умовах термін А. може бути віднесений або до виконавців, які існують поза легальних структур, або до радикального авангарду.

а. *underground* – букв. підпільна музика; узагальнююча назва всіх культурних явищ, що не користуються широкою популярністю

АНКЕТА – 1. Опитувальний лист для одержання яких-небудь відомостей про те, хто його заповнює. А. часто використовують на різних творч. змаганнях. 2. У соц. дослідженнях – список питань, складений дослідником, контингенту осіб, що обстежується, відповіді на які слугують вихідним емпіричним матеріалом для узагальнення.

ф. *enquête* – букв. розслідування

а. questionnaire, form

ф. enquête, questionnaire

н. Umfrage, Fragebogen

📖 Бровченко М. Составление опросных анкет по социологии. — М., 2016.; Шишлова С. Анкета и анкетирование. — М., 2010.

АНКЕТУВАННЯ – один із техн. засобів конкретного соц. дослідження – письмове (іноді усне) опитування значної кількості людей за певною схемою – анкетною. Мета – мас. збирання матеріалу, який після відповідної обробки використовується для розв’язання певних соц., культурологічних, соц.-психологічних, творчих завдань. Уперше А. почали застосовувати в Англії в 1880 рр.

ф. *enquête* – букв. розслідування

р. анкетирование

а. questionnaire design

ф. sondage

н. Umfrage

📖 Шишлова С. Анкета и анкетирование. — М., 2010.

АНОНС – попереднє оголошення про наступні концерти, гастролі, вистави.

ф. *annonce* – публічне сповіщення, об’ява

р. анонс, объявление

а. announcement, notice, poster, bill (афіша)

н. Annonce, Anzeige

АНОТАЦІЯ – стисла характеристика книги, статті, рукопису, платівки, концерту, спектаклю тощо, що розкриває зміст, певну спрямованість, призначення та ін. особливості.

лат. *annotatio* – примітка, позначка, коментар

р. аннотация

а., ф. annotation

н. Annotation, Aufzeichnung, Vermerk

АНСАМБЛЬ – в загальноестетичному сенсі – багатокомпонентний комплекс, що сприймається в єдності та якому притаманні різноманітні ознаки худож. цілого. Також: 1. Гармоніч. узгодженість, органічна взаємодія, злагоджена єдність частин, які створюють якість ціле. 2. Худож. погодженість виконання будь-якого драм., муз. та ін. твору. 3. Спільне виконання муз. твору кількома виконавцями. 4. Одночасний спів кількох дійових осіб в опері, опереті, мюзиклі. 5. Група виконавців, які виступають як єдиний худож. колектив (орк., хор).

ф. *ensemble* – єдність, узгодженість, сукупність, струнке ціле

а. ensemble, outfit (джаз.), resident band/orchestra (естр. в ресторані)

ф. orchestre résident (естр. в ресторані)

н. Zusammenspiel (зіграність), Ensemble, Künstlergruppe, Haus-kapelle (естр. в ресторані)

📖 Большаков А. Практическое руководство по организации самодеятельных эстрадных оркестров и инструментальных ансамблей. — К., 1970.; Боровик М. Український радянський камерно-інструментальний ансамбль. — К., 1976.; Браславський Д. Эстрадные ансамбли. — М., 1975.; Гайдамович Т. Инструментальные ансамбли. — М., 1963.; Давай, давай! : сб. о рок-группах 80-х гг. : вып. 1 / гл. ред. В. Марочкин. — М., 1991.; Давай, давай! : сб. о рок-группах 80-х гг. : вып. 2 / гл. ред. В. Марочкин. — М., 1990.; Давыдова А. Ансамблевая культура в профессиональной подготовке музыканта. — Тула ; М., 2012.; Дапквашвили Т. Камерные инструментальные ансамбли и основные принципы ансамблевого исполнительства. — Тб., 1989.; Изюрова О. Развитие толерантного отношения подростков-воспитанников детского дома к сверстникам (в процессе занятий в вокальном эстрадном ансамбле). — Екатеринбург, 2010.; Кинус Ю. Вокальные группы в джазе и современной популярной музыке. — Ростов н/Д, 2008.; Петропавловский А. Гитара в камерном ансамбле. — Н. Новгород, 2007.; Польская И. Камерный ансамбль. — Х., 2001.; Раабен Л. Инструментальный ансамбль в русской музыке. — М., 1961.; Растяльников А., Степанов С., Ушаков Д. Рефлексивное развитие компетентности в совместном творчестве. — М., 2002.; Ровнер В. Вокальный ансамбль. — Л., 1984.; Рок блиц / А. Бурлака [о сов. рок-группах]. — М., 1991.; Стороженко А. Инструментальный ансамбль и проблемы исполнительства. — Самара, 1993.; Хабибулин Р., Панов Д. Вопросы методики работы с эстрадным инструментальным ансамблем. — Челябинск, 2011.; Харитонов Б. Проблемы камерного ансамблевого исполнительства. — Донецк, 1995.; Храмова И. Из истории камерно-инструментального ансамбля. — Н. Новгород, 2005.; Щелкин В., Фролов О. Легенды ВИА. — М., 2007.; Яшкин В. Вокально-инструментальные ансамбли. — М., 1980.

АНТИПАТІЯ – почуття неприязні, неприхильності чи відрази, емоційне ставлення неприйняття когось-небудь або чого-небудь. Набуває неабиякого значення на конц. естраді, в джаз., естр., поп-, рок-колективах, слугує одним із мотиваційних регуляторів міжособистісних та міжгрупових взаємовідносин. Почуття А. протилежне до симпатії (див.).

грец. *antipatheia* – огида

р. антипатия

а. antipathy, aversion, dislike

ф. antipathie

н. Antipathie, Abneigung

📖 Гозман Л. Психология эмоциональных отношений. — М., 1987.

АНТОЛОГИЯ – зібрання найпредставницьких творів (літ., муз.) різних авторів, одного жанру.

грец. *anthologia* – букв. зібрання квітів, квітник

р. антология

а. anthology

ф. anthologie

н. Anthologie, Auswahl, Sammelwerk

📖 Антология музыкального театра московских композиторов : оперетта, мюзикл / сост. А. Алексеева, Э. Мирзоева. — М., 2011.; Антология поэзии битников / сост. Г. Андреева. — М., 2004.; Антология рок-музыки : одиссея Пола Маккартни / подгот. В. Бокарев и др. — М., 1997.; Васильева Н., Огородова А., Казанцева В. Антология джаза. — Белгород, 2016.; Лопатин В. Звуки времени. Антология казанского рока. — Казань, 2006.; Сапожник О. Антология української популярної естрадної музики : ч. 1. — К., 2003.; Сапожник О. Антология української популярної естрадної музики : ч. 2. — К., 2003.; Український театр ХХ століття : антологія вистав / за заг. ред. М. Гринишиної. — К., 2012.; Эстетическое самосознание русской культуры : 20-е годы ХХ века : антология / сост. Г. Белая. — М., 2003.

АНТРАКТ (1) – перерва між актами (діями) сцен. вистави, відділами концерту. Слугує для відпочинку виконавців та глядачів, а також для зміни декорацій. Під час А. публіка може залишати зал.

ф. *entre* – між, *acte* – дія

а. entr'acte, interval, interlude, wait

ам. intermission

ф. entr'acte

н. Pause, Zwischenakt, Zwischenpause

АНТРАКТ (2) – муз. п'єса, яка є вступом до однієї із дій оперного, балетного, драм. спектаклю (муз. вступ до першого акту – увертюра). Виконується після перерви, безпосередньо перед підняттям завіси.

а. entr'acte, interval/curtain music, act tune

ф. entr'acte, intermezzo, intermède

н. Zwischenaktsmusik

АНТРАКТНА МУЗИКА – музика, що виконувалась в XVIII-XIX ст. в залі або фойє театру в перервах між діями для розваги публіки.

р. антрактная музыка

н. Zwischenaktsmusik

АНТРЕПРЕНЕР – 1. Підприємець, особа, яка бере на себе ризик заснування нового бізнесу. 2. Менеджер та підприємець в деяких видах мистецтв, власник приватного видовищного закладу (театру, цирку тощо) – антрепризи.

ф. *entrepreneur* – підприємець

р. антрепренёр

а. entrepreneur, employer, contractor, impresario, theatrical agent, manager, promoter

ф. agent de theatre, chef d'entreprise, impresario

н. Entrepreneur, Unternehmer, Bühnervermittler

АНТРЕПРИЗА – утримання театру, цирку, конц. залу, створених та очолюваних приватним підприємцем – антрепренером.

а. private theatrical enterprise, theatrical concern

ф. entreprise théâtrale

н. Entreprise, Unternehmung

АНТРОП (рос. скор. від Андрей Тропилло) – неофіційна студія звукозапису, що була створена в Ленінграді в 1979 р. Відіграла надзвичайну роль у формуванні ленінгр. року. Тропилло одним із перших зрозумів важливість «альбомного мислення» і перетворив А. в своєрідну худож. лабораторію, в якій групи, близькі за духом, записували пісенні цикли, створивши основу магнітофонної культури СРСР.

АНТУРАЖ – оточення, навколишнє середовище, обстановка, від якого багато в чому залежить подальша доля митця (шанувальники, квіти, слава).

а. environment

ф. entourage

н. Umgebung, Umwelt

АНШИ, енши – казах. нар. співак. На відзнаку від акина, як пр., не є автором пісень і виступає як виконавець, акомпануючи собі на домбрі.

АНШЛАГ – стан, за яким усі квитки на виставу, концерт, захід продані; також спец. об'ява («всі квитки продані»), що вивішується в необхідних випадках біля каси.

н. *Anschlag* – афіша, об'ява

а. the «sold out» notice, full house

ф. announce, pancarte

АППАРАТУРА – 1. Сукупність апаратів, техн. пристроїв, пристосувань, що використовують в своїх виступах артисти різних жанрів. До А. відноситься також обладнання сцени, реквізит рок-групи, оркестру та ін. 2. Узагальнююча назва різного роду приладів (аудіо, відео).

лат. *apparatus* – обладнання, спорядження, устаткування

р. аппаратура

a. equipment, device(s), instrument(s), apparatus

ф. appareils, appareillage, outillage

н. Apparatur, Apparate

📖 Павлов В. Электронная аппаратура в творчестве звукорежиссера. — СПб., 2011.

АПАТИЯ – психічний стан людини, при якому виявляється індиферентність, байдужість, відсутність інтересу до навколишніх явищ і подій.

грец. *apatheia* – нечутливість

р. апатия

a. apathy, indifference

ф. apathie

н. Apathie, Gleichgültigkeit, Teilnahmslosigkeit

АПЛОДИСМЕНТИ – див. *Оплески*.

АПЛОМБ – характеристика манери поведінки, самовпевненість. Надмірний А. інколи заважає митцю працювати на конц. естраді.

ф. *aplomb* – рівновага, вертикаль

a. aplomb, assurance, culot

н. Aplomb, Selbstbewußtsein

АПОФЕОЗ – 1. Прославляння, звеличування якоїсь особи, явища чи події. 2. Заключна урочиста мас. сцена спектаклю, святкової конц. програми. 3. *Урочисте завершення події.

грец. *apothéōsis* – обожнення

a. apotheosis, triumph

ф. apothéose

н. Apotheose, Schlußeffekt

АПРОБАЦІЯ – схвалення, утвердження, засновані на перевірці чи випробуванні (А. естр. номера, костюма, світлового оформлення тощо).

р. апробация

a., ф. approbation

н. Approbation, Genehmigung, Billigung

АРАНЖУВАЛЬНИК – людина, фахівець, що займається перекладом (аранжуванням) творів автора для ін. складу виконавців. Професія дуже цінується в джазі, в рок- та поп-музиці.

р. аранжировщик

a. arrangeur, harmonist

ф. arrangeur

н. Arrangeur

АРАНЖУВАННЯ – 1. Перекладання муз. твору для іншого порівняно з оригіналом складу виконавців. У джазі та рок-музиці, як пр., тембр. і фактурне рішення композиції формується музикантами в репетиційному процесі або під час звукозапису і не нотується. 2. Полегшений виклад муз. твору для виконання на тому ж інструменті. 3. В естр. музиці – гармонізація та інструментування нової або добре відомої мелодії. В рок- та поп-музиці багато виконавців та співаків самі роблять А. 4. В джазі – мелодич., гармонійні, фактурні зміни, характерні для різних варіантів виконання композиції. В джазі А. також є засобом закріплення загального задуму ансамблевої або орк. інтерпретації та головним носієм стильових якостей, внаслідок чого воно набуває не менш важливого значення, ніж композиція в акад. музиці. Одним із ранніх типів джаз. А. було усне А., яке поширилось г.ч. в архаїчному та новоорлеан. джазі. Оскільки переважна більшість музикантів не знала нотної грамоти, практикувалось виконання без запису. При цьому виконавці заздалегідь домовлялися між собою про вступ кожного інструмента, що солірує. В 1920 рр. розповсюдились друковані А., які випускали муз. видавництва та призначалися для виконання танц. оркестрами. В 1930 рр., в період свінгу, з'явилося багато талановитих аранжувальників – Б. Картер, Д. Еллінгтон, К. Бейсі, М. Беккер, Г. Міллер. В 1940 рр. нові орк. прийоми, латиноамер. ритміку, елементи європ. композитор. техніки запроваджують В. Герман, С. Кентон, П. Руголо. Див. також *Інструментування, Оркестровка*.

ф. *arranger* – букв. упорядковувати

р. аранжировка

a. arrangement, composition, adaptation, special arrangement (на конкретний ансамбль)

ф. arrangement

н. Arrangement, Bearbeitung, Einrichtung, Überarbeitung, Transkription

📖 Аранжировка : курс лекций / сост. О. Бреславская. — Киров, 2013.; Бабаян К. Музыкальная компьютерная аранжировка. — М., 2015.; Браславский Д. Аранжировка для эстрадных ансамблей и оркестров. — М., 1974.; Браславский Д. Аранжировка музыки для танцев. — М., 1977.; Браславский Д. Аранжировка сопровождения вокала для инструментальных ансамблей. — М., 1983.; Бровко В. Азбука аранжировки. — СПб., 2013.; Бровко В. Аранжировка и партитура за пять минут. — СПб., 2014.; Вестланд П. Школа аранжировки. — М., 2000.; Вознесенская А. Аранжировки и переложения популярных песен для вокального коллектива. — Казань, 2017.; Гаранян Г. Аранжировка для эстрадных инструментальных и вокально-инструментальных ансамблей. — М., 1986.; Гаранян Г. Основы эстрадной и джазовой аранжировки. — М., 2010.; Герасимов О., Таныгина Н. Аранжировка : тв-во, многообразие, практика. — Йошкар-Ола, 2000.; Голубев И., Степаненко К. Основы аранжировки для эстрадных ансамблей. — М., 1993.; Заусалин А. Использование компьютерных программ в создании аранжировок. — Тамбов, 2014.; Конопчук А. Оркестровка и аранжировка музыкальных произведений средствами

компьютерных технологий. — Чита, 2016.; Мазулина С. Аранжировка для гитары. — М., 2011.; Медведев Е., Трусова В. Cubase SX для музыкантов. — СПб., 2003.; Медведев Е., Трусова В. Виртуальная студия на PC : аранжировка и обработка звука. — М., 2007.; Олеников К. Аранжировка : эстрадно-джаз. музыка. — Ростов на/Д, 2003.; Олійник В. Основы комп'ютерного аранжування музичних творів з використанням програми Cubase SX3. — Кам'янець-Подільський, 2006.; Петелин Р., Петелин Ю. Аранжировка музыки на PC. — СПб., 1999.; Петелин Р., Петелин Ю. Сочинение и аранжировка музыки на компьютере. — СПб., 2009.; Саульский Ю. Аранжировка. — М., 1977.; Саульский Ю. Аранжировка для биг-бэнда. — М., 2001.; Солдатенко О. Комп'ютерні технології та гітарні аранжування в розвитку музичних здібностей учнів. — Чернігів, 2015.; Фурманов В. Авторизованная аранжировка музыкальных произведений. — М.; LA., 1999.; Шахалов Л. Переложение музыкальных произведений для эстрадных ансамблей. — М., 1978.; Янкович С. Практические рекомендации по аранжировке произведений песенного жанра для самодеятельного эстрадного ансамбля. — Мн., 1988.

АРГО — див. *Жаргон*.

а. argot, slang

ф. argot

н. Argot

АРЕНА — 1. Посипаний піском круглий майданчик у давньорим. амфітеатрі, де відбувалися бої гладіаторів, кінні змагання. 2. Круглий майданчик (13 м у діаметрі) із бар'єром для виступів різних артистів у цирку. 3. Сцена, ігровий або сцен. майданчик. 4. *Поприще, галузь, область діяльності, нива.

лат. *arena* — букв. пісок

а. arena, sphere, circus ring

ф. arène

н. Arena, Schauplatz

«**АРЕНА 02**» — лондон. конц. зал (20 тис. місць), побудований в кінці ХХ ст.

а. The O2 Arena

АРИЄТА — невелика арія з пісенним характером мелодії, частіше у двочастинній формі.

іт. *arietta*, зменш. від *aria* — арія

р. ариетта

а. arietta

ф. ariette

н. Arietta, Ariette

АРИОЗО — невелика арія з мелодикою наспівно-декламаційного або пісенного характеру, займає проміжне становище між арією та речитативом.

іт. *arioso* — букв. на зразок арії

р. ариозо

а., ф. arioso

н. Arioso

АРИЯ — 1. Закінчений за побудовою епізод (номер) в опері, ораторії, опереті, мюзиклі, що виконується співаком-солістом у супроводі оркестру. Для неї характерні наспівність, широта мелодич. подиху тощо. 2. Самостійна конц. вок. або інстр. п'єса.

іт. *aria*, ф. *air* — повітря

р. ария

а. aria, air

ф. air

н. Arie

АРСЕНАЛ — *велика кількість чогось, великий запас (можливостей, засобів, здібностей).

а., ф. arsenal

н. Arsenal, Rüstungsschmiede

АРТИКУЛЯЦІЯ — 1. Взаємодія мовних органів (губ, язика, зубів, голосових зв'язок), пов'язана з вимовлянням звуків мови й різноманітних їх комплексів (складів, слів). Набуває важливого значення для конференсьє, читців і співаків. 2. В музиці — спосіб виконання звукової послідовності з тим чи ін. ступенем злитості чи розчленованості звуків. Має літерні або графічні позначки.

лат. *articulatio* — розчленування

р. артикуляция

а., ф. articulation

н. Artikulation

📖 Браудо И. Артикуляция : о произношении мелодии. — Л., 1973.; Булатова Л. Артикуляция и стиль в фортепианном исполнительстве. — М., 1989.; Булатова Л. Стилиевые черты артикуляции в фортепианной музыке XVIII — первой половины XIX века. — М., 1991.; Инструментальная музыка в межкультурном пространстве : проблемы артикуляции / отв. ред. И. Мациевский. — СПб., 2008.; Раздоров В. Проблемы артикуляции в инвенциях И.С. Баха. — Рига, 1985.; Роль артикуляции в процессе звукоизвлечения на тромбоне / сост. Р. Лагонда. — Мн., 1983.

АРТИСТ — 1. Виконавець ролей в драм. або муз. спектаклях, фільмах, учасник цирк. чи естр. вистави. В широкому сенсі — людина, яка займається творчістю в галузі якого-небудь мистецтва. 2. *Особа, що досягла в творч. галузі високої майстерності; митець. Див. *Актор*.

лат. *ars* — мистецтво

а. artiste, entertainer

ф. artiste, acteur, comédien

н. Schauspieler, Künstler

📖 Усков С. Как стать звездой : энцикл. начинающего артиста. — М., 2016.

АРТИСТ ОДНОГО ХІТА, співак одного хіта, група одного хіта, співак однієї пісні тощо – мовне кліше, яким частіше позначають виконавця чи муз. колектив, найбільш відомих виконанням одного хіта.

а. one hit wonder

р. артист одного хита, группа одного хита

АРТИСТИЗМ – витончена майстерність у мистецтві.

а. artistry

📖 Болмэн Л., Дил Т. Рефрейминг организаций. Артистизм, выбор и лидерство. — СПб., 2005.; Будянский Д. Формування педагогічного артистизму майбутнього вчителя. — Суми, 2005.; Ергиев И. Артистизм музыканта-инструменталиста. — Од., 2014.; Майковская Л. Артистизм действий : художественно-коммуникативная деятельность педагога-музыканта. — М., 2006.; Тазетдинова Р. Театральность как способ бытия игрового мира и артистизма. — Казань, 2013.; Феномен артистизма в современном искусстве / В. Арсланов и др. — М., 2008.; Яковлюк С. Педагогическая система формирования артистизма современного учителя. — М., 2016.

АРТ-ПАНК, авангардний панк – жанр, похідний від пост-панку і експериментальної музики, зазвичай застосовується по відношенню до муз. колективів, які розвивали ідеї панка, вносячи в них елементи авангарду і мали зв'язки зі світом мистецтва.

а. art punk, avant punk

АРТ-РОК – напрям у рок- та поп-музиці, ґрунтується на використанні форм та структур класич. музики, джазу, електроніки, використовує як муз. основу елементи акад. музики (як у вигляді стилізацій, так і у формі прямого запозичення мелодич. елементів), застосовує характерний для неї інструментарій та прийоми аранжування. Групи цього напрямку виконують багатопланові композиції, а то й цілі сюїти. В залежності від відмінностей термін може набувати назви: а) «симфо-рок» (у випадках, коли йдеться про включення в музику орк. епізодів); б) техно-рок (якщо акцент робиться на техн. складність матеріалу); в) бароко-рок (коли існують мелодич. стилізації під музику Ренесансу). До цього стилю також відносять групи, що грають складні за структурою твори («Pink Floyd», «Emerson, Lake & Palmer», «King Crimson» та ін.), або групи, які виконують більш традиц. матеріал, але з широким використанням класич. інструментів або навіть оркестрів («ELO»).

лат. *ars* – мистецтво

а., ф. art rock

н. Art-rock

АРФА – тип муз. багатострунного щипкового інструмента з вертикально натягненими струнами. В джаз. та естр. музиці зустрічається рідко. В найпростому вигляді зустрічається практично в усіх народів. Сучасна педальна арфа була винайдена в 1801 р. С. Ераром у Франції. Серед виконавців – Р. Бокса, М. Гранжані, Н. Сабалета, Е. Ерделі, В. Дулова та ін. Естр. виконавці – К. Хейлі, Д. Ешбі (США).

а. harp, pedal harp

ф. harpe

н. Harfe

📖 Бандас Л., Каплюк А. Арфа. Устройство и ремонт. — М., 1985.; Подгузова М. Арфовое искусство России первой половины XX века. — М., 2010.; Покровская Н. Истоки и своеобразие арфового творчества М. И. Глинки. — Новосибирск, 1984.; Покровская Н. Практическая методика обучения игре на арфе. — Новосибирск, 2012.; Сараджева К. Об исполнительском мастерстве арфиста. — М., 2001.; Эрдели К. Арфа в моей жизни. — СПб., 2015.; Язвинская Е. Арфа. — М., 1968.

АРХАЇЧНИЙ (ранній) **БЛЮЗ** – найстаріший, традиц. тип блюзу, сформувався в першій пол. XIX ст. на півдні США і який виявляє тісний зв'язок із афр. джерелами, а також з ін. традиц. жанрами нар. музики амер. негрів (холером, баладою, спіричуелом). Спочатку виконувався соло.

р. архаичный (ранний) блюз

а. archaic (early) blues

АРХАЇЧНИЙ (ранній) **ДЖАЗ** – позначення найстаріших, традиц. типів джазу, що існували із сер. XIX ст. в деяких півд. штатах США. Був репрезентований, зокрема, музикою негр. та креол. марширувальних оркестрів XIX ст. Період А.д. передував виникненню новоорлеан. (класич.) стилю.

р. архаичный (ранний) джаз

а. archaic (early) jazz

АРХІТЕКТОНІКА – 1. Гармонійне сполучення частин у єдине ціле. 2. Розмірність худож. твору, конц. заходу тощо; побудова.

р. архитектоника

а. architectonics, ordonnance

ф. architectonique

н. Architektonik

АСОРТИМЕНТ – перелік видів та різновидів продукції й товарів, що розрізняються за окремими показниками або ознаками.

р. ассортимент

а. assortment, range (of goods)

ф. assortiment

н. Sortiment, Auswahl

АТЕСТАЦІЯ – оцінка кваліфікації колективу, установи, спеціаліста, обсягу його знань, досвіду, необхідних для виконання окремих обов'язків. Присутня на естраді, в конц. організаціях, у творч. колективах, філармонії.
лат. *attestatio* – свідоцтво, посвідчення
р. аттестация
а. attestation, certification, recommendation, testimonial
ф. attestation, classer
н. Attestation, Bescheinigung

АТРАКЦІОН, трюк, видовище – номер у цирк. або естр. програмі, що привертає увагу глядачів своєю ефективною, незвичайністю.
ф. *attraction* – букв. притягання
р. аттракцион
а. attraction
н. Attraktion

АТРИБУТ – ознака або предмет, що становлять характерну прикмету кого-, чого-небудь; невід'ємна властивість об'єкта.
лат. *attributum* – дане, приписане
а. attribute, paraphernalia, business
ф. attribut
н. Attribut, Merkmal

АУДИТОРІЯ (1) – приміщення, де відбуваються різні дії громад. характеру (лекції, бесіди, концерти, диско-теки).
лат. *auditorium* – зал судових засідань
р. аудитория, зрительный зал
а. lecture-hall, lecture-room, auditorium
ф. auditorium, salle de conférences, amphithéâtre
н. Auditorium, Horsaal

АУДИТОРІЯ (2) – глядачі та слухачі концертів, радіо- та телепередач. У широкому сенсі – соц. група, на яку в процесі прямого чи опосередкованого спілкування здійснюється цілеспрямований вплив із метою її інформування, переконання, стимулювання, навчання певних дій. Тривалий час термін стосувався переважно слухачів лекцій, але поступово поширився на радіослухачів, телеглядачів, учасників концертів.
лат. *auditor* – слухач
р. аудитория
а. audience, bedrock audience (постійна)
ам. business
ф. public, auditoire
н. Zuhörerschaft, Auditorium

АУКЦІОН – спосіб продажу товарів із привселюдного торгу покупцю, що запропонує найвищу ціну. Аукціонний продаж може бути примусовим і добровільним. Після смерті багатьох відомих виконавців їх речі продаються на А. за великі гроші.
лат. *auctio* – зростання, збільшення
р. аукцион
а. auction
ф. encan, vente aux enchères publiques, vente à l'encan
н. Auktion, Versteigerung

АУТТЕЙК – некомерц. муз. запис, що призначений г.ч. для колекціонерів, а також як навч. матеріал для виконавців.
а. outtake, від *out* – зовні + *take* (тут – запис)

АФЕКТ, нестяма, збудження, хвилювання, пристрасть – короточасний максимальний за інтенсивністю емоційний стан (лють, жах, відчай, екстаз, екзальтація, крик, плач), під час якого знижується ступінь самовладання: дії та вчинки здійснюються за особливою емоційною логікою, а не за логікою розуму. Характерний для людей творч. професій.
лат. *affectum* – душевне хвилювання, пристрасть
р. аффект
а. fit of passion, temporary insanity
ф. émotion
н. Affekt, Erregtheit

АФЕКТАЦІЯ – незвичайне, штучне збудження, неприродність, штучність у поведінці, манерах.
р. аффектация
а., ф. affectation
н. Affektiertheit, Affektation, Ziererei

АФІНСЬКА АРЕНА – концерт- і конгрес-хол Афін, вміщує 2 500 глядачів. На сцені А.а. виступають естр. зірки, відбуваються крупні муз. заходи.
р. Финская Арена
а. Athens Arena

АФІША – 1. Вид реклами, сповіщення про спектаклі, концерти та ін. худож. або розважальні видовища, що вивішуються на видному місці; повідомлення про культурні заходи; оповістка. Перша А. з'явилась у Франції в сер. XIX ст. 2. Театр., конц. програма.

ф. *afficher* – вивішувати

р. афиша

а. (play/show/advertising)-bill, poster, bill, placard, flyer

ф. *affiche, pancarte, placard*

н. *Anschlagzettel, Affiche, Anschlag*

АФРИКАНСЬКА МУЗИКА – термін, що вживається по відношенню до муз. культури негроїдних народностей, що населяють зах., центр. та півд. частини Африки. Для них характерна спільність муз. мови, інструментарію, ладової системи, ритміки. Манері співу африканців притаманні напруженість звучання, специфічний хрипловато-гортанний тембр, вібрація, фальцет, вигуки, а також схильність до контрастного використання крайніх регістрів діапазону. Для А.м. типова питально-відповідна структура – перегук між солістом та хором. Протягом XVI-XVIII ст. експортувалась із невольниками у Новий Світ, справила сильний вплив на виникнення, формування та розвиток амер. музики, зокрема джазу.

р. африканская музыка

а. African music

ф. *musique africaine*

н. *afrikanische Musik*

АФРИКАНСЬКЕ РУЧНЕ ФОРТЕПІАНО – широко поширений на зах. узбережжі Африки щипково-язичковий муз. інструмент, споріднений із ксилофоном. Має безліч місцевих назв – мбіра, калімба, селімба, іжарі та ін.

р. африканское ручное фортепиано

а. African hand piano

ф. *piano africain de main*

н. *afrikanische Handklavier*

АФРО-АМЕРИКАНСЬКА МУЗИКА – нар. музика амер. негрів, що виникла в результаті змішання елементів афр. та європ. муз. культур, формувалася протягом XVI-XIX ст., має жанрові підрозділи: вок. музика (трудові пісні, балади, спіричуелс, блюзи); інстр. музика та джаз. Термін увів амер. муз. критик Г. Кребіл (1914).

р. афро-американская музыка

а. African-American music

ф. *musique africain-américaine*

н. *afrikano-amerikanische Musik*

АФРО-БИТ – гібрид афр. традиційної музики з фанком і джазом. До сер. 1970-х завоював світове визнання і практично продовжував користатися їм до кінця XX ст.

р. афро-бит

а. afrobeat

АФРО-КУБІНСЬКИЙ ДЖАЗ – напрям сучасн. джазу, що розвився в період розквіту бібопа в другій пол. 1940-х рр. Для нього характерно використання елементів афр. та кубин. музики, зокрема латиноамер. танців – мамбо та румбі, що сприяло розширенню ритм. групи за рахунок уведення до неї удар. інструментів (бонгів, маракасів та ін.). Властива латиноамер. музиці поліритмія значно збагатила джаз, вплинула на фразування, аранжування, а також на техніку гри на удар. інструментах.

р. афро-кубинский джаз

а. Afro-Cuban jazz

АФРО-РОК – один із етнічних різновидів «прогресивного року» в 1970-1973-х рр. Манеру груп, які грали подібну музику, можна охарактеризувати як варіант брас-року з елементами фольклору країн тропічної Африки. Із часом термін втратив свого значення і не використовувався.

а. afro rock

АШУГ – нар. поет-співак та музикант (г.ч. у кавказ. народів). Свої вірші А. читає співучо, під звуки нар. струн. інструмента. Стали наступниками гусанів.

тюрк. *ашик* – букв. закоханий

а. poet-musician of the oriental and Caucasian peoples

ф. *poète chanteur des populations orientales et Caucasiennes*

н. *Dichtersänger bei orientalischen und Kaukasischen Völkern*

☞ Агаев А. Сулейман Стальский. — Махачкала, 1975.; Акимов М. Азербайджанская ашугская литература : древ. и сред. века. — Баку, 1983.; Акимов М. Азербайджанское классическое ашугское творчество. — Баку, 1982.; Капиев Э. Поэт : [о. С. Стальском]. — М., 1976.; Корабельников Г. Сулейман Стальский. — М., 1979.; Мамедов Т. Традиционные напевы азербайджанских ашыгов. — Баку, 1988.; Манукян М. Гусаны Армении. — М., 1977.; Меджидов К. Памятью сердца я жил... : повесть о С. Стальском. — М., 1976.; Мусаев К. Сулейман Стальский : эссе о жизни и тв-ве. — Махачкала, 1991.; Налбандян В. Саят-Нова. — Ереван, 1987.; Намазов К. Азербайджанское ашыгское искусство. — Баку, 1984.; Сейидов М. Певец народов Закавказья : [арм. поэт Саят-Нова]. — Баку, 1963.; Эльдарова Э. Искусство ашыгов Азербайджана. — Баку, 1984.; Эфендиев О. Эстетические проблемы ашугской поэзии. — Баку, 1983.

Б

БАБЛГАМ (бабл гам) – різновид поп-музики кінця 1960 рр. (термін з’явився в 1968), призначений г.ч. для дитячої та підліткової аудиторії. Спочатку під цим терміном розумілись пісні-заставки до телереклами. Відрізняється крайньою елементарністю текстів і музики. Всі пісні, як пр., складаються із двох-трьох уїдливих фраз, які без кінця повторюються. «Золотою ерою» Б. були 1967-1969 рр. Серед представників – Д. Кессіді, «Bay City Rollers», «Ohio Express», «The Osmonds» та ін.

а. *bubblegum* – вид надувної жувальної гумки, що при жуванні утворює пухирі й користується особливою популярністю у дітей

БАЖАННЯ – один із структурних компонентів розвитку вольового процесу: переживання людиною своїх актуальних потреб. Для творч. професій характеризується усвідомленим уявленням про прагнення щось здійснити.

р. желание

а. wish, desire, longing, lust, hunger (сильне), itch (нетерпляче)

ф. désir, envie, volonté, souhait, vœu

н. Wunsch, Verlangen

БАЗА – анс. або частина анс., які виконують функцію супроводу солістів.

а. base

БАЙДУЖІСТЬ – психічний стан людини. Характеризується притупленням або цілковитою втратою інтересу до ін. людей, до навколишнього світу. Набуває надзвичайного сенсу для людей творч. професій.

р. безразличие

а. indifference, apathy, nonchalant

ф. indifférence

н. Gleichgültigkeit

БАЛ (1) – цифрова оцінка; умовна одиниця для оцінювання якості виступу арт., музиканта, співака на різних фестивалях, конкурсах, оглядах.

р. балл

а. mark

ф. point, note

н. Note, Zensur

БАЛ (2) – великий вечір із танцями.

а. ball

ф. bal

н. Ball, Tanzabend

📖 Захарова О. Русский бал XVIII - начала XX века. Танцы, костюмы, символика. — М., 2011.

БАЛАГАН – 1. В нар. культурі театр. видовище, переважно коміч. характеру, на ярмарках та нар. гуляннях (в Росії із сер. XVIII ст.). Певною мірою були прообразом цирк. та естр. мистецтва. 2. На естраді Б. інколи називають гумор. конц. шоу, дещо несерйозне, блазеньське. 3. Тимчасова будівля для театр., цирк. або естр. вистав. перс. *балахоне* – верхня кімната, балкон

а. show-booth

ф. baraque, théâtre forain, de saltimbanque, tréteaux (видовище); baraque de foire (будівля); comédie, farce (перен.)

н. Jahrmarktsbude, Schaubude (будівля); Schaubudevorstellung, Posse, Hanswurstiade (видовище); Rummel (перен.)

📖 Зоркая Н. Фольклор. Лубок. Экран. — М., 1994.; Некрылова А. Русские народные городские праздники, увеселения и зрелища : конец XVIII-нач. XX в. — СПб., 2004.; Петербургские балаганы / сост. А. Конечный. — СПб., 2000.; Хренов Н. Зрелища в эпоху восстания масс. — М., 2006.

БАЛАДА – епічна пісня з драм. сюжетом, яка походить від хороводних пісень-танців; є в багатьох нар. культурах. У нар. музиці амер. негрів склався самобутній тип Б., що має деяку спільність із блюзом і який зберіг зв’язок з афр. традиціями. Відіграла значну роль у зародженні та формуванні джазу. В джазі набув поширення лірич. баладний стиль інстр. гри та співу. Б., як пр., заснована на мелодіях лірич. характеру, нерідко з елементами драматизму; виконується в повільному темпі у чотиридольному розмірі.

лат. *ballo* – танцюю, іт. *ballare* – танцювати

р. баллада

а., ф. ballade

н. Ballade

📖 Балашов Д. История развития жанра русской баллады. — Петрозаводск, 1966.; Воронцова Т. Текст баллады. Языковая картина мира. — СПб., 2003.; Гильманов Г. Татарская баллада. — Казань, 1989.; Гринберг И. Три грани лирики : соврем. баллада, еда и элегия. — М., 1985.; Єременко О. Українська балада XIX століття. — Суми, 2004.; Каландадзе Г. Грузинская народная баллада. — Тб., 1965.; Кулагина А. Русская народная баллада. — М., 1977.; Лагутов В. Жанр исторической баллады в русской поэзии первой половины XIX века : Ч. 1. — Самарканд, 1984.; Лагутов В. Жанр исторической баллады в русской поэзии первой половины XIX века : Ч. 2. — Самарканд, 1985.; Линтур П. Народные баллады Закарпатья и их западнославянские связи. — К., 1963.; Панкратова В. Баллада. — М., 1963.; Путилов Б. Славянская историческая баллада. — М.; Л., 1965.; Русская баллада : история и теория жанра / отв. ред. С. Травников. — М., 2006.; Сазанович Л. Американська фольклорна балада : історія, класифікація, модель тексту. — Запоріжжя, 2012.; Скандинавская баллада / изд. подгот. Г.

Воронкова и др. — СПб., 2004.; Страшнов С. Молодеет и лад баллад : баллада в истории рус. сов. поэзии. — М., 1991.; Тумилевич О. Народная баллада и сказка. — Саратов, 1972.; Штейнер И. Белорусская баллада. — Мн., 1989.

БАЛАДНА ОПЕРА – англ. різновид коміч. опери; у XVIII ст. набула поширення також в Італії, Франції, Німеччині та Іспанії. У Б.о. пісні й танці чергувалися з розмовними сценами.

р. балладная опера

а. ballad opera

БАЛАЛАЙКА – рос. нар. триструнний щипковий муз. інструмент з декою у формі трикутника. Відома з поч. XVIII ст., удосконалена в 1880 рр. В. Ивановим та Ф. Пасербським (під керівництвом Андреева), які сконструювали родину балалайок, пізніше – С. Налімовим.

а. balalaika, stringed musical instrument

ф. balalayka, balalaïka

н. Balalaïka, Balalajka

📖 Аверин В. Балалаечное исполнительство в Сибири. — Красноярск, 2013.; Аверин В. С.Н. Василенко и русская балалайка. — Красноярск, 1983.; Андрущенко Г. Начальное обучение игре на балалайке. — Л., 1983.; Антонов А. Балалайка – маленькая модель человека и Вселенной. — М., 2016.; Галахов В. Сведения о балалайке в письменных, иконографических памятниках, устном народном творчестве, художественной и музыкальной литературе. — М., 1980.; Даттель Е. Балалайка. — М.; Л., 1931.; Имханицкий М. История исполнительства на русских народных инструментах. — М., 2002.; Медведева Л. Обучение игре на балалайке : истор. и теоретико-методолог. аспекты. — Рязань, 2013.; Паршин М. Эволюция искусства балалаечной транскрипции. — Тольятти, 2015.; Пересада А. Балалайка. — М., 1990.; Пересада А. Справочник балалаечника. — М., 1977.; Ткачев Н. Проблемы воспитания исполнительской техники домбриста и балалаечника. — Х., 1982.; Фаминцын А. Домра и сродные ей музыкальные инструменты русского народа : балалайка, кобза, бандура, торбан, гитара. — СПб., 1891.; Шалов А. Основы игры на балалайке. — Л., 1970.

БАЛЕТ – 1. Вид театр. мистецтва, що поєднує хореографію, муз. та драм. задум. Численні співаки користуються засобами Б. для підсилення муз.-драм. дії виступу. 2. Муз.-драм. твір, що виконується засобами танцю та пантоміми. Почав формуватися в Європі в XVI ст.

лат. *ballare* – танцювати

а., ф. ballet

н. Ballett

📖 Абызова Л. История хореографического искусства : отечест. балет XX - начала XXI в. — СПб., 2012.; Абызова Л. Теория и история хореографического искусства : глоссарий. — СПб., 2015.; Авдеева Л. Балет Узбекистана. — Таш., 1973.; Алексидзе Г. Балет в меняющемся мире. — СПб., 2009.; Амиргамзаева О., Усова Ю. Самые знаменитые мастера балета России. — М., 2004.; Аркина Н. Артисты балета. — М., 1983.; Аркина Н. Балет и литература. — М., 1987.; Баланчин Д., Мэйсон Ф. Сто один рассказ о большом балете. — М., 2000.; Балет : энцикл. / гл. ред. Ю. Григорович. — М., 1981.; Бахрушин Ю. История русского балета. — М., 1973.; Безуглая Г. Концертмейстер балета. — СПб., 2005.; Белова Е. Ракурсы танца : телевиз. балет. — М., 1991.; Беляева-Челомбитько Г. Балет : эпоха sovietica (1917-1991 гг.). — М., 2005.; Брудный Д. Киргизский балетный театр. — Фрунзе, 1968.; Вальберх И. Советский балет. — М.; Л., 1950.; Ванслов В. Балеты Григоровича и проблемы хореографии. — М., 1971.; Ванслов В. О музыке и о балете. — М., 2007.; Ванслов В. Статьи о балете. — Л., 1980.; Волынский А. Статьи о балете. — СПб., 2002.; Всё о балете : словарь-справ. / сост. Е. Суриц. — М.; Л., 1966.; Гаевский В. Дивертисмент : судьбы классич. балета. — М., 1981.; Гаевский В. Хореографические портреты. — М., 2008.; Гаевский В., Гершензон П. Разговоры о русском балете. — М., 2010.; Грищенко М. Белорусский балет и современная тема. — Мн., 1989.; Деген А., Ступников И. Ленинградский балет, 1917-1987. — Л., 1988.; Дешкова И. Балет : илл. энцикл. — М., 1995.; Есаулов И. Хорео-драматургия. — Ижевск, 2000.; Жукова А. Классический балет и модерн танец в Японии. — М., 2006.; Захаров Р. Слово о танце. — Киш., 1989.; Зорич Ю. Магия русского балета. — Пермь, 2004.; Карп П. Младшая муза. — М., 1997.; Катонина С. Балеты Р.М. Глиэра. — М., 1960.; Катонина С. Балеты С. Прокофьева. — М., 1962.; Катонина С. Музыка в балете. — Л., 1961.; Королева Э. Молдавский балетный театр. — Киш., 1990.; Красовская В. Балет сквозь литературу. — СПб., 2005.; Красовская В. Балет Ленинграда. — Л., 1961.; Красовская В. Западноевропейский балетный театр. — Л., 1983.; Красовская В. История русского балета. — Л., 1978.; Красовская В. Русский балетный театр второй половины XIX в. — Л.; М., 1963.; Красовская В. Русский балетный театр начала XX в. — Л., 1971.; Красовская В. Русский балетный театр от возникновения до середины XIX в. — Л.; М., 1958.; Куду Р. Балет и симфоническая музыка. — Таллинн, 1990.; Ленинградский балет, 1960-1970-х годов / сост. Т. Закржевская. — СПб., 2008.; Львов-Анохин Б. Новое в советском балете. — М., 1966.; Мессерер А. Танец. Мысль. Время. — М., 1990.; Пасютинская В. Волшебный мир танца. — М., 1985.; Петренко Е. Стиль в балете. — Челябинск, 2013.; Петров О. Русская балетная критика второй половины XIX века : Петербург. — Екатеринбург, 1995.; Плещеев А. Наш балет. — СПб., 1899.; Полянська Г. Жанровий пошук у балетній музиці В. Губаренка. — Ніжин, 2017.; Рацкая Ц. Советский балет. — М., 1957.; Розанова Ю. Симфонические принципы балетов Чайковского. — М., 1976.; Рославцева Н. Английский балет. — М., 1959.; Русский балет : энцикл. / редкол. : Е. Белова и др. — М., 1997.; Светлов В. Современный балет. — СПб., 1911.; Слонимский Ю. П.И. Чайковский и балетный театр его времени. — М., 1956.; Соколов-Карминский А. Введение в психологию балета. — Новосибирск, 2006.; Соколов-Карминский А. Советская балетная школа. — М., 1983.; Соколов-Карминский А. Советский балет сегодня. — М., 1984.; Станішевський Ю. Український радянський балет. — К., 1963.; Страницы истории балета : новые исслед. и материалы / ред.-сост. Н. Дунаева. — СПб., 2009.; Суриц Е. Балет и танец в Америке. — Екатеринбург, 2004.; Тимофеева Н. Мир балета. — М., 1993.; Уразгельдеев Р. Киргизский балет. — Фрунзе, 1983.; Фомкин А., Степаник И. Основы учения о конституции и пропорциях тела артиста балета. — СПб., 2011.; Чурко Ю. Белорусский балет. — Мн., 1966.; Чурко Ю. Белорусский балет в лицах. — Мн., 1988.; Чурко Ю. Белорусский балетный театр. — Мн., 1983.; Штелин Я. Музыка и балет в России XVIII века. — Л., 1935.; Эльяш Н. Балет народов СССР. — М., 1977.; Эльяш Н. Пушкин и балетный театр. — М., 1970.; Энтелис Л. Заметки на нотных страницах : ст. о балете, джазе, песне. — Л.; М., 1974.; Яковлева Ю. Мариинский театр. Балет. XX век. — М., 2005.

БАЛЕТМЕЙСТЕР – автор та постановник балетів, хореогр. номерів, танців, танц. сцен і композицій.

а. ballet-master, choreographer

ф. maître de ballet, choréographe

н. Ballettmeister

📖 Алексидзе Г. Школа балетмейстера. — М., 2013.; Вальберх И. Из архива балетмейстера. — М.; Л., 1950.; Есаулов И. Хореодраматургия. — Ижевск, 2000.; Ильичева М. Неизвестный Петипа, истоки творчества. — СПб., 2015.; Полубенцев А. Либретто моей жизни. — СПб., 2015.; Фридеричиа А. Август Бурнонвиль : балетмейстер, отразивший в своем творчестве идеалы и борьбу века. — М., 1983.; Фриз П. Мистецтво балетмейстера. — Дрогобич, 2008.; Шевченко В. Мистецтво балетмейстера в народно-сценічній хореографії. — К., 2006.; Ястребов Ю. Балетмейстер в театре оперетты. — М., 1981.

«**БАЛКАНТОН**» – болг. фірма звукозапису, заснована в 1952 р.

болг. Балконтон/Balkanton

БАЛКОН – верхній або середній ярус у залі для глядачів.

а. balcony

ф. balcon

н. Balcon

БАЛЬНІ ТАНЦІ – сучасні танці, що слугують для громад. розваги й виконуються парою або великою кількістю учасників на танц. вечорах, балах. Виникли в Італії в XV ст., потім поширилися у Франції, яка стала в XVI-XVII ст. законодавицею подібних танців у всій Європі. Серед Б.т. – вальс, фокстрот, танго, румба, твіст та баг. ін.

р. бальные танцы

а. ballroom dances

ф. danses de bal

н. Balltänze

📖 Ауэрбах Л. Рассказы о вальсе. — М., 1980.; Бальный танец та методика його викладання / уклад. Б. Колногузенко. — Х., 2006.; Борсук Н., Тараканова А. Танці в сучасних ритмах. — Вінниця, 2014.; Боттомер П. Уроки танца : смотрите, читайте, занимайтесь! — М., 2003.; Васильева-Рождественская М. Историко-бытовой танец. — М., 2005.; Гавликовский Н. Руководство для изучения танцев : общедоступ. пособие к изуч. всех бал. танцев с указ. фигур для котильона и мазурки. — СПб., 1902.; Гальперин Я. Учимся танцевать легко! — М., 2009.; Дени Г., Дассвиль Л. Все танцы. — К., 1987.; Драгилёв Д. Лабиринты русского танго. — СПб., 2008.; Друскин М. Очерки по истории танцевальной музыки. — Л., 1936.; Кашевский О. Сучасний бальний танець. — Луцьк, 2013.; Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.; Мальми В. Праздник и танец. — Петрозаводск, 2005.; Мейлих Е. Иоганн Штраус : из истории венского вальса. — Л., 1975.; Моррис Н. Музыка и танец. — М., 2002.; Мур А. Бальные танцы. — М., 2004.; Нарская Т. Историко-бытовой танец. — Челябинск, 2015.; Тарасова О. Музыка и хореография. — М., 2016.; Ткаченко Т. Народные танцы : болгарские, венгерские, немецкие, польские, румынские, сербские и хорватские, чешские и словацкие. — М., 1975.; Туганкова О. Бальный танец в клубе. — М., 1988.; Уральская В., Гороховников Г. В ритме вальса. — М., 1988.; Шанкина С. Бальный танец : Ч. 1 : танцы европ. программы. — Тамбов, 2005.

БАМБУЛА – 1. Удар. муз. інструмент невизначеної висоти звука афро-амер. походження. Являє собою барабан у вигляді бамбукового бочонка з натягнутою на нього волячою шкірою. 2. Негр. танець у супроводі цього муз. інструмента.

а. bambula

БАНДЖО – струн. щипковий муз. інструмент, створений на основі реконструкції нар. інструмента амер. негрів – банджа. Бл. XVII ст. був вивезений із Зах. Африки в півд. штати США. В 1830 рр. набув сучасн. форми. Має корпус у вигляді бубна із шкіряною або пластиковою мембраною, довгу шийку із грифом, 4-9 струн. Грають на Б. плектром. Звук різкий. Використовується як сольний та акомпануючий інструмент. Самобутні жанри негр. нар. музики для Б. сприяли виникненню регтайму та ранніх форм джазу. Широко застосовується в джазі.

грец. *pandura* – триструнний музичний інструмент

а. banjo, banjore

ф. banjo

н. Banjo

БАНДЖУЛЕЛЕ – струн. муз. інструмент, комбінація банджо та гавай. гітари.

а. banjulele

БАНДОНЕОН – пневматичний кнопковий муз. інструмент на базі нім. концертини. Створений нім. майстром Г. Бандом (1840). В кінці XIX ст. був завезений в Аргентину, війшовши до складу танго-оркестрів. Серед виконавців – А. П'яццолла та ін.

н. Bandoneon

ісп. bandoneón

БАНДУРА – укр. багатострунний муз. інструмент, відомий з XV-XVI ст. Має дерев'яний грушоподібний корпус, коротку шийку без ладів. Використовується в капелах бандуристів, оркестрах та ансамблях нар. інструментів. Див. також *Кобза*.

грец. *pandura*, польс. *bandura*

а., ф. bandoura, bandura

н. Bandura, Bandole

Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя ХХ - початку ХХІ століття. — Ів.-Фр., 2013.; Немирович І. Взяв би я бандуру. — К., 1986.; Фаминцын А. Домра и сродные ей музыкальные инструменты русского народа : балалайка, кобза, бандура, торбан, гитара. — СПб., 1891.; Хоткевич Г. Бандура та її конструкція. — Торонто ; Х., 2010.; Шаповал І. Взяв би я бандуру. — Дніпропетровськ, 1991.

БАРАБАН – удар. мембранний муз. інструмент невизначеної висоти звука. Має вид циліндра, обтягнутого з одного чи двох боків шкірою або пластиковою плівкою. Різновиди зустрічаються у багатьох народів. Грають на Б. паличками або руками. Б. (окремо або у складі удар. установки, ритм-секції) – обов'язковий інструмент естр. ансамблів та оркестрів, рок-груп. Б. можуть підзвучуватися або виконуватися як електронні пристосування у формі п'ятикутників, дисків тощо. Останні з'явилися на ринку в 1980 р., надзвичайно чутливі до доторкання й можуть керуватися комп'ютером.

a. drum

ф. tambour (d'harmonie)

н. Trommel, Wirbeltrommel (військовий)

великий ~ – різновид Б. із потужним низьким та глухим звуком. Буває двох різновидів: односторонній та двосторонній. На В.б. грають ногою за допомогою педалі із м'якою калаталкою, підкреслюючи окремі долі. В сучасн. виконавстві у удар. установках інколи використовують два В.б.

р. большой Б.

a. bass/big drum

ф. grosse caisse, caisse grande

н. Baßtrommel, groß/grosse Trommel

малий ~ – різновид Б. із металевим корпусом. Звук М.б. високий, сухий та різкий. Грають на ньому як із струнами, так і без них двома легкими дерев'яними паличками або металевими мітелками. Один із головних удар. інструментів в джазі та рок-музиці. Використовується для підкреслення ритм. канви твору, а також для виконання сольних епізодів, іноді достатньо ритм. складності.

р. малый Б.

a. side/snare/laced drum

ф. caisse claire, tambour (militaire), petite caisse

н. kleine Trommel, militärtrommel

Андреева Е. Ударные инструменты современного симфонического оркестра. — К., 1990.; Денисов Э. Ударные инструменты в современном оркестре. — М., 1982.; Дмитриев Г. Ударные инструменты : трактовка и современное состояние. — М., 1991.; Котонський В. Ударні інструменти в сучасному оркестрі. — К., 1971.; Николс Дж. Ударные инструменты. — Ростов на/Д, 2010.; Панайотов А. Ударные инструменты в современных оркестрах. — М., 1973.; Пекарский М. Бей в барабан и не бойся. — М., 2014.; Пекарский М. Жизнь и любовь барабанного организма. — М., 2014.; Рок-барабаны : экспресс-курс / К. Кузнецов, К. Смолин. — М., 2008.; Стронг Д. Ударные инструменты для «чайников». — М., 2014.

БАРБЕРШОП – стиль співу, що виникнув у ХVІІ ст. у перукарнях. Клієнти, що очікували своєї черги, розважалися співом. Згодом стиль виконання муз. балад без акомпанементу, що відродився у США у ХХ ст. Традиційно розспівувались на чотири чоловічих голоси, але з 1970 стиль набув рис хор. співу *a capella* за участю й жіночих голосів.

a. *barbershop* – перукарня

БАРБЕРШОП-ГАРМОНІЯ – тип гармоніч. супроводу мелодій, що заснований на паралельному хроматичному русі голосів при поєднанні акордів. Така техніка відповідає аплікатурі банджо, в практиці гри на якому і сформувався цей стиль. Походження також пов'язують з існуванням в Америці традиції аматор. музикування невеликих ансамблів, які грали в перукарнях. Це були улюблені місця відпочинку та розваг громадян (при перукарнях був бар, а також приміщення для співу та танців). Барбершоп-ансамблі справили вплив на розвиток амер. менестрельного театру та регтайму.

р. барбершоп-гармония

a. barbershop harmony

БАРД(и) – 1. Нар. співак давніх кельт. племен. Згодом Б. стали професіональними поетами – мандрівними або які мешкали при князів. дворах. 2. Поети та музиканти, виконавці власних, т.зв. автор. пісень (див. *Авторська пісня*). 3. *В урочистому стилі промови – поет, прославител, трубадур.

ірланд., a. bard, від кельтського *bardo* – співак

р. бард

ф. barde

н. Barde

Аннинский Л. Барды. — Иркутск, 2005.; Антология бардовской песни : 100 бардов, 600 песен / авт.-сост. Р. Шипов. — М., 2009.; Веркашанцева Н. Струна : десять оренбург. бардов. — Оренбург, 1995.; Истомин С., Денисенко Д. Самые знаменитые барды России. — М., 2002.; Кадцын Л. Массовое музыкальное искусство ХХ ст. : эстрада, джаз, барды и рок в их взаимосвязи. — Екатеринбург, 2006.; Классика бардовской песни / сост. Р. Шипов. — М., 2009.; Кулагин А. Барды и филологи. — Коломна, 2011.; Кулагин А. Слово семь заветных струн : ст. о бардах, и не только о них. — Коломна, 2018.; Лукина М. Звенящий горизонт : очерки и эссе о бардах. — Челябинск, 2008.; Митрофанова А. Песни настоящих мужчин. — М., 2008.; Нет хода нам назад : 33 моск. барда / сост. Р. Шипов. — М., 1991.; Полоскин Б. Запишем песню : муз. грамота для бардов. — СПб., 2005.; Поющая душа : песни ленинградских авторов, 1970-е годы / сост. А. Левитан, М. Левитан. — СПб., 2008.; Поющие поэты / сост. Л. Поликовская. — М., 2008.; Пятьдесят российских бардов / сост. Р. Шипов. — М., 2001.

БАРД-РОК – із певною натяжкою можна кваліфікувати одним із напрямів рок-музики. Розвивався під впливом серйозної поезії й особливо бардів. (автор.) пісні (Б. Окуджава, О. Галич, В. Висоцький) з кінця 1970 рр. Мав дуже серйозний вплив на розвиток рад. рок-музики. Особливості Б.-р. у збереженні не тільки поетичної наступності бардів. пісні, але й композиції, звукової та мелодич. фактури. Часто твори Б.-р. будуються за принципом балад і романсів, без розподілу на куплети. В інструментарії присутні на рівних правах з гітарою скрипка, фл., віолончель.

а. bard rock

БАРЕЛ-ХАУЗ – виконав. манера, притаманна негр. піаністам, що грали в ресторанах «барел-хауз» або «хонкі-тонк» в ХІХ – на поч. ХХ ст., спочатку на Півдні, а потім на Півночі США. В цих ресторанах виконувались звичайно блюзи та регтайми. Манера гри Б.-х. розвилася з архаїчного блюзу та ґрунтувалася на синкопованому веденні мелодії, якій протиставлявся гострий рівномірний ритм в акомпанементі (бас на 1-й та 3-й долях такту і відповідний йому акорд на 2-й та 4-й долях). В правій руці замість витриманих нот застосовувалось тремоло. Згодом така манера гри трансформувалася в бугі-вугі. Б.-х.-стиль практикувався і в невеличких ансамблях, до складу яких входили крім ф-но банджо, гітара, мандоліна, губна гармонія, бас, удар. та ін. інструменти.

а. barrelhouse

БАРИТОН (1) – а) чоловічий голос середнього регістру (між басом та тенором); б) співак, який володіє таким голосом.

грец. *barytonos* – той, що звучить низько

а. baritone, barytone

ф. baryton

н. Bariton, Baritonstimme (голос); Baritonsänger (співак)

БАРИТОН (2) – мідний дух. мундштуковий муз. інструмент родини саксгорнів.

а. euphonium, baritone

ам. baritone, tenor horn

ф. euphonium, euphonion, saxhorn tuba, basso à pistons, bugle ténor

н. Tenorhorn, kleiner Baß, Bariton, Euphonium, Tenortuba

БАРОКО – назва стилю в усіх жанрах мистецтва епохи розвиненого абсолютизму. Стиль виник в Італії як подальший розвиток форм високого Відродження і на поч. ХVІІ ст. був підхоплений в усіх європ. країнах. У сер. 1960 використовувався в рок-музиці. Див. *Бароко-рок*.

іт. *barocco* – дивний, химерний; існують різні версії походження цього слова: а) від порт. *perrola barroca* – перлина неправильної форми; в переносному значенні – дивний; б) від лат. *baroco* – термін логіки; с) від імені іт. художника F. Barocci

р. барокко

а., ф. baroque

н. Barock, Barockstil

Базен Ж. Барокко и рококо. — М., 2001.; Вельфлин Г. Ренессанс и барокко : исслед. сущности и становления стиля барокко в Италии. — СПб., 2004.; Власенко Н. Барокко : откровение неведомого. — Новосибирск, 2004.; Власенко Н. Барокко : откровение неведомого. — Новосибирск, 2006.; Демченко А. Очерки истории музыкального искусства : барокко. — Саратов, 2017.; Дмитриев А. Московское барокко. — М., 2016.; Епишин А. Магия музыки барокко. — СПб., 2006.; Катамидзе В., Николаева М. Кристофер Рен : гений англ. барокко. — М., 2018.; Крупина Л. Доклассические музыкальные формы : муз. формообразование в эпоху барокко. — Воронеж, 2017.; Музыка барокко и классицизма : вопр. анализа / редкол. Э. Федосова и др. — М., 1986.; Пинский Л. Ренессанс. Барокко. Просвещение. — М.; СПб., 2014.; Поэзия испанского барокко / сост. В. Андреев, А. Миролубова. — СПб., 2006.; Раабен Л. Скрипичные концерты барокко и классицизма. — СПб., 2000.; Рыбинцева Г. Опыт мировоззренческой интерпретации искусства. Музыка и архитектура барокко. — Ростов н/Д, 2015.; Славянское барокко : ист.-культ. пробл. эпохи / редкол. А. Рогов и др. — М., 1979.; Тананаева Л. О маньеризме и барокко. — М., 2012.; Тихонова А. Возрождение и барокко. — М., 2005.; Фархутдинова С. Барокко и ХХ век. — Томск, 2014.; Фархутдинова С. Диалогическая природа культуры барокко. — Томск, 2009.; Федотова Е. Барокко. — М., 2007.; Штайн К. Лермонтов и барокко. — М., 2016.; Штейн А. Литература испанского барокко. — М., 1983.; Эскина Н. Букстехуде и немецкое барокко. — Самара, 1992.

БАРОКО-ДЖАЗ – напрям у джазі, пов'язаний із практикою джаз. інтерпретації європ. музики бароко, а також із досвідом створення джазменами творів у дусі цієї музики. Найранні зразки Б.-д. відносяться до періоду свінгу.

р. барокко-джаз

а., ф. baroque jazz

н. Barock-jazz

БАРОКО-РОК – термін, який широко використовувався в 1960 рр. для визначення стилістики груп, що найчастіше зверталися до інтерпретації класики, в першу чергу Й. Баха (звідси й назва). В цьому напрямку використовувались елементи старовинної музики та старовинних муз. інструментів. Серед представників – «Ekseption» (Голландія), «Nice», «Procol Harum» (Англ.), «Ars Nova» (США), «Аквариум», «Тамбурін» (СРСР). У груп Б.-р. були дві характерні особливості: відносно високий рівень муз. освіченості учасників і домінуюча роль клавішних інструментів в якості інструмента, що солірує. В міру того, як «обробки» виходили із моди, термін Б.-р. відмирав, і на початок 1970-х повністю був витиснутий більш широким поняттям арт-рок.

іт. *barocco* – дивний, химерний; існують різні версії походження цього слова: а) від порт. *perrola barroca* – перлина неправильної форми; в переносному значенні – дивний; б) від лат. *baroco* – термін логіки; с) від імені іт. художника F. Varocci
р. барокко-рок
а., ф. baroque-rock
н. Barock-rock

БАС – 1. Найнижчий за звучанням чоловічий голос. 2. Співак, який володіє таким голосом. 3. Сама низька партія в багатоголосному муз. творі, а також нижній звук акорду. 4. Муз. інструменти низького регістру: контрабас, Б.-кл., а також нар. віолончель – басоля (укр.), басетля (білор.).

іт. *basso* – букв. низький
а. bass, bass singer; bass instrument
ф. basse, voix de basse; instrument de tessiture drave
н. Baß, Baßstimme (голос); Baßsänger (співак); Baßinstrument (інструмент)

БАС-ГІТАРА – див. *Гітара*.

БАС-КЛАРНЕТ – різновид кл. В джаз. та естр. музиці зустрічається рідко. Інколи присутній в естр.-симф. оркестрах.

а. bass clarinet
ф. basse-clarinette
н. Baß-klarinette

БАСТАРД-ПОП – трек, в якому одночасно змікшовані декілька пісень різних жанрів.

а. *bastard* – гібрид

БАУНС – 1. Різновид свінгу. Термін, що указує на характер виконання в джазі: грати пружно та розслаблено в помірному темпі, рівномірно акцентуючи у супроводі всі долі такту. Був присутній в багатьох п'єсах, які виконувались біг-бендами в період свінгу. 2. Північноамер. танець у помірному темпі, має схожість із повільними фокстротом. Муз. розмір 4/4.

а. *bounce* – стрибок, скік

БАХШІ, багші – співаки, музиканти, поети народів Середньої Азії.

р. бахши

БАЧАТА – муз. стиль та танець в країнах Карибського басейну. Муз. розмір 4/4. Тексти пісень оповідають про страждання неподіленого кохання.

ісп. bachata

БАЯДЕРА – індійська храмова, а також мандрівна танцівниця. Назва, що була дана європейцями індійським танцівницям і співачкам – служителькам реліг. культу (при храмах), а також індійським танцівницям, що виступають за плату в ресторанах, приватних будинках і т.д.

порт. *bailadeira* – танцівниця

а. bayadere, dancing-girl
ф. bayadère

БАЯН – клавішно-пневматичний муз. інструмент, один з найдосконаліших та поширених видів хроматичної гармонії. Має назву за ім'ям легендарного давньоруського співця-сказителя Баяна (Бояна). Застосовується в ансамблях, оркестрах, в сольному виконавстві, у супроводі пісень.

а. bayan, button (key) accordion, Russian type of buttonkey accordion

ф. «Bayane», forme russe de l'accordéon à boutons

н. «Bajan», Bandonion, Bandoneon, Ziehharmonika, russische Form des Knopf-griff-Akkordeons

Басурманов А. Баянное и аккордеонное искусство. — М., 2003.; Бухвостов В., Шахов Г. Баян и аккордеон в художественной самодеятельности. — М., 1980.; Власов В. Школа джаза на баяне и аккордеоне. — Од., 2008.; Имханицкий М. История баянного и аккордеонного искусства. — М., 2006.; Катуркин А. Искусство игры на баяне и аккордеоне. — М., 2017.; Липс Ф. Искусство игры на баяне. — М., 2004.; Максимов В. Баян : основы исполнительства и педагогики. — СПб., 2003.; Мирек А. Из истории аккордеона и баяна : возникновение, производство, усовершенствование и распространение гармоники. — М., 1967.; Михайлов А., Примеров Н. Русский баян: хроника, события, люди, размышления. — Новосибирск, 2001.; Новожилов В. Баян. — М., 1988.; Оберюхтин М. Проблемы исполнительства на баяне. — М., 1989.; Парнес Д., Оськина С. На баяне – по слуху. — М., 2002.; Поникарова Л. Баян в народно-инструментальном жанре Украины. — Х., 2003.; Стасенко Л. Баян. — М., 1992.; Фомина В. Игра на баяне. — Чебоксары, 1999.

БЕГИН – танець латиноамер. походження. Має деякі схожі риси з танго та румбою. Набув міжнар. визнання та поширення в 1930 рр. Темп помірний. Муз. розмір 4/4.

р. бегин

а. beguine

ф. béguine

н. Beguine

Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.; Ткаченко Т. Народные танцы : болгарские, венгерские, немецкие, польские, румынские, сербские и хорватские, чешские и словацкие. — М., 1975.

БЕЗКУЛЬТУР'Я – брак культури, культурна відсталість. Інколи споглядається на конц. заходах у поведінці слухачів.

р. бескультурье

а. lack of culture

ф. manque de culture

н. Unbildung, Unkultur, kulturelle Zurückgebliebenheit

БЕК-ВОКАЛ – див. *Бек-група*.

БЕКГРАУНД – вид акомпанементу, що виконується інструментами мелодич. або ритм. групи та створює мелодич., гармоніч. або ритм. фон для інстр. чи вок. соло. Розрізняють типи: а) акордовий; б) мелодич.; с) рифовий; д) басовий; е) ритм.; ф) змішаний. Є важливим засобом виразності в джазі та слугує для контрастного виділення або підкреслювання різноманітних сольних епізодів, створює динаміку твору.

а. *background* – тло, задній план

р. бэкграунд

ф. «background»

н. Background

БЕК-ГРУПА (бек-вокал) – група співаків-вокалістів та музикантів, що знаходяться на сцені позаду співака-соліста та супроводжують його спів.

а. back – позаду

р. бэк-группа, бэк-вокал

БЕЛЬЕТАЖ – перший ярус (поверх) зали глядачів над партером і амфітеатром.

ф. *bel* – красивий, *étage* – поверх

р. бельэтаж

а. first floor, dress-circle

ам. second floor

н. Beletage, erster Rang

БЕНДЛІДЕР – у класич. джазі виконавець провідної партії (звичайно корнетист або трубач). В період свінгу так почали називати керівника оркестру (біг-бенду).

а. *band* – оркестр і *leader* – ведучий

р. бэндлидер, бэндлидер

БЕНЕФІС – 1. Спектакль або концерт, збір від якого повністю або частково надходить на користь одного або декількох акторів, а також ін. працівників театру. 2. Театр. вистава на честь одного з її учасників як вираз визнання заслуг, майстерності артиста.

лат. *beneficium* – в давньому Римі благодіяння; ф. *bénéfice* – прибуток, користь

р. бенефис

а. benefit, benefit performance/night

ф. représentation à bénéfice

н. Benefiz, Benefizvorstellung

БЕНУАР – нижній ярус лож у театрі на рівні партеру (ложа Б.) або трохи вище.

ф. *baignoire* – букв. ванна

а. parterre boxes, lower boxes

н. Parkettloge

БЕСТСЕЛЕР – в зах. країнах спочатку книга, пізніше платівка, ін. витвір мистецтва, що користуються найбільшим попитом та видані великим накладом. Згодом термін набув інтернац. значення.

а. best-seller, *best* – найкращий + *sell* – продавати

р. бестселлер

а. best seller, best-seller, hit, chartbuster

ф. best-seller

📖 Ахманов М. Литературный талант. Как написать бестселлер. — М., 2014.; Горюнова И. Как написать бестселлер. — М., 2018.; Олдерсон М. Создавая бестселлер. — М., 2018.; Парабеллум А. Нужны деньги? Возьми и напечатай! Создаем бестселлер за 3 выходных. — Ростов н/Д, 2012.; Смит А. 52 способа написать бестселлер. — М., 2012.; Цукерман А. Как написать бестселлер. — М., 1997.

БИЧ, бич-хлопавка, фруста – удар. дерев'яний муз. інструмент невизначеної висоти звука. Складається із довгих плескатих дощечок із рукоятками на зовнішніх боках. З одного кінця дощечки поєднані ремінним шарніром. Розводячи кінці дощечок і різко вдаряючи їх одна об одну, виконавець видобуває сухий різкий «хлопок», схожий на клацання батога. Використовується в різних типах оркестрів та ансамблів.

р. бич, бич-хлопушка

а. slap-stick, whip

ф. fouet

н. Rute, Geißel, Peitsche, Peitscheknall

БІ БІ СІ – аббревіатура Брит. радіомовної корпорації; держ. мережа телерадіомовлення (відкрита 1927 р.). В роботі ББС чимало уваги приділяється джазу та рок-музиці.

а. BBC, British Broadcasting Corporation

р. Би Би Си

БІБЛІОГРАФІЯ – 1. Вид літератури, що опікується описом та анотуванням книжкових та періодичних видань, галузь науково-практ. діяльності для підготовки та доведення до споживача інформації з опублікованих або рукописних матеріалів з питань, зокрема, джазу, естради, поп- та рок-музики. 2. Повний або вибіркового список літератури за певною темою.

р. библиография

а. bibliography

ф. bibliographie

н. Bibliographie, Bücherkunde, Bücherschau

БІБЛІОТЕКА, книгосховище – культурний заклад, де зберігаються й видаються читачам книжки, журнали, газети, ноти.

р. библиотека

а. library

ф. bibliothèque

н. Bibliothek

БІБОП – див. *Боп*.

БІГ-БЕНД – характерний різновид джаз. оркестру, що відрізняється певним складом інструментів, специфічним розподілом інстр. груп (секцій) та своєрідною технікою ансамблевої гри (поєднання аранжованих розділів з імпровізаціями солістів, застосуванням особливих типів орк. супроводу – бекграунда, змішання тембрів тощо). Кількість музикантів – до 20 чоловік. Б.-б. складається із трьох основних орк. груп: саксофоні-кларнети (reels), мідні дух. інструменти (brass, в подальшому виділились групи труб і тромбонів), ритм-секція (rhythm section – ф-но, контрабас, гітара, ударні). Розвиток Б.-б. почався в 1920 рр., в період переходу від традиц. джазу до свінгу. А на поч. 1930 власне на його основі склався свінг – один із основоположних стилів орк. джазу. В Б.-б. грають за задалегідь написаними аранжуваннями. У числі перших колективів – оркестри Ф. Хендерсона, Д. Еллінгтона. В 1930-1940 рр. широкої популярності набули оркестри К. Бейсі, Б. Гудмена, Г. Міллера, А. Шоу та ін. В післявоєнний період найбільшою популярністю користувались Б.-б. Д. Денкворта (Англ.), Г. Брома (Чехосл.), В. Германа, Д. Еллінгтона, Г. Міллера, Д. Гіллеспі, Б. Річа, С. Кентона (США), Й. Вайнштейна, О. Лундстрема, Е. Рознера, А. Кролла (СРСР).

а. *big band* – букв. великий оркестр

р. биг-бенд

ф. big band

н. big Band

📖 Агапитов В. In a Джаз mood. — Петрозаводск, 2006.; Джаз-банд и современная музыка : сб. ст. / ред. С. Гинзбург. — Л., 1926.; Джаз-оркестр Олега Лундстрема в воспоминаниях маэстро, его коллег, учеников и современников / авт.-сост. Л. Черникова. — Уфа, 2009.; Драгилёв Д. Эдди Рознер : шмаляем джаз, холера ясна! — Н. Новгород, 2011.; Карохин Л. Записки саксофониста-любителя : восп. о И. Вайнштейне. — СПб., 2002.; Концертная деятельность любительского эстрадного оркестра / сост. В. Коновалов. — М., 2000.; Кузнецов В. Работа с самостоятельными эстрадными оркестрами и ансамблями. — М., 1986.; Кузнецов В. Теория и методика учебно-творческого процесса в любительских эстрадных оркестрах и ансамблях. — М., 2000.; Мохонько А. Методика работы с эстрадным оркестром. — Кемерово, 2013.; Мысовский В. Что было, то было. — СПб., 2010.; Саймон Дж. Большие оркестры эпохи свинга. — СПб., 2008.; Саймон Дж. Гленн Миллер и его оркестр. — СПб., 2005.; Соколов А. Практическое руководство любительскими эстрадными и джазовыми оркестрами. — М., 2004.; Стронгин В. Гленн Миллер : блюз-любовь. — М., 2012.

БІГ-БІТ (1) – початково стиль англ. рок-музики, характерний для «Beatles» та ін. ліверпул. груп в 1962-1965 рр.: ритм. основа рок-н-ролу + багаті вок. аранжування + «європ.» естр. мелодизм. Згодом один із стилів естр. музики 1960-1970 рр. Термін набув широкого поширення в країнах Центр. та Схід. Європи. Див. *Біт-музика*.

р. биг-бит

а. big beat

БІГ-БІТ (2) – стиль сучасн. електронної музики. Основною відмінною рисою є специфічне звучання, створюване за допомогою спец. студійної техніки, а також сильне «обважніння».

р. биг-бит

а. big beat

БІЗНЕС – підприємницька чи будь-яка діяльність, спрямована на отримання прибутку або особистої вигоди, в т.ч. в конц.-творч. галузі. Див. також *Шоу-бізнес*.

а. business

р. бизнес

ф. business

н. Busineß, Geschäft

БІЗНЕСМЕН, комерсант, підприємець – людина, яка займаються будь-яким легітимним видом комерц. діяльності; часто виступають у ролі спонсорів естр. діячів.

р. бизнесмен

а., ф. businessman

н. Busineßmann

БІЛИЙ БЛЮЗ. Захоплення молоді рок-н-ролом породило у частини музикантів інтерес до стилів, що йому передували, спочатку до ритм-енд-блюзу («Rolling Stones», «Animals», «Them»), пізніше – до блюзу. У Великобританії в 1966-1969 рр. відбувається справжній блюз. бум (Д. Мейолл, П. Грін, С. Уїнвуд, Е. Клептон). Улюбленою стилістикою був «чиказький» варіант міського блюзу. На поч. 1970 рр. клан виконавців Б.б. розділився: більшість пішла в хард-рок, меншість – у джаз-рок. Цей стиль ще називають блюз-рок, оскільки в порівнянні з «оригінальним» блюзом манера гри й звучання були набагато жорсткіше.

р. белый блюз

а. white blues

БІЛИЙ МЕТАЛ – див. *Блек метал*.

«**БІЛЛБОРД**» – престижне муз. видання, галузевий щотижневик США, що висвітлює всі аспекти запису муз. програм, грамзапису, хіт-парадів попул. і джаз. музики, року, муз. життя тощо. Перший номер вийшов у 1894. В 1936 оприлюднений перший хіт-парад.

а. Billboard

р. Биллборд

БІНОКЛЬ – оптичний прилад із двох паралельних, поєднаних між собою зорових трубок для розглядання віддалених предметів обома очима. Використовується в театрах, конц. залах, палацах спорту під час конц. заходів.

лат. *bini* – два + *oculus* – око

р. бинокль

а. binoculars, glass(es), look-see

ф. lorgnette

н. Fernglas, Opernglas

БІОГРАФІЯ – оповідь історії життя окремої особистості, засіб репрезентованості в культурі специфіки окремого людського існування. Знання Б. допомагає розуміти деякі особливості життя митця, його творчість. У жанрі Б. написано багато книг про видатних діячів.

р. биография

а. biography

ф. biographie

н. Biographie, Lebenslauf

БІС! – захоплені вигуки публіки на спектаклях, концертах, які вимагають від виконавця повторення виступу, пісні, танцю або частини муз. твору.

лат. *bis* – двічі

р. бис!

а. encore!

ф. bis! encore!

н. Bis! Noch einmal! Zugabe!

БІТ – 1. Удар, ритм. центр ваги такту. Спосіб акцентування інструментами ритм. групи, що виявляється в рівномірному чергуванні однаково підкреслених ударів та створюванні ритм. пульсу джазу. 2. Муз.-стилістична ознака, особливо в ранньому періоді поп-музики, що народжувалася на основі рок-н-ролу. Іноді вживається термін «біг-біт». 3. В джазі удар. доля ритм. «сітки», доля такту (напр., восьма або чверть).

а. *beat* – букв. удар, пульс

р. бит

БІТЛИ – учасники англ. квартету «Beatles» в 1960 рр.: Джон Леннон (1940-1980), Пол Маккартні (1942), Джордж Харрісон (1943-2001), Рінго Старр (1940). Група справила великий вплив на сучасну муз. культуру.

р. битлы

📖 Антология рок-музыки : одиссея Пола Маккартни / подгот. В. Бокарев и др. — М., 1997.; Багир-Заде А. «Beatles» – навсегда! — Л., 1989.; Багиров А. «Beatles» – любовь моя. — Мн., 1993.; Белоусов В. Мир, созданный Beatles. — СПб., 2007.; Белоусов В. Сон золотой. The Beatles. — СПб., 2011.; Бенсон Р. Пол Маккартни : личность и миф. — М., 1993.; Бенциен Р. Джон Леннон навсегда. — СПб., 1993.; Бокарев В. Антиголдман : критика фальсификаций жизни, тв-ва и общественно-политической деятельности Джона Леннона. — М., 2008.; Бокарев В. Джон Леннон : мифы и реальность. — М., 1992.; Бокарев В. Джон Леннон : социальные взгляды, общественно-политическая и творч. деятельность в период «Молодежной революции» на западе (1966-1973 гг.). — М., 2008.; Бокарев В., Митрофанов Ю. История «Битлз» в СССР (1964-1970 гг.) : Т. 1. — М., 2014.; Бокарев В., Митрофанов Ю. История «Битлз» в СССР (1964-1970 гг.) : Т. 2. — М., 2014.; Бондаровский П., Налоев А. The Beatles. — М., 1990.; Буркин Ю., Фадеев К. Осколки неба, или Подлинная история «The Beatles». — СПб., 2014.; Винер Д. Вместе! Джон Леннон и его время. — М., 1994.; Воробьева Т. История ансамбля «Битлз». — Л., 1990.; Грин Д. Здесь восходит солнце : духов. и муз. поиски Д. Харрисона. — СПб., 2006.; Делиев А. The Beatles : творч. биограф. — Тольятти, 2001.; Дэвис Х. Битлз. Авторизованная биография. — М., 1993.; Запесоцкий А. Из истории рок-музыки : тв-во «Битлз». — СПб., 2013.; Как зовут четверку «Битлз»? / сост. А. Старостиной. — М., 1990.; Макарьев А. Битлз : секретные материалы. — М., 2008.; Макарьев А. Джон Леннон : все тайны «Битлз». — М., 2012.; МакКейб П., Шонфельд Р. Сердцевина яблока : демифологизированная история «The Beatles». — Екатеринбург, 2011.; Мозговой А. 13 дней с сержантом Пеппером. — Оса, 1993.; Надеждин Н. The Beatles. — М., 2011.; Пономаренко А. Битлз. — СПб., 1996.; Попов А. Ливерпуль. Битлз. — М., 2009.; Робертсон Д. Битлз. — М., 1997.; Робертсон Д., Хамфриз П. The Beatles : полный путеводитель по песням и альбомам. — СПб., 2014.; Тернер С. The Beatles : история за каждой песней. — М., 2013.; Уайт М. Джон Леннон. — Можайск, 1998.; Хилл Т. The Beatles. — М., 2009.; Шмидель Г. Beatles : жизнь и песни. — М., 1990.; Югин И. Анатомия квартета Beatles. — Х., 1999.; Ястребов В., Герасимова Ю., Миронова Н. The Beatles. — Ульяновск, 1999.; The Beatles : все тайны легендарного квартета / пер. Е. Титовой. — М., 2015.; The Beatles : ил. биограф. / Т. Хилл, А. Гонтлетт, Г. Томас, Д. Бенн. — М., 2011.; The Beatles : история создания легендарного квартета. — М., 2009.; The Beatles : история, дискограф., тексты, фотоматериалы. — М., 2002.

БІТ-МУЗИКА – термін, що відноситься до раннього брит. року (перша пол. 1960-х рр.). Поширився країнами Схід. Європи та СРСР в 1960 – на поч. 1970 рр. для визначення молодіжної пісенно-танц. музики, що наближена до року. Див. також *Біг-біт*.

а. *beat* – удар

р. бит-музыка

БІТ-ПОКОЛІННЯ – назва групи амер. письменників і поетів, яка справила значний вплив на культурну свідомість молоді 1950-1960- рр. (хіпі, рок-музика, література, політика, філософія). Від бітників прийшло запечення матеріал. цінностей, неприйняття кар’єри, зацікавлення до розширення самосвідомості через наркотики, схід. релігії, пропаганда секс. та духовного лібералізму. Альтернатив. образ життя бітників знайшов своє відбиття і в муз. перевагах, стилі одягу, що значною мірою сприяло популярності рок-н-ролу. Серед основних авторів – Д. Керуак, А. Гінзберг, У. Берроуз та ін.

а. beat generation – розбите покоління

р. бит-поколение

БЛАГОДІЙНИЙ КОНЦЕРТ – культурно-мистецький захід, ціллю якого є допомога, підтримка, співучасть. Учасники концерту не отримують грошової винагороди, а отримані гроші спрямовують у спец. фонди. В подібних акціях часто виступають митці, артисти, рок- та поп-зірки.

р. благотворительный концерт

а. charity/benefit concert

ф. concert de bienfaisance

н. wohltätige Konzert

БЛАГОДІЙНІСТЬ – безкорислива допомога, підтримка, в т.ч. і в конц.-творч. справі; благодіяння, добре діло, добродіяння, добродичинство.

р. благотворительность

а. charity, philanthropy

ф. bienfaisance, philanthropie

н. Wohltätigkeit

БЛАТНА ПІСНЯ – пісня, що поєднує побут та звичаї злочинського середовища. На естраді з’явилася на початку ХХ ст. Найбільшого поширення набула в роки громадян. війни та НЕПу. Із сер. 1930-х рр. забороняють виконання Б.п. на естраді. Вона пішла у підпілля, в студент., вуличне, турист. середовище. З кінця 1960-х починає знову звучати у закритих концертах, в образі автор. пісні, стилізованої під блатну, набуваючи популярності завдяки магнітофон. самвидаву. В ролі її виконавців частіше виступають самі автори – О. Галич, В. Висоцький, Ю. Кім, О. Розенбаум, А. Северний, О. Новиков, М. Шуфутинський, М. Звездінський, В. Токарев та ін. Інколи важко розмежувати автор. пісню від блатної: її автори нерідко самі пройшли через в’язниці та табори; в свою чергу, чимало автор. пісень були із захватом прийняті злочинним світом. Згодом Б.п. частково переросла в «російський шансон», справляючи вплив на естр. пісню, є невід’ємним і вельми значним елементом сучасн. пісенної культури. Див. також *Русский шансон*.

📖 Андреев А. Неспетые песни. Шансон XXI в. — Саратов, 2007.; Банников И. Круговорот : жизнь и смерть Михаила Круга. — М., 2009.; Блатная песня : сб. — М., 2001.; Волохонский Л. Жизнь «по понятиям» (происхождение совр. общественной морали). — М., 2011.; Городской шансон. — Донецк.; Григорьев Е. Жека. — М., 2011.; Дюков М. «Кто есть кто в русском шансоне?» : люди, факты и диски. — Калининград, 2009.; Дюков М. La chanson russe – русская песня : люди, факты и диски. — Калининград, 2013.; Дюков М. Русский шансон. — Калининград, 2006.; Кравчинский М. Интеллигенция поёт «блатные» песни. — Н. Новгород, 2017.; Кравчинский М. История русского шансона. — М., 2012.; Кравчинский М. Песни, запрещенные в СССР. — Н. Новгород, 2008.; Кравчинский М., Насонова Н. Легенды и звезды шансона. От Вертинского до Шуфутинского. — СПб., 2008.; Менько О. Моя душа, как ветер-ветерок. Шансон, рожденный в Донецке. — Донецк, 2012.; Михаил Круг. Недопетая песня / В. Должанский. — М., 2010.; Никитин Р. Легенды русского шансона. — М., 2002.; Никитин Р. Эхо живой струны. Михаил Круг. — М., 2003.; Новиков Е., Жевнова Г. Жизнь и смерть Михаила Круга. — М., 2003.; Кравчинский М. Русская песня в изгнании. — Н. Новгород, 2007.; Русский шансон / ред.-сост. Н. Абельмас. — М.; Донецк, 2005.; Русский шансон / сост. Ф. Жиганец. — Ростов н/Д, 2005.; Русский шансон. Блатная лирика. — Донецк, 2003.; Сидоров А. Песнь о моей Мурке. — М., 2010.; Шайкевич М. Философские раздумья через призму русского шансона. — СПб., 2013.; Шелег М. Аркадий Северный : две грани одной жизни. — М., 1997.; Шелег М. Споем, жиган : антол. блатной песни. — СПб., 1995.

БЛЕКБОТОМ – танец північноамер. негрів. Став попул. в Європі з 1927, коли почав виходити із моди чарльстон. Музика танцю мала забарвлення регтайму та виконувалася в темпі фокстроту.

р. блэкботом

а., ф. black-bottom

н. Black-bottom

БЛЕК МЕТАЛ – «чорний метал», стиль сучасн. важкої музики, що відрізняється манерою швидкого виконання, особливою гучністю, високими вок. партіями, що могли переходити до несамовитого лементу. Вперше цей термін з’явився у західнонім. пресі: кількість груп, що грали метал-рок, зростала, і для спрощення своєї роботи журналісти умовно виділили надзвичайно жорсткий хард-рок із блюз. основою і надали йому назву Б.м. Приблизно тоді ж англ. музикознавці ввели вираз «white metal» – «білий, світлий метал», маючи на увазі життєствердуючі тексти пісень. Обидва терміни прижилися в пресі, однак незабаром виявилось, що вони доволі часто протирічять один одному, і поступово перестали виділяти групи лише за текстовою ознакою. Залишився вираз Б.м., що означає суперважкий блюз.

а. black metal

БЛІП-КУЛЬТУРА – «одномоментальний худож. образ»: куплет із пісні, муз. уривок, короткометражний фільм тощо. Бліп-образ миттєвий та яскравий, разом з тим він несе велику кількість інформації, набагато більше, ніж традиц. худож. образ. Б.-к. була певною мірою кроком до створення кліпів.

а. blip – світла пляма на екрані електронного приладу

р. блип-культура

БЛОК-АКОРДИ – джаз. техніка гри на ф-но, заснована на паралельному акордовому русі в партіях обох рук піаніста. При такому засобу гри ліва рука подвоює мелодійний голос в басу на октаву, інколи в дециму. Як пр., це акорд із п'яти звуків. Уперше були застосовані піаністом Л. Бакнером на поч. 1940-х і набули поширення в сучасн. джазі. Зустрічаються також в оркестровках біг-бендів в групі саксофонів, де баритон дублює альт або кл. октавою нижче. Цей прийом уперше використав Г. Міллер. Б.-а. вживаються також в естр. та танц. музиці.

р. блок-аккорды

a. block chords, block-cords

БЛУКАЮЩИЙ БАС – безперервне, ритмічно рівномірне ведіння лінії баса з використанням акордових і прохідних звуків. Уперше застосував в 1930 рр. У. Пейдж. Цей засіб гри широко поширений у сучасн. джазі. Крім контрабаса, такий прийом зустрічається у бас-гітари та ф-но.

р. блуждающий/шагающий бас

a. walking bass

ф. errant basse, «walking bass» – formule de basse utilisée par les pianistes ou contrebassistes de jazz

н. Laufbaß

БЛЮГРАС – різновид музики кантрі, створений в першій пол. ХХ ст. Характеризується мелодич. співом та віртуоз. грою на банджо або мандоліні. Початок був покладений в 1940 р. співаком і мандоліністом Б. Монроєм та його ансам. «Bluegrass Boys». Характерний для півд. штатів США.

a. blue-grass, bluegrass – букв. блакитна трава

р. блюграсс

БЛЮ-БІТ – див. Ска.

БЛЮЗ – 1. Унікальний, властивий тільки афро-амер. музиці пісенно-інстр. жанр, корені якого в негр. фольклорі. Щільно пов'язаний з афр. джерелами та має безсумнівне споріднення з багатьма ін. жанрами нар. музики негрів Півд., Центр. і Півн. Америки. Початково – сольна лірич. пісня амер. негрів з берегів Міссісіпі в повільному темпі у супроводі банджо. Склався на поч. ХХ ст., одне із джерел джаз. музики. Блюз. традиція репрезентована практично в усіх основних джаз. стилях. Блюз. стиль вокалу й гітари відіграв основну роль у розвитку джазу і поп-музики в цілому. 2. Форма джаз. музики, яка має інтонаційний лад, ритм. форми та манеру виконання, що притаманні цій пісні. Стосовно до джазу, блюз – дванадцятитактова мелодич. побудова (структура ААВ), якому відповідає стала, іноді з деякими змінами, гармонійна схема (див. Квадрат). 3. Парний бальний танець вільної композиції типу повільного фокстроту. 4. Поняття «Б.» має цілу низку значень: а) у широкому сенсі як муз. вираження особливого світорозуміння, пов'язане з проявом самосвідомості негра, його волелюбності й протесту проти соц. несправедливості, з ідеєю звільнення через страждання; б) як характерний емоційно-психологічний стан музиканта або слухача, що виникає при виконанні чи сприйнятті блюзу; с) як стиль, манера, спосіб муз. висловлення, деяка «блюз. якість», властива мисленню виконавця чи композитора, муз. твору, що припускає використання типових для блюзу прийомів інтонування, артикуляції, фразування й ін. виразних засобів, що сприяють створенню блюз. колориту; d) як власне муз. жанр із властивою йому своєрідністю змісту й засобів вираження, виконав. манери, інструментарію; е) як муз. форма; найчастіше термін «блюз. форма» уживається стосовно традиц. куплетної 12-тактової структури питання-відповідь (ААВ); f) як комплекс муз.-виразних засобів, муз. ідіом, виконав. прийомів, властивих блюзу («блюз. інтонація», «блюз. тони», «блюз. звучання», «блюз. гармонія», «блюз. звукоряд», «блюз. каденція» (D-S-T), «блюз. квадрат»). 5. Класифікація блюзу може бути доповнена наступними його різновидами: aa) по приналежності до усної традиції чи композитор. творчості – т.зв. «первинні» і «вторинні» блюзи; bb) за змістом – драм. і лірич. блюз; cc) за манерою виконання – шаут-блюз (заснований на декламаційній, «криковій» манері) і мелодійний блюз (відрізняється більшою наспівністю, кантиленністю); dd) за засобами виконання – вок., вок.-інстр., інстр.; комбо-блюз (виконувався малими ансамблями) і біг-бенд-блюз (виконувався великими джаз. оркестрами); ee) за ступенем автентичності – автентичний блюз і псевдо- чи квазіблюз із їхніми різновидами; ff) за іст. типами – архаїчний (сільський) Б. (приблизно 1850-1890), класич. (міський) Б. (приблизно 1900-1935), сучасний (посткласич.) Б. (ін. його назви – екліктичний Б., софістікейтед-Б., модерн-Б., Б. у стилі свінг (приблизно з 1930). До числа жанрових і стильових модифікацій Б. в джазі відносяться, зокрема, барел-хауз-Б., бугі-вугі; ритм-енд-блюз, фанки, соул, джаз-рок. Блюз. традиція представлена практично в усіх найважливіших стилях джазу; не уникли її впливу і сучасні напрями джаз. авангардизму, і т.зв. «третя течія». Блюз. ідіоми – нерідко в трансформованому, перекрученому чи спрощеному виді – широко використовуються в популярно-розважальній і танц. музиці ХХ ст. Блюз. елементи є невід'ємними атрибутами багатьох стильових форм сучасн. поп- і рок-музики. 6. Під впливом Б. виникнув т.зв. «блюз.» напрям у поезії, літературі, театрі й ін. видах мистецтва.

a. blues: скорочення від *blue devils* – меланхолія, смуток, журба

ф. chanson mélancolique des noirs nordaméricains

н. melancholisches Lied der nordamerikanischen Neger

Блюз из подвала : сов. рок-музыка в стихах, фот. и размышл. — Ставрополь, 1990.; Дуняшева Л., Гриценко С. Конструирование гендера в блюзе и рэпе. — Н. Новгород, 2013.; Конен В. Блюзы и ХХ в. — М., 1980.; Морозов Ю. Подземный блюз. — СПб., 1994.; Мошков К. Блюз : введение в историю. — СПб., 2014.; Нит П. Новоорлеанский блюз. — СПб., 2005.; О'Шеннон А. Ирландский блюз. — М., 2002.; Писигин В. Пришествие блюза : т. 1. — М., 2009.; Писигин В. Пришествие

блюза : т. 2. — М., 2010.; Писигин В. Пришествие блюза : т. 3. — М., 2012.; Писигин В. Пришествие блюза : т. 4. — М., 2013.; Сахарова Н. Образная речь американского блюза. — М., 2008.; Степурко О. Блюз, джаз, рок. — М., 1994.; Цалер И. Популярная музыка XX в. : джаз, блюз, рок, поп, кантри, фолк, электроника, соул. — М., 2009.

БЛЮЗОВА ФОРМА – характерний тип побудови блюз. строфи, тобто класич. 12-тактової питально-відповідної структури ААВ. Усій структурі відповідає певна функціонально-гармоніч. модель (квадрат), рарово повторена усталеність якої є відповідною базою для створення мелодич. імпровізацій. Інколи масштаби Б.ф. можуть бути меншими (8 тактів) або більшими (до 32 тактів).

р. блюзовая форма

а. blues form

БЛЮЗОВИЙ ЗВУКОРЯД, блюз. лад – умовне поняття, в якому відобразилась європ. уява про звукорядну основу негр. музики (в першу чергу блюзу). Розглядається як семиступеневий натуральний мажор із додатковими «блюз. тонами» – зниженими III та VII ступенями. В дійсності ці «ступені» належать до особливих зон інтонування, які мають ін. звуковисотний об'єм, ніж аналогічні ступені європ. гами. Див. *Блю ноутс*.

р. блюзовый звукоряд/лад

а. blue scale

БЛЮЗ-РОК – стиль, який сформувався в результаті численних експериментів по розробці блюзу рок-групами та окремими виконавцями.

а. blues rock

БЛЮ НОУТС, блюз. тони – зони нестійкого інтонування окремих ступенів ладу, що не співпадають з прийнятними в європ. практиці, властиві нар. негр. музиці та джазу. В семиступеневому звукоряді частіше знаходяться на III та VII ступенях блюзу, т.зв. «блюз. терція та септима». Сприяли появі «блюз. звукоряду», наклали відбиток на мелодику та гармонію джазу. Блюз. тони в джазі створюють ефект змінного, «коливного» звучання, із злегка завищеною інтонацією при виконанні. Зустрічаються у джаз. вокалістів, які користуються манерою шаут і скет, а також у виконавців на дух. і струн. інструментах. Див. *Блюзовий звукоряд*.

р. блю ноутс, блюзовые тона

а. blue notes

ф. troisième et septième degrés de la gamme alternant entre le mode majeur et mineur ou faux à dessein

н. Terz und Septime, die im Blues alternierend groß und klein oder absichtlich unrein genommen werden

БОГЕМА – позначення середовища худож. інтелігенції (акторів, музикантів, художників), для яких притаманний безтурботний, безпорядний спосіб життя при відсутності стійкого матеріального забезпечення; спосіб життя, побут такого середовища. Нині до Б. відносять себе частіше за все забезпечені актори, музиканти, художники.

ф. bohème, букв. – циганщина, за назвою роману А. Мюрге «Життя богемі» (1848)

а. Bohemia, Bohemians, artistic circle (артистична Б.)

н. Boheme

📖 Федоров И., Гузенина С. Богема : эстетика ухода. — Тамбов, 2009.

БОДИСЬЮТ, боді – прилягаючий до тіла комбінезон з еластичних матеріалів. Уперше був виготовлений наприкінці XIX ст. Г. Єстером із вовняного трикотажу. Моделі застібалися на блискавці й нагадували костюми космонавтів. Використовувалися для танців і гімнастики. Мали застосування і на конц. естраді.

а. bodysuit

р. бодисьют (боди)

БОКС-СЕТ – комплект, який складається із декількох компакт-дисків одного виконавця або групи.

а. box – коробка, ящик, set – комплект, набір

«**БОЛГАРИЯ**» – крупний конц.-театр. зал Софії, відкритий в 1937, розрахований на 1200 місць.

БОЛЕРО – 1. Исп. нар. танець XVIII ст., супроводжувався гітарою, барабаном, кастаньетами, співом танцюючих. 2. Вок. або інстр. твір у ритмі цього танцю. 3. Кубин. танець, близький до повільної румби, який виникнув на основі исп. Б., але відрізняється стриманішим темпом. Муз. розмір 3/4.

ісп. bolero

а. bolero

ф. boléro

н. Bolero

📖 Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.; Ткаченко Т. Народные танцы : болгарские, венгерские, немецкие, польские, румынские, сербские и хорватские, чешские и словацкие. — М., 1975.

БОЛЬШОЙ ЗАЛ МОСКОВСКОЙ КОНСЕРВАТОРИИ (рос.) – один із кращих конц. залів Москви на 1800 місць, має відмінні акустичні характеристики, був відкритий в 1901. В залі в основному проходять концерти симф. музики, відбуваються також виступи різних колективів і музикантів.

БОМОНД – вишукане товариство. Термін інколи застосовується до культурно-мистецьких кіл.

ф. beau monde

БОНГИ – латиноамер. різновид малих барабанів невизначеної висоти звука. Являють собою два міцно поєднаних односторонніх барабанчиків різного діаметру, що визначає різну висоту звучання. Грають на Б. пальцями або долонями. Удари паличками – прийом, менш характерний для звукодобування на цих інструментах. В естр.-танц. музиці Б. набули широкого застосування після другої світової війни. В джазі використовуються епізодично.

ісп. bongó

a. bongo drum, bongos
ф. tambour Bongos, bongos
н. Bongo-Trommel, Bongos

БОНУС – премія, заохочення, додаткова нагорода.

лат. *bonus* – добрий
а. bonus

БОП – джаз. стиль, що склався на початок 1940 рр. Відомий також під назвою «бібоп», «бібап», «рібоп». Прийшов на зміну свінгу, виникнувши як новий експериментальний напрям негр. джазу малих ансамблів (комбо). Чорношкірі музиканти намагалися створити таку музику, яку б було важко виконувати білим музикантам. Найважливіші тенденції – модернізація старого хот-джазу, новаторство в галузі мелодики, ритміки, гармонії, форми та ін. виразних засобів. Уважається першим значним стилем сучасн. джазу. Піонери Б. – Ч. Паркер (сакс.), Д. Гіллеспі (тр.), Т. Монк (ф-но), Ч. Кристіан (гіт.). Серед ін. – К. Хоукінс, Л. Янг (сакс.), М. Девіс (тр.), Е. Гарнер (ф-но) та ін.

а. *bor, bebop, be bor* – звуконаслідувальні слова

БОПЕР – музикант, який грає в стилі боп.

а. boper

БОСА-НОВА – 1. Муз. ритм латиноамер. походження, що набув широкої популярності на поч. 1960-х. Послужив основою для створення численних муз. п'єс. В джазі виконується в манері, типовий для стилю кул, переважно невеликими ансамблями. Із часом Б.-н. набула широкої популярності в усьому світі. 2. Парний бальний танець, близький за характером до самби. Муз. розмір 4/4.

порт. *bossa-nova* – букв. нове захоплення

р. босса-нова

а., ф. bossa nova

н. Bossa nova

📖 Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.

БОСТОН – див. *Вальс-бостон*.

БРАВИССИМО – вигук, який висловлює найвищу міру схвалення, захоплення, заохочення, підтримки.

іт. *bravissimo* – найвищий ступінь від *bravo*

р. брависсимо

БРАВО! – вигук, який означає схвалення, підтримку, захоплення, заохочення.

іт. *bravo* – відмінно; сміливий, хоробрий, букв. молодець

а. bravo

ф., н. bravo!

БРАС-БЕНД – одна із назв негр. дух. оркестру, відноситься до періоду архаїчного джазу. Зрідка зустрічається в класич. джазі та в назвах сучасних ансамблів типу диксиленд, маршируючий оркестр.

а. brass band

р. брасс-бенд

БРАС-РОК – див. *Джаз-рок*.

«**БРАТИСЛАВСЬКА ЛІРА**» – міжнар. пісенний фестиваль, що проводився з 1966 у Братиславі. Серед лауреатів і гостей – К. Готт, В. Матушка, М. Жбірка, У. Юргенс, Ж. Бейкер, А. Пугачова, «Boney M», С. Уандер, А. Ліп та баг. ін.

чеськ. Bratislavská Lyrá

р. Братиславская лира

«**БРАУН**» – нім. фірма-виробник аудіоапаратури. Заснована в 1921 р.

н. Braun

БРЕЙК – 1. Коротка сольна імпровізація в джазі; імпровіз. вставка в джаз. п'єсі тривалістю в один, два, рідше – чотири такти. Може виконуватися одним або кількома музикантами. Вживається найчастіше в кінці муз. фрази. Є одним із важливих засобів виразності в джазі. Вперше був застосований в блюзі, потім в новоорлеан. джазі та ранньому свінгу. Те ж саме, що і *Stop-time*. 2. Танець з елементами пантоміми та акробатичних рухів на спині або голові. Виник в нью-йорк. кварталі Бронкс в кінці 1970 рр. Муз. супроводом є переривистий реп, часто без вокалу. В сер. 1980 рр. мода на Б. частково пройшла. 3. Ритмічна збивка у барабанщиків.

а. *break* – удар, розрив

ф. *courte cadence improvisée, dans le jazz*

н. Übergang – kurze Soloimprovisation in der Jazzmusik

БРЕЙКБІТ – стиль сучасн. танц. музики. Заснований на використанні хіп-хопових драм-лупів, що прискорюються. Часто музиканти додають сюди всілякі регі-ходи.

а. breakbeat

р. брейкбит

БРЕЙКДАУН – 1. Швидкий темпераментний негр. танець. Став відомим завдяки менестрельному театру в сер. XIX ст., де використовувався у завершальних виставу мас. танц. сценах, що були побудовані на вільній колективній імпровізації всіх учасників. 2. Фортеп. стиль, споріднений бугі-вугі. Був популярним у Чикаго на поч. XX ст.

а. breakdown

БРЕНД – торгова марка, оригінальна назва муз. груп, кінокомпаній, студій звукозапису, телеканалів.

a. brand – клеймо

р. брэнд

БРИТАНСЬКЕ ВТОРГНЕННЯ – такої назви набуло проникнення в 1964-1966 рр. англ. груп в амер. хіт-паради та систему радіомовлення. В їх числі були «Beatles», «Rolling Stones», «Yardbirds», «Kinks», «Animals» та ін. Пізнавальними знаками БВ стали здвоєні гітари, яскраво виражена мелодика композицій, бездоганні вок. гармонії – все це нашло свого відображення в музиці 1970-х і 1980-х рр.

a. British invasion

р. британское вторжение

БРИТ-ПОП з'явився в 1994 р. зусиллями груп, вихованих на музиці «Small Faces» і «Kinks». Згодом це визначення стало позначати стиль будь-якої успішної команди.

a. britpop

БРИТ-РОК – практично будь-яка голосна музика для тінейджерів, починаючи з 1966 р.

a. britrock

БРИДЖ, реліз, ченнел – середня контрасна частина (В) теми або пісні, написаної у 32-тактовій формі ААВА. Містить елементи тематичного розвитку або контрасту, що є додатковими стимулами для імпровізації.

р. бридж, реліз

a. bridge, release, channel

БРИЛЛ-БІЛДІНГ – комерц. центр (Нью-Йорк) амер. пісенної музики кінця 1950–поч. 1960 рр., де працювали видатні на той час музиканти – Д. Лейбер, М. Столлер, Ф. Спектор.

a. Brill-building

БРОДВЕЙ – 1. Вулиця в Нью-Йорку, головна магістраль о. Манхеттен. Крім банків та комерц.-фінансових заснувань, на Б. – множина торгових, розважних і видовищних закладів (у т.ч. понад 40 т-рів Нью-Йорка), що зробило його символом індустрії розваг. Б., як і Голлівуд, справив величезний вплив на формування мас. культури. Див. також *Previous*. 2. *Яскраво освітлена вулиця із видовищними закладами, театрами тощо.

a. Broadway

📖 Вульф В. От Бродвея немного в сторону : очерки о театр. жизни США, и не только о ней, 70-е годы. — М., 1982.

БРОНЗА – загальна назва сплавів міді (80-94%) з ін. металами (олово, алюміній, свинець, марганець, нікель, цинк). Виступає одним із елементів нагород, призів на різних конкурсах і фестивалях.

a., ф. bronze

н. Bronze

БРОШУРА – неперіодичне видання у вигляді декількох зброшурованих аркушів друкованого матеріалу обсягом не менше 4-х сторінок (не більше 48), як пр., у м'якій обкладинці. В жанрі Б. видаються стислі відомості про групи, співаків, конц. заходи, програми фестивалів, конкурсів.

р. брошюра

a. brochure, pamphlet, booklet, leaflet

ф. brochure

н. Broschüre, Druckschrift

БРУДНІ ТОНИ – термін, що позначає характерний для джазу специфічний негр. засіб звукодобування із навмисно нечистим інтонуванням, динамічністю та напруженістю, яскраво вираженим екстатичним характером. За походженням пов'язані з негр. реліг. культурами. Б.т. типові для негр. нар. манери співу шаут, а також зустрічаються в блюзах, трудових піснях та ін. вок. жанрах, відкіля вони були запозичені інструменталістами, г.ч. виконавцями на дух. інструментах у період зародження джазу. Б.т. використовуються переважно як засіб виразності в момент сильного емоціонального піднесення, а також для створення ефектів гроул та уа-уа, інколи у сполученні із ін. виразними засобами (оф-пітч, блю ноутс).

р. грязные тона

a. dirty tones

БУБОНЦІ, балабончики – старовинний удар. металевий муз. інструмент невизначеної висоти звука. Існує в побуті багатьох народів як приналежність культових відправ або як прикраса одягу танцюристів, скоморохів тощо, збруї різних тварин. Мають вигляд невеликих порожнистих металевих кульок із хрестоподібним прорізом на передній частині. Всередину вкладено два-три круглих камінці або шротинки. Б. нанизуються на металевий чи дерев'яний стрижень із держальцем, іноді – на шкіряний браслет. Граючи, струшують інструмент, який подзвякує. Браслет із Б. (занг) надівають на ноги індійські танцюристи, акомпануючи собі під час танцю.

р. бубенцы

a. jingles, small bells, tambourine, timbrel

ф. tambour de basque, grelots, sonnailles

н. Schellen, Tamburin, Schellentrommel

БУГІ-ВУГІ – 1. Початково примітивна негр. манера інтерпретації блюзу на ф-но. Згодом стиль джаз. музики, манера фортеп. гри, вільна імпровізація на характерну мелодико-ритм. модель в басу, яка повторюється. Зародилась в США в кінці XIX ст. Можливо є результатом перенесення в практику фортеп. музикування північноамер. негрів техніки гри на банджо та гітарі. 2. Північноамер. парний побутовий танець вільної композиції, виникнув у 1920-ті на основі фортеп. Б.-в. До визнання тривалий час мав багато заперечень, що стосувалися його прийняття на танц. вечорах гарного тону. Європейці довго розглядали цей танець як дикунський. В Зах. Європі поширився після 1945 р. Муз. розмір 4/4.

р. буги-вуги (звуконаслідувальне слово)

a. boogie-woogie

ф. forme de jazz caractérisée par un dessin obstinato à la basse

н. Spielart der Jazzmusik mit ostinatem Laufbaß

📖 Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.

БУКВЕНА (літерна) **НОТАЦІЯ** – див. *Муз. алфавіт*.

р. буквенная нотация

a. letter notation

ф. notation alphabétique

н. Buchstabennotation, Buchstabenschrift

БУКЕТ – пучок зірваних або зрізаних і складених до купи квітів, один з атрибутів ушанування виконавців на конц. сцені. Див. *Квіти*.

a. bouquet, bunch of flowers, posy, nosegay

ф. bouquet

н. Strauß

📖 Волшебный мир цветов : легенды и мифы. Кому и какие дарить цветы. Цветоч. гороскоп. Яз. цветов / сост. Л. Рукавчук. — СПб., 1997.; Гитун Т. Цветы : букеты и композиции. — М., 2005.; Дёльп К. Цветы, букеты и композиции из бисера. — Х. ; Белгород, 2013.; Искусство составления букетов. Великолепные букеты из цветов : аранжировка, флористика, икебана / сост. М. Витвицкая. — М., 2004.; Кудрячева З., Манкевич О., Урбан Н. Рождение букета. — Мн., 1982.; Утенко И. Цветы в букетах и композициях. — Л., 1988.; Цветочные композиции и букеты / авт.-сост. Ю. Сергиенко. — М., 2005.

БУКЛЕТ – неперіодичне видання у вигляді аркушів друкованого матеріалу, що складаються паралельними згинами без переплетення таким чином, що їх читають або розглядають, розкриваючи як ширму. Основний оперативний вид рекламних або інформаційних матеріалів про театр, цирк, вистави, естр. шоу, артистів.

ф. *bouclette* – пряжечка, кільце

a. pamphlet, booklet

н. Faltblatt

БУМ – штучне пожвавлення, галас навкруг якої-небудь події.

a. (newspaper) sensation

ф. boom

БУНДЕСБАЧЕННЯ – з 2005 р. щорічний муз. конкурс серед автономних земель Німеччини.

a. Bundesvision Song Contest

р. Бундесвидение

БУСТЕР – допоміжний пристрій в педалях електрогітар для підвищення потужності звука в момент особливо високих навантажень.

a. booster, від *boost* – підняти

БУТАФОРІЯ – 1. Предмети сцен. обстановки, деталі костюма, що використовують у різних виставах, конц. виступах замість справжніх. Виступає інколи як художньо-виразний засіб. 2. *Оманлива видимість, фальш, розраховані на зовнішній ефект.

іт. *buttafuori* – букв. викидай геть

р. бутафория

a. stage-properties (скор. prop)

ф. accessoires de théâtre

н. Requisit

📖 Базанов В. Техника и технология сцены. — Л., 1976.; Бархин Г. Архитектура театра. — М., 1947.; Вернер Н., Коссаковский А., Крашенинников В. Театральная бутафория. — М., 1952.; Катаев А. Театральная бутафория. — М., 1952.; Монтау Л. Сценическая техника и технология в образном решении спектакля. — Екатеринбург, 2013.; Серегин И. Театральная бутафория. — М., 2002.; Сосунов Н. Изготовление бутафории. — М., 1959.

БУТИ-БЕЙС – маямський муз. стиль записів саунд-треків для виконання стриптизу.

р. бути-бейс

a. booty bass

БУТЛЕГЕР – особа, що займається забороненим увозом та продажем товарів (книжок, платівок, спиртних напоїв тощо).

a. bootlegger

БУТЛЕГІНГ – незаконне виробництво, розподіл та продаж продукції. Термін виник у США, коли продаж алкогольних напоїв амер. індіанцям був заборонений, і продавці ховали пляшки у високих чоботах (bootleg – халява). Термін також може відноситися до аудіо- або відеозапису, що тиражується та продається з порушенням закону про автор. права.

a. *bootlegging* – те, що продається незаконно

р. бутлеггинг

БУФЕТ – невеликий ресторан, закусошна, стіл або стійка для продажу закусок і напоїв. Часто присутній у культурно-мистецьких закладах.

a. sideboard, bar, lunchroom, refreshment room, buffet

ф. buffet, buvette

н. Büfett, Schenktisch, Speisesaal, Erfrischungsraum, Schnellbüfett

БУФОНАДА – 1. Прийом худож. зображення, що базується на перебільшенні, окарікатуванні персонажів, явищ, дій. Один із проявів гротеску. Як прийом використовується в цирку, театрі, кіно, на естраді. 2. *Поведінка та вчинки блазеньського характеру.

іт. *buffonata* – букв. жарт, блюзнірство

р. буффонада

а. slapstick

ф. bouffonade, bouffonnerie, farce

н. Buffonade, Posse

В

ВАГАНТИ – в середні віки в Зах. Європі мандрівні актори, виконавці пісень, розжалувані священники, недочені семінаристи, учасники гостросатир. вистав, що оспівували земні радощі. Співали лат. мовою з пародійними піснями на церк. гімни. Мистецтво В. можна вважати джерельною базою естр. мистецтва.

лат. *vagantēs*, від *vagus* – блукаючий, мандрівний

р. ваганты

Гладкий В. Приключения ваганта. — М., 2015.; Жиленков А. Средние века и эпоха Возрождения в истории зарубежной литературы. — Белгород, 2013.; Калинина Е. Мифология средневекового правосознания : иррациональное в рациональном. — М., 2014.; Колесо фортуны : ваганты / сост. В. Муравьев. — М., 1998.; Лирика вагантов. Немецкая народная поэзия. Колесо фортуны / сост. Н. Малиновская. — М., 1998.; Назарова Л. История западноевропейской литературы Средних веков. — Екатеринбург, 2016.; Погребная Я. История зарубежной литературы Средних веков и эпохи Возрождения. — Ставрополь, 2014.; Погребная Я. История зарубежной литературы. Средние века. — М., 2017.

ВАГАНЬКОВСКОЕ КЛАДБИЩЕ (рос.) – з 1771 цвинтар у Москві. На ньому поховано чимало видатних діячів культури й мистецтва (Г. Великанова, В. Висоцький, Ю. Гуляєв, М. Караченцов, А. Миронов, В. Мігуля, Б. Окуджава, В. Паніна, Ю. Саульський, І. Тальков, О. Цфасман та ін.).

Волков А. Тайный код столичных кладбищ. — М., 2016.; Матюшин С. Священное Ваганьково. — М., 2007.; Никульский А. Ваганьковское мемориальное кладбище. — М., 2009.; Никульский А. Московские некрополи : Ваганьковское кладбище. Некрополь Новодевичьего монастыря. Новодевичье кладбище. — М., 2010.; Рябинин Ю. История московских кладбищ. — М., 2015.; Рябинин Ю. Мистика московских кладбищ. — М., 2011.; Саладин А. Очерки истории московских кладбищ. — М., 1997.; Янчук Н. Старое Ваганьково и дом бывший Пашкова. — М., 2017.

ВАЛТОРНА – дух. мундштуковий муз. інструмент. З'явився в кінці XVII ст. у результаті удосконалення мислив. рогу. Сучасний тип В. із вентилями був створений в 1-й чверті XIX ст. Має застосування в естр.-симф. музиці. В джазі зустрічається рідко. Серед виконавців – Д. Уоткінс, Д. Грас (США).

нім. *Waldhorn* – букв. лісовий ріг

а. French horn, (natural) horn, hunting horn

ф. cor naturel/de chasse/d'harmonic

н. Waldhorn, Horn

Беленов Л. Валторна. — М., 2004.; Беленов Л. Валторна в оркестровой музыке русских композиторов XVIII–XX веков. — М., 2006.; Буяновский В. Валторна. — М., 1971.; Семеряга И. Эволюция валторны в Центральной Европе в XVII–XVIII веках. — М., 2016.; Сухоруков А. Русская валторновая школа. — СПб., 2012.; Усов А. Вопросы теории и практики игры на валторне. — М., 1965.

ВАЛЬС – 1. Парний бальний танець. В 1770 рр. – південногерман. селян. танець (те ж саме, що й лендлер). Деякий час піддавався заборонам, вважався непристойним танцем. З поч. XIX ст. набув популярності в усіх верствах європ. суспільства (особливо т.зв. віден. В., пов'язаний з іменами Й. Штрауса-батька та Й. Штрауса-сина). Жанр та жанрові ознаки В. просякали в різні види інстр. та вок. музики, в т.ч. в естр. та джаз. музику. Муз. форма В. застосовується в естр. пісні, в творчості джаз. композиторів, в оперетах, водевілях, мюзиклах. Муз. розмір – тридольний (3/8, 6/8, 3/4). 2. Музика до цього танцю, муз. твір у ритмі цього танцю.

н. *walzen* – викручувати ногами в танці, кружлятися

а. waltz

ф. valse

н. Walzer

Ауэрбах Л. Рассказы о вальсе. — М., 1980.; Боттомер П. Уроки танца : смотрите, читайте, занимайтесь! — М., 2003.; Гавликовский Н. Руководство для изучения танцев : общедоступ. пособие к изуч. всех бал. танцев с указ. фигур для котильона и мазурки. — СПб., 1902.; Друскин М. Очерки по истории танцевальной музыки. — Л., 1936.; Классические танцы. Танго и медленный вальс / авт.-сост. О. Иванникова. — М. ; Донецк, 2003.; Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.; Мейлих Е. Иоганн Штраус : из истории венского вальса. — Л., 1975.; Моррис Н. Музыка и танец. — М., 2002.; Уральская В., Гороховников Г. В ритме вальса. — М., 1988.; Шанкина С. Бальный танец : Ч. 1 : танцы европ. программы. — Тамбов, 2005.

ВАЛЬС-БОСТОН – амер. салонний парний бальний танець вільної композиції, з характерним широким кроком на першу долю такту, різновид повільного вальсу. Виникнув у кінці XIX ст. Від віден. відрізняється паузою у супроводі на третій долі, інколи на другій. Особливою популярністю користувався в Америці та Європі в 1920 рр. Темп помірно спокійний, звучання лірико-сентиментальне. Муз. розмір 3/4.

а. *Boston* – від назви міста в США

a. waltz-boston
ф. valse-boston
н. Walzer-boston

ВАЛЬС-МАЗУРКА – бальний танець у темпі та розмірі мазурки. Серед різновидів попул. рос. варіант: кожні чотири такти танцюються почергово то рухами вальсу, то рухами мазурки.

ВАМП – імпровіз. супровід в естр. музиці.

a. vamp
ф. improviser pour une chanson un accompagnement simple
н. bei Unterhaltungsmusik eine Begleitung improvisieren

ВАНДАЛІЗМ, варварство – асоц. діяльність, неаргументоване, безглузде знищення матеріальних і культурних цінностей. Акти В. часто відбуваються на концертах рок-груп як на сцені, так і в конц. залі.

лат. *Vandali(i)* – давньогерманські племена, відомі жорстокими війнами з Римом

р. вандализм
а. vandalism
ф. vandalisme
н. Barbarei

📖 Ватова Л. Социально-психологические основания молодежного вандализма и его профилактики. — М., 2007.; Латиш К. Розслідування вандалізму : криміналістична характеристика та організаційно-тактичні основи. — Х., 2017.; Шурухнов В. Расследование вандализма. — М., 2005.

ВАР'ЄТЕ – вид театру, у виставах якого поєднуються різні номери легких жанрів (естр., комедійних, цирк., муз.), із переважанням комедійності, пародії. Перші В. з'явилися в Парижі в кінці XVIII ст. (від театру «Вар'єте»). У В. зародився й розвився жанр ревію. В СРСР театри В. існували до сер. 1920 рр. На Заході термін В. застосовується і в більш широкому сенсі, близький до терміна «естрада».

лат. *varietās* – різноманіття, строкатість

р. варьете
а. variety, variety show/theatre, music-hall, leg art, legshow
ф. music-hall, théâtre de variété
н. Varieté

ВАРІОЗ – стиль сучасн. електронної музики, суміш хіп-хопа, фанка, нойза.

р. вариоз
а. various

ВГИК (рос.) – Всесоюзный государственный институт кинематографии. Вищий навч. заклад СРСР, нині РФ, який готує творч. робітників кінематографії різних спеціальностей. Заснований в 1919 у Москві, початково називався «Госкіношкола». Багато студентів та випускників працювали на конц. естраді або причетні до неї (Б. Ласкін, Л. Гурченко, О. Іващенко та ін.).

ВГКО (рос.) – Всесоюзное гастрольно-концертное объединение; художньо-творч. орг. Була заснована в 1957 в системі Міністерства культури РРФСР на зміну Мосестраді. До її складу входили Мосестрада, Ленконцерт, Моск. театр естради та ін. творч. заклади. Проводила культурно-освітню роботу, пропаганду кращих зразків музики, літератури, рад. естр. мистецтва та нар. творчості. Тут працювали Л. Утьосов, К. Шульженко, Л. Русланова, О. Вертинський, Л. Костриця та ін. Із часом вичерпало свої творч. можливості й було перейменовано в Москонцерт.

ВЕГАС СИТИ ХОЛЛ (рос.) – конц. зал (1700 місць) на території Крокус Сити Холл, відкритий 2016 р. Конц. майданчик має можливість трансформації в конц. зал зі сценою, конц. зал із танц. партером, цирк. манеж.

ВЕГЕТАРІАНСТВО – система харчування виключно рослинною або молочно-рослинною їжею. Серед вегетаріанців чимало людей творч. професій – П. Маккартні, Д. Леннон, Й. Оно, Пінк, Шер, Мадонна, С. Намін, С. Осін, Л. Вайкуле та ін.

р. вегетарианство
а. vegetarianism
ф. végétarisme
н. Vegetarismus

📖 Борхес М. Измени себя за 22 дня : веганская программа, которая преобразит ваше тело и вашу жизнь. — М., 2017.; Бранг П. Россия неизвестная : история культуры вегетарианских образов жизни от начала до наших дней. — М., 2006.; Госвами М. Высший вкус : философия вегетарианства и лучшие вегетарианские рецепты со всего мира. — М., 2017.; Духовность и вегетарианство. — М., 1994.; Жолондз М. Вегетарианство : загадки и уроки, польза и вред. — СПб., 1999.; Зяблицева М. Вегетарианство. Секреты солнечной пищи. — Ростов н/Д, 2004.; Канта К. Энциклопедия вегетарианства. — СПб., 2005.; Мартинус. Идеальная пища. — М., 1994.; Медкова И., Павлова Т. Пища, которая лечит. — М., 1995.; Медкова И., Павлова Т., Брамбург Б. Все о вегетарианстве. — М., 1992.; Перевалов А., Добросердова И., Коровка Л., Новоселов В. Тайны солнечной пищи : советы вегетарианцам. — Пермь, 1993.; Рощина Т., Боровик В. Истоки здоровья. — СПб., 1997.; Тер-Акопян А. Не ешь меньшого брата. — Ростов н/Д, 2005.; Усов В. Вегетарианская кухня. — М., 2006.; Хамм М. Здоровое питание с мясом и без него. — М., 1997.; Шемшук В. Сыроедение – путь к бессмертию. — М., 2017.

ВЕДДІНГ-БЕНД – муз. колектив, що спеціалізується на виконанні попул. хітів на весільних святах. Репертуар таких груп включає до себе різноманітні пісні, звичні для сприйняття слухача і найбільш підходящих для танців. Крім цього, такі колективи вміють виконувати спеціальні композиції, призначені для романтичного танцю молодят.

a. wedding band – весільний оркестр

ВЕДУЧИЙ – той, хто веде конц. програму, конферансьє.

р. ведущий

a. presenter

ф. présentateur, speaker, annonceur

н. Ansager

ВЕСТИБУЛЬ – передне приміщення (часто значних розмірів) перед входом у внутрішню частину будівлі (театру, конц. залу, цирку тощо), де часто відбуваються різні конц. заходи.

лат. vestibulum – вхід

a. vestibule, entrance hall

ф. vestibule

н. Vorhalle, Halle, Vestibül

ВЕСТ КОУСТ ДЖАЗ – див. *Вест коуст джаз*.

ВЕСТ КОУСТ РОК – див. *Вест коуст рок*.

ВETERAN – 1. У стародавніх римлян старий засл. вояк. 2. Узагалі старий, досвідчений робітник, діяч на якій-небудь творч. ниві.

лат. veteranus, від *vetus* – старий, досвідчений

a. veteran, old stager

ф. vétéran

н. Veteran

ВИДАВНИЦТВО – установа, що видає різні види друкованих творів. Серед В., що видавали муз., сцен. та ін. літературу, – «Музыка», «Советский композитор», «Искусство», «Профиздат», «Радуга», «Муз. Україна», «Мистецтво». Після 1991 з'явилась велика кількість нових В. у різних містах СНД, які також видають книжки з питань естради, музики, року, джазу («Вагриус», «Феникс», «Русич», «Олимп», «Композитор» та ін.).

р. издательство

a. publishing house, publishers

ф. maison d'édition, editions

н. Verlag

📖 Мильчин А. Культура издания, или Как не надо и как надо делать книги. — М., 2002.

ВИДИ МИСТЕЦТВА – реальні форми художньо-творч. діяльності, що розрізняються передусім способом матеріального втілення худож. змісту (слово для літератури, звук для музики). У ході розвитку світової худож. культури В.м. зазнавали постійних змін, створювались синтетичні мистецтва, народжувались нові.

р. виды искусства

a. types of arts

ф. aspects de l'art

н. Arten der Kunst

ВИДОВИЩЕ – театр., цирк., естр. вистава.

р. зрелище, представление, спектакль, постановка

a. performance, play, staging, production, presentation, show, sight, spectacle, matinee (денне)

ф. spectacle, représentation, exécution, production, mise en scène, matinée (денне)

н. Schauspiel, Vorstellung, Aufführung, Darbietung, Schauspiel, Vorstellung, Tagesvorstellung (денне)

ВИКОНАВЕЦЬ – посередник між творцем худож. твору та публікою, людьми, які сприймають його.

р. исполнитель

a. performer, executant, interpreter, musician, player, actor, singer

ф. exécuteur, exécutant, instrumentiste, interpréte, chanteur, acteur

н. Ausführende, Interpret, Darsteller

ВИКОНАВСТВО – творч. виконання, ігрове відтворення худож. твору, що забезпечує сприйняття його ін. людьми. Є такі види та жанри, які поза В. не існують (музика, хореографія, драматургія). Творч. характер В. обумовлює можливість різної інтерпретації одного й того ж твору різними виконавцями. Див. також *Мистецтво виконання*.

р. исполнение

a. performance, execution

ф. exécution, interprétation, production, representation, accomplissement, réalisation

н. Darbietung, Aufführung, Ausführung

📖 Алексеев А. Творчество музыканта-исполнителя. — М., 1991.; Арановская И., Сибирякова Г., Ельчанинова К. Становление Я-концепции у учащихся-музыкантов в условиях инструментально-исполнительской деятельности. — Уфа, 2016.; Беньюмов М. Художественные средства музыканта-исполнителя : парадокс понятия истор. генезис, структура, функции. — Красноярск, 2012.; Воевідко Л. Українські музично-виконавські традиції. — Кам'янець-Подільський, 2013.; Вопросы воспитания музыканта-исполнителя / отв. ред. Б. Кременштейн. — М., 1983.; Гайдай П., Гайдай С. Смысло-ценностные основы педагогики инструментального исполнительства. — Чита, 2014.; Галимова Р., Сулейманов Р. Психологические особенности личности музыкантов-исполнителей. — Казань, 2009.; Голубовская Н. Искусство исполнителя. — СПб., 2007.; Гончарук А. Музыкально-исполнительское искусство. — М., 2016.; Гончарук А. Социокультурно-педагогическая мотивация как содержательная основа актерского мастерства и музыкального инструментального исполнительства. — М., 2015.; Гройсман А. Эмоциональное развитие личности в музыкально-исполнительской деятельности. — Оренбург, 2010.; Гуренко Е. Исполнительское искусство. — Новосибирск, 1985.; Зильберквит М. Музыкально-исполнительское искусство. — М., 1982.;

Ивонина Л. «Вникнуть в дух сочинения...» : размышл. об искусстве муз. исполнительства : Ч. 1. — Пермь, 2012.; Ивонина Л. «Вникнуть в дух сочинения...» : размышл. об искусстве муз. исполнительства : Ч. 2. — Пермь, 2013.; Игламова А. О музыкальном исполнительстве и педагогике. — Казань, 2016.; Исполнитель и музыкальное произведение / отв. ред. М. Овчинников. — М., 1989.; История музыкального исполнительства / сост. Г. Курбонова. — Абакан, 2011.; Клименко А. Тайная сила исполнительства. — М., 2011.; Красюк А. Восприятие музыки в исполнительском процессе. — Владимир, 2008.; Куприна Е. Сотворческая исполнительская деятельность. — Тольятти, 2011.; Лебедев А. Теория исполнительского искусства. — Саратов, 2015.; Музыкально-исполнительское мастерство : теория, практика, методика / О. Крипак, Э. Эгизова и др. — Симф., 2017.; Муратова-Тузова О. Методическое пособие по коррекции исполнительского аппарата и синергии игровых движений музыканта. — М., 2008.; Понькина А. История исполнительского искусства. — Белгород, 2016.; Прейсман Э. Теоретические основы музыкального исполнительского искусства. — Красноярск, 2016.; Развитие сценических исполнительских качеств музыканта в процессе предпрофессионального и среднего профессионального образования / Ю. Толмачева. — Тамбов, 2015.; Самітов В. Мислення музиканта-виконавця. — Луцьк, 2010.; Самітов В. Специфіка інтерпретаційного мислення музиканта-виконавця. — К., 2007.; Самітов В. Теоретичні основи фахового мислення музиканта-виконавця як критерій професійної культури. — Луцьк, 2011.; Скрынников А. Теория и методика развития исполнительской техники учащегося-музыканта на художественном материале. — Волгоград, 2005.; Современные проблемы музыкального исполнительства / В. Чинаев, Н. Карцева, С. Терехов и др. — Саратов, 1987.; Спиридонова В. Проблемы формы в музыкальном исполнительстве. — Казань, 2014.; Толмачев Ю., Дубок В. Музыкальное исполнительство и педагогика. — Тамбов, 2005.; Цагарелли Ю. Психология музыкально-исполнительской деятельности. — СПб., 2008.; Цыпин Г. Исполнитель и техника. — М., 1999.; Цыпин Г. Музыкальное исполнительское искусство. — СПб., 2001.; Чернова І. Музичне виконавство в ситуації постмодернізму. — Львів, 2011.; Шарабуров В. Художественно-творческое развитие студентов при обучении исполнительскому искусству. — Глазов, 2001.; Шевченко Н., Мищенко Л. Философия потребности, свободы и социальной ответственности исполнительского мастерства. — Белгород, 2016.; Шульпяков О. Музыкально-исполнительская техника и художественный образ. — Л., 1986.; Энциклопедия исполнительского музыкознания / сост. Н. Давыдов. — К.; Нежин, 2012.

ВИНАГОРОДА, нагорода, премія, гонорар – те, що є платою за працю, нагородою за які-небудь заслуги.

р. награда

a. reward, recompense, award, decoration (знак відзнаки)

ф. récompense, décoration (знак відзнаки)

н. Lohn, Belohnung, Auszeichnung (відзнака)

ВИРАЗНІСТЬ ТІЛА – техніка гри, спрямована на посилення промовистості гри актора, музиканта, співака, зокрема, шляхом розвитку його вок. і пластичних можливостей, спроможності до імпровізації. Ця техніка запозичає деякі прийоми пантоміми, імпровізації тощо, але засновується скоріше на чуйній активності та натренованості, ніж на худож. дисципліні.

р. выразительность тела

a. body language

ф. expression corporelle

н. Körperausdruck, Körpersprache, Ausdruckskraft des Körpers

ВИСТАВА – 1. Показ опери, балету, мюзиклу, п'єси. 2. Сцен. видовище; спектакль.

р. спектакль, постановка, зрелище, представление

a. performance, play, staging, production, presentation, show, sight, spectacle, matinee (денна)

ф. spectacle, représentation, exécution, production, mise en scène, matinée (денна)

н. Schauspiel, Vorstellung, Aufführung, Darbietung, Schauspiel, Vorstellung, Tagesvorstellung (денна)

ВИСТУП – виконання перед глядачами літ., муз., драм. та ін. творів, участь в конц.-сцен. заході.

р. выступление

a. performance; first performance, debut (перший)

ф. intervention, manifestation, exhibition, performance; debut (перший)

н. Auftreten, erste Auftreten (дебют)

ВИХІД (на сцену) – поява арт., виконавця на конц. естраді з подальшим виступом перед глядачами.

р. выход (на сцену)

a. entrance, entry

ф. entrée, sortie pour la scène

н. Auftritt, Auftreten

ВІА – див. Вокально-інструментальний ансамбль.

ВІБРАФОН – удар. металевий муз. інструмент визначеної висоти звука, тип металофону. Був сконструйований на основі маримби Г. Уінтерхофом (США, 1921). Складається з двох рядів металевих пластинок (як клавіатура ф-но), під кожною з яких знаходиться металевий циліндр-резонатор. У резонуючих трубках є лопаті, керовані ніжною педаллю, які, обертаючись, закривають і відкривають отвори резонаторів, створюючи ефект вібрації звука. По пластинкам ударяють паличками із спец. м'якими наконечниками. На В. можна одночасно видобувати декілька звуків, використовуючи відповідну кількість паличок. Використовується переважно в ансамблях комбо. В джаз уперше був уведений в кінці 1920 рр. Р. Норво, а потім Л. Хемптоном. Серед найвідоміших виконавців – Г. Бертон, В. Фельдман (США), Л. Х'юлманд (Данія), К. Велебні (Чехосл.), Л. Гарін (СРСР) та ін.

лат. *vibrare* – коливатися, дрижати

р. вибрафон

a. vibraphone, vibraharp

ам. vibraharp

ф. carrilon a lames, vibraphone

н. Vibraphon

ВІБРАЦІЯ – невелике коливання висоти тону якого-небудь звука (голосу, струни тощо), тремтіння голосу при співі. В. може бути позитивним фактором (як виконавський прийом) і негативним (хвилювання при співі, розповіді), що вказує на недостатню професійну майстерність, аматорство.

лат. *vibrare* – коливатися, дрижати

р. вібрація

а., ф. vibration

н. Vibration, Schwingung

«**ВІД СУБОТИ ДО СУБОТИ**» – колишня щотижнева розважальна програма укр. радіо, в якій звучали гумор, пісні, виступи зірок естради.

ВІДВІДУВАННЯ (концертно-мистецького заходу) – об'єктивний показник, за яким можна судити про популярність певної творч. особи чи колективу.

р. посещение, посещаемость

а. attendance

ф. visite, présence aux cours, fréquentation

н. Besuch

ВІДЕОКЛІП – галузь поп-індустрії; короткий муз. сюжет, що складається з естр., рок-, поп-пісні, із спеціально знятим зображенням, як пр., із застосуванням «дрібною» монтажу та спец. ефектів (мультиплікація, відеоефекти, комп'ютерна графіка тощо). Поширення пов'язане з появою в 1980 рр. кабельних муз. телеканалів і ринку побутової відеоапаратури та відеокасет. Використовується в т.ч. у рекламних цілях. Спец. програми ТБ цілодобово показують відеофільми (див. *МТВ*). Перший в історії В. був знятий в 1975 р. на композицію «Queen» «Bohemian Rhapsody».

відео...

а. videoclip, *clip* – вирізка з газети; стригти, обривати

р. видеоклип

Бурлаков М. Macromedia Flash MX 2004 : сборка видеоклипов. — СПб., 2004.; Бурлаков М. Создание видеоклипов. — СПб., 2003.; Людиновсков С. Музыкальный видеоклип своими руками. — СПб., 2000.; Советкина Э. Эстетика музыкальных видеоклипов. — М., 2005.

ВІДЕОМАГНІТОФОН – пристрій для записування на магнітну стрічку та подальшого відтворення сигналів телевіз. зображення та звукового супроводу. Принцип дії аналогічний звичайному магнітофону, але має значно більшу швидкість протягу стрічки та ін. розміщення доріжки запису на ній. Перший В. був спроектований амер. фірмою «Амрех». З часом втратив актуальність у зв'язку з новітніми технологіями.

р. видеоманитофон

а. videotape recorder

ф. magnétoscope

н. Videorekorder

Афанасьев А., Самохин В. Бытовые видеоманитофоны. — М., 1989.; Домрин Н. Любителю видеотехники. — М., 1992.; Липков А. На пороге видеокомпьютерной эры. — М., 1988.; Лохматов А., Богушевский А., Леонов В. Современные видеоманитофоны и видеокассеты. — М., 1992.; Пескин А., Коннов А. Зарубежные видеоманитофоны и видеоплееры. — М., 1998.; Робинсон Дж. Магнитная видеозапись. — М., 1980.; Фридлянд И., Сошников В. Бытовые видеоманитофоны. — М., 1986.

ВІДЗИВ – критична стаття, рецензія, зумовлені появою книги, платівки, концертів, гастролей, вистав, що відбулися.

р. отзыв, мнение, суждение

а. comment, review, reference, testimonial

ф. jugement, avis, opinion, compte rendu

н. Abberufung, Meinung, Ansicht, Beurteilung, Äußerung, Gutachten, Rezension

ВІДІГРАШ – заключна інстр. побудова, що завершує пісню або романс.

р. отыгрыш

а. ritornel

ВІЗАЖ – декоративна косметика, відіграє важливу роль для конц. виконавців. Див. також *Грим, Макіяж*.

ф. *visage* – обличчя

р. визаж

а. visag

Денисова О., Нагоркина Е. Технология визажа. — М., 2018.

ВІЛЬНІ ТАНЦІ – танці нового спрямування (шейк, скейт та ін.), що вийшли із стилю «йе-йе». Кожний танцюючий виконує свої варіації, наслідуючи своєму власному стилю.

р. свободные танцы

а. free dances

ф. libre danses

н. freien Tänze

ВІНОК – знак шанування, виготовлений із листів і квітів, у давнині призначався спочатку тільки богам. Пізніше В. як обруч-діадему носили жерці й учасники свят. В. також слугував нагородою переможцю в мирних змаганнях. З лаврового вінка розвилася корона.

лат. *corona, corona laurea* – лавровий вінок

р. венюк

а. *wreath, garland*

ф. *couronne*

н. *Kranz*

ВІОЛОНЧЕЛЬ – муз. інструмент скрипкової родини басо-тенорового регістра. З'явилася в XV-XVI ст. Класич. зразки створені італ. майстрами XVII-XVIII ст.: А. і Н. Амагі, Д. Гварнері, А. Страдіварі та ін. Має застосування в естр.-симф. оркестрі.

іт. *violoncello*, зменш. від *violone* – контрабас

р. виолончель

а. *violoncello, cello*

ф. *violoncelle*

н. *Violoncello, Cello, Kniegeige*

📖 Афанасьева О. Мстислав Ростропович : любовь с виолончелью в руках. — М., 2017.; Борисьяк А. Метод органического развития технических приемов игры на виолончели. — М.; Л., 1947.; Гайдамович Т., Гинзбург Л. Итальянское и французское виолончельное искусство XVI–начала XIX века. — М., 2001.; Гинзбург Л. История виолончельного искусства : заруб. виолон. искусство XIX–XX вв. — М., 1978.; Зав'ялова О. Виолончель у камерно-ансамблевій культурі України. — К., 2009.; Исполнительское искусство : виолончель, контрабас / ред.-сост. Б. Талалай. — М., 1989.; Лазько А. Виолончель. — М., 1981.; Можень Ж., Мень В. Скрипка, альт, виолончель, контрабас и гитара. — Тверь, 1891.; Сумарокова В. Історія українського виолончельного й контрабасового мистецтва в контексті європейського виконавства. — К., 2014.; Сучасне виолончельне мистецтво : естетика, теорія, практика / В. Сумарокова, Ю. Білоусова, О. Веселіна. — К.; Од., 2009.; Фалик Ю. Метаморфозы. — СПб., 2010.; Цераши Х. Виолончель, контрабас и другие музыкальные инструменты. — М., 1979.

ВІРТУОЗ – 1. Слово спочатку вживалося дуже широко – стосовно і до вчених, і до художників. Пізніше закріпилося за музикантом-виконавцем, який досконало володіє технікою свого мистецтва. За часів романтизму В. вважали музикантом-художником, віщуном і героєм. 2. *Людина, яка досягла в якійсь справі найвищого ступеня майстерності.

іт. *virtuoso*, від лат. *virtus* – сила, талант, доблесть

р. виртуоз

а. *virtuoso*

ф. *virtuose*

н. *Virtuose, Meister*

ВІРШ – невеличкий поетичний твір, написаний ритмізованою мовою, найчастіше з римуванням рядків. Слугує часто основою для створення пісні.

р. стихотворение

а. *poem, rhyme, verse*

ф. *poésie, vers*

н. *Vers, Gedicht*

ВИТЧ-ХАУС – жанр електронної та експериментальної музики. В цілому В. несе в собі нігілістичний і деструктивний культурний код, невід'ємною частиною якого є дух занепаду, депресії та меланхолії.

а. *witch house*

р. витч-хаус

ВОДЕВИЛЬ – 1. Вулична пісня в XV-XVI ст. у Франції. В кінці XVII ст. увійшла до спектаклів ярмаркових театрів. 2. Вид комедії, легка розважальна п'єса побутового змісту, заснована на цікавій інтризі, поєднуючи дотепні діалоги з музикою, танцями, веселими куплетами. В Росії з'явився на поч. XIX ст., де значне місце зайняла музика. В США набув широкого поширення т.зв. амер. В. (та як його різновид – негр. В.), специфіка якого була пов'язана із національно-характерними рисами (фольклор, побутовий матеріал), а також із впливом менестрельного театру (мінстрел-шоу). В другій пол. XIX ст. майже зникає з театр. репертуару, на зміну якому прийшла оперета. 3. Заклучна пісенька у В., коміч. опері або комедії, яка висловлює мораль п'єси.

ф. *vaudeville*, от *vau de Vire* – долина річки Вір у Нормандії, де в XV ст. були поширені народні пісеньки-водевіри

р. водевиль

а. *vaudeville, musical comedy, comic sketch*

н. *Vaudeville, Singspiel*

📖 Кудинова Т. От водевиля до мюзикла. — М., 1982.; Литвиненко Н. Старинный русский водевиль. — М., 1999.; Полякова И. От маски к характеру : типолог. водевильные персонажи в рус. театре 1-ой половины XIX в. — Саратов, 2004.; Русские классические водевили. — М., 1945.; Русский водевиль / сост. В. Успенский. — Л.; М., 1959.; Старый русский водевиль 1819-1849. — М., 1937.

ВОКАЛ – співоче мистецтво; спів. Див. також *Вокальна музика, Голос, Дикція, Постановка голосу, Спів, Співак*.

лат. *vocalis* – голосовий

а. *vocal, vocal art, art of singing*

ф. *vocal, art vocal/du chant*

н. Vokal, Gesangskunst

☞ Богаченко С. Вокал. Сложное искусство петь просто : Кн. 1. — Од., 2014.; Богаченко С. Вокал. Сложное искусство петь просто : Кн. 2. — Од., 2014.; Карягина А. Джазовый вокал. — СПб., 2014.; Коробка В. Вокал в популярной музыке. — М., 1989.; Морозов Л. Школа классического вокала. — СПб., 2013.; Романова Л. Школа эстрадного вокала. — СПб., 2014.; Скворский С. Вокал и вокал. — К., 2006.; Ховард Э., Остин Х. Вокал для всех. — М., 2009.; Сморякова Т. Эстрадно-джазовый вокальный тренинг. — СПб., 2014.; Эрбес В. От техники речи — к вокалу. — Омск, 2013.

ВОКАЛЬНА МУЗИКА — музика для співу з інстр. супроводом або без нього (пісня, романс). В усіх творах В.м. голосу належить провідна роль. Специфіка джаз. В.м. визначається її зв'язком із фольклором північно-амер. негрів — блюзом, спіричуелом, госпелом. Для неї характерне розширення засобів виразності та різних звукових ефектів (глісандо, фальцет, вібрація, носові звуки, шепіт, надрив). Відіграла важливу роль в процесі формування джаз. музики. В період зародження джазу музиканти імітували особливості негр. В.м., а вокалісти, навпаки, в процесі розвитку джаз. музики наслідували в своїх імпровізаціях інструменталістів (скет-спів). Див. також *Вокал, Голос, Дикція, Постановка голосу, Снів, Снівак*.

р. вокальна музика

а. vocal music

ф. musique vocale

н. Vokalmusik

☞ Григорян А. Армянская камерно-вокальная музыка. — Ереван, 1982.; Карпова С. Туркменская камерно-вокальная музыка. — Ашхабад, 1988.; Малишев Ю. Солоспіви. Нариси та нотатки про укр. вок. музику. — К., 1968.; Тимофеев В. Вокальна музика. — К., 1962.

ВОКАЛЬНИЙ АНСАМБЛЬ — група співаків, які виступають разом (дует, тріо, квартет тощо). В.а. бувають однорідні (жіночі, чоловічі) та змішані. Одним із перших таких ансамблів був «Rhythm Boys Trio», який виступав з оркестром П. Уайтмена. Широкого поширення В.а. набули в 1930-1940 рр.: «Deer River Boys», «Delta Rhythm Boys», «Andrews Sisters», «Mills Brothers» та ін. В джазі В.а. з'явилися в 1920 рр. В сучасн. джазі зустрічаються відносно рідко. Серед найвідоміших — «Four Freshmen», «Golden Gate Quartet», «Singers Unlimited» (США), «Les Swingle Singers» (Фр.), «Linha Singers» (Чехосл.), «Улыбка», «Аккорд» (СРСР) та ін. За нашого часу вокально-ансамблеве виконавство набуло надзвичайної популярності.

р. вокальний ансамбль

а. vocal group, voice band

ф. ensemble vocal

н. Vokalensemble

☞ Кинус Ю. Вокальные группы в джазе и современной популярной музыке. — Ростов н/Д, 2008.; Ровнер В. Вокальный ансамбль. — Л., 1984.; Ровнер В. Исполнительская традиция вокальных ансамблей в русской музыкальной культуре. — Л., 1988.

ВОКАЛЬНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ АНСАМБЛЬ (ВІА) — назва, яка закріпилась з поч. 1960 рр. на теренах Рад. Союзу за естр. групами співаків-інструменталістів, які працювали в жанрі рок- та поп-музики, де більшість учасників грали й співали одночасно. Інструментарій був традиц. й інтернаціональним: електрогітари, клавішні, барабани. До складу можуть додаватися й ін. інструменти: духові, струнні, ударні. Сама назва ВІА викликала критичні зауваження за своєю безглуздістю, оскільки грають і співають не тільки в рок-музиці, а і в опері, ансамблях пісні та танцю. За часів рад. влади уникали слова рок, тому й виникали такі викривлення. Оскільки термін ВІА вичерпав себе, то із часом подібні колективи набули назв рок-група, гурт, команда, проект тощо.

р. вокально-инструментальный ансамбль (ВИА)

☞ Балтабаев М. Фольклор и ВИА. — Алма-Ата, 1989.; Брылин Б. Вокально-инструментальные ансамбли школьников. — М., 1990.; Лысенко Н. Детский вокально-инструментальный ансамбль. — К., 1970.; Самодеятельные ВИА и дискотеки / сост. Б. Соколовский. — М., 1987.; Яшкин В. Вокально-инструментальные ансамбли. — М., 1980.

ВОКОДЕР — 1. Мовний вихідний пристрій ЕОМ. 2. Електронний інструмент, що відтворює звуки з тембр. забарвленням, наближеним до людського голосу. Бувають одноголосні та багатоголосні. 3. Ефект, в якому звук будь-якого муз. інструмента обробляється звуком людського голосу, набуваючи його деяких характерних особливостей.

а. voice — голос + code — код, шифр

а. vocoder

«**ВОСЕМЬ ПЕСЕН В СТУДИИ**» (рос.) — 1. Щомісячна програма колишнього Всесоюз. радіо, в якій брали участь виконавці країн, що входили до системи Інтербачення (з 1975). 2. Щорічний міжнар. пісенний конкурс, який проводився по чергово в одній із країн-учасниць, що входили до системи Інтербачення (з 1975).

ВСТРЕЧА С ПЕСНЕЙ (рос.) — муз. радіопрограма, започаткована в 1967. Позивним передачі стала пісня «Одинокая гармонь». Формат передачі: ведучий зачитує лист слухача, згодом відбувається прослуховування анонсованої пісні. В передачі лунають пісні різних жанрів та форматів.

ВТМЭИ (рос.) — Всероссийская творческая мастерская эстрадного искусства им. Л.С. Маслюкова. Навч. заклад, заснований в 1961 р. в Москві. До завдань входили створення нових конц. програм, номерів, надання творч. допомоги артистам. У витоків стояли Л. Утьосов, К. Шульженко, Л. Русланова, І. Яунзем, Г. Виноградов та ін. видатні естр. митці. Готували номери всіх жанрів — розмовного, вок., хореогр., вок.-інстр. і оригінального. Серед випускників — О. Камбурова, О. Стрельченко, К. Георгіаді, В. Леонтьєв та ін.

ВУДСТОК – місто в США поблизу Нью-Йорка, де протягом трьох серпневих днів 1969 р. відбувся найграндіозніший фестиваль, що увійшов в історію рок-руху як перший рок-фестиваль (справжнє місце проведення фестивалю – місто Бетель, хоча в історію фестиваль увійшов під назвою Вудсток). На фестивалі побувало понад 400 тис. глядачів (протягом двадцяти років на цьому місці земля не давала врожаю; крім того, на фестивалі не було жодного контейнера із сміттям). Емблемою був голуб, що сидів на гітарному грифі. Фестиваль поклав початок багаточасовим роковим концертам. Протягом 12 годин виступило бл. 30 виконавців: Д. Хендрикс, К. Сантана, Д. Джоплін, Д. Баез, Д. Кокер, «Who», «Jefferson Airplane», «Creedence Clearwater Revival».

a. Woodstock

📖 Тайбер Э. Взятие Вудстока. — М., 2010.

ВУНДЕРКІНД – дитина, яка виявляє для свого віку винятковий розумовий розвиток або обдарованість в науці, мистецтві тощо. Прикладом можуть слугувати композитор В. Моцарт, співак Р. Лоретті та ін.

n. Wunderkind – букв. диво-дитина

p. вундеркінд, чудо-ребенок

a. infant/child prodigy

ф. enfant prodige

📖 Белимов Г. Дети индиго в России. Вундеркинды третьего тысячелетия. — М., 2013.; Вишня Н. Ловушка для вундеркинда. — Екатеринбург, 2011.; Волокитин А., Грабинский В. Самоучитель для вундеркиндов. — М., 2009.; Вундеркинд? Это очень просто! / сост. Х. Конивец. — Рига, 1991.; Дмитриев Е. Совсем не вундеркинды. — М., 1966.; Теплякова О., Козлова О. Букварь для будущих вундеркиндов : читаем с двух лет! — М. ; СПб., 2012.; Шалаева Г. Английский для вундеркиндов. — М., 2008.

В'ЯЗНИЦЯ, тюрма – місце утримання осіб, позбавлених свободи. В різний час і за різні провини (іноді штучні) у В. утримувалося чимало театр. діячів, людей творчих професій, естр. виконавців (Н. Плевицька, Л. Русланова, В. Козін, Е. Рознер, С. Захаров, О. Новиков, М. Таніч, М. Звездінський, С. Челобанов, Ю. Айзеншпіс, О. Романов, Г. Белафонте, Д. Рід та баг. ін.). Велика кількість подібних закладів, зокрема, в Рад. Союзі породила тюремний сленг, блатну пісню, справляючи певний вплив на поведінку та психологію людей, на розвиток естр. пісні.

📖 Галашина Т., Закурдаев И., Логинов С. Владимирский централ. — М., 2007.; Кодан С. Политическая ссылка в системе карательных мер самодержавия первой половины XIX в. — Иркутск, 1980.; Малиновский И. Радянські поправчо-трудоустанови порівнюючи з буржуазними тюрмами. — Острог, 2013.; Марголис А. Тюрма и ссылка в императорской России. — М., 1995.; Мірчук П. У німецьких млинах смерті : спомини з побуту в німецьких тюрмах і концлагерях 1941-1945. — Нью-Йорк ; Лондон, 1957.; Нарышкина Н. Сравнительно-правовое исследование деятельности тюрем в Российском государстве и европейских странах (XVI-XVII вв.). — М., 2014.; Нарышкина Н., Головкин Р. Функционирование тюрем в России и Европе в X-XV вв. : сравнительно-правовое исслед. — М., 2013.; Плотноков А. Сахалинская каторга (конец XIX - нач. XX в.). — Хабаровск, 1992.; Романова О. Бутырка. — М., 2010.

Г

ГАВАЙСЬКА ГІТАРА – гітара з металевими струнами, на якій грають плектром або особливими пальцями наконечниками, тримаючи інструмент пліском на колінах і притискаючи струни до грифа металевою пластинкою. Головне застосування Г.г. віднайшла в естр. оркестрах і ансамблях. Інколи при грі застосовується електропідсилювач.

p. гавайская гитара

a. Hawaiian guitar

ф. guitare Hawaïenne

n. Hawaii-Gitarre

ГАЗЕТА – періодичне, переважно щоденне, друковане на великих аркушах паперу видання, що містить різноманітні оперативні матеріали про поточні події, а також літ. твори, ілюстрації, фотознімки, рекламу. Перша Г. появилася в голланд. місті Харлем в 1656 р. Існують спеціальні муз. газети. Практично кожна Г. має рубрики, присвячені дозвіллю, друкуючи кросворди, гороскопи, муз. відомості. В деяких виданнях є спец. муз. сторінки з інформацією про естраду, рок-, поп-музику, джаз. Існують т.зв. таблоїди – газети меншим розміром (приблизно А3).

a. newspaper, daily

ф. journal

n. Zeitung

📖 Маринко И. Прогрессивная печать Великобритании. — М., 1988.; Мирошниченко А. Когда умрут газеты. — М., 2011.; Словник журналіста : терміни, мас-медіа, постаті / за заг. ред. Ю. Бідзілі. — Ужгород, 2007.; Солганик Г. Лексика газет : функциональный аспект. — М., 1981.; Сонина Е. Петербургская универсальная газета конца XIX века. — СПб., 2004.

ГАЛЛІЦИЗМ – слово або вислів, запозичені з франц. мови (галоц, кабаре, канкан, шансонетка та ін.).

лат. Gallicus – римська назва культів, які мешкали в Галлії – сучасній Франції, Бельгії, Півн. Італії)

p. галлицизм

a. Gallicism

ф. gallicisme

н. Gallizismus

ГАЛОП – 1. Парний бальний танець. Виник у Германії, бл. 1820 р. з'явився у Франції, звідти й набув широкого поширення Європою в ХІХ ст. Виконується стрімко та динамічно, характер рухів стрибкоподібний. На балах звичайно був заключним мас. танцем. Нерідко у вигляді Г. оброблялись попул. мелодії. 2. Музика до цього танцю. Муз. розмір 2/4.

франк. *wala hbauran* – добре бігати

а., ф. galop

н. Galopp, Galopade, Galoppwalzer

📖 Гавликовский Н. Ручководство для изучения танцев : общедоступ. пособие к изуч. всех бал. танцев с указ. фигур для котильона и мазурки. — СПб., 1902.;

ГАМБУРГ – крупний економ., політ. та культурний центр Германії. В 1960-ті був Меккою численних брит. рок-груп, в т.ч. й «Beatles».

н. Hamburg

📖 Арье Л. Германия : Берлин, Мюнхен, Франкфурт, Гамбург, Кёльн. — М., 2013.; Стржижовский Л. Силуэты Гамбурга. — М., 1989.

ГАРАЖ, гаражний рок – рок-музика, що виникла в кінці 1960-х–на поч. 1970-х. Музика виконувалася голосно та брудно у приміських гаражах.

а. garage

ГАРДЕРОБ – 1. Роздягальня у громад. будинку, театрі, філармонії, конц. залі. 2. Увесь одяг однієї людини, конц. виконавця, артиста.

ф. garde-robe

а. checkroom, cloakroom; clothes, wardrobe

ф. vestiaire

н. Garderobe, Kleiderablage; Garderobe, Kleiderbestand

ГАРЛЕМ – негр. район Нью-Йорка на о. Манхеттен, центр розвитку негр. мистецтва, з якого вийшло багато джаз. музикантів. Див. також *Гарлемський джаз*.

а. Harlem

ГАРЛЕМСЬКИЙ ДЖАЗ – загальна назва низки стильових напрямів джазу 1920-1930 рр., виникнення яких пов'язано з муз. життям нью-йорк. Гарлема. Для Г.д. характерні широке використання орк. аранжування, манера гри джамп, типова для біг-бендів того часу, виконання сольної імпровізації на тлі ритм. групи, шаут-спів, а також сформувалася своя шк. фортеп. джазу (страйд-стиль). До цього часу відноситься початок плідної конц. та композитор. діяльності Д. Еллінгтона, який виступав зі своїм оркестром у багатьох гарлем. клубах та створив цілу низку оригінальних стильових концепцій (джангл-стиль, конц. стиль). Під впливом традицій Г.д. в 1940 рр. розвився стиль боп. Серед виконавців – оркестри Ф. Хендерсона, Д. Еллінгтона, піаністи Дж. Джонсон, Т. Уоллер та ін.

р. Гарлемский джаз

а. Harlem jazz

ГАРМОНІКА – див. *Гармонія* (2).

ГАРМОНІЯ (1) – 1. Філософ.-естетична категорія, що означає високий рівень упорядкованого різноманіття. 2. Злагожене звучання, приємне для слуху; милозвучність. 3. Виразний засіб муз. мови. Заснований на художньо-закономірному об'єднанні тонів у співзвуччя, що вибудовуються в упорядковані послідовності, відповідаючи мелодич. розвитку. Джаз, зокрема, не має своєї власної гармоніч. мови й запозичив її в європ. музиці. Різниця лише в засобах застосування акордів. Для джазу характерно вживання акордів у тісному розміщенні, використання чистих кварт і квінт. На відзнаку від класич. Г. дисонуючі акорди, як пр., не розв'язуються. В сучасн. джазі зустрічаються альтеровані акорди. Г. набуває також важливого значення в естр. та рок-музиці.

грец. *harmonikos* – співзвучний

р. гармония

а. harmony

ф. harmonie

н. Harmonie, Harmonielehre

📖 1. (заг. праці) Милтс А. Гармония и дисгармония личности. — М., 1990.; Джеску К. Гармония. Гармоническая личность : гроздь истины. — Киш., 1990.; Белоусов В., Демичев А. Гармония : Противоречие. Связь. — Владивосток, 1991.

2. (муз. наука) Гуляницкая Н. Введение в современную гармонию. — М., 1984.; Дощечко Н. Гармония в джазовой и эстрадной музыке. — М., 1983.; Дьячкова Л. Гармония в музыке XX в. — М., 1989.; Кивалова Л. Гармония в стилях. — Саратов, 2003.; Петерсон А., Ершов М. Гармония в эстрадной и джазовой музыке. — СПб., 2015.; Рогачев А. Системный курс гармонии джаза. — М., 2003.; Скребков С. Гармония в современной музыке. — М., 1965.; Скребкова-Филатова М. Гармония в современной музыке. — М., 1965.; Слепнев-Ходкевич И. Учебник гармонии на материале классической и популярной музыки. — М., 2005.; Фишер А., Шебалина Л. Джазовая гармония в период стиливой модуляции от свинга к бибопу. — Тюмень, 2010.; Чугунов Ю. Гармония в джазе. — М., 1985.; Чугунов Ю. Эволюция гармонического языка джаза. — СПб., 2015.

ГАРМОНІЯ (2), гармоніка, гармонь – клавішно-пневматичний дух. муз. інструмент із металевими язичками. Винайдена нім. майстром К. Бушманом (1821). Поширилася у багатьох народів Європи, у т.ч. в Росії. Різновиди: лівенка, в'ятська (тальянка), тульська, саратов. й ін. Удосконалені види Г. – баян, акордеон.

р. гармонь, гармошка

a. accordion, squeeze-box

ф. accordéon, soufflet

н. Handharmonika, Quetsche, Quetschkommode, Ziehharmonika

📖 Благодатов Г. Русская гармоника. — Л., 1960.; Заволокин Г. Играй, гармонь! — М., 1992.; Мирек А. Гармоника : прошлое и настоящее. — М., 1994.; Мирек А. Справочник, научно-исторические пояснения к схеме возникновения и классификации основных видов гармоник (аккордеонов и баянов). — М., 1992.

ГАСТРОЛЬ – виступ арт., співака, виконавця або творч. колективу поза місцем постійної діяльності, одна із важливих складових худож. діяльності.

н. *Gast* – гість, *Rolle* – роль

a. tour, concert tour

ф. tournée (de concert), spectacle/représentation d'une troupe en tournée

н. Gastrolle, Gastspiel, Tournée, Konzertreise

«**ГЕВАНДХАУЗ**» – назва конц. товариства, залу й симф. оркестру в Лейпцигу. Історія концертів веде початок з 1743 р. Керівниками прославленого оркестру були Ф. Мендельсон, А. Нікіш, Г. Абендрот, В. Фуртвенглер, Ф. Конвічний, Б. Вальтер та ін.

н. *Gewandhaus* – букв. будинок одягу

ГЕДОНІЗМ, гедоніка – напрям в етиці, за яким насолода, приємність є найвищим благом, метою життя. До Г. прагнуть деякі меломани, виконавці.

р. гедонизм

a. hedonism

ф. hédonisme

📖 Ельчанинов В., Кузьмина Ю. Проблема гедонизма и его особенности в художественном и научном творчестве. — Барнаул, 2011.

ГЕЙ – англ. прикметник, що означає «безтурботний», «веселий», «яскравий». Одначе з 1960-х це слово використовується як іменник для позначення одностатевої секс. орієнтації. Серед творч. особистостей – Д. Майкл, Е. Джон, Ф. Меркьюрі та ін. Теж саме, що і гомосексуаліст.

р. гей, гомосексуаліст

a. gay, homosexual

📖 Алисон Д. Вера над обидами и возмущением : фрагменты о христианстве и гомосексуализме. — М., 2013.; Деревянко И. Гомосексуализм. — М., 1991.; Дегтярева В. GAYs. Они изменили мир [Д. Майкл, Э. Джон, Ф. Меркьюри]. — М., 2011.; Ерзин А., Семёнова Т. В борьбе со стигмой. Психологическое благополучие гомосексуальных подростков. — М., 2016.; Ерзин А., Семенова Т. Консультирование и психотерапия подростков с гомосексуальностью. — М., 2017.; Зосимов А. Если ты голубой. — М., 1995.; Кирсанов В. Русские геи, лесбиянки, бисексуалы и транссексуалы. — Тверь, 2005.; Клейн Л. Другая любовь : природа человека и гомосексуальность. — СПб., 2000.; Кочарян Г. Гомосексуальность и современное общество. — Х., 2008.; Кочарян Г. Греческая любовь. — М., 2009.; Расселл П. 100 кратких жизнеописаний геев и лесбиянок. — М., 1996.; Сидоров П., Дерягин Г. Гомосексуализм. — Архангельск, 2007.; Соссюр Р. Гомосексуальные фиксации у невротичных женщин. — Ижевск, 2017.; Человек и пол : гомосексуализм и пути его преодоления / гл. ред. А. Воронцов. — СПб., 1998.

ГЕМИОЛА – тип ритм. групування, при якому створюються групи тривалостей, що не співпадають за своєю загальною тривалістю з долею циклами основного метра (напр., три дводольні групи в двох тридольних тактах). Невідповідність метричних та ритм. акцентів, яка при цьому виникає, створює враження тимчасової переміни метра, порушує його стійкість. Даний принцип вельми характерний для афр. ритміки, з якої був перенесений в афро-амер. музику та джаз.

р. гемиола

a. hemiola(e)

ф. hemiola, hemiolios

н. Hemiola

ГЕНІАЛЬНІСТЬ – особистісна характеристика людини, найвищий ступінь її обдарованості, таланту. Виявляється у творч. діяльності, результати якої мають загальнолюдську значущість. Див. *Геній*.

лат. *genialis* – притаманний генієві, плідний

р. гениальность

a. genius (про людину), greatness (про творіння)

ф. génie, génialité

н. Genialität

📖 Аронов А. Тайны и загадки гениальности. — М., 2012.; Вагин И. Умейте мыслить гениально. — СПб., 2001.; Вейнер Э. География гениальности : где и почему рождаются великие идеи. — М., 2017.; Гениальность : божий дар или наказание? / под ред. Г. Сегалина. — М., 2006.; Гриндер Д., Делозье Д. Черепахи до самого низа : предпосылки личностной гениальности. — СПб.; М., 2005.; Ломброзо Ч. Гениальность и помешательство : от гениальности до безумия один шаг? — М., 2011.; Серван-Шрейбер Ф. 24 сверх-способности. Гениальность по-французски! — М., 2016.; Спивак М. Посмертная диагностика гениальности : Э. Багрицкий, А. Белый, В. Маяковский. — М., 2001.; Эфроимсон В. Генетика гениальности : биосоц. механизмы и факторы наивысшей интеллект. активности. — М., 2011.; Эфроимсон В. Гениальность и генетика. — М.; СПб., 2017.; Эфроимсон В. Загадка гениальности. — М., 1991.

ГЕНІЙ – 1. Поняття виникло у римлян і позначало надприродну істоту – захисника дому, сімейного осередку, родини, міста, держави. Від лат. терміна виникло сучасне значення слова. У нинішній світовій культурі

воно позначає вищий ступінь обдарованості особистості. Геніальність виявляється у творчості, що має загальнолюдське значення. 2. Людина, що володіє такою обдарованістю. Див. *Геніальність*.

лат. *genius* – дух-охоронець

р. гений

а. *genius*

ф. *génie*

н. *Genie*

📖 Альшуллер Г., Верткин И. Как стать гением : жизнен. стратегия творч. личности. — Мн., 1994.; Бернацкий А. Тайная жизнь гениев. — М., 2016.; Гении в частной жизни / сост. Г. Гаев. — М., 1999.; Гладуэлл М. Гении и аутсайдеры : почему одним все, а другим ничего? — М., 2016.; Голубев А. Гении, не дожившие до 40. — М., 2003.; Гончаренко Н. Гений в искусстве и науке. — М., 1991.; Грузенберг С. Гений и творчество. — М., 2009.; Ерышев О., Спринц А. Личность и болезнь в творчестве гениев. — СПб., 2010.; Казиник М. Тайны гениев. — М., 2010.; Козловский О. Открой в себе гения : диагностика и развитие интеллекта, мышления, памяти, внимания, воображения. — Донецк, 2005.; Котюк Б. Ріхард Ваґнер : геній людства. — Львів, 2013.; Кречмен Э. Гениальные люди. — СПб., 1999.; Кумири та генії. Київські пам'ятники діячам культури, науки та спорту / авт.-уклад. С. Кузнєцов. — Кам'янець-Подільський, 2017.; Марія Заньковецька – геній української сцени / упоряд. В. Манжай, Н. Мухомодєєва. — Ніжин, 2015.; Маршкова Т. Гении русской музыкальной сцены. — М., 2016.; Матюшова М. Искусство и гений. — М., 2014.; Морозов Ю. Бизнес для гениев. — Ростов н/Д, 2003.; Очкурова О., Щербак Г., Иовлева Т. 50 гениев, которые изменили мир. — Х., 2004.; Пахаренко В. Шевченко як геній : природа, своєрідність і стратегії інтерпретації геніальності поета. — Черкаси, 2013.; Тележнікова Т. Ваш малюк – геній : кращі ігри, що розвивають інтелект і творчі здібності. — Донецьк, 2008.

ГЕРЛС – група дівчат, які виступають на естраді (г.ч. в мюзик-холі, кабаре тощо) з танц. чи ін. номерами.

р. гёрлс

а. *girls*

GERMANIZM – слово або вислів, запозичені із нім. мови (гастроль, шлягер).

р. германизм

а. *Germanism*

ф. *germanisme*

ГЕРОЇН – сильнодіючий наркотик, синтетичний засіб, який виробляється з одного із алкокоїдів – морфіну, що є в опіумі. До поч. ХХ ст. вважався нешкідливим знеболюючим та снотворним, вільно був у продажу в аптеках та вислався за поштовими каталогами. Відіграв негативну роль у розвитку рок-музики, від Г. загнули такі рок-зірки, як Д. Джоппін, Д. Хендрикс, Б. Джонс, Г. Парсонс та ін.

р. героин

а. *heroin, snow*

ГЕРОЙ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ПРАЦІ – почесне звання в СРСР. Присвоювалося з 1938 по 1991 із врученням ордена Леніна, медалі «Серп і Молот» та грамоти. Повторне нагородження (з 1988) не відбувалося. Серед творч. особистостей – Р. Бейбутов, М. Мордасова, Д. Гнатюк, Л. Зикіна, В. Соловйов-Седой та ін.

р. Герой Социалистического Труда

а. *Hero of Socialist Labour*

ф. *Héros du Travail Socialiste*

н. *Held der Sozialistischen Arbeit*

ГЕРОЙ УКРАЇНИ – з 1998 р. найвища держ. відзнака України, присвоюється її громадянам за здійснення героїч. вчинку або визначні трудові чи ін. досягнення. Серед творч. осіб – Д. Павличко, О. Білаш, Д. Гнатюк, Р. Кириченко, Н. Матвієнко, С. Ротару, А. Солов'яненко, В. Івасюк, В. Зінкевич та ін.

р. Герой Украины

а. *hero of Ukraine*

ф. *héros de l'Ukraine*

н. *Held der Ukraine*

ГЕРШВИНОВСЬКА ПРЕМІЯ БІБЛІОТЕКИ КОНГРЕСУ (США) ЗА ВКЛАД ДО ПОПУЛЯРНОЇ ПІСНІ – нагорода, яка присуджується композиторам та виконавцям за їх внесок до розвитку попул. музики. Була заснована в 2007. Серед лауреатів – П. Саймон, С. Уандер, П. Маккартні, Б. Джоел та ін.

а. *Library of Congress Gershwin Prize for Popular Song*

р. Гершвиновская премия Библиотеки Конгресса за вклад в популярную песню

ГЕТТО – райони або квартали міста, відведені для примусовго поселення груп людей певної раси, нації, релігії. Подібні квартали існували в США, де виникла, зокрема, джаз. культура, відбувалися виступи окремих негр. виконавців і колективів.

іт. *ghetto*

а., ф. *ghetto*

н. *Ghetto, Getto*

ГИТИС (рос.) – государственный институт театрального искусства им. А. Луначарского (з 1992 має назву Рос. акад. театр. искусства, РАТИ). Найстаріший та найбільший в СРСР, згодом в РФ, вищий театр. навч. заклад. Заснований в Москві в 1878 р. Готує драм. акторів, режисерів театру, естради, цирку, балетмейстерів, хореографів. У СРСР тут була відкрита перша кафедра по підготовці режисерів і акторів естради. Серед випускників – В. Золотухін, Л. Голубкіна, Р. Бабаян, Л. Вайкуле, Л. Лещенко, О. Камбурова, А. Пугачова, О. Буйнов та ін.

📖 ГИТИС : справка о работе ин-та к 100-летию. — М., 1980.; ГИТИС в портретах и лицах : сб. : т. 1 / сост. В. Турчин. — М., 2013.; ГИТИС в портретах и лицах : сб. : т. 2 / сост. Е. Сизенко. — М., 2013.; ГИТИС. Жизнь и судьбы театральной педагогики, 1878-2003 / редкол. : К. Мелик-Пашаева и др. — М., 2003.; Каплин В. Театр военных действий : фронт. т-р ГИТИСа. — М., 2005.; Смольяков А. Тот самый ГИТИС. — М., 2004.

ГИММИК – у поп-музиці – особливий інд. прийом або трюк, що дозволяє арт. ідентифікувати себе перед аудиторією. Звичайно використовується в конц. виступах. Як пр., слугує для піднесення публіки, іноді дозволяє продемонструвати віртуоз. техніку. Серед найвідоміших у поп-музиці Г. – імітація епілептичного припадку та непристосованості у фіналі виступу (Дж. Браун); гра на гітарі язиком і зубами (Д. Хендрикс), на електрооргані – ножами (К. Емерсон); розгром усієї апаратури на останніх акордах («Who»); «рок-жахи» Е. Купера з його живими удавами й імітованою кров'ю, а також третирування аудиторії панк-групами. Згодом почали використовуватися неймовірні костюми, грим, зачіски, лазерна техніка і т.п. Див. також *Диск-жокей*.

р. гиммик

а. gimmick

ГІНЬОЛЬ – 1. Головний персонаж франц. лялькового театру. 2. Пісенька, яку розспівували в перші роки рос. революції про криваві події, самовбивства, г.ч., на романтичній основі. Сюди можна віднести й жанр вуличної, злодійської пісні.

р. гиньоль

ф. guignol

ГІСТРІОН – 1. Актор в давньому Римі. 2. У середні віки – мандрівний актор, співак, музикант, в мистецтві якого велику роль відігравали жарти, сатира.

лат. histrio (histrionis)

р. гистрион

ГІТАРА – 6-, 7- та 12-струн. щипковий муз. інструмент. В Іспанії відома з XIII, в XVII-XVIII ст. поширилась країнами Європи та Америки. З XVIII ст. загальноживаною стала 6-струнна, 7-струнна переважно в Росії. Г. – акомпануючий ритм. та гармоніч. інструмент, виконує також сольну функцію. З другої пол. 1930-х рр. в джазі почали використовувати електричну Г. Подібна модель була розроблена фірмою, заснована О. Гібсоном (Джібсоном). В 1940 рр. цільнокорпусну Г. винайшов Л. Пол. В 1950 рр. замість акустичного корпусу почали застосовувати дошку. Цю модель почала випускати фірма, заснована муз. майстром Л. Фендером. Великий вплив на розвиток гітарного виконавства справив бельг. циган Д. Рейнхардт, який розробив спосіб гри, при якому акордовий акомпанемент поєднувався з довгими сольними імпровізаціями. Найвідоміші фірми по виготовленню Г. – «Fender», «Gibson», «Yamaha», «Ibanez», «Telecaster», «Cramer». Використовується в естр., джаз. ансамблях та оркестрах. Серед джаз. виконавців – К. Барел, Д. Бенсон, У. Монтгомері (США), М. Громін, О. Кузнецов (СРСР) та ін. Серед естр. та рокових гітаристів – Ч. Беррі, Б.Б. Кінг, Д. Хендрикс (США), Е. Клептон (Англ.), І. Мальмстін (Швеція) та баг. ін.

грец. kithara, ісп. guitarra

р. гитара

а. guitar, gittern, Hawaiian g. (гавайська), jazz-g. (джазова), keyed g. (з клавіатурою), acoustical g. (акустична)

ф. guitare, guiterne

н. Gitarre

~ *електрогітара* має замість акустичного корпусу дошку та гриф із тонкою шийкою. Найпоширена шести-струнна Г., виконує функції соло та акомпанементу.

р. электрогитара

а. electric guitar, amplified guitar

ф. guitare électrique

н. elektrische Gitarre

~ *бас-гітара* має замість акустичного корпусу дошку та гриф із тонкою шийкою, на якому розташовані лади (20). Ця модель була розроблена на поч. 1950 рр. фірмою «Fender». В 1960 рр. Б.-г. почала випускати ін. амер. фірма «Gibson». Б.-г. має декілька різновидів. Найпоширена – чотириструнна, але бувають п'яти-, шести- та восьмиструнні інструменти. Виконує в анс. та оркестрі функцію басового голосу, є обов'язковим інструментом рок-групи.

р. бас-гитара

а. bass-guitar

ф. basse-guitare

н. Baß-Gitarre

📖 Агафшин П. Новое о гитаре. — М., 1928.; Агеев Д. Большая книга гитариста. — СПб., 2011.; Агеев Д. Рок на акустической гитаре. Основы. — СПб., 2014.; Альмейда Л. Классическая гитара в джазе. — К., 1987.; Арзуманов С. Секреты гитарного звука. — М., 2008.; Барроуз Т. Всё о гитаре. — М., 2009.; Бровко А. Блюзовая гитара. — Мн., 1993.; Бруно Дж. Искусство игры медиатором. — М., 2008.; Буторин А. Определитель аппликатуры 3 аккордов для шестиструнной гитары. — Л., 1982.; Владимирский С. Гитара для всех. — М., 1994.; Воинов Л., Дерун В. Твой друг гитара. — Свердловск, 1970.; Вольман Б. Гитара в России. — Л., 1961.; Вольман Б. Гитара. — М., 1980.; Газарян С. Рассказ о гитаре. — М., 1989.; Гитара – это просто / авт.-сост. В. Разумовский. — Ростов н/Д, 2013.; Гитара от блюза до джаз-рока / ред.-сост. Ю. Дмитриевский. — К., 1986.; Грейг Ш. Легендарные гитарные риффы от монстров рока и королей джаза. — М., 2006.; Девушка с гитарой : мужчинам-гитаристам читать запрещается / авт.-сост. В. Разумовский. — Ростов на/Д, 2017.; Деренговски Д. Герои гитары : от рока до блюза. — М., 2012.; Забуруев П. Электрогитара : механика воздействия. — М., 2011.; Зайцева Л., Тавровский В. Музей

гитары на письменном столе : энцикл. сб. по истории гитары. — Воронеж, 2016.; Зарадин Дж. Гитара в стиле джаз-латина. — М., 2007.; Иванников Т. Аккордовая аппликатура на шестиструнной гитаре. — М.; Владимир, 2009.; Капоне Ф. 501 аккорд для шестиструнной гитары. — М., 2008.; Капоне Ф., Копперуэйт П. Играй, как великие рок-гитаристы : джем, шред и риффы в 10 простых уроках. — М., 2012.; Катанский В. Гитара для всех. — М., 2000.; Лихачев Ю. Шпаргалка гитариста. — М.; Владимир, 2008.; Манилов В. Твой друг — гитара. — К., 1993.; Мед Д. Мастер-класс игры на акустической гитаре. — Ростов н/Д, 2004.; Мед Д. Мастер-класс игры на блюзовой гитаре. — Ростов н/Д, 2004.; Петропавловский А. Гитара в камерном ансамбле. — Н. Новгород, 2007.; Рембель С. Гитара в стиле цыганский джаз. — М., 2008.; Робер Ж. Заметки о гитаре. — М., 1990.; Рок-гитара для тинейджеров / сост. С. Седых, К. Смолин. — М., 2007.; Рыбинский И. Гитара. — СПб., 2005.; Судо Ф. Дзэн и искусство игры на гитаре. — СПб., 2006.; Судо Ф. Дзэн-гитара. — К.; М., 2001.; Тушишвили Г. В мире гитары. — Тб., 1989.; Фаминцын А. Домра и родственные ей музыкальные инструменты русского народа : балалайка, кобза, бандура, торбан, гитара. — СПб., 1891.; Филипс М., Чаппел Д. Гитара для «чайников». — М., 2017.; Финн Дж. Гитара в разных стилях. — М., 2008.; Чаппел Д. Рок-гитара для «чайников». — М., 2015.; Черватюк А. Музыкальное искусство и классическая шестиструнная гитара. — М., 2002.; Шарнассе Э. Шестиструнная гитара. — М., 1991.; Шевченко А. Гитара фламенко. — К., 1988.; Ширялин А. Поэма о гитаре. — М., 1994.

📖 Бас-гитара для всех. — М., 2006.; Онищенко Е. Базовая техника джазового басиста. — М., 2012.; Пикоу П. Играем на бас-гитаре. — М., 2008.; Пфайффер П. Бас-гитара для «чайников». — М., 2017.; Соболев Ан. Басовая линия : аккомп. контрабаса и бас-гитары в джаз. и рок-ансамблях в жанрах blues, ballad, bebop, hardbop, cool, latin music (самба, боссанова), jazz-rock, rock-ballad. — М., 2002.

ГЛЕМ-РОК – трохи більш «інтелектуальна», ніж глітер-рок, і набагато менш ортодоксальна у виборі образотворчих засобів форма комерц. музики поч. 1970 рр., що виникла у Великобританії. Саме Г.-р. увів у вживання езотеричний макіяж, чоловічу біжутерію, еkleктичну костюмерію. У муз. відношенні Г.-р. був ще менш однорідний, сполучаючи рок-н-рол, хард- і арт-рок, відверту естраду й традиції довоєнного англ. кабаре. Див. також *Глітер-рок*, *Філармонічний рок*.

р. глэм-рок

а. glamour/glam-rock, від *glamorous* – ефектний

ГЛІСАНДО – прийом гри, що полягає в ковзному переході від звука до звука. Використовується у дух., клавішних, смичкових та щипкових муз. інструментах і є одним із розповсюджених прийомів гри в джазі. Має місце як в сольній, так і в ансамблевій грі.

іт. glissando, від ф. *glisser* – ковзатися

р. глиссандо

а., ф., н. glissando

ГЛІТЕР-РОК – різновид року, виник на поч. 1970-х рр. як очевидна антитеза пихатості арт-року й «серйозності» прогресивного року. Був представлений іменами Г. Глітера, А. Стардаста, «The Glitter Band» й ін. виконавців, у відтиснутих в європ. клуби мерсі-бітом і двома блюз. хвилями. Характеризувався орієнтацією на прямолінійний рок-н-рол у його класич. формах і ефектний зовнішній вигляд виконавців. Зійшов нанівець до сер. 1970 рр., хоча його елементи й згодом привертали увагу музикантів. Див. також *Глем-рок*.

а. glitter rock, від *glitter* – блискучий, блискучий

р. глиттер-рок

ГЛІТЧ – жанр експериментальної електронної музики, що виник в сер. 1990-х у Німеччині. У Г. домінують акустичні ефекти, зумовлені помилками і збоями в цифрових записах. Музика в стилі Г. зазвичай пишеться на комп'ютері, з використанням сучасного цифрового програмного забезпечення, за допомогою якого муз-нт нарізає і з'єднує в єдиний трек короткі аудіо семпли. Разом з біговою складовою в музиці Г. звучать короткі клацання і шуми.

а. glitch

р. глич

ГЛОКЕНШПІЛЬ – удар. муз. інструмент (див. *Дзвіночки*).

н. Glockenspiel, від *Glocke* – дзвіночок та *Spiel* – гра

ГЛОРИЯ – 1. Рим. персоніфікація слави. 2. Хвалебний спів у католицькому богослужінні, один з основних розділів меси. 3. *Слава, велич, блиск, ореол.

лат. *gloria* – слава

р. gloria

ф. gloire

н. Glorie

ГЛЯДАЧ – той, хто знаходиться у конц. залі, дивиться на сцен. дійство, конц.-мистецький захід, реагує на те, що там відбувається.

р. зритель

а. spectator, groundling (невибагливий)

ф. spectateur, galerie (фам.)

н. Zuschauer

📖 Авров Д. Спектакль и зритель. — М., 1985.; Алексеев А., Божков О., Дмитриевский В. и др. Зритель в театре. — М., 1981.; Безгін І. Глядач і театр : соціодинаміка взаємовідносин. — К., 2006.; Безгін І. Театр і глядач в сучасній соціокультурній реальності : соціально-художні виміри укр. т-ру. — К., 2002.; Дмитриевский В. Театр уж полон... : зритель и сцена глазами социолога и театр. критика. — Л., 1982.; Каск К., Веллеранд Л. Люди в театральном зале. — Таллинн, 1980.; Кня-

зева М., Вирен Г., Климов В. Театр и зритель. — М., 1980.; Левшина Е. Формирование зрительской аудитории театров. — Л., 1989.; Рожковская Н., Рожковский В. Актер и зритель. — Киш., 1981.; Холодов Е. Театр и зрители. — М., 2000.

ГОБОЙ – дерев'яний дух. язичковий муз. інструмент із подвійною тростиною, за висотою звука середній між флейтою та кл. Виник у Франції в другій пол. XVII ст. У джазі зустрічається рідко.

ф. *hautbois* – букв. високе дерево

а. oboe

н. Oboe

📖 Абдуллаев А. Теория и практика исполнительства на гобое. — Баку, 1968.; Носирев Є. Гобой. — К., 1974.; Пушечников И. Искусство игры на гобое : история, теория, методика, педагогика. — СПб., 2005.; Юргенсон П. Гобой. — М., 1973.

ГОЛІАРДИ – в середні віки у Франції мандрівні актори, які виконували пісні, були учасниками гостросатири. вистав. Мистецтво Г. можна вважати джерельною базою естр. мистецтва.

ф. *goliards*

р. голиарды

ГОЛЛІВУДСЬКА «АЛЕЯ СЛАВИ» – ряд тротуарів по обидва боки вулиці вздовж п'ятнадцяти кварталів на Голлівуд. бульварі та протягом трьох кварталів на Вайн-стріт у Голлівуді (США). Алея є постійною та суспільною пам'яткою досягнень в індустрії розваг. Більш ніж 2500 п'ятикутних мідних зірок вмонтовані в плити, репрезентуючи імена акторів, музикантів, продюсерів, вигаданих персонажів тощо за їх внесок в індустрію розваг та мистецтва. Щорічно її відвідують близько 10 мільйонів відвідувачів.

р. Голливудская «Аллея славы»

а. Hollywood Walk of Fame

ГОЛОС – 1. Сукупність різноманітних за висотою, силою та тембром звуків, що виникають в результаті коливання еластичних голосових зв'язок. У цьому процесі беруть участь також легені, бронхи, трахея, ротова та носова порожнини. 2. Партія окремого інструмента, що виписана із партитури твору для його розучування та виконання. Див. також *Вокал, Вокальна музика, Дикція, Постановка голосу, Спів, Співак*.

а. voice

ф. *voix, partie*

н. Stimme

📖 Агин М. Развитие певческого голоса. — М., 2016.; Анিকেва З., Аникеев Ф. Как развить певческий голос. — Киш., 1981.; Аспелунд Д. Развитие певца и его голоса. — М.; Л., 1952.; Багрунов В. Аз, Буки, Веди, Глаголь, Добро. Азбука владения голосом. — СПб., 2006.; Баймульдина Ж. Как овладеть голосом. — Алма-Ата, 1990.; Бараш А. Поэма о человеческом голосе. — М., 2005.; Булгакова О. Голос как культурный феномен. — М., 2015.; Васильев М. Анализ работы голосового аппарата вокалиста. — СПб., 1997.; Виардо П. Упражнения для женского голоса. — СПб., 2013.; Голос в культуре : артикуляция и тембр / ред.-сост. И. Чудинова, А. Тимошенко. — СПб., 2007.; Голос в культуре : личность, жест, звукотворчество / ред.-сост. И. Чудинова, А. Тимошенко. — СПб., 2010.; Голос людини та вокальна робота з ним / Г. Стасько, О. Шуляр, М. Сливочський та ін. — Ів.-Франківськ, 2010.; Данилов А. Энергия звука. Наш голос творит новую реальность. — М., 2014.; Дмитриев Л. В классе профессора М. Э. Донец-Тессейр. О воспитании легких женских голосов. — М., 1974.; Дмитриев Л. Голособразование у певцов. — М., 1962.; Емельянов В. Развитие голоса. — СПб., 2015.; Євтушенко Д. Роздуми про голос. — К., 1979.; Кантарович В. Что надо знать артисту о своем голосе. — М., 1937.; Козлянинова И., Чарели Э. Тайны нашего голоса. — Екатеринбург, 1992.; Морозов В. Вокальный слух и голос. — М.; Л., 1965.; Норвайш А. Человеческий голос как музыкальный инструмент. — Рига, 1981.; Петрова Е. О динамике звука певческого голоса. — М., 1963.; Прядко О. Розвиток співецького голосу. — Кам'янець-Подільський, 2010.; Пустынникова Г. Практическое пособие по восстановлению речевого и певческого голоса. — М., 2009.; Риггз С. Пойте как звезды. — СПб., 2007.; Росси М. Голос. — М., 2014.; Рудин Л. Основы голосоведения. — М., 2009.; Савкова З. Как сделать голос сценическим. — М., 1968.; Тиунов С., Мещеряков Р. Акустический анализ голоса для диагностики голосовых расстройств. — Томск, 2014.; Чистый голос : метод. материалы для организаторов и педагогов дет. эстрад.-вокал. студий / сост. А. Билль. — М., 2003.; Чижко О. Певческий голос и его свойства. — М.; Л., 1966.; Шимко С., Галішевська Н. Розвиток співацького голосу студентів музичних спеціальностей засобами фonoпедичного методу. — Кременець, 2011.; Юдин С. Певец и голос : о методологии и педагогике пения. — М., 2012.; Юдин С. Формирование голоса певца. — М., 1962.; Юссон Р. Певческий голос. — М., 1974.; Юцевич Ю. Теорія і методика формування та розвитку співацького голосу. — К., 1998.; Ярцева Н. Искусство управления голосом : резонансная вокально-речевая техника. — М., 2012.

«ГОЛОС» – вок. телевіз. шоу, рос. адаптація оригінального формату голланд. телешоу «The Voice». З 2014 виходить дитячий аналог проекту – «Голос. Діти».

«ГОЛОС АЗІЇ» – муз. міжнар. ф-ль (Алмати, Казахстан), започаткований у 1990. В різні роки серед запрошених гостей – С. Куатро, П. Каас, Пупо, Т. Кутуньо, «Вопей М», А. Пугачова, Ф. Кіркоров, Жасмін, В. Леонтьєв, Валерія та ін.

каз. Азия дауысы

р. Голос Азии

«ГОЛОС. ДІТИ» (рос.) – з 2014 вок. телевіз. шоу, рос. адаптація оригінального формату голланд. телешоу «The Voice Kids».

«ГОЛОС. ДІТИ» – телевіз. вок. талант-шоу для дітей 6-14 років. Перший сезон в 2012.

«ГОЛОС КРАЇНИ» – телевіз. співоче талант-шоу. Шоу є укр. адаптацією оригінального формату голланд. телешоу «The Voice». Наступною країною, де було втілено проект, стали США. Україна стала третьою такою країною.

ГОЛОСОВИЙ МШОК – динамік у футлярі з розтрубом і мундштуком. Голос, проходячи через нього, викривлюється й набуває інстр. забарвлення. Був винайдений в 1925 р.

р. голосовой мешок

ГОМЭЦ (рос.) – Государственное объединение музыки, эстрады и цирка. Засноване в 1931 на основі Центр. управління держ. цирками, естр. та філармонічними організаціями.

ГОНОРАР – грошова винагорода, що виплачується діячам культури, авторам творів, праць, робіт в галузі мистецтва, науки, літератури.

лат. *honorarium* – винагорода за послуги

а. fee, royalty, honorarium

ф. honoraires, rétribution

н. Honorar

ГОПАК – укр. нар. стрімкий танець. Назва походить від слова гоп! – вигуку під час виконання танцю. Також музика до такого танцю. Виникнув у побуті Війська Запорізького. Початково виконувався чоловіками. Сучасний Г. танцюють чоловіки й жінки, але чоловіча партія лишається провідною. Існують варіанти: сольний, парний, груповий. Муз. розмір 2/4.

а. hopak, Ukrainian folk dance

ф. hopak/gopak, danse populaire ukrainienne

н. Gopak, ukrainischer Volkstanz

📖 Верховинець В. Теорія українського народного танка. — К., 1919.

ГОРДІСТЬ – 1. Почуття особистої гідності, самоповаги. 2. Почуття задоволення від усвідомлення досягнутих успіхів, переваги в чому-небудь, зокрема, в галузі творч. професій. 3. Надмірно висока думка про себе і зневага до ін.; пихатість, гординя, гордилівість.

р. гордость

а. pride

ф. fierté

н. Stolz

ГОРН, сурма – мідний дух. муз. інструмент без клапанів типу труби.

а. horn, bugle

ф. cor

н. Horn

ГОСПЕЛ (сонг) – жанр одноголосних духовних співів північноамер. негрів на євангел. тематику, на відзнаку від спіричуела, де використовувались біблійні сюжети. Поширились в США в 1930 рр. Може мати інстр. супровід, має багато спільних рис із баладою та блюзом, а також з європ. жанрами аріозного співу, вокалізу.

а. *gospel* – Євангеліє, *song* – пісня

ф. «gospel song»

н. religiöses Lied der nordamerikanischen Neger

ГОСПЕЛЗ – скорочення від «госпел сонгз». Див. *Госпел*.

а. gospels = gospel songs

ГОТАБІЛЛІ – муз. жанр, що поєднує рокабіллі та субкультуру готів.

а. gothabilly

р. готабилли

ГОТЕЛЬ – будинок із мебльованими кімнатами для короткочасного проживання приїжджих; гостинний дім, отель, мотель. Один із постійних атрибутів гострально-конц. життя артистів.

р. гостиница

а. hotel, inn

ф. hôtel

н. Hotel

📖 Агафонова Л., Агафонова О. Туризм, готельний та ресторанный бізнес. — К., 2002.; Ерошенко Н. Гостиницы. — Хабаровск, 1997.; Козлов П., Садыков М. Гостиничные комплексы. — М., 1987.; Лук'янова Л. та ін. Уніфіковані технології готельних послуг. — К., 2001.; Нечаюк Л., Телеш Н. Готельно-ресторанный бізнес. — К., 2003.; Скибінський С. та ін. Маркетинг готельних послуг. — Львів, 2000.; Соломко А., Михайленко Л., Мазур Е. Охрана труда в гостиничном хозяйстве. — К., 1990.; Туристична сфера, готельне господарство та форми їх організації у світі / укл. О. Любіцева та ін. — К., 1995.; Удосконалення технології та організації масового харчування, готельного господарства і туризму / відп. ред. М. Пересічний. — К., 1998.; Чибисов С. Хозяйственный расчет в гостиницах. — М., 1990.

ГОТИЧНИЙ РОК, готик-рок – муз. жанр, що виник як відгалуження панка на рубежі 1970-х і 1980-х. На початку 1980-х жанр став окремим напрямком. У музиці переважають «похмурі» тексти та «жалібна» музика.

р. готический рок

а. gothic-rock

ф. rock gothique

н. gotische Rock

ГРАМОФОН – пристрій для відтворення звуку із звукознімача у вигляді диска, на якому звук записаний механічно (грамплатівка). Складається із механізму, що обертає платівку, та звуковідтворюючого пристрою. Був винайдений нім. інж. Е. Берлінером, що працював у США (1888). Портативний варіант – патефон. Головні

недоліки – низька якість звучання, швидкий знос платівки. Пошук шляхів подолання цих недоліків призвели до винаходу електропрогравача (електрофона).

р. грамофон

а. gramophone, talking machine

ам. phonograph

ф. gramophone

н. Grammophon

📖 Волков-Ланит Л. Искусство запечатленного звука : очерки по истории граммофона. — М., 1964.; Лебедев В. Занимательная техника в прошлом. — Л., 1930.; Скороходов Г. Тайны граммофона : всё неизвестное о пластинках и звездах грамзаписи. — М., 2004.

ГРАМОФОННА ПЛАТІВКА, грамплатівка – тонкий диск, виготовлений із пластмаси, на поверхні якого по спіралі розташовані канавки із записом звука. Звук відтворюється за допомогою спец. техн. пристроїв – грамофону, патефону, електрофону. Згодом вінілові платівки були витиснені компакт-дисками. До 1903 були одnobічні. Розрізняють Г.п. монофонічні та стереофонічні.

р. граммофонная пластинка, грампластинка

а. (gramophone) record, disc

ам. (phonograph) record

ф. disque (de gramophone)

н. Schallplatte, Tonplatte, Platte

~ *довгограюча* – платівка, диск-гігант, лонг-плей

р. долгоиграющая пластинка

а. long-playing record, LP

ф. disque microsillon/de longue durée, long-play

н. Langspielplatte

📖 Грампластинка в дискотеке / сост. Ю. Козюренко. — М., 1980.; Железный А. Наш друг – грампластинка. — К., 1989.; Козюренко Ю. Покупателю о проигрывателях и грампластинках. — М., 1985.; Накадзима Х., Огава Х. Цифровые грампластинки. — М., 1988.; Первые грампластинки в Грузии / сост. и авт. текста А. Эркомаишвили. — Тб., 1987.; Скороходов Г. Тайны граммофона : всё неизвестное о пластинках и звездах грамзаписи. — М., 2004.

ГРАМОФОННИЙ ЗАПИС – механічний запис звука на носій, що має форму диска. В процесі Г.з. на поверхні диска утворюється спіралеподібна, складної форми канавка із записом звука (механічна фонограма). З утвореної фонограми гальванічним способом роблять металеві матриці (оригінали) для формування пластмасових копій (грамофонних платівок). Уперше джаз був записаний на грамплатівку фірмою «Victor» в 1917 р. Серед найвідоміших фірм грамзапису – «Atlantic», «Capitol», «Decca» (США), «Philips» (Голландія), «Deutsche Schallplatten» (НДР), «Opus», «Supraphon» (Чехосл.), «Jugoton» (Югославія), «Hungaroton» (Угорщина), «Балкантон» (Болгарія), «Мелодия» (СРСР) та баг. ін. За нашого часу пластмасові платівки не випускаються, запис робиться на компакт-диски, які з часом також морально та технічно застарівають.

р. грамзапись

а. (gramophone) recording, cut

ф. enregistrement sur disques

н. Schallplattenaufnahme

📖 Аполлонова Л., Шумова Н. Грамзапись и ее воспроизведение. — М., 1973.; Грюнберг П. История начала грамзаписи в России. — М., 2002.; Синеокий О. Бит двух цивилизаций : сага о правовой грамзаписи поп-музыки до и после гибели мировой системы социализма. — М., 2012.; Скороходов Г. Тайны граммофона : всё неизвестное о пластинках и звездах грамзаписи. — М., 2004.

ГРАНДЖ – стиль рок-музики 1990 рр., що характеризувався низьким «металевим» звуком. Цей стиль зародився серед панк-груп деяких амер. міст і набув популярності у виконанні групи «Nirvana». Див. також *Hoiz*.

а. grunge

ГРАН-ПРИ – найвища нагорода на фестивалях, конкурсах, оглядах. Частіше за все присуджується за високі досягнення в галузі культури, мистецтва, науки.

ф. *Grand Prix* – головний приз, велика премія

р. Гран-при

а. Grand Prix

ГРАУНД-БІТ – незмінна регулярна пульсація в джазі, що збігається з метричною структурою такту. Як пр., доручається ритм-групі, є організуючою основою в ансамблевому виконавстві. Разом із тим Г.-б. є основою для створення різноманітних метроритмічних конфліктів у джаз. музиці шляхом поєднання його із більш ритмічно вільними голосами або за допомогою ледь помітних зміщень ритм. акцентів відносно метричних доль (оф біт).

а. *ground beat* – букв. головний/основний удар, пульс

р. граунд-бит

ГРЕЙСЛЕНД – маєток і музей поблизу м. Мемфіса (США), де жив і похований амер. співак рок-н-ролу Елвіс Преслі.

а. Graceland

«ГРЕММІ» – щорічна муз. премія (мініатюрна золота статуетка у вигляді старого грамофону), що присуджується Нац. академією звукозапису США за кращі досягнення в галузі музики та муз. запису. Започаткована у

Голлівуді в 1958 р. крупними фірмами грамзапису – «Десса», «Capitol», «Columbia», «RCA», «MJM». Окрім кращих досягнень у виконав. та композитор. мистецтві в галузі попул. та класич. музики, нагорода дається також за кращу обкладинку, кращий дебют тощо (понад 100 номінацій, з 2012 – 78). Першими лауреатами в 1958 стали Е. Фіцджеральд, К. Бейсі, Д. Модуньо. На поч. 1990-х керівництво Г. заснували «Зал слави Греммі», де відзначаються ті виконавці, яким свого часу було відмовлено у праві бути номінантами премії. Найбільші «врожаї» (по 8) у К. Сантани, М. Джексона (1984) та Н. Джонс (2002).

р. Грэмми, Гремми

а. Grammy (award)

📖 Бондаренко В., Честнова Е. Сто великих наград мира. — М., 2014.

ГРИМ, гримування, маскування – 1. Мистецтво зміни зовнішності актора, сцен. виконавця за допомогою спец. фарб (гриму), пластичних і волосяних наліпок, перуки, зачіски й ін. Г. може бути дуже виразним і мати велику кількість інформації. Косметичний Г. використовується з XVI ст. 2. Гримувальні фарби й ін. знадоби гриму. Див. також *Макияж*.

ф. *grime* – букв. кумедний, потішний дідуган; *grimer* – підфарбовувати обличчя

а. make-up, grease-paint

ф. maquillage

н. Schminke

📖 Анджан А., Волчанецкий Ю. Грим в кино. — М., 1957.; Воскресенский А. Сценический грим : рук-во для артистов и любителей. — СПб., 1910.; Детские праздники : раскрашиваем лицо : театр. грим. — М., 1998.; Кихоу В. Техника работы профессионального художника-гримера. — М., 2003.; Лебединский П., Лачинов В. Грим. — М., 2012.; Лившиц П. Грим и парики. — Х., 1935.; Лившиц П. Сценический грим. — Л. ; М., 1939.; Непейвода С. Грим. — СПб., 2015.; Новлянский Н. Грим. — М. ; Л., 1945.; Печурова Л. Грим. — Кемерово, 2018.; Пронькина А. Ното pictus : косметич. практики трансформации тела в системе совр. мас. культуры. — Рязань, 2017.; Рассохин С. Гримировка : практ. рук. театр. грима. — М., 1925.; Раугул Р. Грим. — Л. ; М., 1939.; Сорокина Т. Антропологический и эстетический аспекты красоты отечественной культуры в сценическом гриме, макияже. — М., 2012.; Сорокина Т. Грим – макияж. — М., 2009.; Сорокина Т. Грим как визуальный и мистериальный аспект сценографии. — М., 2012.; Сыромятникова И. Искусство грима и макияжа : Балет. Опера. Оперетта. Мюзикл. Кино. Цирк. Эстрада. Соврем. макияж. — М., 2004.; Сыромятникова И. Искусство грима и прически. — М., 2000.; Татьянин Р. Ваш ребенок на празднике : образ, прическа, грим. — М., 2012.; Шлитт Э., Кляйст Н. Маскарадный грим для праздников. — Ростов н/Д, 2005.

ГРИМЕР – фахівець по гриму, який допомагає акторам гримуватися.

р. гримёр

а. make-up, make-up man

ф. maquilleur

н. Maskenbildner

📖 Гоголева Т. Судьба театрального гримера. — СПб., 2014.; Голубцова И. Мой путь... : записки гримера Большого театра. — М., 2010.; Кихоу В. Техника работы профессионального художника-гримера. — М., 2003.; Логинова В. Заметки художника-гримера. — М., 1978.; Максимов Н. Когда я слышу режиссера. — М., 1990.

ГРИМІНГ, грім – вид скрімінгу, що звучить більш хрипко і низько, спокійніше, ніж типовий скрімінг, без істеричності, за способом вилучення схожий зі штробасом. Нагадує читання похмурих заклинань і створюється виключно вібрацією зв'язками в розслабленому стані.

від англ. *grim* – похмурий, зловісний

ГРОТЕСК – прийом зображення людини або явищ у навмисно збільшеному, підкреслено коміч. або трагічному виді. Прийоми близькі до карикатури. На естраді існує в різноманітних формах (спектакль, речові жанри, пісня).

ф. *grotesque* – букв. примхливий, смішний

а. grotesque

н. Grotteske

📖 Бабенко И. Поэтика гротеска в русской реалистической драме второй половины XIX века. — Ставрополь, 2014.; Гротескное и фантастическое в культуре / сост. В. Малкина, С. Лавлинский. — [Б.м.], 2017.; Кнабе Г. Гротескный эпилог классической драмы. — М., 1996.; Манн Ю. О гротеске в литературе. — М., 1966.; Меньшикова Е. Гротескное сознание : явление сов. культуры. — СПб., 2009.; Николаев Д. Сатира Щедрина и реалистический гротеск. — М., 1977.; Рапопорт Н. Гротеск : к истории вопроса. — М., 1991.

ГРОУЛ – 1. Специфічний засіб звукодобування, що застосовується у мідних дух. інструментів, інколи у саксофонів і кларнетів. Дає ефект хриплого розмазаного звука, що нагадує гарчання. Таке звучання досягається за допомогою сурдини, а також використанням прийомів вібрата та фрулато. Є інстр. наслідуванням вок. інтонації «шаут» і типовий для «стилю джунглів». 2. Вид звукових перешкод. 3. Термін, що входить до назви деяких тембрів (*growl sax* – «рикаючий» сакс.).

а. *growl* – букв. гуркіт, ричання

ф. growl

н. instrumentaleffekte durch Veränderung der Klangfarbe und Intonation

ГРОУЛІНГ – прийом екстримального вокалу, суть якого полягає в звукодобуванні за рахунок резонуючої гортані. Початково застосовувався в чоловічому вокалі, згодом – в жіночому.

а. growling

ГРУВ-МЕТАЛ – напрямок в екстремальному металі, що сформувався в першій пол. 1990-х рр. Є піджанром треш-металу. Назва походить від муз. поняття грув, що позначає яскраво виражене ритмічне відчуття в музиці, створюване циклічною грою музикантів.

a. groove metal

ГРУПИ – цим терміном з кінця 1960-х рр. почали називати гарячих шанувальниць рок- та поп-груп, які їздили повсюдно слідом за своїми кумирами.

р. группы

a. groupies

ГРУПА – див. *Рок-група*.

ГУБНА ГАРМОНИЯ – дух. язичковий муз. інструмент кишенькового розміру. Була сконструйована берлін. майстром К. Бушманом (1821). Неодноразово удосконалювалася. В інструменті два канали, в кожному 2 глоси, один звучить при видиху, ін. – при вдиху. Існують з клавішами – мелодика (клавіета, мелодіон), гармонета та ін. Набула поширення у північноамер. негрів. Часто використовується в акомпанементі блюзів.

р. губная гармошка/гармоника

a. mouth harmonica/organ

ф. harmonica à bouche

н. Mundharmonika

📖 Йеркса У. Губная гармоника для чайников. — М., 2012.; Петровский В. Губная гармошка в четырех шагах. — М., 2006.

ГУІРО – кубин. муз. інструмент. Являє собою висушений довгастий плід гарбуза з нарізаними на одній стороні поперечними борозенками. Різкий, скреготливий звук витягається паличкою, якою проводять поперек борозенок. Застосовується в естр. оркестрах.

ісп. guiro – букв. бутель із гарбуза

р. гуиро, тыквенная терка

a. gourd guiro/scrapper

ф. guiro, calebasse râpée, râpeur en calebasse

н. Guiro, Kürbisraspel

ГУМОР, жарти, жартівливість, дотепність – 1. Здатність бачити, розуміти й відобразити смішне, ставитися до нього доброзичливо та жартома. Є передумовою позитивних емоцій – веселості, радості. 2. В мистецтві – зображення чого-небудь у веселому, коміч. вигляді. На відзнаку від сатири Г. не викриває, а незлобливо та весело висміює. На естраді може бути присутнім в конц. виступах промовців, піснях, пародіях, танцях. 3. Психічний стан; настрої.

лат. humor – волога, рідина

р. юмор

a., ф. humour

ам. humor

н. Humor

📖 Артемова А. Заметки об английском юморе. — М., 2017.; Бретон А. Антология черного юмора. — М., 1999.; Гагин В. Юмор и сатира на клубной сцене. — М., 1989.; Голденков М. Юмор и ирония. — М., 2005.; Меткалф С. Юмор – путь к успеху. — СПб., 1997.; Мусийчук М. Когнитивные механизмы юмора. — Магнитогорск, 2010.; Мусийчук М. Полифункциональность юмора как основа развития интеллектуальной активности. — Магнитогорск, 2005.; Мусийчук М. Философские и психолого-педагогические подходы к природе и сущности понятия «Юмор». — Магнитогорск, 2005.; Петрова Э. Сатира и юмор в творчестве чтеца-любителя. — М., 1985.; Тамберг Ю. Как развить чувство юмора. — М., 2010.; Черемухин А., Черемухин Д. Конструирование юмора. — М., 2010.

ГУСАН – вірм. нар. професійний поет-співак. В XVIII-XIX ст. місце Г. зайняли ашуги.

a. Armenian minstrel-poet, bard

ф. poète chanteur arménien

н. armenischer Dichtersänger

📖 Манукян М. Гусаны Армении. — М., 1977.

ГУТТУРАЛ – вок. прийом в дет-металі, деткорі та ін. стилях. Видобувається вібраційною напругою зв'язок на вдиху.

a. guttural – гортанний, горловий

ГУЦЭИ (рос.) – Государственное училище циркового и эстрадного искусства им. М. Румянцева. Спец. навч. заклад, заснований у Москві (1926). Готував артистів цирку та естради в різних жанрах. Серед випускників – Ж. Бічевська, О. Камбурова, М. Полбенцева та ін.

ГУЧНОМОВЕЦЬ – електромеханічний пристрій, що перетворює електричні сигнали в звукові хвилі.

р. громкоговоритель

a. loudspeaker, speaker

ф. haut-parleur, amplificateur de son diffuseur

н. Lautsprecher

Д

ДАБ – муз. жанр, виникший на поч. 1970-х на Ямаїці. Початково записи в цьому жанрі являли собою пісні регі з видаленим (інколи частково) вокалом. Із сер. 1970-х Д. став самостійним явищем, уважається експеримент. та психоделічним різновидом регі. Муз.-ідейні напрацювання Д. надали поштовх до народження технології та культури реміксів, а також справили вплив на розвиток нової хвилі і таких жанрів, як хіп-хоп, драм-енд-бейс, тріп-хоп, даб-техно.

а. dub

ДАНСИНГ – зал або майданчик для танців, звичайно при кафе, ресторанах.

а. *dancing* (hall) – танцювальний зал

ф. *dancing*

н. *tänzerische Halle*

ДАТ – 1. Система запису на магнітофонну касету, перші вимоги якої були сформульовані в Японії (1985). В 1987 р. япон. фірма «Sony» продемонструвала новий цифровий магнітофон з особливими касетами. 2. Цифровий магнітофон, який має аналогово-цифровий та цифро-аналоговий перетворювачі і записує на магнітну стрічку сигнал у цифровій формі.

а. DAT, digital audio tape

ДАУН-БІТ – тип джаз. фразування, при якому всередині ритм-групи зберігаються опорні акценти на основних долях такту (рівномірні удари чотиридольного такту з акцентами на першу та третю долі); основний удар. Даний метод дозволяє здійснювати одночасне поєднання граунд-біту та оф-біту в партії одного інструмента.

р. даун-бит

а. down-beat

ДАУНБІТС – стиль сучасн. електронної музики.

р. даунбитс

а. downbeats

ДАУНТЕМПО – стиль сучасн. електронної музики, характеризується повільним ритмом, частіше ламаним. «Ламаність» ритму досягається за рахунок зсуву сильних долей такту на слабкі або ж за рахунок одночасного поєднання двох і більше незалежних ритмів (поліритмія). Близький до тріп-хопу, але відрізняється від нього менш гнітючою та депресивною музичною атмосферою, за звучанням також схожий з ембієнтом.

англ. *downtempo* – занижений темп

ДЕБЮТ – 1. Перший виступ арт., колективу на сцені, від якого в подальшому залежить творч. кар'єра. 2. Перший виступ, починання у якій-небудь галузі; почин, зачин, початок.

ф. *début* – букв. початок

а. debut, first appearance

н. Debüt, erstes Auftreten

ДЕГРАДАЦІЯ, занепад – у творчості митця поступове погіршення, втрата професійних ознак.

р. деградация

а. degradation

ф. *dégradation*

н. Degradierung, Verfall

Паламар А. Деградація : роздуми над недолею. — К., 2004.; Шапталов Б. Деградація и деграданты : история социальной деградации и механизмы её преодоления. — М., 2014.

«**ДЕККА**» – англ. фірма звукозапису, заснована в 1928 р. Назва походить від перших портативних грамофонів «The Decca Dulcephone». В перші роки своєї діяльності записувала переважно танц. музику. Після 1945 значно розширила свою діяльність. В 1949 уперше в Англії випустила платівки на 33 оберти, в 1958 – стереофонічні платівки. Одна із провідних фірм за кількістю випускаємої продукції.

а. Десса

ДЕКОРАЦІЯ – худож. оформлення сцени, павільйону, естр. або знімального майданчика засобами живопису, архітектури, освітлення, кіно, створюючи зоровий вид спектаклю, фільму, естр. вистави; оздоблення, прикраса. Див. *Оформлення*.

лат. *decoratio* – прикраса

р. декорация

а. decoration, scenery, decor, window-dressing, design, setting, set, scenes

ф. *décor, décoration, scène*

н. Dekoration, Bühnenbild, Szenenbild

Базанов В. Техника изготовления театральных декораций. — Л. ; М., 1961.; Барков В. Применение хлопчатобумажной тарной ткани и паковочной сорочки в театральных декорациях и костюмах. — М ; Л., 1946.; Богомолова М. Декорационные материалы – художникам театра : о предм. основе, служащей художнику для раскрытия идеи драматург. и муз. произведения. — М., 1988.; Дмитриев А. Как сделать театральную декорацию. — М., 1930.; Ключников Д., Снежницкий Л. Театральные драпировки. — М., 1971.; Коссаковский А. Техника постройки декораций. — М., 1954.; Лабунская Г. Сцена, декорации и костюмы в самодеятельном драмкружке. — М., 1928.; Мюллер В. Декорационное оформление спектакля. —

М., 1956.; Мюллер В. Комплект типовой декорации. — М., 1945.; Мюллер В. Набор типовых декораций : техн. оформленіе спектакля на небольшой сцене. — М., 1952.; Мюллер В. Определение видимости декораций на сцене театра. — М., 1946.; Некоторые способы применения полноценных заменителей при изготовлении декораций, бутафории и костюмов / Б. Барков, О. Гуськов. — М., 1954.; Понсов А. Конструкции и технология изготовления театральных декораций. — М., 2000.; Рывин В. Конструирование и расчет театральных декораций. — Л., 1982.; Рывин В. Устойчивость театральных декораций. — Л., 1987.; Серебрякова Т. Как писать декорации. — М., 1959.; Серебрякова Т. Мягкие и аппликационные декорации. — М., 1952.; Соллогуб А. Проектирование и выполнение чертежей на театральные декорации. — СПб., 1995.; Соснов Н. От макета к декорации. — М., 1962.; Янов А. Театральная декорация. — Л., 1926.; Юров Н. Эскиз декорации в планировке и чертеже. — М., 1964.

ДЕМИУРГ – творч., організуюча сила; творець.

р. демиург

a. demiurge

ДЕМО-ВЕРСІЯ, демо-плівка – пробний запис якої-небудь пісні для попередньої демонстрації.

a. *demo* – демонстрація

р. демо-версия

ДЕНС-ХОЛЛ, данс-хол – танц. стиль, який вийшов із регі в 1980-х. Обов'язкові атрибути: драм-машина і вокаліст-репер, який подає, як пр., брутальні, зухвалі та нахабні тексти.

р. денс-холл

a. dancehall

ДЕНЬ СВЯТОГО ВАЛЕНТИНА – свято всіх закоханих, що відмічається щорічно 14 лютого. Існує чимало муз. композицій (як позитивних, так і негативних), присвячених цьому святу. Чимало відомих музикантів також пов'язують деякі акції із цим днем, зокрема весілля (Л. Рід, Е. Джон, Д. Гарсія, Принс, К. Лав-К. Кобейн).

лат. *valeo* – будь здоровим

a. Valentine's Day, VD

📖 1000 лучших SMS любимым / ред.-сост. Е. Бойко. — М., 2009.; Бышкина А. Валентинки. Прикольные признания в любви, поздравления и пожелания. — М., 2008.

ДЕПРЕСІЯ, пригнобленість, приголомшеність – хворобливий стан приголомшеності, скорботи, пригніченості. Подібний психологічний стан негативно відбивається на творчості митця.

лат. *depressio* – пригноблення

р. депрессия

a. depression, dejection

ф. *dépression*

н. Depression

📖 Авдеев Д. Депрессия как страсть. Депрессия как болезнь. — М., 2006.; Антропов Ю. Депрессия в детской неврологии. — М., 2012.; Берг Й. Перегрузка. Как победить депрессию при помощи Каббалы : технология для души. — М., 2013.; Бунькова К. Депрессии и неврозы. — М., 2011.; Гилберт Р. Победа над депрессией. — СПб., 2010.; Гнатишин М., Белов О. Депресія : прості кроки до яскравого життя. — Вінниця, 2011.; Депресія : обличчя та маски / за ред. Н. Долішньої. — Львів, 2006.; Емельянова Е. Скажи депрессии прощай, или Как избавиться от проблем. — СПб., 2008.; Ковальчук Ю., Бігун Н. Підліткова депресія : криза особистісних здібностей. — К., 2010.; Кошкин К. Апатическая депрессия : структура и динамика. — М., 2011.; Кристева Ю. Черное солнце : депрессия и меланхолия. — М., 2010.; Крукевич О. Депресія з позиції та спостережень практичного лікаря. — Тернопіль, 2013.; Курпатов А. 5 спасительных шагов от депрессии к радости. — СПб., 2005.; Курпатов А. Как избавиться от тревоги, депрессии и раздражительности. — СПб., 2003.; Лоуэн А. Депрессия и тело. — М., 2010.; Лэнгле А. Дотянуться до жизни : экзистенциальный анализ депрессии. — М., 2010.; Майер П., Минирт Ф. Выбираем счастье как освободиться от депрессии. — М., 2010.; Мамедов А. Депрессия : как вырваться из черной дыры. — М., 2012.; Павлова О. Депрессия : психоаналитические теоретические концепции и клинические стратегии. — М., 2011.; Пфайфер С. Депресія : хвороба сучасності. — Львів, 2017.; Рачин А., Михайлова Е. Депрессивные и тревожные состояния. — М., 2010.; Рид К. Депрессия : прочь тоску. — СПб., 2003.; Смит Л., Эллиотт Ч. Депрессия для «чайников». — М., 2005.; Соломон Э. Демон полуденный : анатомия депрессии. — М., 2004.; Ширман А. Депрессия и методы ее лечения : путь к исцелению. — М., 1998.

ДЕРЕВО – див. Дерев'яні духові інструменти.

ДЕРЕВ'ЯНА КОРОБОЧКА – удар. дерев'яний муз. інструмент невизначеної висоти звука китай. походження. Являє собою невеличкий прямокутний брусок із дзінких сортів добре висушеного дерева з виїмкою у вигляді повздожної щілини на довгій боковій стінці. Кріпиться до корпусу великого барабана. Грають на Д.к. паличкою від малого барабана. Звук високого тону, різкий, сухий.

р. деревянная коробочка

a. (Chinese) wood block, clog/tap box

ф. bloc de bois (chinese), caisse chinese

н. Holzbock, Holztrommel, Holzbocktrommel

ДЕРЕВ'ЯНІ ДУХОВІ ІНСТРУМЕНТИ, дерево – група муз. інструментів, об'єднаних загальними ознаками звукодобування, матеріалу вироблення, аплікатури тощо. До них відносяться: фл., гобой, кл., фагот, сакс. зі своїми різновидами. Застосовуються в різних оркестрах та ансамблях, виконують функції соло та акомпанементу.

р. деревянные духовые инструменты

a. woodwind

ф. bois

н. Holz

ДЕРЖАВНІ ПРЕМІЇ СРСР – щорічне загальнодерж. заохочення громадян за видатні творч. досягнення у галузі науки й техніки, літератури й мистецтва. Стали правонаступниками Сталін. премій. Засновані в 1966 р. Вручалися з 1967 по 1991. В Рад. Союзі існували також Д.п. союз. республік. Серед лауреатів: композитори – А. Петров, Т. Хренніков, Г. Свиридов, А. Хачатурян, Р. Щедрін, Д. Кабалевський, В. Шаїнський, Я. Френкель, А. Ешпай, Е. Колмановський; поети – Р. Рождественський, Є. Євтушенко, А. Дементьєв, Б. Ахмадуліна; артисти та співаки – Ю. Гуляєв, Д. Гнатюк, Й. Кобзон, Г. Отс, Л. Орлова, М. Сліченко, Б. Окуджава, Р. Бейбутов, М. Бернес, О. Вертинський, В. Кікабідзе, В. Висоцький (помертно) та ін.

р. Государственные премии СССР

а. state premiums USSR

ф. prix d'Etat de la URSS

н. Staatsprämie UdSSR, staatlichen Prämien UdSSR

ДЕТОНУВАННЯ, детонація – неточне за висотою виконання муз. звуків, фальш. Термін застосовується г.ч. до вок. виконання, хоча можливо й при виконанні на струн. і дух. інструментах. Може негативно відбитися на конц. виступі. В студійній роботі практично відсутнє, тому що завдяки сучасн. технологіям можна корегувати висоту звука.

ф. *détonner* – фальшиво співати

р. детонирование, детонация

а. detonation

ф. détonation

н. Detonation

ДЕТРОЙТСЬКЕ ТЕХНО – стиль сучасн. електронної музики. У Детройті сформувалася самостійна субкультура, що породила футуристичну й незвичайну музику. Діджеї грали свої витвори в клубах, незвичне слухачу на той час. Стилістично таку музику можна було визначити як сплав амер. стилю р-funk і європ. синтезатор. музики. Основною відмінною рисою Д.т. було нашарування ритм. малюнків (поліритмія) та синкоп.

а. Detroit techno

ДЕФОРМАЦІЯ – викривлення форм у творах мистецтва, що виникають стихійно або свідомо робляться мистцем як особливий прийом худож. виразності. Прийом Д. часто доводиться до крайності в практиці авангардизму (хард-рок, хеві-метал).

лат. *deformatio* – викривлення

р. деформация

а. deformation

ф. déformation

н. Deformation

ДЕЦИБЕЛ – одиниця рівня звукового тиску. Застосовується в радіотехніці, електротехніці, акустиці. Позначається дБ, dB.

а. decibel

ДЖАГ – архаїчний негр. муз. інструмент зах.-афр. походження. Являє собою посудину із вузькою шийкою. Набув поширення в спаз-бендах, де виконував функцію басового інструмента в ритм. функції або як резонатор для підсилення звукового голосу. Найбільшого поширення набув у Півд. та Центр. Америці. У північно-амер. негрів інколи використовувався для супроводу блюз. співу та танців.

а. *jug* – глечик, посудина

ДЖАГ-БЕНД – невеличкий оркестр або ансамбль, який використовує муз. інструменти у вигляді порожніх пляшок, пральних дощок, барабанів, гребінців із паперовою смугою та ін. речі, що виробляють шум. Поширились Америкою в кінці 1950-х рр. на хвилі відродження фолку та користувалися популярністю на хауз рент партіз. Часто були присутні губна гармоніка та акустичні гітари. Те ж саме, що й Спазм-бенд. Див. також *Скіфл*.

а. jug band

р. джаг-бэнд, джаг-бенд

ДЖАЗ – 1. Вид музики, що виникнув на зламі XIX та XX ст. в середовищі негр. населення півдня США в результаті взаємодії західноафр. та європ. муз. культур. Розгортання муз. тканини в Д. відрізняється імпровізаційністю, своєрідним ефектом ритм. іррегулярності, оригінальною джаз. гармонією. В річищі т.зв. класич. та сучасн. джазу склалась низка стилістичних напрямів. Справив суттєвий вплив на сучасну музику. Поява Д. у СРСР пов'язана з діяльністю В. Парнаха, О. Цфасмана, Г. Ландсберга, Л. Теплицького, які створили в 1920-х рр. перші джаз. ансамблі. Певну роль у становленні рад. стилю Д. відіграв «Теа-джаз» Утьосова (1929). В 1930-1940-х рр. Д. був пов'язаний з рад. піснюю та організацією великих колективів. У 1938 був створений Держ. джаз СРСР під керівництвом В. Кнушевицького та М. Блантера. Згодом застаріла назва «джаз-банд» була змінена на «естр. оркестр». 2. Оркестр, що складається переважно з дух. та удар. інструментів, призначений для виконання такої музики; симф. Д. (симфоджаз) – склад джазу з доповненням інструментів симф. оркестру (струнні та ін.).

а. jazz

ф. jazz, musique de jazz

н. Jazz, Jazzmusik

 Агапитов В. In a Джаз mood. — Петрозаводск, 2006.; Амирханова С. Джаз как искусство самовыражения. — Уфа, 2014.; Аскинази В. Джаз, рок, эстрада, классика. — СПб., 2008.; Барбан Е. Джазовые диалоги. — СПб., 2006.; Барбан Е. Джазовые опыты. — СПб., 2007.; Барбан Е. Черная музыка, белая борода. — СПб., 2007.; Баташев А. Советский джаз. — М., 1972.; Беличенко С. Институциональные особенности отечественной джазовой культуры. — Екатеринбург, 2007.; Бержеро Ф., Мерлин А. История джаза со времен бопа. — М., 2003.; Бородина Г. История джаза : основные стили, выдающиеся исполнители. — Екатеринбург, 2014.; Великие люди джаза : т. 1 / под ред. К. Мошкова. — СПб., 2012.; Великие люди джаза : т. 2 / под ред. К. Мошкова. — СПб., 2012.; Верменич Ю. Джаз : история, стили, мастера. — СПб., 2014.; Верменич Ю. И весь этот джаз. — Воронеж, 2002.; Владимирский С. Размышления о джазе. — М., 2014.; Горбатюк А. Хоть джаз и не родился в Одессе ... 1945-2011. — Од., 2011.; Гушин Н. Джаз в школе. — М. : Спутник+, 2019.; Джазовая мозаика / сост. Ю. Чугунов [С. Джоплин, Л. Армстронг, Ч. Кория, Ч. Паркер, Д. Эллингтон и др.]. — М., 1997.; Джазовые портреты. Звезды отеч. джаза / сост. Ю. Чугунов, Г. Левдокимов. — М., 1999.; Джазовый Петербург. XX век : путеводитель / сост. Г. Васюточкин. — СПб., 2001.; Джалишвили В. Инструментальный джаз. — Тб., 1988.; Дряпка В. Розкриваючи світ джазу, рок і поп-музики. — К. ; Кіровоград, 1997.; Енукидзе Н. Популярные музыкальные жанры : из истории джаза и мюзикла. — М., 2004.; Зайцев Г. История джаза. — Екатеринбург, 2001.; Кадцын Л. Массовое музыкальное искусство XX ст. : эстрада, джаз, барды и рок в их взаимосвязи. — Екатеринбург, 2006.; Кан А. Пока не начался Jazz. — СПб., 2008.; Карташева З. Особенности полифонии в джазе. — М., 1993.; Кинус Ю. Джаз : истоки и развитие. — Ростов н/Д, 2011.; Кинус Ю. Из истории джазового исполнительства. — Ростов н/Д, 2009.; Клейтон П., Гэммонд П. Джаз. Притворись его знатоком. — СПб., 2001.; Козлов А. Джаз, рок и медные трубы. — М., 2005.; Козлов А. Джазист : судьба нетипичного советского человека : т. 1. — М., 2011.; Козлов А. Джазист : судьба нетипичного советского человека : т. 2. — М., 2011.; Коллиер Д. Дюк Эллингтон. — М., 1991.; Коллиер Д. Луи Армстронг : амер. гений. — М., 1987.; Коллиер Д. Становление джаза. — М., 1984.; Конен В. Пути американской музыки : очерки по истории муз. культуры США. — М., 1977.; Конен В. Рождение джаза. — М., 1990.; Конен В. Третий пласт : новые массовые жанры в музыке XX века. — М., 1995.; Конен В. Этюды о зарубежной музыке. — М., 1975.; Корнев П. Искусство джаза : страйд, свинг, би-боп. — СПб., 2009.; Костылева О. 100 легенд джаза. — М., 2017.; Костюк Е. Популярные музыкальные направления и жанры XX в. : джаз, мюзикл, рок-музыка, рок-опера. — СПб., 2008.; Котлярский А. Спасибо джазу. — Л., 1990.; Крист Г. Джаз : великая история империи греха и порока. — М., 2017.; Кузнецов А. Из истории американской музыки : классика, джаз. — Бишкек, 2008.; Лі Шуай, Лошков Ю. Джаз як системне явище. — Х., 2019.; Марков Е. Джаз в творчестве Исаака Дунаевского. — К., 2009.; Мошков К. Блюз : введение в историю. — СПб., 2014.; Мошков К. Индустрия джаза в Америке. — СПб., 2013.; Мураками Х. Джазовые портреты. — М., 2006.; Мысовский В. Что было, то было. — СПб., 2010.; Мысовский В., Фейертаг В. Джаз. — Л., 1960.; Надеждин Н. Луи Армстронг : «И спустился старый Моисей». — М., 2009.; Надолинская Т. Современная классика, джаз и поп-музыка для подростков и их родителей. — Ростов н/Д, 2010.; Овсянникова Е. Краткая история джазовых стилей : от истоков до свинга. — Самара, 2011.; Овсянникова Е. Краткая история джазовых стилей : Бибоп. Кул-джаз. Хард-боп. — Самара, 2015.; Овчинников Е. Архаический джаз. — М., 1986.; Овчинников Е. Джаз как явление музыкального искусства. — М., 1984.; Овчинников Е. История джаза. — М., 1994.; Овчинников Е. От классического джаза к свингу. — М., 1987.; Овчинников Е. Традиционный джаз. — М., 1986.; Огородова А. Этноджаз как социокультурный феномен. — Белгород, 2009.; Огородова А. Этноджаз скандинавских стран : от древних традиций – к совр. диалогу культур. — Новосибирск, 2013.; Озеров В. Джаз США. — М., 1990.; Панасье Ю. История подлинного джаза с 1890 по 1960. — Ставрополь, 1991.; Переверзев Л. Приношение Эллингтону и другие тексты о джазе. — СПб., 2014.; Петров Арк. Джазовые силуэты. — М., 1996.; Питерсон О. Джазовая одиссея. — СПб., 2010.; Поговорим о джазе : разм. великих джазменов о жизни и музыке / ред. Ю. Кинус. — Ростов н/Д, 2009.; Провозина Н. История джазовой и эстрадной музыки. — Ханты-Мансийск, 2006.; Рейзнер Р. Пташка : легенда о Чарли Паркере. — СПб., 2007.; Российский джаз : т. 1 / ред. К. Мошкова, А. Филипповой. — СПб., 2012.; Российский джаз : т. 2 / ред. К. Мошкова, А. Филипповой. — СПб., 2012.; Рыбакова Е. Джаз и рок : музыка совр. России. — СПб., 2013.; Сарджент У. Джаз : Генезис. Муз. язык. Эстетика. — М., 1987.; Сатро Д. Джаз для чайников. — М., 2017.; Советский джаз. Проблемы. События. Мастера / сост. и ред. А. Медведев, О. Медведева. — М., 1987.; Современный джаз в музыкальной культуре / ред.-сост. Е. Барбан. — СПб., 2013.; Степурко О. Блюз, джаз, рок. — М., 1994.; Степурко О. Джаз на трубе. — М., 1989.; Столяр Р. Джаз. Введение в стилистику. — СПб., 2015.; Столярчук Б., Гайдабура О. Ритми рівненського джазу. — Рівне, 2009.; Сухих А. Тромбон в джазе. — М., 1989.; Творцы джаза / сост. Н. Шапиро, Н. Хентофф. — Новосибирск, 2005.; Тепляков С. Дюк Эллингтон : путеводитель для слушателя. — М., 2004.; Тихонов В. Путешествие в мир джаза длиною в жизнь. — М., 2013.; Фейгин Л. All that jazz : автобиогр. в анекдотах. — СПб., 2009.; Фейертаг В. Джаз в Петербурге. Who is who. — СПб., 2004.; Фейертаг В. Джаз от Ленинграда до Петербурга. — СПб., 2014.; Фейертаг В. Джаз. XX век. — СПб., 2001.; Фейертаг В. Диалог со свингом : Д. Голощекин о джазе и о себе. — СПб., 2012.; Фейертаг В. История джазового исполнительства в России. — СПб., 2010.; Фишер А., Шебалина Л. Джазовый стиль бибоп и его корифеи. — Тюмень, 2010.; Цалер И. Великие джазовые музыканты : 100 историй о музыке, покоровшей мир. — М., 2011.; Чернов А., Бялик М. О легкой музыке, о джазе, о хорошем вкусе. — М. ; Л., 1965.; Шак Ф. Феномен джаза. — Краснодар, 2009.; Шапиро Н., Хентофф Н. Послушай, что я тебе расскажу... : история джаза, рассказанная людьми, которые ее создавали. — Новосибирск, 2006.; Шапиро Н., Хентофф Н. Творцы джаза. — Новосибирск, 2005.; Энтелис Л. Заметки на нотных страницах : ст. о балете, джазе, песне. — Л. ; М., 1974.

ДЖАЗ-БЕНД, джаз-банд – оркестр, що виконує джаз. музику. Назва уперше з'явилась в 1915 р. До кінця 1910-х рр. термін поширився США та Зах. Європою завдяки гастролям та запису на грамплатівки ін. новоорлеан. оркестру «Original Dixieland Jazz Band». В 1930 рр. термін почав виходити із вживання і тепер інколи зустрічається в назвах деяких ансамблів, які грають традиц. джаз. Те ж саме, що і джаз (2).

a. jazz band

ф. orchestre de jazz, bande de jazz

н. Jazzkapelle, Jazzband, Jazzorchester

ДЖАЗ У ФІЛАРМОНІЇ – джаз. конц. орг., створена на поч. 1940-х рр. в Лос-Анджелесі імпресаріо Н. Гранцем. Назва виникла від серії концертів, проведені в філармонії Лос-Анджелеса. В подальшому в цих концер-

тах виступили видатні виконавці. Одне із головних завдань діяльності – надавати провідним музикантам джазу можливості регулярних виступів у філармонічних конц. залах, а також улаштувати гастролі джаз. колективів і солістів у США та за кордоном.

р. джаз в филармонии

а. jazz at the Philharmonic (JATP)

ДЖАЗ-КЛУБ – громад. орг., що об'єднує музикантів і любителів джазу з метою спільного вивчення та пропаганди цього виду мистецтва. Подібні орг. почали з'являтися на поч. 1930-х рр. у Гарлемі. Пізніше такі клуби були відкриті в ін. містах Європи та США. В Рад. Союзі перший Д.-к. був організований в Ленінграді (1958), потім у Москві (1960) та Києві (1962). Згодом подібні клуби були створені у Вільнюсі, Ризі, Дніпропетровську, Донецьку, Запоріжжі та баг. ін. містах.

а. jazz club

ДЖАЗМЕН – джазист, соліст або оркестрант джаз-оркестру.

а. jazzmen

ДЖАЗОВА ЕРА, ера джазу, вік джазу – умовна назва періоду в історії джазу (1917-1929 рр.), «золоте сторіччя джазу». З тим часом пов'язано сенсаційне «відкриття» джазу, що сприяло його бурхливому розквіту та повсюдному поширенню. Цей період збігається з періодом класич. джазу та початком переходу його до «ери свінгу», появи перших джаз. грамплатівок.

р. джазовая эра, век джаза, эра джаза

а. jazz age, golden age of jazz

ДЖАЗОВА НОТАЦІЯ – нотація, що відрізняється від традиц. використанням великої кількості аббревіатур, а також деяких специфічних символів.

а. jazz notation

ДЖАЗ-РОК – стильовий напрям, що виникнув на основі синтезу джазу та рок-музики. Вершини свого розвитку досяг до кінця 1960-х рр. Для Д.-р. характерні колективна імпровізація, використання латиноамер. ритміки та широке застосування електроінструментів, які розширили звукову палітру за рахунок електроакустичних ефектів. Пізніше з'явився термін ф'южн, що означав більш широкий стильовий спектр, у якому об'єдналися джаз, рок, нар., симф., камерна музика. Характеризується використанням принципів джаз. імпровізації в традиц. рок-формах. Склався наприкінці 1960 рр. в США під впливом робіт М. Девіса та його учнів, які намагалися зробити свою музику яснішою та доступнішою, водночас не опускаючись до розважального рівня. Бум «інтелектуального» року та новизна стилю зробили його попул. у сер. 1970-х рр. Пізніше Д.-р. розпався на декілька більш специфічних форм, частина його adeptів повернулася до традиц. джазу, хтось прийшов до відвертої поп-музики й лише деякі продовжували шукати шляхи для глибшого взаємопроникнення джазу й року. Серед представників – ансамблі «Blood, Sweat & Tears», «Chicago» (США), «Арсенал» (СРСР), М. Девіс, Д. Маклафлін (США) та ін. Деякі критики групи «Blood, Sweat & Tears» і «Chicago» не відносять до Д.-р., відзначають, що вони грають звичайний поп-матеріал із використанням в аранжуваннях рифів дух. інструментів. Зрідка до них застосовують визначення брас-рок.

а., ф. jazz rock

н. Jazz-rock

ДЖАЙВ – термін, прийнятий в муз. журналістиці. Має значення: 1. Джаз, джаз. музика. 2. Символічна мова блюзу, що дозволяє обігравати в тексті різного роду «заборонені» теми – секс, алкоголізм, наркоманію, злочинність. 3. У період свінгу – назва музики, що виконувалася біг-бендами в манері гарлем. шк. джазу. 4. Негр. танець 1950-х рр., похідний від джигербагу та попередник рок-н-ролу. 5. Жаргон джаз. музикантів та любителів джазу.

а. *jive* – балаканина, ам. сленг

ДЖАМП – термін, що вказує на характер виконання в джазі: грати в помірно швидкому темпі з гострими, сильними акцентами в акомпанементі. Різновид негр. свінгу, створений в 1920-1930 рр. музикантами гарлем. джазу. Цьому стилю притаманні підвищена екзальтованість виконав. манери, сильна та різка атака звука, стрибки в мелодії. Щільно пов'язаний з традиціями блюзу та негр. хот-джазу (драйв, біт, граунд-біт). 2. Негр. танець.

а. *jump* – стрибок

ДЖАНГ СТИЛЬ – див. *Стиль джунглів*.

ДЖАНГЛ – стиль сучасн. електронної танц. музики, є сплавом європ. та афр. культурних традицій. На поч. 1990-х рр. відбулося взаємопроникнення швидких афр. ритмів і м'яких європ. звуків. Серйозним і цілком самостійним стилем Д. стали вважати лише з 1995 р. Саме цього часу намітилися розходження між танц. Д. і Д. «для прослуховування». За швидкістю цей стиль один з найенергійніших (160-240 уд./хв.). Остаточо як напрям сформувався до 1993, функціонуючи в клубах Європи й Америки. Існує ще декілька відгалужень: darkcore, darkside, ragga jungle, які не набули широкого поширення. В них інтенсивно використовується вокал, а ритм-партії та треки інструментів більш обтяжені та масивні. Див. також *Драм-енд-бейс*, *Хардстен*.

а. jungle

ДЖЕЙ-ПОП, дзей-поп – япон. попул. музика. Іноді термін може застосовуватися і до япон. рок-музики.

а. J-pop – скороч. від *Japanese pop*

ДЖЕЙ-РОК – узагальнююча назва напрямів рок-музики, поширених в Японії.

а. J-rock

ДЖЕМ-СЕШН, джем – традиц. творч. зустрічі джаз. музикантів, які збираються у вільний час для спільного музикування, обміну ідеями або змагання у виконав. майстерності та в мистецтві імпровізації. Традиція Д.-с. існувала ще на поч. ХХ ст. у музикантів новоорлеан. джазу. Форма вільного музикування виключала аранжування як таке й застосовувала лише рифи та бекграунд. Відіграли важливу роль у розробці та розвитку багатьох джаз. стилів. У рок-музиці – спільне неформальне музикування виконавців із різних рок-груп частіше за все після концертів і фестивалів.

а. *jam session* – випадкова зустріч

ф. *jam session*

н. *jam Session*

ДЖИНГЛ – спочатку коротка вок. чи інстр. фраза (згодом більш розгорнута), спеціально пристосована для реклами визначеного товару на радіо чи ТБ. Часто виконується відомими естр. виконавцями.

а. *jingle*

ДЖИТЕРБАГ – 1. Негр. імпровіз. темпераментний танець з елементами акробатики та різкими рухами під джаз. музику. Набув поширення на межі 1930-1949 рр. 2. Танцюрист, виконавець такого танцю.

р. джиттербаг

а. *jitterbug*

ДЖУБІЛІ – вок. форма культової музики амер. негрів. Основою є канонічна хоральна мелодія, багаторазово повторена з невеличкими змінами та новими імпровіз. підголосками. Розвилась в другій пол. ХІХ ст. із реліг. гімнів білих. Для Д. характерний емоційний протяжний багатоголосний спів із підкресленою ритмікою. В процесі виконання відбувається поступовий перехід від спокійного викладу мелодії до динамічнішого з використанням респонсорної техніки, імпровізації, «блю ноутс», танц. ритмів до екстатичного шаут-співу.

а. *jubilee* – ювілей

р. джубили

ДЖЮК-БОКС – муз. автомат, програвач із грамплатівками (до 200), який встановлювався в кафе або ресторанах. Увійшов до моди в 1920-1930-х у США, а потім у Європі. Диски змінювалися автоматично.

а., ф. *jukebox, multitrack jukebox*

н. *Musikautomat*

ДЗВІНОЧКИ, металофон – удар. металевий муз. інструмент визначеної висота звука азіат. походження. Являє собою дворядний набір металевих пластинок різної довжини по принципу фортеп. клавіатури, вільно закріплених на дерев'яній рамі. Грають на Д. дерев'яними, металевими або пластмасовими молоточками. Техніка гри така ж сама як і на вібрафоні, ксилофоні та маримбі. Звук Д. яскравий та сильний.

р. колокольчики, металофон

а. *chime-bells, glockenspiel, carillon, cup-bells, orchestra bells*

ф. (*jeu de*) *timbres, carillon*

н. *Glockenspiel, Glöckchen, Stabspiel*

ДИВЕРТИСМЕНТ – 1. Конц. програма в естр. театрах, а також вставні номери в балеті та опері, не пов'язані зі сюжетом. 2. Різні номери, що доповнюють головну виставу. 3. В Росії в другому десятилітті ХІХ ст. – вистави нар.-побутового характеру, що склалися з пісень, танців та драм. діалогів.

ф. *divertissement* – букв. розвага

а. *variety show, music-hall entertainment, divertissement*

н. *Divertissement, Divertimento*

📖 Вуколов Н., Салаватов Р. Шведский дивертисмент России. — СПб., 2004.; Гаевский В. Дивертисмент : судьбы классич. балета. — СПб., 2017.

ДИКСИЛЕНД – один з основних різновидів традиц. джазу. Термін уведений в обіг білими музикантами, щоб підкреслити його відміну від негр. джазу та запобігти вживання самого слова «джаз». Пізніше Д. ширше, ніж негр. колективи, застосував прийоми европ. композиційної техніки. Типовий склад: тр., тр-н, кл. і ритм-секція. Згодом Д. почали обмежуватися виконанням танц. та розважальної музики.

а. *Dixieland* – казкова країна Дикси, символічна назва півд. штатів США, що приєдналися до Конфедерації під час Громадянської війни

ф. *dixieland*

н. *Dixieland*

ДИКЦІЯ, вимова – манера вимовляти текст або спів (декламація). Виразність Д. – важлива умова майстерності актора, співака, промовця. Див. також *Вокал, Вокальна музика, Голос, Постановка голосу, Спів, Співак*.

лат. *dictio* – вимов

р. дикция

а., ф. *diction*

н. *Diktion*

📖 Алферова Л. Речевой тренинг : дикция и произношение. — СПб., 2007.; Амирова А. Музыкальная фонетика : формирование певческой артикуляции. — Самара, 2005.; Антонова Л. Особенности формирования певческой дикции. — Самара, 2009.; Бугаева З. Развитие устной речи и дикции. — М., 2005.; Вансовская Л. Практикум по технике речи. — СПб., 1997.; Васильев Ю. Сценическая речь : восприятие – воображение – воздействие. — СПб., 2007.; Васильев Ю. Сценическая речь : голос действующий. — М., 2010.; Васильев Ю. Тренинг сценической дикции. — СПб., 1997.; Васильева Т. Упражнения по дикции. — М., 1988.; Виноградов К. Работа над дикцией в хоре. — М., 1967.; Голос в культуре : артикуляция и тембр / ред.-сост. И. Чудинова, А. Тимошенко. — СПб., 2007.; Груздева З., Куцкая С. Руководство по технике речи. — М., 1964.;

Игнатъева Л. Культура звучащей речи. — Челябинск, 2006.; Канкарович А. Культура вокального слова. — М., 1957.; Капська А. Виразне читання. — К., 1986.; Козлянинова И. Дикция. — М., 1964.; Козлянинова И. Произношение и дикция. — М., 1977.; Крылова М. Риторика. — М., 2014.; Ласкавая Е. Дыхание-голос-дикция. — М., 2012.; Ласкавая Е. Речеголосовой тренинг. — М., 2006.; Леонарди Е. Дикция и орфоэпия. — М., 1967.; Лощенкова Р. Могущество слова. — Уфа, 2002.; Мурашов А. Культура речи. — М.; Воронеж, 2004.; Петрова А. Искусство речи для радио- и тележурналистов. — М., 2016.; Прокопенко Т. Дикция. — Х., 2006.; Русецкий В. Основы культуры речи. — Мн., 1990.; Савкова З. Как сделать голос сценическим. — М., 1968.; Сценическая речь / под ред. И. Козляниновой, И. Промптовой. — М., 2009.; Ткаченко Т. Логопедические упражнения : познавательная активность, речевое внимание, слуховая память, активизация словаря, звуковой анализ, дикция и артикуляция, развитие речи. — М., 2012.; Ферман М. Дикция и орфоэпия. — М., 1976.; Чекмарева Л. Речевое мастерство телерадиожурналиста. — Омск, 2004.

ДИЛЕТАНТ – той, хто займається яким-небудь мистецтвом без спец. професійної підготовки, тобто володіючи поверхневим знанням предмета; аматор. Див. *Дилетантизм*.

іт. *dillettante* від лат. *delectare* – усолоджувати, тішити

а. *layman, smatterer, dilettante, amateur, dabbler*

ф. *dilettante, amateur*

н. *Laie*

ДИЛЕТАНТИЗМ – поверхнєве знання, заняття якоюсь галуззю мистецтва без обґрунтованої спец. фахової підготовки; дилетанство, аматорство, поверховість, школярство. Див. *Дилетант*.

лат. *delectare* – усолоджувати, тішити

а. *dilettantism, amateurism, amateurishness*

ф. *dilettantisme, amateurisme*

н. *Dilettantismus*

📖 Кожевников С. Аксиология повседневности. — Краснодар, 2003.; Любительство : XVIII - XXI вв. От просвещенных дилетантов до рок-музыкантов / ред. К. Богемская. — М., 2010.

«ДИНАКОРД» – нім. фірма муз. інструментів та звукопідсилюючої апаратури.

н. *Dynacord*

ДИНАМІК – електродинамічний репродуктор. Див. *Акустична система*.

грец. *dynamikos* – сильний

р. динамик

а. *loud speaker, dynamics*

ф. *haut-parleur électrodynamique, dynamique*

н. *Lautsprecher, Dynamik*

ДИПЛОМ – почесна нагорода, грамота, що присуджується на естр., джаз. конкурсах, фестивалях, оглядах.

грец. *diploma* – лист, двічі складений документ

а. *award, prize*

ф. *diplôme, brevet*

н. *Diplom*

ДИПЛОМАНТ – особа, відзначена дипломом; звання, що встановлюється для учасників конкурсів, фестивалів, яких нагороджують дипломами.

н. *Diplomand*

ДИРЕКЦИОН – 1. Додатковий нотний стан в орк. партії першої скрипки, ф-но або акордеона, на якому записаний основний мелодич. матеріал ін. партій із вказівками їх вступу. 2. Скорочена та спрощена партитура, в якій всі голоси, у т.ч. й транспонуючих інструментів, виписуються на 2-4-х нотних станах у реальному звучанні. В естр. ансамблях Д. частіше за все суміщується із партією ф-но, де дрібним шрифтом виписується основна мелодія та інструмент, який її виконує.

лат. *directio* – напрям, ф. *direction* – букв. керівництво

р. дирекцион

а. *compressed/short score*

ф. *direction, particella, partie*

н. *Particell(a)*

ДИРИГЕНТ – особа, що керує оркестром, хором, муз. спектаклем, надаючи муз. твору свого трактування.

лат. *dirigens* – направляючий, ф. *diriger* – керувати

р. дирижер

а. *conductor, musical director, band-master, bandleader, director*

ф. *diriger, chef d'orchestre*

н. *Dirigent, Kapellmeister*

📖 Берлиоз Г. Дирижер оркестра. — М., 1912.; Гинзбург Л. Избранное. Дирижеры и оркестры. — М., 1982.; Григор'єв Г. Работа диригента з духовим оркестром. — К., 2004.; Григор'єв Л., Платек Я. Современные дирижеры. — М., 1969.; Грум-Гржимайло Т. Музыкальное исполнительство (Вехи истории. Великие инструменталисты и дирижеры прошлых и наших дней). — М., 1984.; Грум-Гржимайло Т. Об искусстве дирижера. — М., 1973.; Доронюк В., Серганюк Л., Серганюк Ю. Диригент шкільного хору. — Ів.-Франківськ, 2010.; Ержемский Г. Дирижеру XXI века : психолінгвістика професії. — СПб., 2007.; Иванов-Радкевич А. О воспитании дирижера. — М., 1973.; Кондрашин К. Мир дирижера. — Л., 1976.; Кофман Р. 100 ненужных советов молодым дирижерам. — К., 2012.; Кофман Р. Виховання диригента. — К., 1986.; Макаренко Г. Творчість диригента : естетико-мистецтвознавчі виміри. — К., 2005.; Маркарян Н. Портреты современных дирижеров. — М., 2003.; Мусин И. О воспитании дирижера. — Л., 1987.; Пазовский А. Дирижер и певец. — М., 1959.; Пенчук Б. Дирижеру духового

оркестра. — Мн., 1969.; Тимофеев Ю. Руководство для начинающего дирижера. — М., 1935.; Толмачев Ю. Профессиональная деятельность дирижера оркестра. — Тамбов, 1999.

ДИРИГУВАННЯ – вид муз.-виконав. мистецтва; управління колективом музикантів (оркестром, хором, ансамблем) або іншим творч. колективом.

р. дирижирование

а. conducting

ф. conduite

📖 Афанасьева А. История дирижёрского исполнительства. — Кемерово, 2000.; Багриновский М. Основы техники дирижирования. — М., 1963.; Безбородова Л. Дирижирование. — М., 2000.; Борисов Ю. Техника дирижирования. — Свердловск, 1987.; Вейнгартнер Ф. О дирижировании. — Л., 1927.; Вуд Г. О дирижировании. — М., 1958.; Гинзбург Л. Дирижёрское исполнительство : Практика. История. Эстетика. — М., 1975.; Гордеев В. Дирижирование джазом. — М., 2006.; Дехант Г. Дирижирование : теория и практика муз. интерпретации. — Н. Новгород, 2000.; Еремиаш О. Практические советы по дирижированию. — М., 1964.; Ержемский Г. Закономерности и парадоксы дирижирования. — СПб., 1993.; Ержемский Г. Психология дирижирования. — М., 1988.; Зимин Н. Дирижирование : наука и искусство. — Тамбов, 1998.; Кан Э. Элементы дирижирования. — Л., 1980.; Канерштейн М. Техника дирижирования. — М., 1972.; Колесса Н. Основы техники дирижирования. — К., 1981.; Кондрашин К. О дирижёрском искусстве. — Л.; М., 1970.; Кравченко В., Петросян С. Основы диригування. — Дніпро, 2018.; Лагутин Ю. Техника дирижирования и дирижёрская практика. — М., 1990.; Лошков Ю. Генеза та становлення диригентського виконавства в Україні. — Х., 2007.; Лошков Ю. Оркестрове диригентське виконавство : теорія та практика. — Вінниця, 2014.; Малько Н. Основы техники дирижирования. — М.; Л., 1965.; Маталаев Л. Основы дирижёрской техники. — М., 1986.; Мусин И. Техника дирижирования. — Л., 1967.; Ольхов К. Теоретические основы дирижёрской техники. — Л., 1990.; Павлов Б. Теоретические основы дирижёрской техники. — СПб., 1995.; Поляков О. Язык дирижирования. — К., 1987.; Романова И. Вопросы истории и теории дирижирования. — Екатеринбург, 1999.; Сверлюк Я. Диригентсько-оркестрова освіта : теорія, методика, практика. — К., 2007.; Свечков Д. Основные элементы дирижёрской техники. — М., 1966.; Смирнов Б. Дирижёрско-симфоническое искусство : муз.-эстет. и социал.-психол. аспекты. — СПб., 2003.; Теппер Л. Теоретические основы дирижёрской техники. — Самара, 2008.; Уколова Л. Дирижирование. — М., 2003.; Чистяков В. Психология дирижёрского образования и исполнительства. — М., 2002.; Чич Г. Дирижирование как искусство, методы его познания. — Майкоп, 2001.

ДИСК – те ж саме, що й грамофонна платівка. Згодом назва перейшла на компакт-диск.

грец. *diskos* – диск

а. disc

ф. disque

н. Plattenspreicher

ДИСКАНТ – 1. Високий голос у хлопчиків. 2. Хлопчик-співак з таким голосом.

а. descant, treble

ф. *déchant*, *discantus*, *dessus*, *soprano*

н. Diskant

ДИСКВАЛІФІКАЦІЯ – позбавлення конц. виконавця кваліфікації на підставі визнання нездатним або негідним займатися своєю спеціальністю.

disc... + *qualificatio*; від *qualis* – який, якої якості + *facere* – робити

р. дисквалификация

а., ф. disqualification

н. Disqualifikation

ДИСК-ЖОКЕЙ, діджей – починаючи з 1930 рр. Д.-ж. стали іменувати ведучих програм, що ставили платівки за своїм вибором чи за заявками, стисло їх коментуючи. З появою дискотек (1950 рр.) цим же ім'ям нарекли ведучих диско-вечорів. Д.-ж., так само, як артисти-виконавці, часто мають свій «гімнік» (манера говорити, спец. слівця, несподіваний підбір репертуару, поведінка на сцені), і деякі з них ставали «зірками» вривень з естр., роблячи помітний вплив на смаки молоді. У зв'язку із популярністю стилів «реп» і «хіп-хоп» багато Д.-ж. стали й виконавцями (А. Бамбаатаа, Е.Е. Джей, С. Ді, С. Мінаєв та ін.).

грец. *diskos* – диск, *jockey* – наїзник

а. jock, disk jockey, Dee Jay, deejay, DJ, morning drive personality (Д.-Ж. ранкових передач)

ф. *disque-jockey*

📖 Белунцов В. Как стать ди-джем. — М., 2001.; Гарнье Л., Брен-Ламбер Д. Электрешок : записки диджея. — М., 2005.; Гатчинский В. Как стать ди-джем. — М.; Кызыл; СПб., 2005.; Диджей : играющий в темноте / С. Шевцов. — М.; СПб., 2009.; Дункан Д. Ты можешь быть диджеем. — М., 2018.; Филипс Д. Супердиджеи : триумф, крайность и пустота. — М., 2012.; Широков В. Диджеинг от А до Я. — Ростов н/Д, 2013.

ДИСКО, диско-музика – танц. ритм. музика, що розвилась в сер. 1970-х рр. у США і набула широкого поширення в молодіжних дискотеках. Являла собою подовжені варіанти модних хітів, доведених до 10-16 хв. При цьому часто пісня перетворювалася в інстр. танц. п'єсу або попури з низки хітів. Чималу роль при цьому відіграв й ін-т продюсерства. Муз. основа Д. – спрощені фанк- і соул-музика. Для ритм. сітки Д.-музики характерна визначена частота ударів (приблизно 120 за хв.), в аранжуванні особливого значення набувають синтезаторні ефекти при одночасній «інструменталізації» вокалу. Почавши своє існування як феномен чорної мас. культури, поступово захопило й білу аудиторію, в т.ч. й Європу. В 1984 відбувся новий спалах активності варіанту «євродиско», що значно вплинуло на подальший розвиток поп-культури. У сер. 1990-х рр. Д.-музика знову переживає стилістичного відродження у зв'язку із загальною модою на танц. музику. Серед попул. виконавців – ансамблі «Silver Convention», «Boney M» (Німеч.), «ABBA» (Швеція), «Bee Gees» (Австралія, зго-

дом Англія), Д. Саммер, Д. Росс, Г. Гейнор, «Village People» (США), «Здравствуй, песня», «Мираж» (СРСР) та баг. ін.

р. диско музика

а. disco music

ф. disque

н. Diskomusik

ДИСКОГРАФІЯ – 1. Опис змісту та оформлення грамплатівок. 2. Каталоги та переліки, відділи в періодичних виданнях, що вміщують анотовані списки нових грамплатівок (згодом компакт-дисків), рецензії на них, а також спец. розділи-додатки в книгах про видатних виконавців. Див. також «Мелодія».

р. дискография

а. discography

ф. discographie

н. Diskographie

📖 100 лучших альбомов 1960-х / Д. Скуллати и др. — М., 2006.; 100 лучших альбомов 1970-х / Х. Чамп и др. — М., 2007.; 100 лучших альбомов 1980-х / П. Додд и др. — М., 2006.; 100 лучших альбомов 1990-х / Д. Оти и др. — М., 2007.; 1001 альбом, который нужно услышать / М. Агарвал и др. — М., 2016.; 300 звезд рок- и поп-музыки : дискогр. на CD. — М., 1996.; Исаев А. Дискография : rock-pop-disco-rock'n'roll-hard rock-heavy metal, 70-90 гг. : информ. справ. — Волгоград, 1997.; Максимюк С. З історії українського звукозапису та дискографії. — Львів ; Вашингтон, 2003.; Соколова А. Дискография адыгской народной музыки. — Майкоп, 1998.

ДИСКОТЕКА – 1. Зібрання грамофонних платівок (дисків). Див. Фонотека. 2. Муз. молодіжний клуб із спеціально обладнаним танц. залом, в якому програвуються диски, прослуховуються муз. записи. Виступає також як форма орг. дозвілля молоді в кафе, клубах, в ін. установах. Програми, до яких включається музика для відпочинку та танців, складаються та коментуються диск-жокеями. Музика в Д., як пр., супроводжується різноманітними світловими ефектами, демонстрацією слайдів, лазерними ефектами. Перші Д. з'явилися у Франції на межі 1950-1960-х рр. Починаючи з другої пол. 1970-х рр., набули повсюдного поширення, позначивши моду на Д.-музику.

грец. *diskos* – диск, *thēkē* – умістище, сховище

а. discography; discotheque, disco

ф. discotheque

н. Discothek

📖 Гагин В. Организация работы дискотек в клубных учреждениях. — М., 1988.; Грампластинка в дискотеке / сост. Ю. Козюренко. — М., 1980.; Дискотека в досуге молодёжи / сост. А. Запесоцкий. — Л., 1987.; Дискотека для школьников / подгот. Е. Цодоков. — М., 1982.; Дудникова Г., Сагайда Л. Театрализованные праздники, вечеринки, дискотеки. — Ростов н/Д, 2004.; Жданов А. О дискотеке со знанием дела. — Архангельск, 1994.; Запесоцкий А. Дискотека как сфера культурных интересов молодежи. — Л., 1985.; Запесоцкий А. Молодёжная дискотека. — М., 1988.; Комиссаров Ю. Перспективы развития дискотек в клубных учреждениях республики. — Фрунзе, 1982.; Кулешова Н. Сценарии праздников, конкурсов, дискотек для студентов. — Ростов н/Д, 2002.; Методика работы молодежной дискотеки / А. Запесоцкий. — Л., 1990.; Приглашаем на дискотеку / сост. В. Страхова. — К., 1988.; Программа дискотек – форма организации досуга молодежи / сост. Л. Мальшев. — М., 1987.; Профессиональное сценическое и осветительное оборудование для театров, эстрады и дискотек / В. Голиков и др. — М., 2002.; Семенов Б. Дискотека своими руками. — М., 2005.; Самодельные ВИА и дискотеки / сост. Б. Соколовский. — М., 1987.; Танцевальная программа в клубной дискотеке / сост. Ю. Томилин. — М., 1982.; Театрализованные вечеринки, дискотеки, КВНы для студентов вузов и колледжей / Н. Кулешова. — Ростов на/Д, 2005.; Техника дискотеки / Б. Галеев, Р. Сайфуллин. — М., 1983.; Томилин Ю., Козюренко Ю. Дискотека в клубе. — М., 1983.; Шин С. Сценарии школьных праздников, вечеров, дискотек для выпускных классов. — Ростов н/Д, 2003.; Якубович И. Организация работы дискотек в клубных учреждениях. — М., 1989.

ДИСКРЕДИТАЦІЯ – підрив довір'я до кого-, чого-небудь; применшення авторитету, значення когось, чогось. Як певна ситуація можлива у творч. колективах, на конц. естраді.

р. дискредитация

а. discredit

ф. discrédit

н. Diskreditierung

ДИССОНАНС – 1. Негармонійне поєднання звуків, порушення співзвучності. 2. *Те, що вносить розлад у що-небудь, суперечить чомусь; непогодженість, неузгодженість, невідповідність.

лат. *dissonans* – той, що нестройно звучить

р. диссонанс

а. dissonance, discord, disharmony; incongruity

ф. dissonance

н. Dissonanz

ДИФИРАМБ – 1. У стародавній Греції урочиста хор. пісня на честь бога Діоніса (або Вакха); виконувалася у супроводі авлоса. 2. *Перебільшена похвала; хвальба, вихваляння, прослава.

грец. *dithyrambos*

р. дифирамб

а. dithyramb; dithyrambs, eulogy, laudation

ф. dithyrambe

н. Dithyrambe

ДІАДЕМА – в давності головна пов'язка з тканини, що слугувала знаком перемоги, символом жерця або правителя. З часів О. Македонського та в елліністичну епоху Д. – попередниця корони. Див. також *Корона*.

грец. *diadēma* – пов'язка

р. диадема

а. diadem

ф. diadème

н. Diadem

ДІАПАЗОН – 1. Сукупність звуків різної висоти, які може брати голос або муз. інструмент. 2. Звуковий обсяг муз. твору або однієї з його партій для певного інструмента чи голосу. На поч. пісень та романсів часто вказується Д. їх вок. партій, що дозволяє співаку одразу бачити, наскільки даний твір відповідає його голосовим можливостям.

грец. *diapason* (*chordōn*) – через всі (струни)

р. диапазон

а. diapason, range, compass, gamut

ф. registre, étendue, diapason

н. Diapason, Stimmumfang

ДІДЖЕЙ – див. *Диск-жокей*.

ДІЛЕЙ – 1. Затримка звукового сигналу. 2. Один з ефектів звукозапису, основа для цілої низки подібних (фленджер, луна та ін.).

а. *delay* – затримка

ДИОГЕНІС СТУДІО – концерт- і конгрес-хол в Афінах, вміщує 1 5000 глядачів, є одним із кращих конц. залів Греції.

р. Диогенис Студио

а. Diogenis Studio

ДИСТОРШН – один із блоків електронних ефектів, перекручувач сигналу. Працює за принципом перевантаження на вході підсилювача. Застосування такого викривлення (в основному для гітари) дає характерне забарвлення тембру зі своєрідною «хрипотою». Ступінь викривлення можна регулювати, находячи оптимальний варіант для муз. фрази.

а. *distortion* – викривлення, скривлення

р. дисторшн

н. Entstellung

ДОВЕРШЕНІСТЬ – про людину, предмет, що наділені позитивними якостями, практично не мають недоліків; повнота всіх достоїнств, вищий ступінь якої-небудь позитивної якості.

р. совершенство

а., ф. perfection

н. Vollkommenheit, Vollendung

📖 Туманян Г. Здоровый образ жизни и физическое совершенствование. — М., 2009.

ДОГОВІР – угода двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав і обов'язків; різновид угоди. Умови Д. обов'язкові для сторін. У випадку невиконання або неналежного виконання Д. сторони несуть цивільно-правову відповідальність.

р. договор

а. agreement, contract

ф. contract, convention

н. Vertrag, Kontrakt

ДОЗВІЛЛЯ – вільний від праці час; час відпочинку. Як пр., під час Д. відвідують конц.-розважальні заходи, вистави, виступи естр. та джаз. виконавців.

р. досуг

а. leisure, spare time

ф. loisir

н. Freizeit

📖 Бабенко Н. Дозвілля сім'ї : теоретичні та емпіричні аспекти. — К., 2001.; Балахтар В. Педагогічні засади організації дозвілля дітей та підлітків у системі позашкільної освіти в Україні (1960-1991 рр.). — Чернівці, 2012.; Бойко О. Культура дозвілля у суспільстві ризику. — Суми, 2011.; Ведмідь Н., Мельниченко С. Організація дозвілля туристів. — К., 2008.; Вілкес Е. Кращі ідеї для дитячого дозвілля. — Х., 2008.; Воловик А., Воловик В. Педагогіка дозвілля. — Х., 1999.; Гаранин Н., Булыгина И. Менеджмент туристской и гостиничной анимации. — М., 2006.; Дівчаче дозвілля на всі 100% : потуж. заряд анти-нудьгіну / уклад. Н. Зотова. — Х., 2013.; Дозвілля незрячих / ред. О. Фесенко. — Снятин, 2001.; Дозвілля цілий рік : дозвілля, рукоділля, творчість. — Х., 2010.; Дозвілля школярів / упоряд. Л. Шелестова, Н. Чиренко, Н. Чернякова. — К., 2012.; Жарков А. Технология культурно-досуговой деятельности. — М., 2002.; Измайлова Е. Экзистенция праздности. — Уфа, 2007.; Кірсанов В. Теоретико-методологічні та методичні засади педагогічної діагностики організації дозвілля. — К., 2006.; Клід І., Женчук М. Цікаве й корисне дозвілля. Організація літнього відпочинку. — Тернопіль, 2011.; Ковальчук Т. Соціальна робота у сфері дозвілля. — К.; Ніжин, 2016.; Ковальчук Т., Мельничук Т. Організація роботи у сфері дозвілля: інформаційна складова. — К., 2013.; Корнієнко С. Родинне дозвілля у початкових класах. — Тернопіль, 2000.; Максимовська Н. Соціально-педагогічна діяльність зі студентською молоддю у сфері дозвілля. — Х., 2015.; Максютин Н. Очерки истории досуга. — Казань, 2003.; Малышева С. Праздний день, досугый вечер : культура досуга рос. провинциального города второй пол. XIX – нач. XX в. — М., 2011.; Марафон дитячого дозвілля / Л. Дубровська та ін. — Ніжин, 2007.; Немежанська

О. Зростаємо разом : практикум сімейного дозвілля. — К., 2013.; Опарина Н. Организация театрализованного досуга школьников. — М., 2018.; Опарина Н. Фольклорно-игровые традиции в организации детского театрализованного досуга. — М., 2019.; Оттянись со вкусом : забавы для настоящих мужчин / О. Певцов. — Горно-Алтайск, 2004.; Петрова І. Дозвілля в зарубіжних країнах. — К., 2005.; Петрова І. Дозвілля у теоретичних рефлексіях. — К., 2012.; Подобед О. Свята та дозвілля переміщених українців повоєнної Західної Німеччини. — Житомир, 2017.; Пристінська М. Дозвілля школярів. Ігри кожного дня. — К., 2016.; Развлечение и искусство / отв. ред. Е. Духов. — СПб., 2008.; Рыбалова Т. Развлекательно-досуговая деятельность. — Тюмень, 2015.; Рылеева А. Организация культурно-досуговой деятельности населения России. — Курган, 2016.; Скарбниця дозвілля : на допомогу працівникам закладів культури профспілок. — К., 2001.; Соціальна робота у сфері дозвілля : слов.-довід. / уклад. О. Балдинюк. — Умань, 2008.; Стрельцов Ю. Культурология досуга. — М., 2003.; Судакова О., Вільчинська-Бутенко М. Святокове і повсякденне дозвілля купецтва та фабрично-заводських робітників. — Суми, 2012.; Таїрова-Яковлева Т. Повсякдення, дозвілля і традиції козацької еліти Гетьманщини. — К., 2017.; Флегонтова Н. Педагогічна організація культурного дозвілля школярів. — К., 2008.; Форми організації дозвілля дітей та молоді / авт.-упоряд. В. Молочний та ін. — К., 2004.; Холковська І. Організація дозвілля дітей у літньому таборі. — Вінниця, 2010.; Цимбалюк Н. Соціологія дозвілля. — К., 2001.; Цыбин Ю., Голубев В. Молодежь. Досуг. Музыка. — Мн., 1988.; Яцула Т. Підготовка майбутніх учителів до організації дозвілля школярів. — Херсон, 2010.

«**ДОЙЧЕ ГРАМОФОН-ГЕЗЕЛЬШАФТ**» – нім. фірма грамзапису, одна з крупних фірм Європи. Створена в 1898 в Ганновері, з 1957 її центр у Гамбурзі.

р. Дойче граммофон-гезельшафт

н. Deutsche Grammophon Gesellschaft

ДОМРА – давньоруський струн. щипковий муз. інструмент із дерев'яним корпусом овальної форми. В XVI-XVII ст. використовувалася блазнями. У 1896-1900 Ф. Пасербський разом із С. Налімовим створив сімейство триструнних орк. домр, у 1908 Р. Любимов із С. Буровим – сімейство 4-струнних домр.

а. domra, Russian plucked instrument with three or four strings

ф. domra, instrument pincé russe à trois ou quatre cordes

н. Domra, russisches drei- oder viersaitiges Zupfinstrument

Барашкова Е. Техника игры на домре. — Пермь, 2007.; Барашкова Е., Чебыкина Т. Специальный инструмент. — Пермь, 2005.; Бурнатов Т. Вопросы методики обучения игре на домре. — Челябинск, 2007.; Варламова Т. Домровое исполнительство. — М., 2014.; Гелис М. Методика обучения игре на домре. — Тольятти, 2014.; Кириллов А. Трехструнная домра. — М., 1968.; Круглов В. Исполнение мелизмов на домре. — М., 1990.; Лысенко Н. Методика обучения игре на домре. — К., 1990.; Осмоловская Г. Активизация музыкального слуха при обучении игре на домре. — Мн., 1981.; Пересада А. Справочник домриста. — Краснодар, 1993.; Подшивалова Е. Концертные произведения эпохи барокко для трехструнной домры. — Омск, 2015.; Потапова Л. Организация работы над техническим комплексом в классе трехструнной домры. — Казань, 2013.; Свиридов Н. Основы методики обучения игре на домре. — Л., 1968.; Ткачев Н. Проблемы воспитания исполнительской техники домриста и балалаечника. — Х., 1982.; Чунин В. Русская домра – проводник в мир музыки. — М., 2011.

ДоРе (рос.) – див. *Достояние Республики*.

ДОСВІД – 1. Уся сукупність чуттєвих сприйнять, що набувається в процесі взаємодії людини із зовнішньою природою і становить основу всіх наших знань про матеріальний світ. 2. Сукупність знань, умінь, що здобуваються в житті, на практиці; мудрість, практика, шк.

р. опыт

а. experience

ф. expérience

н. Erfahrung

Зангиоров В. Основания структуры опыта. — Хабаровск, 2011.; Лактионов А. Координаты индивидуального опыта. — Х., 2010.; Маховская О. Коммуникативный опыт личности. — М., 2010.; Опыт и смысл / И. Бескова и др. — М., 2014.; Сидоров А. Социальный опыт. — Красноярск, 1987.; Шуклин В. Возвращение к искусству. — Томск, 1993.

ДОСВІДЧЕНІСТЬ – знання чи уміння, що випливають з життєвого досвіду, худож. практики, спостереження, практ. знайомство з фактами, подіями, процес набуття певних знань і умінь. Надзвичайно важлива риса для людей творч. професій.

р. опытность

а. experience, proficiency

ф. expérience

н. Erfahrung, Erfahrungheit

ДОСКОНАЛІСТЬ, довершеність, взірець – високий ступінь злагодженості, повнота позитивних якостей.

Д. діяльності людей творч. професій щільно пов'язана з такими поняттями, як майстерність, професіоналізм, вправність.

р. совершенство

а., ф. perfection

н. Vollkommenheit, Vollendung

ДОСТОЯНИЕ РЕСПУБЛИКИ (ДоРе) (рос.) – муз. телепрограма (2009-2016), де були репрезентовані попул. пісні різних років. Журі та телеглядачі вибирали з них кращі.

ДРАЙВ – 1. Енергійна манера виконавства в джазі, при якій досягається ефект прискорення темпу, використання специфічної метроритміки, фразування та звукодобування, активної спрямованості руху. 2. Інтенсивність, ступінь енерговіддачі у грі. Термін прийшов із джазу й прижився в попул. музиці. Особливо важливий

для «гарячих» виконавців, які прагнуть «розтормозити» слухачів. Основна галузь застосування – рок-н-рол, хард-рок, ритм-енд-блюз, панк-рок, фанк, з ефективною грою ритм-секції.

a. *drive* – рух, гонка, поспіх

ДРАМАТИЗМ – напруженість дії, становища, гострота конфлікту тощо. Характерний для багатьох творів конц. естради.

a. *dramatic character/quality, tension*

ф. *caractère dramatique*

н. *Dramatismus*

ДРАМ-ЕНД-БЕЙС, драм-н-бейс – стиль електронної музики, сплав хіп-хопа та рейва, хаотична брит. «чорна» музика. Специфічні риси стилю: характерні синтезаторні звуки, схожі на звучання скрипки; своєрідна басова лінія; високі та м'які ударні. У більшості випадків домінує один ритм. малюнок. Часто можна зустріти джаз. гармонії.

a. *drum'n'bass*

р. драм-енд-бейс

ДРАМ-ЛУП – набір повторюваних барабаних звуків при виконанні партії удар. інструментів.

a. *drum* – барабан + *loop* – петля

ДРАМ-МАШИНА – апарат або комп'ютерна програма, що дозволяє створювати синтетичні барабанні партії для муз. творів; барабанный синтезатор.

a. *drum* – барабан

ДРАМ-ПАРТІЯ – партія барабана в джаз- і рок-музиці.

a. *drum* – барабан

ДРАМС – удар. інструменти удар. установки.

a. *drum* – барабан

ДРЕГ-КВИН – вираз для позначення артистів (звичайно чоловіків), які використовують жіночі образи, переодягаючись у відповідний одяг. Жіночий одяг скоріше використовується для перебільшення певних особливостей (характеристик) гротескного, драматичного чи сатиричного ефекту. Не слід плутати Д-К з трансвестизмом. Головною відзнакою є те, що ціль переодягання слугує для розваги глядача, а не задоволення своїх секс. потреб.

a. *drag queen, drag* – одяг, *queen* – королева

р. дрэг-квин

ДРЕГ-КИНГ – вираз для позначення артистів (звичайно жінок), які використовують чоловічі образи, переодягаючись у відповідний одяг. Чоловічий одяг скоріше використовується для перебільшення певних особливостей (характеристик) гротескного, драматичного чи сатиричного ефекту.

a. *drag king, drag* – одяг, *king* – король

р. дрэг-кинг

ДРЕЗДЕНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ ШЛЯГЕР-ФЕСТИВАЛЬ – фестиваль, в якому брали участь представники соціаліст. табору й «прогресивні» країни Африки, Азії та Лат. Америки. Перший відбувся в 1971 р. Серед лауреатів – Р. Бабаян, І. Понаровська, Н. Нурмухамедова, М. Гнатюк, Т. Гвердцители та ін. Із часом втратив актуальність.

ДРІЛ-Н-БЕЙС – варіація драм-енд-бейса, комбінація прискороеного брейк-біту та атональних шумів.

р. дрил-н-бейс

a. *drill'n'bass*

ДРИМ-ПОП – стиль альтернативного року, заснований на поч. 1980-х рр. на стику постпанка та етереала. Для Д.-П. характерно атмосферне, «мрійливе» звучання, що поєднується з ніжними поп-мелодіями. В кінці 1980-х на основі Д.-П. розвинулися такі музичні напрямки, як шугейзинг і британський спейс-рок.

a. *dream pop*

р. дрім-поп

ДРИМ-ХАУС, дрім-транс, дрім-денс – один із під жанрів трансу та хауса. Був популярним із сер. 1990-до поч. 2000-х.

a. *dream house, dream trance, dream dance*

р. дрім-хаус, дрім-транс, дрім-денс

ДРОУН, дрон – один із напрямків попул. музики, в якому за основу композиції береться музичний тон або кластер (бурдон), який безперервно тягнеться або повторюється.

a. *drone* – гудіння, гул

«ДРУЖБА НАРОДІВ» – палац в Ташкенті, головний конц. зал Узбекистану (1981). В будівлі проходять міжнар. та респуб. форуми, концерти естр. зірок, творчих колективів. Зал вміщує майже 4 тис. глядачів.

ДУЕТ – 1. Муз. ансам. із двох виконавців, а також муз. твір для цього ансам. Існують постійні та ситуативні, створені для конкретного виступу. 2. Учасники парного естр. виступу (Менакер-Миронова, Тарапунька-Штепсель, Державін-Ширвіндт, Данилець-Моїсеєнко, Потап і Настя, брати Пономаренки, «Новые русские бабки»).

іт. *duetto*, від лат. *duo* – два

р. дуэт

a. *duet*

ф. *duo, duetto*

н. Duett, Duo

ДУМ – напрям у сучасн. важкій музиці, характеризується повільними протяжливими ритмами та стилістичним різноманіттям.

а. *doom* – доля, фатум; загибель, смерть

ДУМ-МЕТАЛ – екстремальний піджанр метала з переважанням повільних темпів. І музика, і лірика в цьому жанрі покликані виражати почуття відчаю, страху та приреченості.

а. doom metal, від *doom* – доля, фатум; загибель, смерть

ДУ-УОП – стиль амер. поп-музики 1950-х рр., являв собою гармонічно звучачий спів, як пр., чоловічих голосів без супроводу муз. інструментів (або обмежена кількість). Назва походить від нісенітних складів, що розспівувалися анс., на тлі яких соліст виводив основну мелодію. Д.-у. походить від ритм-енд-блюзу 1930-х років і виникнув у середовищі самодіяльних вуличних співаків.

а. doo wop

ДУХОВИЙ ОРКЕСТР – оркестр, що має в своєму складі дух. (дерев'яні й мідні) та ударні інструменти. Були відомі на поч. XIX ст. В Америці мали поширення перед Громадян. війною Півночі та Півдня (1861-1865). Після відміни рабства на Півдні США стали з'являтися негр. Д.о., створені за європ. зразком. Вони брали участь у мас. святах, карнавалах, вуличних процесіях, грали на весіллях, танц. вечорах. У репертуарі були марші, мелодії негр. нар. пісень та танц. п'ес. В Д.о. зароджувались деякі елементи язика джазу, а пізніше з них формувались перші джаз. оркестри. В період архаїчного джазу ці колективи мали назву марширувальних або вуличних оркестрів. В СРСР та пострад. часи зароджувались частіше у військових частинах. Такі оркестри могли виконувати марші, танц. музику, різноманітні популярні.

р. духовой оркестр

а. brass/wind band, orchestra of wind instruments

ф. orchestre d'instruments à vent, fanfare

н. Blasorchester

Гладких А. Деятельность Н.А. Римского-Корсакова в развитии духовой музыки. — Х., 1992.; Губарев И. Духовой оркестр. — М., 1963.; Емельянов В. О музыкально-драматургических возможностях тембра в современных произведениях для духового оркестра. — М., 1985.; Клейн Э. Из истории военных оркестров Костромского края. — Кострома, 2010.; Клейн Э. Русские духовые оркестры и военная музыка XX – XXI века. — Кострома, 2012.; Кравченко В. Духовий оркестр. — Дніпро, 2018.; Куписок Г. Организационно-педагогические принципы работы с самодеятельным духовым оркестром. — Л., 1988.; Куписок Г. Особенности творческой деятельности и педагогического процесса в самодеятельном духовом оркестре. — Л., 1985.; Лысань Г. Самодеятельный духовой оркестр. — М., 1948.; Матвеев В. Русский военный оркестр. — М.; Л., 1965.; Мохонько А. Сага о трубачах : история дух. оркестров Кузбасса. — Кемерово, 2018.; Нежинский О. Детский духовой оркестр. — М., 1989.; Нежинский О. Учебно-воспитательная работа в самодеятельных духовых и эстрадных оркестрах и ансамблях. — М., 1983.; Рунов В. Как организовать самодеятельный духовой оркестр. — М., 1959.; Свечков Д. Духовой оркестр. — М., 1977.; Семёнов В., Якименко Т. Детское оркестровое исполнительство в Челябинской области. — Магнитогорск, 2015.; Семенов В., Якименко Т. Духовые оркестры Магнитки : история и современность. — Магнитогорск, 2009.; Теппер Л. Организация репетиционного процесса в оркестре духовых инструментов. — Самара, 2015.; Терлецький М. Історія розвитку духового оркестру. — Рівне, 2006.; Терлецький М. Методика роботи з духовим оркестром. — Рівне, 2000.; Тутунов В. История военной музыки России. — М., 2005.; Углов Г. Как организовать духовой оркестр. — Фрунзе, 1987.; Хаханян Х. Духовой оркестр. — М., 1974.; Хаханян Х. Памятка военного дирижера. — М., 1969.; Черток М. Военная музыка России накануне Первой мировой войны. — М., 2015.; Черток М. Музыканты Парада Победы. — М., 2015.; Черток М. Центральный военный оркестр 1921-1949. — М., 2015.; Юцевич Є. Шкільний духовий оркестр. — К., 1960.

Е, Є

ЕВЕРГРІН(и) – образний вираз, мелодії, пісні, що не втрачають своєї популярності протягом багатьох років. Мелодії з мюзиклів, оперет, пісень тощо використовуються, зокрема, в джаз. музиці як теми для імпровізацій.

а. *evergreen* – вічнозелений, вічномолодий

р. эвергрин

ЕЙФОРІЯ – психологічний стан піднесеного настрою, що не виправданий реальністю, об'єктивними причинами. Е. називають також стан некритичного вдовolenня (безпричинна радість, надмірна веселість). Див. також *Екзальтація*, *Екстаз*.

грец. *ev* – добре + *fore(o)* – переносу

р. эйфория

а. euphoria

ф. euphorie

н. Euphorie

ЕКВАЛАЙЗЕР – електронний устрій, що містить набір вузькосмужних фільтрів. Звичайно входить до складу високоякісних стереофонічних звукотехн. комплексів. Застосовується для компенсації деяких акустичних дефектів залу. За допомогою Е. поліпшується якість звукового матеріалу. Застосовується також при запису звука, щоб виділити найцікавіший частотний діапазон муз. інструмента, голосу, а також отримати необхідний звуковий ефект.

р. эквалайзер

a. equalizer

ЕКЗАЛЬТАЦІЯ – стан збудження, надмірної радості, що може бути реакцією на сильний позитивний подразник. Див. також *Ейфорія, Екстаз*.

лат. *exaltus* – дуже високий

р. экзальтация

a. exaltation, excitement, ecstasy, delight, rapture

ф. exaltation

н. Exaltation, Exaltiertheit

ЕКЗЕМПЛЯР, примірник, копія – окремий предмет із низки подібних. Стосується друкованих творів, грам-платівок, конц. програмок, періодичних видань тощо.

р. экземпляр

a. сору

ф. exemplaire

н. Exemplar

ЕКЗОТИЧНА ПІСЕНЬКА – пісня, що існувала до і після подій 1917 р. Мода на екзотику була характерна для післявоєнних настроїв споживачів видовищ. Частіше йшло пристосування нового тексту на стару музику.

р. экзотическая песенка

a. exotic song

ф. chanson exotique

н. exotische Lied

ЕКЛЕКТИКА, еклектицизм – механічне, безпринципне сполучення різнорідних, несумісних, іноді протилежних поглядів, теорій, ідейних напрямів, худож. стилів. Споглядається інколи на естраді у творчості виконавців.

грец. *eklektikos* – той, хто вибирає

р. эклектика

a. eclecticism

ф. éclectisme

н. Eklektizismus

ЕКРАН – поверхня з білої тканини, натягнутої на раму, на якій показуються фільми, зображення з діапозитивів, відеопродукцію. Використовується на ворч. заходах для підсилення враження або спецефектів.

р. экран

a. screen

ф. écran

н. Bildschirm, Schirm, Filmleinwand

ЕКРАНИЗАЦІЯ – втілення на екрані засобами кіномистецтва літ. творів і сцен. постановок, рок-опер, рок-концертів, виступів естр. зірок, мюзиклів, оперет.

р. экранизация

a. filming, screening, screen version

ф. adaptation pour l'écran

н. Verfilmung

Вартанов А. Образы литературы в графике и кино. — М., 1961.; Заслонова Е. Экранизация русской классики в современном советском кинематографе. — М., 1984.; Рассадин С. С согласия автора : об экранизации отеч. классики. — М., 1989.; Сабохи Х. Грани экранизации. — Душанбе, 1987.

ЕКСПОРТ – вивіз товару або капітала за кордон. У галузі естр.-джаз. мистецтв це можуть бути гастрольна діяльність, книги по культурі, мистецтву, платівки, компакт-диски тощо.

лат. *exportare* – вивозити

р. экспорт

a. export

ф. exportation

н. Export

ЕКСПРЕСІЯ – сила враження, вияву яких-небудь почуттів, переживань; виразність.

лат. *expressio* – нагнітання

р. экспрессия

a., ф. expression

н. Expression, Ausdruck

ЕКСПРОМТ – на конц. естраді невеличкий муз. твір, коротка промова, вірш тощо, створені відразу, у момент виконання або проголошення. *Експромтом* – без підготовки, попереднього обдумування, без вагань, блискавично, раптово.

лат. *exromptus* – те, що є в готовності, під рукою

р. экспромт

a. impromptu/extempore (play), improvisation, extemporization, something composed on the spur of the moment, something one just dashed off

ф. impromptu

н. Impromptu, Stegreifspiel

ЕКСТАЗ, захват, збудження, піднесення – стан крайнього ступеня захоплення й замилювання, що доходить до несамовитості, нестями, самозабуття. Є вираженням благоговійності людей при спогляданні ними божества, кумира, ідола, улюбленця, виконавця тощо. Спogлядається на конц. заходах. Див. також *Ейфорія, Екзальтація*.

грец. *ekstasis* – захоплення

р. экстаз

а. ecstasy

ф. extase

н. Ekstase, Verzückung

📖 Долохов В., Гурангов В. Сокровища экстаза. — СПб., 2007.

ЕКСЦЕНТРИКА – див. *Музична ексцентрика*.

ЕКСЦЕНТРИЧНІСТЬ – худож. прийом загострено-комедійного зображення дійсності на естраді, заснований на навмисному порушенні логіки, послідовності та взаємозв'язку між вчинками, явищами, що зображуються.

р. эксцентричность

а. clowning

ф. excentricité

н. Überspanntheit

ЕЛЕГАНТНІСТЬ – якість людини, що виявляється у вишуканості, витонченості смаку (в одязі, манерах, поведінці), високій, особливій майстерності з певного виду діяльності.

лат. *elegans* – вишуканий, витончений

р. эlegantность

а. elegance, gracefulness, exility, finesse, grace, nicety, refinement, style, tenuity

ф. élégance

н. Eleganz

📖 Буше М. Элегантность в однушке : этикет для женщины. — М., 2019.; Гардман Ю. 1001 путь к моде, стилю, элегантности. — М., 2001.; Годик М., Барамидзе А., Киселева Т. Стретчинг : подвижность, гибкость, элегантность. — М., 1991.; Дарью Ж. Элегантность : азбука хорошего вкуса. — М., 2011.; Карбо К. Коко Шанель : шик и элегантность навсегда. — М., 2013.; Криксунова И. Элегантность и шик при небольшом бюджете. — СПб., 2000.; Паскье Ж. Энциклопедия элегантности. — М., 1993.; Платки : 36 способов подчеркнуть свою элегантность ; Галстуки : 12 способов подчеркнуть свое величие. — М., 2010.; Платки, шарфы, парео : 68 способов подчеркнуть свою элегантность. — М., 2012.; Руфф М. Философия элегантности. — М., 2012.; Секреты женского обаяния : женщине в пору элегантности / сост. А. Золотов. — Челябинск, 1991.; Соловьев Ю. Моя жизнь в дизайне : дизайн – это элегантность, эффективность и комфорт. — М., 2004.; Терассо К. Элегантность. — М., 2006.; Фэлдон Л. Как выглядит безупречно : секреты стройности и элегантности. — М., 2001.; Шуткина Р. Косметика : век элегантности. — К., 1991.; Элегантность и роскошь ар деко / сост. С. Амелёхина, Л. Пешехонова. — М., 2016.

«**ЕЛЕКТРЕКОРД**» – румун. фірма грамзапису.

ЕЛЕКТРОННА МУЗИКА – музика, що створюється та виконується за допомогою електронно-акустичної апаратури. Термін був уведений в 1950 р. нім. фізиком В. Майер-Еплером. В 1950-1960-х рр. Е.м. була самостійним муз. напрямом (К. Штокхаузен, Е. Денисов, А. Шнітке, С. Губайдуліна), нині складова частина прикладної музики (в кінофільмах, театр. спектаклях), рок-музики.

р. электронная музыка

а. electronic music

ф. musique électronique

н. elektronische Musik

📖 Банзел Т. Абсолютно ясно о цифровой музыке. — М., 2005.; Дмитрюкова Ю. Электронная музыка и Карлхайнц Штокхаузен. — М., 1995.; Лоянич А. FruituLoops Studio 6. Создаем электронную музыку. — М., 2006.; Михайлов А., Шилов В. Практический англо-русский словарь по электронной и компьютерной музыке. — М., 1991.; Филатов-Бекман С. Компьютерно-музыкальное моделирование. — М., 2015.

ЕЛЕКТРОННИЙ ДЖАЗ – експериментальний напрям у сучасн. джазі, пов'язаний з використанням електронного синтезу звука. Див. *Ф'южн*.

р. электронный джаз

а. electronic jazz

ф. jazz électronique

н. elektronische Jazz

ЕЛЕКТРОННИЙ РОК – умовний термін, що об'єднує виконавців, орієнтованих на використання синтезаторів як головного муз. виразного засобу. У чистому виді був попул. на поч. 1970-х рр., пізніше зберігся лише у виді «полігона» для іспиту нової комп'ютерної техніки, а також як декоративний елемент в ін. стилях, у кіномузиці.

р. электронный рок

а. electronic rock

ф. rock électronique

н. elektronische Rock

ЕЛЕКТРОННІ МУЗИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ – муз. інструменти, в яких звук за допомогою електронної апаратури утворюється в результаті генерування, підсилення та перетворення електричних сигналів. Мають своєрідний тембр, можуть імітувати різні інструменти. На ЕМІ можна видобувати різноманітні звукові ефекти, що не видобуваються на звичайних муз. інструментах. До ЕМІ належать терменвокс, еміритон, електрогітари, електроклавішні тощо. Застосовуються г.ч. в естр. та рок-музиці.

р. электронные музыкальные инструменты

а. elektophone, electronic instruments

ф. élektophones

н. Elektophonen

📖 Володин А. Электронные музыкальные инструменты. — М., 1970.; Волошин В., Федорчук Л. Электромзыкальные инструменты. — М., 1971.; Галеев Б. Советский Фауст. Лев Термен – пионер электронного искусства. — Казань, 2010.; Иванов А. Советский электромзыкальный инструмент. — М., 1953.; Корсунский С., Симонов И. Электромзыкальные инструменты. — М.; Л., 1957.; Красильников И. Хроники музыкальной электроники. — М., 2010.; Красильников И. Электромзыкальные инструменты. — М., 2007.; Красильников И. Электронные музыкальные инструменты. — М., 2014.; Меерзон Б. Электромзыкальные инструменты. — М., 1977.; Оболкина В. Товароведение и экспертиза качества музыкальных инструментов. — Новосибирск, 2005.; Симонов И. Новое в электромзыкальных инструментах. — М.; Л., 1966.

ЕЛЕКТРО-ПОП – різновид «нової хвилі», що виникнув на поч. 1980-х рр. у зв'язку з широким застосуванням рок-групами різноманітних клавішних інструментів та електронної апаратури. Фундатором стилю була нім. група «Kraftwerk». Більшою мірою це поняття стосується принципу аранжування, ніж мелодич. матеріалу. До 1990-х рр., з появою семплерів, цифрових синтезаторів, які з великою точністю імітують «натуральне» звучання багатьох інструментів, використання при запису та в концертах тільки електронних інструментів стало настільки загальноприйнятним, що межі Е.-п. розмиваються й поняття втрачає сенс. Те ж саме, що і «техно-поп», «синті-поп».

р. электро-поп

а. electro pop

ЕЛЕКТРОПРОГРАВАЧ – електрофон без підсилювача звукової частоти й гучномовця. При відтворенні звука з грамплатівки звичайно підключається до телевізора чи окремого підсилювача в комплекті з акустичними системами.

ЕЛЕКТРОФОН – електротехн. пристрій для програвання грамофонних платівок.

р. электрофон

а. electrophone, record player, gramophone

ам. phonograph

ф. tourne-disque, pick-up

н. Schallplattenspieler

ЕЛИТА – особи, у т.ч. і серед культурно-мистецької інтелігенції, що виділяються серед ін. своїм суспільним становищем, розумом, здібностями; обранці, істеблішмент.

р. элита

а. elite

ф. élite

н. Elite

📖 Бухарин С., Малков С. Эволюция элиты. — М., 2014.; Федин В. Противоречия в организации элиты как система группообразующих признаков. — Саратов, 2004.; Хазин М., Щеглов С. Лестница в небо : диалоги о власти, карьере и мировой элите. — М., 2016.

ЕЛЛІНІЗМ – слово чи словесний зворот, запозичений із давньогрец. мови (акустика, баритон, диплом, корифей, музика, талант, театр, хор та ін.).

р. эллинизм

а. Hellenism

ф. hellénisme

н. Hellenismus

📖 Бенгтсон Г. Правители эпохи эллинизма. — М., 1982.; Бикерман И. Евреи в эпоху эллинизма. — М.; Иерусалим, 2017.; Блаватская Т. Из истории греческой интеллигенции эллинистического времени. — М., 1983.; Левек П. Эллинистический мир. — М., 1989.; Ранович А. Эллинизм и его историческая роль. — М.; Л., 1950.; Тойнби А. Эллинизм : история одной цивилизации. — Казань, 2010.; Чериковер В. Эллинистическая цивилизация и евреи. — СПб., 2010.; Эллинизм : восток и запад / К. Зельин, В. Гаилов, Г. Кошеленко. — М., 1992.; Эллинизм : экономика, политика, культура / Г. Кошеленко, Э. Фролов, В. Исаева. — М., 1990.

ЕМБІЄНТ – стиль електронної музики, заснований на модуляціях звукового тембру. Зародився в 1970-х. Класич. Е. властиво: а) наявність повільного, неявного ритму чи повна його відсутність; б) використання звуків природи чи «псевдоприроди»; с) відсутність мелодії як такої чи її непостійність і постійна «плинність»; д) упор на басові звуки й повну відсутність різких «рухів» і звуків; е) довга тривалість композиції від 10 хв. і більше; ф) нерідко відсутність вокалу.

а. ambient – навколишній, оточуючий

р. эмбиент

ЕМБЛЕМА – 1. В античному мистецтві спочатку камінець, потім взагалі прикраса. 2. Умовне або символічне зображення будь-якого поняття, ідеї, образу. Існують на різноманітних конкурсах, фестивалях, оглядах.

грец. *emblēma* – рельєфна прикраса, вставлений шматок

р. е́мблема

а. emblem

ф. emblème

н. Emblem

📖 Бурков В. Государственная геральдика и вексиллология : Россия, СНГ, Европа, Америка. — СПб., 2004.; Гибсон К. Символы, знаки, эмблемы, мифы в материальной и духовной культуре. — М., 2007.; Зайцев Б. Эмблематика Радянської України. — Х., 2007.; Махов А. Эмблематика. Макрокосм. — М., 2014.; Символы, знаки, эмблемы : энцикл. / авт.-сост. В. Андреева, В. Куклев, А. Ровнер. — М., 2008.; Сліпушко О. Давньоукраїнський бестіарій : нац. характер, суспільна мораль і духовність давніх українців у тваринних архетипах, міфах, символах, емблемах. — К., 2001.

ЕМІ – скорочення: електро/електронно-муз. інструменти. Див. *Електронні музичні інструменти*.

ЕМИГРАНТ, переселенець, експатріант, чужинець – особа, яка добровільно або вимушено переселилась із своєї країни за певними причинами для постійного чи тривалого проживання. Серед діячів естр. мистецтва – Н. Плевицька, О. Вертинський, О. Галич, Л. Мондрус, А. Ведищева, М. Шуфутинський, В. Токарьов, Д. Тухманов, М. Дунаєвський, Ж. Агузарова та ін. В деяких випадках є випадки повернення. Див. також *Еміграція*.

лат. *emigrans, emigrantis* – той, що виселяється

р. эмигрант

а. emigrant, emigre, exile

ф. émigrant

н. Emigrant, Auswanderer

📖 Бондаренко В., Честнова Е. Сто великих русских эмигрантов. — М., 2012.

ЕМИГРАЦІЯ, виселення, вигнання – 1. Переселення зі своєї батьківщини в ін. країну, зумовлене політ., соц.-економ., реліг. або ін. причинами. 2. Перебування за межами батьківщини внаслідок такого переселення. Див. також *Емігрант*.

лат. *emigrare* – переселятися, виселятися

р. эмиграция

а. emigration

ф. émigration

н. Emigration, Auswanderung

📖 Антропов О. История отечественной эмиграции. — Астрахань, 2011.; Антропов О. Третий путь для России : пореволюционные организации и движения рос. эмиграции 1920-1930-х гг. — Астрахань, 2011.; Бацак К. Італійська еміграція в Україні наприкінці XVIII - у першій третині XIX ст. — К., 2004.; Гуревич А. Мотивация эмиграции. — СПб., 2005.; Елпатьевский А. Испанская эмиграция в СССР. — М. ; Тверь, 2002.; Какурина М. Российская эмиграция в культурной жизни Германии в 1920-1933 гг. — М., 2004.; Розенблат А. Прощай, Россия! — Bloomington, 2004.; Семченко А. Внешкольное образование в деятельности педагогических учреждений и общественных объединений русской эмиграции. — Тамбов, 2001.; Словарь поэтов Русского Зарубежья / под общ. ред. В. Крейда. — СПб., 1999.; Українська еміграція : від минувшини до сьогодення / Б. Лановик та ін. — Тернопіль, 1999.; Українська еміграція : культурна праця укр. еміграції 1919-1939 / С. Наріжний. — К., 1999.; Федюк В., Урядова А. История русской эмиграции. — Ярославль, 2006.; Шкаровский М. История русской церковной эмиграции. — СПб., 2009.; Шмаглит Р. Русская эмиграция за полтора столетия. — М., 2005.

ЕМИРИТОН – електромоз. інструмент, постачаний клавіатурою фортеп. типу. Сконструйований у Рад. Союзі А. Римським-Корсаковим та А. Івановим за участі В. Крейцера і В. Дзержковича (1935).

р. эмиритон, назва походить від перших літер «электрический музыкальный инструмент» + прізвищ двох його конструкторів + слова «тон»

«**ЕММИ**» – приз у вигляді позолоченої статуетки із зображенням жіночої фігури, що тримає в руках земну кулю. Присуджується щорічно амер. Академією телевіз. мистецтва та науки за видатні досягнення у виконав. мистецтві та за створення телепрограм. Серед лауреатів – Б. Манілоу, Б. Стрейзанд, Л. Міннеллі та ін.

р. Эмми

а. Emmy award

ЕМОЦІЇ, пристрасті – психічні переживання, душевне хвилювання, що виникають в результаті впливу зовнішніх і внутрішніх подразників. Термін вживається в широкому розумінні для позначення будь-яких можливих душевних переживань і у вузькому значенні, коли Е. ґрунтуються на безумовному рефлексі, інстинктивних виявах психіки. Характерні для людей творч. професій.

лат. *emovere* – збуджувати, хвилювати

р. эмоция

а. emotion

ф. émotion

н. Emotion, Gemütsregung, Gemütsbewegung

📖 Аболин Л. Психологические механизмы эмоциональной устойчивости человека. — Казань, 1987.; Айрапетов С. Здоровье, эмоции, красота. — Ереван, 1986.; Алексеева Л. Мотивация и эмоции. — Тюмень, 2011.; Валяева О. 41 способ проживания негативных эмоций. — М., 2017.; Вартанян Г., Петров Е. Эмоции и поведение. — Л., 1989.; Волюнкина Г., Суворов Н. Нейрофизиологическая структура эмоциональных состояний человека. — Л., 1981.; Гозман Л. Психология эмоциональных отношений. — М., 1987.; Гоулман Д. Эмоциональный интеллект на работе. — М. ; Владимир, 2010.; Додонов Б. В мире эмоций. — К., 1987.; Жуковец Р. Как укротить эмоции. — СПб., 2015.; Изард К. Эмоции человека. — М., 1980.; Ильюченко Р. Эмоции и память. — Новосибирск, 1988.; Каниц А. EQ. Управление эмоциями. — М., 2012.; Карпов А., Петровская А. Психология эмоционального интеллекта. — Ярославль, 2008.; Кепалайте А. Интеллект. Эмоции. — Шяуляй, 1982.; Кли-

ментова О. Вербальна сугестія та емоції. — К., 2012.; Куликов В., Ковалев А. Эмоции и чувства в жизни человека. — Иваново, 1997.; Куценко Б. Эмоции и религия. — К., 1982.; Линденфилд Г. Как справиться с гневом : позитив. стратегия упр. сильными эмоциями. — М., 1997.; Лук А. Эмоции и личность. — М., 1982.; Мак-Кей М., Роджерс П., Мак-Кей Ю. Укрощение гнева. — СПб., 1997.; Миронова Л. Эмоции как энергия жизни. — М., 2014.; Морозов В. Язык эмоций в мире животных и человека. — Рига, 1988.; Морозов В. Язык эмоций и эмоциональный слух. — М., 2017.; Нейдхард Д., Вейнштейн М., Конри Р. Властелин эмоций : как сохранить спокойствие в любой ситуации. — СПб., 1997.; Носенко Э. Эмоциональное состояние и речь. — К., 1981.; Панаиотида Э. Эмоции в музыке и в нас. — Владикавказ, 2013.; Панов В. Эмоции. Мифы. Разум. — М., 1992.; Петросян Р. Роль эмоций и воли в духовном развитии личности. — Ереван, 1991.; Поветкина И. Психофизиология эмоций. — Волгоград, 2012.; Пулатов А., Никифоров А. Эмоции в жизни человека. — Душанбе, 1985.; Рогов Е. Эмоции и воля. — М., 2001.; Романова Н. Поетичні погляди давніх германців на світ та емоції. — Херсон, 2017.; Трофименко Т. Эмоции без правил между мужчиной и женщиной. — Ростов н/Д, 2014.; Уоммак Э. Обуздание эмоций. — СПб., 2013.; Фельдман Барретт Л. Як народжуються емоції. — Х., 2018.; Физиологические компоненты эмоций человека / А. Яроцкий, А. Коробков, А. Попов и др. — Таш., 1980.; Шаховский В. Эмоции : долингвистика, лингвистика, лингвокультурология. — М., 2013.; Эмоции и память : реальность и мифы. — Новосибирск, 1988.; Эмоция, творчество и искусство : Т. 1 / редкол. : Л. Дорфман и др. — Пермь, 1998.; Эмоция, творчество и искусство : Т. 2 / редкол. : Л. Дорфман и др. — Пермь, 1997.

ЕМСИ, МС – артист, який у супроводі електрон. танц. музики виголошує зі сцени слова, заздалегідь складені чи зімпровізовані, звичайно у вигляді репу. МС проводить вечори, знайомить гостей, проводить конкурси, повинен мати чималий словарний запас, відчуття гумору, уміти імпровізувати.

a. MC – Master of Ceremonies

p. Эмси

ЕНДОРСЕР – музикант, який використовує інструменти будь-якої фірми за контрактом, таким чином слугує своєрідною рекламою, при цьому не маючи права грати на муз. інструментах ін. фірм.

a. *endorser* – прихильник, прибічник

p. сторонник

ЕНТЕРТЕЙНЕР – на межі XIX-XX ст. так інколи називали естр. джаз. піаністів, переважно виконавців регтаймів.

a. entertainer

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ – наукове або науково-попул. довідкове видання, яке містить в собі зібрання знань по всім (універсальна) або окремим (галузеві) галузям знань.

грец. *enkyklopaideia* – коло знань

p. енциклопедія

a. encyclop(a)edia

ф. encyclopédie

н. Enzyklopädie

📖 Алексеев А. Кто есть кто в российской рок-музыке. — М., 2009.; Алексеев А. Кто есть кто в советском роке. — М., 1991.; Алексеев А., Бурлака А. Энциклопедия российской поп- и рок-музыки. — М., 2001.; Бондаренко В., Дроздов Ю. Энциклопедия популярной музыки. — Мн., 2006.; Бочаров О. Панк-энциклопедия. — М., 2008.; Бурлака А. Рок-энциклопедия : попул. музыка в Ленинграде-Петербурге : Т. 1. — СПб., 2007.; Бурлака А. Рок-энциклопедия : попул. музыка в Ленинграде-Петербурге : Т. 2. — СПб., 2007.; Бурлака А. Рок-энциклопедия : попул. музыка в Ленинграде-Петербурге : Т. 3. — СПб., 2007.; Василевский В. Rock guide. Рок-справочник. — Новосибирск, 2005.; Говорков Н. справочник по рок- и поп-прогрессиву. — Н. Новгород, 1998.; Джаз в России / сост. В. Фейертаг. — СПб., 2009.; Дюков М. Кто есть кто в русском шансоне? — Калининград, 2009.; Золотое подполье : полная ил. энцикл. рок-самиздата : 1967-1994 / авт.-сост. А. Кушнир. — Новгород, 1994.; Кастальский С. Рок-энциклопедия. — М., 1995.; Коваленко С. Современные музыканты : поп, рок, джаз. — М., 2002.; Кокарев А. Панк-рок от А до Я. — М., 1992.; Колесников В. Тлумачний словник джазу. — Донецьк, 2010.; Крэмpton Л., Риз Д. Rock&Pop энциклопедия. — М., 2004.; МақДермот А. Лирическая рок-энциклопедия. — М., 1993.; Меньшиков В. Энциклопедия рок-музыки. — Таш., 1992.; Пономаренко А. Битлз. — СПб., 1996.; Популярна музика / авт.-уклад. В. Откидач. — Х., 2018.; Популярная музыка за рубежом / ред. В. Ястребов. — Ульяновск, 1997.; Рок-музыка в СССР / сост. А. Троицкий. — М., 1990.; Симоненко В. Українська енциклопедія джазу. — К., 2004.; Фейертаг В. Джаз. — СПб., 2008.; Фейертаг В. Джаз в России. — СПб., 2009.; Эстрада России. XX век / отв. ред. Е. Уварова. — М., 2004.; Югин И. Рок-лексикон. — М., 2011.; Ястребов В. Женщины в зарубежной популярной музыке. — М., 2004.

ЕПАТАЖ, скандальна витівка – поведінка, що порушує узвичаєні норми та правила. На естраді деякі співаки використовують Е. для створення певної сцен. дії (Мадонна, Е. Преслі, Е. Купер, «Kiss», М. Джексон, Б. Мойсеев, М. Распутіна, Ж. Агузарова, «Ленинград»). До Е. також можна віднести назви друкованої продукції самвидаву (В РОЖУ – Вопросы РОК-ЖУрналистики), назви груп («Крематорий», «Автоматические удовлетворители», «Сибирские мастурбаторы», «ГрОб» – «Гражданская оборона»), слова в піснях та ін.

ф. *épatage*

p. эпатаж

a. shocking

ЕПИГОНСТВО – неоригінальне наслідування якого-небудь діяча, напряму в політиці, науці, мистецтві.

грец. *epigonos* – народжений після

p. эпигонство

a. (feeble) imitation, unoriginal following

ф. imitation faible

н. Epigontum, Epigonismus

ЕПІДЕМІЯ – *надзвичайно швидке поширення чого-небудь, зокрема, рок-, поп-музики тощо.

грец. *epidēmia* – повальна хвороба

р. эпидемия

а. epidemic

ф. épidémie

н. Epidemie

ЕПІЛОГ – 1. У давньогрец. драмі – заключне звертання до глядачів, де пояснювалися наміри автора або характер постановки. 2. Заключна частина оперети, вистави, конц. заходу. 3. *Кінець, розв'язка чого-небудь.

грец. *epilogos* – заключна частина промови

р. эпилог

а. epilogue

ф. épilogue

н. Epilog

ЕПІТАФІЯ – надгробний напис, звичайно віршований. Інколи цитуються власні слова померлого або спеціально для цього написані. Існує на могилах багатьох видатних діячів культури й мистецтва.

грец. *epitaphios* – надгробний, *epi...* + *taphos* – могила

р. эпитафия

а. épitaph

ф. épitaphe

н. Epitaph, Epitaphium

📖 Мурьянов М. Пушкинские эпитафии. — М., 1995.; Хоментовская А. Итальянская гуманистическая эпитафия. — СПб., 1995.; Царькова Т. Русская стихотворная эпитафия XIX-XX веков. — СПб., 1999.; Циганок О. Фунеральне письменство в українських поетиках та риториках XVII - XVIII ст. — Вінниця, 2014.

ЕПІЦЕНТР – *місце, де з найбільшою силою щось відбувається, проявляється. Так, США та Англія були Е. розвитку рок-музики.

р. эпицентр

а. epicentre

ф. épicerentre

н. Epizentrum

ЕРА ДЖАЗУ – див. *Джазова ера*.

«ЕРМИТАЖ» – 1. Моск. сад, в якому було багато розважальних заходів, закладів, театрів тощо. 2. Моск. ресторан, де виступало чимало естр. зірок.

р. «Эрмитаж»

ЕРУДИЦІЯ – глибока обізнаність, начитаність, знання в певній галузі.

лат. *eruditio* – вченість, пізнання

р. эрудиция

а. erudition, learning, knowledge, pedantry, scholarship

ф. érudition

н. Erudition, Gelehrsamkeit, Wissen

📖 Татьяна Т. Большая энциклопедия маленького эрудита. — М. ; СПб., 2013.

ЕСІД-РОК – див. *Психоделія*.

р. эсид-рок

а. acid rock

ЕСІД-ХАУЗ – 1. Муз. стиль, поєднання електронної танц. музики з ідеологією хіпі в сер. 1980-х рр. Від ін. напрямів відрізняється великою кількістю типових синтезаторних звуків, а також більш глибоким психоделічним саундом. Важливим фактором є практично повна відсутність вокалу. 2. Стиль сучасн. танц. музики (120-140 уд./хв.), став прародичем «музики екстремальностей» (використання багатого набору ударних). Сам стиль народжував у своїх надрах багато експериментів.

р. эсид-хауз

а. acid house

ЕСТРАДА (1) – вид мистецтва, що включає до себе т.зв. малі форми драматургії, драм. та вок. мистецтва, музики, хореографії, цирку тощо. В концертах окремі закінчені номери об'єднані конферансом або нескладним сюжетом. Як самостійне мистецтво сформувалося в кінці XIX ст.

р. эстрада

а. variety (art)

ф. estrade

н. Estrade, bunte Bühne

📖 Ардов В. Эстрада. — М., 1965.; Аскинази В. Джаз, рок, эстрада, классика. — СПб., 2008.; Аскинази В. Джаз, рок, эстрада, классика. — СПб., 2008.; Бродская Н. Голая правда о звездах эстрады. — М., 2007.; Вартанов А. Телевизионная эстрада. — М., 1982.; Васильченко А. «Лили Марлен» и другие : эстрада Третьего рейха. — М., 2011.; Воображаемый концерт : расск. о мастерах сов. эстрады / ред.-сост. А. Бейлин. — Л., 1971.; Вульф В. Идолы – «звезды» – люди : эссе о «звездах» эстрады и театра с мировым именем. — М., 1995.; Гершуни Е. Заметки о музыкальной эстраде. — Л., 1963.; Гершуни Е. Рассказы-вау об эстраде. — Л., 1968.; Гершуни Е. Советская эстрада. — Л., 1959.; Гордон Д. Звезды эстрады : сб. интервью. — Х., 2005.; Григорьев В. Исполнитель и эстрада. — М., 2006.; Дмитриев Ю. Искусство советской эстрады. — М., 1962.; Дмитриев Ю. Русская советская эстрада. 1930-1945. — М., 1977.; Дмитриев Ю. Советская эстрада. — М., 1968.; Дмитриев Ю. Эст-

рада и цирк глазами влюбленного. — М., 1971.; Эстрада : бібліогр. покажч. / уклад. В. Откидач. — Х., 2011.; Звезды российской эстрады. 2005 / А. Алаев и др. — М., 2006.; Звезды царской эстрады / авт.-сост. М. Кравчинский. — Н. Новгород, 2011.; Известная и неизвестная эстрада конца XIX – начала XX веков : каталог фонда цензуры произведений для эстрады / сост. А. Лопатин. — СПб., 2010.; Измайлов Л. Какие люди! : расск. об известных людях эстрады, музыки, литературы. — М., 2008.; Иофьев М. Профили искусства. Лит-ра, т-тр, живопись, эстрада, кино. — М., 1965.; Кадцын Л. Массовое музыкальное искусство XX ст. : эстрада, джаз, барды и рок в их взаимосвязи. — Екатеринбург, 2006.; Клитин С. Артисты в открытом пространстве : беседы об искусстве эстрады. — СПб., 2012.; Клитин С. История искусства эстрады. — СПб., 2008.; Клитин С. Эстрада : проблемы теории, истории и методики. — Л., 1987.; Конников А. Мир эстрады. — М., 1980.; Коралли В. Сердце, отданное эстраде. — М., 1988.; Краскова В. Звезды кремлевской эстрады. — Мн., 1998.; Краснянский Э. Встречи в пути. Театр. Эстрада. Цирк. — М., 1967.; Кузнецов Е. Из прошлого русской эстрады. — М., 1958.; Куликова И. Музыкальная молодёжная эстрада США и стран Запада. — М., 1978.; Лепша І. Пісня буде поміж нас : зірки укр. естради. — К., 1989.; Лузина Л. Звезды эстрады и кино в зеркале скандальной журналистики. — Х., 2005.; Луначарский А. О массовых празднествах, эстраде, цирке. — М., 1981.; Мархасев Л. XX век в легком жанре : взгляд из Петербурга – Петрограда – Ленинграда : хронограф муз. эстрады 1900-1980. — СПб., 2006.; Мастера эстрады : сб. / сост. Б. Поюровский. — М., 2003.; Музыка. Творчість. Эстрада : бібліогр. покажч. / уклад. В. Откидач. — Х., 2015.; Музична естрада : слов. / уклад. В. Откидач. — Х., 2004.; Музыкальная эстрада социалистических стран / сост. В. Ястребов. — М., 1983.; Музыкальная эстрада СССР / сост. В. Ястребов. — М., 1983.; Нестьев И. Звезды русской эстрады. — М., 1974.; Николаева А., Рыбакова Е., Яснев А. Этно-эстрада в современной культуре. — СПб., 2015.; Поплавский М. Антологія сучасної української естради. — К., 2004.; Проблемы развития современного эстрадного искусства / отв. ред. Е. Дуков. — М., 1988.; Роганков Б. Звезды и звездочки : литература, кино, эстрада. — Тула, 2003.; Русская советская эстрада : т. 1 (1917-1929) / отв. ред. Е. Уварова. — М., 1976.; Русская советская эстрада : т. 2 (1930-1945) / отв. ред. Е. Уварова. — М., 1976.; Русская советская эстрада : т. 3 (1946-1977) / отв. ред. Е. Уварова. — М., 1981.; Рыбакова Е. Развитие музыкального искусства эстрады в современной России. — СПб., 2006.; Савченко Б. Кумиры забытой эстрады. — М., 1992.; Савченко Б. Кумиры российской эстрады. — М., 2003.; Савченко Б. Московская эстрада в лицах. — М., 1997.; Савченко Б. Эстрада ретро. — М., 1996.; Сидельников В. Русское народное творчество и эстрада. — М., 1950.; Скороходов Г. Звезды советской эстрады. — М., 1986.; Степанов Е. Формула успеха. «Звезды» российской эстрады и шоу-бизнеса отвечают на вопросы. — М., 2013.; Театр. Цирк. Эстрада. Глазами влюбленного : сб. ст / сост. О. Кузнецова и др. — М., 2011.; Театр. Эстрада. Цирк : сб. / отв. ред. С. Макаров. — М., 2006.; Черноус М. Социально-экономические и организационно-творческие механизмы функционирования музыкальной эстрады. — М., 1987.; Шаболтай П. Старая золотая эстрада глазами очевидцев. — М., 2010.; Шаболтай П. Эстрада по обе стороны Москвы-реки. — М., 2006.; Шароев И. Многоликая эстрада : за кулисами кремлевских концертов. — М., 1995.; Энциклопедический словарь юного зрителя. Театр. Кино. Цирк. Эстрада. Телевидение / ред. кол. — М., 1989.; Эстрада : что? где? зачем? / отв. ред. Е. Уварова. — М., 1988.; Эстрада без парада / сост. Т. П. Баженова; Вступ. ст. Е. Уваровой]. - М. : Искусство, 1991.; Эстрада России. XX век : энцикл. / отв. ред. Е. Уварова. — М., 2004.; Эстрада сегодня и вчера : о некоторых эстр. жанрах XX–XXI вв. / отв. ред.-сост. О. Кузнецова. — М., 2010.; Юсупов Л. История узбекской музыкальной эстрады. — Елец, 2004.

ЕСТРАДА (2), кін, подіум, поміст – сцен. майданчик (постійний або тимчас.) для конц. виступів артистів.

ісп. *estrado* – підмостки

р. подиум, эстрада

а. podium, platform, rostrum, stand

ф. podium

н. Podium, Estrade, Konzertbühne

ЕСТРАДНА МУЗИКА – див. *Легка музика*.

ЕСТРАДНИЙ АКТОР – актор, творч. діяльність якого проходить переважно на конц. естраді.

р. эстрадный актер

а. variety actor, elocutionist, reciter

ам. variety performer

ф. déclamateur, diseur, fantaisiste

н. Vortragskünstler

ЕСТРАДНИЙ ОРКЕСТР – інстр. колектив, репертуар якого складається з легкої та розважально-танц. музики. Акомпанує також виконавцям пісень та ін. майстрам естр. жанру. Чисельність інструментів може бути збільшена за рахунок струн. групи, а також латиноамер. удар. інструментів. У такому випадку Е.о. може називатись естр.-симф. (див.) Подібні колективи з'явилися на поч. 1920-х рр. у США, потім в Європі, у т.ч. і в СРСР.

р. эстрадный оркестр

а. variety orchestra

ф. orchestre d'estrade

н. Bühnenorchester, Estradenorchester

📖 Большой эстрадный оркестр НЭТИ : К 40-летнему юбилею / Б. Токарев и др. — Новосибирск, 2001.; Вагин Э. Это было недавно... : о друзьях, о нашем времени и Большом эстрад. оркестре НЭТИ. — Новосибирск, 2003.; Гордеев В. Дирижирование джазом. — М., 2006.; Кузнецов В. Работа с самостоятельными эстрадными оркестрами и ансамблями. — М., 1986.; Кузнецов В. Теория и методика учебно-творческого процесса в любительских эстрадных оркестрах и ансамблях. — М., 2000.; Мохонько А. Методика работы с эстрадным оркестром. — Кемерово, 2013.; Саймон Д. Гленн Миллер и его оркестр. — СПб., 2005.; Соколов А. Практическое руководство любительскими эстрадными и джазовыми оркестрами. — М., 2004.; Стронгин В. Гленн Миллер : блюз-любовь : история трагической любви. — М., 2012.

ЕСТРАДНИЙ СПІВАК – співак, конц.-гастрольна діяльність якого проходить переважно на конц. естраді.

р. эстрадный певец

a. pop singer
ф. chanteur de musique légère/de chansons à la mode
н. Schlagersänger

ЕСТРАДНО-СИМФОНІЧНИЙ ОРКЕСТР – великий інстр. склад, здатний об'єднати виконавські принципи різних видів муз. мистецтва. Попередником ЕСО був симфоджаз, який виникнув у США на поч. 1920-х. Термін ЕСО з'явився в 1954, так став називатися Естр. оркестр Всесоюз. радіо і ТБ під керівництвом Ю. Силантьєва. У супроводі ЕСО виступали естр. співаки під час різних пісенних фестивалів, конкурсів, оглядів тощо.

ЕТАЛОН – *мірило, зразок для порівнювання із чим-небудь, в т.ч. і конц.-мистецькому розумінні.

ф. étalon
р. эталон
а. standard, model
ф. standard
н. Etalon

«**ЕТЕРНА**» – марка грамплатівок і компакткасет, що випускались нім. підприємством «VEB Deutsche Schallplatten».

н. Eterna
р. Этерна

ЕТИКА – 1. Наука про мораль, її походження, розвиток і роль у суспільному та особистому житті людей. 2. Норми поведінки, сукупність моральних правил якого-небудь класу, суспільної організації, професії.

р. этика
а. ethics
ф. éthique
н. Ethik, Sittenlehre

Алейникова Т. Лингвистическое моделирование двуязычного словаря по этике. — Омск, 2015.; Баранов Г. Этика : словарь понятий. — Омск, 2005.; Беспалова Ю. Деловая этика и деловой этикет. — Тюмень, 2003.; Давыдов Ю. Этика любви и метафизика своеволия. — М., 1989.; Данилкова М. Этика и современность. — Новосибирск, 2011.; Де Джордж Р. Деловая этика. — М., 2003.; Законы общества : Народы. Сознание. Этика. Эстетика. Рынок. Словарь / ред.-сост. С. Бердышев. — М., 2002.; Канке В. Этика ответственности : теория морали будущего. — М., 2003.; Костина И. Деловая этика. — Воронеж, 2006.; Краткий словарь по этике / Л. Архангельский и др. — М., 1965.; Кропоткин П. Этика. — М., 1991.; Лосева О. Культура делового общения. — Саратов, 2003.; Маслеев А. Этика и профессиональная этика. — Екатеринбург, 2007.; Основы эстетики и этики / М. Гудова и др. — Екатеринбург, 2013.; Радлов Э. Философский словарь логики, психологии, этики, эстетики и истории философии. — М., 2015.; Словарь по этике / авт.-сост. М. Зарипов и др. — Казань, 2012.; Словарь по этике / С. Аверинцев и др. — М., 1989.; Уткин Э. Этика бизнеса. — М., 2003.; Федоренко Е. Профессиональная этика. — К., 1983.; Этика : словарь афоризмов и изречений : Т. 1 : А-О / сост. В. Назаров, Е. Мелешко. — М., 1999.; Этика : словарь афоризмов и изречений : Т. 2 : П-Я / сост. В. Назаров, Е. Мелешко. — М., 1999.; Этика в зеркале поэзии / авт.-сост. М. Есикова, Г. Дробжева. — Тамбов, 2004.; Этика : диалоговый словарь / под общ. ред. А. Похилько. — Армавир, 2009.

ЕТИКЕТ – установлені норми поведінки та правила ввічливості в якому-небудь товаристві, в конц.-творч. житті, на сцені.

р. этикет
а. étiquette
ф. étiquette
н. Etiquette

Алехина И. Имидж и этикет в бизнесе. — М., 2005.; Андреев В. Современный этикет и русские традиции : хороший тон в доме и семье, этикет общения, деловой этикет. — М., 2005.; Арцишевский И. Мобильный этикет. — СПб., 2017.; Астафьева О., Бухтиярова Л., Волченко Л. Государственный служащий : культура поведения и деловой этикет. — М., 1999.; Бондаренко Э. Ваш друг-этикет. — Калининград, 1996.; Вос Е. Этикет на собеседовании. — М., 2014.; Деловое общение. Деловой этикет / авт.-сост. И. Кузнецов. — М., 2012.; Деловое общение. Деловой этикет / авт.-сост. И. Кузнецов. — М., 2012.; Егоров П., Руднев В. Основы этики и эстетики. — М., 2012.; Золотая книга этикета / авт.-сост. В. Андреев. — М., 2004.; Колесникова Л. Этикет. — Орел, 1998.; Корчинова О. Детский этикет. — Ростов н/Д, 2002.; Кузнецов И. Деловой этикет. — М., 2011.; Кузьмин Э. Дипломатическое и деловое общение : правила игры. — М., 2005.; Логутова Е., Якиманская И., Биктина Н. Психология делового общения. — Оренбург, 2013.; Лосева О. Культура делового общения. — Саратов, 2003.; Максимовский М. Этикет делового человека. — Краснодар, 1996.; Мобильный этикет / под ред. И. Стернина. — Воронеж, 2016.; Ниссен В., Карасева Т. Русский речевой этикет. — М., 2011.; Полная энциклопедия этикета / сост. А. Кривошей. — Донецк, 2012.; Пост Э. Этикет. — М., 1996.; Пуртова Т. Мастерская педагогического общения. — Красноярск, 2004.; Романова А., Сухарева Е. Современный этикет. — М., 2014.; Сабат Э. Бизнес-этикет. — М., 1998.; Сегаловф Н. Этикет. — М., 2006.; Серова Л. Деловой этикет для будущей карьеры. — М., 2017.; Речевой этикет. Рус.-франц. соответствия : справ. / Н. Формановская, Г. Соколова. — М., 2005.; Шалаева Г., Иванова Н. Правила этикета для умников и умниц. — М., 2009.; Шашенков В. Этикет как важная часть общечеловеческой культуры. — М., 1996.; Школа этикета : поучения на всякий случай / авт.-сост. Л. Лихачева. — Екатеринбург, 1997.; Шорыгина Т. Этикет для малышей. — М., 2003.; Этикет : кр. энцикл. / отв. ред. Л. Ошеверова. — М., 2011.; Этикет : умение жить и вести себя дома, в семье и в о-ве / сост. Николаева, Петров. — М., 1996.

ЕТИКЕТКА – ярлик на товарі, експонаті з вказівкою найменування й адреси виробника, назви, споживчих якостей та якості товару, ціни та ін. відомостей.

ф. étiquette
р. этикетка

a. label, sticker

н. Etikett, Etiket, Marke

ЕТУАЛЬ – модна арт. в театрі розважального жанру.

ф. étoile – зірка

р. етуаль

ЕФЕКТ – 1. Враження, справлене на кого-небудь ким-чим, будь-чим. 2. Засіб, прийом для створення певного враження (світлове, шумове тощо).

лат. *effectio* – приведення в дію

р. эффект

а. effect(s)

ф. effet

н. Effekt

«**ЄВРОБАЧЕННЯ**» (1) – міжнар. телемережа, заснована в 1954 р. у рамках Європ. союзу віщання.

«**ЄВРОБАЧЕННЯ**» (2) – щорічний конкурс виконавців естр. пісні. Проводиться по чергово в різних країнах, перший в Швейцарії (1956). Ідея була запозичена у фестивалю пісні в Сан-Ремо. На «Є.» оцінюється пісня, а не виконавець (від 1 до 12 балів). Нац. журі + глядацьке голосування кожної країни по телефону передає свої бали. Країна-переможець на наступний рік приймає конкурс.

1956 – Швейцарія (Л. Ассія, Швейцарія)

1957 – Зах. Германія (К. Броккен, Голландія)

1958 – Нідерланди (А. Клаво, Франція)

1959 – Франція (Т. Схолтен, Голландія)

1960 – Англія (Ж. Буайє, Франція)

1961 – Франція (Ж.-К. Паскаль, Франція)

1962 – Люксембург (І. Обре, Франція)

1963 – Англія (Г. і Ю. Ингманн, Данія)

1964 – Данія (Д. Чінкветті, Італія)

1965 – Італія (Ф. Галль, Франція)

1966 – Люксембург (У. Юрген, Австрія)

1967 – Австрія (С. Шоу, Англія)

1968 – Англія (Массіель, Іспанія)

1969 – Іспанія (Ф. Боккара, Франція; Л. Кюр, Голландія; Саломе, Іспанія; Лулу, Англія)

1970 – Нідерланди (Д. Скеллон, Ірландія)

1971 – Ірландія (Северін, Франція)

1972 – Англія (В. Леандрос, Європа)

1973 – Люксембург (А.-М. Давид, Франція)

1974 – Англія («АВВА», Швеція)

1975 – Швеція («Teach-In», Нідерланди)

1976 – Нідерланди («Brotherhood of Man», Англія)

1977 – Англія (М. Міріам, Франція)

1978 – Франція (І. Коен, Ізраїль)

1979 – Ізраїль (Г. Атарі, Ізраїль)

1980 – Нідерланди (Д. Логан, Ірландія)

1981 – Ірландія («Bucks Fizz», Англія)

1982 – Англія (Ніколь, Німеччина)

1983 – Зах. Германія (К. Ерме, Франція)

1984 – Люксембург («Herreys», Швеція)

1985 – Швеція («Bobbysocks», Норвегія)

1986 – Норвегія (С. Кім, Бельгія)

1987 – Бельгія (Д. Логан, Ірландія)

1988 – Ірландія (С. Діон, Швейцарія)

1989 – Швейцарія («Riva», Югославія)

1990 – Югославія (Т. Кутуньо, Італія)

1991 – Італія (Карола, Швеція)

1992 – Швеція (Л. Мартін, Ірландія)

1993 – Ірландія (Н. Кавана, Ірландія)

1994 – Ірландія (П. Харрінгтон & Ч. Макгеттіган, Ірландія)

1995 – Ірландія («Secret Garden», Норвегія)

1996 – Норвегія (Е. Куїнн, Ірландія)

1997 – Ірландія («Katrina and the Waves», Англія)

1998 – Англія (Дана Інтернешнл, Ізраїль)

1999 – Ізраїль (Ш. Переллі, Швеція)

2000 – Швеція («Olsen Brothers», Данія)

2001 – Данія (Т. Падар & Д. Бентон, Естонія)

2002 – Таллінн (Marie N, Латвія)
2003 – Латвія (С. Еренер, Турція)
2004 – Турція (Руслана, Україна)
2005 – Україна (О. Папарізу, Греція)
2006 – Греція («Lordi», Фінляндія)
2007 – Фінляндія (М. Шерифович, Сербія)
2008 – Сербія (Д. Білан, Росія)
2009 – Росія (О. Рибак, Норвегія)
2010 – Норвегія (Л. Мейер-Ландрут, Німеччина)
2011 – Німеччина (Н. Джамал & Е. Гасимов, Азербайджан)
2012 – Азербайджан (Лорін, Швеція)
2013 – Швеція (Е. Форест, Данія)
2014 – Данія (К. Вурст, Австрія)
2015 – Австрія (М. Сельмерльов, Швеція)
2016 – Швеція (Джамала, Україна)
2017 – Україна (С. Собрал, Португалія)
2018 – Португалія (Н. Барзілай, Ізраїль)
2019 – Ізраїль (Д. Лоренс, Нідерланди)

р. еurovisione

а. Eurovision Song Contest

а., ф., н. Eurovision

📖 О'Коннор Д. Евровидение : официальная история конкурса песни. — СПб., 2009.

«ЄВРОБАЧЕННЯ» (дитяче) – щорічний міжнар. телевіз. пісенний конкурс дітей до 15 років. Перший такий конкурс був започаткований в 2003 р. Є деякі розбіжності з дорослим конкурсом: обов'язковим є виконання пісні держ. мовою; країна-переможниця не отримує автоматичного права на проведення наступного конкурсу; виконавець має бути громадянином держави, яку він презентує; максимальна кількість учасників – 18; починаючи з 2005 кожний конкурс має свій слоган («хай грає музика», «відчуй чарування», «будь креативним», «разом» та ін.). В 2012 Н. Петрик стала переможницею.

а. Junior Eurovision Song Contest

у. дитячий конкурс пісні Євробачення

р. детский конкурс песни Евровидение

ЄВРОДИСКО – стиль поп-музики, що виник на поч. 1970-х рр. в Європі в результаті широкого поширення дискотек. Спочатку створення та виконання пісень в стилі диско було привілеєм чорношкірих музикантів США. Однак їх велика популярність невдовзі зацікавила численні фірми грамзапису, у т.ч. й європ. Зародження цього напрямку пов'язано з ім'ям італ. композитора та продюсера Д. Мородера, який заснував свою фірму у Мюнхені. Не зважаючи на амер. походження, диско-музика стала впливовішою саме у європ. обличчі. Диско-бізнес в Європі переріс рівень суто муз. бізнесу, ставши навіть складовою частиною економіки деяких країн («АВВА» у Швеції). Вплив європ. диско в США почав відчуватися в другій пол. 1970-х рр. Найпотужніший вплив на амер. диско-культуру справила група «Bee Gees». Серед представників – «Boney M», «Modern Talking», «АВВА» та баг. ін.

р. евродиско

а. eurodisco

Ж

ЖАНР – сукупність складових, які при всіх відмітних особливостях кожного з них характеризуються єдиною дійовою ознакою; поділення кожного виду мистецтва, обумовлене різноманіттям конкретних можливостей худож. засвоєння діяльності. В історії теорет. усвідомлення цих можливостей пропонувались різні принципи жанрового поділення – тематичні, структурні, функціональні. Кожний Ж. розпадається на декілька піджанрів. У результаті один і той же твір мистецтва можна віднести до декількох жанрових груп.

лат. *genus* – рід, вид

а., ф. genre

н. Genre

📖 Андрущенко Е. Мюзиклы Э. Ллойда-Уэббера конца 1960-1980-х годов : Сюжеты. Жанр. Стилистика. — Ростов н/Д, 2007.; Березовчук Л. Жанровый канон мюзикла в зарубежном кино с 1972 по 2002 г. — СПб., 2003.; Булышко М. Жанр песни. — Пермь, 1961.; Бурлина Е. Культура и жанр. — Саратов, 1987.; Воскресенский С. Эстрадные жанры. — М., 1930.; Енукидзе Н. Популярные музыкальные жанры : из истории джаза и мюзикла. — М., 2004.; Зайцев В. Окуджава, Высоцкий, Галич : поэтика, жанры, традиции. — М., 2003.; Иванова Л. Артистам музыкального жанра. — М., 1976.; Кадцын Л. Бытовые и концертные жанры музыкального искусства. — Екатеринбург, 2010.; Кашина Н. Жанр как эстетическая категория. — М., 1984.; Конен В. Третий пласт : новые мас. жанры в музыке XX в. — М., 1995.; Костюк Е. Популярные музыкальные направления и жанры XX в. : джаз, мюзикл, рок-музыка, рок-опера. — СПб., 2008.; Лавров Н., Лаврова В. Премия «Оскар» : награды, рекорды, фильмы, рейтинги, жанры. — Ростов н/Д, 2002.; Ладенкова Е., Сергеев В. Человек и музыка : влияние

муз. жанров на формирование личности в условиях мегаполиса. — М., 2003.; Лобанова М. Музыкальный стиль и жанр. — М., 1990.; Мазель Л. Строеие музыкальных произведений. — М., 1986.; Макаревский Д. Про этот нелегкий «легкий» жанр. — Од., 2006.; Мархасев Л. XX век в легком жанре. — СПб., 2006.; Мархасев Л. В легком жанре. — Л., 1986.; Между обществом и властью : массовые жанры от 20-х к 80-м годам XX века / ред.-сост. Е. Дуков. — М., 2002.; Мишина Л. Жанр автобиографии в истории американской литературы. — Чебоксары, 2010.; Музыкальный театр : драматургия и жанры / редкол. : Косачева и др. — М., 1983.; Советский музыкальный театр : проблемы жанров / ред.-сост. М. Тараканов. — М., 1982.; Фрейденберг О. Поэтика сюжета и жанра. — М., 1997.; Эстрада сегодня и вчера : о некоторых эстр. жанрах XX–XXI вв. / отв. ред.-сост. О. Кузнецова. — М., 2010.; Янковский М. Оперетта : возникновение и развитие жанра на Западе и в СССР. — М.; Л. : Искусство, 1937.

ЖАРГОН – умовна говірка якої-небудь соц. або професійної групи, що відрізняється від літ. мови особливим складом слів і висловів, незрозумілих для сторонніх, сприйнятлива тільки у певному середовищі; арг, сленг.

ф. jargon

а. slang, lingo

ф. argot

н. Kauderwelsch, Jargon, Sondersprache

📖 Анищенко О. Генезис и функционирование молодежного социолекта в русском языке национального периода. — М., 2010.; Анищенко О. Словарь русского школьного жаргона XIX века. — М., 2007.; Арбатский Л. Ругайтесь правильно : довольно толковый слов. рус. брани. — М., 1999.; Арбатский Л. Толковый словарь русской брани. — М., 2000.; Байков В., Беме И. Немецко-русский, русско-немецкий словарь : совр. лексика, идиомы, разговорные выражения, молодеж. жаргон. — М., 2005.; Байрамова Л., Халиуллова Н. Словарь русского и английского жаргона наркоманов : словарь антиценностей. — Казань, 2009.; Беглова Е. Некодифицированная лексика в печатных СМИ 1990-2000-х годов. — Уфа, 2006.; Беглова Е., Дударева З. Жаргонизмы в русском языке. — Стерлитамак, 1994.; Бондалетов В. В.И. Даль и тайные языки в России. — М., 2005.; Буткевич С., Иванов С., Ховавко С. Жаргонная лексика лиц, употребляющих наркотики. — Симф., 2018.; Грачев М. От Ваньки Каина до мафии : прошлое и настоящее уголовного жаргона. — СПб., 2005.; Грачев М. Тайны забытой рукописи П.П. Ильина «Исследование жаргона преступников». — М., 2018.; Грачев М., Мокиенко В. Историко-этимологический словарь воровского жаргона. — СПб., 2000.; Гуц Е. Идеографический словарь жаргонно-просторечной лексики. — М., 2011.; Елистратов В. Словарь русского арг. — М., 2000.; Ермакова О., Земская Е., Розина Р. Слова, с которыми мы все встречались : толковый слов. рус. общ. жаргона. — М., 1999.; Жаргон уголовного мира / сост. А. Житник. — К., 1996.; Иванов Г. Хулиганско-блатной жаргонный словарь. — Донецк, 2006.; Ключкина Ю., Шиповская А. Категория «человек» в сетевом жаргоне. — Тамбов, 2014.; Кропачева М. Локальная вариативность студенческого жаргона. — Пермь, 2012.; Макловски Т., Кляйн М., Щуплов А. Жаргон-энциклопедия московской тусовки. — М., 1997.; Максимов Б. Филтруй базар : слов. молодеж. жаргона г. Магнитогорска. — Магнитогорск, 2002.; Мальцева Р. Словарь молодежного жаргона. — Краснодар, 1998.; Мирошниченко Л. Жаргон наркоманов. — М., 2003.; Мокиенко В. Толковый словарь языка Совдепии. — М., 2005.; Мокиенко В., Никитина Т. Большой словарь русского жаргона. — СПб., 2000.; Отин Е. «Все менты – мои кенты» : как образуются жаргонные слова и выражения. — М., 2006.; Поповченко О. Словник жаргону злочинців. — К., 1996.; Русскоязычный жаргон : историко-этимол. толковый словарь преступного мира / авт.-сост. З. Зугумов. — М., 2015.; Селігей П. Науковий жаргон. — К., 2003.; Словарь жаргона преступников (блатная музыка) / сост. С. Потапов. — М., 1990.; Ставицька Л. Арг, жаргон, сленг : соціальна диференціяція укр. мови. — К., 2005.; Ставицька Л. Український жаргон. — К., 2005.; Стецюченко А., Осташко А. Самоучитель полуживого одесского языка. — М.; Од., 1999.; Толковый словарь уголовных жаргонов / Ю. Дубягин и др. — М., 1991.; Флегон А. За пределами русских словарей. — Троицк, 1993.; Шкапенко Т., Хюбнер Ф. Русский «тусовочный» как иностранный. — Калининград, 2003.; Щуплов А. Жаргон – энциклопедия современной тусовки. — М., 1998.

ЖЕРЕБКУВАННЯ – вирішення чогось, встановлення прав та обов'язків на що-небудь витягуванням жеребків. Одна із складових частин різних змагань, конкурсів, фестивалів.

р. жеребьевка

а. casting of lots, sortition

ф. lancer de terrains

н. werfen von Losen

ЖЕРЕБОК – умовний знак (дрібний предмет, папірець та ін.), який тягнуть з метою встановлення певної черговості, прав та обов'язків на що-небудь. Один із обов'язкових атрибутів різних змагань, конкурсів, фестивалів.

р. жребий

а. lot, destiny, fate

ф. lot, terrain, destin

н. Los, Schicksal

ЖЕСТ(и) – виражальні рухи рук, пальців, тіла, що контролюються актором, співаком, більш-менш залежні від тексту або зовсім автономні. В багатьох випадках допомагають акторам створювати сцен. образ. Використовуються на естраді співаками для підсилення ефекту впливу на глядачів. Див. *Жестикуляція*.

лат. *gesta* – діяння

р. жесты

а. gesture

ф. geste

н. Gebärde, Geste

📖 Армстронг Н., Вагнер М. Толковый словарь языка жестов : как распознать и истолковать практически любой известный жест. — М., 2007.; Булгакова О. Фабрика жестов. — М., 2005.; Вемь А. Не дай себя обмануть! : язык жестов. — М., 2010.;

Вемь А. Язык жестов – оружие победителя. — СПб., 2007.; Гейльман И. Дактилология. — Л., 1981.; Горелов И., Енгальчев В. Безмолвный мысли знак : рассказы о невербал. коммуникации. — М., 1991.; Добрава Е. Язык жестов : учитесь читать человека, как книгу, учитесь читать по глазам!, постигайте тайный смысл жестов!, понимайте людей без слов! — М. 2007.; Зайцева Г. Дактилология. Жестовая речь. — М., 1991.; Как правильно понимать язык жестов. — М., 2008.; Лоуэн А. Язык тела. — СПб., 1997.; Пиз А. Язык жестов. — Воронеж, 1993.; Пиз А. Язык телодвижений : как читать мысли других людей по их жестам. — СПб., 1997.; Рыбалка С. Мова міміки, поглядів, жестів. — Донецьк, 2006.; Рыбалка С. Язык мимики, взглядов, жестов. — Донецк, 2006.; Рюкле Х. Ваше тайное оружие в общении : мимика, жест, движение. — М., 1996.; Рюкле Х. Язык телодвижений для менеджера. — М., 2005.; Сергеева О. Язык жестов. Как читать мысли без слов? — М., 2010.; Фаст Д. Язык тела. — М., 1997.; Физиогномика и язык тела : что можно узнать о психол. и физ. состоянии человека по его лицу, позам и жестам. — М., 2004.; Цивьян Ю. На подступах к карпалитике : движение и жест в литературе, искусстве и кино. — М., 2010.; Читать человека как книгу : Мимика. Жест. Поза. Почерк / сост. Е. Знак. — М., 1998.; Шапарь В. Как читать человека по лицу, почерку, позе, мимике, жестам. — Х. ; Белгород, 2009.; Язык жестов / сост. А. Мельник. — М., 2003.; Язык подсознания / С. Горячев, Е. Константинов и др. — Красноярск, 1998.

ЖЕСТИКУЛЯЦІЯ – вживання, використання жестів для підсилення виразності мови, співу. На сцені може бути як позитивним, так і негативним чинником. Див. *Жест*.

р. жестикуляция

а., ф. gesticulation

н. Gestikulation

📖 Гришина Е. Русская жестикуляция с лингвистической точки зрения. — М., 2017.; Екинцев В. Невербальная коммуникативная среда образовательного пространства. — Чита, 2017.; Петрова Л. Итальянская жестикуляция на все случаи жизни. — М. ; Владимир, 2012.; Эрранс И. Хиромантия. Послание на ладони. Жестикуляция. Шаманизм. Мудры. Исцеление руками. Личность и отпечатки пальцев. Ритуалы. — Х., 2011.;

ЖОК – мас. молд. нар. танець. Темп швидкий. Муз. розмір 2/4, інколи 3/8 або 6/8.

молд. жок – танець

ЖОНГЛЕР – мандрівний актор, співак, музикант у середні віки в країнах роман. культури (йменувалися також гістріонами). В умовах ранньофеодальної культури були головними носіями нар. муз. традицій. Важливе місце в їх діяльності посідали спів, танець і гра на різноманітних, відомих на той час, муз. інструментах. Творчість Ж. можна вважати джерельною базою естр. мистецтва. Див. *Мандрівний артист*.

лат. *joculator* – жартівник, забавник, дотепник

р. жонглёр

ф. jongleur

н. Jongleur

ЖУРИ – група спеціалістів чи досвідчених осіб, які вирішують питання про присудження премій та нагород на конкурсах, фестивалях, оглядах.

ф. jury

р. жури

а. jury, judges, adjudicators

н. Jury

ЖУРНАЛ, часопис – друковане періодичне видання у вигляді книжки, що містить матеріали з питань джаз., естр. тощо мистецтва, а також інформативно-хронікальні відомості. Див. *Журнали джазові*.

ф. journal, початкове значення – щоденник

а. magazine, music(cal) journal/magazine (муз.)

ф. revue, journal, périodique musical (муз.)

н. Zeitschrift, Journal, Musikzeitschrift (муз.)

ЖУРНАЛИ ДЖАЗОВІ – періодичні видання, присвячені питанням джаз. музики, де друкуються критичні статті, іст. та теорет. дослідження, рецензії на концерти, хроніка, дискографія, бібліографія. Перший журнал (Music le Magazine du Jazz) почав виходити в Бельгії (1924). В 1934 вийшов перший номер амер. Ж.д. «Down Beat». Серед основних Ж.д. – «Jazz» (США), «Jazz Journal», «Melody Maker» (Англія), «Le Point du Jazz» (Бельгія), «Melodie und Rhythmus» (НДР), «Jazz Press» (Голландія), «Jazz Revu» (Данія), «Musica Jazz» (Італія), «Jazz Notes» (Канада), «Jazz» (Польща), «Jazz Magazine» (Фр.), «Melodie» (Чехосл.) та ін. У СРСР матеріали з питань естр. та джаз. музики друкувалися г.ч. в журналах «Музыкальная жизнь», «Клуб и художественная самодеятельность» (з 1991 «Клуб»), «Мелодия», «Советская эстрада и цирк» та в деяких ін. виданнях.

р. журналы джазовые

а. jazz magazines (periodical, journal)

ЖУРНАЛІСТ, газетяр, новинар, репортер, кореспондент – професіональний літ. працівник газет, журналів, радіо, ТБ та ін. органів інформації. Висвітлюють зокрема питання культурно-мистецького життя в своїх виданнях, від яких інколи залежить подальше творч. життя митця. Див. також *Журналістика*.

р. журналист

а. news(paper)man, journalist, pressman

ф. journaliste

н. Journalist

📖 Авраамов Д. Профессиональная этика журналиста. — М., 1991.; Астахов П. Справочник журналиста и руководителя СМИ. — М., 2008.; Бакштановский В., Согомонов Ю. Моральный выбор журналиста. — Тюмень, 2002.; Бондар Ю., Голова-тий М., Сенченко М. Энциклопедия для издавателя та журналиста. — К., 2010.; Дымова И., Рыков П., Щербаква Г. Профессио-нальная этика журналиста. — Оренбург, 2013.; Ермилов А. Живой репортаж : профес. советы тележурналисту. — М.,

2010.; Жданов О. Написанному верить! — СПб., 2018.; Иванов В., Сердюк В. Журналістська етика. — К., 2006.; Лазутина Г., Распопова С. Жанры журналистского творчества. — М., 2012.; Маркелов К. Карьера журналиста. — М., 1999.; Основы коммуникативной культуры журналиста / К. Шарафадина, Е. Колесникова и др. — СПб., 2016.; Ржанова С. Журналистское мастерство. — Саранск, 2018.; Самарцев О. Творческая деятельность журналиста. — М., 2014; Словник журналіста : терміни, мас-медіа, постаті / за заг. ред. Ю. Бідзілі. — Ужгород, 2007.; Черникова Е. Азбука журналиста. — М., 2014.

ЖУРНАЛІСТИКА – 1. Літ.-публіцистична діяльність в журналах, газетах, на радіо, ТБ; 2. Професія журналіста. Див. також *Журналіст*.

р. журналистика

a. journalism, periodical press, periodicals

ф. journalisme

н. Journalistik, Zeitungswesen

📖 300 лет российской журналистики : история, проблемы, перспективы / Рос. гос. социал. ун-т. — М., 2004.; Гананольский М. Самый лучший учебник журналистики. — М., 2012.; Гуменюк В. Театральна журналістика. — Сімф., 2006.; Жирков Г. Журналистика сталинской эпохи, 1928-1950-е годы. — М., 2016.; Иванов В., Сердюк В. Журналістська етика. — К., 2006.; Курицын В. Журналистика, 1993-1997. — СПб., 1998.; Лебедева Т. Жанры радиожурналистики. — М., 2012.; Машкова С. Интернет-журналистика. — Тамбов, 2006.; Михайлин І. Основы журналистики. — К., 2011.; Сметанина С. Медиа-текст в системе культуры. — СПб., 2002.; Трыков В. Зарубежная журналистика XIX века. — М., 2004.; Ученова В. Беседы о журналистике. — М., 1978.; Флейшман Л. Из истории журналистики русского Зарубежья. — М., 2003.; Шаповал Ю. Мистецтво журналізму. — Львів, 2007.

З

«З РАНКУ ДО НОЧІ» – продюсер. центр, мультимедійна компанія, що спеціалізується на послугах з дубляжу, аранжування, запису вокалу та інструментів, виготовлення аудіороликів, мастеринг, написання пісень, зведення та продюсування, ремонту муз. обладнання тощо. Заснований у 1998 О. Пономарьовим.

ЗАВДАТОК – наперед видана частина тієї грошової суми, що має бути виплачена. Застосовується в конц. та творч. житті виконавців при сплаті за оренду залу, студії звукозапису, костюмів тощо.

р. задаток

a. earnest money, deposit, advance, down payment

ф. acompte

н. Handgeld

ЗАВЗЯТТЯ – наполегливість, енергійність, непохитність, упертість, напористість. Риси, необхідні для успішної роботи на конц. естраді.

р. упорство, напористость, настойчивость, упрямство, настырность

a. perseverance, persistence, unyieldingness, obstinacy, stubbornness, pertinacity, doggedness

ф. obstination, persévérance

н. Hartnäckigkeit, Eigensinn

ЗАВІСА – кілька поєднаних полотнищ, що закривають сцену від залу для глядачів. Уперше була використана у давньорим. театрі, потім занепада. З епохи Відродження стає обов'язковою.

р. занавес

a. curtain, drop-curtain, act drop, traveller

ф. rideau (d'entracte), toile

н. Vorhang, Zwischenaktvorhang

ЗАДАТКИ – природжені анатомо-фізіологічні риси індивіда, природна передумова його розвитку. Органічна основа здібностей та ін. властивостей – темпераменту, характеру, що дуже важливо для людей творч. професій. З. людини різноманітні й можуть розвиватися в різних напрямках.

a. inclinations, disposition

ф. acomptes

н. Handgelde

ЗАДОВОЛЕНІСТЬ – психічний стан людини, що характеризує рівень відповідності (або невідповідності) потреб, сподівань, прагнень. Належить до позитивних почуттів, має, як пр., чітко виражену емоційну забарвленість. Часто виникає після відвідування конц. заходів, вистав, шоу-програм.

р. удовлетворенность

a. satisfaction

ф. satisfaction

н. Befriedigung, Befriedigtsein, Zufriedenheit

ЗАДУМ, замисел, намір – початкова уява митця про свій майбутній твір, його прообраз, з якого починається творч. процес. Безпосереднім імпульсом до виникнення З. можуть слугувати різні чинники. Іноді народжується без відчутного поштовху. В глибокій та всебічній розробці З. виявляється професійна зрілість митця, його майстерність.

р. задумка, замысел

a. plan, conception, idea, scheme

ф. projet

н. Vorhaben

ЗАЛ, зала – велике приміщення для багатолюдних зборів, засідань, занять, конц. заходів тощо.

а. hall, room, auditorium, music/concert hall, rehearsal stage (репетиційний), ballroom (танц.)

ф. salle (de concert), redoute, salle de répétition (репетиційний), salle de danse/bal (танц.)

н. Saal, Halle, Zuschauerraum, Aula, Konzertsaal, Probübühne (репетиційний), Tanzsaal (танц.)

ЗАЛ СЛАВИ ВОКАЛЬНИХ ГРУП – некомерційна організація та музей, створені в м. Шарон для шанування найвеликих вокальних груп світу різних жанрів (США, 1998). Серед них – «Bee Gees», «ABBA», «Eagles», «Supremes», «Beatles», «Queen» та баг. ін.

а. Vocal Group Hall of Fame [and Museum]

р. Зал славы вокальных групп

ЗАЛ СЛАВИ «ГРЕММІ» – спец. пр. «Греммі», заснована в 1973 з метою ушановувати муз. записи, старші 25 років, що мають якісне або історич. значення.

а. Grammy Hall of Fame Award

р. Зал славы премии «Грэмми»

ЗАЛ СЛАВИ КАНТРИ-МУЗИКИ створений для підтримки традицій та збереження історії музики кантрі (1961, Нешвілл, США). Існує музей кантрі-музики.

а. Country Music Hall of Fame

р. Зал славы кантри-музыки

ЗАЛ СЛАВИ КОМПОЗИТОРІВ ТА АВТОРІВ ПОПУЛЯРНОЇ МУЗИКИ – амер. громад. орг-ція, створена на підтримку заслужених композиторів і авторів попул. пісень (1969, Нью-Йорк). Серед осіб – Л. Бернстайн, Ш. Азнавур, П. Анка, І. Берлін, Ч. Беррі, Д. Гершвін, М. Джексон, Е. Клептон, М. Легран, Д. Леннон, Д. Еллінгтон, П. Маккартні, Стінг, С. Уандер, Е. Уеббер та баг. ін. Колективи – «Queen», «Crosby, Stills & Nash», «Bon Jovi» та баг. ін.

а. Songwriters Hall of Fame (SHOF)

р. Зал славы авторов песен

ЗАЛ СЛАВИ РОК-Н-РОЛУ – символічна назва, що була придумана групою керівників провідних амер. компаній звукозапису. Почав формуватися в 1983 у Клівленді. До Залу потрапляють ті виконавці рок-, поп-музики, джазу, які внесли найбільший внесок у становлення того чи ін. муз. жанру протягом не менш 25 років. Відбір здійснює комітет із продюсерів, соціологів та журналістів. Лауреати об'являються щорічно з 1985.

а. Rock & Roll Hall of Fame (and Museum complex)

р. зал славы рок-н-ролла

ЗАПИС – див. *Звукозапис*.

ЗАПРОШЕННЯ – відповідним чином оформлений письмовий документ, запрошення з проханням з'явитися будь-куди, взяти участь у чому-небудь. Часто використовується в гастрольно-конц. практиці.

р. приглашение

а. invitation

ф. carte/billet d'invitation

н. Einladung, Aufforderung

ЗАРПЛАТА, заробіток – скорочення: заробітна плата.

р. заработная плата

а. wages, salary, pay

ф. salaire

н. Arbeitslohn

ЗАРОБІТОК, заробітна плата – те, що зароблене, плата за виконану роботу.

р. заработок

а. earnings, gainings, wages, pay, job

ф. salaire

н. Verdienst

ЗАСЛУГА – загально визнана корисність учинків, діяльності, а також самі такі вчинки, діяльність, гідні поваги, визнання.

а. merit, desert, service, accomplishments, achievements, contribution

ф. mérite

н. Verdienst

ЗАСЛУЖЕНИЙ АРТИСТ... – почесне звання, що надавалося митцю в кожній республіці Рад. Союзу за заслуги в певній галузі. Було званням на шляху до нар. арт. Нині існує в Україні та ін. пострад. країнах.

р. заслуженный артист...

а. Honoured Artist of...

ф. artiste émérite...

н. Verdienter Künstler...

ЗАСЛУЖЕНИЙ ДІЯЧ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ – держ. нагорода, почесне звання, яке надається творч. особистостям, митцям, науковцям, педагогам з 1934 р. за створення високохудож. творів в галузі музики, літ-ри, драматургії, кінематографії тощо. Подібні звання є і в ін. пострад. державах.

р. заслуженный деятель искусств Украины

ЗАСНОВНИК, фундатор, основоположник – той, хто заснував, організував щось, поклав початок чомусь.

р. основатель, основоположник, родоначальник
а. founder, initiator
ф. fondateur
н. Gründer

ЗАСОБИ МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ, ЗМІ, мас медіа – періодична преса, звукозапис, кіно, радіо, ТБ та ін. Усе це суттєво змінило худож. життя суспільства в ХХ ст. Ці засоби дозволили залучити до досягнень світової культури широкі верства населення, що раніше практично не мали доступу до худож. цінностей. Див. також *Інформація*.

р. средства массовых коммуникаций, СМИ
а. mass communication media, mass media
ф. moyens des communications massives
н. Mittel der Massenkommunikationen

📖 Бритвина И. Миграция и эффективность массовой коммуникации. — Екатеринбург, 2014.; Буданцев Ю. Массовые коммуникации : основы системной коммуникологии. — М., 2017.; Горюнова Т. Социология коммуникаций. — Киров, 2012.; Гуков Д. Социология массовых коммуникаций. — Белгород, 2014.; Дебрэ Р. Введение в медиологию. — М., 2009.; Жиленко М. Культура массовых коммуникаций. — М., 2004.; Зубков С., Панов А. Социологические проблемы рекламной деятельности и массовой коммуникации. — М., 2007.; Каптерев А. Мультимедиа как социокультурный феномен. — М., 2002.; Колышкина Т., Маркова Е., Шустина И. Проблемы понимания текстов массовой коммуникации. — Ярославль, 2011.; Культура массовых коммуникаций / авт.-сост. Л. Анпилогова, В. Капустин. — Оренбург, 2011.; Курьянов Е. Англо-русский словарь по средствам массовой информации. — М., 1993.; Лободенко Л. Массовые коммуникации и медиапланирование. — Челябинск, 2011.; Макаревич Э. Массовые коммуникации : социальная и культурная динамика. — М., 2015.; Назаров М. Массовая коммуникация и общество. — М., 2004.; Науменко Т. Массовая коммуникация как глобальный процесс. — М., 2015.; Прякина А., Федоров Д. Социология массовой коммуникации. — СПб., 2015.; Сметанина С. Медиа-текст в системе культуры. — СПб., 2002.; Старостина Е., Шаповалова Н. Теория коммуникации. — Саратов, 2017.; Строецкая Е. Психология массовой коммуникации. — СПб., 2012.; Шарков Ф. Массовые коммуникации и медиапланирование. — М., 2008.

ЗАСПІВ – вступна частина пісні. В куплетній формі частина куплету з текстом, що оновлюється.

р. запев
а. introduction (to a song), verse
ф. debut d'un chant (exécute par le soliste et repris en chœur)
н. Vorgesungen

📖 Кулаковский Л. Стрoение куплетной песни. — М.; Л., 1939.

ЗАСПІВУВАЧ – 1. Співак-соліст, який виконує заспів в хор. піснях. За відсутністю хормейстера певною мірою виконує функції керівника хору. 2. *Ініціатор, організатор, зачинатель якоїсь справи.

р. запевала
а. precentor, leading singer, leader (of a choir), shanty-man; precentor and principal singer in the choir
ф. premier chanteur du chœur, chanteur principal, soliste, dans le chœur
н. Vorsänger/Hauptsänger im chor

ЗАХОПЛЕННЯ – підйом радісних почуттів, замилювання; присутнє на конц. заходах.

р. восторг
а. delight, rapture, ecstasy, transports
ф. transports, enthousiasme, ravissement, extase
н. Entzücken, Entzückung, Begeisterung

ЗАЧІСКА – форма, що надається волоссю голови стиждою, укладкою чи філіруванням. Може бути з природного або штучного волосся з різними перуками, шиньйонами та пасмами різного кольору, вплетеними стрічками та ін. аксесуарами. Набуває вагомого значення на конц. естрадах.

р. прическа
а. hairstyle, hairdo, coiffure
ф. coiffure
н. Frisur

📖 Ашаева Н., Дмитриева А. Стрижки и прически : для праздников и на каждый день. — Х.; Белгород, 2012.; Белоусова Н. Суперпрически для современных девочек. — Х.; Белгород, 2012.; Битон Д. Суперпрически. Повседневные и праздничные. — Х.; Белгород, 2008.; Гутьяря Л. Парикмахерское мастерство. — Х., 2007.; Как выбрать свой стиль : одежда, макияж, прическа / сост. С. Колесник. — Х., 2007.; Корнеев В. Моделирование и художественное оформление прически. — М., 1989.; Корнеев В. Мы причесываем женщин. — М., 1984.; Корнеев В. Окраска волос и прическа. — М., 1983.; Миллер А. Косы и косички. — М., 2012.; Мірошніченко С. Красиве волосся – запорука успіху. — Донецьк, 2007.; Модные прически / сост. Е. Пыльцина. — Ростов н/Д, 2003.; Молодежные и классические стрижки : мужские, женские, детские. — Х.; Белгород, 2011.; Олин П. Прически и уход за волосами. — М., 1995.; Панченко О. Стрижка. Моделирование. Прическа. — СПб., 1997.; Современные прически : повседнев. и вечер. / авт.-сост. И. Куприянова. — Х., 2007.; Сонгаг Л. Прически и красота. — М., 1994.; Татьяна Р. Косы. Локоны : прически на все случаи жизни. — М., 2014.; Торлецкая Т. Создай свой имидж прической. — СПб., 1996.; Торлецкая Т., Екатериничева Е. Парикмахерское искусство. — СПб., 1996.; Трокоз О. Иллюстрированная энциклопедия парикмахерского искусства. — Донецк, 2009.

ЗБИТОК, втрага – виражена у грошовій або в якійсь ін. формі шкода, що заподіяна одній особі протиправними діями ін. Має місце в шоу-бізнесі, розважальній індустрії, конц. діяльності, у випуску певної продукції.

р. убыток
а. loss, damage
ф. perte
н. Verlust, Nachteil, Schaden

ЗБІРКА, збірник, зібрання – книжка, що містить у собі зібрані за певним принципом твори одного або кількох авторів.

р. сборник
а. collection, anthology, miscellany
ф. recueil, ouvrage, anthologie, collection
н. Sammelwerk, Sammlung

ЗБУДЖЕННЯ – стан нервового піднесення, неспокою, хвилювання. Характерне для людей творч. професій.

р. возбуждение, взволнованность
а. excitation, excitement, stimulation, agitation
ф. excitation

н. Anregung, Erregung, Aufregung, Erregtheit

ЗБУТ – продаж готової продукції (постерів, календарів, книг, платівок, компакт-дисків тощо).

р. сбыт
а. sale, market
ф. distribution
н. Verkauf, Absatz

ЗВАННЯ – офіційна присвоєна назва, що означає фах, ступінь кваліфікації та заслуг у певній галузі, у т.ч. культурі, мистецтві, музиці. Серед почесних – засл. працівник культури, засл. діяч мистецтв, засл. арт., нар. арт.

р. звание
а. rank, title, status; honorary title (почесне)
ф. titre, nom, grade; titre honorifique (почесне)
н. Titel; Ehrentitel (почесне)

ЗВЕДЕННЯ – 1. Одножанрові тексти різних авторів, об'єднані в один твір. 2. Заключний етап роботи в студії звукозапису над піснею, інстр. твором, коли зводяться різні треки, попередньо записані, в один трек.

р. сведение

ЗВУК – фізичне явище, що викликається коливальними рухами частинок повітря або ін. середовища; також пружні хвилі, що розповсюджуються в різних середовищах і за своєю частотою та інтенсивністю можуть сприйматися органами чуття. *Музичний З.* – структурний елемент музики, якому притаманні висота, гучність, тривалість та тембр, через який розкривається її специфіка.

а. sound, tone
ф. son, ton
н. Ton, Laut, Schall

Гасанова Р. Пространство звука. — Баку, 2006.; Гордеева Т. Музыкальный звук как феномен культуры. — М., 2007.; Катунин Г. Основы мультимедиа. Звук и видео. — Новосибирск, 2006.; Лоянич А. Запись и обработка звука на компьютере. — М., 2008.; Носуленко В. Психология слухового восприятия. — М., 1988.; Покровская М., Константинова Н. Волшебный мир музыкальных звуков. — М., 2010.; Покровская М., Константинова Н. Путешествие в страну музыкальных звуков. — СПб., 2009.; Радзишевский А. Основы аналогового и цифрового звука. — М., 2006.; Тейлор Ч. Физика музыкальных звуков. — М., 1976.; Харуто А. Компьютерный анализ звука в музыкальной науке. — М., 2015.; Хорбенко И. Звук, ультразвук, инфразвук. — М., 1986.

ЗВУКОВА ДОРІЖКА – див. *Саунд-трек*.

р. звуковая дорожка
а. track, sound-track
ф. sonore, phonique, piste
н. Spur

ЗВУКОВА КОЛОНКА – див. *Акустична система*.

р. звуковая колонка
а. column loudspeaker

ЗВУКОВИЙ ІДЕАЛ – термін, що використовується для виявлення естетичного уявлення про якість та красу муз. звука, про ті необхідні його якості, що обумовлені нормами худож. сприйняття та мислення, притаманні тій чи ін. іст. епосі, нац. культурі, стилю. Пов'язаний з критеріями правильного, художньо повноцінного звукодобування та звуковедення, із виразними можливостями муз. інструментів та голосу, з традиціями виконав. мистецтва. З.і. джазу (т.зв. джаз. саунд) має свої специфічні особливості та є однією з найважливіших категорій джаз. стилістики.

р. звуковой идеал
а. ideal sound
ф. sonorité ideale
н. Klangideal

ЗВУКОЗАПИС – запис спец. приладами звукових коливань на носії інформації для подальшого їх збереження та відтворення. Вперше до принципу роботи грамофона додумався франц. поет і вчений Ш. Кро. Однак

практично створенню спец. приладу ми зобов'язані амер. винахіднику Т. Едісону. Основні системи З.: механічна, магнітна й оптична. Буває моно-, стерео- і квадрофонічний. Часто З. називають саму записану звукову інформацію.

р. звукозапись

a. sound recording, record, tone-painting, conservation of sound

ф. notation, inscription, enregistrement/conservation du son, prise de son

н. Schallaufzeichnung, Schallspeicherung, Tonaufnahme, Schallplattenaufnahme, Schallaufnahme, Tonbandaufnahme

📖 Аватинян А. Мастер звукозаписи. — М., 2016.; Бунькова А., Мещеряков С. Студийная звукозапись и основы звукорежиссуры. — Екатеринбург, 2014.; Дулов О. Системы аудиозаписи. — Ульяновск, 2002.; Ковалгин Ю., Вологдин Э., Кацнельсон Л. Стерефоническое радиовещание и звукозапись. — М., 2007.; Лайвер Д. Основы звукозаписи в видеопроизводстве. — М., 2005.; Лебрехт Н. Маэстро, шедевры и безумие : тайная жизнь и позорная смерть индустрии звукозаписи классич. музыки. — М., 2009.; Максимюк С. З історії українського звукозапису та дискографії. — Львів ; Вашингтон, 2003.; Никамин В. Цифровая звукозапись. — СПб., 2002.; Никульский Е., Дворко Н., Ершов К. Технология звукозаписи и звукорежиссура. — Л., 1987.; Петелин Р., Петелин Ю. Домашняя звукозапись для начинающих. — СПб., 2011.; Петелин Р., Петелин Ю. Звукозапись на компьютере. — СПб., 2010.; Рождение звукового образа : худож. пробл. звукозаписи в экран. искусствах и на радио / сост. Е. Авербах. — М., 1985.; Синеокий О. Массовый рекординг : муз. звукозапись в социокультурных коммуникациях. — К., 2015.; Синеокий О. Рок социалистического содружества в хронологии звукозаписи. — Кошице, 2014.; Синеокий О. Музичний звукозапис як інститут соціальної комунікації : східно-європ. досвід. — Суми, 2013.; Стронг Д. Домашняя студия звукозаписи для «чайников». — М., 2006.; Стронг Д. Звукозапись для «чайников». — М., 2005.; Уитт С. Как музыка стала свободной : конец индустрии звукозаписи, технолог. переворот и «нулевой пациент» пиратства. — М., 2016.; Харитонов В. Цифровые способы записи звука. — СПб., 2006.; Чепел Д. Создаем свою компьютерную студию звукозаписи. — М., 2005.; Шершов С. Звукозапись в студии : особенности записи вокальной речи. — Красноярск, 2015.; Щербина В. Цифровая звукозапись. — М., 1989.

ЗВУКОІЗОЛЯЦІЯ – сукупність заходів, що запобігають проникненню зайвих звуків, шумів у певне середовище (студію звукозапису тощо).

р. звукоизоляция

a. sound-proofing, soundproofing

ф. insonorisation

н. Schalldämmung

ЗВУКООПЕРАТОР, ЗВУКОРЕЖИСЕР – спеціаліст із звукозапису. Див. *Звукозапис*.

р. звукооператор, звукорежиссер

a. sound engineer/producer/man, soundman, audio control engineer

ф. ingénieur/opérateur du son

н. Tonmeister

📖 Бунькова А., Мещеряков С. Студийная звукозапись и основы звукорежиссуры. — Екатеринбург, 2014.; Васенина С. Музыкальная звукорежиссура : моделирование пространства фонограммы. — Н. Новгород, 2016.; Динов В. Звуковая картина : записки о звукорежиссуре. — СПб., 2014.; Козюренко Ю. Основы звукорежиссуры в театре. — М., 1975.; Меерзон Б. Акустические основы звукорежиссуры. — М., 2004.; Менеджмент и звукорежиссура музыкальных проектов / сост. А. Крылова. — Ростов н/Д, 2012.; Никульский Е., Дворко Н., Ершов К. Технология звукозаписи и звукорежиссура. — Л., 1987.; Основы звукорежиссуры / сост. К. Бабаян. — М., 2016.; Основы звукорежиссуры : творч. практикум / Н. Дворко и др. — СПб., 2005.; Павлов В. Электронная аппаратура в творчестве звукорежиссера. — СПб., 2011.; Севашко А. Звукорежиссура и запись фонограмм. — М., 2007.; Стародубровская Г. Уроки звукорежиссуры. — М., 1982.; Трахтенберг Л. Мастерство звукооператора. — М., 1972.; Франк Г. Звук как зрительная ассоциация : звукорежиссура. — СПб., 1993.; Харон Я. Из жизни звукооператора. — М., 1987.

ЗВУКОПДСИЛЮВАЧ – див. *Підсилювач*.

р. звукоусилитель

a. loud-hailer

ф. amplificateur du son

ЗДИВУВАННЯ, подив – почуття, стан людини, дуже враженої чимось незвичайним, дивним, незрозумілим. Відчуття З. інколи буває на конц. заходах.

р. удивление

a. astonishment, surprise, wonder, amazement

ф. surprise, surprise, émerveillement, étonnement

н. Erstaunen, Überraschung, Wunder, Verwunderung

ЗДІБНОСТІ, хист, обдарування, талант – психічні властивості індивіда, що є передумовою успішного виконання певних видів діяльності (набуття знань, умінь і навичок). Виділяють загальні З., які тією чи ін. мірою виявляються в усіх видах людської діяльності (пам'ять, увага та ін.), і спец., які відповідають вужчому колу вимог конкретної діяльності (муз. слух – для музикантів, творч. уява – для режисерів, композиторів). З. людини розвиваються на базі засвоєння спец. досвіду, виховання й навчання, в процесі трудової діяльності. Надзвичайно важливий чинник для людей творч. професій.

р. способности

a. abilities

ф. capacités

н. Fähigkeiten

Анисимов В. Диагностика музыкальных способностей детей. — М., 2004.; Байгушова А. Искусство интерпретации музыканта-исполнителя : теория и практика формирования способностей. — Самара, 2014.; Барретт С. Тайны мозга : как развить свои умств. способности. — СПб., 1997.; Богоявленская Д. Психология творческих способностей. — М., 2002.; Виногорадова И. Способности человека. — М., 2010.; Волкова Е. Психология специальных способностей. — М., 2011.; Гаврилова Л., Геогян Н., Кривошея Н. Сучасні підходи до діагностики і розвитку музичних здібностей дітей старшого дошкільного і молодшого шкільного віку. — Слов'янськ, 2012.; Голубева Э. Способности и индивидуальность. — М., 1993.; Дружинин В. Психология общих способностей. — М., 1995.; Дружинин В. Психология способностей. — М., 2007.; Здібності, творчість, обдарованість : теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. Моляко, О. Музики. — Житомир, 2006.; Ивлева М. Научный этап развития психологической концепции одаренности. — М., 2012.; Карпова С. Методика формирования художественно-творческих способностей детей старшего дошкольного возраста на занятиях музыкальной ритмикой. — Одинцово, 2014.; Карпова С. Музыкально-ритмическая деятельность как средство формирования художественно-творческих способностей у детей младшего школьного возраста. — Одинцово, 2012.; Кирнарская Д. Музыкальные способности. — М., 2004.; Кочкаров Ю. Природа способностей. — Ставрополь, 1980.; Меженко Ю. Быстрое и эффективное развитие памяти, внимания и умственных способностей. — Донецк, 2005.; Меженко Ю. Учись учиться сам : развитие памяти, внимания умственных способностей. — М., 2005.; Межиева М. Развитие творческих способностей у детей 5-9 лет. — Ярославль, 2002.; Михайлова М. Развитие музыкальных способностей детей. — Ярославль, 1997.; Мясоедова Н. Музыкальные способности и педагогика. — М., 1997.; Нефедов В. Способности и их развитие. — Нальчик, 2009.; Развиваем музыкальные способности / авт.-сост. Е. Васьюко. — М., 2007.; Развитие и диагностика способностей / Л. Алексеева, А. Воронин и др. — М., 1991.; Рогова С. Развитие полифонических музыкальных способностей у детей 4-5 лет. — Пенза, 2008.; Таллибулина М. Музыкальная одаренность. — М.; Берлин, 2016.; Теплов Б. Психология музыкальных способностей. — М., 2003.; Уварина Н. Психолого-педагогические аспекты развития творческих способностей учащихся в образовательном процессе. — Челябинск, 2003.; Ускова Д. Развитие интерпретирующей способности педагога-музыканта. — Пермь, 2004.; Шадриков В. Способности человека. — М.; Воронеж, 1997.

ЗДОБУТОК, досягнення, успіх – позитив. результат роботи, діяльності. Одна із складових творч. життя митця.
р. достижение

а. attainment, achievement, progress, sledding

ф. acquisition, exploit, progrès

н. Erreichung, Leistung, Fortschritt

«**ЗЕКО РЕКОРДС**» – рос. фірма звукозапису.

а. ZeKo Records

ЗЕЛЕНА-ГУРА – місто в Польщі, де щорічно проводилися фестивали рад. пісні (1962-1989). В 2008-2014 – Міжнар. ф-ль рос. пісні. Призи фестивалю – золотий, срібний та бронзовий самовари.

польс. Zielona Góra

р. Зелёна-Гура

ЗЕНІТ ПАРИЖ – ЛА-ВІЛЛЕТ – «надутий» конц. зал на 6238 місць, в якому відбуваються концерти рок-музики та сучасної естради. Збудований у 1983 р. За подібним зразком створені копії в ін. містах Франції.

ф. Le Zénith Paris - La Villette

ЗИНГШПІЛЬ – різновид коміч. опери з розмов. діалогами, що склався у XVIII ст. у Німеччині й Австрії.

н. Singspiel, від *singen* – співати та *Spiel* – гра

р. зингшпиль

а. «singspiel», comic opera with spoken dialogue

ф. «singspiel», forme d'opéra-comique allemand

ЗІБРАННЯ – 1. Зустріч групи людей для відпочинку, розваг. 2. Сукупність предметів, зібрання за якимось принципом; збірка, колекція. До подібних 3. можна віднести постери улюблених виконавців, автографи, фотографії, платівки, диски тощо.

р. собрание; коллекция

а. meeting, gathering; collection

ф. réunion, assemblée; collection

н. Treffen, Versammeln; Sammlung

ЗИДЕКО, зайдеко – танц. музика, що з'явилася в Луїзіані. Схожа на каджун, але з більшим впливом блюзу та вест-індійської музики. Для виконання використовувалися акордеон, сакс. і пральна дошка.

р. зидеко

а. zideco, zydeco

ЗІРКА – *про видатну й ушлявлену людину, частіше на творч. ниві.

р. звезда

а. star, top liner, stardom

ф. star, étoile, vedette

н. Star, Stern

ЗЛІТ, злет – *розвиток чогось угору, вперед, в т.ч. і конц.-творч. розумінні.

р. взлёт

а. flight

ф. essor

н. Aufschwung

ЗМІНА – молоде покоління, що змінює старших.

р. смена

a. young/rising generation, supersession, successors

ф. remplaçants

н. Nachwuchs

ЗНАВЕЦЬ, спеціаліст, ерудит – людина, що володіє глибокими знаннями в певній галузі, краще за інших розуміє щось, має тонкий смак і т.ін.

р. знаток

a. expert, connoisseur

ф. connaisseur

н. Kenner

ЗНАМЕНИТИСТЬ – славнозвісна людина, співак, артист, актор.

р. знаменитость, знаменитый человек/певец/актер

a. celebrity, fame, renown, eminence, big-timer; famous man/singer/actor

ф. célébrité; personne/chanteur/acteur célèbre

н. Berühmtheit; berühmte Mensch/Sänger/Schauspieler

ЗНАННЯ – 1. Обізнаність у чомусь, наявність відомостей про щось, когось. 2. Сукупність відомостей з якої-небудь галузі, набутих у процесі навчання, дослідження та ін.

р. знання

a. attainments, knowledge

ф. acquisitions, connaissance

н. Erreichungen, Wissen

ЗОВНІШНІСТЬ – зовнішній вигляд людини. Чималою мірою від цього залежить подальша доля виконавця на конц. естраді. Див. також *Грим, Макіяж, Масаж*.

р. внешность

a. appearance, exterior

ф. extérieur

н. Äußere

ЗОЛОТИЙ ДИСК – платівка, що присуджується компанією звукозапису виконавцю або ансамблю після продажу мільйонного екз. з їхнім записом, або чиї платівки набрали максимальну тиражну квоту. В різних країнах цей показник різний. Фірми грамзапису нагороджують виконавців спеціально виготовленими сувенірними матрицями платівок-бестселерів із додаванням до його сплаву золота. Першим в історії грамзапису диском із справжнього золота став диск, який вручили в 1942 р. відомому тромбоністу й керівнику оркестру Г. Міллеру за композицію «Chattanooga Choo Choo». В СРСР з 1982 р. фірма «Мелодія» також присуджувала подібні премії.

р. Золотой диск

a. gold disk

ф. d'or disque, en or disque

н. goldenen Diskus

«**ЗОЛОТИЙ МІКРОФОН**» – щорічний приз нім. фірми «Дінакорд», вручався кращому, на її погляд, іноземному виконавцю. Серед лауреатів – А. Пугачова, Л. Лещенко.

р. Золотой микрофон

«**ЗОЛОТИЙ ОРФЕЙ**» – міжнар. естр.-пісенний фестиваль, що проводився на болг. курорті «Золотий берег» з 1965 р. Регламент: обов'язкове виконання болг. пісні за вибором учасника та пісні своєї країни. Приз – статуетка «Золотий Орфей». Серед лауреатів – Ю. Богатиков, В. Пахоменко, Л. Лещенко, С. Ротару, А. Пугачова, Р. Римбаєва, В. Леонтьєв, Т. Гвердцители та ін.

р. Золотой Орфей

«**ЗОЛОТИЙ СОЛОВЕЙ**» – щорічний конкурс чехосл. журналу «Младі свет», починаючи з 1961 р. Приз присуджувався кращим нац. естр. виконавцям. Серед переможців – К. Готт (більше 20), Г. Загорова, Г. Вондрачкова та ін.

чеськ. Zlatý slavík

р. «Золотой соловей»

ЗОЛОТО – хім. елемент (Au), дорогоцінний, еластичний і благородний метал жовтого кольору. Виступає одним із елементів нагород, призів на різних конкурсах і фестивалях.

a. gold

ф. or

н. Gold

«**ЗОЛОТОЙ ГРАММОФОН**» (рос.) – премія у вигляді старовинного механічного апарата для відтворення звука. Започаткована радіостанцією «Русское радио» в 1995 р.

«**ЗОЛОТОЙ КАМЕРТОН**» (рос.) – конкурс молодих виконавців рад. естр. пісні, започаткований газетою «Комсомольская правда». Із розпадом СРСР утратив сенс.

ЗОНГ – позначення пісень у театрі Б. Брехта; вид балади, що виконується у вигляді інтермедії або автор. коментарю, часто пародійного, гротескного характеру.

a. song – пісня

ЗОНГ-ОПЕРА – те ж саме, що і Рок-опера.

a. song – пісня

ЗОРОВА ПАМ'ЯТЬ – вид пам'яті, при якому домінуючу роль у запам'ятанні та відтворенні сприйнятого відіграє зоровий аналізатор. Для більшості видів творч. діяльності З.п. має домінуюче значення (співак, музикант, актор) як невід'ємний елемент професійної вправності.

р. зрительная память

а. visual memory

ф. mémoire visuelle

н. visuelle Gedächtnis

ЗРАЗОК – 1. Типове втілення чогось (якості, поведінки, виконання, звучання, запису). 2. Взірєць, приклад; те, що слід наслідувати. 3. Вид, форма, спосіб, прийняті як типові для виготовлення, влаштування, втілення.

р. образец

а. model, example, pattern, standard

ф. modèle, exemple, standard

н. Muster, Beispiel, Vorbild

ЗРІЛІСТЬ – сукупний стан високого розвитку фізіологічних, інтелектуальних, вольових, моральних, соц. параметрів людини. Життєва та творч. З. позитивно відбивається на творч. професіях.

р. зрелость

а. maturity

ф. maturité

н. Reife

📖 Афонин И. Социальная зрелость выпускника современного муниципального лицея как критерий качества образования. — Смоленск, 2016.; Калашникова Л., Костина Е. Школьное краеведение как педагогическая технология формирования основ социальной зрелости подростков. — Новосибирск, 2015.; Лопатин А. Педагогическое обеспечение процесса формирования социальной зрелости школьников. — Кострома, 2014.; Портнова А. Онтопсихология зрелости. — Кемерово, 2009.; Психологическая зрелость личности / Л. Головей и др. — СПб., 2014.; Розенова М., Брантова Ф. Психологическая зрелость личности в представлениях научного и субъективного сознания. — М., 2014.

I, Й

ГРАШКА – див. *Лялька*.

ІДЕАЛ, досконалість, довершення – взірєць досконалості, образ бажаного та уявлюваного майбутнього. Розрізняють суспільно-політ., естетичний та етичний. Найвища мета, якої прагнуть люди творч. професій і яка керує їхньою діяльністю.

грец. *idea* – ідея, поняття, першообраз

р. идеал

а. ideal

ф. idéal

н. Ideal, Vorbild

📖 Ахметова М. Метаидеализация как становление общечеловеческого идеала : поиск пед. решений. — Казань, 2016.; Воловикова М. Представление русских о нравственном идеале. — М., 2003.; Горынь В. Общественно-эстетический идеал. — К., 1983.; Давидович В. Теория идеала. — Ростов н/Д, 1983.; Дубко Е., Титов В. Идеал, справедливость, счастье. — М., 1989.; Ермолина Г. Идеал справедливости и действительность. — Иваново, 1991.; Калинин А. Эстетический идеал, искусство, познание. — М., 1983.; Кириллюк Ф. Социалистический идеал : до и после Маркса. — К., 1989.; Киселев В. Социалистический идеал и его судьба. — М., 1990.; Крутоус В. Категория прекрасного и эстетический идеал. — М., 1985.; Набиев Г. Нравственный идеал и научный атеизм. — Таш., 1985.; Осичнюк Е. Идеал и деятельность. — К., 1981.; Печенев В. Социалистический идеал и реальный социализм. — М., 1986.; Радугин В. Эстетический идеал и музыкальное искусство. — М., 1994.; Славина В. В поисках идеала. — М., 2005.; Соловей Л. Практическая природа идеалов познавательной деятельности. — К., 1986.; Туманов С. Общественный идеал : диалектика развития. — М., 1986.; Хмара В. Эстетический идеал и творчество. — М., 1983.; Худушин Ф. Эстетический идеал. — М., 1985.; Шердаков В. Нравственный идеал и атеистическое воспитание. — М., 1985.; Шпак З. Атеизм и нравственный идеал личности. — К., 1984.

ІДЕЯ – основна думка, що визначає зміст худож. твору.

грец. *idea* – ідея, поняття, першообраз

р. идея

а. idea, notion, concept, point, purport

ф. idée

н. Idee

ІДОЛ, кумир – 1. Про того, кого обожнюють, перед ким схиляються, кому служити. 2. *Об'єкт сліпого поклоніння.

грец. *eidōlon* – образ, подоба

р. идол

а. idol; callous/obtuse person (презирливо)

ф. idole

н. Idol, Abgott, Götze(bild)

ІЗІ ЛІСТЕНІНГ – букв. «легке слухання». Термін, що поєднує різні види традиц. естр. музики на противагу більш «радикальним» молодіжним стилям. Основні види – вокальний та інструментальний. Комерц. потенціал І.л. у цілому стабільний і не залежить від капризів моди.

р. изи листенинг

а. easy listening

ІЛЮЗІЯ – хибне сприймання об’єктивного світу, в т.ч. й на творч. ниві. Бувають оптичними, слуховими.

лат. *illusion* – помилка, оманливе уявлення

р. иллюзия

а. illusion, mare’s-nest

ф. illusion

н. Illusion

ІМІДЖ – образ, який цілеспрямовано формується (особи, явища, предмету) як самою людиною мистецтва, так і засобами мас. інформації та який покликаний справити емоційно-психологічний вплив на кого-небудь з метою популяризації, реклами. Часто створюється спеціально за допомогою одягу, гриму, міміки, сцен. режисури. Складає цілу галузь в соц. психології, громад. думці, шоу-бізнесі, є важливою складовою частиною виконав. мистецтва та часто асоціюється із поняттям престижності, репутації. Найбільше суттєвий для представників глем-року, хеві метал, а також для виконавців, які роблять ставку на відео. Див. також *Іміджмейкер*.

лат. *imago* – образ, вид

р. имидж

а., ф. image

н. Image

Белобрагин В. Звезды об имидже. — М., 2015.; Белобрагин В. Имидж звезд эстрады и шоу-бизнеса. — М., 2009.; Белобрагин В. Имидж музыкальных кумиров у подростков. — М., 2006.; Белобрагин В. Имидж отечественного шоу-бизнеса. — М., 2008.; Белобрагин В. Феномен имиджа отечественного шоу-бизнеса. — М., 2013.; Берд П. Продай себя : тактика совершенствования вашего имиджа. — Мн., 1997.; Браун Л. Имидж – путь к успеху. — СПб., 1996.; Ваш имидж / отв. ред. Е. Хачанян. — М., 2001.; Гончарова И. Имидж – ключ к успеху. — Ростов н/Д, 2011.; Горбунов Н. Искусство создания имиджа. — М., 2010.; Горчакова В. Имидж : искусство и реальность. — М., 2012.; Горчакова В. Имидж : розыгрыш или код доступа?. — М., 2011.; Горчакова В. Техники перевоплощения : имидж-тренинг в 33 шага. — Ростов н/Д., 2010.; Горчакова-Сибирская М. Психологические технологии построения имиджа. — СПб., 2012.; Данильчук Л. Основы имиджа и этикета. — К., 2004.; Дейвис Ф. Ваш абсолютный имидж. — М., 1997.; Змановская Е. Руководство по управлению личным имиджем. — СПб., 2005.; Кондратьева Т., Саламатов В. Имидж как точная наука. — СПб., 2007.; Леонтьева Л. Организационная культура и формирование имиджа. — Ярославль, 2003.; Маценко В. Технология имиджу. — К., 2005.; Нефедова И., Власова Е. Я и мой имидж. — М., 1997.; Огинский Р. Имидж и стиль. — М., 2005.; Панасюк А. Имидж. — М., 2007.; Панасюк А. Формирование имиджа. — М., 2009.; Семенова Л. Формирование профессионального имиджа и готовности к самопрезентации у будущих специалистов в области массовой коммуникации. — Челябинск, 2008.; Соловьева И. Имидж как фактор успеха. — Магнитогорск, 2010.; Соловьева И. Формирование успешного имиджа. — Магнитогорск, 2008.; Спиллейн М. Создайте свой имидж : рук. для женщин. — М., 1996.; Спиллейн М. Создайте свой имидж : рук. для мужчин. — М., 1996.; Теймурова Э., Азизова Н. Подростковый имидж. — Ростов н/Д, 2010.; Терещенко Л. Красота – это просто. — К., 2009.; Торлецкая Т. Создай свой имидж прической. — СПб., 1996.; Усович К. Портретология имиджа и HR-драматургия. — СПб., 2012.; Фадеева Е. Тайны имиджа. — М., 2002.; Федоров И. Имидж как программирование поведения людей. — Рязань, 1997.; Черемушников И. Имидж как смысловая реальность культуры. — Волгоград, 2010.

ІМІДЖЕЛОГІЯ – наука про імідж, що досліджує питання, пов’язані зі зміною та створенням іміджу.

а. *image* – образ, грец. *logos* – слово, вчення, поняття, сенс

р. имиджология

а. imageology

ф. imageologie

н. Imageologie

Андреева С. Имиджология. — Кемерово, 2017.; Беленко В., Беленко М. Имиджология. — Новосибирск, 2010.; Беляева М., Самкова В. Азы имиджологии. — М.; Екатеринбург, 2017.; Вербина Г. Имиджология. — Чебоксары, 2008.; Головлева Е., Грибок Н., Мухаев Р. Молодежная имиджология. — М., 2015.; Горчакова В. Имиджология. — М., 2012.; Горчакова В. Прикладная имиджология. — М., 2007.; Давыборец Е., Журбей Е. Политическая имиджология. — Владивосток, 2015.; Дагаева Е. Имиджология. — Таганрог, 2010.; Дьячкова Э. Имиджология для руководителя. — Новосибирск, 1998.; Имиджология / сост. М. Красильникова. — Рубцовск, 2013.; Имиджология : как нравиться людям / В. Шепель. — М., 2002.; Коновалов П. Имиджология. — Саратов, 2006.; Лысикова О., Лысикова Н. Имиджология и паблик рилейшнз в социокультурной среде. — М., 2006.; Михайлец Г. Практическая имиджология. — М., 2008.; Осипова Е. Психология и педагогика : имиджология. — СПб., 2006.; Палеха Ю. Имиджология. — К., 2005.; Петрова Е., Трубникова В. Геополитическая имиджология. — М., 2009.; Почепцов Г. Имиджология. — М.; К., 2006.; Прохоров А. Имиджология. — Тамбов, 2012.; Ушакова Н., Стрижова А. Имиджология. — М., 2012.; Харитонов С. Имиджология. — Улан-Удэ, 2011.; Черёмушников К., Петрова И., Чернышева И. Имиджология. — Волгоград, 2013.; Чуланова О. Имиджология. — Сургут, 2007.; Шепель В. Имиджология. — Ростов н/Д, 2005.; Шкуратова И. Имиджология. — Ростов н/Д., 2014.; Шульга Н. Основы имиджологии. — Омск, 2011.

ІМІДЖМЕЙКЕР – спеціаліст-психолог, основним завданням якого є розробка стратегії ефективного образу арт., музиканта, співака (від зовнішнього вигляду та манери поведінки до принципів спілкування з мас-медіа) з метою підвищення популярності, репутації, впливовості. Див. також *Імідж*.

а. imagemaker, *image* – образ + *take* – робити

р. имиджмейкер

📖 Дегг М. Заметки имиджмейкера. — Ростов н/Д, 2011.; Мальханова И. Деловое общение : уроки речевого имиджмейкера. — М., 2015.; Панасюк А. Вам нужен имиджмейкер?, или О том, как создавать свой имидж. — М., 2001.; Панасюк А. Я – Ваш имиджмейкер и готов помочь сформировать Ваш профессиональный имидж. — М., 2004.; Почепцов Г. Профессия : имиджмейкер. — К. ; СПб., 2000.; Пырма-Корладоля И. Рекомендации имиджмейкера. — М., 2009.; Сикорская С., Сикорская А. Имиджмейкерство в салоне красоты : искусство создания образа для визажистов, стилистов, имиджмейкеров. — М., 2005.

ІМІТАЦІЯ – здатність однієї людини наслідувати рухи, жести, міміку, голоси ін. людей. Окремим людям властиво копіювати звуки тварин, птахів, точно відтворювати голоси відомих акторів. На цій здатності розвинувся спец. імітаційний жанр естр. мистецтва. Серед муз. імітаторів – О. Песков, О. Воробей, М. Галкін та ін.

лат. *imitator* – наслідую

р. имитация

а., ф. imitation

н. Imitation

ІМПОРТ – увезення в країну товарів (книжок, платівок, компакт-дисків) з-за кордону.

лат. *importare* – увозити

р. импорт

а. import

ф. importation

н. Import

ІМПРЕСАРІО, антрепренер – підприємець, організатор видовищних заходів або агент будь-якого арт., який діє від його імені, заключає для нього контракти.

іт. *impresario*, від *imprendere* – здійснювати

р. импресарио

а. *impresario, booking agent, manager, concert promoter, concert (promotion) agent*

ф. *impresario, agent de concerts*

н. *Impresario, Theaterunternehmer, Konzertunternehmer, Konzertvermittler*

ІМПРОВІЗАЦІЯ – метод творчості (в музиці та в деяких ін. видах мистецтв), що передбачає створення твору в процесі вільного фантазування, експромтом. Це також процес музикування, в якому функції композитора та виконавця злиті воедино в мистецтві музиканта-імпробізатора. Відіграє величезну роль в нар. пісенній та інстр. творчості й притаманна муз. культурам багатьох народів. Зустрічається в усіх жанрах музики, але особливо характерна для фольклору та джазу. В джазі І. – головний чинник розвитку форми. Засоби імпробізац. техніки в джазі, рок-музиці надзвичайно різноманітні. На відміну від автор. музики, закріпленої в нотах, І. не має нотного тексту, вона має спонтанний характер, єдина. Може бути вільною, не пов'язаною з якоюсь темою, може будуватися на задалегідь обраному муз. матеріалі. У цьому випадку виконавець, йдучи від мелодії, гармонії та ритміки першоджерела, створює власний твір на основі «чужої» теми.

лат. *improvisus* – несподіваний

р. импровизация

а. *improvisation, single note* (одноголосна в джазі)

ф. *improvisation*

н. *Improvisation, Stegreifausführung, Stegreifspiel*

📖 Андреев А. Гитара : начал. курс импровизации. — Мн., 2008.; Бойко И. Импровизация на электрогитаре : ч. 1. — М., 2000.; Бойко И. Импровизация на электрогитаре : ч. 2. — М., 2000.; Бриль И. Практический курс джазовой импровизации для фортепиано. — М., 1987.; Вишнякова Н. Музыкальная импровизация. — Мн., 1992.; Гладышева О. Теория и методика обучения композиции и импровизации. — М., 2010.; Глухов Л. Основы импровизации. — Пермь, 2002.; Говор В., Плетенецкая Ю. Импровизационная деятельность – средство гармонизации личности. — СПб., 1999.; Джонс Э. Блюзовая импровизация на гитаре. — М., 2007.; Заринь Д. Использование импровизации в процессе освоения игры на фортепиано. — Даугавпилс, 1982.; Ильмер Ж. Джазовая импровизация для саксофона. — М., 2007.; Импровизация и обучение игре на фортепиано / сост. Г. Каганович. — Мн., 1980.; Каганович Г. Музыкальная импровизация и воспитание творческой личности. — Мн., 1997.; Кинус Ю. Импровизация и композиция в джазе. — Ростов на/Д, 2008.; Козырев Ю. Учебно-методическая разработка по основам музыкальной импровизации для преподавателей. — М., 1987.; Мальцев С. О психологии музыкальной импровизации. — М., 1991.; Маслов А. Основы джазовой импровизации на фортепиано. — СПб., 2016.; Молотков В. Джазовая импровизация на шестиструнной гитаре. — К., 1989.; Мильникова Е. Пентатоника в Джазовой импровизации. — СПб., 2008.; Новиков В. Начальный курс импровизации и аранжировки для баяна : гармония и лад. — Пермь, 2012.; Осейчук А. Школа джазовой импровизации для саксофона. — М., 2002.; Оськина С. Импровизационный аккомпанемент на фортепиано и гитаре. — М., 1992.; Рождественская Н., Толшин А. Креативность : пути развития и тренинги. — СПб., 2006.; Сапонов М. Искусство импровизации. — М., 1982.; Сочинение и импровизация мелодий / авт.-сост. Г. Шатковский. — М., 1989.; Спигин Ю. Импровизация в контексте теории и истории музыки и ее проявление в джазе. — Рига, 2008.; Степурко О. Скэт импровизация. — М., 2006.; Столяр Р. Современная импровизация. — СПб., 2014.; Терентьева Н. Основы творческого музицирования. — СПб., 1995.; Тютюнникова Т. Видеть музыку и танцевать стихи... : творч. музицирование, импровизация и законы бытия. — М., 2003.; Фалькова В. Навчання композиції та імпробізації обдарованих дітей. — Дніпропетровськ, 2010.; Федин С. Основы импровизации. — Кемерово, 2017.; Фоменко Е. Проблема формирования каденции как виртуозного соло в истории импровизационной музыкальной культуры. — СПб., 2006.; Харьков В. Импровизация... Импровизация? Импровизация! — М., 1997.; Шеломов Б. Импровизация на уроках сольфеджио. — Л., 1977.; Шулин В. Импровизация в музыкальной культуре XX ст. : к вопросу анализа эстрадно-джазовой музыки. — СПб., 2012.

ІНДАСТРІАЛ МЬЮЗИК – див. *Індустріальна музика*.

ІНДЕПЕНДЕНТ-РОК – у суворому розумінні поняття стосується виконавців, що не мають контракту з крупними фірмами звукозапису, і не залежать від стереотипів, пануючих на поп-ринку. Як пр., це визначення відноситься до груп, що в своїй творчості належать до тих або ін. представників зах. інді-сцени. Див. також *Незалежна компанія*.

a. independent rock, від *independence* – незалежність

р. индипендент-рок

ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ – сукупність неповторно своєрідних рис та особливостей людини, що відрізняє її від ін. людей. У різних галузях науки й мистецтва має різний зміст.

лат. *individuum* – неподільне

р. индивидуальность

a. identity, individuality, personality, selfhood

ф. individualité

н. Individualität, Individuelle

📖 Анчук С., Венцлав С. Развитие индивидуальности средствами искусства. — СПб., 2004.; Асмолов А. Психология индивидуальности. — М., 1986.; Белоус В., Щебетенко А. Психология интегральной индивидуальности. — Пятигорск, 1995.; Голубева Э. Способности и индивидуальность. — М., 1993.; Егорова М. Психология индивидуальных различий. — М., 1997.; Егорова М. Психология индивидуальных различий. — М., 1997.; Колесников В. Лекции по психологии индивидуальности. — М., 1996.; Мерлин В. Очерк интегрального исследования индивидуальности. — М., 1986.; Орлов Ю. Личность и индивидуальность. — М., 1997.; Петрова Е. Экология индивидуальности: философско-социологический аспект. — Екатеринбург, 1992.; Ромас Т. Феномен индивидуальности в культурном контексте. — Армавир, 2015.

ІНДІ-СЦЕНА – сцен. майданчик, на якому може виступати будь-який виконавець.

a. *independent* – незалежний, самостійний

ІНДІ-ЧАРТИ – списки хіт-парадів, що віддзеркалюють популярність виконавців із «незалежним» статусом.

a. *independent* – незалежний, самостійний + *charts*

ІНДУСТРІАЛЬНА МУЗИКА – один із варіантів електро-попа. Муз. стиль, що використовує синтезатори та саморобні інструменти для видобування різних звуків і шумів індустріально-міського типу. Це танц. музика з ритмом, який задає ритм-бокс, та вокалом з ричанням. Весь наголос робиться на комп'ютер та синтезатори. Нині це скоріше електронна музика, що має своєрідний танц. ритм, в який уклинюються різкі звуки та різні немюз. шуми.

р. индустриальная музыка

a. industrial music

ІНСИНУАЦІЯ, наклеп, вигадка – злісна вигадка, щоб дискредитувати, знеславити кого-небудь. Інколи відбувається в конц. житті виконавців через засоби мас. комунікацій, плітки, недоброзичливих конкурентів.

лат. *insinuatіo* – скрадливість

р. инсинуация

a. insinuation

ф. insinuation

н. Unterstellung

ІНСТРУКЦІЯ, директива, настанова – управлінська, директивна, керівна вказівка, сукупність правил для виконання певної діяльності. Необхідна під час роботи з апаратами й приладами, у т.ч. і на конц. естраді (освітлювальна та підсилююча апаратура, машинерія).

лат. *instructio* – введення, настанова

р. инструкция

a. direction, enchiridion, precept, reference book, hand-book

ф. instruction

н. Instruktion, Weisung, Vorschrift

ІНСТРУМЕНТАЛЬНА МУЗИКА – музика, виконана без вокалу.

р. инструментальная музыка

a. instrumental music

ф. musique instrumentale

н. Instrumentalmusik

ІНСТРУМЕНТАЛЬНИЙ СПІВ – див. *Скет*.

р. инструментальное пение

a. instrumental song/singing

ІНСТРУМЕНТАРІЙ – сукупність муз. інструментів та пристроїв.

р. инструментарий

a. tools

ф. instruments, outils

ІНСТРУМЕНТУВАННЯ – викладення музики у вигляді партитури для анс. або оркестру. Див. також *Аранжування*, *Оркестровка*.

р. инструментовка

a. instrumentation; study of instrumentation/orchestration

ф. étude de l'instrumentation/l'orchestration; instrumentation

н. Instrumentierung, Instrumentation; Instrumentationslehre

Анисимов Б. Инструментовка для духового оркестра. — Л., 1960.; Банщиков Г. Законы функциональной инструментовки. — СПб., 1997.; Браславский Д. Основы инструментовки для эстрадного оркестра. — М., 1967.; Василенко С. Инструментовка для симфонического оркестра : Т. 1. — М., 1952.; Василенко С. Инструментовка для симфонического оркестра : Т. 2. — М., 1959.; Веприк А. Трактовка инструментов оркестра. — М., 1961.; Вилковир Е. Практический курс инструментовки для духового оркестра. — М., 1963.; Вилковир Е. Техника переложения для духового оркестра. — М., 1964.; Воскресенский С., Киянов Б. Современные эстрадные ансамбли. — Л.; М., 1975.; Геварт Ф. Методический курс оркестровки. — М., 1898.; Геварт Ф. Руководство к инструментовке. — М.; Лейпциг, 1901.; Горчаков С. Практическое руководство по инструментовке для духового оркестра. — М., 1962.; Грачёв В. Практический курс инструментовки фортепианных произведений для духовного оркестра. — М., 2017.; Гуревич Л. О выразительном значении фактуры : к вопросу о терминологии в анализе оркестровки. — Свердловск, 1987.; Зудин Н., Кожевников Б. Пособие по инструментовке для духового оркестра. — М., 1950.; Киянов Б., Воскресенский С. Практическое руководство по инструментовке для эстрадных оркестров и ансамблей. — М.; Л., 1966.; Клебанов Д. Искусство инструментовки. — К., 1972.; Лысань Г. Чтение партитур и инструментовка для духовых оркестров. — М., 1961.; Сальников Г. Переложение симфонических произведений для духового оркестра. — М., 1969.; Федченко А. Инструментоведение и инструментовка. — Орел, 2006.; Финкельштейн И. Некоторые проблемы оркестровки : напряженность орк. тембра и орк. динамика. — М.; Л. : Музыка, 1964.

ИНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ – продукт інтелектуальної творч. праці. Об'єктами І.в. є твори науки, літератури, мистецтва, ін. види творч. діяльності.

р. интеллектуальная собственность

а. intellectual property

ф. propriété intellectuelle

н. intellektuelle Eigentum

Барышева Г., Пономарева Е. Интеллектуальная собственность и рынок. — Томск, 2002.; Бромберг Г. Интеллектуальная собственность : от создания до использования. — М., 2002.; Войниканис Е. Интеллектуальные права: господствующая парадигма и перспективы правовой политики. — М., 2016.; Грачев С., Волкова Е., Шарапова У. Введение в интеллектуальную собственность. — М., 2004.; Зарапина Л. Право интеллектуальной собственности. — М., 2008.; Иншаков О., Поляков П., Ходыкин А. Интеллектуальный фактор инновационной деятельности. — Волгоград, 2003.; Конов Ю., Гончаренко Л. Экономика интеллектуальной собственности. — М., 2010.; Мацукевич В., Матюшков Л. Основы управления интеллектуальной собственностью. — Мн., 2012.; Мацукевич В., Матюшков Л. Основы управления интеллектуальной собственностью. — Мн., 2012.; Москвин В. Интеллектуальная собственность. — Новосибирск, 2003.; Оценка интеллектуальной собственности / С. Смирнов и др. — М., 2003.; Солодова Е. Менеджер как основной субъект управления интеллектуальной собственностью в экономических системах. — М., 2002.; Судариков С., Грек Н., Бахренёва К. Экономика и интеллектуальная собственность. — М., 2005.; Управление интеллектуальной собственностью : слов.-справ. / сост. В. Мухин. — М., 2004.

ИНТЕЛІГЕНЦІЯ – люди розумової праці, що мають спец. знання з різних галузей науки, техніки й культури. До І. відносять і численних митців творч. фронту.

лат. *intelligentis* – знаючий, розуміючий, розумний

р. интеллигенция

а. intelligentsia, intellectuals

ф. intellectuel

н. Intelligenz

Беленький В. Проблемы современной российской интеллигенции : опыт социол. анализа. — Красноярск, 2005.; Моррас Ш. Будущее интеллигенции. — М., 2003.; Наумова Т. Научная интеллигенция в новой России. — М., 2008.; Уваров П. Дети хаоса. Исторический феномен интеллигенции. — М., 2005.

ІНТЕРВ'Ю – розмова журналіста з творч. людиною (співачом, музикантом, актором), призначена для опублікування в пресі, передачі по радіо, ТБ.

р. интервью

а., ф. interview

н. Interview

Боуз Р., Байноу Д. Интервью по компетенциям : методы проведения интервью. — М., 2009.; Квале С. Исследовательское интервью. — М., 2003.; Мягков А., Журавлева С. Повышение качества данных в телефонном интервью. — Иваново, 2010.; Никандров В. Вербально-коммуникативные методы в психологии. — СПб., 2002.; Рогозин Д., Ипатова А., Галиева Н. Стандартизированное (телефонное) интервью. — М., 2018.; Сёмина М. Метод интервью в социологии и маркетинге. — М., 2010.

ІНТЕРЕС – емоційно забарвлене ставлення до навколишнього, спрямованість людини на певний об'єкт чи певну діяльність, викликану позитивним, зацікавленим ставленням до чогось, когось.

лат. *interest* – важливий, значущий

р. интерес

а. interest, accent, use

ф. intérêt

н. Interesse

ІНТЕР'ЄР – архітектурно й художньо оздоблена внутрішня частина будинку, приміщення, конц. залу, сцени.

ф. *intérieur* – внутрішній

р. интерьер

а. interior, box scene/set

ф. décor d'intérieur

н. Zimmerdekoration

📖 Айсмен Л. Дао цвета : цветовая гамма вашего дома и вашего настроения. — М., 2005.; Курбатов Ю. Принципы проектирования современного интерьера. — Л., 1983.; Никоненко Н. Декоративно-прикладное творчество : худож. оформ. интерьера. — Ростов н/Д, 2003.; Новикова Е. Интерьер общественных зданий. — М., 1991.; Павлов М. Интегральная концепция интерьера. — Н. Новгород, 2008.; Соловьев Н. История современного интерьера. — М., 2004.; Соловьев Н. Очерки по истории интерьера. — М., 1999.; Соловьев Н. Художественное формообразование интерьера. — М., 1996.; Чхартишвили Н., Снежко В. Озеленение интерьера. — К., 1990.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ – творч. розкриття худож. твору, що визначається ідейно-худож. задумом та інд. особливостями актора, режисера, музиканта.

лат. *interpretatio* – посередництво, пояснення, витлумачення

р. интерпретация

а. interpretation, explication, explanation, reading, understanding, version, rendering

ф. interprétation

н. Auffassung, Interpretation, Darbietung, Vortrag

📖 Байгушова А. Искусство интерпретации музыканта-исполнителя. — Самара, 2014.; Бойко Ю. Интерпретация музыки : заметки инструментоведа. — СПб., 2014.; Горват І., Вассербергер І. Основи джазової інтерпретації. — К., 1980.; Гуренко Е. Проблемы художественной интерпретации. — Новосибирск, 1982.; Интерпретация музыкального произведения в контексте культуры / отв. ред. Л. Дьячкова. — М., 1994.; Корыхалова Н. Интерпретация музыки. — Л., 1979.; Крицкий В. Музично-виконавська інтерпретація. — Ніжин, 2009.; Москаленко В. Лекции по музыкальной интерпретации. — К., 2013.; Москаленко В. Творческий аспект музыкальной интерпретации. — К., 1994.; Самітов В. Специфіка інтерпретаційного мислення музиканта-виконавця. — К., 2007.; Смирнова Т. Интерпретация. — М., 2001.; Старовойтова О. Виконавська інтерпретація. — Луганськ, 2007.

«ІНТЕРТАЛАНТ» – з 1977 р. міжнар. фестиваль естр. музики, який відбувався у Празі. Серед лауреатів – Л. Доліна, О. Сєров.

р. Интерталант

чеськ., а., ф., н. Intertalant

ІНТОНАЦІЯ – ступінь точності відтворення висоти звуків при муз. виконанні (голосом чи на муз. інструменті). Відіграє важливе значення для співу та гри на сцені, в муз. студії, в анс., оркестрі.

лат. *intonare* – голосно вимовляти

р. интонация

а. inflexion

ф. intonation

н. Intonation

📖 Алексеев Э. Раннефольклорное интонирование. — М., 1986.; Вопросы вокально-хорового развития школьников. Интонация и строй / сост. Б. Биринская, Г. Леонова, Н. Неманова. — Л., 1977.; Гарбузов Н. Внутренний интонационный слух и методы его развития. — М.; Л., 1951.; Гарбузов Н. Внутризонный интонационный слух и методы его развития. — М.; Л., 1951.; Дашкевич В. Теория интонации. — М., 2012.; Диденко Н. Развитие интонационного мышления в современном вузовском курсе сольфеджио. — Ростов на/Д, 2014.; Звук, интонация, процесс / сост. Л. Шаймухаметова, Н. Гарипова. — М., 1998.; Имханицкий М. Новое об артикуляции и штрихах в музыкальном интонировании. — М., 2018.; Интонация и музыкальный образ / под общ. ред. Б. Ярустовского. — М., 1965.; Казанцева Л. Музыкальная интонация. — Астрахань, 1999.; Маркова Е. Интонационность музыкального искусства. — К., 1990.; Незванов Б. Интонирование в курсе сольфеджио. — Л., 1985.; Орлова Е. Интонационная теория Асафьева как учение о специфике музыкального мышления. — М., 1984.; Перверзев Н. Исполнительская интонация. — М., 1989.; Перверзев Н. Проблемы музыкального интонирования. — М., 1966.; Спиридонова В. Интонирование фортепианной кантилены. — Казань, 2012.; Христиансен Л. Ладовая интонациональность русской народной песни. — М., 1976.

ІНТРИГА, підступи – приховані зловмисні дії, до яких удаються для досягнення якої-небудь мети.

лат. *intricare* – заплутувати

р. интрига

а. intrigue, conspiracy, machination, plot, scheme

ф. intrigue

н. Intrige

ІНТРОДУКЦІЯ – невеличка увертюра до опери, балету, сцен. дії, конц. програми.

лат. *introductio* – вступ

р. интродукция

а., ф. introduction

н. Introduction, Einleitung

ІНТУЇЦІЯ – здатність людини в деяких випадках несвідомо, чуттям уловлювати істину, передбачати, вгадувати що-небудь, спираючись на попередній досвід, знання та ін. Інколи допомагає представникам шоу-бізнесу, грамзапису, продюсерам.

лат. *intueri* – пильно, уважно дивитися

р. интуиция

а. feeling, insight, intuition

ф. intuition, sentir, perspicacité

н. Intuition, Fühlen, Einblick, Vorahnung

📖 **Белявский А., Михальчишин А. Интуиция.** — М., 2003.; **Блаво Р. Книга, открывающая третий глаз : 77 упражнений для развития интуиции.** — М., 2012.; **Босс В. Интуиция и математика.** — М., 2014.; **Грановская Р., Березная И. Интуиция и искусственный интеллект.** — Л., 1991.; **Гришунин С. Модели творческой интуиции в контексте науки, философии и прогнозирования.** — М., 2006.; **Женская интуиция : как развить и усовершенствовать незримый дар / ред.-сост. В. Хамидова.** — М., 2008.; **Камалова О. Интуиция : философско-антропологический аспект.** — Ростов н/Д, 2008.; **Ким С. Путь интуиции.** — СПб., 2003.; **Ключников С. 14 уроков по развитию интуиции.** — М., 2005.; **Ключников С. Шестое чувство : уроки пробуждения и методы развития интуиции.** — М., 2017.; **Королева Н. Научная интуиция : проблема философской концептуализации.** — Уфа, 2005.; **Лук А. Интуиция и научное творчество.** — М., 1981.; **Майерс Д. Интуиция.** — М., 2018.; **Морозов И. Природа интуиции.** — Мн., 1990.; **Науменко Е. Введение в теорию интуиции и интуитивности.** — Тюмень, 2013.; **Переверзева Н. Интуиция в принятии решений.** — М., 2010.; **Пономарев Я. Психика и интуиция.** — М., 2010.; **Развитие интуиции для достижения благополучия и процветания / сост. О. Белякова.** — М., 2010.; **Ретлисбергер Л. Интуиция : как ее развить и научиться ею пользоваться.** — М., 2008.; **Розов С. Управление подсознанием : лучшие упражнения, чтобы наладить контакт с собственной интуицией.** — СПб., 2007.; **Ротлисбергер Л. Магия интуиции.** — М., 2008.; **Соляник К. Подсознание и интуиция.** — Белгород ; Х., 2011.; **Фейнберг Е. Две культуры : интуиция и логика в искусстве и науке.** — М., 1992.; **Шварц Г., Бохенска М. Дар интуиции.** — М., 1995.; **Шилейко А., Шилейко Т. Информация или интуиция.** — М., 1983.; **Шубина Е. Развитие интуиции : смотрю в будущее.** — М., 2007.

ІНФОРМАЦІЯ – відомості про які-небудь події, чиясь діяльність; повідомлення про щось. Стає важливим джерелом для шанувальників про життя та творчість їх кумирів, ін. діячів естр. мистецтва. Див. також *Засоби масових комунікацій*.

лат. *informatio* – роз'яснення, викладення

р. информация

а. information

ф. information, renseignement

н. Information, Informierung

📖 **Введение в теорию информации и кодирования / сост. С. Глебов, В. Лазарев.** — Уфа, 2003.; **Воробьев Е. Физические основы получения информации.** — СПб., 2004.; **Духин А. Теория информации.** — М., 2005.; **Казаринов М. Информация : контуры философско-методологического исследовательского проекта.** — СПб., 2004.; **Кожанова Н., Иванов О. Информационный менеджмент.** — Йошкар-Ола, 2004.; **Колмаков В. Информация, информационность, виртуальность.** — Красноярск, 2004.; **Мацканюк А. Основы теории информации и кодирования.** — Сочи, 2003.; **Терелянский П., Андрейчиков А., Бахмудов Р. Информационная безопасность.** — Волгоград, 2004.

ІРОНІЯ – 1. Філософ.-естетична категорія, що розкриває ціннісний смисл предметів і явищ в дійсності та в мистецтві за допомогою критики – осміювання. Витончена, прихована насмішка; глузування, сарказм, кепкування, глум. 2. Стилiстичний засіб, коли слову, музиці, пісні надається протилежного значення з метою глузування.

грец. *eironéia* – удавання

р. ирония

а. irony

ф. ironie

н. Ironie

📖 **Голденков М. Юмор и ирония.** — М., 2005.; **Горностаева А. Ироничность как черта современного политического дискурса.** — М., 2018.; **Горностаева А. Политика и ирония : совместимость и взаимодействие.** — М., 2015.; **Дробышева Е. Аксиология постмодерна : ирония.** — СПб., 2008.; **Ермакова О. Ирония и ее роль в жизни языка.** — М., 2011.; **Заврумов З. Феноменология иронии в современной научной парадигме.** — Пятигорск, 2016.; **Зарумов З. Феномен иронии в художественном тексте.** — Пятигорск, 2016.; **Охримович К. Ирония как фактор нарушения принципа вежливости в конфликтных ситуациях.** — Уфа, 2009.; **Пигулевский В., Мирская Л. Символ и ирония.** — Киш., 1990.; **Плисов Е., Кузьмичева А. Ирония в словаре и речи.** — Пб., 2019.; **Походня С. Языковые виды и средства реализации иронии.** — К., 1989.; **Шумкова Т. Ирония в русской литературе первой половины XIX века в свете традиций немецкого романтизма.** — М., 2007.; **Янкевич В. Ирония ; Прощение.** — М., 2004.

ІСТ КОУСТ ДЖАЗ (джаз Схід. узбережжя) – загальна назва групи стилів та напрямів сучасн. джазу, що склались в першій пол. 1950-х рр. на Схід. узбережжі США. Найважливіші стильові форми – хард-боп і соул.

р. ист коуст джаз (джаз Восточного побережья)

а. east coast jazz

ІТАЛІЙСЬКА МОВА – одна із роман. мов. Термінологія естради має чимало запозичень з цієї мови (автор, альбом, дикція, конкурс, композитор, лауреат, сцена та баг. ін.).

р. итальянский язык

а. Italian, the Italian language

ф. l'italien, langue italienne

н. italienische Sprache, Italiensche

ЙЄ-ЙЄ (танці та ритми) – вигук йє-йє, вимовлений франц. співаком Д. Холідеєм під час виконання пісень, став не просто модою, а стилем танцю. Саме у формі твісту танці йє-йє завоювали танц. майданчики. Як тільки популярність твісту зменшилася, з'явилася маса похідних нового стилю: слоп, пінгвін, хоп даун, медисон, сеф, халі-галі, ватуці та ін.

р. йе-йе

ЙОДЛЬ, йодлер, йодлінг – в культурі різних народів, в т.ч. в амер. фолк-музиці, особлива манера співу без слів, з характерним швидким перемиканням голосових регістрів, тобто з чергуванням грудних і фальцетних звуків. Вважається одним із найскладніших видів вок. техніки. Й. інколи зустрічається в рок- та поп-музиці.
н. Jodel, від нім. *jodeln* – вимовляти склад *йо*.

К

К-ПОП – корейський поп, муз. жанр Півд. Кореї, поєднав у собі елементи зах. електропопа, хіп-хопа, танц. музики. Поп-культура Півд. Кореї поширилась регіонами Півд.-Схід. Азії (Китай, Гонконг, Японія, Тайвань).

а. К-рор від англ. *Korean pop*

КАБАРЕ – початково (з 1880-х) виникло у Франції як місце зустрічі, імпровізованих вистав і творч. забав літераторів, музикантів, художників, поетів, акторів у літ.-худож. кафе. Перше К. «Ша нуар» («Чорна кішка») було відкрите у Парижі (1881). До кінця XIX ст. К. сформувалося в новий видовищний різновид, зблизившись, з одного боку – з раніше виниклим вар'єте, з іншого – з театром малих форм. У Росії К. виникло в 1908 в Москві та Петербурзі («Летучая мышь», «Кривое зеркало», «Бродячая собака»). Згодом подібні заклади створюються в Одесі, Харкові, Києві та в ін. містах. Пізніше в євр. розважальному мистецтві терміном К. почали позначати жанр вар'єте з програмою з вок. та танц. номерів, а також номерів оригінальних жанрів.

ф. *cabaret* – букв. кабачок

а. *cabaret*

ф. *cabaret, café-concert*

н. *Kabarett, Nachlokal*

📖 Аппиньянези Л. Кабаре. — М., 2010.; Васильев А., Лопато Л. Царица парижских кабаре. — М., 2011.; Золотницкий Д. Фарс... и что там еще? : театр фарса в России 1893-1917. — СПб., 2006.; Клитин С. Эстрадные заведения. — М., 2002.; Литаврина М. Русский театральный Париж. — СПб., 2003.; Поэты немецкого литературного кабаре / сост. Г. Снежинская. — СПб., 2008.; Тихвинская Л. Кабаре и театры миниатюр в России, 1908-1917. — М., 1995.; Тихвинская Л. Повседневная жизнь театральной богемы Серебряного века : кабаре и театры миниатюр в России. 1908-1917. — М., 2005.; Шульц С. «Бродячая собака» : [история клуба-кабаре]. — СПб., 1997.

КАБАЦА, кабаца – удар. дерев'яний муз. інструмент невизначеної висоти звука афро-браз. походження. К. приблизно вдвічі більше маракаса й являє собою висушений плід гарбуза або порожнисту кулю, що обвита сіткою із нанизаним на неї намистом. Грають, тримаючи К. за рукоятку в одній руці та б'ють по ній напіввідкритою долонею другої руки.

а. *cabaza, cabaca, maraca, chequeré, gourd rattle, beaded gourd*

ф. *cabaza, calebasse, maraca*

н. *Cabaza, Kürbissrassel*

КАБЕЛЬНЕ ТЕЛЕБАЧЕННЯ – розподіл віщального сигналу кабельними мережами (див. *MTV*).

р. кабельное телевидение

а. *cable television, cable TV, closed-circuit television, wired television, subscription TV, narrowcasting*

КАВАТИНА – невелика оперна арія або інстр. п'єса, переважно лірико-розповідного чи наспівного характеру.

іт. *cavatina*

а. *cavatina*

ф. *cavatine*

н. *Kavatine*

КАВЕР, кавер-версія – букв. «покриття». У поп-лексиконі означає інтерпретацію (й запис) пісні, що стала вже відомою у виконанні ін. арт. або ансам. Нині зустрічається в творчості деяких виконавців.

а. *cover*

КАДЖУН – гібрид рок-н-ролу, сільського блюзу й кантрі-музики півд. штатів США. Характеризується гострим ритмом, використанням гітари, скрипки, акордеона. Був особливо попул. на рубежі 1960-1970-х.

а. *cajun*

КАДРИЛЬ – 1. У багатьох європ. народів танець із парною кількістю танцюючих пар, що розташовуються одна проти одної й виконують танц. фігури по черзі із загальним рухом наприкінці танцю. Звичайно танцювали чотири пари, розташувалися квадратом, звідки й пішла назва. Муз. розмір 2/4. 2. Музика до цього танцю, муз. твір у ритмі цього танцю.

ісп. *quadrilla* – букв. група з чотирьох людей, від лат. *quadrum* – чотирикутник

а., ф. *quadrille*

н. *Quadrille*

«**КАЗАНТИП**» – муз. фестиваль електронної танц. музики, який проводився з 1994 щорічно влітку в Криму. З 2000 змінює місце проведення і згодом припиняє існування.

КАЗАХКОНЦЕРТ – Казах. держ. гастр.-конц. об'єднання. Створене в 1960.

КАЗУ – примітивний муз. дух. інструмент афр. походження, який набув широкого поширення в нар. музиці амер. негрів. Виконує функції мелодійного інструмента. Являє собою трубку, закриту з одного боку мембраною. На К. «співають», приводячи в рух мембрану. Інколи примітивний К. може являти собою папіросний папір у поєднанні із гребінцем або ін. предметом.

a. kazoo

КАЙФ, кейф – відпочинок, приємне байдикування, як пр., під музику улюблених виконавців, часто із вживанням алкогольних напоїв. Див. також *Кайф* в сленговій частині.

араб. *kef* – приємне байдикування, відпочинок, наркотичне сп'яніння, кайф

a. idleness

ф. un agréable repos

н. angenehme Rast, Nichtstun

КАКОФОНІЯ – немилословне сполучення звуків, що болісно вражає слух (у музиці, віршах). Зустрічається у низькокваліфікованій грі аматор. груп, або як певний короткочасний худож. засіб.

грец. kakorhōnia, *kakos* – поганий

р. какофония

a. cacorphony

ф. cacophonie

КАЛІПСО – 1. Нар. імпровізована пісенно-танц. форма, слугує акомпанементом пісень-балад з імпровізованим текстом. Народилася на о. Тринідад. Характеризується використанням незвичайних удар. та скребкових муз. інструментів. У своїх джерелах бере початок у традиц. афр. жанрів «іронічного» співу. Має істотну подібність з північноамер. блюзом і родинними йому жанрами. Для традиц. форм К. характерний респонсорний спів, використання поліметрії та поліритмії, парландо (нарочито прискороженого проголошення тексту), переважання в гармонії домінантових акордів. 2. Парний бальний танець. Набув популярності в сер. 1950-х рр. в Америці та в Європі завдяки записам негр. співака та актора Г. Белафонте, популярність якого послужила стимулом для комерціалізації даного жанру й виникненню на його основі низки модних амер. танців, що містять також ритм. елементи румби, самби та мамбо. На Тринідаді танц. різновид К. існує також за назвою «па-сео», на Ямайці аналогічний жанр називається «менто». Муз. розмір 4/4.

р. калипсо

a. calypso

КАЛІФОРНІЙСЬКИЙ ДЖАЗ – див. *Уест коуст джаз*.

КАМАРИНСКАЯ – старовинна рос. нар. танц. пісня й танець під музику цієї пісні. Пісня всотала до себе елементи не тільки рос., але й укр., білор., башкир. нар. танців. Як танець не мала суворої композиції, вільно імпровізувалась виконавцями. Темп постійно прискорювався. Муз. розмір 2/4, іноді 3/4.

укр. камаринська

a. kamarinskaya

ф. Kamarinskaïa (danse et chanson populaire russe)

н. Kamarinskaja

КАМЕРТОН – 1. Устрій, що слугує еталоном вихідної висоти звука при співі й настроюванні муз. інструментів. Являє собою вигнутий посередині й прикріплений на вигині до ніжки металевий стрижень, кінці якого можуть вільно коливатися. Внаслідок удару видає точно настроєний звук. Існують окремі К. для кожної висоти звука. 2. Висота звука, що застосовується для настроювання муз. інструментів або співу.

н. *Kammer* – кімната, *ton* – звук

a. tuning/pitch fork, tonometer, fork, chamber/concert pitch

ф. diapason (à branches), diapason de chambre

н. Kammerton, Stimmgabel

КАМЕСО – удар. дерев'яний муз. інструмент невизначеної висоти звука латиноамер. походження. Являє собою циліндр, в середину якого засипано шріт, зерна тощо. При грі К. тримають обома руками та струшують або постукують пальцями по корпусу.

a. kameso

КАМІНГ-АУТ – процес відкритого та добровільного признання людиною своєї приналежності до сексуальної чи гендерної меншості, або результат такого процесу. Деякі представники поп-культури удаються до фальшивого К.-А. як засобу підвищення зацікавленості до своєї персони («Тату», Мадонна). Серед музикантів, що зізналися в К.-А. – Б. Бенні, Д. Боуї, Е. Джон, Р. Мартін та ін.

a. coming out – букв. розкриття, вихід

р. камин-аут, каминг аут, каминаут

КАНЗАСЬКИЙ СТИЛЬ, Канзас-сіті-блюз – стильовий різновид раннього негр. свінгу, що виникнув у кінці 1920-х рр. в м. Канзас-Сіті. Для нього характерні експресивна манера виконання (баунс), фоур біт, використання рифів та оф-біт-фразування, сольна імпровізація, стомп. На розвиток К.с. справили вплив блюз та бугі-вугі. Засновником К.с. був оркестр Б. Моутена. Серед його послідовників – біг-бенди К. Бейсі, У. Пейджа та ін. В деяких відношеннях техніка гри в К.с. позначилась на формуванні орк. свінгу, сучасн. біг-бендах, передбачила більш пізні стилі сучасн. джазу (боп, кул).

р. канзаский стиль

a. Kansas style

КАНКАН – франц., початково бальний, а до сер. XIX ст. естр. жіночий танець, який пізніше увійшов до оперети. Характерне па – високе підкидання ноги, високі стрибки. Може бути сольним або груповим. Виник у Парижі бл. 1830. Застосовується також на естраді кафешантанів. Муз. розмір 2/4.

ф. *cancan* – букв. галас, від *canard* – качка

a. cancan

н. Cancan

КАНОТЬЄ – чоловічий, звичайно солом'яний капелюх із низькою тулією. К. було обов'язковим атрибутом в традиц. джазі, мінстрел-шоу, у гардеробі деяких естр. співаків (М. Шевальє).

ф. canotier, chapeau canotier

р. канотье

а. boater

КАНТАТА – великий урочистий вок.-інстр. твір, який виконують звичайно на сцені солісти та хор у супроводі оркестру.

іт. cantata, від лат. *cantare* – співати

а. cantata

ф. cantate

н. Kantate

📖 Попов А. Русская литературная кантата. — Караганда, 2002.; Скафтымова Л. Вокально-симфоническое творчество С.В. Рахманинова и русская кантата начала XX века. — СПб., 2009.; Хохловкина А. Советская оратория и кантата. — М., 1955.; Ширинян Р. Оратория и кантата. — М., 1960.; Ярмо М. Українська камерна кантата. — Дрогобич, 2009.

КАНТАТОРЕ – так називають в Італії виконавців, які самі пишуть музику та вірші, частіше за все акомпануючи собі на гітарі.

іт. cantatore

КАНТИЛЕНА – 1. Наспівна мелодія вок. або інстр. складу. 2. Наспівність музики, її виконання, здатність співучого голосу до наспівного виконання мелодії.

іт. cantilena, від лат. *cantilena* – спів

а. cantilena

ф. cantilene

н. Kantilene

КАНТРИ – традиц. пісенно-інстр. муз. культура білого населення сільських районів півд.-схід. та зах. штатів США, що походить із фольклорних джерел та репрезентована великою кількістю місцевих шкіл, стилів і напрямів. Пісні в стилі К. мають куплетну побудову, простий гармоніч. акомпанемент на банджо або гітарі. Музика К. склалась на поч. ХХ ст. у результаті тривалого процесу змішання архаїчних форм муз. фольклору різних европ. народів. Спочатку існувала в сільських районах як музика фермерів, сільськогосподар. робітників, лісорубів під назвою фолк-мьюзик або просто фолк. Після першої світової війни набула поширення завдяки розвитку грамзапису та радіо. В 1920 рр. стала зватися хіл-біллі. В 1940-х рр. музика К. комерціалізувалась, перетворившись в т.зв. другорядний фольклор, який створювався професійними авторами. Змішавшись із ковбой. піснями Заходу музика К. набула популярності в міському середовищі під назвою кантрі-енд-вестерн. Згодом під впливом фольклору амер. негрів, зокрема блюзу, розвився виконав. стиль під назвою блюграс. За нашого часу майже повністю відноситься до сфери комерц. розважальної музики. Див. також *Кантрі-енд-вестерн*.

а. *country* – сільський

р. кантри

ф. *country*

н. *Country*

📖 Горбатов А. Представляем : музыка кантри в России и экс-СССР. — М., 1993.

КАНТРИ-БЛЮЗ – одна із назв архаїчного блюзу, що підкреслює його належність до сільського муз. фольклору, на відзнаку від класич. блюзу, який мав переважно міське побутування і тому інколи мав назву біг-сіті-блюз.

р. кантри-блюз

а. *country blues*

КАНТРИ-ЕНД-ВЕСТЕРН – вид нар. музики білих мешканців півд. заходу США, збірна назва комерціалізованих форм амер. «сільської» музики. Термін поєднує два різновиди фольклору: сільський – пісні та танці (кантрі) й ковбойські балади дикого Заходу (вестерн). В 1940-1950-х рр. такі мелодії почали оброблятися професійними музикантами і за допомогою попул. співаків поширились Америкою. Стильова основа – балади англ., шотл. та ірланд. переселенців під сильним впливом блюзу. Різновиди – хіл-біллі, блюграс, каджун, рокабілі. Для К... у цілому типова простота мелодійних і гармонійних структур, інстр. саунд, в якому провідну роль відіграють банджо, скрипка, мандоліна, акустичні гітари, губна гармонія. Тексти переважно лірич., жартівного чи патріот. змісту. У сучасних формах інтенсивно асимілюються елементи сучасн. рок-музики та ритм-енд-блюзу. Див. *Кантрі*.

а. *country and western, C&W*, букв. – сільський і західний

р. кантри энд вестерн

КАНТРИ-РОК – являє собою кантрі, що виконується у супроводі електроінструментів, традиц. для року. Основоположником вважається співак і гітарист Г. Парсонс. Розквіт припадає на початок 1970-х.

р. кантри-рок

а. *country rock, rockabilly music*

КАПЕЛА – 1. Хор церк. півчих, згодом – хор узагалі, у XVIII ст. також інстр. ансам. (оркестр). 2. Оркестр особливого складу (військова К., джаз. К.), а також назва деяких крупних симф. оркестрів. 3. Хор співаків, а також змішаний ансам. із співаків і музикантів.

лат. *capella* – каплиця; у середні віки – боковий вітар у церкві, де розташовувався хор півчих

р. капелла

а. choir, orchestra, musical ensemble

ф. chœur, chapelle

н. Kapelle, Chor

КАПЕЛЬДИНЕР – *заст.* службовець у театрі чи конц. залі, що перевіряв квитки, показував відвідувачам їхні місця та слідував за порядком.

н. Kapelldiener

а. box-keeper, usher

ф. ouvreure de loges

КАПЕЛЬМЕЙСТЕР – 1. Спочатку кер. вок. або інстр. капели, пізніше – театр., військового, симф. оркестру. В даний час – кер. військового оркестру. 2. Диригент, кер. хору або оркестру.

н. Kapellmeister, від *Kapelle* – хор, оркестр + *Meister* – майстер, керівник

а. master of the chapel, choirmaster, bandmaster, conductor

ф. directeur du chant, maître de chapelle, chef de musique/d'orchestre

КАРАОКЕ (оркестр без співака) – вид побутової радіоелектронної апаратури. Виникла в Японії та поширилась всім світом у 1980-х рр. Система К. дозволяє слухачу прослуховувати записилюбимих мелодій і супроводжувати їх власним співом. Спочатку ці системи набули поширення в ресторанах, барах, кафе та в ін. розважальних закладах. Згодом нова апаратура набула широкого поширення як побутова апаратура для інд. використання в домашніх умовах і в різноманітних закладах.

а. karaoke

📖 Кузнецов С. Караоке на персональном компьютере. — М., 2003.

КАР'ЄРА – 1. Швидке, успішне просування в службовій, суспільній, науковій, творч., артист. та ін. діяльності; досягнення слави, популярності, вигоди. 2. Рід занять, діяльності.

ф. carrière

р. карьера

а. career

н. Karriere, Laufbahn

📖 Акбиева З. Психология карьеры в социальном контексте профессионального служения. — М., 2005.; Баррет Д. Протестируйте себя : способности, личность, мотивации, карьера. — СПб., 2003.; Бологачина В., Клеппер Е. Психолого-педагогическая основа профессиональной карьеры. — М., 2005.; Волкова Л. Женщина и карьера. — М., 1997.; Кваша Г. Карьера по знаку рождения. — М., 2004.; Ли С. Карьера для творческого человека. — М., 2002.; Личность. Карьера. Успех / авт.-сост. О. Никитина. — СПб., 1996.; Марковская И., Мельникова Л., Полев Д. Тренинг планирования карьеры. — Челябинск, 2003.; Мессмер М. Карьера для «чайников». — М., 2006.; Миддлтон Д. Карьера. — М., 2007.; Михайлов В. Карьера в музыкальной индустрии. — М., 2004.; Могилевкин Е. Карьерный рост : диагностика, технологии, тренинг. — СПб., 2007.; Молл Е. Управление карьерой менеджера. — М., 2012.; Мучински П. Психология, профессия, карьера. — СПб., 2004.; Отазо К. Правда о том, как сделать карьеру. — СПб., 2007.; Петрушин В. Настольная книга карьериста. — СПб., 2002.; Петрушин В. Психология карьеры. — М., 2004.; Поляков В. Технология карьеры. — М., 1995.; Самоукина Н. Карьера без стресса. — СПб., 2003.; Силбер Л. Карьера для творческого человека. — М., 2004.; Степанов С. Сколько вы стоите : технология успешной карьеры. — М., 2004.; Степанов С. Слагаемые карьеры. — М., 2002.; Танасис Е. «Светская львица» : карьера или образ жизни? — Калининград, 1997.; Темплар Р. Правила карьеры : все, что нужно для карьерного роста. — М., 2008.; Тургунов М. Анти-Наполеон : как делать карьеру. — СПб., 2006.; Цитрин Дж., Смит Р. Пять принципов выдающейся карьеры. — М., 2005.; Шаповалов В. Профессиональная карьера. — Ставрополь, 1999.; Швальбе Б., Швальбе Х. Личность, карьера, успех. — М., 1993.

КАРИКАТУРА – 1. Навмисно викривлене, сатир. або гумор. зображення явищ чи особи, а також твори такого характеру. 2. *Невдале наслідування, смішне, спотворене відображення кого-, чого-небудь; потвора.

іт. caricatura, від *caricare* – перебільшувати, перевантажувати

а. caricature, cartoon, parody

ф. caricature, charge

н. Karikatur, Zerrbild

КАРНАВАЛ – 1. Первісно в Італії в XIII ст. наприкінці зими свято з нар. гулянням, маскарадом, вуличним походом. 2. Нар. гуляння, маскарад, що супроводжувалися іграми, танцями, виступами митців, естр. співаків, акторів. У цьому святі нерідко змінюються норми поведінки. Чималу роль відіграє й костюм. Елементи карнавальності частково можуть використовуватись на конц. естраді. В мас. культурі XX ст. виникали явища, що типологічно близькі до карнавальних (хепенінг, рок-видовище та ін.).

іт. carnevale

а. carnival

ф. carnaval

н. Karneval, Fasching

📖 Бите К. Карнавал в клубе. — Рига, 1958.; Бугельский Ю. Сделайте для карнавала. — М., 1956.; Гибсон Р. Карнавал : Маски. Костюмы. — М., 1997.; Градова А. Карнавальные костюмы для детей и взрослых к любому празднику. — Х., 2015.; Карнавал : советы организаторам и художникам-оформителям / общ. ред. И. Туманова. — М., 1959.; Коврига Т. Карнавальные маски. — М., 1957.; Константинова Н. Страна карнавала : несколько эссе о бразил. культуре. — М., 2003.; Полетика Т., Садомская С. На карнавал! — М., 1956.; Сазонова Е. Режиссура карнавала в театрализованном празднике. — Бар-

наул, 2014.; Строева В. Карнавальные костюмы для мальчиков и девочек. — Х. ; Белгород, 2016.; Шокорев В. Маска и костюм для карнавала. — М., 1958.; Юдин Н. Режиссер о карнавале. — М., 1957.

«КАРНЕГИ-ХОЛ» – муз. центр та знаменитий конц. зал Нью-Йорка, відкритий в 1891 р. Основний капітал був внесений бізнесменом і меценатом Е. Карнегі (його ім'я було присвоєно залу в 1898, до цього він мав назву «Мюзик-хол»). Із перших років існування стає важливим центром конц. життя США. Окрім концертів класич. музики тут відбуваються естр. вистави, виступи джаз. музикантів, а також рок- та поп-груп і естр. виконавців. Першими рок-музикантами була група «Chicago».

р. Карнеги-холл

а. Carnegie Hall

КАСА – окремий відділ в установі, на підприємстві, в театрі, конц. залі для приймання, зберігання й видачі грошей, продажу квитків і т.ін., а також приміщення цього відділу.

іт. cassa, від лат. *capsa* – вмістилище, ящик

р. касса

а. box office, pay-box

ф. caisse, guichet (віконце), bureau de location (попереднього продажу)

н. Theaterkasse

КАСТАНЬЕТИ – удар. дерев'яний муз. інструмент невизначеної висоти звука мавро-андалузького походження. Поширений в Іспанії, Італії, країнах Лат. Америки. Складається із двох раковиноподібних пластинок, виготовлених із твердої породи дерева, нещільно поєднані шнурком, пропущеним через дірочки у верхній частині. Існують також орк. К., які мають рукоятку. Зустрічаються два основних різновиди орк. К. – односторонні та двосторонні. Грають, тримаючи в одній руці за рукоятку й струшуючи в повітрі.

ісп. castañetas, від лат. *castanea* – каштан

р. кастаньеты

а. castanets, bones

ф. castagnettes

н. Kastagnetten

КАСТИНГ, проби, прослуховування – вибір серед претендентів особи, яка найбільшою мірою відповідає творчому задуму. Практикується в театрі, кіно, для відбору моделей та поп-виконавців. Телепередачі, сюжет яких ґрунтується на відборі кращих з кращих учасників, мають назву кастинг-шоу. рішення про перемогу того чи іншого конкурсанта приймають як глядачі, так і запрошені спеціалісти.

а. casting

р. пробы, прослушивание

КАСТРАТ – той, кому видалено статеві залози. Особлива категорія співаків в XVI-XVIII ст., які виступали в католицьких церквах та оперних театрах. К. співали високі партії, оскільки в католицькому співі в церкві заборонялось співати жінкам. Згодом високі партії почали співати фальцетом, у т.ч. й на естраді.

лат. *castrato* – оскопляти

а. castrato, eunuch

ф. castrat

н. Kastrat, Verschnittene

📖 Барбье П. История кастратов. — СПб., 2006.; Маликов Е. Песни кастратов. — М., 2016.

КАТЕРИНКА – механічний дух. інструмент, рід невеличкого переносного органа у вигляді коробки з лялькою, що надівається на плече. В Росії з'явилася на поч. XIX ст. В XX ст. була витиснута досконалішими засобами механічного та електронного відтворення звучання муз. творів – грамофонами, електрофонами, магнітофонами, компакт-програвачами.

р. шарманка, від початкових слів нім. пісеньки «Scharmante Katharine» – «Прелестная Катарина»

а. street-organ, barrel-organ

ф. orgue de Barbarie

н. Drehorgel, Walzenorgel

КАУ БЕЛ, дзвіночок, тронка – удар. металевий муз. інструмент невизначеної висоти звука латиноамер. походження. Являє собою звичайний коров'ячий дзвіночок. Має вигляд довгастого, трохи приплюсненого дзвіночка без серця. Кріпиться до корпусу великого барабана. Має яскравий, високий та голосний звук, який видобувається шляхом удару паличкою від малого барабана.

а. *cow bell* – букв. коров'ячий дзвіночок

ф. cloche de vache

н. Kuhglocke, Herdengeläut

КАФЕШАНТАН – у деяких країнах ресторан або кав'ярня, де виступають артисти, які виконують пісні та танці розважального характеру. Вперше з'явився у Франції в 1850-х рр. Переважну увагу власники К. приділяли виступам співачок (шансонеток), які виконували фривольні пісеньки та демонстрували туалети.

ф. *café chantant* – букв. кафе із співом

КВАДРАТ – у джазі закінчена функціонально-гармоніч. структура певного масштабу (восьмитакт, дванадцятитакт тощо), що знаходиться в основі теми. Базуючись на цій структурі, музикант вибудовує імпровізацію, що може продовжуватися один або декілька квадратів. Джаз. композиція складається, як пр., з теми та кількох створених К., які за тривалістю дорівнюють темі й базуються на її гармоніч. схемі. Це забезпечує ціль-

ність форми джаз. твору. Може бути аранжованим або зімпровізованим музикантами. В англomовній літературі використовується слово корус.

лат. *quadratus* – чотирикутний

а. square, chorus

ф. carré

н. Quadrat

КВАЛІФІКАЦІЯ – 1. Поняття, що означає ступінь професійної придатності, підготовленості людини до певного виду діяльності. К. набувають у процесі оволодіння індивідом знаннями, уміннями, навичками. Відіграє велику роль у роботі митця на конц. естраді. 2. Фах, професія, спеціальність.

лат. *qualis* – якої якості + *facio* – роблю

р. кваліфікація

а. qualification, level of proficiency, professional skill

ф. qualification

н. Qualifikation, Qualifizierung

КВАРТЕТ – муз. ансам. із чотирьох виконавців, а також муз. твір для цього ансам. Серед відомих – «Beatles», «Queen», «Doors», «ABBA», «Корни» та ін. (див. *Вокальний ансамбль*).

іт. quartetto, від лат. *quartus* – четвертий

а. quartet(te), vocal quartet (вокальний), string quartet (струнний)

ф. quartetto, quatuor, quatuor vocal (вокальний), quatuor à cordes (струнний)

н. Quartett, Vokalquartett (вокальний), Streichquartett (струнний)

КВИТОК – 1. Паперова або картонна картка певної форми з відповідним написом, що дає право користуватися чим-небудь, входити куди-небудь, брати участь у чомусь. К. може бути разовим – театр. або на певний строк – абонемент. Про появу театр. К. історія свідчить таке: якось король Франції Людовик XIV затримався на виставу, а в залі не було вільного місця. Тоді директор королів. театру Ж. Мольєр запропонував увести К., де позначалося місце глядача в залі. 2. Документ, що засвідчує приналежність до якої-небудь орг., творч. спілки тощо.

р. билет

а. ticket; complimentary ticket, freebee, freebie (безкоштовний), admission ticket (вхідний)

ф. billet, carte d'invitation (запрошення), billet/coupon de théâtre (театральний), carte/billet d'entrée (вхідний)

н. Karte, Theaterkarte, Billett, Eintrittskarte (вхідний)

КВИКСТЕП – 1. Різновид швидкого фокстроту, поширений в сер. 1920-х рр. 2. Англ. парний бальний танець вільної композиції. Муз. розмір 4/4.

а. *quickstep* – букв. швидкий крок

р. квикстеп

📖 Шанкіна С. Бальний танець : танцы европ. программы. — Тамбов, 2005.

КВИНТЕТ – муз. ансам. із п'яти виконавців, а також муз. твір для цього ансам. Серед відомих К. – «Spice Girls», «Take That», «Backstreet boys».

іт. quintetto, від лат. *quintus* – п'ятий

р. квинтет

а. quintet(te), quintuor, string quintet (струнний), wind quintet (духових інструментів)

ф. quintette, quintuor, quintette à cordes (струнний), quintette à vent (духових інструментів)

н. Quintett, Streichquintett (струнний), Bläserquintett (духових інструментів)

КВІТИ – 1. Трав'янисті рослини, що у пору цвітіння мають яскраві голівки чи суцвіття. К., як пр., – обов'язковий атрибут конц. виконавця, шана, повага, прихильників, які приходять на конц. заходи. Див. *Букет*. 2. Прикраси, що використовуються для декорування інтер'єру, одягу, зачіски, виконані у формі квітів.

р. цветы

а. nosegay, bunch of flowers, bouquet, posy

ф. fleurs, bouquet/gerbe de fleurs

н. Blumen, Blumenstrauß

📖 Вірко О. Квіткові орнаменти та об'ємні квіти в прикрасах з бісеру. — Донецьк, 2013.; Вірко Е. Цветы из бисера. Уникальный букет. — Донецьк, 2013.; Дамен Й.-Х. Волшебные цветы-оригами. — Х. ; Белгород, 2012.; Инесон П. Волшебные цветы из ткани. — Х. ; Белгород, 2013.; Кондратьева Г. Храмовая флористика. — М., 2013.; Полянская А. Плетем цветы из бисера. — Х., 2014.; Пузиренко Я. Декоративна флористика. — К., 2013.; Саймонс Л. Удивительные цветы из ниток и проволоки. — Х. ; Белгород, 2012.; Суханова Н. 1000 способов как украсить дом цветами. — М., 2001.; Тозин Д. Цветы из проволоки. — Х. ; Белгород, 2011.; Третьякова М. Декоративні квіти з гофропаперу. — Донецьк, 2014.; Третьякова М. Квіти з гофрованого паперу. — Донецьк, 2013.; Узбб К. Цветы и букеты из сахара. — Х. ; Белгород, 2014.; Фитцджеральд Д. Чудесные цветы, букеты и композиции из бисера. — Х. ; Белгород, 2014.; Хохлова Е. Корзина с цветами. — М., 2006.; Шнайдер З. Волшебные цветы из бисера. — Х. ; Белгород, 2012.

КЕЙКУОК, кек-уок, кекуок – бальний та естр. танець, швидкий синкопований танець-марш, що виникнув у США як нар. танець північноамер. негрів на межі XIX-XX ст. Має гостросинкопований ритм, близький до регтайму. Назва пов'язана із звичаєм нагороджувати кращих виконавців пирогом. Поширився в США як побутовий танець завдяки виставам менестрельних театрів. На поч. XX ст. стає попул. бальним танцем в Європі (з 1902 в Росії). На паризьких балах виконувався і як самостійний танець, і як складова частина котильйону та

кадрилі. На естраді набула поширення кафешантанна форма К., близька за характером до канкану. Муз. розмір 2/4.

а. cakewalk – букв. хід за пирогом

р. кэк-уок, кекуок, кэйкуок

КЕНОТАФ/Ценотаф – надгробний пам’ятник у місці, яке не містить останків покійного, свого роду символічна могила. К. слугують для увічнення пам’яті про померлого і являють собою споруди різних типів та ступеня складності (надгробок, гробниця, склеп, погруддя, стела, обеліск, меморіал, барельєф, меморіальна плита тощо). Нині установка К. є досить поширеним явищем і створюються на згадку про відомих людей, в т.ч. творчого спрямування.

давньо-грец. *κενοτάφιον*, від *κενός* – пустий и *τάφος* – могила

а. cenotaph

ф. cénotaphe

н. Kenotaph

📖 Мельник В. Особые виды погребений катакомбной общности. — М., 1991.

КЕПКА – чоловічий головний убір із м’яким дашком, без твердого денця та околички. З 2002 р. увійшов у моду на жіночих голівках. Її носили Мадонна, Д. Лопес, В. Бекхем, К. Міноуг та ін. поп-зірки й актриси.

а. cloth-cap, kerpi

ф. casquette, képi

н. Schirmmütze, Sportmütze

КЕРІВНИК – той, хто керує ким-, чим-небудь, очолює когось, щось. В конц. галузі це – продюсер, менеджер, директор, худож. кер., диригент, хормейстер, лідер ансамблю тощо (див. також *Диригент*, *Капельмейстер*, *Лідер*, *Менеджер*, *Продюсер*, *Режисер*, *Хедлайнер*, *Хормейстер*, *Фронтмен*).

р. руководитель

а. leader; manager; chief, head, director

ф. dirigeant, chef, directeur, maître, moniteur

н. Leiter, Manager, Direktor, Chef

КИЇВ – столиця України, один із крупних промислових та культурних центрів Європи та світу. В місті існують культурно-мистецькі заклади, навч. заклади культури й мистецтв, театри, орг., які займаються проблемами естради. З К. пов’язана орг. пісенних фестивалів та конкурсів, творча діяльність численних композиторів (О. Білаш, І. Шамо, Г. і П. Майбороди, Г. Татарченко), окремих виконавців та груп (Т. Повалій, Н. Могилевська, О. Пономарьов, І. Білик, «Брати Карамазови», «Океан Ельзи», «Воплі Відоплясова») та баг. ін.

р. Киев

а., ф. Kiev

н. Kiew

📖 Берлинский М. Краткое описание Киева. — К., 1991.; Івакін Г. Оповіді про стародавній Київ. — К., 1982.; Киев : энцикл. справочник / под ред. А. Кудрицкого. — К., 1982.; Котляр Н., Кульчицкий С. Киев древний и современный. — К., 1983.; Мирошник Г., Стефанович Л. Киев : гармония прошлого с настоящим. — К., 1982.; Памятники истории и культуры Киева / сост. Л. Балацкая. — К., 1986.; Позняк П. Славне місто-герой. — К., 1982.; Сагайдак М. Великий город Ярослав. — К., 1982.; Толочко П. Древний Киев. — К., 1983.; Шевченко Л. Киев – крупный научный и культурный центр Советского Союза. — К., 1981.; Шулькевич М., Дмитренко Т. Киев : архит.-ист. очерк. — К., 1982.

КІБОРД – див. *Клавирні інструменти*.

а. key board

КІН – див. *Сцена*.

КІНОМИСТЕЦТВО, кінематографія, кіно – мистецтво відтворення на екрані за допомогою кінематографа зображень, що створюють враження живої дійсності. Вид худож. творчості, що увійшов до системи синтетичних видів мистецтв ХХ ст. К. відноситься до т.зв. «техн. мистецтв», передумовою чого було виникнення кінематографа (1875-1896) – системи фотографічного зберігання реальності в її русі, призначеної для проєкції на великий екран у розрахунок на спільне сприймання багатьма людьми одночасно. Має багато запозичень у ін. видів мистецтв: музики, літератури, драматургії, але повністю залежить від загального техн. розвитку. Подальший розвиток К. невід’ємний від еволюції системи засобів мас. комунікації. Кінематограф часто звертається до тем, пов’язаних із висвітленням явищ естради, джазу, рок-музики (муз. фільми, записи концертів, виступи провідних музикантів, відеокліпи). Див. також *Фільм*.

р. киноискусство, кино

а. cinematograph, cinematography, cinema, (motion) pictures

ам. screen, film

ф. cinéma, film, arts cinématographiques

н. Kino, Kinematographie, Filmkunst

📖 Агеева И. Занимательные материалы по музыке, театру, кино. — М., 2006.; Алфьорова З. Історія кінематографа і телебачення. — Ч. 1. — Х., 2007.; Алфьорова З. Межі видимого : становлення візуального мистецтва. — Х., 2008.; Белова Л. Тема труда в кино. — М., 1984.; Братерська-Дронь М. Інтерпретація наріжних понять моральнісної свідомості в кіномистецтві. — К., 2009.; Быкова И. Кино Кубы. — М., 1984.; Вайсфельд И. Кино как вид искусства. — М., 1983.; Вайсфельд И. и др. Встреча с Х музой. — М., 1981.; Варшавский Я. Если фильм талантлив. — М., 1984.; Ветрова Т. Кинематограф Латинской Америки. — М., 1984.; Гавриленко С. Пресинема : докинематографический период истории кино. — К., 2010.; Гавриленко С. Третий Рейх. Игровое кино. Идеологическое оружие власти. 1933—1945. Германия. — К., 2010.; Гращенкова И. Кино

Серебряного века : рус. кинематограф 10-х годов и кинематограф рус. послеокт. зарубежья 20-х годов. — М., 2005.; Дашкевич В. Музыка и кино. — М., 2001.; Демин В. Поговорим о кино. — М., 1984.; Ефимов Э. Замысел – фильм – зритель. — М., 1987.; Ефимов Э. Искусство экрана. — М., 1983.; Жанкола Ж.-П. Кино Франции. — М., 1984.; Жежеленко М. Советская кинокомедия : 1930-1980-е годы. — СПб., 2008.; Закревский Ю. Наше родное кино. — М., 2004.; Звезгинцева И. Киноискусство Индии. — М., 1986.; Зоркая Н. История отечественного кино. — М., 2014.; Зубавина І. Кінематограф незалежної України. — К., 2007.; Зубавина І. Час і простір у кінематографі. — К., 2008.; История отечественного кино / М. Власов и др. — М., 2005.; Капралов Г. Человек и миф : эволюция героя зап. кино. — М., 1984.; Кино : энцикл. слов. / гл. ред. С. Юткевич. — М., 1986.; Кокарев И. Кино как бизнес и политика : совр. киноиндустрия США и России. — М., 2009.; Краснова Г. Кино ФРГ. — М., 1987.; Кулабухова В. Кино как феномен культуры и цивилизации. — Белгород, 2004.; Листов В. И дольше века длится синема. — М., 2007.; Лопушанский К. Роль : диалоги о кино. — СПб., 2016.; Мариевская Н. Время в кино. — М., 2015.; Маркулан Я. Киномелодрама. Фильм ужасов : кино и бурж. мас. культура. — Л., 1978.; Мейлах М. Пластика фильма. — СПб., 2006.; Мировая художественная культура. XX век. Кино, театр, музыка / Л. Баженова, Л. Некрасова, Н. Курчан, И. Рубинштейн. — М., 2008.; Нечай О. Экран обличает. — Мн., 1987.; Павлов А. Постыдное удовольствие : философ. и социально-политические интерпретации мас. кинематографа. — М., 2014.; Павлов А. Расскажите вашим детям : сто одиннадцать опытов о культовом кинематографе. — М., 2017.; Первый век нашего кино : фильмы, события, герои, документы / авт.-сост. К. Разлогов и др. — М., 2006.; Плахов А. Борьба идей в современном западном кинематографе. — М., 1984.; Раззаков Ф. Гибель советского кино-1 : интриги и споры. 1918-1972. — М., 2008.; Раззаков Ф. Гибель советского кино-2 : тайны закулисной войны. 1973-1991. — М., 2008.; Ростова Н. Немое кино и театр. Параллели и пересечения. — М., 2007.; Савицкий Г. Этот простой и сложный язык кино. — М., 1981.; Сато Тадао. Кино Японии. — М., 1988.; Советское кино, 1919-1991 / авт.-сост. Д. Скендеров. — М., 2006.; Соколова Л. Великие советские фильмы : 100 фильмов, ставших легендой. — М., 2011.; Трауберг Л. Мир наизнанку. — М., 1984.; Трепакова А. Ценности американского кино : жанры, образы, идеи. — М., 2007.; Тюрин Ю. Становление личности : кинематограф и нравств. воспитание. — М., 1983.; Федеров А. Западный экран : авторы и звезды. — М., 2013.; Федоров А. Трудно быть молодым : кино и школа. — М., 2013.; Филиппов С. Киноязык и история : кр. история кинематографа и киноискусства. — М., 2006.; Фрейлих С. Беседы о советском кино. — М., 1985.; Хаакман А. По ту сторону зеркала : кино и вымысел. — СПб., 2006.; Хилько Н. Экранная культура : медиасистемы и технологии. — Омск, 2003.; Хренов Н. Кино : реабилитация архетипической реальности. — М., 2006.; Шилова И. Кинематограф 80-х. — М., 1987.; Шилова И. Проблема жанров в киноискусстве. — М., 1982.; Эйрамджан А. С миру по нитке : истории из жизни для кино и о кино. — М., 2006.; Энциклопедический словарь юного зрителя. Театр. Кино. Цирк. Эстрада. Телевидение / ред. кол. — М., 1989.; Юренев Р. Краткая история советского кино. — М., 1979.; Юренев Р. Чудесное окно : крат. история мирового кино. — М., 1983.

КІНОМУЗИКА – інстр. й вок. музика, що виконується в кінофільмах персонажами по ходу дії (усередині кадру) або є супровідною (закадровою). Один із найважливіших компонентів фільму, його виразних засобів. Багато К. вийшло за межі кінотвору й тривко існують в конц. репертуарі, в муз. побуті та на естраді. Широкою популярністю користуються пісні із кінофільмів та орк. музика численних композиторів. Див. також *Музичні фільми*.

р. киномузыка

a. film music

ф. musique de film

n. Filmmusik

Березовчук Л. Жанровый канон мюзикла в зарубежном кино с 1972 по 2002 г. — СПб., 2003.; Боганова Т. Киномузыка Т.Н. Хренникова. — М., 1961.; Богданова А. О киномузыке Шнитке. — М., 2015.; Бугославский С., Мессман В. Музыка и кино. — М., 1926.; Гуревич С. Динамика звука в кино. — СПб., 1992.; Дашкевич В. Музыка и кино. — М., 2001.; Демещенко В. Кино як синтез мистецтв : звук і музика. — К., 2012.; Иоффе И. Музыка советского кино. — Л., 1938.; Иоффе И. Синтетическое изучение искусства и звуковое кино. — Л., 1937.; Кац Б. Простые истины киномузыки. — Л., 1988.; Кизин М. Русское вокальное искусство в экранной культуре. — М., 2017.; Кононенко Н. Андрей Тарковский : звучащий мир фильма. — М., 2011.; Корганов Т., Фролов И. Кино и музыка. — М., 1964.; Лисса Э. Эстетика киномузыки. — М., 1970.; Литвинова О. Музыка в кинематографі України. — Ч. 1 : авторы музыки художньо-ігрових фільмів, які створювалися на кіностудіях України. — К., 2009.; Лондон К. Музыка фильма. — М.; Л., 1937.; Петров А., Колесникова Н. Диалог о киномузыке. — М., 1982.; Петрова И. Музыка советского кино. — М., 1964.; Стецюк И., Абакумов М. «Третье направление» и киномузыка Эдуарда Артемьева. — К., 2005.; Фиалковский В. Исаак Шварц. Музыка в кино. — СПб., 2011.; Фрадкина Э. Композитор Георгий Портнов : песня, оперетта, музыка в театре и кино. — Л., 1988.; Фрид Э. Музыка в советском кино. — Л., 1967.; Хангельдиева И. Музыка : театр, кино, телевидение. — М., 1991.; Цицишвили Ю. Музыка как драматургический фактор в киноинтерпретациях романов Ф.М. Достоевского. — Краснодар, 2014.; Черемухин М. Музыка звукового фильма. — М., 1939.; Чернышов А. Медиамузыка на телевидении. — М., 2009.; Четыре слова про Андрея Петрова / ред.-сост. Р. Березовский. — СПб., 2000.; Шилова И. Музыка в кино. — М., 1973.; Шилова И. Проблемы звуковой образности в советском кино. — М., 1984.; Шилова И. Советский музыкальный фильм. — М., 1980.; Шрадер М. Создание музыки для кино : секреты ведущих голливудских композиторов. — М., 2019.; Шульгин Д. Годы неизвестности Альфреда Шнитке. — М., 2014.

КІНОМЮЗИКЛ – жанр муз. фільму, основу якого складають спів і хореогр. номери, що являють собою єдине ціле й об'єднані єдиним худож. задумом. Мюзикл як сцен. жанр з'явився в США наприкінці XIX – поч. XX ст., а в 1920 рр. мюзикли почали екранізувати, що зробило цей жанр ще більш популярним. Мюзикл у всьому світі сприймається насамперед як амер. жанр, але й в ін. країнах також зверталися до жанру мюзиклу. В рад. кіно мюзикл не мав таких чітко обкреслених рамок, як амер. фільм, і завжди тяжів до музичного. І все-таки, незважаючи на розмитість меж у визначенні жанру, серед величезної кількості рад. муз. фільмів можна виділити стрічки, кривність яких із мюзиклом не викликає сумнівів («Романс о влюбленных», «Айболит-66»,

«Мелодии Верийского квартала», «Соломенная шляпка», «31 июля», «Небесные ласточки», «Ах, водевиль, водевиль...» та ін.).

р. киномюзикл

Березовчук Л. Жанровый канон мюзикла в зарубежном кино с 1972 по 2002 г. — СПб., 2003.; Назарова Т. «Хелло, Долли!» : история киномюзикла. — СПб., 2012.

КІНОТЕАТР – приміщення для публічного показу кінофільмів. Деякий час перед сеансами виступали оркестри та окремі виконавці (В. Козін, К. Шульженко, Л. Утьосов, І. Юр'єва, К. Лазаренко). В К. інколи відбуваються й ін. культурно-мистецькі заходи.

р. кинотеатр

а. movie theatre, cinema

ф. cinéma

н. Kino, Lichtspielhaus, Filmtheater

Андерег Г., Барбанель С. Широкоформатные кинотеатры. — М., 1969.; Боде П. Современные кинотеатры. — М., 1964.; Генералов В., Чикунова Е. Особенности проектирования зрительных залов в структуре театральных и киноконцертных зданий. — Самара, 1998.; Гнедовский Ю., Савченко М. Кинотеатры. — М., 1975.; Давыдов В. Акустика студий и кинотеатров. — Л., 1987.; Ирский Г. Современный кинотеатр. — М., 1982.; Качерович А., Хомутов Е. Акустика и архитектура кинотеатра. — М., 1961.; Панфилов Н., Гардашьян В. Акустика кинотеатра. — М., 1957.; Суханов И. Домашний кинотеатр. — М., 2005.; Щевьев Ю. Акустическая обработка залов кинотеатров. — Л., 1990.; Щербаков В. Кинотеатры. — М., 1948.

КІТЧ, кіч – термін, яким стали визначати всякого роду халтуру, низькопробність, заяложеність. Слово К., що поширилося у середовищі мюнхен. торговців лубочного живопису в 1870 рр., згодом стало інтернац. терміном. У худож. промисловості другої пол. XIX-поч. XX ст. К. поширився як промислова імітація унікальних виробів. У 1960-1980 рр. предмети К. стали поширеним явищем мас. культури. Елементи К. можна знайти і в багатьох виступах на конц. естраді різних співаків та рок-груп. Пісенному К. частіше всього притаманні певний набір слів, стереотипність муз. мислення, беззмістовність текстів. К. – також псевдомистецтво, яке позбавлено художньо-естетичної цінності; несмак, вульгарний виріб.

н. Kitsch – «халтура», verkitchen – здешевляти; англ. for the kitchen – «для кухні», маються на увазі предмети поганого смаку, неварті доброго споживання

р. кич, китч

а. dop, kitsch

ф. contrefaçon

Гундорова Т. Кітч і література. Травестії. — К., 2008.; Поляков А. Китч как феномен массовой культуры. — Улан-Удэ, 2006.; Українська народна творчість у поняттях міжнародної термінології : примітив, фольклор, аматорство, наїв, кітч / Є. Антонович та ін. — К., 1996.; Чегодаева М. Китч, китч, китч. — М., 1990.; Яковлева А. Китч и художественная культура. — М., 1990.

КЛАВЕС – удар. дерев'яний муз. інструмент невизначеної висоти звука латиноамер. походження. Являє собою дві круглі палички завтовшки 1-2,5 см та довжиною 15-20 см, виготовлені з палісандра або ін. дуже твердої породи дерев. Виконавець тримає в одній руці одну із паличок (при цьому стиснена долонь є резонатором) та ударяє по ній ін. паличкою. Звук К. короткий, високий та різкий.

а. claves (Cuban/concussion sticks)

ф. claves (baquettes de percussion entrechoquées)

н. Claves, Schlagstäbe, Holzstäbe, Klangstäbe, Rumbastäbe, Gegenschlagstäbchen, Klanghölzer, Rumbahölzer

КЛАВИНЕТ – електрофікований муз. інструмент, спрощений варіант старовинного клавесина. В ужиток увійшов у 1970 рр.

р. клавинет

а. clavinet

КЛАВІР – 1. Загальна назва клавішно-струн. муз. інструментів (клавесин, ф-но та ін.). 2. Перекладення орк. твору для співу та ф-но або тільки для ф-но; клавіраусцуг.

н. Klavier; Klavierauszug, від *Klavier* – ф-но та *Auszug* – витягнення

р. клавир

а. clavier, stringed keyboard instrument; vocal score

ам. piano-vocal score

ф. partition arrangée pour piano, partition chant et piano

КЛАВІСЕТ – електрофікований муз. інструмент нім. фірми «Weltmeister», що нагадує електропіано камерного типу спрощеної конструкції.

н. Claviset

р. клависет

КЛАВІШНІ ІНСТРУМЕНТИ – 1. Група муз. інструментів, об'єднаних загальною ознакою – наявністю клавішної механіки та клавіатури. 2. Збірна назва муз. інструментів, що використовуються в рок-групах (електроорган, синтезатор тощо). Ін. назва – клавіші, «клава».

р. клавишные инструменты

а. keyboard instruments

ф. instruments à clavier

н. Tasteninstrumenten

Блейк Н. Клавишные инструменты для «чайников». — М., 2007.; Герольд К. Самоучитель игры на клавишных. — М., 2012.; Коробейникова Е. Формирование информационной компетентности обучающихся по классу клавишного синтезатора. — Екатеринбург, 2015.; Красильников И. Методика обучения игре на клавишном синтезаторе. — М., 2011.; Красильников И. Электронные музыкальные инструменты (клавишный синтезатор). — М., 2014.; Нили Б. Клавишные инструменты для «чайников». — М., 2014.; Тельшева Н. Методическое пособие для преподавателей электронного клавишного синтезатора. — М., 2005.; Тельшева Н. Электронный клавишный синтезатор. — М., 2005.; Шекалов В. Возрождение клавесина (Европа и Америка). — СПб., 2008.; Эшворт С. Самоучитель игры на клавишных. — М., 2009.; Яценко Т. Музыка для детей : самоучитель игры на фортепиано и клавишных. — М., 2015.

КЛАКА – група людей (клакерів), найманих для створення штучного успіху або провалу актора, співака, музиканта, спектаклю (оплесками, оваціями, свистом).

a. claque, paid applauders

ф. claque

н. Claque, bezahlte Beifallsklatscher

КЛАРНЕТ – дерев'яний дух. язичковий муз. інструмент. Був сконструйований на поч. XVIII ст. нім. майстром Й. Деннером. У сучасній практиці вживаються різні різновиди. Застосовується в симф., дух., естр., джаз. оркестрах та ансамблях.

лат. *clarus* – ясний (звук)

a. clarinet

ф. clarinette

н. Klarinette

Благодатов Г. Кларнет. — М., 1965.; Диков Б. Методика обучения игре на кларнете. — М., 1983.; Косенко А. Рациональное применение аппликатуры как выразительное средство кларнетиста. — Саратов, 2003.; Мюльберг К. Путь к совершенству игры на кларнете. — Од., 2003.

КЛАС – міра якості, ступінь, рівень чого-небудь.

р. класс

a. class

ф. classe

н. Klasse

КЛАСИК-РОК – частковий вид *Арт-року*.

р. классик-рок

a. classic rock

КЛАСИЧНИЙ БЛЮЗ – тип блюзу, що склався до кінця XIX ст. на основі нових, урбанізованих різновидів цього жанру. Виконувався соло у супроводі одного або декількох інструментів (банджо, гітара, губна гармонія, ф-но). Період розквіту відноситься до 1925-1935-х рр., після чого відбувся перехід до його сучасних форм. Справив великий вплив на формування новоорлеан. стилю, бугі-вугі та ін. Перші інтерпретатори – С. Уільямс, М. Рейні, Б. Сміт.

р. классический блюз

a. classic blues

КЛАСИЧНИЙ ДЖАЗ – загальна назва джаз. стилів, що розвилися на основі архаїчного джазу. Класич. період датується приблизно 1890-1929 рр. Моменти найвищого розквіту К.д. – бл. 1917 р. (Н. Орлеан) та в сер. 1920 (Чикаго). Закінчився з початком ери свінгу. До К.д. відносяться такі стильові форми: новоорлеан. стиль, новоорлеан.-чиказький стиль, диксиленд, низка різновидів фортеп. джазу (барел-хауз, бугі-вугі та ін). Те ж саме, що і Традиційний джаз.

р. классический джаз

a. classic jazz

КЛАСИЧНИЙ КРОСОВЕР – муз. стиль, що являє собою своєрідний синтез, гармонічне поєднання елементів класич., поп-, рок- та електронної музики. Стосовно вок. музики інколи використовують назву *operatic pop* или *popera*. Рок і класику поєднували «Emerson, Lake & Palmer», «Queen» застосовували класич. прийоми композиції та звучання. Більшість рок-груп виступали з симф. оркестрами. В свою чергу класич. співаки додають до своїх виступів різноманітні поп-елементи.

р. классический кроссовер

a. classical crossover

КЛАСИЧНИЙ СВІНГ – зрілий свінговий стиль періоду 1930-1944 рр. є новим, вищим ступенем розвитку раннього свінгу (чиказький стиль). Досяг розквіту в 1938-1942 рр., після чого почав поступово втрачати свого домінуючого значення у зв'язку з його комерціалізацією та висуванням на перший план сучасн. джазу. В 1950 роки було деяке відродження К.с. в його традиц. та модернізованій формах.

р. классический свинг

a. classical swing

КЛИЧКА – див. *Прізвисько*.

КЛІП – те ж саме, що й Відеокліп.

a. clip

р. клип

КЛІПМЕЙКЕР – майстер по виробництву кліпів; кінопродюсер, який спеціалізується на відеокліпах.

a. clipmaker

р. клипмейкер

КЛОУН – 1. Амплуа головним чином арт. цирку, який виконує коміч., гумор., сатир. номери, користується прийомами буфонади, ексцентрики, гротеску, пародії. 2. *Про людину, що вдає із себе блазня або своєю поведінкою схожа на блазня, у т.ч. й на конц. естраді.

а. clown, fool, jester, comedian

ф. pitre, idiot, farceur, comédien

н. Clown, Narr, Spaßmacher, Komiker

📖 Альперов Д. На арене старого цирка : записки клоуна. — М., 1936.; Андреев Л. Тот, кто получает пощечины. — СПб, 1915.; Левушкин В. Вим-бом дур-дом. — М., 2005.; Макаров С. Клоунада мирового цирка : история и репертуар. — М., 2001.; Макаров С. Советская клоунада. — М., 1986.; Никулин Ю. Почти серьезно. — М., 1987.; Раззаков Ф. Самый добрый клоун : Юрий Никулин и др. — М., 2012.; Раззаков Ф. Юрий Никулин : смешное и трагическое. — М., 2016.; Румянцева Н. Клоун и время. — М., 1989.; Славский Р. Алеша Сергеев по прозвищу Муся – клоун милостью божьей. — М., 2000.; Тимофеевский А. Клоунада. — М., 2015.; Тимофеевский А. Клоунада. — М., 2015.

КЛУБ – 1. Громад. орг., що об'єднує людей певного кола, професії для суспільного відпочинку, розваг. 2. Культурно-освітня орг. при підприємстві або установі. 3. Будинок, приміщення таких організацій.

а., ф. club

н. Klub

«**КЛУБ 27**» – об'єднана умовна назва музикантів джазу, рок- та поп-музики, які померли у віці 27 років. Серед померлих – Р. Джонсон, Д. Хендрикс, Д. Моррісон, Д. Джоппін, К. Кобейн, Е. Уайнхаус, О. Башлачов.

а. 27 club

КОБЗА – укр. муз. щипковий інструмент. Має грушоподібний корпус, шийку з 4-10 ладами або без ладів, 4 одинарні або парні струни. Використовується в оркестрах нар. інструментів або для супроводу співу, в тому числі й на конц. естраді. Див. *Бандура*.

а. kobsa (Ukrainian lute-like instrument)

ф. kobza, cobza (instrument ukrainien se rapprochant clu luth, instrument de musique ukrainien)

н. Kobsa (ukrainisches lautenartiges Instrument)

📖 Ємець В. Кобза та кобзарі. — К., 1993.; Фаминцын А. Домра и сродные ей музыкальные инструменты русского народа : балалайка, кобза, бандура, торбан, гитара. — СПб., 1891.

КОБЗАР – укр. нар. мандрівний співак-музикант (часто сліпий), який супроводжував свій спів грою на бандурі (кобзі). Мистецтво К. (бандуристів) досягло розквіту в XVI-XVII ст.

р. кобзарь

а., ф. kobzar

н. Kobzar

📖 Аббасов А. Кобзари Полтавщины. — Воронеж, 2000.; Жеплинський Б. Кобзарськими стежинами. — Львів, 2002.; Ємець В. Кобза та кобзарі. — К., 1993.; Польовий Р. Кобзарі в моєму житті. — К., 2003.; Черемський К. Шлях звичаю. — Х., 2002.

«**КОВЕНТ-ГАРДЕН**», Королів. оперний театр Ковент-Гарден – оперний театр у Лондоні, заснований у 1732. На сцені К.-Г. виступають видатні виконавці, у т.ч. естр.-джаз. мистецтва.

а. Covent Garden

📖 Сто великих театров мира / авт.-сост. К. Смолина. — М., 2010.

КОГОРТА – 1. У стародавньому Римі – загін війська. 2. *Згуртована спільними ідеями, цілями, прагненнями група людей; поєднання, плеяда, сузір'я, в т.ч. і в конц.-творч. розумінні.

лат. *cohors/cohortis* – частина легіону, допоміжні загони союзників, натовп

а. cohort

ф. cohorte

н. Kohorte

КОЗАЧОК – укр. та рос. парний нар. танець імпровіз. характеру. В танц. парі юнак повторює рухи дівчини. Темп поступово прискорюється. Муз. розмір 2/4.

р. казачок

а. kasatchok

ф. danse cosaque

КОКАЇН – отруйна речовина, яку добувають із листя коки й використовують як місцевий знеболювальний або наркотичний засіб. Винайдений був у Німеччині в 1859. В кінці XIX ст. К. прописували практично від усіх хвороб, у США продавалися сигари та сигарети з К. До К. були причетні численні естр. виконавці минулого (О. Вертинський, І. Кремер), рок-музиканти (Д. Хендрикс, М. Джаггер, Д. Леннон, П. Маккартні та ін.), а також їх прихильники.

ісп. cocaína

р. кокаин

а. cocaïne

ф. cocaïne

📖 Употребление кокаина и его отрицательные последствия для здоровья / под ред. А. Ариф. — М., 1989.; Фрейд З. Статьи о кокаине. — СПб., 2010.

КОЛАЖ – 1. Прийом у мистецтві, поєднання в одному творі підкреслено різномірних елементів. 2. У музиці особлива форма використання композитором або виконавцем фрагментів ін. твору (чужого або раніше написаного свого). Принципово відрізняється від прийому цитування чужих тем. Заснований на механічному по-

єднанні стилістично різнорідних елементів, що дає відчуття «несумісності». Інколи на конц. естраді цей прийом використовується із гумор., пародійною метою.

ф. *collage* – букв. наклеювання

р. коллаж

а. collage

📖 Дубровская Н. Приглашение к творчеству : обучение дошкольников технике аппликации и коллажа. — СПб., 2002.; Русский авангард 1910-1920-х годов : проблема коллажа / редкол. Г. Коваленко и др. — М., 2005.; Семенюченко Н., Рыжкина И. Коллаж как средство обучения иностранному языку. — СПб., 2016.; Семенюченко Н., Рыжкина И. Коллаж на уроках иностранного языка. — М., 2015.; Суханова Н. Картины из цветов : флорист. коллаж. — М., 2004.

«КОЛАМБІЯ» – амер. звукозаписуюча фірма, створена в 1887 р. В 1948 фірма випустила перші довгограючі платівки. Підприємство об'єднує декілька філій, що спеціалізуються на випуску платівок певних жанрів, у т.ч. значними накладками виходять платівки із записами джазу та попул. музики.

р. Коламбия

а. Columbia, повна назва Columbia Phonograph Company

КОЛЕКТИВ – вищий ступінь розвитку й функціонування соц. групи, сукупність людей, об'єднаних однаковими цілями, пов'язаними постійною загальною роботою або творч. діяльністю у навчанні, мистецтві, науці, культурі (оркестр, вок. ансамбль, рок-, поп-група, команда, конц. бригада, театр. трупа). Для К. характерний високий рівень спілкування.

лат. *collectivus* – збірний

р. коллектив

а. collective, group, body

ф. collectif

н. Kollektiv

📖 Иванов А. Воспитание в детском коллективе. — М., 2019.; Иванов А. Проблема коллектива в новых социокультурных условиях. — М., 2017.; Паладьев С., Байбородова Л., Дмитриева Л. Педагогический коллектив и самоуправление школьников. — Ярославль, 1986.; Парыгин Б. Социально-психологический климат коллектива. — Л., 1981.; Петровский А. Личность. Деятельность. Коллектив. — М., 1982.; Чернышев А., Крикунов А. Социально-психологические основы организованности коллектива. — Воронеж, 1991.; Шакуров Р. Социально-психологические основы управления : руководитель и пед. коллектив. — М., 1990.

КОЛЕКЦИОНЕР – збирач однорідних предметів (платівок, постерів, книг, вирізок із газет та журналів про своїх кумирів), що створюють колекцію. Див. *Колекція*.

р. коллекционер

а. collector

ф. collectionneur

н. Sammler

КОЛЕКЦІЯ, збирання – систематизоване зібрання однорідних предметів, що мають науковий, худож., іст., будь-який інтерес.

лат. *collectio* – збирання

р. коллекция

а. collection, accumulation, gathering

ф. collection

н. Sammlung

📖 Таньчук Р. Искусство коллекционирования. — Х., 2016.

КОЛОМІЙКА – 1. Укр. нар. пісня-танець куплетної форми, г.ч. жартівливого змісту. 2. Укр. гуцул. мас. танець, основною фігурою якого є замкнене коло. Муз. розмір 2/4.

від назви м. Коломия Івано-Франківської обл.

р. коломыйка

а. kolomyika, Carpatho-Ukrainian folk dance

ф. Carpatho-Ukrainian danse folklorique

н. Carpatho-ukrainischer Volkstanz

КОЛОННИЙ ЗАЛ ДОМА СОЮЗОВ (рос.) – громадська будівля в стилі класицизму в Москві. Побудована в 1784 для Благородних (дворян.) зборів, вміщує 1600 місць. Як конц. зал використовувався з поч. ХІХ ст., де проходять концерти, святкові заходи тощо. Тут виступали Л. Зікіна, Й. Кобзон, Л. Утьосов, К. Шульженко, В. Толкунова, С. Ротару, Е. П'єха, М. Магомаєв та ін.

📖 Архитектура Москвы 1933—1941 гг. / авт.-сост. Н. Броневицкая. — М., 2015.; Булгаков А., Баженова Е., Долгова С. Дом Союзов : история и современность. — М., 2008.; Вострышев М., Шокарев С. Вся Москва от А до Я. — М., 2011.; Домшлак М. Памятники архитектуры Москвы. — М., 1989.; Крупнова Р. Дом союзов. — М., 1981.; Москва : архитектурный путеводитель / И. Бусева-Давыдова, М. Нащокина, М. Астафьева-Длугач. — М., 1997.

КОМБО – характерний тип камерного джаз. ансам., який укорінився в сучасн. джазі. Термін виникнув на межі 1940-1950-х рр. і затвердився в період розквіту бопа. На відзнаку від біг-бенду, де колективне виконання домінує над сольним, К., як пр., являє собою ансам. солістів, які імпровізують у супроводі ритм. групи. Кількість музикантів може варіюватися – від 2 до 10. Специфіка пов'язана передусім із розподілом функцій між інструментами, що дає підстави вважати К. відносно самостійним стильовим різновидом джаз. музики. Не слід змішувати К. з т.зв. «малим оркестром».

a. combo, скор. від *combination* – комбінація, сполучення

ф. combo

н. Combo

КОМЕДІЯ ДЕЛЬ АРТЕ – комедія масок, буфона вистава італ. театру XVI - першої пол. XVIII ст. Дійовими особами тут були типові персонажі («маски»): Арлекін(о), Пульчинела, Панталоне та ін. Спектаклі імпровізувались на основі типових сюжетних схем. Музика мала інтермедійний характер (вставні пісні, танці, інструментальні номери). К... була джерелом для італ. комічної опери – опери-буф.

іт. *commedia dell'arte* – букв. професійний театр

р. комедия дель арте

📖 Дживегелов А. Искусство итальянского Возрождения : т-р, лит-ра, живопись, ваяние, зодчество. — М., 2007.; Дживегелов А. Итальянская народная комедия. — М., 1954.; Пезенти М. Комедия дель арте и жанр интермедии в русском любительском театре XVIII века. — СПб., 2008.

КОМЕРЦІЙНИЙ ДЖАЗ – термін відноситься до музики танц. складу, де використовуються деякі засоби виразності джазу. К.д. пристосувався до розважальної індустрії.

р. коммерческий джаз

a. commercial jazz

КОМЕРШЛЗ – муз. теми, що використовуються в рекламі. Див. також *Джингл*.

a. commercials

КОМІЗМ – 1. Смішне, комічне в чому-небудь. 2. Засіб, прийом зображення чого-небудь у смішному, коміч. вигляді. Як худож. засіб побутує на естраді.

лат. *comis* – комічний, смішний

р. комизм

a. comicality, the comic element

ф. comique

н. Komik, Komische

📖 Брадис Л. Конфликты и характеры в русской комедии середины XIX века. — Калинин, 1979.; Дземидок Б. О комическом. — М., 1974.; Капацкая В. Комический текст. — Н. Новгород, 2004.; Капацкая В. Функционирование комического текста в образовательном пространстве вуза. — Н. Новгород, 2007.; Комическое в русской литературе XX века / сост. Д. Николаев. — М., 2014.; Логический анализ языка : языковые механизмы комизма / отв. ред. Н. Арутюнова. — М., 2007.; Никульникова Я. Речевые отступления от литературных норм как источник комического. — Армавир, 2015.; Пропп В. Проблемы комизма и смеха. — М., 2002.

КОМІК – амплуа арт., який створює коміч. маску (образ) та користується комедійними прийомами.

р. комик

a. comedian, comic actor, humorist, wit, comic fellow

ф. comique

н. Komiker

📖 Капков С. Любимые комики. — М., 2005.; Минц К. Комики работают без сетки. — М., 1991.

КОМІЧНА ОПЕРА – в широкому значенні опера на комедійний сюжет. Склалася у XVIII ст. у багатьох нац. різновидах: опера-буф в Італії, баладна опера в Англії, опера-комік у Франції, зингшпіль у Німеччині й Австрії, К.о. в Росії. З К.о. почасти зближається мюзикл, оперета, муз. кінокомедія та ін. муз.-драм. жанри.

р. комическая опера

a. comic opera, opera-buffa

ф. opéra comique

н. komische Oper

📖 Брянцева В. Французская комическая опера XVIII в. — М., 1985.; Данько Л. Комическая опера в XX в. — Л., 1986.; Комическая опера XVIII века / с предисл. и под ред. И. Розанова, Н. Сидорова. — М., 1913.; Крунтяева Т. Итальянская комическая опера XVIII в. — Л., 1981.; Ля-Лоранси Л. Французская комическая опера XVIII века. — М., 2016.; Русская комедия и комическая опера XVIII века / ред. текста и вступ. ст. П. Беркова. — М.; Л., 1950.; Соллертинский И. Заметки о комической опере. — М., 1962.; Соллертинский И. Оффенбах. — М., 1962.

КОМПАКТ-ДИСК, сі-ді – лазерний диск із постійною інформацією, що записана цифровим способом і не стирається. Перші К.-д. були випущені в 1982 япон. фірмою «Sony» та голланд. фірмою «Philips». Запис на диск виконується тільки на одному боці. Ввідна доріжка починається з центр. частини. Інформація зчитується безконтактним способом за допомогою лазерного променя. Звуковідтворення знаходиться в діапазоні від 20 Гц до 20 кГц. Діаметр 120 мм, тривалість звучання бл. 60 хв. В порівнянні з вініловою платівкою К.-д. вміщує набагато більше звукової інформації. Перевага також у вищій якості звукозапису. Із часу появи став своєрідним відліком пісенної продукції співаків та ансамблів. У зв'язку з новітніми технологіями КД відходять у минуле.

a. compact disk, CD

📖 Громаковський А., Скробов М., Ватаманюк А. Как перенести видео и аудио с кассет на CD и DVD. — М., 2011.; Грошев С., Коцюбинский А. Запись компакт-дисков. — М., 2004.; Донцов Д. Запись CD и DVD. — М., 2005.; Николин В. Компакт-диски и CD устройства. — СПб., 1997.; Харуто А. Монтаж и обработка фонограмм и видеозаписей. Работа с компакт-дисками. — М., 2010.; Шомер М. Музыкальные компакт-диски своими руками. — М., 2005.

КОМПАНИЯ – об'єднання юридичних і/або фізичних осіб, організоване з метою комерц. або промислової діяльності. Може функціонувати на принципах партнерства, корпорації, приймати ін. форми ділової організації. Прикладом можуть бути звукозаписуючі орг., виготовлювачі муз. інструментів.

ф. *compagnie*

р. компания

а. *company*

н. *Gesellschaft, Kompanie*

КОМПЕНСАЦІЯ – відшкодування, винагорода за що-небудь, а також сума, що сплачують як відшкодування, винагороду; покриття витрат.

лат. *compensatio* – винагорода, урівноважування

р. компенсация

а. *compensation, indemnity*

ф. *compensation, indemnisation*

н. *Kompensation, Kompensierung*

📖 Голубев К., Нарижний С. Компенсация морального вреда как способ защиты неимущественных благ личности. — СПб., 2004.; Эрделевский А. Моральный вред и компенсация за страдания. — М., 1997.

КОМПЕТЕНЦІЯ – 1. Коло повноважень якої-небудь орг., установи або особи. 2. Добра обізнаність із чим-небудь.

лат. *competentia* – те, що належить по праву

р. компетенция

а. *competence, ability, talent*

ф. *compétence*

н. *Kompetenzbereich*

📖 Адольф В. Профессиональная компетентность современного учителя. — Красноярск, 1998.; Гуренко О. Формування етнокультурної компетентності майбутніх педагогів в умовах поліетнічного середовища. — Донецьк, 2007.; Драч І. Управління формуванням професійної компетентності магістрантів педагогіки вищої школи. — К., 2013.; Залібовська-Ільніцька З. Професійно-педагогічні засади формування комунікативної компетентності молодших школярів. — Житомир, 2012.; Компетенции и компетентностный подход в современном образовании / М. Бычкова и др. — М., 2008.; Кузьміна О. Теоретичні аспекти формування життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів. — Слов'янськ, 2011.; Мухацький М. Інформаційні компетенції молоді : соціоекономічний та культурний контекст. — К., 2014.; Соціокультурна компетенція на уроках англійської / упоряд. Т. Михайленко. — К., 2013.; Соціокультурна компетенція при вивченні німецької мови / упоряд. Л. Горбач. — К., 2013.; Татьяначикова І. Формування в учнів з інтелектуальними вадами життєвих компетентностей в процесі їхньої соціалізації. — Слов'янськ, 2014.; Управление компетенциями : структура, институты, механизмы / О. Вдовина и др. — М., 2016.; Фарисенкова Л. Уровни коммуникативной компетенции в теории и на практике. — М., 2000.; Чайка Г. Компетенції в управлінні. — К., 2015.; Ярычев Н., Магомедова З. Формирование коммуникативно-речевой компетентности будущего учителя начальных классов в вузе. — Кисловодск, 2015.

КОМПЛИМЕНТ – 1. Традиц. поклін арт. по закінченні конц. номера та при його повторних виходах у відповідь на виклик глядачів. 2. Приємні, люб'язні слова; похвала, лестощі, похвальба.

ф. *compliment* – вітання, поздоровлення

р. комплимент

а. *compliment, sawder, soft sawder, fair words praise, glorification, eulogy, commendation, praising*

н. *Kompliment, Schmeichelei*

📖 Тамберг Ю. Как научиться говорить комплименты. — М., 2005.

КОМПОЗИТОР – автор муз. твору; особа, яка займається складанням музики. Термін набув поширення в Італії з XVI ст.

лат. *compositor* – укладач

а. *composer, comp, melodist, song-smith, pop songwriter*

ф. *compositeur, compositeur de chansons/de musique légère*

н. *Komponist, Tonmeister, Tonsetzer, Schlagerkomponist*

📖 Вайнкоп Ю., Гусин И. Краткий биографический словарь композиторов. — Л., 1987.; Великович Э. Великие музыкальные имена : Скрябин, Рахманинов, Стравинский, Прокофьев, Шостакович. — СПб., 2002.; Девятова О. Композитор в системе культуры. — Екатеринбург, 2012.; Калашник М. Музичний тезаурус композитора. — Х. ; К., 2010.; Композитори : довідк.-біогр. вид. / пер. з нім. вид. А. Цяпи. — Тернопіль, 2010.; Композиторы и музыкальные деятели : путеводитель / авт.-сост. И. Смирнов. — М., 2002.; Композиторы и музыковеды Карелии : справ. / авт.-сост. О. Бочкарева. — Петрозаводск, 1987.; Композиторы мира : календарь-справ. / авт.-сост. Л. Золотницкая. — СПб., 2010.; Композиторы Республики Адыгея : справ. / ред. Ш. Шу. — Майкоп, 1998.; Ленинградская композиторская организация : справ. / сост. М. Лобанов. — Л., 1989.; Муха А. Композитори України та української діаспори. — К., 2004.; Союз композиторов БССР между съездами 1980-1984 / сост. Н. Захарова, Л. Трасковская. — Мн., 1984.; Союз композиторов СССР : справ. — М., 1987.; Союз композиторов Украины : справ. / авт.-сост. А. Муха. — К., 1984.; Сто великих композиторов / авт.-сост. Д. Самин. — М., 2002.; Шувалов А. Безумные грани таланта. Депрессия : композиторы. — М., 2014.

КОМПОЗИЦІЯ – 1. Значуще співвідношення частин худож. твору. Поняття К. актуально для всіх мистецтв. 2. Складання музики, вид худож. творчості. Потребує обдарованості, а також певного ступеня професійної підготовки – знань основних закономірностей побудови муз. творів тощо.

лат. *compositio* – складання, поєднання, твір

р. композиция

а., ф. composition

н. Komposition, Tonsatz, Satz

📖 Аврамкова И. От рождения игрушки к рождественской мистерии : системное описание совр. опыта создания музыки для детей. — СПб., 2012.; Брызгалин В. Первая помощь в композиторских пробах, или Сочинение музыки без учителя. — Курган, 2015.; Гарригус С. Sound Forge. Музыкальные композиции и эффекты. — СПб., 2003.; Гладышева О. Теория и методика обучения композиции и импровизации. — М., 2010.; Гнесин М. Начальный курс практической композиции. — М., 1962.; Голубева О. Основы композиции. — М., 2008.; Гуляницкая Н. Музыкальная композиция : модернизм, постмодернизм. — М., 2014.; Гуляницкая Н. Современное искусство музыкальной композиции. — М., 1985.; Денисов Э. Современная музыка и проблемы эволюции композиторской техники. — М., 1986.; Донская Ю. 100 советов, как написать песню. — Ростов на/Д, 2014.; Дыко Л. Основы композиции в фотографии. — М., 1988.; Кайда Л. Стилистика текста : от теории композиции — к декодированию. — М., 2004.; Кинус Ю. Импровизация и композиция в джазе. — Ростов на/Д, 2008.; Когоутек Ц. Техника композиции в музыке XX века. — М., 1976.; Кресак С. Літературно-музичні композиції. — Луцьк, 2004.; Левин Е. Компоненты композиции сценария. — М., 1989.; Месснер Е. Основы композиции. — М., 1968.; Назайкинский Е. Логика музыкальной композиции. — М., 1982.; Основы композиции / авт.-сост. Е. Зайцева. — Южно-Сахалинск, 2014.; Райнкинг Д., Харт Э., Остен Р. Композиция : шестнадцать уроков для начинающих авторов. — М., 2005.; Реда В. Музыка в культурной композиции «серебряного века». — К., 2006.; Руденко А. Довузовская подготовка молодого композитора. — Казань, 2009.; Сизова Е., Сергиенко П. Креативное обучение композиторов в музыкальном вузе. — Магнитогорск, 2015.; Слонимский С. Мысли о композиторском ремесле. — СПб., 2006.; Соколов А. Введение в музыкальную композицию XX века. — М., 2004.; Соколов А. Музыкальная композиция XX века : диалектика тв-ва. — М., 1992.; Сочинение и импровизация мелодий / авт.-сост. Г. Шатковский. — М., 1989.; Степурко О. Рок-теория и рок-композиция. — М., 2015.; Теоретичні основи композиції / Н. Урсу, Б. Негода та ін. — Кам'янець-Подільський, 2004.; Теория современной композиции / отв. ред. В. Ценова. — М., 2005.; Терентьева Н. Основы творческого музицирования. — СПб., 1995.; Тихомиров Г. Элементы композиторской техники. — М., 1964.; Фалькова В. Навчання композиції та імпровізації обдарованих дітей. — Дніпропетровськ, 2010.; Челноков И. Ты композитор : основы муз. композиции. — Донской, 2010.; Шенберг А. Основы музыкальной композиции. — М., 2000.; Шуминов Ю. Сущность музыкального мышления. Основные принципы композиции. — Иркутск, 2015.; Юсфин А. Начальный этап обучения композиции в секции композиторов-любителей. — М., 1988.

КОМПРОМІС — згода з ким-небудь у чомусь, що досягається взаємними поступками; поступки заради досягнення мети. Як певний засіб може побутувати у шоу-бізнесі, конц.-творч. стосунках, гастролях, куплі-продажу.

лат. *compromissum* — угода сторін, які сперечаються

р. компромисс

а. compromise

ф. compromis

н. Kompromiß

📖 Кузнецов В. Социология компромисса. — М., 2010.; Кузнецов В. Теория компромисса. — М., 2010.; Морлей Д.О компромиссе. — М., 1896.; Черников В. Философия компромисса. — Рыбинск, 2012.; Шемятенков В. Без перемирий и компромиссов. — М., 1984.

КОМП'ЮТЕР — мініатюрна електронно-обчислювальна машина. Нині є неодмінним атрибутом будь-якої діяльності, в т.ч. і при складанні музики, запису фонограм, написанні партитур, навчанні.

лат. *computo* — рахую

р. компьютер

а. computer

📖 Андерсен А., Овсянкина Г., Шитикова Р. Современные музыкально-компьютерные технологии. — СПб., 2013.; Беличенко В., Горбунова И. Феномен музыкально-компьютерных технологий в обучении музыкантов информатике. — СПб., 2012.; Беличенко В., Горбунова И., Камерис А. Музыкально-компьютерные технологии в подготовке музыканта-педагога. — СПб., 2011.; Белунцов В. Звук на компьютере : трюки и эффекты. — СПб., 2005.; Белунцов В. Компьютер для музыканта. — СПб., 2001.; Белунцов В. Музыкальные возможности компьютера. — СПб., 2000.; Браун Р. Искусство создания танцевальной музыки на компьютере. — М., 1998.; Воронцов С. Изучаем нотный редактор Сибелиус. — Х., 2011.; Вотинцев А., Самакаева М. Музыкально-компьютерные технологии в профессиональной деятельности руководителя вокально-хорового ансамбля. — Екатеринбург, 2012.; Гарригус С. Sound Forge : муз. композиции и эффекты. — СПб., 2002.; Гарригус С. Sound Forge 8. Фирменное руководство от Sony. — М., 2007.; Глазырина Е., Нежинская Т. Музыкально-компьютерные технологии в вузе. — М., 2015.; Горбунова И. Информационные технологии в музыке : архитектура музыкального звука. — СПб., 2009.; Горбунова И. Информационные технологии в музыке : муз. синтезаторы. — СПб., 2010.; Горбунова И., Горельченко А. Музыкальный компьютер в детской музыкальной школе. — СПб., 2003.; Горбунова И., Заливадный М., Кибиткина Э. Музыкальное программирование. — СПб., 2012.; Горбунова И., Черная М. Электронные музыкальные инструменты : обучение муз. информатике на базе муз. синтезатора. — СПб., 2012.; Горбунова И., Чибирев С. Музыкально-компьютерные технологии : к проблеме моделирования процесса муз. творчества. — СПб., 2012.; Грошев С., Коцюбинский А. Аудио и видео на компьютере. — М., 2000.; Дарчинянц Э. Освобожденная музыка : прак. рук. для муз.-компьютер. моделирования. — М., 2014.; Живайкин П. 600 звуковых и музыкальных программ. — СПб., 1999.; Жуков И. Компьютер. Освоить просто в любом возрасте! — М., 2014.; Загуменнов А. Plug-ins : встраиваемые прил. для муз. программ. — М., 2000.; Загуменнов А. Компьютерная обработка звука. — М., 2000.; Заика А. Компьютерная безопасность. — М., 2013.; Зарипов Р. Кибернетика и музыка. — М., 2014.; Заусалин А. Использование компьютерных программ в создании аранжировок. — Тамбов, 2014.; Зуев Б., Денисенко П. Искусство программирования миди-файлов. — М., 2000.; Информационные технологии в музыке : музыка, математика, информатика / И. Горбунова, М. Заливадный. — СПб., 2013.; Кальян В. Музыка, речь и компьютер. — М., 1998.; Козлин В. Музыкальный редактор Sibelius. — М., 2006.; Козлин В. Школы игры на ком-

пьютере в нотаторе Sibelius 6. — М., 2011.; Конопчук А. Оркестровка и аранжировка музыкальных произведений средствами компьютерных технологий. — Чита, 2016.; Косырева С. Метод компьютерного анализа многоголосия. — Петрозаводск, 2015.; Красильников И. Студия компьютерной музыки. — М., 2017.; Кузнецов С. Караоке на персональном компьютере. — М., 2003.; Кузнецов С. Редактор звуковых файлов Sound Forge 5.0. — М., 2002.; Лебедев С., Трубинов П. Прибавление к Русской книге о Finale. — СПб., 2009.; Лебедев С., Трубинов П. Русская книга о Finale. — СПб., 2003.; Левин А. Самоучитель компьютерной музыки. — СПб., 2006.; Леонтьев В. Большая энциклопедия компьютера и Интернета. — М., 2005.; Леонтьев В. Обработка музыки и звука на компьютере. — М., 2005.; Лифановский Б. Интернет для музыкантов. — М., 2006.; Лоянич А. Компьютер в помощь музыканту. — М., 2006.; Людиновсков С. Музыкальный видеоклип своими руками. — СПб., 2000.; Медведев Е., Трусова В. Cubase SX для музыкантов. — СПб., 2003.; Медников В. Основы компьютерной музыки. — СПб., 2002.; Михеева Е. Компьютерные технологии в музыке. — Архангельск, 2010.; Нельсон М. Запись и обработка звука на компьютере. — М., 2007.; Николенко Д. MIDI – язык богов. — СПб., 2000.; Олійник В. Методика застосування комп'ютерних технологій в музиці. — Кам'янець-Подільський, 2009.; Олійник В. Робота з музичним нотатором Finale. — Кам'янець-Подільський, 2005.; Пейджроло А. Творческие приемы создания секвенций в музыкальном производстве : прак. рук. по программам Logis, Digital, Performer, Cubase и Pro Tools. — М., 2008.; Петелин Р., Петелин Ю. Sakewalk : «Примочки» и плагины. — СПб., 2001.; Петелин Р., Петелин Ю. Cubase SX2. Секреты мастерства. — СПб., 2004.; Петелин Р., Петелин Ю. FL Studio : муз. фабрика на компьютере. — СПб., 2011.; Петелин Р., Петелин Ю. Steinberg Cubase : создание музыки на компьютере. — СПб., 2015.; Петелин Р., Петелин Ю. Аранжировка музыки на PC. — СПб., 1999.; Петелин Р., Петелин Ю. Музыкальный компьютер : секреты мастерства. — СПб., 2003.; Петелин Р., Петелин Ю. Музыкальный компьютер для гитариста. — СПб., 2004.; Петелин Р., Петелин Ю. Профессиональные плагины для SONAR и Cubase : инструменты, о которых музыканты XX в. и не мечтали. Звуковые эффекты. Обработки. Синтезаторы. Исправление вокала. — СПб., 2003.; Программное обеспечение профессиональной деятельности музыканта / М. Брянцев, И. Горбунова, А. Камерис. — СПб., 2009.; Пучков С., Светлов М. Музыкальные компьютерные технологии. — СПб., 2005.; Рабин Д. Музыка и компьютер : настольная студия. — Мн., 1998.; Стоян А. Настройка и обслуживание компьютера. — М., 2005.; Ташков П. Компьютер. — М., 2009.; Трусова В., Медведев Е. Cubase SX 2 : муз. репетитор. — СПб., 2004.; Ульянич В. Компьютерная музыка : теория и практика. — СПб., 2015.; Фадеєва К. Музичні комп'ютерні технології ХХ століття. — К., 2006.; Филатов-Бекман С. Компьютерно-музыкальное моделирование. — М., 2015.; Формирование информационной компетентности современного музыканта на основе музыкально-компьютерных технологий / В. Беличенко и др. — СПб., 2012.; Фролов М. Учимся музыке на компьютере. — М., 2000.; Харуто А. Компьютерный анализ звука в музыкальной науке. — М., 2015.; Цоллер С. Создание музыки на ПК : от простого к сложному. — СПб., 2003.; Шомер И. Я люблю музыку на компьютере и CD : 50 программ для создания, клонирования, копирования и перекодирования муз. дисков. — М., 2003.

КОМУНІКАБЕЛЬНІСТЬ – риса особистості, здатність її до спілкування з ін. людьми. Формується в процесі життя й діяльності людини в соц. групі (колективі), у т.ч. й на конц. естраді.

лат. *communico* – спілкуюся, роблю загальним

р. коммунибельность

а. geniality, good-fellowship, joviality, sociability, sociality, cheerfulness

ф. sociabilité

н. Umgänglichkeit

КОМУНІКАЦІЯ – 1. Фундаментальна ознака людської культури, що полягає в інтенсивному взаємоспілкуванні людей на основі обміну різного роду інформацією. 2. Спосіб повідомлення, форма зв'язку, акт спілкування, зв'язок між двома або більш індивідами, заснований на порозумінні, повідомлення інформації однією особою іншій або ряду осіб, процес повідомлення інформації за допомогою техніч. засобів.

лат. *communico* – спілкуюся, роблю загальним

р. коммуникация

а. communication, ties, relationship

ф. communication

н. Kommunikation

Адаир Д. Эффективная коммуникация. — М., 2003.; Багдасарьян И., Дудкина Г. Формирование коммуникативной компетентности менеджера : психолого-педагогические аспекты. — Красноярск, 2012.; Березин В. Массовая коммуникация : сущность, каналы, действия. — М., 2003.; Ботвина Н. Міжнародні культурні традиції : мова та етика ділової комунікації. — К., 2002.; Волкова Н. Професійно-педагогічна комунікація. — К., 2006.; Гойхман О., Надеина Т. Речевая коммуникация. — М., 2003.; Грушевицкая Т., Попков В., Садохин А. Основы межкультурной коммуникации. — М., 2002.; Диммик С. Успешная коммуникация через НЛП. — М., 2003.; Замарехина И., Лебединская С., Пяткова О. Транскоммуникативный потенциал личности как предмет психологического исследования. — Чита, 2012.; Кабрин В. Коммуникативный мир и транскоммуникативный потенциал жизни личности. — М., 2005.; Каменская О. Текст и коммуникация. — М., 1990.; Медведева Е. Рекламная коммуникация. — М., 2003.; Межкультурная коммуникация / В. Зинченко, В. Зусман, В. Бухаров и др. — Н. Новгород, 2001.; Мусатов С., Зликов В., Хомутинникова Н. Гуманістичний потенціал педагогічної комунікації. — К., 2008.; Назаров М. Массовая коммуникация в современном мире. — М., 2003.; Науменко Т. Массовая коммуникация. — М., 2003.; Павлюк Л. Знак, символ, міф у масовій комунікації. — Львів, 2006.; Панфилова А. Деловая коммуникация в профессиональной деятельности. — СПб., 2004.; Пелепейченко Л. Основы теории мовної комунікації. — Х., 2007.; Перскова Т. Межкультурная коммуникация и корпоративная культура. — М., 2002.; Подгурецки Ю., Зубко А. Атрибуты социальной коммуникации в процессе непрерывного образования учителей. — Херсон, 2008.; Рекламная коммуникация / В. Полукаров, Е. Головлева и др. — М., 2002.; Садохин А. Межкультурная коммуникация. — М., 2004.; Хрестоматия по социальным коммуникациям / сост. В. Ильганаева. — Х., 2002.; Шевченко И. Основы теории языковой коммуникации. — Х., 2008.

КОМФОРТ – сукупність певних зручностей і вигод, в т.ч. у гастрольній справі, на конц. естраді.

а. comfort, convenience

ф. confort

н. Komfort, Behaglichkeit, Bequemlichkeit

📖 Аносова Т., Танчев Ж. Технологии комфорта. — Екатеринбург, 2016.; Барановский М. Эстетика и комфорт своими руками. — К., 1993.; Болотов Г. Энергетичний комфорт власної оселі. — К., 2009.; Деткин В., Лега Ю. Теория комфорта. — К., 2013.; Мхитарян Н. Человек и комфорт. — К., 2005.; Роттер М., Юдицкий Д., Юдицкий А. Комфорт при дискомфорте. — К., 2013.; Толкачева О. Психолого-педагогический комфорт и его роль в процессе формирования личности школьника в условиях образовательного учреждения. — М., 2012.; Уют и комфорт вашего дома / сост. Р. Лонтковская. — Х., 2005.

КОНВЕРТ – пакет із паперу для кореспонденції або для упаковки платівок. Набував величезного значення при розповсюдженні платівок. В К. виносять також на естраду результати різних змагань, конкурсів, фестивалів.

а. envelope, cover; sleeve (для грамплатівок)

ф. enveloppe

н. Briefumschlag, Umschlag

КОНГА – 1. Удар. муз. інструмент невизначеної висоти звука афр. походження. Має форму подовженої бочки, трохи звуженої донизу, або поступово звуженого донизу циліндру з натягнутою зверху шкірою. Грають на К. пальцями або долоньями. Інколи використовують палички від малого барабана чи литавр. Широко поширена в країнах Лат. Америки, використовується в сучасних танц. та розважальних оркестрах, інколи включається в джаз. ансам. 2. Кубин. карнавальний танець. Виконується в швидкому темпі, інколи у супроводі од-ноіменного удар. інструмента. Муз. розмір 2/4, 4/4.

а. conga (drum)

ф. tambour conga (tumba)

н. Conga (Tumba) Trommel

КОНКУРЕНЦІЯ – суперництво, боротьба за досягнення кращих результатів на якій-небудь ниві, в т.ч. й творчій.

лат. *concurrentia* – зіштовхуватися

р. конкуренция

а. competition

ф. compétition, concurrence

н. Konkurrenz, Wettbewerb

📖 Александрова О., Зубчик О. Конкуренция : благо чи зло. — К., 2006.; Баяндин Н. Технологии безопасности бизнеса : введение в конкурентную разведку. — М., 2002.; Коробов Ю. Теория и практика конкуренции. — Саратов, 1996.; Кулешова А. Конкуренция в вопросах и ответах. — М., 2004.; Мартыненко Г., Мартыненко И. Правовая защита конкуренции. — М., 2016.; Попова Е. Конкуренция. Психология победы в бизнесе и жизни. — СПб., 2002.; Портер М. Конкурентная стратегия. — М., 2005.; Портер М. Конкуренция. — М., 2003.; Рубин Ю., Шустов В. Конкуренция : реалии и перспективы. — М., 1990.; Щербачевский Г., Гвичия Г. Устойчивое развитие фирмы в условиях конкурентной среды. — СПб., 2003.; Юданов А. Конкуренция : теория и практика. — М., 1998.

КОНКУРС – 1. Творч. змагання для виявлення найкращих із числа учасників (виконавців, композиторів, ін-стр. майстрів, колективів), що проводяться, як пр., за заздалегідь оголошеними умовами. Худож. змагання, в яких порівнювалися й оцінювалися якість творів чи майстерність виконання, були відомі ще в Др. Греції. Переможці нагороджувалися лавровими вінками. Традиція змагань музикантів була продовжена в епоху Рим. імперії, тоді ж і виник термін «лауреат». У середні віки широкого поширення набули змагання трубадурів, труверів, мінезингерів і мейстерзингерів. К. у сучасній формі зародилися ХІХ ст. Переможці нагороджуються преміями, почесними дипломами, грамотами, грошовими нагородами, цінними призами та отримують звання лауреата. 2. Особовий порядок добору кадрів на певну посаду (звукорежисер, музикант, продюсер).

лат. *concursum* – збіг, зіткнення

а. competition, contest

ф. concours, compétition

н. Wettbewerb, Preisausschreiben

📖 Конкурс исполнительского мастерства : вопр. подготовки и проведения / сост. Г. Палашкина, И. Пастухова. — М., 2008.; Кулешова Н. Сценарии праздников, конкурсов, дискотек для студентов : от сессии до сессии живут студенты весело. — Ростов н/Д, 2003.; Музыкальные конкурсы в прошлом и настоящем. — М., 1966.; Музыкальные конкурсы России / ред.-сост. П. Стрельник. — М., 2015.; О'Коннор Д. Евровидение : официальная история конкурса песни. — СПб., 2009.; Путеводитель по международным музыкальным конкурсам / авт.-сост. А. Карманов. — М., 2000.; Путеводитель по международным музыкальным конкурсам, 2004 / сост. М. Глушакова. — М., 2004.

КОНСЕРВАТОРІЯ – початково в Італії міські притулки для сиріт і безпритульних, де дітей навчали різним ремеслам, а також музиці, особливо співу (з метою підготовки для церк. хорів). Згодом вищий муз. навч. заклад, де отримують освіту композитори, музикознавці, виконавці-інструменталісти, вокалісти.

іт. conservatorio, від лат. *conservare* – охороняти

р. консерватория

а. conservatory, conservatoire

ф. conservatoire, école supérieure de musique

н. Konservatorium, Musikhochschule

КОНТАКТ – зв'язок людини з людиною. Особисті К. набувають істотного значення у політиці, в науці, мистецтві. Мистецтво К. відіграє істотну роль при спілкуванні з публікою.

лат. *contactus* – дотик

а., ф. *contact*

н. *Kontakt*

КОНТЕМПОРАРИ-ДЖАЗ – стиль сучасної музики, що розвивається на межі джазу та поп-музики.

р. контемпорари-джаз

а. *contemporary jazz*, від *contemporary* – сучасний

КОНТРАБАНДА – незаконне, таємне перевезення або перенесення через держ. кордон товарів, коштовностей і т.ін., заборонених або обкладених митом; пачкарство. Частіше за все під К. підпадають заборонена друкар. продукція, пірат. платівки, касети, компакт-диски виконавців.

іт. *contra* – проти, *bando* – урядовий указ

а. *contraband, smuggling*

ф. *contrebände*

н. *Schmuggel, Schleichhandel*

КОНТРАБАС – найбільший за розміром та низький за звучанням струн. смичковий муз. інструмент (4-5 струн). Створений в сер. XVII ст. на основі контрабасової віолі да гамба. Застосовується в симф., естр., джаз. оркестрах та ансамблях. У джазі з'явився в другій пол. 1920-х рр., замінивши тубу. На К. переважно грають піщикато. Уперше цю техніку застосував Б. Джонсон. Великий вплив на розвиток К. в джазі відіграв П. Фостер, який застосував техніку гри «слеп», коли виконавець сильно смикає струни, в результаті чого вони ударяються об гриф. В другій пол. 1930-х рр. У. Пейдж розробив техніку «блукуючого баса», яку згодом удосконалили Д. Кірбі, В. Брауд, Д. Блентон. Серед виконавців – Р. Браун, Г. Карр, Ч. Мінгус, П. Чамберс (США), Е. Вебер (Німеч.), С. Кусевицький, А. Бабій, В. Куцинський, В. Двоскін (СРСР) та ін.

іт. *contrabasso*

а. *doubl-bass, bass, string bass*

ам. *contrabass, (string) bass*

ф. *contrebasse*

н. *Kontrabaß, Baßgeige*

📖 Азархин Р. Контрабас. — М., 1978.; Бездельев В. Новые приемы игры на контрабасе. — М., 1969.; Исполнительское искусство : виолончель, контрабас / ред.-сост. Б. Талалай. — М., 1988.; Контрабас : история и методика / ред.-сост. Б. Доброхотов. — М., 1974.; Контрабас в джазе и на эстраде / сост. Р. Азархин, В. Хоменко. — М., 1990.; Михно А. Виолоне и контрабас эпохи зрелого и позднего барокко. — М., 2018.; Михно А. Два эссе о контрабасе в старом Петербурге. — М., 2008.; Можень Ж., Мень В. Скрипка, альт, виолончель, контрабас и гитара. — Тверь, 1891.; Раков Л. История контрабасового искусства. — М., 2016.; Раков Л. Отечественное контрабасовое искусство XX в. — М., 1993.; Соболев Ан. Басовая линия : аккомп. контрабаса и бас-гитары в джаз. и рок-ансамблях в жанрах blues, ballad, bebop, hardbop, cool, latin music (самба, боссанова), jazz-rock, rock-ballad. — М., 2002.; Цераши Х. Виолончель, контрабас и другие музыкальные инструменты. — М., 1979.

КОНТРАКТ, договір – добровільно укладений договір (частіше письмовий) між двома або більше сторонами по будь-якому виду діяльності, визначає права й обов'язки сторін-учасників і складається з декількох складових.

лат. *contractus* – угода

а. *contract, agreement*

ф. *contrat*

н. *Kontrakt, Vertrag*

КОНТРАЛЬТО – 1. Низький жіночий голос. 2. Співачка, володарка такого голосу.

іт. *contralto*

а. *contralto (голос), contralto(-singer) (співачка)*

ф. *contralto, contralte*

н. *Kontraalt, tiefe Altstimme*

КОНТРАМАРКА – 1. Перепустка, що видається адміністратором видовищного закладу окремій особі на право безплатного відвідування конц. заходу. 2. Талон, що видається глядачу, який тимчасово покидає конц. приміщення, на право повернення без повторного пред'явлення квитка.

а. *free pass, complimentary ticket*

ф. *contremarque, billet de faveur, invitation*

н. *Kontermarke, Freikarte*

КОНТРАСТ, полярність, розбіжність – один із прийомів у мистецтві, який полягає в різко вираженому протиставленні окремих худож. форм заради підвищення їх худож. виразності та виразності твору в цілому.

ф. *contraste*

а. *contrast*

н. *Kontrast, Gegensatz*

КОНТРАКУЛЬТУРА – 1. Загальне позначення різномірних поглядів, форм поведінки й ідеалів, притаманних групам молоді та інтелігенції, що відкидають узвичаєні культурні цінності суспільства, його духовність (біт-ники, хіпі й ін.). 2. Субкультура, норми й цінності якої суперечать головним складовим панівної культури.

лат. *contra* – проти + *культура*

а. *counter-culture*

Байчоров А. От «разбитого поколения» к контркультуре. — Мн., 1982.; Губарева О., Зотов В. Молодежная культура и информационно-коммуникативной среде современного общества. — М., 2007.; Давыдов Ю., Роднянская И. Социология контркультуры. — М., 1980.; Сэвидж Д. Тинейджеры : зарождение молодежной культуры 1875-1945. — М., 2017.; Хиз Д., Поттер Э. Бунт на продажу. Как контркультура создает новую культуру потребления. — М., 2007.

КОНФЕРАНС – естр. жанр, виступ на сцені, пов’язаний з оголошенням і коментуванням (звичайно комедійного характеру) номерів естр. вистави, концерту, а також текст такого виступу.

лат. *conferre* – збирати разом, ф. *conférer* – оголошувати, докладати, доводити до відома
ф. *présentation d’un programme*

н. Conference

Фоменко Н. Технологии ведения культурно-досуговых программ : конференс и конференсье. — Кемерово, 2016.; Шапировский Э. Конференс и конференсье. — М., 1970.

КОНФЕРАНСЬЄ – арт., що оголошує номери програми під час естр. вистави, концерту й розважає присутніх між номерами. Виступає із самостійними, частіше всього комедійними номерами, може імпровізувати свій виступ. К. об’єднує глядачів і сцену, публіку й артистів, зв’язує окремі номери в естр. програму. В Росії з’явилися у 1910 р.

ф. *conférencier* – доповідач, лектор

р. конференсьє

а. *compere, master of ceremonies*

ам. *emcee* (розм.)

ф. *présentateur, conférencier, speaker*

н. Conferencier, Ansager

Алексеев А. Серьезное и смешное : шестьдесят пять лет в театре и на эстраде. — М., 1984.; Ардов В. Как вести концерт : советы начинающему конференсье. — М., 1955.; Баринов Б. Что должен знать ведущий. — Л., 1959.; Бенцианов Б. И все это вместе называется – жизнь. — СПб., 2008.; Брунов Б. Спасибо за совместно прожитые годы. — М., 2000.; Герасимова О. Мастерство ведущего. — Улан-Удэ, 1999.; Грин М. Бен Бенцианов. — М., 1986.; Фоменко Н. Технологии ведения культурно-досуговых программ : конференс и конференсье. — Кемерово, 2016.; Хорт А. По жизни – смеясь : забав. картинки из жизни артистов эстрады – конференсье. — М., 2001.; Шапировский Э. Конференс и конференсье. — М., 1970.; Щербакова Г. Концерт и его ведущий. — М., 1974.

КОНФЛІКТ – 1. Зіткнення протилежних інтересів, думок, поглядів; серйозні розбіжності; гостра суперечка. 2. Суперечність, сутичка, покладена в основу сюжету худож. твору.

лат. *conflictus* – зіткнення

р. конфликт

а. *conflict, dispute*

ф. *conflit*

н. Konflikt

Анцупов А., Баклановский С. Конфликтология в схемах и комментариях. — М., 2005.; Асадуллина С. Психология виртуального конфликта. — СПб., 2003.; Валеева Н., Яруллин Г. Психолого-педагогический аспект предупреждения и преодоления конфликтов. — Казань, 2003.; Ванеев А. Конфликты в библиотеке : предупреждение и разрешение. — СПб., 2002.; Вдовина М. Межпоколенные конфликты в современной семье. — М., 2005.; Вишнякова Н. Конфликтология. — Мн., 2002.; Ворожейкин И., Кибанов А., Захаров Д. Конфликтология. — М., 2002.; Гришина Н. Психология конфликта. — СПб., 2003.; Данакин Н., Дятченко Л., Сперанский В. Конфликты и технология их предупреждения. — Белгород, 1995.; Дарендорф Р. Современный социальный конфликт. — М., 2002.; Добсон Т., Миллер В. Айкидо в повседневной жизни : практика решения конфликт. ситуаций. — К., 2000.; Емельянов С. Практикум по конфликтологии. — М., 2005.; Зайцев А. Социальный конфликт. — М., 2000.; Иванова Е. Иду на конфликт. «Разнимательная» конфликтология. — СПб., 2003.; Карташов Я. Конфликтология. — М., 2010.; Коваль І. Учебні конфлікти : психологічні аспекти. — К., 2002.; Козырев Г. Введение в конфликтологию. — М., 2001.; Конфликтология : вопросы - ответы / В. Ратников и др. — М., 2012.; Лейси Х. Как разрешить конфликт на рабочем месте. — М., 2004.; Леонов Н. Конфликтология. — М. ; Воронеж, 2002.; Линчевский Э. Мастерство управленческого общения : руководитель в повседневных контактах и конфликтах. — СПб., 2002.; Ложкин Г., Повякель Н. Практическая психология конфликта. — К., 2000.; Лукьянченко Н., Бунтовская Л. Конфликтология. — Донецк, 2002.; Малафеев О. Управляемые конфликтные системы. — СПб., 2000.; Мириманова М. Конфликтология. — М., 2004.; Основы конфликтологии / А. Дмитриев и др. — М., 1997.; Островская С. Управление конфликтами в организации. — Хабаровск, 2002.; Психология конфликта / сост. Н. Гришина. — СПб., 2001.; Рикер П. Конфликт интерпретаций : очерки о герменевтике. — М., 2002.; Д. Рубин, Пруйт Д., Сунг Хе Ким Социальный конфликт : эскалация, тупик, разрешение. — СПб. ; М., 2002.; Фелау Э. Конфликты на работе : как их распознавать, разрешать, предотвращать. — М., 2005.; Хорни К. Наши внутренние конфликты. — М., 2003.; Черепанова Е. Философия конфликта. — Екатеринбург, 2016.; Шевчук Д. Конфликты : избегать или форсировать? : всё о конфликтных ситуациях на работе, в бизнесе и личной жизни. — М., 2009.

КОНФУЗ – стан ніяковості, сорому; замішання, незручне становище; зніяковілість, засоромлення. К. інколи трапляються на конц. естраді із техн. причин, непрофесіональності виконавців тощо.

лат. *confusio* – безладдя, збентеження

а. *discomfiture, embarrassing position*

ф. *confusion*

н. Verlegenheit

КОНХУНТО – нар. мекс. музика з використанням у більшості випадків акордеона та ударних, справила вплив на нар. музику Техаса і текс-мекс.

исп. conjunto

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АЛЬБОМ – див. *Альбом*.

КОНЦЕПЦІЯ – 1. Система поглядів на те чи ін. явище; світогляд, світорозуміння, переконання. 2. Ідейний задум худож. твору.

лат. *conceptio* – поєднання, сума, сукупність

р. концепция

а. conception, idea

ф. conception

н. Konzeption

📖 Аакер Д., Йохимштайлер Э. Бренд-лидерство : новая концепция брендинга. — М., 2003.; Абрамитов В. Концепция управляемого Вдохновения. — Х., 2008.; Агапов В. Становление Я-концепции в управленческой деятельности руководителей. — М., 2012.; Базалук О. Происхождение человечества : новая космологическая концепция. — Дн-к, 2003.; Бичко Б. Генеза антропологічних концепцій католицької філософії. — К., 1999.; Кандыба В. Сверхвозможности человека. Европейская концепция психической саморегуляции. — СПб., 2002.; Колобаева Л. Концепция личности в русской литературе рубежа XIX-XX вв. — М., 1990.; Курлянд З. Становлення позитивної я-концепції майбутнього вчителя. — Од., 2005.; Лапушинская Г., Баженова Т. Микроэкономика для менеджеров : концепция эластичности. — М., 2003.; Расторгуев В. Концептуальный поиск : традиции, новаторство, ответственность. — Калинин, 1988.; Рыжко В. Научные концепции : социокультурный, логико-гносеологический и практический аспекты. — К., 1985.

КОНЦЕРТ – 1. Публічне виконання муз. творів, а також естр., драм., хореогр. та ін. номерів за задалегідь складеною програмою. К. може бути сольним (один виконавець), збірним (декілька виконавців або колективів), авторським. Може відрізнятися жанровою приналежністю – літ., хореогр., естр. тощо. Конц. номери оголошує ведучий концерту (конферансьє). В Росії перші публічні К. почали даватися із сер. XVIII ст. 2. Муз. твір для одного або декількох соліруючих інструментів та оркестру. 3. Творч. звіт актора; бенефіс.

лат. *concerto* – змагаюся

а. concert, recital; concerto; entertainment (естр.), symphony concert (симф.), solo concert (сольний), charity/benefit concert (благодійний), chamber concert (камерний)

ф. concert, récital; concerto, concert symphonique (симф.), concert avec soliste (сольний), concert à bénéfice (благодійний), concert de chambre (камерний)

н. Konzert, Musikabend, Symphoniekonzert (симф.), Solokonzert (сольний), Wohltätigkeitskonzert (благодійний), Kammerkonzert (камерний)

КОНЦЕРТ ДЛЯ БАНГЛАДЕШ – істор. концерт, який відбувся 1 серпня 1971 р. в нью-йорк. Медисон Сквер Гарден. Був присвячений жертвам індо-пакистан. війни й тим, хто постраждав від посухи. Ідея проведення належала екс-бітлу Д. Харрісону, який і був одним з організаторів цього заходу. Кошти пішли на благодійні потреби.

КОНЦЕРТИНА (1) (англійська) – пневматичний кнопковий муз. інструмент, невелика шестигранна (є восьми- та дванадцятигранні корпуси) хроматична ручна гармонія. Джерелом звука є металеві язички. Була винайдена англ. фізиком Ч. Уїтстоном (1827). Бувають різних розмірів та діапазонів – сопрано, альт, тенор, баритон, бас, контрабас.

КОНЦЕРТИНА (2) (німецька) – пневматичний кнопковий муз. інструмент, невелика чотиригранна хроматична ручна гармонія. Джерелом звука є металеві язички. Була сконструйована муз. майстром К. Улігом (1834). Відмінність нім. К від англ.: при натискуванні на ту ж саму кнопку при зміні руху міху видобуваються два різних звуки.

р. концертина

а. concertina, squiffer

н. Konzertina

КОНЦЕРТМЕЙСТЕР – 1. Перший скрипаль – соліст симф. або оперного оркестру, інколи замінює диригента. 2. Музикант, який очолює одну з інстр. груп оркестру. 3. Піаніст, який допомагає виконавцям учини їх партії та акомпанує їм під час концертів.

н. Konzertmeister

а. leader (of an orchestra), concertmaster, principal, accompanist (акомпаніатор)

ам. concertmaster

ф. chef de pupitre, premier violon, violon solo (в оркестрі), accompagnateur (акомпаніатор)

📖 Акбари Ю. История искусства аккомпанемента. — Владимир, 2012.; Бабюк В. Становление концертмейстерской деятельности в России XVIII-XX вв. — Челябинск, 2005.; Безуглая Г. Концертмейстер балета. — СПб., 2005.; Григорьев А. Концертмейстерское мастерство. — Ставрополь, 2007.; Григорьев Ан. Практический курс концертмейстерского мастерства баяниста. — Ставрополь, 2009.; Дарвина О. Исторический аспект формирования исполнительского стиля концертмейстера. — Самара, 2009.; Дячук-Ставицкий Л., Паніна С. Методика викладання концертмейстерського класу. — Луганськ, 2010.; Ежова Н. Работа в концертмейстерском классе. — Тамбов, 2010.; Економова Е. Організація співтворчості концертмейстера і співака. — Од., 2003.; Исупова Л. Мастер-класс : записки концертмейстера балета. — М., 2015.; Калицкий В. История, теория и методология концертмейстерского искусства. — М., 2016.; Карнаухова Т. Концертмейстерская подготовка учителя музыки. — Таганрог, 2006.; Карпенко Т. Формування концертмейстерської компетентності майбутніх педагогів-музикантів. — Кам'янець-Подільський, 2016.; Карпенко Т., Печенюк М. Концертмейстерська компетентність учителя музики. — Кам'янець-Подільський, 2011.; Кузякина Т. Исполнительская деятельность концертмейстера. — Нижневартовск, 2015.; Кубанцева Е. Концертмейстерский класс. — М., 2002.; Лебедева Е. Подбор по слуху в концертмейстерском классе. — Мурманск, 2004.; Лузанов Ю. Концертмейстерское искусство баяниста. — Самара, 2003.; Лузум Н. Диалектика

творческого взаимодействия солиста и концертмейстера в камерно-вокальном исполнительстве. — Н. Новгород, 1992.; Мальцева О. Творческие поиски пианиста-концертмейстера. — М., 2016.; Мойсеева Л. Формування творчого потенціалу майбутніх концертмейстерів у процесі навчання в музичних ВНЗ. — Од., 2014.; Молчанова Т. Мала енциклопедія піаніста-концертмейстера, артиста камерного ансамблю. — Львів, 2013.; Молчанова Т. Мистецтво піаніста-концертмейстера у культурно-історичному контексті. — Львів, 2015.; Науказ Д. Формирование умений и навыков чтения с листа и транспонирования в процессе концертмейстерской подготовки учителя музыки. — М., 2000.; Насыпная Г. Компьютерные технологии и базы знаний в музыкальном обучении (концертмейстер. класс). — М., 1998.; Науказ Д. Совершенствование концертмейстерской подготовки студентов музыкальных факультетов педагогических вузов. — М., 2000.; Островская Е. Профессия концертмейстера : психология, педагогика, исполнительство. — Рязань, 2013.; Островская Е. Психологические аспекты деятельности концертмейстера в музыкально-образовательной сфере инструментального исполнительства. — Рязань, 2012.; Петренко М. Концертмейстерські інтерпретаційні вміння майбутніх учителів музики. — Суми, 2016.; Повзун Л. Ансамблева творчість піаніста-концертмейстера. — Од., 2009.; Подборский А. Из жизни пианиста балета. — СПб., 2015.; Попова Е. Развитие исполнительской активности учителя музыки в процессе концертмейстерской подготовки. — Челябинск, 2011.; Ротенберг А. Музыкальный компромисс : советы певцам и концертмейстерам оперы. — СПб., 2011.; Словарь концертмейстера / сост. С. Егорова. — Тула, 2011.; Смирнов Я. Основы работы концертмейстера-баяниста в детском хореографическом коллективе. — СПб., 2017.; Хазанзун М. Пианист-концертмейстер. — Чебоксары, 2008.; Шамаева Р. Теоретические и практические аспекты концертмейстерского мастерства. — Челябинск, 2013.; Юдин А. История и теория концертмейстерского искусства. Век двадцатый. — СПб., 2016.

КОНЦЕРТНА БРИГАДА – 1. Колектив артистів різних творч. спрямувань, які виїжджали на фронт, у шпиталі для обслуговування воїнів під час ВВВ. 2. Колектив виконавців різних творч. професій.

р. концертная бригада

a. Concert brigade

ф. équipe de concert

н. Konzertbrigade

КОНЦЕРТНИЙ ДЖАЗ – поняття застосовується по відношенню до джаз. музики, що призначена для публічного виконання у великих конц. залах. Для К.д. характерні підвищена серйозність, змістовність, рафінованість виразних засобів, ретельно відпрацьована форма, високий рівень професійної майстерності та техн. віртуозності виконання, спрямованість на підготовленого слухача. В 1920-х рр. великою популярністю користувались конц. обробки пісенних, танц. та джаз. мелодій, що виконувались оркестрами симфоджазу. В цей же період виник джаз. конц. стиль, розроблений Д. Еллінгтоном та музикантами його оркестру. Тенденція до концертності виявляється майже в усіх стилях та напрямках сучасн. джазу. Більшою мірою це поняття підходить до таких різновидів, як філармонічний джаз, прогресив, вест коуст джаз, кул, фрі-джаз, «третя течія», сучасний симфоджаз.

р. концертный джаз

a. concert jazz

ф. jazz de concert

н. Konzertjazz

КОНЦЕРТНИЙ ЗАЛ – спеціально обладнане та акустично пристосоване приміщення для проведення публічних концертів.

р. концертный зал

a. music hall, concert hall

ф. salle de concert

н. Konzerthalle, Konzertsaal, Musiksaal

КОНЦЕРТНИЙ НОМЕР – див. *Номер*.

КОНЦЕРТНИЙ ЗАЛ ИМЕНИ П.И. ЧАЙКОВСКОГО (рос.) – один із крупних філармонічних залів Москви. Побудований в 1940 на 1565 місць. Тут відбуваються виступи симф. та камерних оркестрів, солістів-інструменталістів, вокалістів, хор. та хореогр. колективів, артистів драм. театрів, естр. та джаз. виконавців.

КОН'ЮНКТУРА – сукупність певних умов, збіг обставин, стан речей, здатний впливати на вирішення, розв'язання якої-небудь справи, питання. К. ринку може диктувати умови розповсюдження дисків певного виконавця, пріоритет гастрольної політики тощо.

лат. *conjungere* – зв'язувати, з'єднувати

р. конъюнктура

a. conjuncture

ф. conjoncture

н. Konjunktur

Березовенко С. Кон'юнктура світових товарних ринків. — К., 2008.; Бордюгов Г., Козлов В. История и конъюнктура. — М., 1992.; Буров А. Конъюнктура мировых рынков товаров и услуг. — М., 2005.; Доумен Д., Деннисон Д., Доумен М. Изучение конъюнктуры рынка – это просто. — Ростов н/Д, 2004.; Клинов В., Мануковский А. и др. Вопросы теории экономической конъюнктуры. — М., 1989.; Кратт О. Ринок послуг вищої освіти : методологічні основи дослідження кон'юнктури. — Донецьк, 2003.; Ліпич Л., Левицький В., Кошій О. Формування стратегій розвитку підприємств на засадах прогнозування кон'юнктури ринку. — Луцьк, 2008.; Петровская Л. Модели конъюнктуры. — Мн., 1992.; Старинский В. Анализ и прогнозирование рыночной конъюнктуры. — СПб., 1992.; Юлегіна І. Кон'юнктурознавство. — Х., 2013.

КООРДИНАЦІЯ – 1. Погодження, зведення до відповідності, установлення взаємозв'язку, контакту в діяльності людей, між діями, поняттями. 2. Погодженість, співмірність, приведення у відповідність, установлення

взаємозв'язків між діями у виконанні певної діяльності. Така К. необхідна естр. виконавцю, який співає, тримає мікрофон, підтанцьовує, боковим зором дивиться на диригента та ін.

р. координация
а. co(-)ordination
ф. coordination
н. Koordination

КОПРАЙТ – закон, що забороняє поширення літ., муз. та худож. творів цілком або частково без дозволу автора. Позначається символом ©. Див. *Авторське право*.

а. *copyright* – букв. авторське право
р. копирайт

КОПИЯ – 1. Точне відтворення чого-небудь, що цілком відповідає оригіналові; відтворення, дублікат, відбиток. 2. Той, хто дуже подібний до кого-небудь.

лат. *copia* – більшість
р. копия

а. copy, duplicate, image
ф. copie, reproduction, double
н. Kopie, Abschrift, Ebenbild

КОРДЕБАЛЕТ – колектив танцюристів, які виконують мас. та групові танці. Використовуються як підтанцьовування під час співу.

а., ф. corps de ballet
н. Ballettkorps, Corps de ballet

КОРИФЕЙ – 1. Кер. і заспівувач хору в давньогрец. трагедії. 2. *Провідний, видатний діяч на будь-якій ниві (культури, мистецтва).

грец. *koryphaios* – вождь, керманіч, ватажок
а. coryphaeus, luminary, coryphées, leader, leading figure/light
ф. coryphée
н. Koryphaios, Koryphäe

КОРNET-A-ПІСТОН – дух. мідний мундштуковий муз. інструмент, родинний трубі. Має розповсюдження з поч. ХІХ ст. Набув поширення в оркестрах традиц. джазу на поч. ХХ ст. (Б. Болден, Ф. Кепшард, К. Олівер). В 1920-х рр. поступово був витиснутий трубою. В сучасн. джазі застосовується рідко. Див. також *Труба*.

ф. cornet a pistons
а. cornet, cornet à piston(s)
н. Kornett

КОРОНА – у стародавності – діадема, вінок; знак монархового достоїнства. Надала поштовх до лаврового вінка, нагородження переможців у різного роду змаганнях, у т.ч. й творчих.

лат. *corona* – вінець
а. crown
ф. couronne
н. Krone

КОРСЕТ – нижня білизна, що в старовину надівалася поверх сорочки. Твердість їй надавалась за допомогою китового вуса, попереду й позаду зтягувалася шнурівкою, щоб зробити жіночу фігуру тонкою й красивою. На поч. 1990-х рр. увійшов у моду на естраді як верхній одяг, завдяки популяризації його амер. співачкою Мадонною.

ф. corset
а. corset, stays
н. Korsett

КОРУС – див. *Квадрат*.

р. корус, квадрат
а. chorus
ф. chorus
н. Chorus

КОСМІЧНА МУЗИКА – загальний термін для позначення музики, яка викликає у слухачів глибокі просторові відчуття «планетарних образів», «галактичних пейзажів» тощо. До К.М. може бути віднесена музика найрізноманітніших жанрів і напрямків: від звичайної акустичної (в тому числі академічної) до джазу, року, музики нью-ейдж, ембієнт, електронної, комп'ютерної тощо. К.М. може варіюватися за своїм характером, складністю, звуковою фактурою, інструментальною специфікою, мелодійною, гармонійною та ритмічною мовою. К.М. часто є складовою частиною багатьох саундтреків до фільмів відповідної тематики, її незмінно використовують також при демонстраційних показах в планетаріях та ін. наук. установах. Подібна музика може бути ефективно використана в різних медитаційних і релаксаційних практиках, а також в області музикотерапії.

р. космическая музыка
а. Space music, Spacemusic

КОСТЮМ – 1. Один із елементів естетичної культури, що характеризує звичаї, образ та стиль життя, смаки людей. 2. Маскарадний, театр. або сцен. одяг, який використовується поряд із гримом і париком для створення худож. образу. Відіграє важливу роль на конц. естраді.

a. suit, costume, dress

ф. costume, complet

н. Kostüm, Anzug

📖 Абиева Н. Поэтика костюма в прозе А. П. Чехова. — Барнаул, 2018.; Андреева А. Костюм русской знати : от Византии до модерна. — СПб., 2009.; Бердник Т., Неклюдова Т. Дизайн костюма. — Ростов н/Д, 2000.; Большая энциклопедия поделок. Игрушки. Оригами. Маски и костюмы. Кукольный театр / П. Бортон и др. — М., 2005.; Брун В., Тильке М. История костюма от древности до Нового времени. — М., 2001.; «Во всех ты, душенька, нарядах хороша» : традиционный праздничный костюм XVIII-XX вв. / сост. Н. Ковалева и др. — СПб., 2015.; Гибсон Р. Карнавал : Маски. Костюмы. — М., 1997.; Градова А. Карнавальные костюмы для детей и взрослых к любому празднику. — Х., 2015.; Захаржевская Р. История костюма : от античности до современности. — М., 2004.; Захарова О. Русский бал XVIII - начала XX века. Танцы, костюмы, символика. — М., 2011.; Исенко С. Русский народный костюм и его сценическое воплощение. — М., 2002.; Камінська Н., Нікуленко С. Костюм в Україні від епохи Київської Русі до XXI століття. — Х., 2004.; Кирсанова Р. Русский костюм и быт XVIII-XIX веков. — М., 2002.; Кікоть А. Семіозис українського костюма : гендерні репрезентації. — Х., 2010.; Композиция костюма / Г. Гусейнов и др. — М., 2003.; Корницька Л. Художне проектування одягу. Історія костюму. — Львів, 2011.; Косміна О. Традиційне вбрання українців. Т. 1 : Лісостеп. Степ. — К., 2008.; Котляревская Н. История костюма. — Симферополь, 2009.; Легенский Ю. Метаистория костюма. — К., 2003.; Липская В. Психология и социология костюма. — СПб., 2016.; Мамчич О., Гаркін П. Візуалізація образу та проектування костюма в різних художніх системах. — К., 2011.; Маскарадні костюми / Д. Бренд, К. Ніл та ін. — К., 2007.; Нанишвили И., Соцкова А. Костюмы, юбки, блузы. — Х.; Белгород, 2011.; Ніколаєва Т. Український костюм : надія на ренесанс. — К., 2005.; Ніколаєва Т., Чупріна Н. Основи теорії формування костюма. — К., 2004.; Пармон Ф. Народный костюм : истоки дизайна. — М., 2005.; Петушкова Г. Проектирование костюма. — М., 2004.; Плаксина Э., Михайловская Л., Попов В. История костюма. Стили и направления. — М., 2004.; Симс Д. Иконы мужского стиля. — М., 2012.; Стамеров К. Нариси з історії костюмів. — К., 2007.; Сушко В. Український та російський костюм на Слобожанщині. — Х., 2009.; Томина Т. Технология изготовления костюма. — Оренбург, 2011.; Тропина Т. Русский костюм в контексте народной художественной культуры. — Новосибирск, 2004.; Тухбатуллина Л., Сафина Л. Маскарадные костюмы для детей и взрослых. — Ростов н/Д, 2004.; Хаммонд У. Карнавальные костюмы. — Ростов на/Д, 2005.; Холландер Э. Взгляд сквозь одежду. — М., 2015.; Холландер Э. Пол и костюм : эволюция совр. одежды. — М., 2018.; Чупріна Н. Прогнозування формування як етап художнього проектування костюма. — К., 2010.; Шевнюк О. Історія костюма. — К., 2008.

КОСТЮМЕР – 1. Фахівець по маскарадним, театр. або сцен. костюмам. 2. Працівник костюмерної.

ф. costumer

a. costumier, dresser, costumer

📖 Заявлин Г. Памятка театрального костюмера. — М., 1943.; Халлинг И., Пальм К. АВВА. История легенды : от костюмера легендарной группы с комментариями всех её солистов. — М., 2018.; Шемет Н. Варвара. Karinska. Интерпретации. — Х., 2015.; Шульгина А., Томилина Л., Замалина Л. Советы костюмера. — М., 1968.

КРАКОВ'ЯК – 1. Старовинний польс. нар. танець, енергійний та рухливий за характером. 2. Парний бальний танець усталеної композиції, створений в Росії на основі поєднання елементів нар. К. з вальсом. Темп швидкий або помірно швидкий. 3. Музика до цього танцю, муз. твір у ритмі такого танцю. Муз. розмір 2/4.

польс. *krakowiak* – по назві польс. міста Kraków

р. краковьяк

a. krakowiak, cracovienne

ф. crakowiak, cracovienne

н. Krakowiak

📖 Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.; Ткаченко Т. Народные танцы : болгарские, венгерские, немецкие, польские, румынские, сербские и хорватские, чешские и словацкие. — М., 1975.

«**КРАСНАЯ ГВОЗДИКА**» (рос.) – міжнар. фестиваль політ. пісні, який проходив у Сочі (з 1967). На перших фестивалях натиск робився на політ. або патріот. пісню. У зв'язку із розпадом Рад. Союзу втратив актуальність.

КРАУТ-РОК – з кінця 1960-х рр. у Німеччині існувала своєрідна рок-сцена, малопримітна в контексті шоу-бізнесу, що істотно вплинула на розвиток авангард. форм року. К.-р. – регіональне відгалуження прогресивного року, точніше, його електронно-психоделічного різновиду. Найвпливовішою групою в Німеччині була «Kraftwerk», створивши на поч. 1970-х рр. оригінальну концепцію дегуманізованої «роботоподібної» музики, що виконувалася на комп'ютерних інструментах. Музика «Kraftwerk» стала прообразом стилю «електро-поп».

від н. *Kraut* – тушкована капуста, улюблена страва німців

КРЕОЛЬСЬКА МУЗИКА, латиноамер. музика – поняття, звичайно протиставлюване афро-амер. муз. культурі. Ясно виражена. К.м. демонструє роль негр. впливів на європ. муз. культуру в Америці.

a. Creole music

КРЕОЛЬСЬКИЙ ДЖАЗ – різновид новоорлеан. джазу, що розвився у креолів – нащадків від шлюбу негрів із французами або іспанцями. Креол. музиканти відіграли певну роль у формуванні джазу. На відзнаку від негрів, вони володіли більш високим виконав. рівнем, були виховані на європ. традиціях, привнесли до джазу франц. та ісп. риси, які в свою чергу були пов'язані з фольклором креолів, сприяли розширенню джаз. інструментарію та розвитку ансамблевих форм джазу, а також залученню негрів до європ. культури.

a. Creole jazz

КРИТЕРІЙ, мірило – підстава для оцінки, визначення або класифікації чогось.

р. критерий

a. criterion

ф. critère

н. Kriterium

КРИТИК – 1. Той, хто аналізує, оцінює літ., мистецькі твори. 2. Людина, що аналізує, розглядає різні явища, дає їм оцінку, виявляє вади.

a. critic, music critic (муз.)

ф. critique, critique musical (муз.)

н. Kritiker, Musikkritiker (муз.)

КРИТИКА, судження, оцінка, аналіз – 1. Розгляд і оцінка когось, чогось з метою виявлення та усунення вад, а також принцип і форма діяльності, що відбиває аналітично-оцінювальне ставлення до діяльності з метою переосмислення її щодо певних критеріїв. 2. Літ. жанр, завданням якого є розгляд, тлумачення та оцінка літ. і мистецьких творів. Також царина літ. творчості, що займається питаннями теорії та практики цирк., естр., джаз. мистецтва. Здійснюється у формі рецензій на вистави, творч. портретів артистів, режисерів та ін. діячів, оглядових нарисів. К. відгукується на поточні події, відмічає недоліки, узагальнює досвід майстрів.

грец. *kritikē* – мистецтво/здатність розбирати, судити, розрізняти

a. criticism, critique, music criticism/critique (муз.)

ф. critique, critique musicale (муз.)

н. Kritik, Musikkritik (муз.)

📖 Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / упоряд. М.Зубрицька та ін. — Львів, 2002.; Бочаров А. Жанры литературно-художественной критики. — М., 1982.; Гордійчук Я. Становлення українського музичного театру і критика. — К., 1990.; Залуцький О. Музична критика на Буковині : Вип. 1. — Чернівці, 2012.; Залуцький О. Музична критика на Буковині : Вип. 2. — Чернівці, 2017.; Зінкевич О., Чекан Ю. Музична критика. — Чернівці, 2007.; Красноярова О. Газетная художественная критика. — Иркутск, 2004.; Критика 60-х годов XIX века / сост. Л. Соболев. — М., 2003.; Крупчанов Л. История русской литературной критики XIX века. — М., 2005.; Кучма Н. Літературна критика в Західній Україні 20-30-х рр. ХХ ст. — Тернопіль, 2004.; Москалець К. Гра триває : літ. критика та есеїстика. — К., 2006.; Некрасов О. Музична критика. — Донецьк, 2009.; Русская литература XX века в зеркале критики / сост. С. Тимина и др. — СПб. ; М., 2003.; Русская эстетика и критика 40-50-х годов XIX века / сост. В. Кантора, А. Осповата. — М., 1982.; Сивокінь Г. Від аналізу до прогнозу. — К., 1990.; Соловьев В. Литературная критика. — М., 1990.

«**КРОКУС СИТИ ХОЛЛ**» (рос.) – багаторівневий конц. зал у Красногорську (РФ), відкритий в 2009 р. та названий на честь М. Магомаєва. В залі проходять різноманітні масштабні заходи: фестивалі, офіційні церемонії, шоу-програми, концерти, вистави. Великий зал може трансформуватися, найбільша місткість понад 7 тис. місць. На території є конц. зал «Вегас Сіті Холл» (див.).

a. Crocus City Hall

«**КРУГОЗОР**» – щомісячний літ.-муз. та суспільно-політичний ілюстрований журнал із додатками у вигляді гнучких платівок, де оперативно можна було послухати естр., джаз. та рок-виконавців. Одним із засновників був Ю. Візбор. Видавався в СРСР впродовж 1964-1992 рр.

КРУНЕР – співак, що використовує крунінг як манеру виконання попул. пісень перед мікрофоном (Б. Кросбі, Ф. Сінатра та ін.).

a. croon – муркотати

КРУНІНГ – м'яка, сентиментальна манера наспіву у мікрофон.

a. crooning, від croon – муркотати

р. крунинг

КСИЛОФОН – удар. дерев'яний самозвучний муз. інструмент визначеної висоти звука афр. походження. Складається з ряду дерев'яних брусків різної довжини. Поширений у багатьох народів, г.ч. в Африці, Півд.-Схід. Азії, Лат. Америці. В Європі з'явився в XV ст. і використовувався як нар. інструмент, спочатку однорядний, в європ. професійній музиці з поч. XIX ст. Грають двома паличками, кінець яких нагадує ложечку з деяким потовщенням. Звук сухий, різкий, швидко «затухаючий». Із часом на зміну чотирирядному К. прийшов дворядний, де розташування пластинок нагадує клавіатуру ф-но. Палички (до 8) стали застосовуватися з круглими головками. Сучасні різновиди – маримба, ксилоримба, тубафон та ін. Дістав поширення на конц. естраді, в симф. оркестрах, оркестрах дух. та нар. інструментів. У джазі зустрічається рідко.

грец. *xylo* – (зрубане) дерево

a. xylophone, straw-fiddle

ф. xylophone, claquébois

н. Xylophon, Stabspiel, Strofiedel

~ дворядний

р. ~ двухрядный

a. keyed xylophone

ф. xylophone a clavier

н. Klaviturxylophon

КУ-БОП (кубина-боп) – афро-кубин. боп.

КУЛ, кул-джаз – стиль сучасн. джазу, що виникнув у кінці 1940-х рр. Був створений деякими негр. джазменами, хоча більшість представників К. – білі музиканти. Походження К. пов'язують з іменем негр. саксофоніста Л. Янга, який ще в 1930 рр. розробив протилежну хот-джазу «холодну» манеру звукодобування і увів у обіг термін «кул». К. – свого роду реакція на надмірно експресивний характер бопа. В другій пол. 1950-х рр. дещо втратив свого значення як стиль. Характерні риси – раціональний характер музики, емоційна стриманість, зросле значення аранжування та гармонії, вишуканість форми й тембрів, тенденція на зближення до європ. акад. музики. В основному виконується ансамблями комбо, хоча можливо виконання й великими оркестрами, до складу яких включаються нетипові для джазу інструменти симф. оркестру. Великий вплив на формування К. справив трубач М. Девіс. Серед виконавців – Ш. Роджерс (тр.), П. Дезмонд, С. Гетц (сакс.), анс. «Modern Jazz Quartet», квартет Д. Брубека та ін. (усі США).

а. *cool jazz* – букв. прохолодний джаз

р. прохладный джаз

КУЛІСИ – див. *Лаштунки*.

КУЛЬМІНАЦІЯ – структурний елемент сюжету худож. твору, естр. концерту, вистави, момент найбільшого гострого зіткнення чого-небудь. Базується на основі виразних можливостей того виду мистецтва, до якого належить даний худож. твір.

лат. *culminis* – родовий відмінок від *culmen* – найвища точка, вершина

р. кульминация

а., ф. *culmination*

н. *Kulmination*

КУЛЬТУРА – 1. Історично визначений рівень розвитку суспільства, творч. сил і здібностей людини, виражений у типах і формах організації життя та діяльності людей, в їхніх взаємовідносинах, а також в утворюваних ними матеріальних і духовних цінностях. У більш вузькому сенсі термін відносять до сфери духовного життя людей. 2. Рівень, ступінь розвитку, досягнутий у певній галузі знання або діяльності. Див. також *Масова культура*.

лат. *cultura* – оброблення, догляд, виховання, освіта, розвиток

а. *culture*

ф. *culture, civilisation*

н. *Kultur*

📖 *Альтернативная культура / сост. Д. Десятрик. — Екатеринбург, 2005.; Гаврилюк Ю. Філософія вітчизняної культури. — Х., 2002.; Галин С. Отечественная культура XX века. — М., 2003.; Герчанівська П. Культура в парадигмах XX - XXI ст. — К., 2017.; Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість. — К., 2002.; Доманский В. Литература и культура. — М., 2002.; Еппл М. Культурна політика і освіта. — К., 2002.; История мировой и отечественной культуры / сост. С. Туфанов, И. Ермолаев и др. — Н. Новгород, 2001.; История русской культуры IX-XX вв. / В. Шульгин, Л. Кошман и др. — М., 2003.; Історія світової та української культури / В. Греченко, І. Чорний та ін. — К., 2002.; Історія художньої культури. Зах. Європа XVII і XVIII ст. / В. Шейко, О. Гаврюшенко, О. Кравченко. — Х., 2001.; Історія художньої культури. Зах. Європа XIX-XX ст. / В. Шейко та ін. — Х., 2001.; Кислюк К. Українська культура I чверті XXI ст. — К., 2018.; Ковальчук Н. Символічний лад української культури. — К., 2002.; Коллин М. Измененное состояние : история экстази и рейв-культуры. — М., 2004.; Культура в условиях глобализации / под ред. А. Чумакова. — М., 2017.; Миропольська Н. Мистецтво слова в структурі художньої культури учня. — К., 2002.; Пигалев А. Призрачная реальность культуры. — Волгоград, 2003.; Полікарпов В. Лекції з історії світової культури. — К., 2002.; Рябцев Ю. Хрестоматия по истории русской культуры : первая пол. XX в. — М., 2003.; Сметанина С. Медиа-текст в системе культуры. — СПб., 2002.; Стяжкіна О. Жінки в історії української культури другої половини XX століття. — Донецьк, 2002.; Суртаев В. Миры культуры глазами молодых. — СПб., 2004.; Українська та зарубіжна культура / Т. Жеревчук, І. Зайцева, О. Довгорука. — Ірпінь, 2002.; Хилько Н. Экранная культура : медиасистемы и технологии. — Омск, 2003.; Хорина Г. Идеология как феномен культуры. — М., 2004.; Шейкин Ю. История мировой музыкальной культуры. — Якутск, 2005.; Шейко В., Тишевська Л. Історія української художньої культури. — Х., 2003.*

КУЛЬТУРНА ІНДУСТРИЯ – комерц. структура шоу-бізнесу, що віддзеркалює рівень монополізації поп-музики. Її складовими є індустрія виробництва платівок, гастрольні агенції, комерц. ТБ, радіомовлення, система конц. залів, реклама, видавництва та органи преси. Як складові до К.і. входять також фестивалі, клуби прихильників (фан-клуби), дискотеки, магазини дисків.

р. культурная индустрия

а. *cultural industry*

ф. *industrie culturelle*

н. *kulturelle Industrie*

📖 *Проскуріна М. Організаційно-економічний механізм культурної індустрії України. — К., 2018.*

КУМИР, ідол – улюбленець публіки. В переносному значенні – предмет обожнення, захоплення, поклоніння.

а. *idol, crowd puller, cult figure, icon, matinee idol* (у жінок)

ф. *idole, dieu*

н. *Abgott*

📖 *Белов А. Не делай себе кумира : беседы о религии и знании. — М., 1984.; Ганеев И. Не сотвори себе кумира : о месте вещей в духовном мире человека. — Казань, 1983.; Копелев Л. И сотворил себе кумира. — Х., 2010.; Кумири та генії. Київські пам'ятники діячам культури, науки та спорту / авт.-уклад. С. Кузнецов. — Кам'янець-Подільський, 2017.; Миллидж Д., Годж Д. Icons. Кумиры. — Х., 2011.; Пилипенко Ю. Кумир. — Х., 2014.; Раззаков Ф. Как уходили кумиры. — М., 2005.; Савченко Б. Кумиры забытой эстрады. — М., 1992.*

КУН СОНГС – пісні, в яких імітується манера співу негрів, працюючих на плантаціях. Створювались переважно білими авторами та виконувались у супроводі банджо, гітари або укулеля. Були в репертуарі менестрельних театрів і відомі з першої пол. XIX ст. Згодом деякі з них увійшли до джаз. репертуару.

а. coon songs, скор. від *racoon* – енот; так зневажливо звали негрів

КУПЛЕТ – розділ (частина) пісні, що включає до себе одну строфу поетичного тексту та одне проведення мелодії (наспіву). К. повторюється далі з новими строфами точно або з якими-небудь змінами. В результаті утворюється куплетна форма, що є в основі побудови більшості нар. пісень багатьох країн, а також в багатьох творах професійної музики, що відносяться до пісенного жанру. Структурно К. може поділятися на заспів та приспів. Див. *Куплетна форма*.

ф. couplet

а. couplet, stanza, song

н. Couplet, Strophe, Schlager

☞ Кулаковский Л. Строение куплетной песни. — М. ; Л., 1939.

КУПЛЕТИ (тільки множина) – особливий пісенний жанр, пісеньки веселого, жартівливого або сатир. характеру, що виконуються на естраді, в опереті або водевілі звичайно у супроводі музики. Народилися у Франції. Серед куплетистів – М. Смирнов-Сокольський, І. Набатов, Л. Утьосов, В. Кораллі, Б. Бенціанов, П. Рудаков, «Ярославские ребята» та ін.

р. куплеты

а. topical/satirical songs

н. Couplet, Schlager

☞ Териков Г. Куплет в цирке и на эстраде. — М., 2005.

КУПЛЕТИСТ – естр. арт., який виконує куплети.

а. singer of topical/satirical songs

ф. chansonnier

н. Coupletsänger

☞ Коралли В. Куплетист из Одессы. — М., 1991.; Коралли В. Сердце, отданное эстраде : записки куплетиста из Одессы. — М., 1988.

КУПЛЕТНА ФОРМА – поширена форма вок. творів (звичайно пісень), в яких одна й та сама мелодія повторюється у незмінному або злегка варійованому вигляді, при кожному повторенні виконуючись з новим текстом. Див. *Куплет*.

р. куплетная форма

а. form of topical/satirical songs

ф. forme de chansons satiriques

н. Form aktueller/satirischer Lieder

☞ Кулаковский Л. Строение куплетной песни. — М. ; Л., 1939.

КУРАЖ – емоційний стан, при якому людина робить все легко та невимушено, перетворюючи просте та непримітне явище в захоплююче. Такого стану люди зазнають в момент творч. підйому, публічного виступу. Особливо важливий для людей творч. професій.

а. courage, boldness, spirit

ф. courage

н. Courage

Л

ЛАБОРАТОРІЯ – *внутрішні творч. процеси, внутрішня діяльність митця.

лат. *laborare* – працювати

р. лаборатория

а. laboratory

ф. laboratoire

н. Laboratorium

ЛАВР – вічнозелене дерево. Завдяки сильному запаху використовувався в Давній Греції для очищення та на знак спокути вини. В Давньому Римі вважався символом миру. У культурі народів Європи, а потім і світу – емблема слави, нагороди, перемоги. Див. також *Вінок, Корона, Лауреат*.

лат. *laurus*

р. лавр (лавровый венок)

а. laurel (laurel wreath)

ф. laurier (couronne de laurier)

н. Lorbeer (Lorbeerkrantz)

ЛАДОВИЙ ДЖАЗ – див. *Модальний джаз*.

ЛАЗЕР – пристрій для створення вузького пучка світла, здатного поширюватися на великі відстані без розсіювання. Використовується на естраді в світлових шоу, в створенні світлового антуражу виступу.

a. laser, скор. від *Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation*, підсилення світлу за допомогою вимушеного випромінювання

ЛАЙТ-ШОУ – шоу, побудоване на світлових ефектах.

a. light show, від *light* – світло

ЛАМБАДА – бразил. парний танець із характерним рухом стегон, експресивний за характером виконання. Поєднує в собі елементи каліпсо, зук, регі. Була попул. в кінці 1980-х рр. у виконанні анс. «Каота». З 1990 проводився чемпіонат світу по танцю. В деяких країнах піддавалась нападкам.

порт. *lambada* – букв. удар палки

ЛАТИНІЗМ – слово або зворот, запозичений із лат. мови (автор, актор, альбом, бенефіс, гонорар, імпровізація, лауреат, реверберація, сцена).

р. латинизм

a. Latinism, Latin construction

ф. Latinisme, construction Latine

н. Latinismus, lateinische Konstruktion

ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКА МУЗИКА – те ж саме, що і Креольська музика.

ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКИЙ РОК – термін, що своїм виникненням зобов'язаний музиканту К. Сантані. В 1968 він заснував групу, яка грала рок, забарвлений латиноамер. мелодикою. Після цього ін. групи почали використовувати в своїх композиціях мотиви самби, румби. Певною мірою вплинув на стиль ф'южн, для якого характерні запозичення із нетрадиц. культур.

р. латиноамериканський рок

a. Latin-American Rock

ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКІ ТАНЦІ – танці, що виникли на фольклорній основі: пасадобль, румба, самба, мамбо, ча-ча-ча, каліпсо, меренга, конга, боса-нова. Належать до обов'язкової програми конкурсів бальних танців, включаються в різні естр. концерти.

р. латиноамериканские танцы

a. Latin-American dances, dances of Latin America

📖 Гальперин Я. Учимся танцевать легко! : увлекательный самоучитель по горячим латиноамер. танцам. — М., 2009.; Латиноамериканские танцы : румба и ча-ча-ча / авт.-сост. О. Иванникова. — М., 2003.; Темлянцева С. Школа латиноамериканского бального танца. — Барнаул, 2002.; Шанкина С. Бальный танец : танцы латиноамер. программы. — Тамбов, 2006.

ЛАТИНСЬКА ГРЕММИ – муз. пр. Латиноамер. акад. мистецтва та науки звукозапису. Існує з 2000 р. і є найпрестижнішою нагородою у сучасній латиноамер. муз. індустрії.

р. Латинская Грэмми

a. Latin Grammy Awards

ЛАУНЖ, лаундж – термін у попул. музиці для позначення легкої, фонові музики, яка початково часто звучала в холах готелів, магазинів, в кафе та ліфтах. На відміну від загального терміна *легка музика*, для Л. характерні більше джазовий вплив, камерність та імпровізація. З ретроспективної точки зору золотою ерою Л. прийнято вважати 1950-1960-ті рр. з музикою оркестрів Б. Кемпферта, Г. Альперта, Д. Ласта, П. Морія. У 1990-ті рр. Л. пережив другу популярність: завдяки інтересу до ретрозаписів було випущено безліч збірок з оригінальною лаунж-музикою 1950-1960-х рр.

від англ. *lounge* – вітальня, *lounge music* – музика для холу

ЛАУРЕАТ – 1. У давніх греків і римлян – переможець будь-яких змагань, нагороджений почесним лавровим вінком. 2. Особа, якій присуджується держ., міжнар. пр., а також переможець конкурсів (г.ч. худож.). Див. також *Лаур*.

лат. *laureatus* – увінчаний лавровим вінком

a. laureate, prize winner

ф. lauréat, lauréate

н. Laureat, Preisträger

📖 Буковинці – лауреати Національної премії імені Тараса Шевченка / авт.-уклад. Л. Щербанюк. — Чернівці, 2004.; Висота : книга про лауреатів респ. комс. премії ім. М. Островського / упоряд. В. Ступак. — К., 1987.; Вы – причина грядущего дня : расск. о северянах, лауреатах пр. комсомола. — Магадан, 1979.; Гордость советской музыки : музыканты – Герои Социалистического Труда и лауреаты Ленин. премии : сб. / ред.-сост. М. Яковлев. — М., 1987.; Думать. Дерзать. Сметь : расск. о лауреатах пр. Коми комсомола / сост. Е. Белуш. — Сыктывкар, 1986.; З верховин півстоліття. Нац. пр. України ім. Тараса Шевченка - 50 / Б. Олійник, М. Наенко та ін. — К., 2012.; Закарпатські митці – лауреати Національної премії ім. Т. Г. Шевченка / уклад. О. Канюка, М. Бадида. — Ужгород, 2008.; Звезды первой величины : москвичи – лауреаты пр. Ленин. комсомола / И. Астраханцева и др. — М., 2003.; Звезды первой величины : москвичи – лауреаты премии Ленин. комсомола : биограф. справ. / И. Астраханцева и др. — М., 2003.; Зекцер Д. Евреи – лауреаты Нобелевской премии, 1900-2013. — Х., 2014.; Имя твое – комсомол : очерки о лауреатах пр. Ленин. комсомола Башкирии / сост. И. Гальперин. — Уфа, 1988.; Коган Л. Эстрадные певцы – лауреаты премий Ленин. комсомола за 1978, 1979 годы. — М., 1981.; Красная гвоздика : очерки о комсомольцах восьмидесятых. — М., 1982.; Лауреати України : інформ.-біограф. довід. / авт.-уклад. Ю. Романенко. — Х., 2004.; Лауреаты Государственной премии СССР 1985 года. — Петрозаводск, 1986.; Лауреаты Государственных премий МССР 1980 года в области литературы, искусства и архитектуры / сост. С. Прунич. — Киш., 1981.; Лауреаты Государственных премий СССР 1978 года в области литературы, искусства и архитектуры / сост. М. Лазарева, Р. Варшавская. — Киш., 1980.; Лауреаты Государственных премий СССР 1979 года в области литературы, искусства и архитектуры / сост. М. Лазарева. — Киш., 1981.; Лауреаты Государственных премий СССР 1980 года в области литературы, искусства и архитектуры /

сост. М. Лазарева. — Киш., 1982.; Лауреаты Государственных премий СССР 1981 года в области литературы, искусства и архитектуры / сост. А. Никулина. — Киш., 1983.; Лауреаты Ленинских премий 1982 года в области литературы, искусства и архитектуры / сост. И. Понятовская. — Киш., 1983.; Лауреаты Ленинского комсомола : сб. / ред.-сост. М. Катаев. — М., 1972.; Лауреаты Нобелевской премии по литературе : 1901-2010 / авт.-сост. В. Романец. — Од., 2010.; Лауреаты премии Ленинского комсомола / сост. П. Вилцан, М. Зиле. — Рига, 1982.; Лауреаты премии Ленинского комсомола Алтая / сост. О. Маренко, Н. Пономарева, О. Штрымова. — Барнаул, 1981.; Лауреаты премии Ленинского комсомола в области музыкального искусства за 1975 год. — М., 1977.; Лауреаты премий комсомола / сост. Н. Филипковский. — Киров, 1987.; Лауреаты. — Краснодар, 1979.; Лендов В. Пора дерзаний : беседы с лауреатами пр. Ленин. комсомола. — Новосибирск, 1988.; Лондаридзе Э. Грузинские музыканты-исполнители – лауреаты. — Тб., 1982.; Мовчун А., Мовчун Л. Лауреати премії ім. Лесі Українки дітям. — Луцьк, 2012.; Осіннє золото : про лауреатів літ.-мистец. премії ім. Д. Луценка «Осіннє золото» / авт.-упоряд. А. Михайленко. — К., 2007.; Пожнешь судьбу : лауреаты пр. Ленин. комсомола / сост. А. Спрогис. — Рига, 1987.; Судьба моя – Мордовия : о лауреатах Гос. пр. Мордов. АССР / сост. В. Кабаев. — Саранск, 1984.; Счастье жить на земле. — Уфа, 1980.; Твориць, дерзати молодим! : Ленинградці – лауреаты пр. Ленин. комсомола в обл. пр-ва, науки и техники, искусства и лит. / сост. В. Александрова. — Л., 1983.; Українські композитори – лауреати комсомольських премій / упоряд. Я. Драбина. — К., 1982.; Чернігівці – лауреати державних премій / упоряд. Т. Журавльова та ін. — Чернігів, 2009.; Шаги за горизонт : лауреаты пр. комсомола Краснояр. края. — Красноярск, 1986.; Шевченківські лауреати 1962-2012 / авт.-упоряд. М. Лабінський. — К., 2012.

ЛАШТУНКИ – 1. Частина театр. декорації, що розміщуються з боків сцени; куліси. 2. *Сцена.

р. куліси

а. wings, side scenes, slips, coulisses, flat (задник)

ф. coulisses, cantonade (заст.)

н. Kulissen

ЛГИТМиК (рос.) – Ленинградский государственный институт театра, музыки и кинематографии, вищий навч. театр. заклад, створений в 1962 р. Із 1964 здійснюється підготовка акторів театру муз. комедії. Нині має назву Рос. академія історії мистецтв. Серед випускників – А. Фрейдліх, М. Боярський, І. Скляр, Г. Широченко, І. Броневицька.

ЛЕГКА (розважальна) **МУЗИКА** – вид муз. мистецтва, що поєднує різноманітні форми вок. та інстр. виконавства. Як пр., нескладна за змістом, проста за формою, доступна для сприймання та призначається для розважальних цілей. До Л.м. можна віднести естр. пісню, деякі інстр. форми (увертюри, фантазії, попури).

р. легкая (развлекательная) музыка

а. light/popular music, easy listening

ф. musique légère, musiquette

н. Unterhaltungsmusik, leichte Musik

📖 Мархасев Л. В легком жанре. — Л., 1984.; Паулс Р. Мелодии в ритме жизни. — М., 1989.; Рыбакова Е. Развитие музыкального искусства эстрады в современной России. — СПб., 2006.; Шальтянис Л. Муза с микрофоном : литов. сов. эстрад. музыка. — Вильнюс, 1983.; Эрм А. От польки до рока : панорама эст. лег. музыки. — Таллинн, 1984.; Ястребов В. Женщины в зарубежной популярной музыке. — М., 2004.

ЛЕЗГИНКА – нар. танок лезгин, що живуть у Дагестані. Поширена по всьому Кавказі, кожна народність має свої різновиди Л. Виконується як сольний чоловічий танець, а також у парі із жінкою у швидкому, стрімкому темпі. Потребує великої спритності й сили. Муз. розмір 6/8.

р. лезгинка

а. lezghinka, Caucasian dance

ф. lesghienne, danse caucasienne

н. Lesghinka, kaukasischer Tanz

ЛЕЙБЛ – фабрична марка, ставиться на продукції, що випускається будь-якою фірмою (в муз. галузі на компакт-дисках, касетах і платівках), а також назва фірми.

а. label – букв. ярлик

р. лейбл

ЛЕНИНГРАД (до 1914 – Петербург, в 1914-1924 – Петроград, після 1991 – Санкт-Петербург) – рос. місто, крупний світовий центр муз. культури, в т.ч. естр. мистецтва, рок-музики, джазу. В Л. існують муз. навч. заклади, де вивчається мистецтво естради, конц. зали, театри, філармонія, мюзик-хол та ін. культурно-мистецькі заклади. Із Л. пов'язана діяльність ВІА «Поющие гитары», «Дружба», виконавців О. Вертинського, Л. Утьосова, К. Шульженко, Е. П'єхи, І. Понаровської, М. Боярського, К. Кінчева, Ю. Шевчука, рок-груп «Аквариум», «Алиса», «ДДТ», «Кино» та баг. ін.

р. Ленинград

а., ф., н. Leningrad

📖 Белякаева-Казанская Л. Петербургские музыкальные тайны. — СПб., 2014.; Бурлака А. Рок-энциклопедия : попул. музыка в Ленинграде-Петербурге : Т. 1. — СПб., 2007.; Бурлака А. Рок-энциклопедия : попул. музыка в Ленинграде-Петербурге : Т. 2. — СПб., 2007.; Бурлака А. Рок-энциклопедия : попул. музыка в Ленинграде-Петербурге : Т. 3. — СПб., 2007.; Вальран В. Ленинградский андеграунд : живопись, фото, рок-музыка. — СПб., 2003.; Владимирская А. Ленинградский государственный театр музыкальной комедии. — Л., 1972.; Губкина Н. Немецкий музыкальный театр в Петербурге в первой трети XIX в. — СПб., 2003.; Джазовый Петербург. XX век : путеводитель / сост. Г. Васюточкин. — СПб., 2001.; Зубаков В. Ленинград – город-герой. — М., 1981.; Каримов Х. Ленинград в цифрах и фактах. — Л., 1984.; Крюков А. Музыка и музыканты военного Ленинграда. — СПб., 2015.; Кузнецова Е. Санкт-Петербург. — М.; СПб., 2011.; Кулибанов В., Чистобаев А. Ленинград. — М., 1990.; Мархасев Л. XX век в легком жанре : взгляд из Петербурга – Петрограда – Ленинграда : хро-

нограф муз. эстрады 1900-1980. — СПб., 2006.; Петровская И. Концертная жизнь Петербурга, музыка в общественном и домашнем быту. 1801-1859 годы. — СПб., 2000.; Петровская И. Музыкальное образование и музыкальные общественные организации в Петербурге 1801-1917. — СПб., 1999.; Пукинский Б. 1000 вопросов и ответов о Ленинграде. — Л., 1981.; Самсонова Т. Музыкальная культура Санкт-Петербурга XVIII-XX веков. — СПб., 2013.; Столова Е., Кельх Э. Музыкальный Петербург. — СПб., 2015.; Столянский П. Музыка и музицирование в старом Петербурге. — Л., 1989.; Суслов В. Рассказы о Ленинграде. — Л., 1988.; Фейертаг В. Джаз в Петербурге. Who is who. — СПб., 2004.; Фейертаг В. Джаз от Ленинграда до Петербурга. — СПб., 2014.

ЛЕНИНСКАЯ ПРЕМИЯ – одна із форм заохочення рад. громадян за найвидатніші роботи в галузі науки, техніки, літератури, мистецтва, архітектури. Започаткована в 1925 р. Присуджувалася кожний парний рік (в 1935-1957 не присуджувалась). Серед нагороджених – Т. Хренніков, В. Соловйов-Седой, Л. Зікіна, З. Долуханова, О. Образцова та ін.

р. Ленинская премия

н. Leninpreis

📖 Бавин С., Гурболик О. Удостоенные Ленинской премии. — М., 1982.; Гордость советской музыки : музыканты – Герои Социалистического Труда и лауреаты Ленин. премии : сб. / ред.-сост. М. Яковлев. — М., 1987.; Ленинские премии 1976-1984. Государственные премии СССР 1974-1984 : указ. лит. / сост. К. Лийвак. — Таллинн, 1985.

ЛЕТКА-ЄНКА, леткіс – фін. мас. бальний танець усталеної композиції, веселий за характером, в якому учасники звичайно розташовуються ланцюжком та пересуваються стрибками. Танець нагадує гру. Набув широкого поширення в кінці 1960-х рр. Став відомим завдяки попул. мелодії у виконанні оркестру під керівництвом А. Леткіса (звідси інша назва танцю). Муз. розмір 4/4.

фін. letkajenkka

р. летка-йенька

ЛЕТКІС – див. *Летка-єнка*.

р. леткис

«**ЛЕТУЧАЯ МЫШЬ**» (рос.) – одне з перших театрів-кабаре, відкритих у Москві (1908). Виникло із пародійно-жартівливих вистав, які влаштовувалися на «капусниках» Моск. худож. т-ру. Розпалося в кінці 1920-х.

ЛИТАВРА – удар. муз. інструмент визначеної висоти звука давнього (схід.) походження. Має форму півкулі, отвір якої затягнений шкірою або пластиком. Звуки видобуваються ударами дерев'яних калаталок із кулястими (звичайно повстяними) наконечниками. В Європі відома з XV ст., з XVII ст. входить до складу орк. колективів. Сучасні Л. мають механізми автоматичного настроювання.

грец. *(rho)ly* – багато + *taurea* – барабан

а. kettle-drum, timpano

ф. timbale

н. Pauke, Kesselpauke

ЛІБРЕТО – 1. Словесний текст великого муз.-драм. (опери, оперети, мюзиклу) твору. Сценарій балет. спектаклю. 2. Стисле викладення змісту опери, оперети, балету, кінофільму.

іт. *libretto* – букв. книжечка

р. либретто

а. libretto, text

ф. libretto, livret (poème)

н. Libretto, Operntext, Textbuch

📖 Димитрин Ю. Либретто : история, творчество, технология. — СПб., 2012.

ЛІВ-АЛЬБОМ – конц. («живий») запис альбому.

а. *live* – живий

ЛІВША, шульга – особа, що володіє краще лівою рукою, ніж правою. В середні віки їх вважали диявол. прорідям. У жінки-лівші практично не було шансів довести, що вона не відьма. Можливо, із тих пір у багатьох мовах слово «лівий» носить негативний відтінок. Англ. «left-handed» – це не тільки «ліворукий», але і «незграбний», «двозначний», «сумнівний»; франц. «gauche» – «лівий», «незграбний», «нечесний»; нім. «linkisch» – невправний, неспритний; італ. «mancino» – дефектний. Рос. вислови «левая продукция», «пойти налево» – мають яскраво виражений негативний відтінок. Серед знаменитих Л. такі творчі особистості: вчені – Аристотель, І. Ньютон, А. Ейнштейн; письменники – Л. Керролл, Г. Андерсен; художники – Мікеланджело, П. Рубенс, П. Пікассо; актори – Ч. Чаплін, Г. Гарбо, М. Монро, Б. Уїлліс, Н. Кідман, Д. Робертс, М. Йовович; піаністи – С. Рахманінов, Е. Гарнер; композитори – Л. Бетховен, Н. Паганіні, Р. Шуман; гітаристи – П. Маккартні, Д. Хендрікс, Г. Фрей; співаки – Д. Гарленд, П. Саймон, Д. Майкл, Н. Коул, Р. Плант, Емінем, Ёлка; барабанщики – Б. Кобем, Ф. Колліз, Р. Старр та баг. ін. 13 серпня святкується Міжнар. день лівши.

р. левша

а. lefthander, lefthanded person

ф. gaucher

н. Linkshänder

ЛІД – див. *Лідер* (3).

а. lead

р. лид

ЛІДЕР – 1. Людина, яка завдяки своїм особистим якостям має переважний вплив на членів соц. групи (оркестру, ансам., групи). Здійснює функції впливу, орг., мобілізації. 2. Кер. ансам. або оркестру. 3. Ведучий голос в ансам. або оркестрі.

р. лидер

а., ф. leader

н. Leader, Führer

ЛІП-СІНК – букв.: синхронізація губами. Це «міміка» під фонограму, коли арт., «ворушачи губами» або наспівуючи напівголосно, імітує реальний спів. Із вузькопрофесійного поняття Л.-с. перетворився в одну з основ «продюсер.» диско-музики. Оскільки більшість диско-виконавців мала «декоративний» характер і ніколи не виступала із «живими» концертами, «синхронізація» стала для них єдиним способом спілкування з аудиторією. Досить поширений Л.-с. і в сучасн. естр. шлягері. Див. *Фанера*.

р. лип-синк

а. lip synch(ronization)

ЛІРНИК – укр. нар. музикант-співак, який супроводжував свій спів грою на лірі. Л. були також на території Білорусі, Польщі, Литви та Молдови. Окрім пісень Л. виконували й інстр. музику (гопаки, козачки та ін.). Мистецтво Л. можна вважати джерельною базою естр. мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА – в широкому сенсі слова сукупність будь-яких письмових текстів. Види літератури можуть виділятися як за змістом текстів, так і за їх призначенням. Чимало літ. видань присвячено питанням естради, поп- і рок-музики, джазу, сцени, творчості, окремим виконавцям тощо (*див.* відповідну пристатейну бібліографію).

лат. *lit(t)eratura* – написане, від *lit(t)era* – буква, літера

р. литература

а. literature

ф. littérature

н. Literatur

📖 Бальзак в русской литературе / сост. М. Линдстрем. — М., 1999.; Баранов С. Литературное произведение в контексте культуры. — Вологда, 2005.; Бахтин М. Эстетика словесного творчества. — М., 1986.; Денисова Т. История американской литературы XX столетия. — К., 2002.; Доманский В. Литература и культура. — М., 2002.; Исаев Г. Русская литература и мир Ислама. — Астрахань, 2004.; Кагановська О. Текстові концепти художньої прози. — К., 2002.; Колпачев В., Колпачева О., Болкунова Е. Педагогические мотивы в русской литературе XVIII – начала XX веков. — Ставрополь, 2005.; Корман Б. Избранные труды. Теория литературы. — Ижевск, 2006.; Минералов Ю. История русской литературы XIX века. — М., 2003.; Немзер А. Замечательное десятилетие русской литературы. — М., 2003.; Праздники в литературе и искусстве / сост. Т. Журавлева и др. — Луганск, 2002.; Пыхтина Ю. Теория и методика анализа художественного текста. — Оренбург, 2007.; Схаляхо Д. Историко-типологический анализ женских образов в фольклоре и литературе. — Майкоп, 2003.; Толоконникова С. Неомифологизм в русской литературе конца 19 - 20 века. — Борисоглебск, 2005.; Чупринин С. Жизнь по понятиям : рус. лит-ра сегодня. — М., 2007.; Чупринин С. Русская литература сегодня. — М., 2012.

ЛІТОВКА – за рад. часів дозвіл на публічне виконання тексту рок-виконавцями.

р. литовка

ЛІЦЕНЗІЯ – 1. Дозвіл, що надається держ. органами окремим особам або організаціям на використання продукції, технології або здійснення певних операцій і видів діяльності. Може бути патентною, разовою, примусовою. 2. Дозвіл на право використання чого-небудь; згода, санкція.

лат. *licentia* – право, дозвіл

р. лицензия

а., ф. licence

н. Lizenz

📖 Вольнец-Руссет Э. Лицензии и их отличия от других внешне-торговых сделок. — М., 2013.; Мухопад В. Международная торговля лицензиями. — М., 1994.; Соболев И. Свободные лицензии в авторском праве России. — М., 2014.; Торговля лицензиями на результаты интеллектуальной деятельности / А. Зильберборд, Х. Галимзянов и др. — Астрахань, 2017.

ЛОЖА – відділені перегородками місця на кшталт невеликого внутрішнього балкона для кількох глядачів у театр. залі. Розташовані по бокам і позаду партеру (ложі бенуара) та на ярусах.

ф. loge

а. box

н. Loge

ЛОНГПЛЕЙ – довгограюча вінілова платівка (на 33 1/3 об./хв.). Те ж саме, що й Диск.

а. *long play* – букв. довга гра, LP

ЛОНДОН – столиця Великобританії, один із найстарших муз. центрів Європи. В Л. є велика кількість конц. залів та майданчиків, студій звукозапису. З Л. пов'язана також діяльність багатьох рок-музикантів та рок-груп («Beatles», «Rolling Stones», «Who», «Sex Pistols», «Clash», «Rainbow», «Roxy Music», Е. Джон, Ф. Коллінз, Д. Боуї та ін.).

а., ф., н. London

📖 Акройд П. Лондон. Биография. — М., 2015.; Гревер Ж. Лондон : путеводитель. — М., 1996.; Клаут Х. История Лондона. — М., 2002.; Кудрявцев Б. Художественные музеи Лондона. — М., 1994.; Кузнецова Е. Лондон. — М.; СПб., 2011.; Лондон : самый полный и точный путеводитель / Р. Эндрюс и др. — М., 2009.; Салина И. Все о Лондоне. — М., 1996.; Салина И. Все о Лондоне. — М., 1996.; Смотров А. Лондон. Разрушение стереотипов, или Нетуманный Вавилон. — М., 2015.

ЛОС-АНДЖЕЛЕС, Ел-Ей – один із крупних світових центрів індустрії розваг у сфері кіно, т-ру, музики, літератури та ТБ в штаті Каліфорнія. З Л.-А. пов'язана діяльність багатьох рок-музикантів та рок-груп («Asia», «Black Oak Arkansas», «Byrds», «Buffalo Springfield», «Doors», «Guns N' Roses», «Red Hot Chili Peppers», «Los Lobos», «Love» та баг. ін.).

а. Los Angeles, L.-A.

📖 Лос-Анджелесский окружной музей искусств / ред.-искусствовед, авт. текста М. Гордеева. — М., 2012.; Холмс Р. Калифорния : путеводитель. — М., 2007.

ЛСД – психоделічний наркотик, що викликає галюцинації. Без кольору, запаху, легко синтезується, до нього не виникає звикання, нетоксичний, але його вплив непередбачений. Був відкритий в Англії (1943) швейцар. хіміком А. Хоффманом випадково: у результаті помилки під час хім. дослідів утворилася суміш, і Хоффман, який її спробував, мав сильні галюцинації. Прилюдно з'явився в Каліфорнії під час руху хіпі, в творчості ансамблів «Grateful Dead», «Jefferson Airplane» та ін. груп.

р. ЛСД, диэтиламид лизергиновой кислоты

а. LSD, lysergic acid diethylamide

📖 Гроф С. Области человеческого бессознательного : данные исслед. ЛСД. — М., 1994.; Лильессон С. Экстази : брошюра об экстази, ЛСД и других галлюциногенах. — Петрозаводск, 2006.; Стивенс Д. Штурм небеса : ЛСД и американская мечта. — М., 2003.

ЛЮБЕР – моск. прізвисько. В різних містах Л. звали по-різному, але сутність одна: це нудьгуючі підлітки з індустріальних районів і пригородів, що віднайшли собі застосування в «боротьбі» зі своїми ровесниками. До рок-музики мають лише те відношення, що є загальним ворогом усіх муз. неформалів.

«**ЛЮЦЕРНА**» – конц. зал Праги.

чеськ. Lucerna

ЛЯЛЬКА – 1. Річ, призначена для гри. Чимало естр. виконавців мають іграшки як талісмани для успішного виступу. 2. Дитяча іграшка у вигляді фігурки людини. 3. Макет фігури якої-небудь істоти, зроблений з будь-якого матеріалу. З 2002 р. в моду почали входити Л., в т.ч. і в натуральний розмір, зірок естради, кіно. Існують «клони» на Б. Стрейзанд, М. Джексона, Р. Мартіна, К. Агілеру, Мадонну, Б. Спірс, К. Міноуг, Шакіру, Шер, Д. Майкла, учасниць групи «Spice Girl» та ін. 4. Безвольна людина або людина, якою розважаються; маріонетка. Див. *Талісман, Театр* (Ляльковий).

р. игрушка

а. toy, plaything

ф. joujou, jouet

н. Spielzeug, Spielsache

📖 Бедина М. Шьем из лоскутков чудесные мягкие игрушки. — Х. ; Белгород, 2014.; Большая энциклопедия поделок. Игрушки. Оригами. Маски и костюмы. Кукольный театр / П. Бортон и др. — М., 2005.; Василькова А. Душа и тело куклы. — М., 2003.; Галева Ю. Кукла из бумаги. — М., 2015.; Гарланд К. Мягкая игрушка : выкройки и приемы изготовления. — Х. ; Белгород, 2007.; Герус Л. Українська народна іграшка. — К., 2017.; Голдовский Б. Куклы. — М., 2004.; Головачёва Р. Обрядовые куклы. Куклы-обереги. — Калуга, 2001.; Жаботинская О., Жаботинский Е. Куклы для детского служения и сценарии. — Од., 2012.; Котова И., Котова А. Русские обряды и традиции. Народная кукла. — СПб., 2012.; Куклы мира / отв. ред. Т. Евсеева. — М., 2005.; М'які іграшки / уклад. О. Стадник. — Х., 2011.; Резніченко Г. Іграшки-мотанки. — Тернопіль, 2013.; Силецька І. М'яка іграшка : ляльки-рукавички і забавні іграшки своїми руками. — К., 2006.; Тарасова О. Ляльки-мотанки : обереги для вашої оселі, що дарують успіх, багатство, щастя. — Х., 2014.; Терешкович Т. Кукла белорусская. — Мн., 1992.; Харлстон М., Квинлан Р. Шьем забавные куклы и игрушки : увлекательно и просто. — Х. ; Белгород, 2014.; Шацков В. Жизнь замечательных детей : очерки по истории мировой игрушки. — М., 1991.; Школа ремесел. М'яка іграшка. Клаптикова аплікація. Витинанка / упоряд. О. Колонькова. — К., 2011.; Шушкевич А. Народна лялька. Технологія виготовлення. — Тернопіль.— Богдан, 2014.

М

М 1 – всеукр. телевіз. муз. канал. Започаткований у грудні 2001 р. На каналі проводяться хіт-паради, демонструються кліпи, звучать нові пісні, подається інформація про моду, музику, шоу-бізнес тощо.

М 2 – всеукр. телевіз. муз. канал. Заснований у червні 2007 р.

МАГНІТОЛА – комбінований радіопристрій, в якому магнітофон поєднується з радіоприймачем.

р. магнитола

а. radio-recorder

ф. magnétophone

МАГНІТОФОН – апарат для магніт. запису та відтворення звуку. Магніт. запис звуку уперше був здійснений в 1898 р. датським фізиком В. Пульсенем. *Цифровий М.* – пристрій для магніт. запису звуку та його відтворення за допомогою цифрової техніки.

р. магнитофон

а. tape recorder; digital audio (digital sound) recorder (цифровий)

ф. magnétophone

н. Magnetophon, Tonbandgerät, Magnettonbandgerät

МАЕСТРО – почесне найменування значних діячів у різноманітних галузях мистецтва – композиторів, диригентів, продюсерів, режисерів, педагогів, виконавців.

іт. maestro

р. маэстро

а. master, maestro

ф. maestro, maître

н. Maestro

📖 Анисимова Н. Беседы о маэстро Гайдне. — М., 2005.; Илья Резник. Маэстро / авт.-сост. И. Минутко. — М., 2006.; Маэстро Ниязи : Воспоминания, ст., письма / сост. Х. Гаджибекова, А. Гусейнов. — Баку, 1987.; Подтелкова Н. Маэстро Salvatore Ferragamo. — М., 2004.; Фраккароли А. Божественный маэстро : повесть о Россини. — Вильнюс, 1982.

МАЗУРКА – 1. Польс. нар. парний танець, характеризується швидким темпом, образно передає елементи кавалерійської їзди. В XIX ст. поширився в багатьох країнах Європи як сцен. та бальний танець. Темп від помірно швидкого до швидкого. Муз. розмір 3/8 або 3/4. 2. Музика до танцю, муз. твір у ритмі цього танцю.

польс. mazurek, *mazur* – від назви мешканців Мазовії – мазури, у яких вперше з'явився цей танець

а. mazurka

ф. mazourka, mazurka

н. Mazurka, Masurka

📖 Васильева-Рождественская М. Историко-бытовой танец. — М., 2005.; Гавликовский Н. Руководство для изучения танцев : общедоступ. пособие к изуч. всех бал. танцев с указ. фигур для котильона и мазурки. — СПб., 1902.; Захарова О. Русский бал XVIII - начала XX века : танцы, костюмы, символика. — М., 2010.; Колесникова А. Бал в России, XVIII – начало XX века. — СПб., 2005.; Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.; Нарская Т. Историко-бытовой танец. — Челябинск, 2015.; Ткаченко Т. Народные танцы : болгарские, венгерские, немецкие, польские, румынские, сербские и хорватские, чешские и словацкие. — М., 1975.

МАЙДАН ЗІРОК – див. *Плодаць звезд*.

МАЙСТЕР, митець – 1. Фахівець з якого-небудь ремесла. 2. Той, хто досяг високої майстерності, досконалості в своїй роботі, творчості; віртуоз, артист.

р. мастер, художник, артист, виртуоз

а. master; craftsman, skilled workman, expert

ф. maître

н. Meister, Kenner

МАЙСТЕРНІСТЬ – висока вправність у виконанні певного виду діяльності, високий рівень володіння виразними засобами та технікою виконавства в якому-небудь виді мистецтва. Для набуття М. необхідні відповідна освіта, уміння та професійні навички.

р. мастерство

а. mastery, skill, art, craftsmanship, workmanship, masterhood

ф. maîtrise virtuosité, maestria, art

н. Meisterschaft, Können

📖 Азаров Ю. Тайны педагогического мастерства. — М. ; Воронеж, 2004.; Байматова М., Ревун Т. Учебно-методическое пособие по подготовке к конкурсам профессионального мастерства работников образования. — Волгоград, 2017.; Дуосон Р. Мастерство общения в любой ситуации. — Белгород ; Х., 2012.; Занина Л., Меньшикова Н. Основы педагогического мастерства. — Ростов н/Д, 2003.; Карпенко В. Редакторська майстерність. — К., 2004.; Крамер Ч. Мастерство психотерапии. — СПб., 2003.; Линчевский Э. Мастерство управленческого общения. — СПб., 2002.; Любимов А. Мастерство коммуникации. — М., 2002.; Мастерство менеджмента / М. Али, С. Бруксон и др. — М., 2004.; Нечепоренко Л. Методологічні засади теорії і практики педагогічної майстерності. — Х., 2004.; Ничкало Н., Зязюн І., Пуховська Л. та ін. Педагогічна майстерність : проблеми, пошуки, перспективи. — Глухів, 2005.; Педагогічна майстерність учителя / В. Гриньова, С. Золотухіна та ін. — Х., 2006.; Педагогічна майстерність / І. Зюзюн та ін. — К., 2008.; Ржанова С. Журналистское мастерство. — Саранск, 2018.; Романенко Н. Педагогическое мастерство магистров международного профиля. — М., 2017.; Федорчук Е. Основы педагогической мастерности. — Кам'янець-Подільський, 2008.; Шапарь В. Мастерство общения в любой ситуации. — Х. ; Белгород, 2007.

МАКІЯЖ – 1. Гримування, мистецтво оформлення обличчя за допомогою косметичних засобів – фарб, кремів, тіней, помади, а також саме таке оформлення. 2. Косметичний засіб (фарби, креми, тіні, помада) для надання обличчю краси, свіжості. Набуває надзвичайного значення для людей творч. професій, а також для плідної роботи на естраді, в кіно, на ТБ. Див. також *Грим*.

р. макияж

ф. maquillage

📖 Алексеева Н. Быстрый макияж – это просто! — М., 2008.; Ашомко В. Секреты молодости, красоты и здоровья. — Екатеринбург, 2004.; Безупречный макияж / О. Котова. — М., 2008.; Браун Б. Макияж : для новичков и профессионалов. — М., 2010.; Бриз Л. Макияж, маникюр, роспись ногтей. — М. ; СПб., 2007.; Ветрова А. Косметолог, визажист, стилист. — Ростов н/Д, 2003.; Вингейт Ф., Эверетт Ф. Как стать привлекательной : макияж и уход за волосами. — М., 2000.; Воскресенский А. Сценический грим : рук-во для артистов и любителей. — СПб., 1910.; Галиуллина В. Очень полезная книга про макияж. — М., 2012.; Гончарова Т. Косметика на каждый день. — М., 2000.; Грульке М. Красота : советы профессионалов. — М., 2000.; Дмитриева Н., Ходосова А. Макияж. — М., 2010.; Дрибноход Ю. Супермакияж на скорую руку. — Ростов н/Д, 2008.; Елисеєва Л. Праздничные прически, макияж и маникюр. — М., 2006.; Иванова Е. Как быть красивой. — М., 2002.; Как выбрать свой стиль : одежда, макияж, прическа / сост. С. Колесник. — Х., 2007.; Карминди. Макияж. Секреты мастерства. — М., 2011.; Кирик А. Макияж. Секреты мастера. — Х. ; Белгород, 2012.; Кирхбергер Х. Визаж и макияж. — Х. ; Белгород,

2012.; Кихоу В. Техника работы профессионального художника-гримера. — М., 2003.; Клиновский В. Макияж : мода, стиль, красота. — М., 2011.; Красота – это просто : модный макияж, стайлинг, маникюр, парфюм / сост. О. Быкова. — Н. Новгород, 2010.; Магия макияжа / авт.-сост. С. Мирошниченко. — М., 2007.; Макияж / отв. ред. Е. Розанова. — М., 2011.; Макияж : выбор косметики, правила и техника ее нанесения / сост. Т. Агишева, А. Колпакова. — М., 2012.; Макияж : секреты безупречного макияжа – на все случаи жизни / сост. А. Гаврилова, Н. Дмитриева, Е. Храмова. — М., 2011.; Мейсон Л. Макияж. — М., 2011.; Моррис Р. Макияж. — М., 2009.; Моррис Р. Макияж за 5 минут. — М., 2011.; Новая библия красоты : макияж, причёски, красота кожи и тела, стройная фигура, фитотерапия / сост. А. Васильева. — Х.; Белгород, 2008.; Платонова Д. Макияж. — М., 2008.; Потапова И. Макияж зимой и летом, вечером и днем. — М., 2000.; Причко Е. Идеальный макияж. — М., 2011.; Пронькина А. Homo pictus : косметич. практики трансформации тела в системе совр. мас. культуры. — Рязань, 2017.; Самые важные правила сочетания цветов : одежда, макияж, интерьер, аксессуары, подарки / сост. С. Бояринова. — М., 2010.; Секреты очарования : красивая фигура, проф. макияж и стил. причёска / отв. ред. Е. Хачанян. — М., 2000.; Сладкова О. Макияж. — М., 2011.; Сорокина Т. Антропологический и эстетический аспекты красоты отечественной культуры в сценическом гриме, макияже. — М., 2012.; Сорокина Т. Грим – макияж. — М., 2009.; Спенсер К. Советы по выбору стиля в одежде, причёске и макияже. — М., 2000.; Стрижки. Причёски. Макияж. Маникюр / авт.-сост. Т. Барышникова. — М., 2011.; Супермакияж / авт.-сост. М. Ковалева. — Ростов н/Д, 2004.; Сыромятникова И. Искусство грима и макияжа : Балет. Опера. Оперетта. Мюзикл. Кино. Цирк. Эстрада. Современ. макияж. — М., 2004.; Таммах Я. Великолепный макияж не выходя из дома. — М., 2012.; Украшение стразами. Макияж, маникюр, стильный декор одежды, аксессуаров и предметов интерьера / ред.-сост. М. Башкуева. — М., 2007.; Уход за лицом. Идеальный возраст 20+ : макияж – как правильно покупать и наносить декоративную косметику, уход за кожей / отв. ред. Л. Ошеверова. — М., 2011.; Шен П., Уилсон Д. Макияж успеха : внесите гармонию в свое лицо. — М., 2000.; Шен П., Уилсон Д. Макияж успеха : для женщин. — М., 1998.; Школа макияжа / ред. Ю. Небукина. — М., 2006.; Шлитт Э., Кляйст Н. Маскарадный грим для праздников. — Ростов н/Д, 2005.; Экоан К. Макияж. — М., 2010.; Экоан К. Уроки макияжа : секреты, правила, техника, твоя цветовая гамма, дневной и вечерний make-up. — М., 2010.; Энциклопедия стильного макияжа / сост. И. Зайцева. — М., 2010.; Яковлева Т. Учимся делать макияж под свой тип внешности. — М., 2005.

МАКСИДРОМ (Maxidrom) – з 1995 щорічний міжнародний фестиваль рос. рок-музики, організований радіо «Максимум». В деяких роках не проводився.

МАМБО – парний імпровіз. танець латиноамер. походження, експресивний за характером, рідинний ча-ча-ча та румбі. Виник в 1930 рр. В Європі з'явився в кінці 1940-на поч. 1950 рр. Темп від помірного до швидкого. Муз. розмір 2/4 та 4/4.

ісп. mambo

а., ф. mambo

н. Mambo

МАНДОЛІНА – струн. щипковий муз. інструмент з овальним корпусом та чотирма парами струн, на якому грають медіатором. Виникла в Італії. Див. *Серенада, Блюграс*.

іт. mandolino, від *mandorla* – мигдаль

р. мандолина

а. mandolin(e)

ф. mandoline

н. Mandoline

МАНДРІВНИЙ АРТИСТ – особа (клоун, акробат, співак, поет), яка мандрувала Європою, влаштовуючи на підмостках нар. вистави.

р. странствующий артист

а. wandering artist(e)/actor

ф. artiste ambulant/voyageant

н. Quacksalber, Possenreisser, wandernder Künstler/Schauspieler

📖 Баканурский А. Православная церковь и скomorошество. — М., 1986.; Барщевский И. Несколько слов из истории искусства скomorохов. — Ростов-Ярославский, 1914.; Белкин А. Русские скomorохи. — М., 1975.; Брюнель-Лобришон Ж., Дюамель-Амадо К. Повседневная жизнь во времена трубадуров. — М., 2003.; Власова З. Скomorохи и фольклор. — СПб., 2001.; Газо А. Шуты и скomorохи всех времен и народов. — М., 2007.; Жеплинський Б. Кобзарськими стежинами : творчі порт. кобзарів-бандуристів. — Львів, 2002.; Жеплинський Б. Коротка історія кобзарства в Україні. — Львів, 2000.; Жеплинський Б., Ковальчук Д. Українські кобзарі, бандуристи, лірники. — Львів, 2011.; Жизнеописания трубадуров / М. Мейлах, М. Гаспаров и др. — М., 1993.; Иванов К. Трубадуры, труверы и миннезингеры. — М., 2001.; Исмаилов Е. Акыны. — Алма-Ата, 1957.; Кузнецов Е. Из прошлого русской эстрады. — М., 1958.; Летова С. Русские скomorохи. — М., 1988.; Максимов С. Волхвы, скomorохи и офени. — М., 2014.; Обри П. Трубадуры и труверы. — Казань, 2007.; Петровская И. Другой взгляд на русскую культуру XVII века. Об инстр. музыке и о скomorохах. — СПб., 2013.; Сапонов М. Менестрели. — М., 2004.; Скomorохи в памятниках письменности / сост. З. Власова, Е. Фрэнсис. — СПб., 2007.; Стахорский С. Театральная культура Древней Руси. — М., 2012.; Турсунов Е. Возникновение баксы, акынов, сэри и жырау. — Астана, 1999.; Фаминцын А. Скomorохи на Руси. — СПб., 1995.

МАНДРІВНИЙ МУЗИКАНТ – середньовічні музиканти, які, мандруючи різними країнами, показували свою майстерність володіння муз. інструментами. Див. *Мандрівний артист*.

р. странствующий музыкант

а. wandering musician

ф. musicien ambulant/voyageant

н. wandernder Musiker

МАНЕРА – 1. Характер виконання якого-небудь худож. твору окремим виконавцем, його індив. стиль та інтерпретація. 2. Спосіб поводитися, триматися в товаристві, на сцені. 3. Сукупність особливостей, творч. прийомів, властивих митцеві, напряму в літературі або мистецтві, худож. творові, виконанню худож. твору.

ф. manière

а. manner

н. Manier, Art

МАНІЯ – хворобливий психічний стан, що характеризується розладом нервової системи, підвищеним збудженням, нав'язливими ідеями тощо. Відомо чимало форм М. – М. величі, М. переслідування. Зокрема, М. величі притаманна деяким творч. людям.

...манія

р. мания

а. mania, passion, craze; delusions of grandeur, megalomania (манія величі)

ф. manie, monomanie; mégalomania, manie des grandeurs (манія величі)

н. Manie, Wahn; Größenwahn (манія величі)

МАРАКАСИ – південноамер. парний удар. муз. інструмент невизначеної висоти звука, рід брязкалець. Являє собою висушений плід кокосового горіха, гарбуза або маленької дині з ручкою, наповнений камінцями, сухими зернами або піском. Сучасні М. виготовляються з тонкостінних дерев'яних, металевих або пластмасових куль, заповнені горохом або шротом. Звук витягається струшуванням і характеризується гострим шарудінням. Набув широкого поширення в джаз. та естр. музиці.

ісп. maracas

р. маракас(ы)

а. maraca(s), cuban rattles

ф. maraca(s)

н. Maracas, Rumbakugeln

МАРИМБА – удар. дерев'яний муз. інструмент визначеної висоти звука афр. походження. Являє собою різновид ксилофона та має металеві резонаторні трубки. В Центр. Америці як резонатори використовують дерев'яні ящики різної ємності. Грають на М. паличками з твердими, середніми та м'якими головками. Звучання нагадує ксилофон, але тихіше. Те ж саме, що і маримбафон.

а. marimba(phone), resonaphone, marimba

ф. marimba, marimbaphone

н. Marimba(phon)

МАРИМБАФОН – див. *Маримба*.

а. marimbaphone

МАРИХУАНА – наркотик, що видобувається з коноплі. М. часто вживають рок-музиканти. Див. *Наркотики*.

ісп. marijuana, marihuana

а. marihuana, marijuana

📖 Гринспун Л., Бакалар Д. Марихуана : заперт. лекарство. — М., 2003.

МАРІОНЕТКА – 1. Лялька в ляльковому т-рі, якою керує актор за допомогою спец. пристосування. 2. *Про людину, що сліпо виконує чийсь волю; сліпе знаряддя, виконавець чужої волі (аналогічно і в стосунках на естраді, в шоу-бізнесі тощо).

ф. marionnette; початково назва фігурок, які зображали діву Марію у середньовіковій ляльковій виставі

р. марионетка

а. fantoccini, puppet, marionette

н. Marionette, Gliederpuppe; Strohmänn

МАРШ – муз. твір, що має енергійний, чіткий ритм і відповідає розміреній ході. Відрізняється розміреним темпом, бадьорим, мужнім, героїч. характером. Використовується в опері, балеті, мюзиклах, театр. виставах, в музиці кіно, а також як самостійна п'єса. Муз. розмір 2/4, 4/4, 6/8.

ф. *marche* – букв. рух вперед

а. march

н. Marsch

📖 Черток М. Русский военный марш. — М., 2012.

МАРШИРУВАЛЬНИЙ ОРКЕСТР – тип негр. дух. оркестру, який набув поширення в період архаїчного джазу в Н. Орлеані. Виникнув на зразок воєнних марширувальних оркестрів. Репертуар складався в основному з маршів та попул. танців, які виконувались в характерній для негрів синкопованій манері. М.о. відіграли важливу роль у формуванні новоорлеан. стилю та класич. джазу в цілому. Див. також *Духовий оркестр*.

р. марширующий оркестр

а. marching band

МАСАЖ – розтирання, розминання тіла, обличчя з лікувальною або гігієнічною метою. Часто використовується в практиці конгр. виконавців.

р. массаж

а. massage

ф. massage

н. Massage

Белявский В. Восточный массаж для всей семьи. — М. ; Донецк, 2003.; Васичкин В. Детский массаж. — СПб., 2003.; Васичкин В. Массаж лица. — СПб. ; М., 2002.; Васичкин В. Сегментарный массаж. — М., 2003.; Васичкин В. Точечный массаж как первая помощь. — М. ; СПб., 2005.; Васичкин В., Тихомирова И. Большая книга массажа и гимнастики для детей. — М., 2011.; Вейцман В. Детский массаж. — М., 2001.; Вербов А. Основы лечебного массажа. — СПб. ; Ростов н/Д, 2002.; Все о восточном массаже / авт.-сост. В. Селиванов. — М., 2003.; Дубровский В. Лечебный массаж. — М., 2003.; Жданов А. Массаж при болях в спине. — М., 2012.; Йорк Э. Искусство эротического массажа. — М., 2003.; Клайн К. Китайский массаж для детей. — М., 2004.; Кортунов В. Школа русского массажа. — М., 2003.; Латогуз С. Руководство по технике массажа и мануальной терапии. — Ростов н/Д ; Х., 2002.; Макклар В. Массаж для детей. — М., 2002.; Меркати М. Тайский массаж. — М., 2002.; Налобина А., Таламова И., Медведева Л. Основы массажа. — Омск, 2013.; Погосян М. Лечебный массаж. — М., 2002.; Самойлова Л. Китайский массаж гуаша. — М., 2012.; Соболева Г. Эротический массаж. — М., 2004.; Уокер П. Практическое руководство по детскому массажу. — М. ; СПб., 2003.; Устелимова С. Массаж при гипертонии и гипотонии. — М., 2003.

МАСКА, машкара – 1. Заслона для обличчя людини у вигляді звірячої морди, спотвореного людського обличчя тощо, виготовленої з пап'є-маше або гуми. 2. Постійна сцен. зовнішність арт., що втілюється переважно засобами зовнішньої характерності (грим, костюм, манера поведінки). Свої особисті образ та М. створювало чимало видатних митців – Л. Утьосов, К. Шульженко, Л. Русланова, Е. П'єха, В. Толкунова, Л. Зикіна та ін. 3. Термін, який вживається у вок. педагогіці. Поняття М. пов'язано з резонуванням голосу співака в носовій та придатковій порожнинах, тобто у верхній частині обличчя. 4. *Зовнішній вигляд, що приховує справжню сутність когось, чогось.

іт. *maschera* – маска

а. *mask*

ф. *masque*

н. *Maske, Larve*

Большая энциклопедия поделок. Игрушки. Оригами. Маски и костюмы. Кукольный театр / П. Бортон и др. — М., 2005.; Гибсон Р. Карнавал : Маски. Костюмы. — М., 1997.; Коврига Т. Карнавальные маски. — М., 1957.; Ломова Н. Карнавальные маски. — Алма-Ата, 1989.; Макнивен Э., Макнивен П. Маски. — СПб., 1998.; Тихомирова Е. Идея маски и ее смыслы в культуре новейшего времени. — Ростов н/Д, 2014.; Шокорев В. Маска и костюм для карнавала. — М., 1958.; Штайн О. Маска как форма идентичности : введение в философию образа. — СПб., 2013.

МАСКАРАД, карнавал – свято, бал, гуляння, костюмований бал, учасники якого надівають маски, характерні костюми. Зародився в Італії. Інколи М. розігрується на сцені або на ТБ.

а. *masquerade, mask mummery, masked ball, fancy(-dress) ball*

ф. *mascarade, bal masqué/travesti*

н. *Mummenschanz, Maskerade, Maskenball*

Шлитт Э., Кляйст Н. Маскарадный грим для праздников. — Ростов н/Д, 2005.; Юнисов М. Маскарады. Живые картины. Шарады в действии : театрализ. развлечения и любительство в рус. культуре второй пол. XVII – нач. XX в. — СПб., 2008.

МАСКИ – розважальна вистава, що влаштувалася в Англії в XVI-XVII ст. при дворі або домах аристократів. Являла собою пишній феєричний комедійний дивертисмент, що складався із серії сцен і номерів, які по чергово змінювалися (ходи, танці, драм. діалоги, лірич. епізоди, коміч. інтермедії, буфонади, спів та інстр. музика). М. можна вважати джерельною базою естр. мистецтва.

а. *masques*

МАСОВА КУЛЬТУРА, поп-культура, індустрія розваг, споживча, комерц. культура – поняття, що характеризує особливості виробництва культурних цінностей у сучасн. індустріальному товаристві. М.к. – різновид культури, що орієнтує на поширені нею (звичайно за допомогою засобів мас. інформації) духовні та матеріальні цінності на «усереднений» рівень розвитку мас. споживачів. Головним каналом розповсюдження є засоби багатотиражної комунікативної техніки (книгодрук, преса, радіо, кіно, ТБ, відео- та звукозапис). У різні часи було неоднозначне ставлення до подібного явища.

лат. *massa* – кусок, грудка; *cultura* – оброблення, виховання, освіта

р. *массовая культура*

а. *masscult*

ф. *de masse cultura*

н. *Massenkultur*

Ашин Г. Буржуазная «массовая культура». — М., 1988.; Ашин Г., Мидлер А. В тисках духовного гнета. — М., 1986.; Байчоров А. От «разбитого поколения» к контркультуре. — Мн., 1982.; Березовский М. Непременно скандал. — М., 1986.; Бремя развлечений : otium в Европе. XVIII-XX вв. / ред.-сост. Е. Дуков. — СПб., 2006.; Галушко Р. Западное телевидение и «массовая культура». — М., 1991.; Гершкович З. «Массовая культура» и фальсификация мирового художественного наследия. — М., 1986.; Гершкович З. Парадоксы «массовой культуры» и современная идеологическая борьба. — М., 1983.; Давидюк Г., Бобровский В. Проблемы «массовой культуры» и массовых коммуникаций. — Мн., 1972.; Давыдов Ю., Роднянская И. Социология контркультуры. — М., 1980.; Денисюк Ж. Масова культура і національно-культурна ідентичність в добу глобалізації. — К., 2016.; Иконникова С. Молодежь и культура. — М., 1989.; Ильин А. Субъект в массовой культуре современного общества потребления. — Омск, 2010.; Карцева Е. «Массовая культура» в США и проблема личности. — М., 1974.; Карцева Е. Идеино-эстетические основы буржуазной «массовой культуры». — М., 1976.; Катасонова Е. Японцы в реальном и виртуальном мирах : очерки совр. япон. мас. культуры. — М., 2012.; Кичигин С. Война в четвертом измерении : «Массовая культура» и бурж. пропаганда. — К., 1989.; Колесник М. Телоцентризм в эпоху массовой культуры. — Омск, 2010.; Корыхалова Н. Кризисные тенденции в буржуазном массовом музыкальном воспитании. — М., 1989.; Костина А. Массовая культура как феномен постиндустриального общества. — М., 2005.; Кужелева Г. «Массовая культу-

ра» как явление государственно-монополистического капитализма. — Ростов н/Д, 1981.; Кукаркин А. Буржуазная массовая культура : Теория. Идеи. Разновидности. Образцы. Техника. Бизнес. — М., 1985.; Кукаркин А. По ту сторону расцвета : бурж. общество, культура и идеология. — М., 1981.; Курганский К. Особенности современной массовой культуры и мифологии. — Белгород, 2005.; Лапокниш Л. Буржуазна «масова культура» : теор. та соціальні основи. — К., 1982.; Лебедев В. Анатомія масової культури. — Х., 2010.; Маркулан Я. Киномелодрама. Фильм ужасов : кино и буржуаз. мас. культура. — Л., 1978.; Массовая культура : совр. зап. исслед. / ред.-сост. В. Зверева. — М., 2005.; Массовая культура / К. Акопян и др. — М., 2010.; Массовая культура : соврем. зап. исслед. / отв. ред. В. Зверева. — М., 2005.; «Массовая культура» – иллюзии и действительность / сост. Э. Соловьев. — М., 1975.; Массовые виды искусства и современная художественная культура / Ю. Богомолов и др. — М., 1986.; Машенко Н., Яковенко П., Голубь Е. Буржуазная «массовая» культура : новые времена, старые проблемы. — К., 1988.; Между обществом и властью : массовые жанры от 20-х к 80-м годам XX века / ред.-сост. Е. Дуков. — М., 2002.; Мешкова А., Коробова А. Массовая музыкальная культура XX века. — Екатеринбург, 2004.; Можнягун С. Кризис буржуазной «массовой культуры». — К., 1981.; Молчанов В. Миражи массовой культуры. — Л., 1984.; Мусиенко Н. Буржуазная «массовая» культура : новые времена, старые проблемы. — К., 1988.; Назарова Т. «Хелло, Долли!» : история киномузыка. — СПб., 2012.; Найдорф М. Очерки современной массовой культуры. — Од., 2013.; Нечай О. Блеск и нищета «массовой культуры». — Мн., 1984.; Петрушкевич М. Релігійна комунікація у контексті масової культури. — Острог, 2018.; Покладова Е. Массовая музыкальная культура. — Краснодар, 2015.; Райнов Б. Массовая культура. — М., 1979.; Решетникова Т. Массовая музыкальная культура как этико-педагогическая проблема. — Саранск, 2009.; Решетникова Т. Российская массовая музыкальная культура в аспекте этико-философского анализа. — Саранск, 2009.; Рыбакова М. Массовая культура и ее влияние на политический имидж государства. — СПб., 2005.; Семенов В. Массовая культура в современном мире. — СПб., 1991.; Сінькевич О. Соціальні практики масової культури. — Львів, 2015.; Смольская Е. «Массовая культура» : развлечение или политика? — М., 1986.; Соколов Е. Аналитика масскульты. — СПб., 2001.; Соловьев Э. «Массовая культура» – иллюзии и действительность. — М., 1975.; Теплиц К. Всё для всех : массовая культура и современный человек. — М., 1996.; Урбанизация и развлекательная культура : сб. ст. / отв. ред. Е. Дуков. — М., 1991.; Ученова В. Реклама и массовая культура. Служанка или госпожа? — М., 2012.; Хиз Д., Поттер Э. Бунт на продажу. Как контркультура создает новую культуру потребления. — М., 2007.; Химик В. Поэтика низкого, или Просторечие как культурный феномен. — СПб., 2000.; Цукер А. Отечественная массовая музыка : 1960-1980-е. — Ростов на/Д, 2008.; Челидзе Е. Социодинамика массовой культуры : ценностный аспект. — Армавир, 2011.; Шестаков В. Мифология XX века : критика теории и практики бурж. «мас. культуры». — М., 1988.; Шестаков Г. Музыка в буржуазной «массовой культуре». — М., 1986.; Щепанская Т. Символика молодежной субкультуры. — СПб., 1993.; Щепанская Т. Система : Тексты и традиции. Субкультуры. — М., 2004.

МАСОВА ПІСНЯ – хор. або сольна пісня, розрахована на мас. поширення. Як соц.-політ. явище зародилася в епоху великої Франц. революції («Марсельеза»). Видатні зразки М.п. за рад. часів створили Д. Шостакович, М. Блантер, С. Туліков, В. Мурадєлі, М. Фрадкін, Ан. Новиков, В. Захаров, І. Дунаєвський, А. Островський, О. Пахмутова та баг. ін. авторів.

р. массовая песня

📖 Бочаров А. Советская массовая песня. — М., 1956.; Денисов В. Золотой век советской песни. — Барнаул, 2014.; Зак В., Фрадкин В. Советская массовая песня. — М., 1957.; Корев Ю. Советская массовая песня. — М., 1956.; Матутите Е. Советская массовая песня 70-80-х годов. — М., 1982.; Нестьев И. Советская массовая песня. — М.; Л., 1946.; Пузырев А. Прологомены к эстетике языка и оценка содержательной основы массовых песен. — Ульяновск, 2010.; Томпакова О. Русская народная и советская массовая песня. — М., 1966.

МАСТЕР, мастеринг, мастер-саунд-трек – оригінал, «нульова копія» плівки зі студійним звукозаписом, контрольна фонограма.

a. *master* – контрольний; *master-tape*, *master sound track*

МАСШТАБ, розмах – *великий обсяг, розмір якоїсь дії, руху, фестивалю, мистецько-худож. акції.

н. Maßstab

a. scope, calibre

ф. échelle

МАХІНАЦІЯ, шахрайство – несумлінний, нечесний спосіб, витівка, хитрість для досягнення чого-небудь.

р. махинация

a. machination, intrigue

ф. manipulation

н. Machenschaft

МАШИНА – *про орг., установу, лад і т.ін., що забезпечують безперебійну роботу когось, чогось; система.

a. mechanism

ф. machine

н. Maschine

МБАКАНГА (міський драйв) – поп-музика Півд. Африки, була попул. в 1960 рр. Виконувалась на гітарах у супроводі потужної басової групи. Походить від нар. ритмів та південноафр. хор. музики.

a. mbakhang

МБАЛАКС – поп-музика народів Зах. Африки, для якої притаманні шумові поліритмічні ефекти та драматизм вок. тем. Виконується на електрогітарах та ін. зах. інструментах.

a. mbalax

«**МЕГАРОН**» – концерт-хол в Афінах, відкритий в 1991. Має чотири зали, де відбуваються оперні вистави, конференції, муз. форуми, різноманітні конц. заходи.

МЕДАЛЬ – монетоподібний пам'ятний знак, звичайно з металу з яким-небудь зображенням, за формою круглі або овальні. Попередниками М. вважаються античні медальйони та конторніати (монетоподібні мідні зна-

ки з портретами рим. імператорів). Слугує також почесним знаком, що вручається за певні заслуги, у т.ч. й особам творч. професій.

іт. medaglia, від лат. *metallum* – метал

а. medal

ф. médaille

н. Medaille, Denkmünze

📖 Ахманаев П. Медали СССР для иностранных граждан : история учреждения и практика вручений. — М., 2012.; Бондаренко В., Честнова Е. Сто великих наград мира. — М., 2014.; Відзнаки Президента України. Ордени, медалі, нагородна зброя / авт.-упоряд. М. Білоблочкин та ін. — К., 1999.; Володин А., Мерлай Н. Медали СССР. — СПб., 1997.; Данилов А. Российская фалеристика. — Ярославль, 2002.; Державні нагороди Української РСР. — К., 1983.; Колесников Г., Рожков А. Ордена и медали СССР. — Мн., 1986.; Кузнецов А. Знаки славы Отечества : о гос. наградах СССР. — М., 1987.; Кузнецов А. Наградная медаль : т. 1 : 1701-1917. — М., 1992.; Кузнецов А. Наградная медаль : т. 2 : 1917-1988. — М., 1992.; Кузнецов А. Ордена и медали России. — М., 1985.; Лазаренко В. Медаль «Ветеран труда» : разновидности медалей и удостоверений. — К., 2009.; Лень В. Державні ордени, медалі СРСР та України. — Запоріжжя, 2015.; Наградные медали России первой половины XIX века : каталог / авт.-сост. Д. Петерс. — М., 1989.; Овсянников А. О чем рассказывают медали. — Пермь, 1988.; Ордена и медали войск СС. — М., 2004.; Ордени і медалі Союзу РСР / упоряд. В. Матвеев. — К., 1982.; Петерс Д. Наградные медали Российской империи царствования императора Александра III (1881-1894). — М., 2002.; Печенкин Л. Награждается Родина : ордена и медали СССР и союз. респ. — Свердловск, 1987.; Пиа Д. Ордена и медали Третьего рейха. — М., 2007.; Потрашков С. Ордена и медали стран мира. — М., 2007.; Семотюк Я. Українські військові нагороди : ордени, хрести, медалі, відзнаки та нашивки. — Торонто, 2004.; Смыслов О. Загадки советских наград, 1918-1991 годы. — М., 2005.; Смыслов О. История советских наград, 1918-1991. — М., 2007.; Тетерин С. Награды России. Боевые награды Великой Отечественной войны. — Ростов н/Д., 2016.; Чепурнов Н. Наградные медали Государства Российского. — М., 2002.; Чепурнов Н. Российские наградные медали. — Ч. 1 : медали XVIII в. — Чебоксары, 1993.; Чепурнов Н. Российские наградные медали. — Ч. 2 : медали XIX в. — Чебоксары, 1993.; Чепурнов Н. Российские наградные медали. — Ч. 3 : медали XIX в. — Чебоксары, 1993.; Чепурнов Н. Российские наградные медали. — Ч. 4 : медали эпохи Александра II, 1855-1881 гг. — Чебоксары, 1994.; Шишков С. Награды СССР : Т. 2 : медали СССР [1918-1991]. — Дн-к, 2005.; Эттвуд Ф., Пауэлл Ф. Медали бесчестья. — СПб., 2012.

МЕДАЛЬ ІМ. О. АЛЕКСАНДРОВА – медаль (золота та срібна), яка була заснована Міністерством культури СРСР, Сп. композиторів СРСР і Головним політ. управлінням Рад. Армії та ВМФ за кращі твори на військ.-патріот. тематику (1971). На одному боці профіль Александрова та його автограф. На іншому – зірка та початкові ноти пісні «Священная война». Серед лауреатів – М. Богословський, П. Майборода, О. Пахмутова, О. Фельцман, І. Шамо, І. Лученко та ін.

МЕДИСОН – груповий бальний танець усталеної композиції амер.-канад. походження (1959). В 1961-1962 роки набув популярності в Європі. Виконувався в помірному темпі. Муз. розмір 4/4.

а. madison

«**МЕДИСОН СКВЕР ГАРДЕН**» – конц. зал Нью-Йорка, в якому виступало чимало естр. зірок (Л. Міннеллі, Е. Джон, Мадонна, «Beatles», Ф. Кіркоров та ін.).

а. Madison Square Garden

МЕДИУМ – термін, що вживається у вок. педагогіці для позначення й характеристики середнього регістру співочих жіночих голосів – мецо-сопрано та сопрано.

лат. *medius* – середній

р. медиум

МЕЙНСТРИМ – умовне поняття, що затвердилося в джаз. лексиконі в 1950-х рр. у зв'язку з відродженням свінгу. Застосовується для позначення помірно-прогресивного напрямку в джазі, для якого характерно поєднання елементів традиц. та сучасн. стилістики. Для М. типова проста, але виразна мелодійна лінія, традиц. гармонія та чітка ритміка з яскраво вираженим драйвом. Бере початок від оркестрів Ф. Хендерсона, Д. Еллінгтона та репрезентований біг-бендами Д. Лансфорда, Л. Хемптона, К. Бейсі, а також виконавцями Л. Армстронгом, Т. Дорсі, Б. Бігардом, Б. Гудменом, Б. Картером, К. Хоукінсом, О. Пітерсоном, Е. Гарнером, А. Тейтумом, Ч. Кристіаном та ін. У подальшому термін М. почав застосовуватися для позначення існуючого в межах будь-якого стилю помірно-прогресивного напрямку. Поняття М. багато в чому умовно.

а. *mainstream* – головна течія, основний напрям

р. мэйнстрим, мейнстрим

МЕЙСТЕРЗИНГЕР – середньовічний нім. поет і співець, чл. професійних об'єднань (гільдій). Наступник мінезингерів, представників лицар. лірики. Див. *Мандрівний артист*.

н. *Meistersinger* – букв. майстер-співак, від *Meister* – майстер та *Singer* – співак

а. Meistersinger, master-singer

«**МЕЛОДИЯ**» (1) (рос.) – в 1957-1992 рр. всесоюз. фірма грамплатівок Міністерства культури СРСР. Була заснована в Москві та мала філії в різних містах Рад. Союзу. На фірмі записувались та виготовлялись платівки, видавався однойменний часопис, де друкувалась різноманітна інформація по звукозапису, каталог нових платівок, висвітлювались питання естради та джазу. Див. також *Дискографія*.

«**МЕЛОДИЯ**» (2) (рос.) – радіомережа. Була започаткована в 2002 р. В ефірі звучить музика одного формату: перевірені часом хіти заруб. та вітч. естради (відсутня кримінальна лірика, пісні міського фольклору).

МЕЛОДІЙНА ГРУПА – група інструментів, що виконує в ансам. або оркестрі мелодійну функцію.

р. мелодическая группа

a. melodic group

н. melodische Gruppe

МЕЛОМАН – пристрасний любитель музики та співу; музиколюб.

a. music lover, melomaniac

ф. mélomane

н. Melomane

МЕЛОМАНИЯ – надмірна пристрасна любов до музики та співу.

р. меломания

a. melomania, passion for music

ф. mélomanie

н. Melomanie

МЕЛОРАМА – щонедільна муз. програма на укр. ТБ. з 1997 р. В програмі подавалися муз. новини, демонструвалися нові кліпи, розповідалося про життя естр. зірок, новини шоу-бізнесу, скандали тощо.

МЕМУАРИ, спогади – жанр документально-худож. літератури; записки, розповіді безпосередніх учасників або свідків іст., суспільних, літ.-худож. подій, описи сучасників, що звичайно включаються в життєписи автора. Відіграють великого значення для дослідження культури.

ф. *mémoires* – спогади

р. мемуары

a. memoirs

н. Memoiren, Erinnerungen

Гаранин Л. Мемуарный жанр советской литературы. — Мн., 1986.; Жегуц І. Візія України в нашій еміграційній мемуаристиці. — Львів, 2003.; Мишуков О. Русская мемуаристика первой половины XIX века. — Лодзь, 2007.; От мемуарно-автобиографической прозы к эссеистике / А. Антюхов, С. Антюхова, С. Гехтляр. — Брянск, 2007.; Памятники мемуарной литературы Белоруссии XVII в. / сост. А. Коршунов. — Мн., 1983.; Подгорский А. Английские мемуары XVII века. — Магнитогорск, 1998.; Тартаковский А. Русская мемуаристика XVIII - первой половины XIX в. : от рукописи к кн. — М., 1991.; Томилина Т. Русская военная мемуаристика (первая треть XIX ст.). — Херсон, 2007.

МЕНЕДЖЕР – специфічна професія, що вимагає схильності до підприємницької діяльності, знань у сфері фінансів, ринку, кредиту, шоу-бізнесу, культурній індустрії тощо. З точки зору структури М. – специфічний прошарок суспільства, що складається з професійних управляючих. Поява зумовлена процесом поглиблення суспільного поділу праці, зростанням масштабів підприємств, ускладнення процесу виробництва та управління тощо. В обов'язки М. в конц. галузі входить укладання договорів із фірмами грамзапису, рекомендувати продюсерів, улаштування гастролей, орг. реклами тощо. Див. також *Продюсер, Керівник*.

a. *manager* – управитель, керівник

Андреев В. Саморазвитие менеджера : интеллигентность, конкурентоспособность, творчество. — М., 1995.; Архангельский Г. Тайм-драйв. Как успевать жить и работать. — М., 2018.; Гальперина Т. Режиссура культурно-досуговых программ в работе менеджера туристской анимации. — М., 2006.; Дёмин Ю. Эффективный офис-менеджер. — СПб., 2004.; Денисова А., Молотова Н., Нюшенкова М. Концепция формирования предпринимательской культуры менеджера социально-культурной сферы. — Самара, 2007.; Коэн С. Искусство переговоров для менеджеров. — М., 2003.; Мезинов А., Щербухин А. Компьютер для менеджера. — Ростов н/Д, 2003.; Молл Е. Управление карьерой менеджера. — М., 2003.; Ольский Р. Проблемы менеджера. — СПб., 2005.; Омеляненко Г., Рогач О., Сычева Л. Менеджер (Гендерный аспект). — М., 2006.; Поплавський М. Менеджер шоу-бізнесу. — К., 1999.; Соколова О. Настольная книга офис-менеджера. — М., 2006.; Фитц Р. Думай как менеджер. — Ростов н/Д, 2005.; Фомина В., Анзорова С. Формирование образа менеджера. — М., 2012.; Якокка Л., Новак У. Карьера менеджера. — Мн., 2002.

МЕНЕДЖМЕНТ – 1. У науковому сенсі – система стратегій, принципів, методів, засобів, функцій та форм управління з метою підвищення ефективності виробництва та збільшення прибутку. Характерною особливістю сучасн. М. є тісний зв'язок із соціологією, психологією, конкретними емпіричними дослідженнями орг. та управління. 2. В практ. сенсі – управління виробництвом платівок, компакт-дисків, гастролями артистів, рекламою тощо.

a. *management* – управління, завідування, організація

Воротной М. Менеджмент музыкального искусства. — СПб., 2013.; Гамаюнов В, Дорофиенко В., Поважный С. Менеджмент в непроизводственной сфере. — Х., 1997.; Дмитренко Г. Стратегический менеджмент в системе образования. — К., 1999.; Жданова Е., Иванов С., Кротова Н. Менеджмент шоу-бизнеса. — М., 1997.; Зайцева К., Дорофиенко В. Менеджмент в сфере культуры. — Х., 1999.; Иванченко Л. Основы успеха : теория и практика менеджмента. — М., 2003.; Коновалов А. Маленькие секреты большого шоу-бизнеса : продвижение артиста на муз. рынке России. — СПб., 2005.; Корабельщикова И. История театрально-концертного менеджмента. — Тамбов, 2013.; Корнеева С. Музыкальный менеджмент. — М., 2006.; Лапшин Н. Основы менеджмента в социально-культурной сфере. — М., 2005.; Литвиненко О. Менеджмент в музыкальном искусстве и образовании. — М., 2009.; Менеджмент в сфере культуры / В. Абчук и др. — СПб., 2007.; Менеджмент и звукорежиссура музыкальных проектов / сост. А. Крылова. — Ростов н/Д, 2012.; Менеджмент и маркетинг в сфере культуры / под ред. Е. Шековой. — СПб., 2014.; Михеева Н., Галенская Л. Менеджмент в социально-культурной сфере. — СПб., 2000.; Музыкальный менеджмент : наука, бизнес, образование : сб. науч. ст. / ред.-сост. А. Крылова. — Ростов н/Д, 2013.; Новаторов В. Инновационный менеджмент в сфере культуры. — Омск, 2007.; Переверзев М., Косцов Т. Менеджмент в сфере культуры и искусства. — М., 2007.; Психология менеджмента / сост.-ред. С. Ежов. — Владивосток, 1997.; Сондер М. Ивент-менеджмент : организация развлекательных мероприятий. — М., 2006.; Томилов В., Гласман А. Маркетинг-менеджмент в системе шоу-бизнеса. — СПб., 2002.; Тульчинский Г., Герасимов С., Лохина Т. Менеджмент специальных событий в сфере культуры. — СПб., 2014.; Тульчинский Г., Шекова Е. Менеджмент в сфере культу-

ры. — СПб., 2013.; Фестивальный менеджмент : рос. и заруб. опыт / ред. В. Бабаев. — М., 2007.; Филипсон О. Менеджмент в социально-культурной сфере. — Казань, 1999.; Фестивальный менеджмент. Российский и зарубежный опыт. Практические советы, как эффективно управлять фестивалем / ред. В. Бабаев. — М., 2007.; Корабельщикова И. История театрально-концертного менеджмента. — Тамбов, 2013.; Менеджмент и звукорежиссура музыкальных проектов / сост. А. Крылова. — Ростов н/Д, 2012.

МЕНЕСТРЕЛЬ – середньовічний мандрівний поет-музикант. Це були колишні школярі та студенти у Франції та Англії, починаючи з кінця XIII ст. Вони були співцями, музикантами, оповідачами, декламаторами, організаторами-потішниками на званих вечорах і святах, авторами лірич. поезій і композиторами. До М. часом належала й частина труверів і трубадурів, які були авторами лицар. літератури та музики. З XIV ст. М. почали називати ще й професійних музикантів, переважно з плебей. середовища, які або постійно мешкали в містах, або ж мандрували по селах і ярмарках, розважаючи різними витівками, піснями й спектаклями населення.

Див. *Мандрівний артист*.

лат. *ministrealis* – бути на службі

а. minstrel, troubadour, poet, jongleur, gleeman, scop

ф. ménestrel

н. Menestrel

Даркевич В. Светская праздничная жизнь Средневековья IX-XVI вв. — М., 2006.; Кайя Н. Путешествие в Средневековье. — М., 2018.; Пауэр Э. Люди Средневековья. — М., 2010.; Сапонов М. Менестрели. — М., 2004.; Сапонов М. Менестрели : очерки муз. культуры зап. средневековья. — М., 1996.

МЕНТО – див. *Калінсо*.

МЕРЕЖА, система – сукупність однорідних закладів, підприємств тощо.

р. сеть

а. network, system

ф. filet, établissez des contacts, système

н. Netzwerk, System

МЕРСИ-БИТ – поп-музика сер. 1960-х рр. півн. заходу Англії. Мала також назву «біт-музика», «ліверпул. звучання». Виконувалася переважно чоловічими ансамблями.

а. mersey beat

МЕСТВИРЕ – груз. нар. мандрівні музиканти-співачи та поети. Репертуар складався переважно із частівок, а також із епіко-героїч., іст. та сатир. пісень. Музика й спів М. часто супроводжували різні нар. вистави та обрядові сцени.

«**МЕТАЛ ХАММЕР**» – міжнар. ілюстрований часопис рок-музики. Видавався в багатьох країнах, із 1989 в СРСР.

а. Metal Hammer

МЕТЕЛИЦЯ – укр. танець-пісня. Муз. розмір 2/4.

р. метелица

МЕТАЛИСТИ – одна із самих мас. фракцій муз. неформалів кінця 1980-х рр. Здебільшого це споживачі, які ходять на концерти, слухають записи, з азартом торгують і обмінюються всілякими металевими реліквіями (майками, значками, журналами, браслетами). Вдягаються в чорну шкіру й джинсовий одяг, обов'язково з великою кількістю модних аксесуарів у виді ланцюгів, емблем і т.п.

р. металлисты

МЕТАЛОФОН – див. *Дзвіночки*.

грец. *metallophōnē* – метал і звук

р. металлофон

н. Stahlspiel

МЕТОД – підхід митця, письменника (шк., течії тощо) до вивчення життя й відображення його у своїх творах.

а. method

ф. méthode

н. Methode, Verfahren

МЕТР – учитель, наставник; шаноблива назва людини видатних дарувань і знань в галузі мистецтва та літератури; видатний митець.

ф. maître

а. master

н. Meister

МЕТРОНОМ – пристрій для визначення темпу твору, що виконується, шляхом точного відрахунку тривалості метра. Апарати типу М. з'явилися в кінці XVII ст. Найудалішим із них став М. системи Й. Мельцеля. В нотах використовуються позначки М.М. – метроном Мельцеля (напр., ♩ = 60).

грец. *metron* – міра, *nomos* – закон

а. metronome

ф. métronome

н. Metronom

МЕТРОПОЛІТЕН, метро – міська підземна (інколи наземна) електрична залізнична дорога для перевезень пасажирів. На станціях М. та в переходах часто грають музиканти, звучать естр. та джаз. пісні, інстр. твори.

р. метрополитен
а. metropolitan
ф. métropolitain
н. Untergrundbahn

МЕЦЕНАТ – людина, що сприяє розвитку культури й мистецтва та робить при цьому фінансову підтримку. Назва походить від імені багатого давньорим. вельможі Гая Цильнія Мецената, що стало прозивним, який підтримував поетів і художників. Меценат. діяльністю займалися давньоруські князі – Я. Мудрий, В. Мономах. Відомі своєю меценат. діяльністю укр. поміщики Галагани й Тарновські, гетьман К. Розумовський, рос. представники С. Мамонтов, С. Морозов, О. Шереметьєв та ін.

лат. Maecenas
а. patron (of art), Maecenas
ф. mécène, mécénat
н. Mäzen, Kunstgönner

📖 Аблицов В. Україна. Меценати. — К., 2016.; Бахревский В. Савва Мамонтов. — М., 2018.; Благотворители и меценаты прошлого и настоящего : слов.-справ. от А до Я / авт.-сост. М. Макальская, Н. Бобровская. — М., 2003.; Бондаренко М. Меценат. — М., 2016.; Борець Т., Перелічка Є. Юрій Борець : людина, воїн, меценат. — Львів, 2010.; Бочков А. Вологодський нестяжатель Леденцов Христофор Семёнович. — М., 2014.; Бочков А. Христофор Семенович Леденцов – мыслитель и меценат. — М., 2013.; Григорий Григорьевич Маразли : меценат и коллекционер / сост. Л. Арюпина. — Од., 1995.; Добродієвська діяльність і меценатство в Україні / авт.-упоряд. В. Болгов. — К., 2003.; Євген Паранюк : етнограф, дослідник української діаспори, меценат / редкол. О. Завальнюк та ін. — Нью-Йорк ; Кам'янець-Подільський ; Пряшів, 2013.; Купчинська Л. Українські меценати Іванна і Мар'ян Коці. — Львів, 2011.; Курінна Т. Державне регулювання благодійності і меценатства. — К., 2018.; Лопухина Е. Самые знаменитые меценаты России. — М., 2003.; Некрасов Н. Савва Мамонтов : молодые годы. — М., 2018.; Сазонов Г. «Аршином общим не измерить...» : повесть о великом рус. меценате Христофоре Леденцове. — Вологда, 2012.; Федорец А. Павел Третьяков. — М., 2011.; Федорец А. Третьяков. Коммерсант и меценат. — М., 2012.; Хорунжий Ю. Українські меценати : добродієвність – наша риса. — К., 2001.

МЕЦЕНАТСТВО – діяльність мецената. Іст. форма механізму соц. замовлення та соц. контролю за мистецтвом, матеріального забезпечення митців. М. – діяльність приватних осіб, знавців, які безкорисливо підтримують людей мистецтва матеріально чи ін. засобами, даючи їм умови для творчості.

ф. mécénat
н. Mäzenatentum

МЕЦО – те ж саме, що і Мецо-сопрано.

МЕЦО-СОПРАНО – жіночий голос, середній між сопрано та контральто; співачка, володарка такого голосу.

іт. mezzosoprano, від *mezzo* – середній
р. меццо-сопрано

а. mezzo-soprano, mezzo
ф. mezzo-soprano
н. Mezzo-sopran

МИСТЕЦТВО – 1. Творч. відображення дійсності в худож. образах, вид духовного освоєння дійсності людиною, який має за ціль формування та розвиток його спроможності творчо перетворювати навколишній світ і самого себе за законами краси. 2. Досконале вміння в якійсь справі, галузі.

р. искусство
а. art; skill, adroitness, artistry, finesse, flair, mastery, deftness, craft, hand, workmanship
ф. art, habileté
н. Kunst; Fertigkeit, Kunstfertigkeit

📖 Арнхейм Р. Новые очерки по психологии искусства. — М., 1994.; Гроссе Э. Происхождение искусства. — М., 2011.; Кривцун О. Психология искусства. — М., 2009.; Мистецтво України : біогр. довід. / за ред. А. Кудрицького. — К., 1997.; Наливайко Д. Искусство : направления, течения, стили. — К., 1985.; Семенов В. Социальная психология искусства. — Л., 1988.; Стебляк В. История искусств. — Омск, 2013.; Холодинська С. Види мистецтва. — Донецьк, 2011.

МИСТЕЦТВО ВИКОНАННЯ – особлива сфера художньо-творч. діяльності, в якій матеріалізуються твори «первинної» творчості, записані певною системою знаків та призначені для переведення в той чи ін. конкретний матеріал. До М.в. відноситься творчість: акторів та режисерів, які втілюють на сцені, естраді, радіо, кіно твори письменників; читців, які переводять в живу мову літ. тексти; музикантів – співаків, інструменталістів, диригентів, які озвучують твори композиторів; танцюристів, які втілюють задуми хореографів, композиторів, лібретистів. М.в. виникло в процесі розвитку худож. культури. Див. також *Виконавство*.

р. искусство исполнения
а. art of performance
ф. art de l'exécution
н. Kunst der Erfüllung

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО – комплекс суспільних наук, що вивчають мистецтво – художню культуру суспільства в цілому, окремі види мистецтва, їхнє ставлення до дійсності, закономірності розвитку, взаємозв'язку із соціальним життям і з різноманітними явищами культури.

р. искусствоведение, искусствознание
а. study of art, art criticism
ф. critique d'art
н. Kunstwissenschaft

📖 Ванслов В. Искусствознание и критика. — Л., 1988.; Волкова Е. Эстетика и искусствознание. — М., 1986.; Гинзбург И. Методика работы искусствоведа. — Л., 1985.; Ильина Т. Введение в искусствознание. — М., 2003.; Петров В. Количественные методы в искусствознании. — М., 2004.; Прокофьев В. Об искусстве и искусствознании. — М., 1985.; Яковлев Е. Эстетика. Искусствознание. Религиоведение. — М., 2005.

МИТЕЦЬ – 1. Той, хто працює в якому-небудь виді мистецтва; арт., віртуоз, маестро. 2. Людина, обізнана, вправна у якій-небудь справі; майстер, мастак, умілець.

р. художник, виртуоз, мастер

a. artist, craftsman, virtuoso, whale

ф. virtuose, maître, artiste

н. Künstler, Virtuose, Meister

МІДНІ ДУХОВІ ІНСТРУМЕНТИ – група муз. мундштучних інструментів, що об'єднані загальними ознаками звукодобування, матеріалу вироблення, аплікатури тощо. До них відносяться: валторна, тр., тр-н, туба. В дух. оркестрі ще додаються корнет, альт, тенор, баритон. Застосовуються в різних оркестрах та ансамблях, виконують функції соло та акомпанементу.

р. медные духовые инструменты

a. brass wind instruments, aerophone, brass

ф. instruments à vent de cuivre

н. Blechblasinstrumenten, Bläser

МІКРОФОН – пристрій, що перетворює звукові коливання в електричні. Був створений американцем Е. Берлінером (1877). Один із найважливіших засобів професійної роботи на конц. естраді, засіб не тільки підсилення звука, а й інструмент для кращої його передачі та драм. ефекту. Останнім часом на концертній естраді набули широкого поширення та застосування безшнурові радіомікрофони.

грец. *mikros* – малий, *phōnē* – голос, звук

р. микрофон

a. microphone, mike, mouthpiece

ф. microphone, micro

н. Mikrofon

📖 Вахитов Ш. Динамические микрофоны. — СПб., 2002.; Вахитов Ш., Вахитов Я. Электромеханические преобразователи и динамические микрофоны. — СПб., 2004.; Дольник А., Эфрусси М. Микрофоны. — М., 1967.; Катунин Г. Микрофоны. — Новосибирск, 1995.; Козюренко Ю. Звукозапись с микрофона. — М., 1988.; Куликов С. Что должен знать журналист о микрофонах. — М., 2013.; Микрофоны для оснащения театрально-зрелищных предприятий. — М., 1982.; Нисбетт А. Применение микрофонов. — М., 1981.; Сидоров И. Отечественные и зарубежные микрофоны и телефоны. — М., 2004.; Сидоров И., Димитров А. Микрофоны и телефоны. — М., 1993.; Эфрусси М. Микрофоны и их применение. — М., 1974.

МІКС – повторний запис пісні, що відрізняється від оригіналу ритм-партією, темпом, аранжуванням і т.п.

a. *mix* – змішувати, поєднувати

МІКСТ – штучний реєстр голосу, що утворюється через змішання натуральних реєстрів – грудного та головного, завдяки чому зникає різка різниця в характері їх звучання. У співака-початківця тембр голосу протягом звукової шкали змінюється. Для досягнення тембр. рівності у співаків розвивають змішаний реєстр – М.

лат. *mixtus* – змішаний

р. микст

МІКСТЕЙП – тип звукозапису, збірка пісень, що являє собою суміш муз. фрагментів, зібраних в певну композицію.

a. mixtape, mix tape

р. микстейп

МІКСЕРСЬКИЙ ПУЛЬТ – пульт попереднього підсилення, обробки звука та управління, на якому можливо виконання різних операцій: підсилення слабких сигналів, змішування декількох сигналів від різних джерел, введення ревербераційних сигналів, контроль за працездатністю основних вузлів, дисків, одержання звукових ефектів тощо. М.п. може бути самостійною конструкцією або складовою частиною звукопідсилюючого пристрою. Використовується в конц. практиці естр. виконавців та в муз. студіях.

a. *mix* – змішувати, поєднувати

р. микшерский пульт

a. control desk, fader bar, mix, mixer, mixing board/desk

📖 Мартинак Ф. Модули микшерного пульта. — М., 2002.

МІКСУВАННЯ – регулювання рівня звука оператором при звукозапису або трансляції муз. передачі по радіо для того, щоб підкреслити, виділити звучання окремого інструмента (виконавця) або групи інструментів.

р. микширование

a. mix

МІЛОНГА – аргент. нар. пісня й танець рухливого темпу. Мала поширення також в Уругваї, Парагваї та Чілі. Для М. притаманна ритмоформула, загальна для хабанери та танго. На межі ХІХ-ХХ ст. хореогр. форма М. були витиснена, а почасти поглинена танго. Муз. розмір дводольний.

ісп. milonga

р. милонга

МІЛЬЙОНЕР – власник багатства, що оцінюється в мільйони яких-небудь грошових одиниць. Серед М. чи мало рок-музикантів та людей ін. творч. професій (Е. Джон, П. Маккартні, М. Джексон, Мадонна, Е. Уеббер, Стінг, М. Джагер та ін.).

р. миллионер

а. millionaire

ф. millionnaire

н. Millionär

МІМІКА – виразальні рухи м'язів обличчя, одна з форм виявлення психічних станів людини (радість, сум, гнів тощо). М. є одним із елементів актор. майстерності, як мистецтво передачі душевного та фізичного стану персонажа за допомогою виразу обличчя та очей.

грец. *mimikos* – наслідування

р. мимика

а. mimic, mimicry

ф. mimique, pantomime

н. Mimik, Gebärdenspiel

📖 Акишина А., Акишина Т. и др. Жесты и мимика в русской речи. — М., 1991.; Биркенбил В. Язык интонации, мимики, жестов. — СПб., 1997.; Рибалка С. Мова міміки, поглядів, жестів. — Донецьк, 2006.; Рыбалка С. Язык мимики, взглядов, жестов. — Донецк, 2006.; Рюкле Х. Ваше тайное оружие в общении : мимика, жест, движение. — М., 1996.; Читать человека как книгу : Мимика. Жест. Поза. Почерк / сост. Е. Знак. — М., 1998.; Шапарь В. Как читать человека по лицу, почерку, позе, мимике, жестах. — Х. ; Белгород, 2009.; Шкода М. Искусство читать человека : взгляд, мимика, голос, почерк, одежда. — Донецк, 2008.; Штробель Т. Я знаю, что ты чувствуешь. Как понять своего собеседника по движениям тела, мимике и эмоциям. — Х. ; Белгород, 2013.

МІНЕЗИНГЕР – нім. середньовічний поет-співак, автор-виконавець творів лицар. лірики XII-XIII ст. Свій спів М. супроводжували грою на струн. інструментах. Див. *Мандрівний артист*.

н. *Minnesinger, Minnesänger* – співак кохання, від *Minne* – кохання і *Singer* – співак

р. миннезингер

а. minnesinger

ф. minnesænger, maître chanteur

📖 Буяров Д. Основные черты средневековой западноевропейской рыцарской ментальности. — М., 2016.; Иванов К. Поэты и музыканты Средневековья : трубадуры, труверы, миннезингеры. — М., 2019.; Иванов К. Трубадуры, труверы и миннезингеры. — М., 2001.

МІНІАТЮРА – невеликий літ. чи муз. твір, естр. реприза.

іт. miniatura

р. миниатюра

а., ф. miniature

н. Miniatur

📖 Додхудоєва Л. Поэмы Низами в средневековой миниатюрной живописи. — М., 1985.; Зенкин К. Фортепианная миниатюра и пути музыкального романтизма. — М., 1997.; Карев А. Миниатюрный портрет в России XVIII века. — М., 1989.; Комелова Г. Русская миниатюра на эмали XVIII-начала XIX века. — СПб., 1995.; Школы восточной миниатюры / сост. А. Мадраимов, Н. Норматов. — Ташкент, 1989.

МІНІМАЛ-ТЕХНО – стиль сучасн. електронної музики, з гранично простим ритмом і специфічними, найчастіше синтезованими звуками. М.-т. – це техно з невеликою кількістю різних шумів.

р. минимал-техно

а. minimal techno

МІНСТРЕЛ ШОУ – розважальні вистави пересувних театрів, що виникли в Півн. Америці в другій пол. XIX століття під впливом негр. фольклору і є першою формою амер. театру. Спочатку це були коротенькі комедійно-ексцентричні імпровізовані сценки-скетчі, що виконувались мандрівними білими музикантами-менестрелями, загримованими під негрів, пародуючи їх манери, мову, пісні, танці тощо. Найбільшою популярністю менестрельні вистави користувалися в 1830-1970 рр. Згодом М.ш. розвинулись в закінчену багатоактову шоу-виставу за участю професійних актор. труп та муз. ансамблів. На поч. XX ст. менестрельний театр піддався комерціалізації та позбувся свого значення. М.ш. відіграли важливу роль в історії амер. музики – сприяли виникненню та розвитку регтайму й раннього джазу, формуванню нац. жанрів муз. театру та естр.-видовищних мистецтв (водевілю, мюзиклу, вар'єте, мюзик-холу, ревю).

а. *minstrel show* – менестрельна вистава

р. минстрел шоу

МІНЬЙОН – те ж саме, що і Сингл.

ф. *mignon* – крихітний

МІЩАНСЬКИЙ РОМАНС – один із різновидів циг. романсу. Тематика – солодкава сентиментальність, за-непадницькі настрої, «нелюдська пристрасть».

р. мещанский романс

а. petty-bourgeois romance

ф. romance bourgeoise

н. Kleinbürgerliche Romanze

МОВНІ БАРАБАНИ – особливий вид афр. барабанів, призначені для передачі повідомлень на значні відстані (до 10-15 км). Устрій М.б. дозволяє видобувати на них звуки із широким діапазоном звуковисотних та тембр. відтінків. Деякі прийоми гри на М.б. набули застосування в джаз. практиці виконавства на удар. інструментах.

р. говорящие барабаны

a. talking drums

МОД – молодіжна субкультура. Виникла в Лондоні й Брайтоні на поч. 1960-х рр., відродилася в кінці 1970-х. Прихильники цієї субкультури уважно стежили за розвитком моди й ретельно її дотримувалися. Моди походили, як пр., з родин середнього класу, були освічені та виховані. Стиль одягу – класич. Стиль життя – інтелегентний гедонізм: робота, пікніки, ночі в дискотеках. Муз. уподобання – соул і свої мод-групи («Who», «Small Faces»). Стиль пережив відродження на ниві «нової хвилі» в 1978-1980-х рр.

a. mod, скорочення від слова modern (модерн)

МОДА – сукупність звичок, цінностей та смаків, прийнятих в певний час у певному середовищу. М. може визначати тип або форму одягу та аксесуарів, набір ідей, принципи поведінки в суспільстві та зокрема на конц. сцені.

лат. *modus* – міра, образ, спосіб, правило, припис

a. fashion, mode, vogue, style

ф. mode

н. Mode

📖 100 знаменитостей мира моды / В. Скляренко, Н. Вологжина и др. — Х., 2006.; Андреева Р. Энциклопедия моды. — СПб., 1997.; Аршавская Н. М., Щербакова Л. С. Мода, вкус, красота. — М., 1991.; Барт Р. Система моды. — М., 2003.; Бородина В. Самореклама : мода и традиции. — М, 2002.; Василенко Л. Мода – це керована епідемія. — Х., 2006.; Васильев А. Этюды о моде и стиле. — М., 2007.; Высокая мода. Создай свой образ / Т. Евсеева и др. — К., 2011.; Гофман А. Мода и люди. Новая теория моды и модного поведения. — СПб., 2004.; Демшина А. Мода в контексте визуальной культуры. Вторая пол. XX-нач. XXI вв. — СПб., 2009.; Джексон Т., Шоу Д. Индустрия моды. — К., 2011.; Доброхотова И. Беседы о моде, или Зеркало, которое не лжет. — Алма-Ата, 1991.; Зайцев В. Такая изменчивая мода. — М., 1983.; Історія моди. Ілюстрована енциклопедія з давнини до сьогодення / Б. Кокс та ін. — Х., 2014.; Как выбрать свой стиль : одежда, макияж, прическа / сост. С. Колесник. — Х., 2007.; Караванська О. Стильна книжка для панянки. — Львів, 2015.; Килошенко М. Психология моды. — М., 2006.; Колосніченко М., Процик К. Мода і одяг. — К., 2010.; Корзун Н. Рок, игры, мода и реклама. — М., 1989.; Лагода О. Мода в дизайні одягу. — Черкаси, 2010.; Легенький Ю. Философия моды XX столетия. — К., 2003.; Резанова Н. Былое и моды : история костюмов, вещей и нравов, рассказ. серьезно и не очень : Кн. 1. — Од., 2010.; Резанова Н. Былое и моды : история костюмов, вещей и нравов, рассказ. серьезно и не очень : Кн. 2. — Од., 2011.; Савельева Н. Менеджмент и маркетинг в индустрии моды. — Ростов н/Д, 2004.; Свендсен Л. Философия моды. — М., 2007.; Скалацька О. Мода як соціальний феномен. — Од., 2016.; Скуратовская М. Сто великих творцов моды. — М., 2013.; Старикова Ю. История и индустрия моды. — М., 2009.; Терешкович Т. Словарь моды. — Мн., 1999.; Холландер Э. Взгляд сквозь одежду. — М., 2015.; Шандренко О. Віртуальний простір моди. — К., 2011.; Эрнер Г. Жертвы моды? : как создают моду, почему ей следуют. — СПб., 2010.

МОДАЛЬНИЙ ДЖАЗ – експериментальний напрям сучасн. джазу, який розвився в 1960 рр. Для нього характерні вільна імпровізація, що базується не на мелодич. темі або акордовій послідовності, а на довільному ряді звуків, пов'язаних між собою тільки ладом. Розширення ладової сфери відкрило можливість для більш гнучкого та різноманітного розвитку мелодич. матеріалу в імпровізації. Принцип М.д. був розроблений в 1953 р. піаністом Д. Расселом в його теорет. роботі «Лідійська концепція тональної організації» (1960). Відповідно до цього в М.д. склався особливий тип імпровізації: стимули розвитку музиканти шукають не в зміні акордів, а в підкресленні особливостей ладу, у поліладових накладеннях і т.п. Цей напрям репрезентують такі видатні музиканти, як Т. Монк, М. Девіс, Д. Колтрейн, Д. Рассел, Д. Черрі. Те ж саме, що і Ладовий джаз.

р. модальный джаз

a. modal jazz

МОДЕЛЬ – див. *Патерн*.

МОДЕРН-ДЖАЗ – термін, яким прийнятно позначати стилі та напрями джазу, що виникли після «ери свінгу». Першим значним стилем М.-д. вважається боп.

a. *modern jazz* – сучасний джаз

МОДИНЬЯ – браз. пісен. жанр, що склався в другій пол. XVIII ст., відомий також у Португалії. Культивувався переважно аматорами-напівпрофесіоналами у салонах. Являє собою лірич. сольну пісню у супроводі ф-но, за складом схожа на європ. романс. Муз. розмір 2/4 або 4/4, інколи під впливом вальсу зустрічається 3/4. Серед виконавців – С. Евора та ін.

порт. modinha

МОЛОДЬ – молоде, підростаюче покоління, найблагоприятніша аудиторія сприйняття джазу, рок- та поп-музики. Див. також *Підліток*.

р. молодежь

a. youth, young people

ф. jeunesse, jeunes gens, jeunes

н. Jugend, junge Leute

📖 Апажева С., Барзбиев М., Геграев Х. Экстремизм в молодежной среде. — Нальчик, 2017.; Гурьянова Т., Зинурова Р. Проблемы социальной работы с молодежью. — Казань, 2011.; Зубок Ю. Социальная интеграция молодежи в условиях

нестабильного общества. — М., 1998.; Косарецкая С., Сиягина Н. О неформальных объединениях молодежи. — М., 2004.; Профилактика интолерантности и экстремизма в молодежной среде / И. Бобров, Е. Доценко и др. — Тюмень, 2014.; Рог В. Молодь і націоналізм. — К., 2002.; Социальная работа с молодежью / Н. Басов и др. — М., 2010.; Социология молодежи / Н. Боенко и др. — СПб., 1996.; Социология молодежи в контексте социальной работы / В. Ярская. — Саратов, 2004.; Ушамирский А. Молодежь в российском обществе. — Белгород, 2017.; Чупров В., Зубок Ю. Социология молодежи. — М., 2011.

МОНИТОРИ – спец. звукові колонки, що виставляються на протилежних краях сцени перед виконавцями для контролю звукової фонограми.

лат. *monitor* – перестерігаючий, застережливий

р. монитор

а., ф. monitor

н. Monitor

МОНОНИМ – повні імена, що складаються з одного слова, а також люди, які зуться такими іменами. Серед творчих особистостей – Мольєр, Вольтер, Стендаль, Тіціан, Рембрант; співаки – Бьорк, Шакіра, Шер, Мадонна, Бейонсе, Валерія, Зара, Юліан, Алсу та ін.

давньо-грец. *μόνος* – один, *ὄνομα* – ім'я

р. мононим

а. mononym

МОНОФОНІЧНИЙ ЗАПИС – вид звукозапису, при якому звуки від різноманітних просторово рознесених джерел записуються спільно на одному носії. Відтворення – також спільне, і звуки сприймаються слухачем як вихідні з однієї точки простору. Був витиснутий стереофонічним записом.

р. монофоническая запись

а. monophonic recording

ф. écriture monophonique

н. monophonische Aufzeichnung

МОНТАЖ – добір і з'єднання окремих частин фільму, літ. або муз. твору в одне худож. та змістовне ціле. Термін прийшов із кіномистецтва (авторство належить рос. режисеру С. Ейзенштейну). Набуває великого значення при побудові збірних естр. концерту, а також при створенні відеокліпів.

ф. *montage* – складання цілого з готових частин

а. montage

н. Montage

 Волкова Л. Монтаж как выразительное средство художественного фильма. — М., 1976.; Катыхова Д. Литературный монтаж. — М., 1973.; Кирьянов Д., Кирьянова Е. Видеомонтаж, анимация и DVD-авторинг для всех. — СПб., 2010.; Костилева В. Основы режиссури та монтажу. — К., 2007.; Скрылина С. Секреты создания монтажа и коллажа в Photoshop CS5 на примерах. — СПб., 2011.; Утилова Н. Монтаж. — М., 2004.; Утилова Н. Монтаж как средство художественной выразительности. — М., 1994.; Эйзенштейн С. Монтаж. — М., 1998.

МОНУМЕНТ – 1. Архіт. або скульптурна споруда на честь видатної події або особи; пам'ятник. 2. Споруда на могилі з мармуру, бронзи, граніту тощо на пам'ять про померлого; надгробок. Чимало подібних М. стоїть на могилах видатних митців.

лат. *monumentum*, від *monere* – нагадувати

а., ф. monument

н. Monument, Denkmal

 Кононов В. Памятник императору Петру Великому. — Воронеж, 2013.; Круглова М. Монументы в архитектуре городов. — М., 1952.; Монументы и памятники воинской доблести и славы России / сост. В. Абатуров и др. — СПб., 2004.; Путятин В. Пам'ятки монументального мистецтва Слобожанщини. — Х., 2011.; Церетели Е., Церетели В. Монумент, посвященный борьбе с международным терроризмом. — М., 2005.

МОРНА – муз. стиль Островів Зеленого мису. Під впливом фаду набув мінорного відтінку. Серед виконавиць – С. Евора.

порт. – morna

«**МОРОЗ РЕКОРДС**» – звукозаписуюча компанія, заснована в 1992 композитором О. Морозовим.

а. Moroz Records

МОСКВА – столиця Рад. Союзу та РФ, найкрупніший центр рад., рос. і світової муз. культури. З М. пов'язано чимало подій культурно-мистецького життя (фестивалі, конкурси), естр. та джаз. подій, діяльності колективів (оркестри О. Цфасмана, А. Кролла, В. Людвиковського; групи «Цветы», «Веселые ребята», «Бригада С», «Любэ», «Иванушки International», «Ария», «Руки вверх» та баг. ін.), окремих виконавців (Л. Лещенко, В. Толкунова, О. Буйнов, І. Аллегрова, А. Пугачова, Ф. Кіркоров та ін.). В М. є театри, філармонія, різні конц. заклади, студії звукозапису, продюсер. центри (С. Наміна, І. Матвієнка, А. Укупника, І. Крутого), навч. заклади, конц. зали («Росія», Палац з'їздів, Конц. зал ім. П. Чайковського та ін.), муз. видавництва тощо.

а. Moscow

ф. Moscou

н. Moskau

 Александров Ю. Москва вчера и сегодня. — М., 1984.; Александров Ю. Москва заповедная. — М., 1987.; Бурлак В. Москва таинственная : легенды вечного города. — М., 2003.; Ильин М. Москва. — М., 1970; Земенков Б. Памятные места Москвы : страницы жизни деятелей науки и культуры. — М., 1959.; Москва : библиогр. указ. : книги, 1900-1994 / сост. Л.

Фурсенко и др. — М., 1996.; Музыка в камне : архит. сокровища Москвы / Ю. Александров, Э. Кашкина и др. — М., 1981.; Муравьев В. История Москвы в пословицах и поговорках. — М., 2003.; Никулин Л. Старая и новая Москва в литературе. — М., 1947.; Португалов П. Театры и зрелища Москвы. — М., 1935.; Саушкин Ю., Глушкова В. Москва среди городов мира. — М., 1983.; Шейдлин Б. Москва в пословицах и поговорках. — М., 1929.

МОСКОНЦЕРТ – моск. конц. організація. Мала назви Мосэстрада, ВГКО. В М. існують три самостійні об'єднання: філармонічне, дитяче, естрадне.

«**МОТАУН РЕКОРДС**» – амер. фірма грамзапису, створена в 1959 р. у Детройті. Стала центром розвитку окремої, негр. гілки поп-музики. Назва була складена із слів «мотор» і «таун». Пізніше, злившись з новим філіалом «Тамла», перетворилась в «Тамла Мотаун» – фірму, що взяла на себе роль записувати виключно темношкірих виконавців. Діяльність фірми багато в чому сприяла тому, що кількість пісень негр. виконавців, включених в амер. хіт-паради, багатократно збільшилась. Серед виконавців: А. Франклін, Д. Росс та «Supremes», Л. Річі, С. Уандер, «Temptations» та баг. ін.

a. Motown Records

МОТИВ (1) – а) дрібна частина мелодії, якій притаманна смислова цілісність; б) в побутовому розумінні – мелодія, наспів.

a. tune

ф. air, motif

н. Motiv, Weise

МОТИВ (2) – спонукальна причина дій і вчинків людини. М. є важливим компонентом у структурі людської діяльності та в мистецькій творчості.

лат. *moveo* – штовхаю, рухаю

a. motive, cause, reason

ф. motif, mobile, raison, argument

н. Motiv, Beweggrund

МУГ – марка недорогих аналогових синтезаторів, розроблених в 1963 амер. інж. Р. Мугом. Широко використовувалися в конц. і студійній практиці.

a. Moog

МУГАМ – один із жанрів азерб. нар. музики, багаточастний вок.-інстр. твір. Інколи використовується як основа для імпровізацій в джаз. композиціях.

a. Azerbaijan tonal system; cyclic work, vocal and instrumental in this system tonal

ф. système tonal de l'Azerbaïdjan; œuvre instrumentale et écrite dans ce système

н. aserbaidshanisches Tonsystem; zyklisches instrumental-vokales Stück in diesem System

📖 Абдуллазаде Г. Философская сущность азербайджанских мугамов. — Баку, 1983.; Бабаев Э. Ритмика азербайджанского дестяха. — Баку, 1990.; Исмаилзаде Р. Азербайджанские музыкальные ренги. — Баку, 1985.; Мамедова Р. Проблемы функциональности в азербайджанском мугаме. — Баку, 1989.

«**МУЗГИЗ**» (рос.) – скорочення: Музыкальное государственное издательство. Існувало з 1931. Випускало різну друковану продукцію, в т.ч. і в галузі джазу, легкої музики, естради.

МУЗЕЙ – 1. Культурно-освітній та науково-дослідний заклад, що збирає, вивчає, експонує та зберігає пам'ятки матеріальної та духовної культури (М. слави рок-н-ролу, М. кантрі-музики). Приміщення такого закладу. Існують М. окремих діячів або груп (К. Шульженко у Харкові, Е. Піаф у Парижі, «Beatles» у Ліверпулі, «АВВА» у Стокгольмі). 2. Зібрання яких-небудь речей.

грец. *museion* – храм муз

a. museum

ф. musée

н. Museum

📖 Губарева М., Ионина Н. 100 великих галерей и музеев. — М., 2005.; Ионина Н. 50 великих музеев. — М., 2008.; Калитина Н. Музеи Парижа. — М., 1986.; Музей азербайджанской литературы имени Низами Гянджеви. — Баку, 1986.; Нарышкина Н. Жизнь моя – музеи. — СПб., 2005.; Проняев Б. Все музеи Москвы. — М., 2008.; Сто великих музеев / авт.-сост. Н. Ионина. — М., 2011.; Тихонов В. Анализ методической базы музеев под открытым небом России. — Иркутск, 2003.

МУЗЕЙ ВОСКОВИХ ФІГУР – культурно-просвітницький заклад, в якому зберігаються та виставляються для огляду воскові фігури видатних діячів культури, мистецтва, рок- та поп-музики. М... існують в багатьох містах світу (Лондон, Санкт-Петербург, Москва, Київ та ін.).

р. музей восковых фигур

a. wax museum

ф. musée des figures de cire

н. Museum der wächsernen Figuren

МУЗЕЙ ВОСКОВИХ ФІГУР МАДАМ ТЮССО – унікальна експозиція видатних іст. особистостей, акторів, музикантів і т.д. Початок був покладений у 1781 р. у Страсбурзі Марією Тюссо. З 1835 відкрита постійна експозиція музею в Лондоні, що нараховує декілька сотень фігур. Серед експонатів – «Beatles» (перші з рок-музикантів, 1964), Е. Джон, Б. Джордж, К. Міноуг, «Spice Girls» та ін.

р. музей восковых фигур мадам Тюссо

МУЗИКА – 1. Вид мистецтва, в якому худож. образи формуються за допомогою звуків і який характеризується особливо активним та безпосереднім впливом на внутрішній світ людини. 2. Твори такого мистецтва, їх сукупність.

греч. *musikē* – букв. мистецтво муз

р. музыка

a. music, art of music, dance m. (танц.), light m. (легка), popular m. (попул.), instrumental m. (инстр.), band m. (орк.), electronic m. (электронна), functional/utility music (побутова), incidental music (до спектаклю)

ам. tonal art

ф. musique, art des sons, m. de danse (танц.), m. facile (легка), m. populaire (попул.), m. d'orchestre (орк.), m. instrumentale (инстр.), m. électronique (электронна), m. de scène (до спектаклю)

н. Musik, Tonkunst, tänzerische M. (танц.), leichte M. (легка), populäre M. (попул.), Instrumentalmusik (инстр.), Orchestermusik (орк.), elektronische M. (электронна), Gebrauchsmusik (побутова), Bühnenmusik (до спектаклю)

Агеева И. Занимательные материалы по музыке, театру, кино. — М., 2006.; Адорно Т. Избранное : социология музыки. — М. ; СПб., 2014.; Аюпян Л. Музыка XX века. — М., 2010.; Блейз О. Всё о музыке. — М. : Астрель, 2001.; Бонфельд М. Музыка : Язык. Речь : опыт системного исслед. муз. искусства. — СПб., 2006.; Бочкарев Л. Психология музыкальной деятельности. — М., 2008.; Бродова И., Бадан Н. Введение в теорию и практику музыкального искусства. — Ярославль, 2014.; Брылева Н. Язык музыки в пространствах культуры. — Красноярск, 2015.; Васильченко Е. Звук/музыка в системе культуры. — М., 2016.; Васина-Гроссман В. Книга о музыке и великих музыкантах. — М., 1986.; Васина-Гроссман В. Первая книжка о музыке. — Л., 1988.; Васина-Гроссман В. Рассказы о музыке. — М., 1968.; Волков С. Детям о музыке. — М., 2001.; Вплив енергетики музики на емоційність музиканта, лектора, студента / М. Чепига, Л. Шутко, А. Чайковский, О. Чепита. — К., 2009.; Высоцкая Л., Амосова В. История музыкального искусства. — Владимир, 2012.; Высоцкая М., Григорьева Г. Музыка XX века : от авангарда к постмодерну. — М., 2014.; Герцман Е. Музыка Древней Греции и Рима. — СПб., 1995.; Гинзбург Л. О музыкальном искусстве. — М., 1972.; Голощапова О. Живая музыка : теория и практика. — Барнаул, 2015.; Гольденвейзер А. О музыкальном искусстве. — М., 1975.; Горбачева Е. Популярная история музыки. — М., 2002.; Гримшоу К. Музыка. — М., 2000.; Гуляницкая Н. Методы науки о музыке. — М., 2015.; Гэммонд П. Музыка. Притворись ее знатоком. — СПб., 2001.; Дарваш Г. Книга о музыке. — М., 1983.; Демченко А. Азбука музыкального искусства. — Саратов, 2017.; Домрина Е. Беседы о музыке. — Л., 1982.; Еременко К. Музыка от ледникового периода до века электроники : кн.1. — М., 1991.; Еременко К. Музыка от ледникового периода до века электроники : кн. 2. — М., 1991.; Ивановский Ю. Занимательная музыка. — Ростов н/Д, 2002.; Идрисова И., Сумелиди А. Здесь царствует музыка. — М., 2015.; Исакофф С. Музыкальный строй : как музыка превратилась в поле битвы величайших умов зап. цивилизации. — М., 2016.; Кадцын Л. Музыкальное искусство и творчество слушателя. — М., 1990.; Кириллина З. О музыке и музыкантах. — Якутск, 2016.; Клейн Л. Гармонии эпох : антропология музыки. — СПб., 2012.; Клименко А. Влияние музыки на человека. — М., 2011.; Клюев А. Онтология музыки. — СПб., 2003.; Колосова Н. Здравствуй, музыка! — М., 1969.; Копцева Н. Музыкальное искусство в системе ценностей культуры. — Красноярск, 2009.; Корыхалова Н. Чтобы музыка зазвучала. — М., 1999.; Костюк О. Сприймання музики і художня культура слухача. — К., 1965.; Красюк А. Восприятие музыки в исполнительском процессе. — Владимир, 2008.; Кремлев Ю. Выразительность и образительность музыки. — М., 1962.; Кремлев Ю. Познавательная роль музыки. — М., 1963.; Кулаковский Л. Музыка как искусство. — М., 1960.; Кульбижеков В. Рациональные основания музыкального творчества : механизмы мысленного эксперимента в классич. западноевроп. музыке Нового времени. — М., 2017.; Ладенкова Е., Сергеев В. Человек и музыка. — М., 2003.; Ландовска В. О музыке. — М., 2005.; Левашева Г. Музыка и музыканты. — Л., 1969.; Левашева Г. Твой друг музыка. — Л., 1977.; Левашова Г. Поговоримо про музику. — К., 1967.; Лобас О. Чи знаєте ви музику? — К., 1969.; Ляшенко І. Музыка в житті людини. — К., 1967.; Малишев Ю. Це – музика! — К., 1974.; Малишев Ю. Що таке музичне мистецтво. — К., 1966.; Малов Ю. Как американская популярная музыка стала попсой. — М., 2018.; Медушевский В. Духовный анализ музыки. — М., 2016.; Медушевский В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки. — М., 1976.; Милосердова Е. Музыка как вид искусства. — Тамбов, 2007.; Мильто И. Поговорим о музыке. — Мн., 1989.; Миненко В. Как слушать и понимать музыку. — Алма-Ата, 1964.; Мировая художественная культура. XX век. Кино, театр, музыка / Л. Баженова, Л. Некрасова, Н. Курчан, И. Рубинштейн. — М., 2008.; Михеева Л., Арановский М. Поговорим о музыке. — Л., 1969.; Морозов С. Навстречу музыке. — М., 1965.; Музыка в информационном мире : Наука. Творчество. Педагогика / науч. ред. Г. Тараева, Т. Шак. — Ростов на/Д, 2004.; Музыка. Что о ней должен знать современный человек / ред.-сост. С. Хворостухина. — М., 2002.; Музыкальное искусство и формирование нового человека / сост. А. Костюк. — К., 1982.; Назайкинский Е. Звуковой мир музыки. — М., 1988.; Науменко Т., Алеев В. Искусство. Музыка. — М., 2015.; Нестьев И. Учитесь слушать музыку. — М., 1987.; Николаева А. Интерпретация музыки в контексте герменевтики. — М., 2017.; Олейник М. Осмысление феномена «музыка» в европейской культуре. — Волгоград, 2005.; Онеггер А. О музыкальном искусстве. — Л., 1985.; Орлов В. Онтология «нового» в музыкальном искусстве. — Саратов, 2015.; Орлов Г. Древо музыки. — СПб., 1991.; Орлов Г. Музыка, рожденная жизнью. — М., 1963.; Осадчая О. Миф и музыка. — Волгоград, 2008.; Очаковская О. Книга о музыке. — М., 1971.; Павлишин С. Музыка двадцатого столетия. — Львів, 2005.; Панкевич Г. Искусство музыки. — М., 1987.; Панкевич Г. Музыка и идеология. — М., 1985.; Певзнер Б. Понимать музыку может каждый. — Свердловск, 1960.; Пог Д., Спек С. Классическая музыка для «чайников». — М., 2004.; Пожидаев Г. Рассказы о музыке. — М., 1975.; Попова Т. Пути к музыке. — М., 1973.; Рацкая Ц. Как понимать музыку. — М., 1961.; Рзянкина Т. Войдемте в мир музыки. — Л., 1968.; Рожок В. Музыка і сучасність. — К., 2003.; Россихина В. Учись понимать музыку. — М., 1960.; Рудницкая О. Музыка і культура особистості. — К., 1998.; Рыжкин И. Назначение музыки и ее возможности. — М., 1962.; Рябініна О. Феноменологія музики. — Х., 2000.; Серебрякова Л. В поисках обретаемого смысла : рус. музыка в движении времени. — М., 2017.; Сканава А. Записки о музыке. — М., 2017.; Смирнов М. Эмоциональный мир музыки. — М., 1990.; Соколов А. Мир музыки в зеркале времен. — М., 2008.; Соколов А. Музыка вокруг нас. — М., 1996.; Сохор А. Воспитательная роль музыки. — Л., 1975.; Сохор А. Музыка и общество. — М., 1972.; Сохор А. Музыка как вид искусства. — М., 1970.; Сохор А. О музыке серьезной и легкой. — Л., 1964.; Стракович Ю. Цифролюция. Что случилось с музыкой в XXI веке. — М., 2015.; Стратан-Артишкова Т. Музичне мистецтво в контексті художньої культури. — Кіровоград, 2012.; Суханцева К. Музыка как мир человека. — К., 2000.; Тарасов Л. Музыка в семье муз. — Л., 1985.; Таркова С. Феномен музыки и ее влияние на человека. — Х., 2011.; Таушева К. Азы музыки. — Казань, 2014.; Тельчарова Р. Введение в феноменологию музыки. — М. ; Владимир, 1991.; Тридцать три этюда о музыке : сб. ст. / ред.-сост. А. Коробков. — Екатеринбург, 2015.; Уильям-

сон В. Мы – это музыка : как музыка влияет на наш мозг, здоровье и жизнь в целом. — М., 2016.; Уитт С. Как музыка стала свободной : конец индустрии звукозаписи, технолог. переворот и «нулевой пациент» пиратства. — М., 2016.; Уколов В., Рыбакова Е. Музыка в потоке времени. — М., 1988.; Фалетрова О. Музыка как средство психолого-педагогической коррекции. — Ярославль, 2008.; Фурсенко Т. Музыка і сучасність. — Ялта, 2009.; Хентова С. О музыке и музыкантах наших дней. — Л.; М., 1976.; Холопова В. Музыка как вид искусства. — СПб., 2014.; Холопова В. Феномен музыки. — М., 2014.; Хубов Г. О музыке и музыкантах. — М., 1959.; Царева Г. Музыка в пространстве мировой художественной культуры. — Ульяновск, 2009.; Чулаки М. О музыке, которая нас окружает. — М., 1965.; Шапинская Е. Музыка на все времена : классич. наследие и совр. культура. — Ярославль, 2015.; Шапинская Е. Философия музыки в новом ключе : музыка как проблемное поле человек. бытия. — М., 2017.; Шип С. Музыкальная речь и язык музыки. — Од., 2001.; Шнейерсон Г. О музыке живой и мертвой. — М., 1964.; Шокальский П. Мистецтво музики. — К., 1962.; Щербакова А. Музыка. Человек. Культура. — М., 2009.; Юсфин А. Как слушать и понимать музыку. — Куйбышев, 1960.; Юцевич Ю. Музыка. — Тернопіль, 2003.

«МУЗИКА» – з 1923 укр. наук.-попул. журнал з питань муз. культури, естетики, теорії та історії музики, по-дій естр. та джаз. життя.

МУЗИКА В КІНО – див. *Кіномузыка, Музичні фільми*.

МУЗИКА ДО СПЕКТАКЛЮ – музика, що використовується в постановці спектаклю. Це може бути спеціально написана для цього музика або використана з існуючих творів. Інколи муз. твір є настільки важливим, що стає самостійним муз. твором (антракт, увертюра, пісня, танець тощо). Часто така музика звучить відірвано від спектаклю на конц. естраді (увертюра «Егмонт» Л. Бетховена, «Пісня Сольвейг» Е. Грига, Вальс із «Маскараду» А. Хачатуряна та ін.).

р. музыка к спектаклю

а. Music to performance

ф. musique vers spectacle

н. Musik zum Schauspiel

МУЗИКАНТ – арт., який грає на муз. інструменті, а також взагалі людина, що займається такою грою. Обов'язковий чл. муз. об'єднань (ансамблів, оркестрів).

р. музыкант

а. musician, strolling/vagrant/wandering musician (мандрівний)

ф. musicien

н. Musiker, Musikant

📖 Галичаев М. Здоровье и физическая культура музыканта. — Ростов н/Д, 2005.; Самин Д. 100 великих музыкантов. — М., 2004.; Сулейманов Р. Психология профессионального мастерства музыканта-инструменталиста. — Казань, 2010.

МУЗИЧНА ЕКСЦЕНТРИКА – цирк. або естр. жанр; трюкове виконання муз. творів на звичайних або спец. (ексцентр.) муз. інструментах, бубонцях, пилах, мітлах і т.ін. Звичайно пов'язана з коміч. актор. прийомами.

р. музыкальная эксцентрика

а. musical clowning

МУЗИЧНА ІЛЮСТРАЦІЯ – 1. Фрагменти муз. творів (або весь твір), що виконуються під час уроків, бесід, лекцій піаністом-ілюстратором чи анс., або такі, що відтворюються засобами механічного запису (грамофон, магнітофон, плеєр). 2. Програми, складені з муз. творів, або імпровізації, якими піаністи-ілюстратори (тапери), ансамблі (у великих кінотеатрах навіть оркестри) супроводжували показ німих кінофільмів. 3. Муз. супровід телевіз. і радіопередач про музику – концертів-нарисів, муз.-освітніх, біогр., присвячених життю музикантів тощо. 4. Невеликі уривки муз. творів (інколи декілька тактів), що зустрічаються в спец. книгах про музику. Подібні М.і. називають також нотними прикладами.

р. музыкальная иллюстрация

а. musical illustration

ф. illustration musicale

н. musikalische Illustration

МУЗИЧНА КОМЕДІЯ – муз.-сцен. твір, побудований на комедійній основі. Термін вживається як узагальнюючий по відношенню і до таких муз.-сцен. жанрів, як опера-буф, оперета, коміч. опера, зингшпіль, водевіль тощо. Див. також *Мюзикл*.

р. музыкальная комедия

а. musical comedy

ф. comédie musicale

н. Musikkomödie

📖 Абасова Э. Оперы и музыкальные комедии Узеира Гаджибекова. — Баку, 1961.; Лавренко В. Музыкальная комедия и 20-й век : актеры и их время. — К., 2008.; Меликов Х. Особенности стиля и драматургии музыкальных комедий Узеира Гаджибекова. — Баку, 1963.

МУЗИЧНИЙ АЛФАВИТ – літерна (буквенна) система позначення муз. звуків різної висоти. Виникла ще в 3 ст. до н.е. Із середньовіччя почала застосовуватися лат. буквенна нотація (до цього грец. літери): А, В, С, D, E, F, G, H. Використовується для скороченого запису акордів естр. та джаз. музики (Am, C7, Ddim та ін.).

р. музыкальный алфавит

МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ – особливий пристрій, призначений для звукодобування муз. звуків певного тембру, сили звука, висоти і т.ін. У сучасній муз. практиці поділяються на різні класи та родини за джерелом звука, матеріалу виготовлення, способу звукодобування та ін. ознакам.

р. музыкальный инструмент

a. musical instrument, bowed string(ed) instrument (смичковий)
ф. instrument de musique, instrument à cordes/archets (смичковий)
н. Musikinstrument, Streichinstrument (смичковий)

Барсова И. Симфонический оркестр и его инструменты. — М., 1962.; Белов С., Бандас Л., Минин А. Щипковые музыкальные инструменты. — М., 1963.; Березин В. Духовные инструменты в музыкальной культуре классицизма. — М., 2000.; Братилов Г. Музыкальные инструменты народов мира. — М., 2005.; Вертков К., Благодатов Г., Язовицкая Э. Атлас музыкальных инструментов народов СССР. — М., 1975.; Володин А. Электронные музыкальные инструменты. — М., 1970.; Волошин В., Федорчук Л. Электромusикальные инструменты. — М., 1971.; Газарян С. В мире музыкальных инструментов. — М., 1985.; Гуменюк А. Українські народні музичні інструменти. — К., 1967.; Инструменты духового оркестра / Д. Браславский и др. — М., 1984.; Корсунский С., Симонов И. Электромusикальные инструменты. — М.; Л., 1957.; Красильников И. Электромusикальные инструменты. — М., 2007.; Красильников И. Электронные музыкальные инструменты. — М., 2014.; Круль П. Духовий інструментарій в історії музичної культури України. — Ів.-Франківськ, 2013.; Левин С. Духовые инструменты в истории музыкальной культуры : ч. 1. — Л., 1973.; Левин С. Духовые инструменты в истории музыкальной культуры : ч. 2. — Л., 1983.; Мальтер Л. Таблицы по инструментоведению : инструменты симф., духового, эстр. и рус. нар. оркестров, электроинструменты, певческие голоса. — М., 1972.; Мацієвський І. Музичні інструменти гуцулів. — Вінниця, 2012.; Медведовский Д., Гузевич О. Электромusикальные щипковые инструменты. — Л., 1979.; Меерзон Б. Электромusикальные инструменты. — М., 1977.; Модр А. Музыкальные инструменты. — М., 1959.; Назина И. Белорусские народные музыкальные инструменты : самозвучащие, ударные, духовые. — Мн., 1979.; Ничков Б. Народные духовые инструменты в музыкальной культуре Белоруссии. — Мн., 1981.; Новосельский А. Очерки по истории русских музыкальных инструментов. — М., 1931.; Нюрнберг М. Симфонический оркестр и его инструменты. — Л.; М., 1950.; Отюгова Т., Галембо А., Гурков И. Рождение музыкальных инструментов. — Л., 1986.; Український народний музичний інструментарій на межі тисячоліть / авт. та упоряд. Л. Черкаський. — К., 2007.; Хоткевич Г. Музичні інструменти українського народу / упоряд. О. Савчук. — Х., 2012.; Церашви Х. Виолончель, контрабас и другие музыкальные инструменты. — М., 1979.; Черкаський Л. Музичні інструменти українського народу. — К., 2007.; Черкаський Л. Українські народні музичні інструменти. — К., 2005.; Чулаки М. Инструменты симфонического оркестра. — СПб., 2004.; Шабунова И. Инструменты и оркестр в европейской музыкальной культуре. — Ростов н/Д, 2011.

МУЗИЧНИЙ КОЛЛЕДЖ БЕРКЛІ – вищий музичний заклад, заснований у 1945 в Бостоні (США). Особливість закладу – спеціалізація на новітніх неакадеміч. муз. напрямках (джаз, кіномузика, автор. пісня, хіп-хоп тощо). З 2015 МКБ та Бостон. консерваторія об'єдналися. Є можливість онлайн-навчання.

a. Berklee College of Music

р. музыкальный колледж Беркли

МУЗИЧНИЙ КОНКУРС – змагання окремих музикантів, співаків, колективів, що має на меті визначити кращих учасників або кращі муз. роботи.

р. музыкальный конкурс

a. musical competition

ф. competition musicale, concours de musique

н. Musikwettbewerb

МУЗИЧНИЙ ТЕАТР – див. *Театр*.

МУЗИЧНИЙ ФОН – див. *Фонова музика*.

МУЗИЧНІ ФІЛЬМИ – кіновитвори, в яких музика виконує найважливіші значеннєві та композиційні функції, визначає жанрову й стилістичну характеристику картини. На різних етапах розвитку М.ф. відбувалися перетворення його структури, складалися різноманітні типи синтезу драматургії, музики, вокалу, хореографії, виконавського мистецтва, візуального рішення. М.ф. з'явилися практично одночасно з народженням звукового кіно («Співак джазу», 1927) і стали одним із найважливіших чинників становлення мас. і доступної музики. У 1920-1930 рр. визначилися основні жанри М.ф.: муз. кінокомедія, фільм-ревю, оперета, опера, балет. У той час як опера і балет зберігали в кіно характерні риси жанру, межа між муз. комедією, оперетою і фільмом-ревю носили невиразний, хиткий характер. Муз. продукцію можна умовно поділити на 5 видів: 1) фільми, присвячені життю і творчості відомих композиторів, співаків, диригентів, зроблені під «суперзірку», де зірки закохуються, подорожують, б'ються, не забуваючи наспівувати при цьому нові пісні. 2) муз. кінокомедії, кіноваріанти муз. або муз.-сцен. творів – оперет, мюзиклів, рок-опер. 3) документальні повнометражні муз. фільми, у яких показується якась поп-подія (фестиваль, концерт) або конкретний арт. на концерті, у житті. 4) фільми, присвячені не стільки самим зіркам поп-музики, скільки якимсь модним у даний момент молодіжним «маніям» – пляжні вечірки, «диско»-фільми, «брейкданс»-фільми. 5) драм. фільми на муз. теми за участю більш-менш відомих артистів, але які відрізнялися достатньо розробленими сюжетними лініями. Як пр., це або мелодрами, або ексцентричні комедії. Відомі також декілька повнометражних муз. мультфільмів. Виробництво муз. фільмів на Заході найтіснішим чином пов'язано з індустрією грампласту. «Звукові доріжки», т.зв. саунд-треки попул. фільмів – гарантовані альбоми-бестселери. Фільм може прославити поп-виконавця, а зірка естради – «втягнути» фільм. Див. також *Кіномузика*.

р. музыкальные фильмы

a., ф. musical films

н. musikalischen Filme

Шилова И. Советский музыкальный фильм. — М., 1980.

«МУЗ-ТВ» – рос. щорічна нац. телевіз. муз. премія в галузі попул. музики. Започаткована в 2003 р.

«МУЗЫКА» (рос.) – держ. муз. видавництво, що випускає нотну та книжкову літературу. Засновано в 1918 у Москві. Серед продукції чимало видань естр. та джаз. спрямування.

«МУЗЫКАЛЬНАЯ ЖИЗНЬ» (рос.) – журнал, який видається в Москві з грудня 1957 р. Висвітлює питання театр. та муз. життя, подій естради, джазу, рок-музики.

МУЗЫКАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ ИМЕНИ ГНЕСИНЫХ (рос.) – один із крупних вищих муз.-пед. навч. закладів в СРСР, згодом в РФ. Створений в 1944 у Москві на базі Уч-ща ім. Гнесіних. Серед випускників – І. Отієва, Т. Петрова, О. Градський, Л. Рюміна, Л. Зикіна, В. Легкоступова та ін.

«МУЗЫКАЛЬНЫЙ РИНГ» (рос.) – колишня муз. передача ленінгр. (санкт-петерб.) ТБ, де артистам, співакам, ансамблям, що виступають, задають питання з глядачевої зали. Часом виступають два та більше суперників. Переможець визначається глядачевим журі, у т.ч. і за телефоном.

укр. музичний ринг

«МУЛЕН РУЖ» – усевітньо відомий паризький мюзик-хол на Монмартрі. Приводом для відкриття (6 жовтня 1889 р.) послужили дві іст. події – столітній ювілей Великої франц. революції та Всесвіт. виставки в Парижі. Нині успішно конкурує із самими сучасн. й модними мюзик-холами та дискотеками, веде гастрольну діяльність.

ф. *Moulin Rouge* – червоний млин

📖 Сто великих достопримечательностей Франции / авт.-сост. Н. Николаев. — М., 2013.; Чумичева О. Париж пешком : самые интересные прогулки по столице Франции. — М., 2013.; Le Moulin / текст М. Кравцова. — М., 2012.

МУЛЬТИПЛИКАЦІЯ – особливий вид кінознімання, об'єктом якого є серія малюнків або об'ємних фігур, що зображають послідовні фази руху та створюють на екрані ілюзію руху нерухомих об'єктів. М. використовується в муз. фільмах, у відеокліпах.

лат. *multiplicatio* – множення

р. мультипликация

а. making of animated cartoon (процес), animated cartoon (фільм)

ф. multiplication, dessins animés

н. Multiplication, Vervielfältigung, Trickfilmaufnahme

📖 Асенин С. Мир мультифильма. — М., 1986.; Бабиченко Д. Искусство мультипликации. — М., 1964.; Гамбург Е., Пекарь В. Художники ожившего рисунка. — М., 1984.; Горностаева О. Мультипликация в научно-популярном и учебном фильме. — М., 1987.; Горшкова Д. История российской мультипликации. XX век. — М., 2016.; Елизаров Г. Советская мультипликация. — М., 1966.; Жарков В. Самоучитель Жаркова по анимации и мультипликации в Visual C#. — М., 2003.; Иванов-Вано И. Очерк истории развития мультипликации. — М., 1967.; Иванов-Вано И. Рисованный фильм. — М., 1950.; Комягин В. 3D Studio. Трёхмерная компьютерная мультипликация. — М., 1996.; Корсаро С. Мультипликация и Flash. — СПб.; М., 2008.; Курчевский В. Ключи к экранному творчеству : расск. о мультипликации. — М., 2014.; Мудрость вымысла : мастера мультипликации о себе и своем искусстве / сост. С. Асенин. — М., 1983.; Мультифильм у початковій школі / уклад. О. Гордійчук, І. Кушнір. — Чернівці, 2016.; Наши мультифильмы : лица, кадры, эскизы, герои, воспоминания, интервью, статьи, эссе / А. Василькова и др. — М., 2006.; Олешко В. Так рождается мультифильм. — Мн., 1992.; Пахомов А. Мультипликация. — Магнитогорск, 2011.; Плешкова О. Технологии литературного образования: кино и мультипликация в процессе изучения литературы. — Барнаул, 2014.; Сивоконь Е. Если вы любите мультипликацию. — К., 1985.; Тарасенко Л. В мире ожившей куклы : очерки молд. мультипликации. — Киш., 1982.; Шупик Е. Искусство мультипликации. — К., 1983.; Энциклопедия отечественной мультипликации / сост. С. Капкова. — М., 2006.

МУТАЦІЯ – 1. Ламка голосу у підлітків. В широкому розумінні стрибкоподібна зміна спадкових ознак організму, а також окремих психічних властивостей. М. може відбуватися природним способом і викликатися штучно. 2. Переміна ладу в партії литаври (*C muta in D*). 3. Переміна інструмента (*Cl. muta in Sax*).

лат. *mutatio* – зміна

р. мутация

а., ф. mutation

н. Mutation, Stimmbruch

МЮЗАК – 1. Функціональна фонова музика, покликана здійснити на людину, що її чує, але не слухає, певний психофізіологічний вплив. Різноманітні програми М. слугують лікувальним і освітнім цілям, створюють «затишок» на підприємствах, в офісах і т.д. Власне музика розглядається просто як носій потрібного ритму, гучності, тембр. забарвлення і т.п. Див. також *Фонова музика*. 2. У контексті рок-музики слово «М.» має принизливий відтінок. Так характеризують щось невиразне, що проходить повз вуха.

МЮЗИКЛ – 1. Муз.-сцен. жанр, переважно комедійного характеру, в якому на початковому етапі становлення використовувалися виразні засоби музики, драм., хореогр. та оперного мистецтв. Їх поєднання та взаємозв'язок надали йому особливої динамічності; характерною ознакою стало вирішення серйозних драматургічних завдань нескладними для сприйняття худож. засобами. Як одна з форм муз. театру, М. склався після першої світової війни в США, всотав різноманітні джерела, в т.ч. поширені як у Європі, так і за океаном усілякі розважальні видовища (мінстрел-шоу, бурлеск, водевіль, ревію, оперета, мюзик-хол). Кінцево М. сформувався в США в 1920-1930 рр., де відчувався вплив джазу, використовувалися елементи фольклору. До кінця 1920-х рр. назва «musical comedy» трансформувалася в термін М. Наступний етап становлення пов'язаний із збагаченням його елементами мюзик-холу та ревію, в 1920-1930-х рр. – джазу. В наступні десятиліття ускладнюється муз. мова, пісенні структури стають розвинутішими, чимало епізодів набуває симф. розвитку. В цей час висуваються провідні композитори жанру – Д. Гершвін, І. Берлін, К. Портер, Р. Роджерс, К. Вайль та ін. Кінець 1950-х-1960-ті рр. вважається періодом розквіту М. (Ф. Лоу, Дж. Бок, Л. Бернстайн, Дж. Стайн та ін.).

Амер. М. «Моя прекрасная леди», «Вестсайдская история», «Хелло, Долли», «Кабаре», «Скрипач на крыше» й ін. набувають поширення в Європі. Починаючи з 1950-х рр. кожен вдалий М. екранізувався. Мелодії кращих пісень із М. набували самостійного життя. Набувши широкого поширення в кіно, М. став видом синтетичного видовища, в якому драм. сюжет, втілений в діалогах, музиці, співу та хореографії, був виражений специфічними засобами кіномистецтва. Кінець 1960-х відмічений кризою жанру, на деякий час витискується новою формою – рок-оперою. У 1970-1980-х рр. англ. композитор Е. Уэббер створює декілька мюзиклів і рок-опер, що визначають жанр у ці роки («Эвита», «Кошки», «Призрак в опере», «Иисус Христос – суперзвезда»). За ним створюють мюзикли композитори в ін. країнах. М. стає популярнішим жанром світового муз. театру. З цього часу М. можна вважати театр.-естр. жанр, що синтезував музику (джаз, шансон, кантрі, рок), танок, спів (із використанням мікрофона), акробатику й цирк. номери. Побудова звичайно здійснюється за «номерним» принципом. «Номери» об'єднуються сюжетом, нерідко заснованим на серйозному літ. джерелі. В Росії засвоєння жанру муз. спектаклю відбувалося в зустрічному напрямку в мюзик-холах – від естради до театру. Спектаклі мюзик-холу були безпосередньо пов'язані зі створенням перших рад. муз. комедій («Веселье ребята», «Цирк»). Новий етап його засвоєння рад. театром починається до 1970-х років, після знайомства із заруб. мюзиклами, що вийшли на екрани («Моя прекрасная леди», «Смешная девчонка», «Шербурские зонтики» й ін.). Спроби створити вітч. М. починають композитори О. Колкер («Свадьба Кречинского»), В. Дашкевич («Бумбараш») й ін. В 1975 ВІА «Поющие гитары» показують прем'єру рок-опери О. Журбіна «Орфей и Эвридика». Заслуженим успіхом згодом користуються рок-опери – «Юнона» і «Авось», «Звезда и смерть Хоакино Мурьеты», «Красная шапочка», «Алые паруса», «Свадьба соек» та баг. ін. Із сер. 1990-х споглядається своєрідний ренесанс М. в усьому світі – «Метро», «Чикаго», «Собор парижской богоматери», «Истивикские ведьмы», «Норд-Ост», «Экватор» та ін. 2. Жанр кіномистецтва, в якому драм. сюжет втілюється в діалогах, музиці, пісні (див. *Кіномюзикл*).

а. musical, від *musical comedy* – музична комедія

ф. musical, revue

н. Musical

Андрющенко Е. Мюзиклы Э. Ллойда-Уэббера конца 1960-1980-х годов : Сюжеты. Жанр. Стилистика. — Ростов н/Д, 2007.; Андрющенко Е. Синтезирующие тенденции в мюзикле и рок-опере второй половины XX - начала XXI века. — Ростов н/Д, 2018.; Андрющенко Е. Творчество Э. Ллойда-Уэббера в контексте музыкальной культуры второй половины XX в. — Ростов-на/Д, 2014.; Антология музыкального театра московских композиторов : оперетта, мюзикл / сост. А. Алексеева, Э. Мирзоева. — М., 2011.; Березовчук Л. Жанровый канон мюзикла в зарубежном кино с 1972 по 2002 г. — СПб., 2003.; Брейтбург В. Жанр эстрадного мюзикла в творчестве Кима Брейтбурга. — М., 2019.; Вайнер В. Оперетты и мюзиклы. — М., 1982.; Васильченко Е. Классический мюзикл. История формирования и основы продюсирования. — М., 2018.; Великие мюзиклы мира / науч. ред. И. Емельянова. — М., 2002.; Гаврилова Л., Кочурова Э. Мюзикл : страницы истории. — Красноярск, 2015.; Гринберг М., Тараканов М. Современный мюзикл // Сов. муз. театр. — М., 1982. — С. 231–286.; Данько Л. Из истории мюзикла // Комич. опера в XX веке. — Л. ; М., 1976. — С. 186–195.; Данько Л. Мюзикл как особая форма музыкально-драматического спектакля. — Л., 1977.; Дебрэнн М. Мюзикл «Нотр-дам де Пари» на уроках французского языка. — М., 2005.; Дюков А. Заложники на Дубровке, или Секретные операции зап. спецслужб. — М., 2009.; Енукидзе Н. Популярные музыкальные жанры : из истории джаза и мюзикла. — М., 2004.; Кампус Э. О мюзикле. — Л., 1983.; Костюк Е. Популярные музыкальные направления и жанры XX в. : джаз, мюзикл, рок-музыка, рок-опера. — СПб., 2008.; Кудинова Т. От водевиля до мюзикла. — М., 1982.; Курбанов В. Вступ до музичної режисури (оперета, мюзикл і муз. театр України). — К., 1994.; Межибовская Р. Играем мюзикл. — М., 1988.; Музыкальный театр : оперетта и мюзикл сегодня / сост. Д. Аксенова и др. — Екатеринбург, 2009.; Назарова Т. «Хелло, Долли!» : история киномюзикла. — СПб., 2012.; «Норд-Ост»: 3 года спустя : сб. — М., 2005.; Оганезова-Григоренко О. Феноменология творческого процессу артиста мюзиклу. — Од., 2017.; Пичхадзе М. Оперетта, мюзикл. — Тб., 1982.; Рябухина Н. Готовим детский праздник : от миниатюры до мюзикла на большой сцене. — Ростов н/Д, 2006.; Федоровская Н. Мюзикл Э. Л. Уэббера «Призрак оперы» в конструкциях и концепциях. — Владивосток, 2014.; Ханиш М., Краснова Г. Мюзиклы : знаменитые и легендарные. — М., 2018.; Чуніхін О. Історія мюзиклу. — К., 2012.

МЮЗИК-ХОЛ – вид естр. театру, в програмі якого чергуються естр., цирк., балетні, муз. номери. Перші М.-х. виникли у Великобританії в сер. ХІХ ст. Розвиток М.-х. в ін. країнах йшов в основному тим самим шляхом: від барів, салонів, кафе-шантанів, кафе-концертів, театрів-кабаре. В різних країнах склалися свої інд. жанрові особливості: у Франції та Італії переважали вок., муз.-інстр. та телевіз. форми, в Німеччині – мовні та естр.-циркові, в США – естр.-водевільні, ексцентричні з «герлс» як одного з провідних компонентів мюзик-хольної вистави. В дореволюційній Росії М.-х. фактично не існувало. Початок пошуків в цій царині відноситься до 1927-1928 рр., коли були відкриті перші М.-х. в Москві та Ленінграді. Із часом М.-х. були відкриті в ін. містах (Київ, Ташкент, Тбілісі). Найвідоміші М.-х.: Фолібержер, Мулен Руж, Олімпія (Фр.); Умберто (Італія); Водевіль, Бурлеск (США); Фрідріхштадт-Паласт (Германія) та ін.

а. music hall, *music* – музика + *hall* – муз./конц. зал

р. мюзик-холл

ф. music-hall

н. Music Hall

Рахлин И. Всегда со мной : восп. рук. Санкт-Петербург. мюзик-холла. — СПб., 1993.; Уварова Е. Эстрадный театр : миниатюры, обозрения, мюзик-холлы (1917-1945). — М., 1983.; Хайченко Е. Викторианство в зеркале мюзик-холла. — М., 2009.

Н

НАВУШНИКИ – пристрій для контролю фонограм, слухання звукопередач і т.п., що прикладається до вух або надівається на них.

р. наушники

a. head/ear(-)phones

ф. écouteurs, casque d'écoute

н. Kopfhörer

📖 Клячко Л., Харунжин В., Смолин А. Система противозумных наушников с использованием функциональной музыки для защиты от производственного шума. — Челябинск, 1997.; Скляр В. Стерефонические наушники и их применение. — М., 2004.

НАГОРОДА – 1. Відзначення заслуг, достоїнств; винагорода. 2. Те, що дається для відзначення заслуг, достоїнств і т.ін.; приз, премія.

р. награда

a. reward, recompense, award, decoration, prize

ф. récompense, prix, décoration

н. Lohn, Belohnung, Auszeichnung

НАКЛАД – загальна кількість екз. видання, що друкується чи тиражується (книги, платівки); видання, тираж.

р. тираж

a. circulation, edition

ф. tirage

н. Auflage

НАРКОТИКИ – природні чи синтетичні речовини, здатні викликати наркоманію, тобто хворобливий потяг до вживання Н. Із Н. пов'язана доля багатьох естр. виконавців, рок-музикантів та їх прихильників. Від Н. померло чимало творч. особистостей (Д. Хендрикс, М. Монро, К. Кобейн, Д. Гарленд, Д. Моррісон, Е. Преслі, Д. Джопплін, Б. Джонс та ін.).

грец. *narkoticos* – те, що приводить до заціпеніння

a. drugs

ф. des drogues

н. Drogen

📖 Арямов А., Голиченко М. Антинаркотическая политика. — М., 2016.; Батлер У. Наркотики и ВИЧ/СПИД в России. — М., 2006.; Бенюмов В., Костенко О., Флоренсова К. Вред алкоголя, никотина и наркотиков. — К., 1989.; Бондырева С., Колесов Д. Наркотизм (природа и преодоление). — М.; Воронеж, 2006.; Ведищев Н., Гладышев Д. Незаконный оборот наркотических средств, психотропных веществ или их аналогов. — М., 2016.; Грузд Л., Рогов М., Грязнов А. Ценностные ориентации наркозависимой личности. — Набережные Челны, 2005.; Еременко В. Опыт антинаркотической деятельности в России и зарубежных государствах. — М., 2005.; Закирова В. Наркомания и наркополитика. — Уфа, 2006.; Звоницкий Э. Наркотики и наркоманы. — Х.; Белгород, 2005.; Іванченко Ю., Львовський М. Павутиння лиха. Терор і наркотики. — Сімферополь, 2007.; Койл Д. Секс, наркотики и экономика. — М., 2004.; Колесов Д. Эволюция психики и природа наркотизма. — М.; Воронеж, 2006.; Комиссаров Б. Подросток и наркотики. — Ростов н/Д, 2001.; Кун С., Шварцвальдер С., Уилсон У. Как убедить детей от наркотиков и алкоголя. — М., 2004.; Макаревич А. Занимательная наркология. — М., 2005.; Макеева А. Не допустит бед. — М., 2004.; Мельник В. Профилактика преступлений, связанных с незаконным оборотом наркотических средств в образовательных учреждениях. — Саратов, 2006.; Михалов Б. Профилактика наркомании и незаконного оборота наркотиков. — М., 2003.; Молодежь и наркотики / А. Бандурка, Ю. Гнусов и др. — Х., 2000.; Негативное потребление среди подростков : социальные и личностные факторы риска и защиты / Л. Борисова и др. — Новосибирск, 2005.; Овчарова Л., Хорошилова Л., Курбатова З. Причины и последствия вредных привычек. — Кемерово, 2006.; Потапова Р., Потапов В. Семантическое поле «наркотики». — М., 2004.; Рябуха В. Освіта проти наркотиків. — Чернігів, 2004.; Тарасова Н. Наркомания : опыт борьбы в США. — М., 2004.; Теоретические модели формирования, контроля и коррекции наркопотребления / Л. Цветкова и др. — СПб., 2006.; Тимошенко В. Екологічна спрямованість державного контролю за наркотиками. — К., 2012.; Тютюн, алкоголь, наркотики в молодіжному середовищі : вживання, залежність, ефективна профілактика / О. Яременко, О. Балакірева та ін. — К., 2005.; Углов Ф. Правда и ложь о разрешенных наркотиках. — М., 2004.; Фомин М. Провокация сбыта наркотиков. — М., 2017.; Харабет К. Социально-правовые и криминологические основы предупреждения наркотизма и наркопреступности среди военнослужащих. — СПб., 2013.; Шалагин А. Незаконный оборот наркотиков – угроза национальной безопасности. — М., 2015.; Щербак А. Наркотики в России и США. — М., 2016.

НАРОДНА ПІСНЯ – найпоширеніший вид нар. музики, продукт колективної усної творчості. Відображає характер кожного народу, звичаї, іст. події, відрізняється своєрідністю жанрового змісту, муз. язика, структури. За складом бувають одноголосні та багатоголосні. Як об'єкт дослідження та обробки зустрічається на конц. естраді.

р. народная песня

a. folk song

ф. chanson populaire

н. Volkslied

📖 Акимов Т. О поэтической природе народной лирической песни. — Саратов, 1966.; Акимов Т. Очерки истории русской народной песни. — Саратов, 1977.; Алексеев Е. Фольклор в контексте современной культуры. — М., 1988.; Ануфрие-

ва Н. Народная музыкальная традиция в контексте философии культуры. — Тула, 2011.; Артеменко Е. Русская народная лирическая песня, ее мелодика, поэтический строй, синтаксические явления. — Воронеж, 1976.; Бачинская Н., Попова Т. Русское народное музыкальное творчество. — М., 1974.; Бочко М. Голос пісні народної. — К., 1983.; Дей О., Дмитренко М. На крилах народної пісні. — К., 1986.; Дюшалиев К. Киргизская народная песня. — М., 1982.; Іваницький А. Українська народна музична творчість. — К., 1999.; Казак З. Народное музыкальное творчество : песни нар. быта, обрядов, досуга. — М., 2010.; Камаев А., Камаева Т. Народное музыкальное творчество. — М., 2005.; Кауфман Л. О популярных украинских народных песнях и их авторах. — М., 1973.; Ковтун В. Свет народного слова. — Мн., 1984.; Кошиць О. Про українську пісню й музику. — К., 1993.; Кулаковская Н., Кулаковский Л. За народной мудростью. — М., 1975.; Кулаковский Л. Как собирать и записывать народные песни. — М., 1962.; Кулаковский Л. О русском народном многоголосии. — М.; Л., 1951.; Лазутин С. Русские народные лирические песни, частушки и пословицы. — М., 1990.; Лисенко М. Про народну пісню і про народність в музиці. — К., 1955.; Малишев Ю. Солоспіви. Нариси та нотатки про українську вокальну музику. — К., 1968.; Маркова Л., Шамина Л. Режиссура народной песни. — М., 1984.; Музыкально-певческий фольклор : программы обучения, сценарии, опыт / сост. А. Каргин. — М., 2012.; Народное музыкальное творчество / отв. ред. О. Пашина. — СПб., 2005.; Народное музыкальное творчество / Е. Васильева, Н. Данченкова, Е. Дорохова. — СПб., 2009.; Нестьев И. Народная песня как основа музыкального искусства. — М., 1961.; Нигмедзянов М. Народные песни волжских татар. — М., 1982.; Николаева А., Рыбакова Е., Яснев А. Этноэстрада в современной культуре. — СПб., 2015.; Нудьга Г. Українська дума і пісня в світі : кн. 1. — Львів, 1997.; Нудьга Г. Українська дума і пісня в світі : кн. 2. — Львів, 1997.; Нудьга Г. Українська пісня в світі. — К., 1989.; Нудьга Г. Українська пісня серед народів світу. — К., 1960.; Орфеев С. М. Леонтович і українська народна пісня. — К., 1981.; Попова Т. Русская народная песня. — М., 1962.; Проблемы композиции народной песни / сост. Т. Старостина. — М., 1997.; Пушкина С. Народная песня звучит. — М., 1982.; Ревуцький Д. Шевченко і народна пісня. — Х., 1939.; Сараева Л. Расшифровка народной песни как метод ее познания. — Белгород, 2011.; Сидельников В. Русское народное творчество и эстрада. — М., 1950.; Смирнова Н. Русская народная песня на эстраде. — М., 1985.; Сокальский П. Русская народная музыка великорусская и малорусская в ее строении мелодическом и ритмическом и отличия ее от основ современной гармонической музыки. — М., 2016.; Тампере Х. Эстонская народная песня. — Л., 1983.; Томпакова О. Русская народная и советская массовая песня. — М., 1966.; Томсонс Т. О латышской народной песне. — Рига, 1983.; Христиансен Л. Ладовая интонациональность русской народной песни. — М., 1976.; Янчук Н. Народная песня и ее изучение. — СПб., 1914.

НАРОДНИЙ АРТИСТ... – почесне звання, що надавалося в кожній республіці колишнього Рад. Союзу митцю за заслуги в певній галузі. Було наступним після звання засл. арт. За Н.а. республіки йшло звання Н.а. СРСР, яке було започатковано 6 вересня 1936 р. Нині частково існує в Україні та ін. пострад. країнах.

р. народный артист... (СССР)

а. People's artist of the... (USSR)

н. Volkskünstler der (UdSSR), Volksschauspieler der (UdSSR)

НАСЛІДУВАННЯ – особлива форма поведінки, полягає у відтворенні дій, ідеалів, рис характеру, манери творчості ін. осіб. Практикується в аматор. середовищі, на конц. естраді, в творч. колективах.

р. подражание

а. imitation

ф. imitation, pastiche

н. Nachahmung, Nachäfferei

Гнатко Н. Проблема креативности и явление подражания. — М., 1994.; Дубова О. Мимесис и Пойэсис : антич. концепція «подражания» и зарождение европ. теории худож. творчества. — М., 2001.; Обухова Л., Шаповаленко И. Формы и функции подражания в детском возрасте. — М., 1994.; Чернышева М. Воображение, изображение, реальность. Проблема мимесиса в искусстве. — СПб., 2018.

НАСТАВНИЦТВО – форма професійної підготовки й цілеспрямованого виховання індивідуума наставником. Практикується на конц. естраді, в творч. колективах.

р. наставничество

а. tutorship; preceptorship

Батышев А. Педагогическая система наставничества в трудовом коллективе. — М., 1985.; Осипова Т. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до педагогічного наставництва. — Од., 2015.; Педагогика наставничества / М. Махмутов, Н. Таланчук и др. — М., 1981.; Рогачевская Л. Наставничество : история и современность. — М., 1982.

НАСТРІЙ – відносно тривалий психічний стан душевної орієнтованості, в основі якого лежить емоція, позитивна або негативна. Звідси високий динамізм у перебігу та зміні Н. окремих індивідів і соц. груп. Взаємозалежний стан митця й глядача.

р. настроение

а. mood, spirits, frame/attitude (of mind), sentiments

ф. humeur

н. Stimmung, Laune, Verfassung

Бондырева С., Колесов Д., Колесов Д. Настроение (психология и семантика). — М.; Воронеж, 2008.; Грив Б. Когда тебе грустно... Как поднять себе настроение. — М., 2004.; Енциклопедія гарного настрою / уклад. П. Шилько, С. Чорненький та ін. — К., 2010.; Куликов Л. Психология настроения. — СПб., 1997.; Парыгин Б. Общественное настроение. — М., 1966.; Рейнольдз С. Настроение – отличное! : Как стать счастливым за восемь минут. — СПб., 1997.; Твоє настроєння : сб. магич. формул и афоризмов / сост. В. Грузин. — К., 2006.; Шатаева О., Коршунова Н. Миграционные настроения школьной молодежи. — М., 2017.

НАСТРОЮВАЧ (ф-но) – людина, яка надає інструменту певної висоти звука, приводить у порядок розладнені (фальшиві) ноти. Як пр., працює напередодні концерту в філармоніях, конц. залах тощо.

р. настройщик
а. piano/fine tuner
ф. accordeur de piano, accordoir
н. Klavierstimmer, Reinstimmer

НАСТУПНІСТЬ, спадковість – передача, перехід певних властивостей, якостей, ознак, знань тощо, що повно або частково проявляється у наступників. Набуває великого значення в творч. професіях, оскільки часто на досвіді попередників базуються творч. здобутки наступників.

р. преемственность
а. succession, continuity
ф. succession

н. Nachfolge, Erblichkeit, Aufeinanderfolge

📖 Антонов А. Преемственность и возникновение нового знания в науке. — М., 1985.; Бондырева С., Колесов Д. Традиции : стабильность и преемственность в жизни общества. — М. ; Воронеж, 2004.; Борисенко І. Наступність навчання в навчально-виховному комплексі «лицей-вуз». — Слов'янськ, 2005.; Время и преемственность в развитии культуры / редкол. Т. Фокина и др. — Саратов, 1991.; Гнездилова К. Вчитель – школа – вищий навчальний заклад : проблема наступності навчання. — Черкаси, 2005.; Деликатный К. Преемственность в системе «школа – вуз». — К., 1986.; Дьяченко Н. Отрицание и преемственность в развитии культуры. — Х., 1992.; Дьяченко Н. Преемственность в развитии культуры и культурный прогресс. — Х., 1984.; Заярная И. Барокко и русская поэзия XX столетия : типология и преемственность художественных форм. — К., 2004.; Исмаилов Ф. Преемственность в историческом процессе. — Таш., 1989.; Кожевников В. Наступність профільної школи і вищого навчального закладу. — К., 2007.; Колодина А. Преемственность культуры в обществе риска. — М., 2016.; Ладыгина А., Гринин В. О преемственности в искусстве. — М., 1982.; Малкондуев А. Преемственность поколений. — Нальчик, 1983.; Мендыгалиева А. Теория и практика осуществления преемственности образования в начальной и основной школе. — Оренбург, 2015.; Мукашев З. Преемственность как момент развития. — Алма-Ата, 1980.; Наступність роботи дошкільного навчального закладу і початкової школи / авт.-упоряд. Т. Бабюк. — Кам'янець-Подільський, 2015.; Шевырнова Л. Преемственность поколений в поступательном развитии общества. — Красноярск, 1983.; Яранцева Н. Преемственность и взаимодействие культур в художественной жизни общества. — К., 1990.

НАТОВП, юрма, галайстра, стовпище, ватага – 1. Велике безладне, неорганізоване скупчення людей. Інколи стає некерованою масою на стадіонах, рок-концертах тощо. 2. Звичайні люди, маса на відміну від героїв, обдарованих, видатних осіб.

р. толпа
а. croud, throng, multitude, crowd, boodle, huddle, mob
ф. foule, attroupement, multitude

н. Menge, Menschenhaufen, Gedränge

📖 Бандурка А. Власть толпы. — Х., 2017.; Гладышев С. Как выжить в толпе и остаться самим собой. — Ростов н/Д, 2004.; Злоказов К. Психология толпы и массовых беспорядков. — Екатеринбург, 2015.; Кантицкий О., Лафуткин А. Психология толпы и массовых беспорядков. — Рязань, 2013.; Касперович Ю. Массовые явления и поведение толпы в экстремальных условиях. — М., 2012.; Маккей Ч. Наиболее распространенные заблуждения и безумства толпы. — М., 2003.; Меняйлов А. Теория стаи. — М., 2003.; Назаретян А. Агрессивная толпа, массовая паника, слухи. — СПб., 2003.; Назаретян А. Психология стихийного массового поведения : толпа, слухи, полит. и реклам. кампании. — М., 2005.; Почебут Л. Социальная психология толпы. — СПб., 2004.; Психологические критерии, оказывающие влияние на действия людей (толпы) при возникновении массовых беспорядков / авт.-сост. С. Борисова. — Орел, 2008.

НАТУРА, вдача, характер – сукупність психічних особливостей, з яких складається особистість людини, що проявляються в її діях, поведінці, у т.ч. і на конц. сцені.

а. nature, temperament, disposition

ф. nature

н. Natur

НАТХНЕННЯ, піднесення, запал, наснага – найвище піднесення духовних та фізичних сил арт., виконавця тощо в процесі створення ним творів мистецтва. В акті Н. актуалізуються талант та майстерність, життєвий досвід та знання. Має велике значення в мистецтві джаз. імпровізації, актор. гри, у виступі на сцені. В період Н. праця, творчість та ін. бувають найпродуктивнішими. Н. є таким психічним станом, коли одночасно приведені в дію всі сфери психіки – роздум, розсуд, почуття, інтуїція тощо. Виникненню Н. значною мірою сприяє талант митця.

р. вдохновение

а. inspiration

ф. inspiration, enthousiasme, feu sacré, verve

н. Eingebung, Inspiration, Begeisterung

📖 Абракитов В. Концепция управляемого вдохновения. — Х., 2008.; Альтман Я. Психофизиологический анализ поэтического вдохновения. — М., 1994.; Дайер У. Вдохновение. — М., 2009.; Палеш Э. Семь архангелов. Ритмы вдохновения в истории культуры и природы. — К., 2017.; Сейла Д. Слова вдохновения для женщин. — Черкассы, 2017.

НАХИЛ – 1. Природні здібності, хист, схильність, задаток до чого-небудь, у т.ч. і в творч. площині. 2. Власності характеру.

р. склонность

а. inclination, disposition, bent, turn

ф. disposition, penchant

н. Veranlagung, Neigung

НАЦІОНАЛЬНА МЕДАЛЬ США В ГАЛУЗІ МИСТЕЦТВ – нагорода, що з 1984 р. вручається за видатні заслуги в галузі мистецтв. Серед нагороджених – Е. Фіцджеральд, Д. Гіллеспі, Р. Чарльз, П. Сигер, Г. Белафонте, Ф. Доміно, А. Франклін, Б. Стрейзанд, Б. Ділан та баг. ін.

a. National Medal of Arts

р. Национальная медаль в области искусств

НЕВДОВОЛЕННЯ – психічний стан людини, позначений негативним настроєм і самопочуттям, може переростати у гнів, роздратування. Може виступати як позитивний фактор, так і негативний у творч. роботі на естраді.

р. неудовлетворение

a. discontent, displeasure, resentment, dissatisfaction, displeasure, resentment, huff, offence, pique, umbrage

ф. inassouvissement

н. Unzufriedenheit, Mißvergnügen

НЕЗАЛЕЖНА КОМПАНІЯ – звукозаписуюча фірма, продукція якої не може привласнюватися та розповсюджуватися великими компаніями, що домінують у галузі. Записи таких фірм часто носять експериментальний характер. Див. також *Індепенденттеатрок*, *Інді-сцена*, *Інді-чарти*.

р. независимая компания

a. indie

НЕКРОЛОГ – стаття з приводу чиєїсь смерті, в якій подаються відомості про життя й діяльність померлого. Якщо це видатний митець, то відомості можуть бути розгорнутими та підписаними людьми творч. професій. Інколи бувають і протилежні речі. Так, в 1980 р., коли помер В. Висоцький, ні преса, ні радіо не зробили повідомлення, оскільки в Москві йшла Олімпіада й смерть Висоцького була «невигідна» владі. Було лише невеличке повідомлення у вечірній моск. газеті. Натомість Ю. Візбор був взагалі позбавлений Н. За строфу «Зато мы делаем ракеты И перекрыли Енисей, А также в области балета Мы впереди планеты всей» був ігнорований владою: жодна газета не сповістила про його смерть.

грец. *nekros* – мертвий + *logos* – слово

a. obituary (notice)

ф. nécrologie, nécrologe

н. Nekrolog, Nachruf

📖 Антология юридического некролога / сост. В. Баранов, П. Баранов, В. Каныгин. — Н. Новгород, 2005.; Корсаков С. Библиографический указатель некрологов философов, социологов, политологов. — М., 2014.

НЕО БОП – новий боп (див. *Боп*).

a. neobop

НЕОЛОГІЗМ – нове слово або вислів, що з'являється у мові для позначення нових предметів або понять, зокрема, в естр.-джаз. термінології (хіт, бекграунд, кліп, панк-рок, регі, семплінг тощо).

р. неологизм

a. modernism, neologism, neology

ф. néologisme

н. Neologismus

📖 Английские неологизмы / Ю. Жлуктенко, В. Березинский и др. — К., 1983.; Вокальчук Г. Авторський неологізм в українській поезії ХХ століття. — Рівне, 2004.; Грин Д. Словарь новых слов. — М., 1996.; Заботкина В., Степанов Г. Неологизмы в современном английском языке. — Калининград, 1982.; Косович О. Теорія неологізації сучасної французької мови. — Тернопіль, 2014.; Лейчик В. Люди и слова. — М., 1982.; Намитокова Р. Авторские неологизмы : словообразовательный аспект. — Ростов н/Д, 1986.; Неологизмы в лексике, грамматике и фонетике / отв. ред. Л. Олдырева. — Рига, 1985.; Нові слова та значення : слов. / уклали Л. Туровська, Л. Василькова. — К., 2008.; Нові слова та фразеологізми в українських масмедіа : слов. / уклад. Л. Шевченко, Д. Сизонов та ін. — К., 2017.; Новые слова и значения : слов.-справ. по материалам прессы и лит. 70-х годов / Е. Левашов, Т. Поповцева и др. — М., 1984.; Новые слова и значения : слов.-справ. по материалам прессы и лит. 80-х гг. / Т. Буцева и др. — СПб., 1997.; Перцова Н. Словарь неологизмов Велимира Хлебникова. — М.; Vien, 1995.; Трофимова З. Словарь новых слов и значений в английском языке. — М., 1993.; Хлгатян Ф. Словарь-справочник : новые слова и значения. — Ереван, 1982.; Швачко С. Сяйво забутих слів. — Суми, 2012.; Эйто Д. Словарь новых слов английского языка. — М., 1990.

НЕОРОМАНТИЗМ, нова романтика – різновид «нової хвилі». Виникнув на поч. 1980-х рр. як реакція на нігілізм, соц. активність і звукову анархію панк-року. Акцент був зроблений на незрівняні туалети та зачіски, на «вишукані» музику та тексти. Основними атрибутами були ефектні та карнавально-строкаті убрання й танці. Важливим елементом формування власної мови стали для «романтиків» дорогі постановочні відеокліпи. Пізніше первісна розмаїтість стилістичних компонентів поступилася місцем монотонній комп'ютерній поп-музиці (техно-поп, техно-флеш) суто функціонального призначення. У СРСР неоромантика була сприйнята чисто механічно.

a. neoromanticism

ф. néoromantisme

н. Neoromantik

📖 Жук М. История зарубежной литературы конца XIX-начала XX века. — М., 2011.; Кармалова Е. Неоромантизм в культурі срібного століття. — Омск, 2005.; Птушко Л. Музыка второй половины XX – начала XXI века. — Н. Новгород, 2017.; Романтизм : истоки, метафизика, эволюция / Ю. Мирошников и др. — Екатеринбург, 2006.; Щенникова Л. Русский поэтический неоромантизм 1880-1890-х годов : эстетика, мифология, феноменология. — СПб., 2010.

НЕСМАК – відсутність або недостача доброго смаку, в т.ч. і в муз. пристрастях.

р. безвкусица

a. tastelessness, bad taste, lack of taste

ф. mauvais goût

н. Geschmacklosigkeit

НЕШВІЛЛ – місто на Півд. Сході США, столиця кантрі-музики. В цьому місті традиційно проводяться фестивалі кантрі-музики, існує музей. В місті є завод, який виготовляє гітари легендарної фірми Gibson.

р. Нэшвилл

a. Nashville

НИВА – *сфера, галузь, царина людської діяльності.

р. сфера, область, круг, окружение, среда

a. realm, domain, province, territory, area, sphere, department, occupation, profession, calling, line, sphere, field

ф. domaine, branche, sphère, région, milieu, entourage, ambiance, environnement

н. Sphäre, Gebiet, Bereich, Kreis, Wirkungskreis, Wissenskreis, Umgebung, Umwelt, Milieu

«**НИКА**» (рос.) – щорічна нац. премія рос. кіно. Має вигляд статуетки. Започаткована в 1987 р. Серед лауреатів – М. Тарівердієв, Е. Артем'єв, М. Ладиніна, О. Рибніков, А. Фрейдліх, С. Шнуров та ін.

НИГІЛІЗМ – заперечення усталених суспільством норм, принципів, законів, невизнання. В рок-культурі панк-рух користувався принципами Н.

лат. *nihil* – ніщо, нічого

р. нигилизм

a. nihilism

ф. nihilisme

н. Nihilismus

📖 Бабошин В. Нигилизм в социально-философском дискурсе современности. — Ставрополь, 2010.; Бабошин В. Феноменология социального нигилизма. — Ставрополь, 2009.; Волошенко А. Правовой нигилизм : общетеор. характеристика. — Х., 2005.; Емельянова Н. Феномен европейского нигилизма : традиции и новации. — Донецьк, 2002.; Косыхин В. Нигилизм и диалектика. — Саратов, 2009.; Косыхин В. Онтология и нигилизм. — Саратов, 2008.; Краус В. Нигилизм и идеалы. — М., 1994.; Панкратова М. Влияние правового нигилизма на становление и развитие демократического государства в Российской Федерации. — Ногинск, 2011.; Певцова Е. Теоретико-правовые основы преодоления правового нигилизма и формирования правовой культуры детей и молодежи. — М., 2012.; Римаренко Ю. Национальный нигилизм и его компоненты. — К., 1991.; Сапронов П. Путь в ничто : очерки русского нигилизма. — СПб., 2010.; Чайкин Э. Синдром русского треугольника. Антология правового нигилизма в России. — М., 2010.

НИМБ – *атмосфера слави, пошани, успіхів і т.ін., що оточує кого-небудь.

лат. *nimbus* – хмара, туман, ореол

р. нимб

a. nimbus, halo

ф. nimbe

н. Nimbus

НОВА ХВИЛЯ – 1. Термін прийшов із франц. кінематографа. Худож. рух, який докорінно змінив нац. кінематограф Франції на рубежі 1950-1960-х рр. 2. В рок-музиці під назвою Н.х. (з'явилася в 1977) звичайно розуміють сукупність стилів, що з'явилися на межі 1970-1980-х рр. Основа Н.х. – панк-рок, навколо якого сформувався конгломерат різних стилів і напрямів, як нових (пост-панк, готичний рок, хардкор, техно, хіп-хоп), так і відроджених (неопсиходелія, неорокабілі, психоделіка, рокабілі) естетичних програм і установок (пов'язаних із культивуванням таких форм етнічної музики, як регі чи ска). Для Н.х. характерні танц. спрямованість, підвищена увага до відеоряду, витончений електронний саунд, лаконічність композиції. Великого значення набувають позамуз. чинники, у т.ч. імідж артистів, їхній одяг і грим, сцен. оформлення шоу, нові телевіз. жанри подачі музики.

р. новая волна

a. new wave

ф. nouvelle vague, une nouvelle onde

н. neue Welle

«**НОВАЯ ВОЛНА**» – щорічний міжнар. конкурс молодих виконавців попул. музики. З 2002 по 2014 рр. проводився в лат. курорті Юрмалі, який набув популярності за рад. часів як місце проведення Всесоюз. конкурсу молодих виконавців. Ідея конкурсу належить композиторам І. Крутому та Р. Паулсу. З 2015 конкурс змінює прописку (Сочі).

р. Новая волна

a. New Wave

н. Die neue Welle

НОВИЙ ОРЛЕАН, Нью-Орлеан – амер. портове місто, культурний центр Півдня США, географічна батьківщина джазу. Див. також *Новоорлеанський стиль*.

р. Новый Орлеан

a. New Orleans

НОВОДЕВИЧЬЕ КЛАДБИЩЕ (рос.) – цвинтар у Москві, виник в XVI ст. на території Новодівочого монастиря. На цьому цвинтарі поховано чимало видатних діячів культури й мистецтва (композитори: М. Богослов-

ський, М. Блантер, І. Дунаєвський, Ан. Новиков, А. Островський, М. Фрадкін, Я. Френкель; співаки: О. Вертинський, М. Бернес, Л. Гурченко, Л. Зікіна, Л. Орлова, Л. Русланова, Л. Утьосов, К. Шульженко, А. Баянова).

📖 Волков А. Тайный код столичных кладбищ. — М., 2016.; Глушкова В. Православные святыни Москвы. — М., 2007.; Дельнов А. Новодевичий некрополь и монастырь. — М., 2013.; Кипнис С. Новодевичий мемориал : некрополь монастыря и кладбища. — М., 1998.; Лапа В., Фикс Д. Некрополь Новодевичий. — М. ; СПб., 2016.; Никульский А. Московские некрополи : Ваганьковское кладбище. Некрополь Новодевичьего монастыря. Новодевичье кладбище. — М., 2010.; Рябинин Ю. История московских кладбищ. — М., 2015.; Рябинин Ю. Мистика московских кладбищ. — М., 2011.; Саладин А. Очерки истории московских кладбищ. — М., 1997.

НОВООРЛЕАНСЬКИЙ СТИЛЬ – основоположний стиль класич. періоду історії джазу. Сформувався в кінці XIX ст. на основі афр. фольклору (спіричуел, блюз). Н. Орлеан вважається географічною батьківщиною джазу (пізніший чиказький стиль вважається вторинним). В цьому місті виникли марширувальні оркестри, перші негр. джаз. ансамблі. Н.с. пов'язується передусім із виникненням розвинених інструментально-ансамблевих форм негр. музикування, які прийшли на зміну вок. фольклор. жанрам із примітивним інстр. супроводом. Для Н.с. характерна колектив. імпровізація. До кінця 1920-х втратив свого значення і був витиснутий комерц. різновидами розважальної музики. Серед виконавців – К. Олівер, Л. Армстронг (тр.), К. Орі (тр-н), С. Беше (кл.), Д. Мортон (ф-но).

р. новоорлеанский стиль

а. New Orleans style

НОЙЗ – стиль поп-музики, заснований на викривленні; дисонанс. Назва з'явилась в США в 1980 рр. щодо подальших стилів грандж та індустріальної музики.

а. *noise* – шум

НОКТЮРН – муз. твір наспівного, лірич., мрійливого характеру, який бере свій початок від початку XIX ст., а також позначення, що застосовується до різних за виконав. складами, формою та характером муз. творів. Назва деяких інстр. творів естр. спрямування.

ф. *nocturne* – букв. нічний

а. nocturne

н. Nocturne, Nachtstück

НОМЕР (естр.) – окремий закінчений виступ одного або декількох артистів, ансам., оркестру, будь-якого колективу, де є своя логіка та драматургія. Має певну тривалість, в ньому повинні бути сконцентровані виразні засоби, якими користується співак, артист.

лат. *numerus* – число

р. (эстрадный) номер

а. item, item on the programme, number, turn, music-hall turn

ф. tour de chant

н. Nummer

📖 Богданов И. Постановка эстрадного номера. — СПб., 2013.; Германова М. Эстрадный номер. — М., 1986.

НОМЕРОК – бляха, жетон із номерним знаком, цифрою, що видаються в театр. та конц.-мистецьких закладах у роздягальнях.

а. tag, plate, tally, label

ф. jeton

н. Marke, Garderobe(n)nummer

НОМІНАЦІЯ – висування кандидатури, кандидата (номінанта) в різного роду змаганнях, показах, фестивалях, конкурсах тощо.

лат. *nominatio* – називання, найменування

р. номинация

а., ф. nomination

н. Nomination

НОНЕТ – ансам. із дев'яти виконавців, а також муз. твір для цього ансам.

іт. nonetto, від лат. *nonus* – дев'ятий

ф. nonet

н. Nonett

НОРОВ – 1. Сукупність душевних якостей людини, що проявляються в її діях, поведінці; вдача, натура, темперамент, характер. 2. *Примхи, капризи, непокірливість, упертість.

а. obstinacy, stubbornness, perseverance, steadfastness

ф. caractère, rébarbatif

н. Mucke, Laune, Schrulle

НОСІЇ МУЗИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ. До поч. 1970-х рр. індустрія звукозапису була орієнтована майже винятково на вінілові платівки. На бобінах виходила мізерна частина продукції. Першим «альтернативним» носієм стали компакт-касети. Будучи набагато надійніше і легше, ніж диски, вони страждали двома недоліками: низькою якістю відтворення запису і неможливістю негайно знайти потрібний твір. З роками ці недоліки усувалися (касети з поліпшеними характеристиками, устрій «пошуку» у магнітофонах), і до сер. 1980-х рр. кількість касет із записами наздогнала за тиражами кількість платівок. Однак час їх був полічений: з'явилися но-

сії цифрового звукозапису, що набагато перевищували за якістю традиційний. У 1985 р. у продаж надійшли компакт-диски, які також з часом відійшли у минуле.

р. носители музыкальной информации

a. carriers of the musical information

ф. porteurs de l'information musicale

н. Träger der musikalischen Information

НОСТАЛЬГІЯ – болісна туга за своєю батьківщиною; туга за минулим, втраченим. Н. як тема існує в творчості митців.

грец. *nostos* – повернення додому, *algos* – страждання, біль

р. ностальгия

a. nostalgia

ф. nostalgie

НОУ ВЕЙВ (жодної хвили) – муз. напрям кінця 1970-х. Народився в Нью-Йорку як продукт авангард. мистецтва та радикальної муз. культури, згодом поширився в англосовітних країнах, передусім в середовищі панк-року. Н.у. грали г.ч. музиканти-аматори, їх «музика» являла собою атональні співзвуччя з шумами.

a. no wave

НЬЮ ЕЙДЖ – стиль сучасн. музики, квазіінтелектуальна комерц. музика 1980-х рр. Характеризується звучанням «живих» інструментів або природних звуків, видобутих за допомогою комп'ютерних технологій. Для Н.е. звичайна відсутність традиц. мелодики, що стало причиною назви її «пустим коктейлем», вона спрямована скоріше на медитацію або релаксацію, ніж на слухання чи танці.

a. *new age music* – музика нового сторіччя

р. нью-эйдж

НЬЮ-ЙОРК – фінансовий, промисловий, політ. і культурно-муз. центр США. В місті знаходиться велика кількість мистецьких закладів, студій грамзапису, театрів, джаз. клубів, найкрупніша фабрика муз. інструментів «Стенвей» тощо. З містом пов'язана діяльність багатьох виконавців та груп (Б. Ділан, Т. Пакстон, «Blondie», «New York Dolls», «Television» та ін.).

a. New York

📖 Иконников А. Нью-Йорк. — Л., 1980.; Коробко А. Путеводитель по Нью-Йорку. — М., 1994.; Нью-Йорк : путеводитель / отв. ред. Г. Лихачева, В. Петров. — Париж, 1996.; Хеммел Ф. Нью-Йорк '94 : исчерпывающий путеводитель. — М., 1994.; Чернецкий Ю. Все о Нью-Йорке. — Х., 2013.

O

ОБДАРОВАНІСТЬ – поняття загальної психології; високий рівень задатків, схильностей. О. є результатом і свідченням високого рівня інтелектуального розвитку індивіда, сплавом природженого та набутого. Набуває неабиякого значення для людей творч. професій.

р. одаренность

a. endowment, cleverness, gift, genius

ф. capacité, talent

н. Begabtheit, Befähigung, Talent

📖 Богоявленская Д., Богоявленская М. Одаренность : природа и диагностика. — М., 2013.; Богоявленская Д., Богоявленская М. Психология одаренности : понятие, виды, проблемы. — М., 2005.; Волощук В., Волощук І. Методичні основи діагностики інтелектуальної обдарованості. — К., 2009.; Галацкова І., Гаврилова Ю. Психолого-педагогическое обеспечение развития одаренности обучающихся в условиях дополнительного образования. — Ульяновск, 2017.; Глухова В. Социально-психологические факторы развития одаренности. — Челябинск, 2013.; Глухова В., Грязева-Добшинская В. Социальная психология развития творческих способностей и одаренности. — Челябинск, 2013.; Еремкин А. Модель одаренности. — Елец, 2005.; Еремкин А. Школа одаренности. — М., 2003.; Завгородня О. Психологія художньо обдарованої особистості : гендерний аспект. — К., 2007.; Здібності, творчість, обдарованість : теорія, методика, результати досліджень / В. Моляко, О. Музика та ін. — Житомир, 2007.; Ивлева М. Научный этап развития психологической концепции одаренности. — М., 2012.; Комаров Р. Введение в психологию одаренности. — М., 2015.; Комаровська О. Художньо обдарована дитина. — К., 2002.; Лосева С. Психология музыкальной одаренности. — М., 2017.; Матюшкин А. Загадки одаренности. — М., 1993.; Мигаль В. Биопсихосоциальная модель одаренности. — М., 2013.; Никитин А. Природа художественной одаренности. — Хабаровск, 2014.; Никитин А. Художественная одаренность. — М., 2010.; Одаренность и возраст. Развитие творческого потенциала одаренных детей / Е. Белова, Е. Щепланова и др. — М.; Воронеж, 2004.; Одаренность и образование / А. Гудзовская, Е. Песина и др. — Самара, 2016.; Парц О. Педагогика детской одаренности. — Омск, 2014.; Подругина И., Ильичева И. Проектно-исследовательская деятельность : развитие одаренности. — М., 2017.; Пручкина Н. Развитие интеллектуальных способностей, одаренности детей дошкольного возраста. — Магнитогорск, 2012.; Психодиагностический комплекс для выявления детской одаренности на разных возрастных этапах / сост. О. Андреева и др. — Рязань, 2012.; Психология одаренности : от теории к практике / А. Адашкина, М. Битянова и др. — М., 2000.; Психология одаренности : художественная одаренность / А. Мелик-Пашаев и др. — М., 2005.; Ридецкая О. Психология одаренности. — М., 2011.; Синенко В., Плотников С., Сампайу А. Раннее выявление одаренности у детей. — Новосибирск, 2012.; Таллибулина М. Музыкальная одаренность : модель структуры, методы выявления и развития. — Пермь, 2011.; Хрусталева Т. Психология педагоги-

ческой одаренности. — Пермь, 2003.; Чудновский В., Юркевич В. Одаренность : дар или испытание. — М., 1990.; Шумакова Н. Психология одаренности : обучение младших школьников. — М., 2005.

ОБЕРТОН, призвук – синусоїдальна складова періодичного коливання складної форми з частотою більш високою, ніж основний тон, надає йому особливого відтінку, тембру. Звучать слабкіше за основий тон, зливаються з ним і майже на слух не розпізнаються. Наявність та сила кожного з них зумовлює забарвлення (тембр) звука.

н. Oberton

а. overtone, harmonic

ф. (son)harmonique, son concomitant, son partiel, son résultant

н. Aliquotton, Overton, Teilton

ОБ'ЄКТИВНІСТЬ – неупередженість пізнання, відповідність його об'єктивній дійсності. Набуває великого значення для оцінки діяльності митців, для роботи журі в різних конкурсах, фестивалях тощо.

р. объективность

а. objective character, objectivity

ф. objectivite

н. Objektivität, Sachlichkeit

📖 Мартынов В. Реальность объективности и объективность реальности в гуманитарных исследованиях. — Омск, 2017.; Объективность социального познания и перестройки общественного сознания / редкол. Н. Коноплев и др. — Иркутск, 1989.

ОБЛАДНАННЯ, устаткування – сукупність механізмів, приладів, пристроїв тощо, необхідних для чогонебудь, у т.ч. й на конц. естраді, в студіях звукозапису.

р. оборудование

а. equipment, outfit

ф. équipement

н. Einrichtung

ОБРАЗ – 1. Специфічна для літератури й мистецтва конкретночуттєва форма відображення дійсності. 2. Тип, узагальнений характер, створений письменником, митцем; персонаж, герой.

а. image; character, personage

ф. image, forme; personnage

н. Bild, Gestalt; Person

ОБРАЗНЕ МИСЛЕННЯ – конкретне мислення, що реалізується у вигляді аналізу й поєднання образів. О.м. є передумовою художньо-літ. та ін. творчості. Воно розвивається, відточується у людей певних видів професійної діяльності (поетів, артистів тощо).

р. образное мышление

а. figurative thinking

ф. mentalité figurative

н. bildliche Denken

ОБУРЕННЯ – психічний стан сильного вияву невдоволеності, гніву, огиди з боку людини чи групи людей щодо тих явищ, подій, що мають місце в її оточенні. Можливо в стосунках виконавців та глядачів.

р. негодование, возмущение

а. indignation, resentment

ф. indignation

н. Entrüstung, Empörung

«**ОВАЦІЯ**» (рос.) – нац. рос. муз. премія в галузі видовищ та попул. музики, яка з 1992 присуджується щорічно кращим виконавцям СНД у різних номінаціях. Являє собою статуетку, яка зображає кисті рук, що аплодують.

ОВАЦІЯ – 1. Високий рівень емоційного сприйняття соц. групою побаченого чи почутого. Належить до невербального оцінювання індивідом дій і вчинків ін. людей. 2. Захоплені, палкі знаки схвалення, бурхливі оплески, аплодисменти.

лат. *ovo* – радію, *ovatio* – малий тріумф, урочистий в'їзд полководця-переможця в Рим верхи або пішки – не на колісниці, на відміну від тріумфатора

р. орация

а. ovation, glad hand

ф. ovation

н. Ovation

ОГЛЯД – вид вистави, складеної з виступів артистів різноманітних жанрів, пов'язаних між собою загальною темою. З'явилися в 1830 рр. у Франції, носили злободенний характер. З кінця XIX ст. перетворюються в розважальне, зовнішньо ефективне видовище. Див. *Ревю*, *Мюзик-хол*.

р. обозрение

а., ф. revue

н. Revue

ОДИН В ОДИН! (рос.) – телевізійне шоу перевтілень, рос. версія міжнар. формату. Учасники програми приміряють на себе образи відомих виконавців минулого та сьогодення, вживу виконують на сцені їх пісні, нама-

гаючись зробити це максимально схоже на оригінал. Перший сезон був показаний в 2013 р. З 2014 р. програма набула назви «Точь-в-точь».

ОКЛАД – 1. Розмір регулярної грошової винагороди за виконану роботу, встановлений у відповідності до посади, кваліфікації. 2. Заробітна плата, що видається за виконану роботу; зарплатня.

a. (rate of) salary/pay/wages, salary scale

ф. salaire

н. Gehalt

ОКРИЛЕНІСТЬ – психічний стан людини, при якому вона перебуває під домінуючим впливом позитивних емоцій. Часто буває у людей творч. професій (артистів, співаків, музикантів) після вдалого виступу на конц. естраді.

р. окрыленность

н. Begeisterung

ОКТЕТ – анс. із восьми виконавців, а також муз. твір для цього анс.

грец. oktō, лат. okto – вісім

a. octet

ф. octette, octuor

н. Oktett

«ОЛИМПІЙСКИЙ» (рос.) – моск. конц. зал, розташований в одноіменному спорткомплексі. Являє собою гігант. овал критого стадіону місткістю 35 тис., в якому проходять різноманітні конц. та художньо-творчі заходи (перший в 1982).

ОЛІМП – 1. Гора, на якій, за віруваннями стародавніх греків, жили боги; зібрання, сонм богів. 2. *Вершина чого-небудь; верхівка визначних діячів літератури, мистецтва і т.ін.

грец. Olympos

р. Олимп, олимп

a. Olympus

ф. Olymp

н. Olymp

ОЛІМПІАДА – 1. У стародавній Греції – чотирирічний проміжок між святкуванням олімпійських ігор, за яким велося літочислення. 2. Змагання у галузі аматор. мистецтва, нар. творчості; конкурс.

грец. Olympias, Olympiados

р. олимпиада

a. olympiad

ф. olympiade

«ОЛІМПІЯ» – один із самих попул. у Парижі мюзик-холів, розташований на бульварі Капуцинок. Конц. зал був відкритий в 1893, розташовується на 5 тис. кв. м, уміщає понад 2 тис. глядачів. Друге народження пов'язане з ім'ям імпресаріо Б. Кокатрикса, що управляв «О.» з 1954 до 1979. Сцена О. залишається однією з престижніших не тільки у франц. столиці, але й у світі.

р. Олимпия

ф. Olympia

ОЛ СТАРС – в джазі анс., який складається з відомих виконавців. Ступінь їх популярності визначається шляхом опиту критиків та любителів джазу. Такі колективи створюються на фестивалях, програмах ТБ, для запису на грамплатівку тощо.

a. all stars – букв. усі зірки

ОМА – організація музичних ансамблів. Орг., які існували за часів рад. влади, були контролюючими органами, регулювали роботу ВІА та різних ансамблів у кафе, ресторанах, на весіллях та ін. заходах.

ОН БІТ – джаз. біт, який наближається до суворої метричної пульсації.

р. он бит

a. on beat

ОПЕРА – 1. Муз.-театр. твір, побудований на синтезі слова, сцен. дії, хореографії та музики, призначений г.ч. для виконання в театрі. Виникнув в Італії на межі XVI-XVII ст. Існують різні види – серія, буф, комік, лірич., рок. 2. Театр. вистава, що відтворює такий твір на сцені. 3. Театр, де виконують такі твори.

іт. *opera* – букв. твір, справа

р. «лошадина» (жартівлива назва музики до ам. вестернів), «мильная» (спочатку жартівливе позначення рекламних передач по радіо і ТБ, згодом назва перейшла до мелодраматичних серіалів)

a. opera, comic o., opera-comique (комічна), ballad o. (баладна), rock opera (рок-опера), horse opera («кінська»), soap opera («мильна»); opera-house

ф. opéra, dénomination ironique de la musique dans les films de Western américains («кінська»), dénomination ironique des émissions musicales publicitaires («мильна»)

н. Oper, scherzhafte Bezeichnung für die Musik zu amerikanischen Wildwestfilmen («кінська»), scherzhafte Bezeichnung für Reklamesendungen in Rundfunk und Fernsehen («мильна»); Operhaus

📖 100 опер : История создания. Сюжет. Музыка / Г. Абрамовский, М. Арановский и др. — Л., 1987.; Асафьев Б. Об опере. — Л., 1985.; Бернандт Г. Словарь опер, впервые поставленных или изданных в дореволюционной России и в СССР (1736-1959). — М., 1962.; Гобби Т., Кук И. Мир итальянской оперы. — М., 1989.; Гозенпуд А. Краткий оперный словарь. — К., 1986.; Гозенпуд А. Оперный словарь. — СПб., 2013.; Горович Б. Оперный театр. — Л., 1984.; Крунтяева Т., Розанов А. 25

оперных шедевров. — Л., 1980.; Маркези Г. Опера : от истоков до наших дней. — М., 1990.; Опера. 123 либретто / авт.-сост. Е. Смирнова. — СПб., 2008.; Покровский Б. Беседы об опере. — М., 1981.; Покровский Б. Путешествие в страну ОПЕРА. — М., 1997.; Полякова Л. Чешская и словацкая опера XX века. — М., 1983.; Тарасов Л. Волшебство оперы. — К., 1989.; Черная Е. Беседы об опере. — М., 1981.; Эррэ Т. Национальная опера в автономных республиках Поволжья и приуралья. — Чебоксары, 1988.

ОПЕРА-БУФ(а) – оперний жанр, італ. різновид коміч. опери, що склався в 1730 рр. Див. *Комічна опера*.

іт. *opera buffa* – коміч. опера

ОПЕРА-КОМІК – оперний жанр, франц. різновид коміч. опери, склався в сер. XVIII ст.

ф. *opéra comique* – коміч. опера

р. комическая опера

а. comic opera

н. komische Oper

ОПЕРЕТА – 1. З XVII ст. до XIX ст. невеличка опера. Смысл терміна із часом змінювався, застосовуючись до побутової комедії, зінгшпілю, коміч. опери. 2. В сучасн. розумінні – муз.-сцен. жанр, вистава переважно комедійного характеру, в якій вок. та інстр. муз. номери, а також танці чергуються з діалогами. Склалася в Парижі в сер. XIX ст. Успіх франц. О. на світовій арені став поштовхом до виникнення нац. опереткових шк. у Відні (1860-ті) та Лондоні (1870-ті). В сучасних амер. оперетах проглядається вплив джазу та негр. фольклору. Початок рад. О. був покладений в сер. 1920-х композиторами І. Дунаєвським і М. Стрельниковим. Серед майстрів – Ф. Зуппе, Ж. Оффенбах, Ш. Лекоқ, Й. Штраус-син, Ф. Легар, Р. Планкет, І. Кальман, М. Стрельников, Б. Александров, Д. Шостакович, Т. Хренников, Ю. Мілютин, І. Дунаєвський та баг. ін. 3. Родова назва муз.-вок. комедійних драм. творів. 4. Театр. вистава, що відтворює такий твір на сцені. 5. Театр, де виконують такі твори.

іт. *operetta* – букв. маленька опера

р. оперетта

а. operetta, light opera, musical comedy

ф. opérette

н. Operette

📖 Антология музыкального театра московских композиторов : оперетта, мюзикл / сост. А. Алексеева, Э. Мирзоева. — М., 2011.; Вайнер В. Оперетты и мюзиклы. — М., 1982.; Владимирская А. Оперетта : звездные часы. — СПб., 2014.; Гилберт У. Оперетты Гилберта и Салливена. — СПб., 2008.; Грекова-Дашковская О. Старые мастера оперетты. — М., 1990.; Жукова Л. Искусство оперетты. — М., 1967.; Карулина М. История оперетты. — М., 2000.; Колесников А. Оперетты Франца Легара и он сам. — М., 2013.; Мамедова Н. Развитие жанра оперетты в Азербайджане с 40-х по 60-е годы. — Баку, 1990.; Михеева Л. Оперетты Дунаевского. — М., 1962.; Михеева Л., Орелович А. В мире оперетты. — Л., 1982.; Музыкальный театр и современность : вопр. развития сов. оперетты. — М., 1962.; Орелович А. Что такое оперетта. — М. ; Л., 1966.; Пичхадзе М. Оперетта, мюзикл. — Тб., 1982.; Риф И. Музыкальный театр и современность : вопр. развития сов. оперетты : сб. — М., 1962.; Савранский В. Знаете ли вы оперетту? — М., 1985.; Станішевський Ю. Барви української оперети. — К., 1970.; Чаки М. Идеология оперетты и венский модерн. — СПб., 2001.; Юлдашева С. У истоков классической оперетты. — Таш., 1976.; Янковский М. Искусство оперетты. — М., 1982.; Янковский М. Оперетта : возникновение и развитие жанра на Западе и в СССР. — М. ; Л., 1937.; Янковский М. Советский театр оперетты. — Л. ; М., 1962.; Ярон Г. О любимом жанре. — М., 1963.

ОПКА – 1. Піклування про кого-, що-небудь, догляд за кимось; опікування, наставництво. 2. Постійний нагляд, контроль за чікими-небудь діями, вчинками.

р. опека

а. guardianship, wardship, tutelage, tutorship, trusteeship

ф. tutelle

н. Vormundschaft, Bevormundung

ОПИУМ, опій – висохлий на повітрі молочний сік опійного маку. Містить морфін, кодеїн, папаверин й ін. Сильний наркотик. Від О. загинуло багато музикантів і їхніх шанувальників. Див. також *Наркотики*.

грец. *opion* – маковий сік, лат. *opium*

р. опиум, опий

а., ф. opium

н. Opium

📖 Де Квинси Т. Исповедь англичанина, употреблявшего опиум. — СПб., 2005.; Щербаков А. Наркотики в России и США. — М., 2016.

ОПЛАТА, плата, сплата – виплачувані за що-небудь гроші.

а. pay(ment), remuneration, settlement

ф. payement, paiement, rémunération

н. Bezahlung, Entlohnung

ОПЛЕСКИ, аплодисменти – 1. Вид невербального емоційного схвалення виступу виконавця муз., літ. чи ін. видовищного твору. Є явищем групової психології. 2. Вираження схвалення, привітання. Звичка аплодувати акторам бере свій початок з давнини. В Давньому Римі існувала розроблена система О., що мали різні значення. В XVII ст. плескали в долоні на всій території Європи. О. публіки на знак похвали того, що виконується на сцені, в Росії увійшли в ужиток з кінця XVIII ст. Лунають здебільшого після якоїсь закінченої дії (пісні, танцю, монологу). Проте, напр., в джаз. музиці можна аплодувати в середині твору, після сольної імпровізації. Тривали і бурхливі О. як вираз сильного емоційного схвалення називають овацією.

лат. *applauto* – плескати в долоні

р. аплодисменты

а. applause, clapping, cheers, glad hand (бурхливі)

ф. applaudissements; vifs applaudissements, applaudissements enthousiastes/frénétiques, applaudissements en rafale (бурхливі)

н. Applaus, Beifall, Beifallssturm (бурхливі)

ОПТИМІЗМ – світосприймання, перейняте бадьорістю, життєрадісністю, твердою вірою в краще майбутнє, в успіх.

лат. *optimus* – найкращий

р. оптимизм

а. optimism

ф. optimisme

н. Optimismus

📖 Диагностика оптимизма как стиля объяснения успехов и неудач / Т. Гордеева, Е. Осин, В. Шевяхова. — М., 2009.; Зеллиман М. Как научиться оптимизму. — М., 1997.; Ильин Е. Психология надежды : оптимизм и пессимизм. — СПб., 2015.; Клифтон Д., Рат Т. Сила оптимизма. Почему позитивные люди живут дольше. — М., 2014.; Колодний А. Оптимізм радянської людини. — К., 1984.; Лепский М. «Свет» и «Тень» социальной перспективы. — К., 2000.; Синютин В. Диалектика пролетарского оптимизма. — Л., 1983.; Синютин В. Нравственная сущность оптимизма. — М., 1979.

ОПУС – словацька фірма грамзапису, заснована в 1971 у Братиславі.

слов. Orpus

ОРАТОРИЯ – крупний муз. твір для співаків-солістів, хору та оркестру, який призначений для конц. виконання. О. займає проміжне положення між оперою та кантатою. Родинна останній, але більш монументальна.

лат. *oratorium* – молитовень, від *oro* – казати; іт. oratorio

р. оратория

а., ф. oratorio

н. Oratorium

📖 Хохловкина А. Советская оратория и кантата. — М., 1955.; Ширинян Р. Оратория и кантата. — М., 1960.

ОРГАНІЗАТОРСЬКІ ЗДІБНОСТІ – сукупність психічних рис особистості, необхідних для успішного оволодіння організатор. діяльністю, її ефективного виконання. Мають неабияке значення для продюсерів, менеджерів, режисерів естради, шоу-бізнесу.

р. организаторские способности

а. organizing/managerial abilities

ф. capacités d'organisateur

н. organisatorische Fähigkeit

ОРДЕН – почесна нагорода, що історично бере початок від орден. знаків відзнаки середньовічних лицар. орденів. Спочатку – знак відзнаки, призначений для членів правлячих династій, пізніше – нагорода за службу й воєнні послуги, за видатні заслуги окремих осіб і колективів. У Рад. Союзі та пострад. країнах О. нагороджували багатьох діячів естр. та театр. мистецтва.

лат. *ordo, ordinds* – ряд, розряд, порядок, правила

а. order, decoration, honours, insignia

ф. ordre, décoration

н. Orden

📖 Державні нагороди Української РСР. — К., 1983.; Дуров А. Ордена России. — М., 1993.; Каданцев П. Ордена России : История. Описание. Кавалеры. — Рязань, 1993.; Колесников Г., Рожков А. Ордена и медали СССР. — М., 1983.; Кузнецов А. Ордена и медали войск СС. — М., 2004.; Лень В. Державні ордени, медалі СРСР та України. — Запоріжжя, 2015.; Ордена и медали России. — М., 1985.; Ордени і медалі Союзу РСР / упоряд. В. Матвеев. — К., 1982.; Печенкин Л. Награждается Родина : ордена и медали СССР и союз. респ. — Свердловск, 1987.; Пиа Д. Ордена и медали Третьего рейха. — М., 2007.; Потрашков С. Ордена и медали стран мира. — М., 2007.; Рыцарские ордена / сост. А. Андреев, С. Шумов. — М., 2004.; Семотюк Я. Українські військові нагороди : ордени, хрести, медалі, відзнаки та нашивки. — Торонто, 2004.; Смыслов О. История советских наград, 1918-1991. — М., 2007.; Спасский И. Иностранные и русские ордена до 1917 года. — СПб., 1993.

ОРДЕН БРИТАНСЬКОЇ ІМПЕРІЇ – лицар. орден, заснований брит. королем Георгом V в 1917 р. Цим орденом нагороджено чимало зірок попул. музики («Бітлз», Т. Джонс, Б. Джиб, Е. Клептон, М. Джаггер, Е. Джон, Адель, Д. Кокер, К. Міноуг, Стінг, Е. Уеббер та баг. ін.).

а. The Most Excellent Order of the British Empire

р. Орден Британской империи

ОRENDA – надання якогось майна, помешкання тощо в тимчасове користування за визначену плату на основі орендного договору. Часто застосовується в роботі естр. виконавців (О. студії, приміщення, апаратури).

лат. *arendare* – віддавати у борг

р. аренда

а. lease

ф. bail

н. Miete

ОРИГІНАЛ – 1. Те, що є основою для відтворення, копіювання, переробки; першотвір, взірць. 2. Справжній, достеменний твір мистецтва (на відзнаку від копії або тиражованих екз.).

лат. *originalis* – початковий, первісний, природжений

р. оригинал
а. original, first copy
ф. original
н. Original

ОРИГИНАЛЬНІСТЬ – морально-психологічна риса творчої особистості, означає її несхожість на ін., неповторність, самотність.

лат. *originalis* – початковий, первісний, природжений

р. оригинальность
а. eccentricity, originality, singularity, strangeness
ф. originalité
н. Echtheit, Originalität

ОРКЕСТР – 1. Колектив виконавців, які грають на різних муз. інструментах та спільно виконують муз. твір. Термін «О.» у XVII-XVIII ст. замінив поширений у країнах Європи термін «капела». За складом розрізняють струнний, нар. інструментів, дух. інструментів, симф. та ін.; за жанровою ознакою – військовий, естр., джазовий. 2. Місце перед сценою в театрі, де розташовуються музиканти (орк. яма).

грец. *orchestra* – танцюю, *orchestra* – місце для танців, майданчик перед сценою в давньогрецькому театрі

а. orchestra, full/philharmonic/symphony o. (симф., великий), band, dance/pops/variety o. (естр.), brass band (духовий), string orchestra/band (струн.), dance orchestra/band (танц.), chamber o. (камерний)

ф. orchestre, o. symphonique (симфонічний), o. de musique légère, o. d'estrade (естр.), fanfare (духовий), orchestre à cordes (струн.), orchestre de danse/bal (танц.), grand o. (симф., великий), orchestre de chambre (камерний)

н. Orchester, Kapelle; sinfonische O. (симф.), großes Orchester (великий), Bühnenorchester (естр.), Blasorchester (духовий), Streichorchester (струн.), Tanzkapelle/Tanzorchester (танц.), Kammerorchester (камерний)

📖 Джаз-оркестр Олега Лундстрема в воспоминаниях маэстро, его коллег, учеников и современников / авт.-сост. Л. Черникова. — Уфа, 2009.; Постой Г. Естрадно-джазовый оркестр : теория та практика. — К., 2017.; Саймон Дж. Большие оркестры эпохи свинга. — СПб., 2008.; Саймон Дж. Гленн Миллер и его оркестр. — СПб., 2005.

ОРКЕСТРОВИЙ ДЖАЗ – джаз. жанр, що розвинувся у Нью-Йорку в 1920-х. Серед новаторів – Ф. Хендерсон та Д. Еллінгтон. Злиття ритм. та інстр. характеристик джазу з масштабом та структурою оркестру зробило ОД відмінним від муз. жанрів, які передували його появі. Це сприяло як популяризації джазу, так і критичній легітимізації джазу як форми мистецтва.

ОРКЕСТРОВКА – інструментування, виклад музики у вигляді партитури для камерного ансамблю або оркестру (симф., дух., нар. інструментів та ін.). О. також називають перекладення орк. твору, написаного для ін. виконавського складу. Див. також *Аранжування, Інструментування*.

а., ф. orchestration, instrumentation
н. Orchestration, Orchestrierung

📖 Карс А. История оркестровки. — М., 1990.; Конопчук А. Оркестровка и аранжировка музыкальных произведений средствами компьютерных технологий. — Чита, 2016.; Римский-Корсаков Н. Основы оркестровки. — М.; Л., 1946.; Рокитянская Т. Оркестр : искусство дет. оркестровки. — М., 2006.

ОРКЕСТРОТЕКА – комплект орк. голосів із дирекцією твору, який призначений для виконання невеликим інстр. складом, а також естр., джаз. і малим симф. оркестрами. О. дозволяє виконувати твір тим складом, який є у наявності. У зв'язку з цим усі голоси поділяються на обов'язкові, необхідні для забезпечення відносно нормального звучання, і ті що можуть доповнювати обов'язкові, але можуть бути й відсутніми.

ОСВІТА – процес і результат засвоєння систематизованих знань, умінь і навичок. Здобувають переважно в системі різних навч. закладів. Розрізняють загальну та спеціальну. Спеціальна О. дає людині знання, уміння й навички, необхідні для певної діяльності, зокрема, для роботи на конц. естраді.

р. образование
а. education
ф. instruction
н. Bildung

📖 Беспалько В. Образование и обучение с участием компьютеров. — М.; Воронеж, 2002.; Грибова Л. Непрерывное профессионально-педагогическое образование студентов колледжа в структуре вуза. — Н. Новгород, 2003.; Гройсман А. Психология успешности профессионального обучения и творческой деятельности актера. — М., 2007.; Дополнительное образование детей / Л. Лебедев и др. — М., 2003.; Панкова Т. Социально-педагогический анализ развития школьного образования. — Оренбург, 2004.; Соломенко Л. Теория и практика гуманизации современного гимназического образования. — Ульяновск, 2004.; Степанова В. Государственное регулирование сферы образования. — Архангельск, 2002.; Стефаненко П. Дистанционное обучение в высшей школе. — Донецк, 2002.; Тихилова В. Профессиональное образование в условиях социальной трансформации общества. — М., 2004.; Федорович Е. Основы психологии музыкального образования. — М., 2014.

ОСВІТЛЕННЯ – 1. Створення освітленості предметів, що забезпечує можливість глядацького сприйняття цих предметів. Набуває великого значення в театрі та на конц. естраді, впливаючи на створення сцен. образу. 2. Техн. обладнання, що є джерелом світла.

р. освещение
а. illumination, light, lighting, stage lighting (сцени)
ф. éclairage, éclairément, illumination, éclairage scénique (сцени)
н. Beleuchtung, Licht, Bühnenbeleuchtung (сцени)

«ОСІННЄ ЗОЛОТО» – укр. щорічна літ.-мистецька пр. ім. Д. Луценка. Заснована в 2001 р. Премія присуджується поетам, композиторам, окремим виконавцям або колективам за визначні досягнення у творчості, розвитку нац. пісенних традицій. Серед лауреатів – І. Поклад, В. Крищенко, Р. Кириченко, М. Ткач, В. Шпортько, А. Матвійчук, А. Сердюк та баг. ін.

📖 Осіннє золото : про лауреатів літ.-мистец. премії ім. Д. Луценка «Осіннє золото» / авт.-упоряд. А. Михайленко. — К., 2007.

«ОСКАР» – одна із найпрестижніших премій, що присуджується щорічно таємним голосуванням Амер. кіноакадемією за кращий фільм та досягнення у різних галузях амер. та світового кіно. Існує з 1927, в 1929 почали визначати лауреатів, з 1931 – вручати статуетки. Пр. являє собою позолочену статуетку чоловіка зі схрещеними на грудях руками. Внизу на невеликому круглому постаменті гравірується ім'я лауреата та назва фільму, що приніс нагороду. Серед естр. діячів лауреати – Д. Гарленд, Ф. Сінатра, М. Шевальєс, Д. Росс, Л. Міннеллі, Б. Стрейзанд, Ф. Коллінз, Б. Ділан, Емінем та ін.

a. Oscar

📖 Бондаренко В., Честнова Е. Сто великих наград мира. — М., 2014.; Дунаевский А. Оскар : неофициальная история премии. — СПб., 2009.; Дунаевский А., Генералов Д. Премия «Оскар». Претенденты и победители. — Винница, 1997.; Лавров Н., Лаврова В. Премия «Оскар» : награды, рекорды, фильмы, рейтинги, жанры. — Ростов н/Д, 2002.; Снегирев А. Премия «Оскар». — М., 2001.

ОСНОВОПОЛОЖНИК – засновник, творець якої-небудь шк., теорії, учення. Див. *Родоначальник*.

a. founder, initiator

ф. fondateur

н. Schöpfer, Gründer, Begründer

ОСОБИСТІТЬ – людина, соц. індивід, що поєднує в собі риси загальнолюдського, інд.-неповторного. Цінується на конц. естраді.

р. личность

a. personality, person, individual

ф. personne, personnage, personnalité

н. Persönlichkeit, Person

📖 Бурно М. Безвольная личность : выход из тупика. — М., 1989.; Журавлев А., Купрейченко А. Социально-психологическое пространство личности. — М., 2012.; Ильин Е. Работа и личность : трудоголизм, перфекционизм, лень. — СПб., 2011.; Кашапов Р. Типология личности, или Какие мы разные. — М., 2002.; Кон И. В поисках себя : личность и ее самосознание. — М., 1984.; Культура и личность / В. Бойко и др. — Новосибирск, 2013.; Ларцев В. Социокультурный генезис личности. — К., 2002.; Маховская О. Коммуникативный опыт личности. — М., 2010.; Менегетти А. Система и личность. — М., 2003.; Миронова Т., Шагдурова Л. Профессиональная направленность личности. — Улан-Удэ, 2013.; Оганян К. Анализ теории личности в российской социологии. — М., 2015.; Пушкарев Ю. Личность как субъект адаптации и субъект интерпретации. — Белгород, 2012.; Розенова М., Брантова Ф. Психологическая зрелость личности в представлениях научного и субъективного сознания. — М., 2014.; Рязузова Е. Репутация личности как онтологический и социально-психологический феномен. — Саратов, 2017.; С чего начинается личность / под общ. ред. Р. Косолапова. — М., 1983.; Трейси Б., Шеелен Ф. Личность лидера. — Мн., 2002.; Харитоновна В. Психология социально-профессиональной востребованности личности. — М., 2014.; Хьелл Л., Зиглер Д. Теории личности. — СПб., 2003.; Шамионов Р. Психология субъективного благополучия личности. — Саратов, 2004.; Шаповалова В. Теоретико-методологические и практические аспекты формирования конкурентоспособной личности. — Уфа ; Сочи, 2004.

ОСУД, осуждення, несхвалення – вияв негативного, несхвального ставлення до кого-, чого-небудь.

р. осуждение, неодобрение, порицание

a. condemnation, blame, censure, denunciation

ф. condamnation, désapprobation, blâme

н. Tadel, Mißbilligung, Rüge

ОФ-БИТ – манера виконання, при якій музикант грає синкоповані звуки та фрази неначе «врозріз» основному метру, переносючи акценти із сильних доль на слабкі (другу та четверту). Техніка О.-б. перейшла в джаз із афр. музики та характерна г.ч. для мелодич. інструментів, а також для деяких удар. (бонги, конга), які не є основними носіями ритму. Дія даного принципу може поширюватися й на ін. аспекти орг. муз. матеріалу в джазі. Тимчасовому зсуву можуть піддаватися окремі звуки й акорди, мотиви й фрази, фактурні формули, мелодич. та функціонально-гармонійні моделі, навіть порівняно значні побудови. Є одним із найважливіших засобів динамізації звукового руху в джаз. музиці, створення внутрішньої метроритм. конфліктності.

a. *off beat* – букв. неударний

р. офф-бит

ОФОРМЛЕННЯ – надання конц. виступу, продукції шоу-бізнесу, сцені тощо певного вигляду, закінченої форми, довершеності. Може бути сценіч., хореогр., декоративним, художнім, музичним. Див. *Декорація*.

р. оформление

a. mounting, (decorative) design, staging

ф. forme, décoration, mise en scène, musique de théâtre

н. Ausstattung, Aufmachung, Bühnenbild

📖 Астафьева Т. Художественное оформление спектакля. — СПб., 2012.; Бегак Е. Музыкальное оформление спектакля. — М., 1952.; Березкин В. Искусство оформления спектакля. — М., 1986.; Жуков А. Оборудование и простейшее оформление малой сцены. — М., 1953.; Немиро О. Праздничный город : искусство оформ. праздников. — Л., 1987.

ОФ-ПІТЧ – відхилення від абсолютної висоти тону. Термін визначає характерний для афро-амер. музики та джазу тип нестійкої інтонації, що не укладається в європ. темперовану звуковисотну шкалу. До специфічних форм інтонації типу О.-п. відносять «брудні тони» та «блю нутс».

р. офф-питч

а. off pitch

ОЦІНКА – думка, міркування про якість, характер, значення кого-, чого-небудь.

р. оценка

а. mark, grade

ф. note, appréciation

н. Bewertung, Schätzung, Veranschlagung

П

ПА – 1. Танц. крок. 2. Сполучення танц. кроків класич. балету. 3. У побутовому розумінні – позначення будь-якого танц. руху.

лат. *passus* – крок, рух

а. pas, step

ф. pas

н. Pas, Tanzschritt, Schritt

ПАБЛІК РІЛЕЙШНЗ – див. *Піар*.

ПАБЛІСИТИ – 1. Реклама. 2. Відомість, популярність.

р. паблिसити

а. publicity

н. Publizität

ПАБ-РОК – рок, який грається в закладах громад. дозвілля самого низького рівня (не мається на увазі громад. моралі).

а. pub rock, від *pub* – пивна, трактир

ПАМ'ЯТНИК – 1. Архітектурна або скульптурна споруда в пам'ять чи на честь кого-, чого-небудь; монумент, обеліск. Чимало П. відкриті на честь видатних митців – А. Миронову, В. Мулявіну, М. Кругу, Р. Кириченко, В. Висоцькому, Г. Пономаренку, А. Кузьменку, Е. Піаф, групі «Бітлз». 2. Споруда (звичайно кам'яна) на могилі в пам'ять померлого; надгробок.

р. памятник

а. monument, memorial, tombstone, statue

ф. monument, statue

н. Denkmal

Белопольский Я. Памятник воинам Советской Армии, павшим в боях с фашизмом : сооружен в Берлине. — М., 1950.; Захаров В., Польский Л. Первый в России : к истории создания в Пятигорске памятника М.Ю. Лермонтову. — М. ; Кисловодск, 2005.; Иванова М. Памятник Фридерiku Шопену. — СПб., 2011.; Исаченко В. Памятники Санкт-Петербурга. — СПб., 2004.; Карпачевский Л., Звягинцев Н. Памятники ученым в культуре Москвы. — М., 2004.; Кожевников Р. Памятники и монументы Москвы. — М., 1976.; Кононов В. Воронеж : история города в памятниках и мемориальных досках. — Воронеж, 2005.; Кононов В. Памятник Андрею Платонову. — Воронеж, 2013.; Кононов В. Памятник Белому Биму. — Воронеж, 2013.; Котенко Е. Памятник Сергею Бондарчуку в Ейске. — Ейск, 2007.; Молокова Т., Фролов В. Памятники культуры Москвы : из прошлого в будущее. — М., 2010.; Самин Д. Сто великих памятников. — М., 2009.; Самсыка А. Памятник Ждущей в Мурманске. — Мурманск, 2018.; Соболевский Н. Скульптурные памятники Москвы. — М., 1957.; Трофимов Ж. Симбирский памятник Н.М. Карамзину : известное и неизвестное. — Ульяновск, 2006.; Федоров С. Кривцовский мемориал : памятник ратной славы. — Орел, 2004.

ПАМ'ЯТЬ (1) – 1. Здатність запам'ятовувати, зберігати й відтворювати в свідомості минулі враження. Набуває великого значення для людей творч. професій. 2. Здатність розумно, тверезо мислити, міркувати.

р. память

а. memory

ф. mémoire

н. Gedächtnis

Андреев О. Техника развития памяти. — М., 2007.; Андреев О. Тренируем свою память. — Ростов н/Д, 2003.; Арден Д. Развитие памяти для «чайников». — М., 2004.; Бьюзен Т. Супер-память : как быстро добиваться серьезных успехов в развитии памяти. — Мн., 2000.; Бьюзен Т. Усовершенствуйте свою память. — Мн., 2009.; Бэддели А. Ваша память : рук. по тренировке и развитию. — М., 2001.; Волкова Т. Развитие памяти и внимания. — М., 2005.; Гайдай П., Гайдай С. Развитие музыкальной памяти и внимания в процессе обучения игре на фортепиано. — Чита, 2016.; Гайштут А. По ступенькам к развитию внимания, памяти, логики. — К., 2005.; Гамон Д., Брегдон А. Как развить умственные способности, память и внимание : заставь свой мозг работать на 100 %. — Х. ; Белгород, 2009.; Головлева И. Самоучитель по развитию памяти. — М., 2005.; Грищенко Л. Психология восприятия, внимания, памяти. — Екатеринбург, 1994.; Джелали А. Секреты Наполеона : Сверхпамять. Внимание. Скорочтение. — Ростов н/Д ; Х., 2004.; Захаров В., Яхон Н. Нарушение памяти. — М., 2003.; Как развить хорошую память / И. Матюгин и др. — М., 2003.; Как сохранить и улучшить память / ред.-сост. В. Бакланов. — М., 2002.; Как улучшить свою память / сост. А. Польской. — М., 2003.; Картер Ф., Рассел К. Развивайте интеллект : упражнения

для развития творческого мышления, памяти, сообразительности и интеллекта. — М., 2003.; Козловский О. Открой в себе гения : диагностика и развитие интеллекта, мышления, памяти, внимания, воображения. — Донецк, 2005.; Лапп Д. Невзоятные возможности вашей памяти. — СПб., 2003.; Лапп Д. Улучшаем память в любом возрасте. — СПб., 2002.; Лорейн Г. Суперпамять : эффект. методики улучшения памяти. — М., 2007.; Ляудис В. Память в процессе развития. — М.; Воронеж, 2011.; Матюгин И. Как развить хорошую память. — М., 2006.; Матюгин И., Аскоченская Т., Бонк И. Как развить внимание и память вашего ребенка. — М., 1996.; Меженко Ю. Быстрое и эффективное развитие памяти, внимания и умственных способностей. — Донецк, 2005.; Меженко Ю. Учись учиться сам : развитие памяти, внимания умственных способностей. — М., 2005.; Мюллер С. Вспомни всё! Секреты суперпамяти. — М., 2010.; Носенко Э., Егорова С. Память и эмоциональное состояние. — Дн-к, 1996.; Петлякова Э., Подгорная С. Развиваем память и внимание. — М.; Ростов н/Д, 2005.; Пристолова С. Как развить суперпамять, интеллект и внимание. — Х.; Белгород, 2012.; Фидлоу М. Усиливайте свою память. — М., 2004.; Хавас Х., Мюндеманн Б.-М. Как развить идеальную память, интеллект, внимание и мышление. — Х.; Белгород, 2011.; Хенкок Дж. Самоучитель по развитию памяти. — М., 2007.; Херманн Д., Грюнберг М. Язык памяти. — М., 2006.; Хорошевский Н. Как запомнить, чтоб помнить. — Ростов н/Д, 2004.; Черемошкина Л. Память : дети 7-10 лет. — Ярославль, 2002.; Черемошкина Л. Психология памяти. — М., 2009.; Черемошкина Л. Развитие памяти у детей. — М., 2005.; Чудина-Эттер Ю. Тренировка памяти. — М.; Донецк, 2007.

ПАМ'ЯТЬ (2) – 1. Запас вражень, що зберігаються в свідомості та можуть бути відтворені; згадка, спомин. 2. Згадка про померлого.

📖 Брагина Н. Память в языке и культуре. — М., 2007.; Стародубцева Л. Мнемозина и лета. Память и забвение в истории культуры памяти. — Х., 2003.

ПАНДЕЙРА, пандеро – исп. удар. муз. інструмент, рід бубона. Використовується г.ч. для супроводу танців. исп. pandero

а. pandeira, pandereta brasilena

ф. pandereta brésilienne

н. Stabpandereta

ПАНЕГИРИК – 1. У стародавніх Греції та Римі – надгробна похвальна промова, що прославляла подвиги померлого. 2. *Похвальний відзив про кого-небудь, що-небудь, захоплена похвала (часто нещира або іронічна).

грец. *logos panegyrikos* – святкова, урочиста промова

р. панегирик

а. panegyric, eulogy

ф. panégyrique

н. Panegyrikus, Lobrede

📖 Латинские панегирики / вступ. ст., пер. и коммент. И. Шабаги. — М., 2016.; Николози Р. Петербургский панегирик XVIII века. — М., 2009.

ПАНИКА, переполох, замішання, бентеження, біганина, метушня, алярм, занепокоєння, сум'яття – раптове змішання, розгубленість або прояв страху при справжній чи уявній небезпеці. Трапляється як мас. явище на заходах, рок-концертах тощо, що відбуваються при великих скупченнях народу (стадіони, палаци спорту).

р. паника

а. panic, scare

ф. panique

н. Panik

📖 Брэнтли Д. Успокойте свой встревоженный ум : как осознанность и сострадание могут избавить вас от тревоги, страха и паники. — СПб., 2019.; Назаретян А. Агрессивная толпа, массовая паника, слухи. — СПб., 2003.; Нардонэ Д. Страх, паника, фобия. — М., 2008.

ПАНК-ГРУПА – група музикантів, що грає в стилі панк-рок.

а. *punk* – букв. шпана, потолок

ПАНК-ДЖАЗ – експериментальний напрям у джазі (має назви панк-фанк, ноу-уэйв та ін.), що виникнув на сценах клубів нижнього Іст-Сайда (Нью-Йорк) у кінці 1970-х. Його представники намагалися повернути джазу початкову простоту й енергію. Використовуючи принципи мінімалізму, атональності, ритм. структури фанка та дисонуючий спів, вони створили своєрідний, хоча й не занадто муз. стиль із нищівним ритмом, монотонним звучанням інструментів і дратуючим немелодич. вокалом. До сер. 1980-х рух розпався, хоча його представники продовжували діяти в «прикордонних областях», між джазом, роком, авангардом і конкретною музикою.

а. *punk jazz*, від *punk* – букв. шпана, потолок

ПАНК-РОК – стильовий напрям рок-музики, що розвився в сер. 1970-х рр., має багату подіями і довгу біографію. Це явище більше цікаве в концептуальному, аніж естетичному плані. Започаткований англ. анс. «Sex Pistols». Вперше цей термін був застосований до численних самодіяльних (або «гаражних») – по звичайному для них місцю базування) групам, що виникли в США після «брит. вторгнення». Брудне звучання неякісних інструментів, виразний мінімалізм і не зв'язаний цензурою текстовий епатаж обмежили їхню популярність, але дозволили сформувати власну аудиторію. Пізніше нігілізм і монотонність панка були узяті на озброєння нью-йорк. артист. богемою, а від них перейшли до клуб. сцени Великобританії, що боролася за виживання зі стадіонними шоу та пихатою багатозначністю суперзірок комерц. сцени. На короткий час (1976-1978) П.-р. став найпопулярнішим, хоча й безнадійно некомерц. рухом, проте до кінця десятиліття, проклавши дорогу «новій хвилі», повернувся в клуби, відкіля й почалося його сходження. Грали П.-р. аматори, які не мали навіть елементарної муз. підготовки та практики. Панк-музикант повинен був робити шокуючі заяви,

носити коротку стрижку та одягатися в чорну шкіру – цей імідж практично не зазнав суттєвих змін. Як соц. феномен П.-р. можна вважати природною реакцією нижчих і середніх прошарків населення на складність життя в постіндустріальну епоху. Основні компоненти цієї реакції – нігілізм, пасивний протест і агресивність. Панк-групи так і не зуміли розвинути музично, хоча їх інтелектуальні послання, як пр., відрізнялися глибиною й часто в лаконічній формі подавали свого роду «політінформацію» поточного моменту. Однак, не дивлячись на крах лідерів панка, цей напрям кінцево оформився, мінімальні вимоги до музики і до її виконання продовжують приваблювати тих, хто бажає швидкої та неважкої слави. Численні прийоми П.-р. прижилися у важкій музиці, фактично на інстр. базі виникли хардкор, треш і грандж. Нині «чистого» П.-р. практично не існує, а ті напрями, в які проникнув панк, сповідають музику значно більш швидку, голосну й політично орієнтовану, ніж прототип. Нині П.-р. і його численні різновиди займають достатній об'єм у загальній масі записів, що випускаються. Більшість панк-груп мають контракти з інді-фірмами й зберігають радикально-критичний погляд на навколишню дійсність.

а., ф. punk rock

н. Punk Rock

📖 Аксютіна О. «Если я не могу танцевать, это не моя революция!». DIY панк/хардкор сцена в России. — М., 2008.; Аксютіна О. Панк-вирус в России. — М., 1999.; Бочаров О. Панк-энциклопедия. — М., 2008.; Егоров Р. Панкомания. — М., 2003.; Кокарев А. Панк-рок от А до Я. — М., 1992.; Косарецкая С., Косарецкий С., Синягина Н. Неформальные объединения молодежи. — СПб., 2006.; Либабова Е. Король и шут : ангелы панка. — СПб., 2014.; Макнил Л., Маккейн Д. «Прошу, убей меня!» : подлинная история панк-рока в рассказах участников. — М., 2012.; О'Хара К. Философия панка. — Королев ; М., 2008.; Рыбин А., Тихомиров В., Стогофф И. Анархия в РФ : первая полная история рус. панка. — СПб., 2008.; Спирин Д. Тупой панк-рок для интеллектуалов. — М., 2014.; Хойбнер Т. Вызов неприкаянных : модные волны и молодеж. течения – теды, хиппи, панки, рокеры – в зап. мире. — М., 1990.

ПАНТОМИМА – 1. Мистецтво виражати почуття та думки за допомогою міміки та жестів, в т.ч. і на конц. естраді. 2. Вид театр. вистави без словесного тексту, в якій зміст розкривається за допомогою міміки, жестів і виразних рухів. 3. Сюжетна сцена в балеті, опері, драмі, заснована на безсловесній драматично виразній грі виконавців. 4. Виразний жест руки, рух людського тіла, що служить засобом передавання думки, спілкування між людьми.

грец. *pantomimos* – актор, який грає за допомогою одних тілорухів

р. пантомима

а. pantomime, mime, dumb show

ф. pantomime

н. Pantomime, Gebärdenspiel

📖 Маркова Е. Пантомимический дневник. — СПб., 2017.; Маркова Е. Современная зарубежная пантомима. — М., 1985.; Маркова Е. Уроки пантомимы. — СПб., 2012.; Розинский Э. Безмолвное искусство. — Л., 1975.; Румнев А. О пантомиме : театр, кино. — М., 1964.; Румнев А. Пантомима в системе воспитания киноактера. — М., 1962.; Румнев А. Пантомима и ее возможности. — М., 1966.; Рутберг И. Искусство пантомимы. Пантомима как форма театра. — М., 1989.; Рутберг И. Пантомима : опыты в аллегории. — М., 1976.; Рутберг И. Пантомима : первые опыты. — М., 1972.; Рутберг И. Пантомима. Движение и образ. — М., 1981.; Славский Р. Искусство пантомимы. — М., 1962.; Щербаков В. Пантомимы серебряного века. — СПб., 2014.

ПАРАДИЗ, райок – гальорка в театрі, конц. залі.

грец. *paradeisos* – сад, парк

р. парадиз

а. gallery

ф. paradis

н. Galerie

ПАРАФРАЗ, парафраза – інстр. п'єса віртуоз. характеру, написана на одну або декілька тем чи мелодій, запозичених з ін. муз. твору; транскрипція.

грец. *paraphrasis* – описання, зворот

а., ф. paraphrase

н. Paraphrase, Umschreibung, Periphrase

ПАРИЖ – столиця Франції, один із крупних культурних центрів Європи та світу. В місті знаходиться велика кількість мистецьких закладів, студій грамзапису, т-рів. Із П. пов'язана творч. діяльність композиторів (Ж. Оффенбаха, Ш. Лекока, Ф. Ерве), колективів (оркестр П. Морія, ансамбль «Срасе»), окремих виконавців (Ж. Бейкер, Ж. Беко, М. Шевальє, Ш. Азнавур, Е. Піаф, І. Монтан, Даліда, М. Матьє, П. Каас та ін.).

ф. Paris

📖 Агалакова Ж. Все, что я знаю о Париже. — М., 2013.; Жилище славных муз : Париж в лит. произведениях XIV - XX в. / сост. и коммент. О. Смолицкой, С. Бунтмана. — М., 1989.; Калитина Н. Музеи Парижа. — М., 1986.; Париж в кармане : справ.-путеводитель / М. Берлин, Н. Землянская. — СПб., 1995.; Решетняк Н. Париж через века. — СПб., 2015.; Смирнов М., Саксонов П. Париж : путеводитель-справ. — М., 1995.; Смирнова Н. Париж. Приглашение к путешествию. — М., 2010.; Чумичева О. Париж пешком : самые интересные прогулки по столице Франции. — М., 2013.; Шуббе В. Париж : путеводитель. — М., 2015.

ПАРИК – див. *Перука*.

ПАРОДИЯ – 1. Жанр у літературі, театрі, музиці, на естраді, свідомо імітація в сатир., іронічних та гумор. цілях інд. манери, стилю, напряму, жанру або стереотипів мови, гри та поведінки. Особливою популярністю

користується у цирку, ляльковому театрі, на естраді. Серед пародистів можна назвати анс. «екс-ББ», О. Пескова, В. Винокура, М. Галкіна, О. Воробей, які робить муз. пародії на відомих естр. зірок. 2. Наслідування, що несвідомо перекручує, спотворює зразок; смішна, спотворена подоба чого-небудь. 3. *Невдале, лише зовнішнє наслідування чого-небудь, яке перекручує суть того, що наслідують.

грец. *parōdia* – спів навпаки, від *pará* – проти, *ōdē* – пісня

р. пародия

а. parody, contrafactum

ф. parodie, contrafactum, contrafacture

н. Parodie, Kontrafaktur

📖 Вербицкая М. Литературная пародия как объект филологического исследования. — Тб., 1987.; Даркевич В. Народная культура Средневековья : пародия в лит. и искусстве, IX-XVI вв. — М., 1992.; Исаева А. Можно ли научиться острить? : Кухня смеха: из чего и как рождаются шутки, анекдоты, каламбуры, пародии. — М., 1996.; Литературная пародия как особый вид произведений словесно-художественного творчества / авт.-сост. Л. Иванова. — Вел. Новгород, 2003.; Новиков В. Книга о пародии. — М., 1989.; Пародия в русской литературе XX в. / редкол. : А. Куляпин и др. — Барнаул, 2002.; Русская литература XX века в зеркале пародии / сост. О. Кушлина. — М., 1993.; Тяпков С. Комическое в литературной пародии. — Иваново, 1987.; Тяпков С. Русские прозаики рубежа XIX - XX вв. в литературных пародиях современников. — Иваново, 1986.

ПАРТЕР – 1. Площина підлоги глядачевої зали з місцями для глядачів, що розташовані рядами паралельно сцені й звичайно нижче її рівня. 2. *Глядачі, що займають такі місця.

а. pit, stalls

ам. parterre, parquet

ф. parterre, fauteuils d'orchestre

н. Parterre, Parkett

ПАРТИТУРА – 1. Нотний запис багатоголосного муз. твору для оркестру, хору, анс., де зведені партії всіх окремих голосів (інструментів) у певному порядку. 2. Нотна книга із записом усіх партій такого твору. 3. Програма яких-небудь дій виконавця, арт., актора. 4. Програма певних дій при підготовці та проведенні культурно-мистецьких заходів (світлова П.).

іт. partitura, від лат. *partio* – поділяю

а. (musical) score, study/miniature/pocket score (кишенькова)

ф. partition, partition de poche (кишенькова)

н. Partitur, Sparte, Taschenpartitur (кишенькова)

📖 Агафонников Н. Симфоническая партитура. — Л., 1981.; Алексеев А. Музыкально-исполнительские задачи в работе над симфонической партитурой в классе дирижирования. — СПб., 2016.; Аносов Н. Практическое руководство по чтению симфонических партитур. — М.; Л., 1951.; Барсова И. Очерки по истории партитурной нотации : XVI – перв. пол. XVIII в. — М., 1997.; Воропаева О., Сергин Ю., Тюрина Л. Чтение оркестровых партитур. — Тамбов, 2013.; Горн А. Учебное пособие по анализу партитуры и клавира. — СПб., 2016.; Готлиб М., Каабак Я., Макаров Е. Практический курс чтения партитур для духового оркестра. — М., 1960.; Завадинский Д. Курс чтения симфонических партитур. — К., 1983.; Зимин Н. Работа дирижера над партитурой. — Тамбов, 2002.; Костягина О. Чтение хоровых партитур. — Самара, 2009.; Лысань Г. Чтение партитур и инструментровка для духовых оркестров. — М., 1961.; Оркестр. Инструменты. Партитура / отв. ред. Е. Назайкинский. — М., 2007.

ПАРТІЯ – в багатоголосній вок., вок.-інстр., ансамблевій та орк. музиці одна із складових фактури муз. твору, що призначена для виконання окремим голосом або на окремому муз. інструменті.

р. партия

а. part

ф. partie

н. Partie

ПАРТНЕРСТВО – явище групової (колективної) діяльності людей в шоу-бізнесі, творч. діяльності, в ін. сфері.

ф. *partenaire* – учасник, спільник

а. partnership

н. Partnerschaft

📖 Айтжанов А. Социальное партнерство на рубеже веков. — М., 2003.; Кязимов К. Социальное партнерство. — М., 2008.; Лушникова М., Лушников А. Социальное партнерство в сфере труда. — Ярославль, 2008.; Михеев В., Михеев А. Социальное партнерство : теория, политика, практика. — М., 2003.; Палига Е., Мельник Д. Підходи до формування партнерських відносин. — Львів, 2000.; Позняков В., Вавакина Т. Психология делового партнерства. — М., 2016.; Технологии социального партнерства в стратегическом развитии муниципального образования / С. Иванов и др. — М., 2004.; Юрганова Е. Проблемы развития системы социального партнерства. — Екатеринбург, 2002.; Якимец В. Межсекторное социальное партнерство. — М., 2004.

ПАСЕО – див. *Kalinsco*.

ПАСОДОБЛЬ – латиноамер. танець. Муз. розміри 2/4, 3/4, 6/8.

ісп., а., ф. pasodoble

н. Pasodoble

ПАТЕ – франц. фірма грамзапису, заснована в 1894. Після розширення виробництва майстерня виросла до фабрики. Звуковідтворюючі апарати певної конструкції, що тут випускалися, набули назви патефон. З 1906

«П.» почала випускати платівки, з 1928 перейшла під контроль фірми «Columbia», а з 1931 у склад концерну ЕМІ (Electric and Musical Industries).

ф. Pathé (Pathé-Frères)

ПАТЕНТ – документ, виданий компетентним держ. органом винахідникові або його правонаступнику, що свідчить про авторство, право на винахід і монопольне його використання. Має силу лише на території тієї держави, де він виданий, і захищає його власника від конкурентів. Власник П. може експлуатувати свій винахід самостійно, тобто організувати випуск продукції з його використанням, може передавати право використання ін. особам чи організаціям повністю або в певних межах (продаж ліцензії). Робота з П. практикується в шоу-бізнесі, культурній індустрії.

лат. *patens* – відкритий, явний

а. patent, licence

ф. brevet (на винахід), patente (на право торгівлі)

н. Patent

☞ Афанасьева В. От привилегии к патенту. — М., 2003.; Голева Г. Патентная формула США : теория и практика построения. — М., 1997.; Омарова Т. Как читать патенты Франции. — М., 1996.; Скорняков Э., Горбунова М. Патентные исследования. — М., 2005.

ПАТЕРН, модель – термін, що відноситься до галузі модальної техніки в джазі (модальний джаз). Являє собою стійке структурне утворення – модель (ритм. фігуру, мелодич. зворот, акордову послідовність), що при повторюванні, не втрачаючи своєї стійкості, допускає різноманітне її видозмінювання та варіювання за рахунок зміщення в часі, переакцентування, транспозиції. Це своєрідний будівельний матеріал муз. розгортання в джазі, важливий засіб динамізації викладення та формоутворення. Часто масштаб (протяжність) такої моделі не збігається з внутрітактовими долевыми циклами. Повторювання моделі створює послідовність акцентів, які суперечать основному тактовому угрупованню. Прийом багаторазового повторення П. як засіб нагнітання динаміки називається стомпом (стомпінгом). Різновид стомпінга орк. свінгу – т.зв. техніка рифів.

р. pattern

а. pattern, model

ПАТЕФОН – механіко-акустичний апарат для програвання грамплатівок, портативний варіант грамофона. Після появи довгограючих грамплатівок поступово вийшов із ужитку, поступившись місцем радіолю та електрофону.

а. record player, (portable) gramophone

ф. phono(graphe)

н. Plattenspieler, Grammophon, Koffergrammophon

ПАТІ-БЕНД – «заводні» муз. колективи, назва яких походить від англ. слова «party» (вечірка). Їх плей-лист включає в себе сучасні, енергійні танцювальні композиції в поп-, рок-жанрах, хіти 80-х і 90-х. У репертуарі таких колективів є спеціально підготовлені програми під кожен конкретну подію.

а. party band

ПАТРОН – 1. У стародавньому Римі – багата, впливова особа, звичайно патрицій, що брала під своє заступництво вільних незаможних або неповноправних громадян. 2. Глава, хазяїн фірми або начальник підприємства. 3. *Чий-небудь заступник, захисник; опікун, хлібодар.

лат. *patronus* – захисник, покровитель

р. покровитель, патрон, шеф, глава, руководитель

а. patron, boss, chief, head, master

ф. patron, protecteur, chef

н. Beschützer, Chef, Haupt, Leiter

ПАУЕР-ПОП – жанр попул. музики, що виник на стику поп- і рок-стилів в кінці 1960-х рр. і який поєднав в собі мелодійність, вокальну гармонію і ріфову пісенну структуру, в якій інструментальне соло зведено до мінімуму. Пауер-поп-композиції як правило стиснуті і керуються потужною роботою ритм-секції.

а. power pop

ПАФОС – почуття пристрасного запалу, піднесеності, натхнення. Чимало патріот. пісень виконуються з П. естр. виконавцями. Нині такими піснями можна вважати пісні про Вітчизну, рідний край, будь-який вияв, пов'язаний із нац. ідеєю.

грец. *pathos* – почуття, пристрась

а. pathos

ф. pathétique

н. Pathos, Schwung

☞ Руднева Е. Пафос художественного произведения. — М., 1977.; Стебун И. Пафос художественной правды. — М., 1977.

ПЕРЕЖИВАННЯ – узагальнене поняття для позначення безпосереднього психічного досвіду індивіда. Є своєрідним психофізіологічним станом, в якому виявляється зацікавлене ставлення людини до когось, чогось, до об'єкта свого П. Супроводжує всі види діяльності людини, а також процеси її спілкування. Відіграє важливу роль на конц. естраді.

р. переживание

а. experience, feeling, emotional experience

ф. émotion, vive impression

н. Erlebnis, Eindruck, Gemütsbewegung

📖 Акмеологические и гериатрические аспекты психологии кризисных состояний / Г. Гурко, Ю. Парфенов и др. — СПб., 2018.; Деревянко Ю. Переживание времени. — Белгород, 2017.; Иванова И., Мизитова А. Поэтика показа и переживания в русской опере XIX века и оперный театр С. Прокофьева. — Х., 2005.; Чиксентмихайи М. Поток : психология оптимального переживания. — М., 2017.; Шор Ю. Культура как переживание. — СПб., 2003.

ПЕРЕМОГА, триумф – успіх у боротьбі за що-небудь, здійснення чого-небудь у результаті боротьби, подолання якихось труднощів. Виступає основним фактором у конкурсній боротьбі на пісенних фестивалях та оглядах, конкурсах та змаганнях.

р. победа

a. victory, triumph

ф. victoire

н. Sieg

ПЕРЕПУСТКА, перепуск, пропуск – посвідчення, умовний предмет на право входу, доступу куди-небудь, зокрема, в конц. зали, філармонії, на стадіони, конц.-мистецькі заходи.

р. пропуск

a. pass, permit

ф. laissez-passer

н. Passierschein, Einlaßschein

ПЕРЕРВА – 1. Тимчасове припинення якоїсь дії, роботи, розвитку чого-небудь, зокрема, творч. діяльності, гастролей, записування платівок; тимчасовий перепочинок. 2. Проміжок часу, спеціально відведений для перепочинку від роботи, засідання, занять, концерту, театр. дії; антракт.

р. перерыв, антракт

a. interruption, stop, break, intermission, interval, interlude, entr'acte

ф. interruption, intervalle, entracte

н. Pause, Unterbrechung, Arbeitspause; Zwischenpause, Zwischenakt

ПЕРЕСУД, поговор, плітки – висловлювання недоброзичливої думки про чию-небудь поведінку, вчинки, творч. діяльність, особисте життя артистів.

р. злословие, злоречие, злызъчие, перетолки, сплетня, пересуд

a. slander, malicious/malignant gossip, scandal, backbiting, tittle-tattle

ф. potin

н. (boshafte) Klatscherei, Klatsch, Lästerung, Verleumdung

📖 Горбатов Д. Психология слухов и сплетен. — СПб., 2012.; Горбатов Д. Психология сплетни. — Воронеж, 2008.

ПЕРЕХРЕСНА РИТМІКА – афр. тип імпровіз. ритм. поліфонії, що заснований на вільному сполученні різних метрів. На відзнаку від європ. поліритмії, в П.р. удар. долі сполучених метрів не збігаються один з одним. В афр. музиці П.р. застосовується в комплексі з модальною ритм. технікою та стомпінгом, що увійшли й до арсеналу виразних засобів джазу. Від П.р. походить джаз. оф-біт, що виник у результаті перенесення прийомів афр. поліритмії на європ. монометричну основу.

р. перекрестная ритмика

a. cross rhythms

ПЕРИФЕРІЯ, провінція – частина країни, міста, села, віддалена від центру, від столиці, великого культурного центру. Так колись називали майже всі міста в колишньому Союзі, крім Москви та Ленінграда, де, вважалося, культурне життя розвивалося не так стрімко, як у центрі. Хоча існували такі міста, як Київ, Харків, Свердловськ, Таллінн, Донецьк, Дніпропетровськ та ін., де відбувалося інтенсивне творче життя, існувало чимало рок-груп, цікавих естр. колективів та митців. Див. *Провінція*.

грец. *periphēria* – коло, округність

р. периферия

a. periphery, provinces, outskirts

ф. province

н. Provinz, Peripherie

📖 Валери М., Визинони А., Глушкова В. и др. Русская провинция. — Белгород, 2017.; Инюшкин Н. Провинциальная культура : природа, типология, феномены. — Саранск, 2003.; Сафронов А. Периферийная зависимость в индустриальном мире. — М., 2009.

ПЕРКУСИЯ, перкашн – 1. Узагальнююче поняття, що вбирає до себе сукупність удар. інструментів в ансам. чи оркестрі, які не входять до складу удар. установки (бонги, гуїро, дзвіночки, маракаси, кау бел, клавес та ін.). На П. грають вільні на той час музиканти або спеціально запрошені виконавці. Використання цих інструментів характерно для деяких стилів сучасн. джазу, а також для танц. та естр. музики. 2. Ефект гострої атаки звука з наступним згасанням. Застосовується в деяких моделях електроклавішних інструментів.

лат. *percussio* – нанесення ударів

р. перкуссия, перкашн

a., ф. percussion

н. Perkussion, Perkussioninstrumente, Schlaginstrumente

ПЕРЛИНА – *найкращий зразок чого-небудь, найвидатніший мистецький твір.

р. жемчужина

a. pearl

ф. perle

н. Perle

ПЕРСОНАЛ, штат – особовий склад, колектив працівників установи, підприємства, конц. орг., театр. трупи тощо, які забезпечують якісне функціонування даного закладу чи організації.

лат. *personalis* – особистий

а. personnel, staff

ф. personnel, état, cadres

н. Personal, Etat, Personalbestand

📖 Апенько С. Методология, теория и практика оценки персонала в современных условиях. — М., 2005.; Борисова Е. Управление персоналом для современных руководителей. — М., 2003.; Ендовицкий Д., Беленова Н. Комплексный экономический анализ деятельности управленческого персонала. — М., 2013.; Зельцер И., Зельцер Б. Эффективность системы управления персоналом. — Новосибирск, 2002.; Кибанов А., Дуракова И. Управление персоналом организации. — М., 2003.; Маренков Н., Косаренко Н. Управление персоналом организации. — М., 2005.; Синявец Т. Управление персоналом в малом бизнесе. — Омск, 2002.; Стадник А. Оценка персонала. — М., 2005.; Сулейманова С., Степанян В. Управление персоналом. — Волгоград, 2010.; Управление персоналом / О. Марченко и др. — М., 2004.; Чуланова О. Консалтинг персонала. — М., 2016.; Эрхардт Й., Фрик О., Фэр Й. Введение в управление персоналом. — Омск, 2002.

ПЕРСПЕКТИВА – 1. Потенціальна можливість розвитку особистості, без якої не може відбутися особистість на естраді. 2. Те, що чекає на кого-небудь, що повинно статися з кимсь у майбутньому.

лат. *perspicere* – дивитися наскрізь, проникати поглядом

а. prospect(s), outlook, look-out, aspects

ф. perspective

н. Perspektive, Aussicht

ПЕРУКА, парик – штучний головний покрив із чужого або синтетичного волосся, один із засобів гриму. Відома ще з давнини. Часто використовується артистами естради для створення певного сцен. іміджу.

р. парик

а. wig, peruke

ф. perruque

н. Perücke

📖 Лившиц П. Грим и парики. — Х., 1935.; Лившиц П., Темкин А. Сценический грим и парик. — М., 1955.

ПЕРФОМЕНС, перфоманс – 1. Сучасний різновид авангард., концептуального мистецтва, що спеціалізується на зображенні переживань, синтезуючи музику, театр, пантоміму, балет, поезію тощо. Засобом і матеріалом творчості є тіло, зовнішній вигляд, жести, поведінка людини, яка бере на себе роль актора. На формування П. справили вплив засоби мас. комунікацій. 2. Театр візуальних мистецтв, що з'явився в 1960 рр. Об'єднує як рівноправні різні візуальні мистецтва: театр, танець, музику, відео, кіно тощо. Дія може розігруватися в музеях або худож. галереях. В П. підкреслюється скоріше сам процес творчості, ніж завершеність твору мистецтва.

а. performance

ПЕСИМІЗМ, безнадійність – світосприймання, перейняте смутком, безнадією, зневірою в успіх, у краще майбутнє. Може відігравати негативну роль у творчості митців.

лат. *pessimus* – найгірший

р. пессимизм

а. pessimism

ф. pessimisme

н. Pessimismus

📖 Ильин Е. Психология надежды : оптимизм и пессимизм. — СПб., 2015.; Ландесман П., Согомонов Ю. Спор с пессимизмом. — М., 1971.; Лепский М. «Свет» и «Тень» социальной перспективы. — К., 2000.; Сёлли Д. Пессимизм : история и критика. — М., 2007.

«**ПЕСНЯ-...**» (рос.) – з 1971 щорічний підсумковий пісенний фестиваль, що відбувався на рад. ТБ, з 1992 р. – на російському. Через цей фестиваль пройшло чимало зірок рад., згодом естради колишніх рад. республік.

П'ЄДЕСТАЛ – 1. Художньо оформлене підвищення, на якому встановлюється статуя, скульптура, колона і т.ін.; постамент. 2. *Про те, що підносить кого-небудь до високого громад. становища, ставить над кимсь.

ф. piédestal

р. пьедестал

а. pedestal

н. Sockel

П'ЄСА – 1. Невеликий муз., зазвичай інструментальний, рідше вокальний твір ліричного або віртуозного характеру. 2. Видова назва творів драматургії, призначених для виконання зі сцени, а також для теле- і радіовистав.

р. пьеса

а. piece, dance movement (танц.)

ф. pièce, mouvement de danse (танц.)

н. Stück, Musikstück, Tanzsatz (танц.)

ПИТАЛЬНО-ВІДПОВІДНА СТРУКТУРА – давній, архаїчний принцип співу, широко поширений в афр. нар. та культовій музиці. Являє собою діалог між солістом та ансамблем. Характерний також для деяких форм вок.

музики північноамер. негрів (блюз, спіричуел, трудові пісні). Зустрічається в інстр. музиці як діалог між солістом та оркестром.

лат. *respondeo* – відповідати

р. вопросно-ответная структура

a. call and response structure, responsorial principle

ПІАНО – ударно-клавішний муз. інструмент, що має форму високого ящика з вертикально натягнутими струнами всередині та горизонтально розташованою клавіатурою на виступі спереду; різновид ф-но (*див.*).

іт. *pianino* – букв. маленьке ф-но

р. пианино

a. piano, (upright/cabinet) piano

ф. piano (droit), pianino, piano vertical

н. Pianino, Klavier, Kleinklavier

ПІАР, паблік рілейшнз – наука про вміння маніпулювати суспільною думкою з метою зацікавити публіку будь-яким (політичним, розважальним, промисловим тощо) товаром і продавати його їй, а також сама ця діяльність. Має місце в розважальній індустрії, шоу-бізнесі, конц.-творч. діяльності.

р. пиар

a. PR, public relations – суспільні зв'язки

📖 Авдеева И. Этика PR. — Тамбов, 2011.; Березняков Д. Средства массовой информации и PR-технологии. — Новосибирск, 2007.; Бровко С. PR-мероприятия : методика подготовки и проведения эф фективных событий. — Saarbrücken, 2012.; Булатова С. Теория и практика связей с общественностью. — Кемерово, 2012.; Воронцова Н. Теория и практика связей с общественностью : технология PR-мероприятия. — М., 2006.; Клоков И. Черный PR : запрещенные приемы нападения и защиты. — СПб., 2007.; Мамонтов А. Практический PR. Как стать хорошим PR-менеджером. — М., 2011.; Михайлов Ю. Связи с общественностью по-русски. — М., 2014.; Оломская Н. Прагматические и функциональные аспекты формирования дискурса PR. — Краснодар, 2011.; Основы PR в бизнесе / под ред. В. Соловья. — М., 2016.; Папкова О. Связи с общественностью. — М., 2010.; Тульчинский Г. PR в сфере культуры. — СПб., 2011.; Чимаров С., Ястребова Е. История возникновения связей с общественностью. — СПб., 2012.

ПІАР-МЕНЕДЖЕР – фахівець, що займається піаром. *Див. Піар.*

р. пиар-менеджер

a. PR-manager

ПІВДЕННИЙ РОК – музика, характерна для півд. амер. штатів. Являє собою фактично суміш рок-н-ролу, блюзу, кантрі, госпел та ін.

р. южный рок

a. southern music

ПІДЛІТОК – хлопчик або дівчинка 12-16 років – перехідного віку від дитинства до юнацтва; півпарубок, парубчак, отрок. Як пр., ця категорія є найбільшим споживачем рок- та поп-музики. *Див. також Молодь, Тінейджер.*

р. подросток

a. teenager, youth, adolescent, juvenile, young girl

ф. adolescent

н. Jugendliche

📖 Айхорн А. Трудный подросток. — М., 2001.; Байярд Р., Байярд Д. Ваш беспокойный подросток. — М., 2011.; В мире подростка / В. Иванов, И. Кон и др. — М., 1980.; Ган М. Планета Подросток. — М., 2002.; Емельянова Е. Психологические проблемы современных подростков и их решение. — М., 2016.; Еремин В. Улица – подросток – воспитатель. — М., 1991.; Казанская В. Подросток : социальная адаптация. — СПб., 2011.; Колесов Д. Современный подросток : взросление и пол. — М., 2003.; Комиссаров Б. Подросток и наркотики : выбери жизнь! — Ростов н/Д, 2001.; Лаврова К. Улица. Компания. Подросток. — М., 1987.; Личко А. Эти трудные подростки. — Л., 1983.; Микляева А. Я – подросток. — СПб., 2006.; Мир детства : подросток / А. Гордин, И. Гребенников и др. — М., 1982.; Мищенко Л. Индивидуальность подростков в рамках системного исследования с позиций пола и Gender. — Москва-Берлин, 2015.; Островский Ал. Руку, товарищ подросток! — М., 1981.; Подольский А., Идобаева О., Идобаев Л. Подросток в современном мире. — СПб., 2007.; Подросток и депрессия / Л. Мафсон и др. — М., 2003.; Полеев А. Трудный подросток глазами сексолога. — М., 2014.; Пэррот Л. Подросток и его проблемы. — СПб., 2007.; Райс Ф., Долджин К. Психология подросткового и юношеского возраста. — М., 2010.; Рылеева А. Формирование готовности подростков к жизненному самоопределению. — Курган, 2017.; Снайдер Д. Практическая психология для подростков, или Как найти свое место в жизни. — М., 2003.; Собкин В., Евстигнеева Ю. Подросток : виртуальная и социальная реальность. — М., 2001.; Фельдштейн Д. Трудный подросток. — М.; Воронеж, 2008.; Я – подросток нашего времени / авт.-сост. Р. Цветковская. — СПб., 2013.

ПІДМОСТКИ, кін – 1. В іст. плані – нар. сцена, побудована найпростішим чином, де колись просто неба грали ярмаркові артисти. 2. Вид портативної сцен. площадки, що влаштовується просто неба. 3. Те ж саме, що й сцена, естрада (2).

р. подмостки

a. stage, boards

ф. tréteaux, planches

н. Brettergerüst, Bühnen, Bretter, Podium

ПІДРУЧНИК, посібник – книга, за якою вивчають навчальний предмет, у т.ч. й муз. дисципліни (історія музики, гармонія, сольфеджіо), муз.-театр. жанри (оперета, мюзикл), естраду, джаз, рок-музику.

р. учебник

a. text/instruction book, method, tutor

ф. méthode, livre didactique

н. Lehrbuch

ПІДСИЛЮВАЧ (потужності звука) – спочатку ламповий, згодом електронний пристрій із послідовно з'єднаними каскадами підсилення звука, ланцюгами корекції частотних характеристик та схемами регулювання підсилення. Є одним із обов'язкових пристроїв на конц. естраді.

р. усилитель (мощности звука)

a. amplifier

ф. amplificateur

н. Verstärker

ПІЄТЕТ – поняття прийшло з рим. реліг. культури. Римляни будували свої відносини з численними богами на основі глибокої поваги, шанування та дружнього ставлення. Благочестя, богобоязливості вони стали називати словом П. Поза реліг. традиціями у світову культуру П. ввійшов у значенні «глибока повага, шанобливе ставлення до кого-, до чого-небудь». Нині ми з П. відносимося до митців минулого (Д. Еллінгтона, Д. Леннона, Л. Утьосова, К. Шульженко, М. Бернеса та баг. ін.).

лат. *pietas* (*pietatis*) – благочестя

р. пиетет

a. piety

ф. piété, respect

н. Pietät

ПІОНЕР – новатор, зачинатель, засновник. В естр.-джаз. середовищі чимало видатних митців, які робили перші кроки в нових жанрах, стилях, напрямках («Beatles», О. Вертинський, П. Уайтмен, М. Девіс, Д. Гіллеспі та баг. ін.).

ф. *pionnier* – зачинатель

р. пионер

a. pioneer

н. Pionier

«**ПІСЕННИЙ ВЕРНІСАЖ**» – щорічний фестиваль сучасн. укр. пісні. З 1986 відбувався в Києві.

ПІСЕННИЙ ДЖАЗ – напрям у рад. джазі, заснований на міській пісенності і названий з легкої руки Л. Утьосова.

р. песенный джаз

ПІСЕННИЙ ЦИКЛ – декілька пісень, пов'язаних одна з одною за настроєм, сюжетом тощо і, як пр., які виконуються разом.

р. песенный цикл

ПІСЕННИК, співаник – зібрання попул. пісень і романсів, часто з нотами.

р. песенник

a. song book, song-smith, songster

ф. recueil de mélodies/chansons

н. Liederbuch, Liedersammlung

ПІСНЯ – найпоширеніший рід словесно-муз. мистецтва, призначений для співу, жанр вок. музики (нар. і професійної). Муз. форма П., як і її поетична форма, звичайно куплетна або строфічна. Може класифікуватися: за змістом – лірич., патріот., сатир.; за соц. функцією – обрядова, побутова, військово-стройова; за виконав. складом – сольна, хор., з інстр. супроводом або без нього.

р. песня

a. song, tune, air, lied, carol, roundelay, story (розм.), folk song (нар.), marching song (похідна)

ф. chanson, chant, lied, mélodie, goulante

н. Lied

Бирюков Ю. Песня далекая и близкая. — М., 1987.; Бочаров А. Советская массовая песня. — М., 1956.; Булышко М. Жанр песни. — Пермь, 1961.; Васина-Гроссман В. Вокальные формы. — М., 1963.; Васина-Гроссман В. Романтическая песня XIX в. — М., 1966.; Голубева Т. Песня в общении молодежи. — М., 1988.; Голубкова А. С песней по жизни (Из истории советской песни). — Ижевск, 1962.; Гольденштейн М. Живет с тобой песня. — Л.; М., 1971.; Гусев В. Русские песни и романсы. — М., 1989.; Давыдов В. И песня и быт. — Свердловск, 1964.; Денисов В. Золотой век советской песни. — Барнаул, 2014.; Доливо А. Певец и песня. — М.; Л., 1948.; Долматовский Е. Рассказы о твоих песнях. — М., 1973.; Дружкин Ю. Песня как социокультурное действие. — М., 2013.; Друскин М. Русская революционная песня. — М., 1954.; Жарковский Е. А музы не молчали... : новеллы о песнях военных лет. — М., 1971.; Жарковский Е. Люди и песни. — М., 1978.; Завадская Н. Певец и песня. — М., 1979.; Зак В. О мелодике массовой песни. — М., 1979.; Зак В., Фрадкин В. Советская массовая песня. — М., 1957.; Канн-Новикова Е. Рассказы о песнях. — М., 1963.; Катанова С. Пути развития советской массовой песни. — Л., 1974.; Корев Ю. Советская массовая песня. — М., 1956.; Котикова Н., Добровольский Б. Песня – душа народа. — Л., 1959.; Красовская Ю. Человек и песня. — М., 1989.; Кузик В. Пісні Великої Вітчизняної війни. — К., 1989.; Кузик В. Українська радянська лірична пісня. — К., 1980.; Кулаковский Л. Песня, ее язык, структура, судьбы. — М., 1962.; Кулаковский Л. Строевое куплетной песни. — М.; Л., 1939.; Лебедев П. Песни, звавшие на подвиг. — Саратов, 1978.; Лебединский А. Песенное творчество советских композиторов. — М., 1959.; Лебединский А. Советская песня. — М., 1961.; Лебединский А. Труд и подвиг в советской песне. — М., 1975.; Лебединский А. Через огненные годы. Песни революции и гражданской войны. — М., 1967.; Мамчур И. Верность песне. — К., 1982.; Марочкин В., Сычева Н., Игнатъев А. Песни нашего поколения : шестидесятые. — Ростов н/Д, 2010.; Марочкин В., Сычева Н., Игнатъев А. Песни нашего поколения : семидесятые. — Ростов н/Д,

2011.; Марочкин В., Сычева Н., Игнатьев А. Песни нашего поколения : восьмидесятые. — Ростов н/Д, 2012.; Мархасев Л. Серенада на все времена : кн. о рус. романсе и лирич. песне. — Л., 1988.; Мастера советской песни : сб. / сост. В. Зак. — М., 1977.; Матутите Е. Песня и время. — М., 1977.; Матутите Е. Советская массовая песня 70-80-х годов. — М., 1982.; Миронец Н. Песня в комсомольском строю. — М., 1985.; Митрофанова А. Песни настоящих мужчин. — М., 2008.; Митрофанова А. Песни русского Сопротивления. — М., 2006.; Нестеров М., Карапетян Е. Речевая структура русской лирической песни и ее лексические средства. — Армавир, 2004.; Нестьев И. И песня, и симфония. — М., 1964.; Нестьев И. Советская массовая песня. — М.; Л., 1946.; Новиков А. Песня в строю. — М., 1976.; Нудьга Г. Пісні і романси українських поетів. — К., 1941.; Нудьга Г. Пісні революції. З історії трьох рев. пісень. — Львів, 1968.; Нудьга Г. Слово і пісня. — К., 1985.; Панов Дм. Методика анализа эстрадной песни. — Челябинск, 2011.; Песни русских рабочих (XVIII – нач. XX в.) / подг. А. Нутрихин. — М.; Л., 1962.; Песни, опаленные войной : страницы песенной летописи Великой Отечественной / сост. Ю. Бирюков. — М., 2011.; Песня в советских фильмах / ред. Т. Урусова. — М., 1938.; Пісенна культура польської діаспори України / упоряд. Л. Вахніна. — К., 2002.; Погребенник Ф. Українські пісні-гімни. — К., 1992.; Поляновский Г. Люди и песни. — М., 1938.; Пономаренко Л. Пісні, приписувані Марусі Чурай. — Запоріжжя, 2006.; Попова Т. О песнях наших дней. — М., 1969.; Пузырев В. С песней по жизни : заметки о песенном творчестве. — М., 2010.; Рассказы о песнях / сост. О. Очаковская. — М., 1985.; Рахилло И. Встречи с песней. — М., 1976.; Рожденная Октябрем : укр. сов. мас. песня первого послереволюционного десятилетия (1917-1927) / сост. А. Шреер-Ткаченко. — К., 1974.; Розанов И. Русские песни XIX в. — М., 1944.; Сидоровский Л. «И только потому мы победили...». — Л., 1985.; Сидоровский Л. «Почаще пойте песни Революции...». — Л., 1987.; Смело, товарищи, в ногу! : расск. о песнях / сост. А. Луковников. — М., 1987.; Смирнова Н. Мастера советской песни. — М., 1980.; Соболева Г. Россия в песне. — М., 1980.; Соловьев-Седой В. Пути-дороги : восп., расск. о песнях. — Л., 1982.; Сохор А. Из истории песен Великой Отечественной войны. — М., 1963.; Сохор А. Путь советской песни. — М., 1968.; Сохор А. Русская советская песня. — Л., 1959.; Томпакова О. Русская народная и советская массовая песня. — М., 1966.; Туманов В. ...И гитара моя зазвенела : песни и романсы. — Екатеринбург, 1998.; Цыганская песня : от «Яра» до Парижа / авт.-сост. М. Кравчинский. — Н. Новгород, 2013.; Чичков Ю. Песни нашего сердца. — М., 1976.; Шилов А. Из истории первых советских песен (1917-1924). — М., 1963.; Шилов А. Неизвестные авторы известных песен. — М., 1961.; Энтелис Л. Заметки на нотных страницах : ст. о балете, джазе, песне. — Л.; М., 1974.

ПІСНЯ ПРОТЕСТУ – пісенний жанр, що продовжував традиції пролетар. пісні 1930-х рр. Була обов'язковим атрибутом молодіжних демонстрацій та мітингів, фестивалів патріот. пісні тощо. Із часом втратила актуальність.

р. песня протеста

а. protest song

ф. chanson de la protestation

н. Lied des Protestes

ПІСНЯР – 1. Автор тексту пісні або композитор, який створив до віршів музику. 2. *Той, хто оспівує, прославляє кого-, що-небудь.

ПЛАГІАТ – навмисне присвоєння чужого авторства, видача чужого твору за свій; безпосереднє запозичення чужих ідей, рішень, винаходів, частини або цілих творів без посилання на автора.

лат. *plagium* – крадіжка, викрадення

р. плагиат

а. plagiarism, plagiary

ф. plagiat, piraterie

н. Plagiat

ПЛАСТИКА – у танці, сцен. мистецтві загальна гармонія, узгодженість рухів і жестів.

грец. *plastikē* – ліплення

а. sense of rhythm, plasticity

ф. plasticité

н. Plastik, Grazi

ПЛАСТИНКА – те ж саме, що й *Платівка*.

ПЛАТИНОВИЙ ДИСК – грамплатівка, продана тиражем один млн. примірників (у США). В Європі цей показник нижче – 300 тис. екз. (в Україні 100 тис.). Усі показники носять суто комерц. характер і мають цілком реальне втілення: фірми грамзапису нагороджують виконавців спеціально виготовленими сувенірними матрицями платівок-бестселерів із додаванням у сплав платини. В більшості випадків усе це робиться у рекламних цілях для підняття престижу виконавця, а також продукції фірми.

р. платиновый диск

а. platinum disk/disc

ПЛАСТИЧНА ОПЕРАЦІЯ – хірургічна операція, трансплантація або імплантація органів, тканин. Існують ліпосакція (відкачування з організму зайвих живих відкладень) та дермабразія (видалення шрамів, лікування родимих плям, позбавлення від зморшок). ПО поділяють на два основних типи: реконструктивні та естетичні. До подібних операцій удаються чимало творч. особистостей, аби якомога довше зберегти сценічно-візуальний образ на конц. естраді. Серед подібних пацієнтів – М. Джексон, Шер, Л. Орлова (перша з рад. артистів), А. Пугачова, М. Распутіна, В. Леонтьєв, Л. Вайкуле та баг. ін.

р. пластическая операция

а. plastic operation

ф. opération plastique

н. platische Operation

ПЛАТІВКА – див. *Грамофонна платівка*.

ПЛЕЯДА – 1. Група видатних діячів певної епохи, одного напрямку, пов'язані спільністю поглядів, завдань; когорта. 2. Група людей за якою-небудь спільною ознакою.

грец. *Pleias/Pleiados* – назва групи із семи давньогрецьких поетів-трагиків

а. *pleiad, galaxy*

ф. *pléiade*

н. *Plajade*

ПЛІТКА – 1. Не підтверджена дійсними фактами інформація, звістка про кого-, що-небудь; поговор. 2. Поширення таких чуток, звісток; пересуди, язичення. Інколи певні П. розпускають або самі виконавці, або їх прибічники, «штаб» для створення штучної ситуації, яка б відіграла необхідну роль у популярності того чи ін. виконавця. Див. також *Пересуд*.

р. сплетня

а. *gossip*

ф. *potins*

н. *Klatsch*

📖 Баганова М. Всемирная история в сплетнях. — М., 2011.; Бивер Д. Как реагировать на несправедливость. — СПб., 2005.; Горбатов Д. Психология слухов и сплетен. — СПб., 2012.; Горбатов Д. Психология сплетни. — Воронеж, 2008.

ПЛОЩАДЬ ЗВІЗД (рос.) – майданчик перед Держ. Центр. конц. залом «Россия» (Москва), де є пам'ятні знаки на честь видатних діячів естр. мистецтва (О. Вертинський, І. Юр'єва, В. Козін, Л. Утьосов, В. Висоцький, В. Цой, М. Кристалінська, В. Ободзинський, Л. Дербеньов та баг. ін.).

ПОВАГА – 1. Почуття шани, прихильне ставлення, що ґрунтується на визнанні чийх-небудь заслуг, високих позитивних якостей когось, чогось; пошана, шана, шаноба. 2. Вияв такого почуття.

р. уважение

а. *respect, esteem, deference, honour, reverence*

ф. *respect, consideration, estime, déférence*

н. *Achtung, Verehrung, Respekt, Ehrerbietung*

📖 Гарфинкел П., Кауфман Б. Внушайте уважение. — М., 2005.; Касьянова Е. Нравственная активность как сущностная характеристика толерантности. — М., 2007.; Кукушкина А., Ёлкин С. Воспитание у школьников уважительного отношения к пожилым людям в процессе межпоколенного взаимодействия. — В. Новгород, 2014.; Пальмано П. Школа хороших манер для детей : все, что вы должны знать, чтобы воспитать вежливого ребенка. — М., 2006.; Соснин В. Учимся общению : взаимопонимание, взаимодействие, переговоры, тренинг. — М., 1993.

ПОВЕДІНКА – сукупність дій і вчинків виконавця, арт. тощо на конц. сцені, на гастролях, в житті, з яких складається його імідж, ампула; спосіб життя, поводження, манера, поведенція.

р. поведение

а. *behavio(u)r, conduct*

ф. *conduite*

н. *Verhalten, Betragen, Benehmen*

📖 Горьканова Л., Прытков Р. Организационное поведение. — Оренбург, 2011.; Григорьева С. Девиантное поведение несовершеннолетних. — СПб. ; Псков, 2005.; Зайцев Л., Соколова М. Организационное поведение. — М., 2005.; Клейберг Ю. Девиантное поведение в вопросах и ответах. — М., 2006.; Кочеткова А. Введение в организационное поведение и организационное моделирование. — М., 2004.; Лабунская В. Невербальное поведение. — Ростов н/Д, 1986.; Лозгачева Т., Завалишин Ю. Организационное поведение. — Н. Новгород, 2003.; Лысенко Ю., Шаталова Т., Силицкая И. Организационное поведение. — Донецк, 2002.; Перешеина Н. Психология девиантного поведения. — Киров, 2003.; Психогенетика агрессивного и враждебного поведения / Е. Воробьева, П. Ермаков и др. — Ростов н/Д, 2016.; Хейли Д. Терапия испытанием : необычные способы менять поведение. — М., 1998.; Хохлова Т. Организационное поведение. — М., 2005.; Шамис А. Поведение, восприятие, мышление. — М., 2004.; Шевчук В.Ф., Шевчук В.Д. Поведение человека. — Ярославль, 2012.

ПОДВІЙНИЙ АЛЬБОМ – див. *Альбом*.

р. двойной альбом

а. *double album*

ф. *album double*

н. *doppelte Album*

ПОДИВ – 1. Почуття або стан, викликаний сильним враженням від чого-небудь незвичайного, несподіваного, незрозумілого; здивування. 2. Надзвичайне здивування від когось, чогось, захоплення ким-, чим-небудь.

р. удивление

а. *astonishment, surprise, wonder, amazement*

ф. *surprise*

н. *Verwunderung*

📖 Барабанщиков В. Восприятие выражений лица. — М., 2009.; Барабанщиков В. Динамика восприятия выражений лица. — М., 2016.; Барабанщиков В. Экспрессии лица и их восприятие. — М., 2012.; Барабанщиков В., Жегалло А., Королькова О. Перцептивная категоризация выражений лица. — М., 2016.; Ильин Е. Эмоции и чувства. — СПб., 2011.; Лицо человека в науке, искусстве и практике / А. Абрамов и др. — М., 2015.; Лицо человека в пространстве общения / Ю. Аверченков и др. — М., 2016.; Островская К. Категория удивления в свете лингвистической прагматики. — Персиановский, 2017.

ПОДІУМ – 1. Підвищення навколо арени античного цирку з місцями для почесних гостей (імператора, сенаторів). 2. Підвищення або підставка для чого-небудь; сцена, кін, підмостки.

лат. *podium*

р. подиум

a. catwalk, podium

ф. podium

ПОДРУЖЖЯ – шлюбний союз чоловіка та жінки. Існує чимало прикладів існування подібних пар (колишніх та чинних) на конц. естраді (Д. Леннон/Й. Оно, К. Кобейн/К. Лав, М. Ростропович/Г. Вишневіська, М. Магомаєв/Т. Сінявська, Ф. Кіркоров/А. Пугачова, М. Галкін/А. Пугачова, Л. Агутін/А. Варум, І. Бобул/Л. Сандулеса, В. і С. Білоножки, Й. Пригожин/Валерія, Потап/Настя та баг. ін.).

р. супруги, супружеская чета

a. married couple

ф. époux, couple d'époux

н. Gatten, Ehepaar, Eheleute

ПОЕЗИЯ – 1. Словесна худож. творчість; мистецтво худож. відображення дійсності в словесних образах; поетична творчість. 2. Твори, написані віршами, ритмізованою мовою. Є часто першоосною створення пісні, романсу, ін. муз. твору.

грец. ποιήσες – творчість

р. поэзия

a. poetry

ф. poésie

н. Poesie, Dichtung

📖 Авдеенко И. Пространственные символы русской рок-поэзии. — Комсомольск-на-Амуре, 2014.; Авдеенко И. Темпоральные символы русской рок-поэзии. — Комсомольск-на-Амуре, 2016.; Альтернатива : опыт антологии рок-поэзии / сост. П. Бехтин. — М., 1991.; Афанасьев А. Гендерная картина мира в женской рок-поэзии. — М., 2018.; Бердинских В. История советской поэзии. — М., 2014.; Богомолов Н. Стихотворная речь. — М., 1995.; Гавриков В. Русская песенная поэзия XX века как текст. — Брянск, 2011.; Грачев А. Путь песенной поэзии : автор. песня и песенная поэзия восхождения. — Челябинск, 2007.; Дидуров А. Четверть века в роке. — М., 2005.; Золотое десятилетие рок-поэзии / сост. А. Дидуров. — М., 1992.; Иванов Г. Русская поэзия в отечественной музыке. — М., 1966.; Кулагин Ан. Поэзия В.С. Высоцкого. — М., 1997.; Кулаков В. Поэзия как факт. — М., 1998.; Лабораторная работа : сб. рок-поэзии / сост. В. Ильичев. — Новокузнецк, 2017.; Лисица И., Чернобров А. Прагматические и стилистические особенности британской рок-поэзии в культурологическом освещении. — Новосибирск, 2014.; Лотман Ю. О поэтах и поэзии. — СПб., 1996.; Нежданова Н. «Поколение дворников и сторожей...» : черты самоидентификации в рок-поэзии. — Курган, 2007.; Олесницкий А. Рифм и метр ветхозаветной поэзии. — М., 2005.; Петрова С. Современный литературный процесс : рус. рок-поэзия. — СПб., 2015.; Поэзия и музыка / сост. В. Фрумкин. — М., 1973.; Поэзия и песня В.С. Высоцкого : пути изучения / под общ. ред. С. Свиридова. — Калининград, 2006.; Поэзия как жанр русской философии / сост. И. Сиземская. — М., 2007.; Поэты русского рока. — СПб., 2004.; Поэты русского рока. — СПб., 2005.; Русская поэзия Золотого века. — М., 2013.; Русская рок-поэзия : текст и контекст : вып. 1 / отв. ред. Ю. Доманский. — Тверь, 1998.; Русская рок-поэзия : текст и контекст : вып. 2 / отв. ред. Ю. Доманский. — Тверь, 1999.; Русская рок-поэзия : текст и контекст : вып. 3 / отв. ред. Ю. Доманский. — Тверь, 2000.; Русская рок-поэзия : текст и контекст : вып. 4 / отв. ред. Ю. Доманский. — Тверь, 2000.; Русская рок-поэзия : текст и контекст : вып. 5 / отв. ред. Ю. Доманский. — Тверь, 2001.; Русская рок-поэзия : текст и контекст : вып. 6 / отв. ред. Ю. Доманский. — Тверь, 2002.; Русская рок-поэзия : текст и контекст : вып. 7 / отв. ред. Ю. Доманский. — Тверь, 2003.; Русская рок-поэзия : текст и контекст : вып. 8 / отв. ред. Ю. Доманский. — Тверь, 2005.; Русская рок-поэзия : текст и контекст : вып. 9 / редкол. : М. Ворошилова и др. — Екатеринбург ; Тверь, 2007.; Русская рок-поэзия : текст и контекст : вып. 10 / отв. ред. Ю. Доманский. — Екатеринбург ; Тверь, 2008.; Русская рок-поэзия : текст и контекст : вып. 11 / редкол. : Ю. Доманский и др. — Тверь, 2010.; Русская рок-поэзия : текст и контекст : вып. 12 / редкол. : Ю. Доманский и др. — Тверь, 2011.; Русская рок-поэзия : текст и контекст : вып. 14 / редкол. : М. Ворошилова и др. — Екатеринбург ; Тверь, 2013.; Русская рок-поэзия : текст и контекст : вып. 15 / редкол. : М. Ворошилова и др. — Екатеринбург ; Тверь, 2014.; Русская рок-поэзия : текст и контекст : вып. 16 / редкол. : Ю. Доманский и др. — Тверь, 2015.; Смирницкая О. Древнегерманская поэзия : каноны и толкования. — М., 2005.; Этика в зеркале поэзии / авт.-сост. М. Есикова, Г. Дробжева. — Тамбов, 2004.

ПОЕМА – 1. Літ. та муз. жанр. 2. Інстр. п'єса лірико-драм. або лірико-оповідального характеру, відрізняється свободою побудови й емоційною насиченістю.

р. поэма

a. poem

ф. poème

н. Poem

📖 Ботезату Э. Современная молдавская поэма. — Киш., 1981.; Дем'янівська Л. Українська драматична поема. — К., 1984.; Жаков А. Современная советская поэма. — Мн., 1981.; Ильина Л. Русская поэма 1860-х годов. — Вильнюс, 1988.; Казакова Л. Русская комическая поэма второй половины XVIII – начала XIX вв. — Псков, 2005.; Карпов А. Русская советская поэма, 1917-1941. — М., 1989.; Кедровский А. Русская советская поэма 30-х годов о современности. — М., 1986.; Киканс В. Современная советская поэма. — Рига, 1982.; Коваленко С. Поэма как жанр литературы. — М., 1982.; Коваленко С. Художественный мир советской поэмы. — М., 1989.; Мадоян А. Армянская средневековая поэма. — Ереван, 1985.; Мазепа Н. Развитие современной советской поэмы. — К., 1986.; Микешин А. Русская романтическая поэма XX века. — Вологда, 1991.; Петрова Н. Лироэпическая нефабульная поэма : генезис, эволюция, типология. — Пермь, 1991.; Скирда Л. Гражданственность современной украинской поэмы. — К., 1986.; Скирда Л. Сучасна українська поема. — К., 1990.; Червяченко Г. Советская поэма 40-70-х годов. — Ростов н/Д, 1979.; Числов М. Время зрелости – пора поэмы. — М., 1986.; Юсупова Ч. Дагестанская поэма. — М., 1989.

ПОЕТ – 1. Особа, що складає вірші, які потім можуть бути використані для створення пісні чи романсу; віршотворець, П.-пісняр. 2. Той, хто оспівує, прославляє що-небудь; співець, скальд, бард, пісняр. 3. Той, хто поетично сприймає дійсність, поетично ставиться до навколишнього світу.

грец. ποιητής

р. поэт

а. poet, author of the words/lyrics, lyrics writer, lyricist, writer of lyrics

ф. poète, parolier, auteur du texte, librettiste

н. Dichter, Poet, Textdichter, Texter

📖 Никитина О. Биографические мифы о русских рок-поэтах. — СПб., 2011.; О поэтах. — М., 1997.

ПОКЛИКАННЯ, поклик, нахил – внутрішній потяг, здатність, схильність до певної справи, професії.

р. призвание

а. vocation, calling, mission

ф. vocation, mission

н. Neigung, Beruf, Bestimmung

📖 Викулина Н. Призвание : как найти себя во взрослой жизни. — М., 2015.; Вишневский С. Призвание : социологический анализ. — Екатеринбург, 2004.; Робинсон К. Призвание. Как найти то, для чего вы созданы, и жить в своей стихии. — М., 2009.

ПОКЛІН, уклін – нахилання голови або верхньої частини тулуба на знак вітання, поваги, подяки. Застосовується на конц. сцені після виступу виконавця.

р. поклон

а. bow, kowtow

ф. salut, coup de chapeau

н. Verbeugung, Gruß

ПОКЛОННИК – див. *Шанувальник*.

ПОЛІТ-РОК. Термін не позначає жодного зі стилістичних напрямків рок-музики, а, скоріше, характеристику окремих творів. В історії рок-музики можна нарахувати три піки політ. активності. Перший – з 1966 по 1972, коли рок-музиканти, продовжуючи лінію виконавців «пісень протесту», активно включилися в боротьбу проти істеблішменту, війни у В'єтнамі, переслідування інакомислячих. Другий пік (1977-1980) пов'язаний у першу чергу з організаціями «Рок проти расизму», «Кампанія за ядерне роззброювання» й ін. рухами. Третій пік спостерігався на поч. 1990-х, коли не тільки молоді радикальні музиканти, але й багато визнаних рок-зірок виявляли велику творч. і громадян. активність у таких питаннях, як боротьба проти апартеїду, за скорочення ядерних озброєнь, збереження дикої природи тощо.

р. полит-рок

ПОЛЛ – анкета, опитування думок, що проводяться часописами, газетами, радіо, ТБ серед критиків та аматорів з метою визначення кращих виконавців, пісень, грамплатівок у різних жанрах музики. Уперше таке анкетування провів амер. журнал «Down Beat» (1935).

а. poll

ПОЛОНЕЗ – 1. Старовинний польс. урочистий танець-хода, який набув широкого поширення в Європі в XVIII ст. В нар. побуті був чотиридольним. В процесі еволюції став тридольним. Був придворним танцем у Франції та ін. країнах. Муз. розмір 3/4. 2. Музика до цього танцю, муз. твір в ритмі цього танцю.

ф. polonais – польський

а., ф. polonaise

н. Polonaise, Polonäse

📖 Васильева-Рождественская М. Историко-бытовой танец. — М., 2005.; Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.; Нарская Т. Историко-бытовой танец. — Челябинск, 2015.; Ткаченко Т. Народные танцы : болгарские, венгерские, немецкие, польские, румынские, сербские и хорватские, чешские и словацкие. — М., 1975.

ПОЛЬКА – 1. Чеськ. парний танець вільної композиції, виникнув у 1830 рр. і поширився по всьому світу, втрапивши згодом значною мірою нац. риси. Темп від помірно швидкого до швидкого. Нім. емігранти вивезли цей танець в США, де він справив чималий вплив на формування техаської музики кантрі. Муз. розмір 2/4. 2. Музика до цього танцю, муз. твір у ритмі цього танцю.

чеськ. polka; є дві версії походження цього слова: одна від чеськ. слова pólka – половинка (півкроку); друга – назва на честь Польщі, щоб виразити співчуття чехів героям польс. повстання 1830 р.

а., ф. polka

н. Polka

📖 Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.; Нарская Т. Историко-бытовой танец. — Челябинск, 2015.; Ткаченко Т. Народные танцы : болгарские, венгерские, немецкие, польские, румынские, сербские и хорватские, чешские и словацкие. — М., 1975.

«**ПОЛЬСЬКЕ НАГРАНЯ**» – польс. фірма грамзапису. Заснова в 1952 на базі заводу грамплатівок «Муза». Велику увагу приділяла записам джазу та розважальної музики.

польс. Polskie Nagrania

ПОМПА – розрахована на зовнішній ефект урочистість, пишність, конц. захід, презентація тощо.

лат. pompa – урочиста хода

а. pomp, state

ф. pompe, appareil

н. Pomp, Prunk

ПОМП-РОК – термін характеризує не стільки муз. стилістику, скільки помпезність подачі матеріалу.

ПОП – стиль мас. культури: поп-мистецтво, поп-культура, поп-фестиваль, поп-мюзикл, поп-арт, попса.

ПОП-ГРУПА – ансамбль музикантів, які одночасно грають та співають переважно популярну музику.

р. поп-група

а. pop group

ПОПИТ – вимога на певний товар; можливість швидкого продажу певного товару. В шоу-бізнесі П. можуть користуватися виконавці, їх продукція, муз. інструменти, платівки, худож. книги, постери, різні культурно-мистецькі заходи.

р. спрос

а. call, demand, run (on)

ф. demande

н. Nachfrage

📖 Запорожец В. Проблемы спроса и предложения. — Фрунзе, 1988.; Матуле З., Зейле М. Потребительские панели в изучении личного потребления и спроса. — Рига, 1981.; Поляков Л. Платежеспособный спрос на книги и методы его прогнозирования. — М., 1984.; Розанова Н., Шаститко А. Теория спроса и предложения. — М., 1995.; Соловьев Б. Формирование и развитие спроса населения. — М., 1981.; Суцук Н. Ориентируясь на спрос. — К., 1986.

ПОП-МУЗИКА – напрям сучасн. попул. музики. Репрезентована попул. піснями та танц. жанрами ХХ ст. Виникла в ХІХ ст. як реакція на форми «серйозної» музики, що ускладнилися. Термін має збірне значення: в широкому сенсі він відноситься до сукупності найвідоміших та доступних творів, які часто виконуються, у вузькому – до стилів та жанрів мас. музикування (пісенні форми, танц. та легка орк. музика). У 1950 рр. термін відносився лише до рок-музики. Основний принцип П.-м. – створення стильових стереотипів (у т.ч. з елементів нар., класич. музики, джазу), що полегшують сприйняття й забезпечують комерц. успіх. П.-м. пов'язана з розгалуженою системою різних муз.-розважальних послуг. Розрізняють традиц. «стару» попул. музику (все, що не підпадало під категорію джазу або класич. музики) і «нову», що відокремилася з появою рок-н-ролу. Найбільше загальні ознаки попул. музики: тиражування засобами мас. інформації, комерц. характер, стандартизованість муз.-поетичної мови, акцент не стільки на творі, скільки на його виконанні, розважальність, що припускає легкість сприйняття. Традиц. формат – 3-4-хвилинний шлягер.

а. pop music, від *popular music* – попул., загальнодоступна музика

р. поп-музыка

ф. musique pop

н. Popmusik

📖 Дряпіка В. Розкриваючи світ джазу, рок і поп-музики. — К.; Кіровоград, 1997.; Бондаренко В., Дроздов Ю. Энциклопедия популярной музыки. — Мн., 2006.; Кинус Ю. Вокальные группы в джазе и современной популярной музыке. — Ростов н/Д, 2008.; Коробка В. Вокал в популярной музыке. — М., 1989.; Королев О. Краткий энциклопедический словарь джаза, рок- и поп-музыки. — М., 2006.; Кумиры западной поп- и рок-музыки / авт. коллектив. — М., 1994.; Кунин Э. Секреты ритмики в джазе, рок- и поп-музыке. — М., 1997.; Надолинская Т. Современная классика, джаз и поп-музыка для подростков и их родителей. — Ростов н/Д, 2010.; Оякяэр В. О поп-музыке. — Таллинн, 1983.; Поп-музыка. Взгляды и мнения / сост. Э. Фрадкина — Л.; М., 1977.; Популярная музыка за рубежом. 1928-1997 гг. / ред. В. Ястребов. — Ульяновск, 1997.; Ролланд П. Рок и поп. — М., 2003.; Русаков А. Кто есть кто, или Музпросвет в глобальной современной популярной музыке. — М., 2012.; Сапожник О. Антологія української популярної естрадної музики : ч. 1. — К., 2003.; Сапожник О. Антологія української популярної естрадної музики : ч. 2. — К., 2003.; Синеокий О. Бит двух цивилизаций : сага о правовой грамзаписи поп-музыки до и после гибели мировой системы социализма. — М., 2012.; Троицкий А. Я введу вас в мир... поп. — М., 2009.; Цалер И. Популярная музыка XX в. : джаз, блюз, рок, поп, кантри, фолк, электроника, соул. — М., 2009.; Цукер А. Отечественная массовая музыка : 1960-1980-е. — Ростов н/Д, 2008.; Чередниченко Т. Кризис общества – кризис искусства : муз. «авангард» и поп-музыка в системе бурж. идеологии. — М., 1987.; Ястребов В. Женщины в зарубежной популярной музыке. — М., 2004.

ПОПРИЩЕ – сфера, галузь людської діяльності; нива, поле, ділянка. Див. *Нива*.

а. field, walk of life, profession

ф. carrière

н. Wirkungskreis

ПОП-РОК – синтез стилістичних рис рок-музики (рок-н-ролу, біт-музики, хеві-металу й ін.) із різноманітними типами попул. естр. пісні (шансон у Франції, шлягер у Німеччині, т.зв. мас. пісня в СРСР). Виникнення та розвиток П.-р., як пр., пов'язані з активною комерціалізацією рок-музики.

а. pop rock

ПОПСА – термін вітч. винаходу, приблизно відповідає за значенням міжнар. поняттю «поп-рок». Така музика більш «модна», ніж традиц. естр. пісня, оскільки використовує весь антураж та інструментарій сучасн. року, частіше на комерц. основі. Звідси – танц. ритм, мелодичність, необразливий текст. Без радіо, ТБ, гастролей та ін. відповідної «розкрутки» не має сенсу. Аудиторія П. – підлітки та старша частина молоді, яка відійшла від року, але не «прийшла» до «дорослих» форм естради.

ПОПУЛЯРНІСТЬ – широка відомість, славнозвісність, обов'язковий атрибут естр. митця.

від лат. *popularis* – народний

р. популярность

а. popularity, limelight

ф. popularité

н. Popularität, Beliebtheit

📖 Персональный брендинг : технологии достижения личной популярности / Ф. Котлер и др. — М., 2008.

ПОПУРИ – 1. Муз. інстр. п'єса, складена з попул. мотивів оперети, мюзиклу, з мелодій певного композитора, з танців, муз. номерів із кінофільмів тощо. Як пр., мелодії в П. не розвиваються, а йдуть одна за одною. Між окремими мелодіями уводиться короткий зв'язок, в якому можуть бути модуляція або тематичне переключення. Набули широкого поширення в ХІХ ст., створювались для різних інстр. складів, частіше для естр. та дух. оркестрів. Часто використовуються також і пісенні варіанти (П. на теми пісень). 2. *Суміш, мішанина.

ф. *pot-pourri* – букв. змішане блюдо, усяка всячина, блюдо з недоїдків

р. попури

а. *potpourri, medley, selection, hotchpotch, olio*

ф. *mélange, pastichage*

н. *Potpourri*

ПОП-ФЕСТИВАЛЬ – мас. концерт, фестиваль, що проводиться регулярно, як пр., на відкритому повітрі за участю відомих провідних музикантів та груп. Починаючи з 1960-х рр., фестивалі регулярно проводяться в багатьох країнах світу.

а. *pop festival*

ПОСІБНИК – див. *Підручник*.

ПОСЛУГИ – діяльність підприємств, орг., окремих осіб, спрямована на задоволення певних потреб індивідів, колективів і суспільства. В розвинених країнах світу значна кількість працюючих зайнята у сфері П. Найважливішими з них є П. в отриманні освіти, кваліфікації, лікування, побутового обслуговування, у задоволенні культурних, естетичних потреб, куди входить і гастрольно-конц. діяльність осіб творч. професій.

р. услуги

а. *benefits, facility*

ф. *service*

н. *Bedienung*

📖 Восколович Н. Экономика платных услуг. — М., 2007.; Лавлок К. Маркетинг услуг : персонал, технологии, стратегии. — М., 2005.; Мишурова И., Лысенко Н. Менеджмент профессиональных услуг. — М.; Ростов н/Д, 2004.; Пасечникова Л. Маркетинговое управление и маркетинговые технологии в сфере услуг. — М., 2005.; Скотт М. Фирма профессиональных услуг. — М., 2004.; Управление качеством услуг / Е. Горбашко и др. — СПб., 2002.; Хусаинов М. Управление экономическим развитием сферы услуг. — М., 2005.

ПОСТАНОВКА – творч. процес створення спектаклю, цирк. вистави, естр. огляду, кінофільму.

а. *staging, production, performance, play*

ф. *mise en scène, réalisation*

н. *Aufführung, Regie*

ПОСТАНОВКА ГОЛОСУ – пристосування та розвиток голосу для професійного використання співаками, артистами драми, ораторами, лекторами, педагогами, тобто особами, які в зв'язку з професією виступають перед аудиторією. Постановлений голос відрізняється звучністю, підвищеною гучністю, широтою звуковисотного діапазону, багатством тембр. барв, чіткістю проголошення слів, малою стомлюваністю. Більшість співо-чих голосів від природи недосконала й потребує постановки. Див. також *Вокал, Вокальна музика, Голос, Дикція, Снів, Снівак*.

📖 Адулов Н. Руководство по постановке певческого и разговорного голоса. — Липецк, 1996.; Антонюк В. Постановка голоса. — К., 2000.; Бархатова И. Постановка голоса эстрадного вокалиста. — СПб., 2015.; Бейтс Дж. Постановка голоса у детей. — М., 1914.; Березняк Т. Школа профессионального пения : постановка голоса. — Краснодар, 1998.; Блюммер Н. Постановка голоса. — Воронеж, 1903.; Боровик Л. Научные основы постановки голоса. — Челябинск, 2013.; Ваккаи Н. Практический метод итальянского камерного пения. Принципы постановки голоса. — СПб., 2013.; Вербов А. Техника постановки голоса. — М., 1961.; Вправи для постановки голосу і розвитку вокальної техніки / упоряд. Т. Дідик. — Львів, 2004.; Гладков Б. Сферодинамическая постановка голоса. — СПб., 2002.; Григорьев А. Осознанное пение : постановка голоса по системе А. Мишуги и М. Микиши. — М., 2003.; Заседателев Ф. Научные основы постановки голоса. — М., 2014.; Карпосъ В. Методичні рекомендації з постановки голосу. — Луцьк, 1999.; Князьков А. Техника речи и постановка голоса. — М., 1990.; Манжос Л. Методика постановки голоса. — Славянск, 2004.; Органов П. Певческий голос и методика его постановки. — М.; Л., 1951.; Павлицева О. Методика постановки голоса. — М.; Л., 1964.; Плужников К. Механика пения : принципы постановки голоса. — СПб., 2003.; Постановка голосу / А. Хоменко, В. Коробка та ін. — Ніжин, 2011.; Рахчеев Н. Постановка голоса и методика обучения пению. — Мн., 1988.; Сонки С. Теория постановки голоса в связи с физиологией органов, воспроизводящих звук. — М., 2012.; Староскольцев К. Постановка голосу. — Симферополь, 2003.; Яровая В. Методика постановки голоса. — Вел. Новгород, 2009.

ПОСТЕР – плакт із зображенням попул. арт., виконавця, групи або афіша, що рекламує нову художню продукцію (платівку, фільм, книгу). П. можуть прикріплюватися як в середині газет, журналів, так і видаватися окремо.

а. *poster* – об'ява, плакат, афіша

ПОСТ-ПАНК, постпанк – один з головних напрямів «нової хвилі», сукупність муз. форм, що виникли в рок-музиці після 1980 р. Молоді музиканти, побачивши безвихідь у «триакордовому» варварстві панк-року, спробували розширити арсенал виразних засобів, зберігши при цьому елементи споконвічної «крутості». Зараз від панка у П.-п. залишилося небагато, й основною відмінністю цього напрямку від «електро-попа» можна

вважати переваження гітарного звуку на протигагу електронним клавішним. Ансамблі П.-п. необхідно під-розділити на декілька течій: нео-психоделічну, готичну, нео-блюзову і навіть своєрідний фолк-панк і кантрі-панк. Часто в більш вузькому змісті під П.-п. розуміють генерацію груп, характерними рисами яких є використання принципів мінімалізму й орієнтація на чистий гітарний (без синтезаторів і семплерної техніки) звук.

a. *post punk* – букв. після панка

ПОСТРОК – жанр експериментальної музики, для якого характерне використання інструментів, пов'язаних з рок-музикою, а також ритму, мелодій, тембру і послідовності акордів, які не характерні для традиційного року. Представники жанру в основному грають інструментальну музику. Музика П. поєднує в собі елементи різноманітних муз. жанрів, таких як ембієнт, джаз, електронна музика, рок.

a. *post-rock*

ПОСТ-ХАРДКОР – муз. жанр, що розвинувся з хардкор-панка, як відгалуження панк-року. Сформувався в сер. 1980-х в США. П., як правило, характеризується чітким ритмом і важким інструментальним акомпанементом, заснованим на гітарах у поєднанні з чистим вокалом і скрімінгом.

a. *post-hardcore*

ПОХВАЛА – акт публічного схвалення, позитивної оцінки чогось, когось, певного вчинку, поведінки, діяльності. Способами вираження П. можуть бути виразні жести, міміка, знаки, слова, оплески.

a. *praise, commendation*

ф. *éloge, louange*

н. *Lob*

ПРЕЗЕНТАЦІЯ – 1. Офіційна церемонія, урочисте представлення громадськості нових книг, худож. творів, платівок, пісень, конц. програм. 2. Відкриття, прем'єра, урочистий початок (якоїсь діяльності).

лат. *presentatio* – представлення

р. презентация

a. *presentation*

ф. *présentation*

н. *Präsentation*

📖 Вайссман Д. Блестящая презентация. — СПб., 2011.; Вайссман Д. Мастерство презентаций. — М., 2004.; Галло К. Презентация. — М., 2012.; Джей Э., Джей Р. Эффективная презентация. — Дн-ск, 2002.; Дилтс Р. НЛП : навыки эффективной презентации. — СПб., 2002.; Елизаветина Т. Компьютерные презентации. — М., 2003.; Каптерев А. Мастерство презентации. — М., 2017.; Муромцева А. Искусство презентации. — М., 2011.; Мэндел С. Навыки эффективной презентации. — СПб., 2003.; Раева Т., Вылгина Ю. Информационные технологии в сфере презентаций. — Иваново, 2005.; Рыбкин И. Продаем на презентации. — М., 2006.; Сэмпсон Э. Бизнес-презентация. — М., 2006.

ПРЕЙСКУРАНТ – довідник цін на продукцію, товари та різного роду послуги.

лат. *preis* – ціна

ф. *prixcourant, prix* – ціна + *courant* – поточний

a. *price list, bill of fare*

ф. *barème des prix, prix courant*

н. *Preiskurant, Preisverzeichnis, Preisliste*

ПРЕМ'ЄРА – перший публічний платний показ нового спектаклю, цирк. або естр. вистави, пісні, платівки, перша демонстрація фільму. Поняття П. часто поширюється на декілька перших вистав чи концертів.

ф. *première* – букв. перший

р. премьера

a. *first-night/performance, première, original/first performance, new production, first/opening night*

ф. *première représentatin/audition, création*

н. *Premiere, Erstaufführung, Uraufführung*

ПРЕМІЯ, приз, нагорода – 1. Одна із форм заохочення за успіхи, досягнуті на одній з нив (література, мистецтво). В СРСР існували Ленін. премії, Держ. премії СРСР, Ленін. комсомолу, а також П., що присуджувались різними творч. союзами та організаціями. 2. Нагорода кращих виконавців у різного роду конкурсах і фестивалях. Див. *Премія Ленінського комсомолу, Ленінська премія*.

лат. *praemium* – нагорода

р. премия

a. *prize, bonus, premium, bounty, gratuity*

ф. *prix, prime*

н. *Prämie, Preis*

📖 Сталинские премии : две стороны одной медали : сб. документов / сост. В. Свиньин, К. Осеев. — Новосибирск, 2007.

ПРЕМІЯ ГЛЕННА ГУЛЬДА – міжнар. пр., якою нагороджують раз на три роки за видатний внесок у розвиток музики на згадку про великого канад. піаніста Г. Гульда. Лауреати отримують бронзову статуетку та 50 тис. канад. доларів. Серед лауреатів – О. Пітерсон, А. Превін, Л. Коен та ін.

р. премия Гленна Гульда

a. *Glenn Gould Prize*

ПРЕМІЯ ЛЕНІНСЬКОГО КОМСОМОЛУ – почесний знак ВЛКСМ, вища нагорода комсомолу, премії в галузі літератури й мистецтва. Започаткована 28 березня 1966, проіснувавши до розпаду Рад. Союзу. Чимало лауреатів ПЛК було серед естр. діячів (Ж. Бічевська, Ю. Богатиков, А. Ведищева, Т. Гвердцителі, О. Камбу-

рова, І. Крутой, В. Леонт'єв, Л. Лещенко, О. Малінін, Р. Паулс, Р. Римбаєва, С. Ротару, Е. Хіль, В. Толкунова, Д. Тухманов, В. Шаїнський, Д. Рід та баг. ін.). Див. *Премія*.

р. премия Ленинского комсомола

Висота : книга про лауреатів респ. комс. пр. ім. М. Островського / упоряд. В. Ступак. — К., 1987.; Вы – причина грядущего дня : рассказы о северянах, лауреатах премий комсомола. — Магадан, 1979.; Грани творчества : очерки о лауреатах пр. комсомола Карелии. — Петрозаводск, 1976.; Думать. Дерзать. Сметь : рассказы о лауреатах пр. Коми комсомола / сост. Е. Белуш. — Сыктывкар, 1986.; Звезды первой величины : москвичи – лауреаты пр. Ленин. комсомола : биограф. справ. / подгот. И. Астраханцева и др. — М., 2003.; И птичий взлет как отблеск в лемехе : очерки о лауреатах пр. Ленин. комсомола / сост. А. Спрогис. — Рига, 1986.; Имя твое – комсомол : очерки о лауреатах пр. Ленин. комсомола Башкирии / сост. И. Гальперин. — Уфа, 1988.; Лауреаты премии комсомола Бурятии : рек. указ. лит. / сост. В. Ламатханова, Е. Болдакова. — Улан-Удэ, 1987.; Лауреаты премии Ленинского комсомола / сост. П. Вилцан, М. Зиле. — Рига, 1982.; Лауреаты премии Ленинского комсомола Алтая : библиогр. справ. / сост. О. Маренко и др. — Барнаул, 1981.; Лауреаты премии Ленинского комсомола в области литературы, 1966-1987 гг. / сост. Ф. Хакимова, Т. Захарова. — Челябинск, 1987.; Лауреаты премии марийского комсомола имени Олыка Ипая / сост. Л. Ятманов. — Йошкар-Ола, 1990.; Лауреаты премий комсомола / сост. Н. Филиппковский. — Киров, 1987.; Лауреаты премий Ленинского комсомола Латвии в области литературы, искусства и журналистики 1980 / сост. М. Гарда. — Рига, 1981.; Лендов В. Пора дерзаний : беседы с лауреатами пр. Ленин. комсомола. — Новосибирск, 1988.; Наши современники : очерки о лауреатах пр. Ленин. комсомола 1982-1986 гг. — Баку, 1987.; Петрушанская Р. Советские композиторы – лауреаты пр. Ленин. комсомола. — М., 1989.; Пожнешь судьбу : лауреаты пр. Ленин. комсомола / сост. А. Спрогис. — Рига, 1987.; Твои лауреаты, комсомол Кабардино-Балкарии : библиогр. указ. / сост. Е. Темботова и др. — Нальчик, 1982.; Творить, дерзать молодым! : ленинградцы – лауреаты пр. Ленин. комсомола в обл. пр. ва, науки и техники, искусства и лит. / сост. В. Александрова. — Л., 1983.; Украинские композиторы – лауреаты комсомольских премий / сост. Я. Драбына. — К., 1982.; Шагни за горизонт : лауреаты пр. комсомола Краснояр. края : сб. — Красноярск, 1986.; Эстрадные певцы – лауреаты пр. Ленин. комсомола за 1978, 1979 годы : рек. дискогр. и библиогр. / сост. Л. Коган. — М., 1981.; Ягубов Ш., Алиев Г. Наш современник : очерки о лауреатах Ленин. пр. Комсомола Азербайджана, 1980-1981 гг. — Баку, 1982.

ПРЕСА – 1. Друковані видання; засоби гласності, публікації. Відіграють чималу роль у популяризації конц. виконавців, висвітлюючи їх творчість, гастролі, особисте життя тощо. 2. *Журналісти, газетяри.

р. пресса

а. press

ф. presse

н. Presse

Ігнатієнко В. Бібліографія української преси. — Х., 1930.; Словник журналіста : терміни, мас-медіа, постаті / за заг. ред. Ю. Бідзілі. — Ужгород, 2007.; Ясінський Б. Незалежна преса України, 1988-1992. — Вашингтон, 1999.

ПРЕС-КОНФЕРЕНЦІЯ – бесіда, зустріч держ., політ., громад., наукових діячів, митців з представниками преси, радіо, ТБ з питань, що цікавлять широку громадськість. Інколи П.-к. влаштовуються перед гастроллями, випуском платівки, якимось цікавим проектом тощо.

р. пресс-конференция

а. press conference

ф. conférence de presse

н. Pressekonferenz

ПРЕСТИЖ, добра слава, репутація, авторитет, реноме – оцінка індивіда, соц. групи, сфери та категорії діяльності відповідно до певної ціннісно-оцінювальної шкали.

ф. *prestige* – авторитет, повага

а. prestige

н. Ansehen, Prestige

ПРЕТЕНДЕНТ – той, хто претендує на що-небудь, хто має підстави одержати щось, заволодіти чимсь, у т.ч. і на культурно-мистецькій ниві, на конц. естраді тощо.

лат. praetendens

а. pretender (to), claimant (to/upon), aspirant (to), candidate (for), contender

ф. candidat

н. Bewerber

ПРЕТЕНЗІЯ – 1. Вимагання чого-небудь від когось, пред'явлення своїх прав на що-небудь. Частіше П. такого роду пред'являють до піратів незаконних записів, преси й т.ін. 2. Вияв незадоволення ким-, чим-небудь; образа на кого-, що-небудь. 3. Прагнення відзначитися, виділитися чимось серед ін., домогтися визнання за собою певних властивостей (часто відсутніх насправді). Ця «хвороба» частіше властива молодим виконавцям. 4. Настійне прагнення до чого-небудь.

лат. praetensio

р. претензия

а. claim, pretension

ф. prétention

н. Anspruch

ПРИБІЧНИК – 1. Той, хто підтримує, захищає кого, що-небудь, поділяє чийсь погляд, стоїть на чиемось боці; послідовник, прихильник. 2. Наближена, довірена особа. Див. *Прихильник*.

р. сторонник, адепт, поборник, приверженец

а. adherent, follower, supporter, advocate, partisan

ф. partisan, adhérent

н. Anhänger

ПРИБУТОК – 1. Сума, що складає різницю між доходами й витратами. 2. Доход, одержуваний від якого-небудь роду діяльності, справи, в т.ч. і в конц.-творч. галузі; вигода, користь. 3. Доход від торгівлі або перепродажу; бариш, зиск, приріст, збільшення. 4. Приріст, збільшення чого-небудь.

р. прибыль

а. profit(s), gain, benefit, increment, rise, increase

ф. bénéfice

н. Gewinn

ПРИЄМНІСТЬ – 1. Те, що викликає задоволення, втіху, радість. 2. Почуття задоволення, втіхи, насолоди.

р. приятность

а. gratefulness, jocundity, pleasantness

ф. égrément, plaisir

ПРИЗ – премія, нагорода переможцю в будь-якому змаганні, конкурсі, фестивалі.

ф. prix

а. prize

н. Preis

ПРИМАДОННА – 1. Співачка, яка виконує перші партії в опері або в опереті. 2. *Естр. зірка.

іт. *primadonna* – букв. перша дама, від лат. *prima* – перший

а. prima donna, diva

ф. prima donna, première chanteuse

н. Primadonna

ПРИМИТИВ – усяке початкове (ще не розвите, просте) явище у порівнянні з ін. (пізнішими) явищами того ж роду. Примітивним було на поч. 1960-х рр. вок.-інстр. музикування на теренах Рад. Союзу.

лат. *primitivus* – перший, найранній

р. примитив

а. primitive

ф. primitif

н. primitives Kunstwerk

ПРИСПІВ, приспівка, рефрен – частина куплетної пісні, що виконується в кінці куплету. Часто співається на один і той же текст і мелодію.

р. припев

а. refrain, burden, under-song, tag, chorus

ф. refrain, fredon, reprise

н. Kehrreim, Refrain

📖 Кулаковский Л. Стрoение куплетной песни. — М. ; Л., 1939.

ПРИХИЛЬНИК – 1. Той, хто підтримує, захищає кого-, що-небудь, поділяє чийсь погляд, стоїть на чиемось боці, дотримується якого-небудь учення; послідовник, прибічник. 2. Той, хто приязно, доброзичливо, із симпатією ставиться до кого-небудь. 3. Пристрасний любитель, шанувальник чого-небудь. Див. *Прибічник*.

р. сторонник, адепт, поборник, приверженец, поклонник

а. adherent, follower, supporter, advocate, partisan

ф. partisan, adhérent, admirateur

н. Anhänger, Verehrer

ПРИЗВИСЬКО – ім'я, що дають якійсь особі на підставі особливих інтелектуальних або фізичних особливостей, що кидаються в очі, примітних навичок або особливостей побуту, особливою діяльністю або властивостей, обумовлених заняттям певних професій. Див. також *Псевдонім*.

р. кличка, прозвище

а. nickname, sobriquet, alias

ф. sobriquet, surnom

н. Beiname, Spitzname

ПРОВІНЦІЯ – 1. У стародавньому Римі та деяких пізніших імперіях – завойована територія якого-небудь народу, що перебуває в економ. і політ. залежності від загарбника. 2. Уживається як символ відсталості, обмеженості в т.ч. і в творч. розуміннях. Див. *Периферія*.

лат. provincia, від *pro-* («від імені») та *vincere* («брати управління над»)

р. провинция

а., ф. province

н. Provinz

📖 Валери М., Визинони А., Глушкова В. и др. Русская провинция : pro et contra. — Белгород, 2017.

ПРОГНОЗ – передбачення ситуацій (обставин, процесів, явищ, подій), що раніше не мали місця, але реально можливі в майбутньому. П. має велике значення при виступах співаків, груп, виходу платівок, різної друкової продукції.

грец. *prognōsis* – передбачення, пророцтво

а. forecast, prognosis, prediction, oracle, prophesy

ф. pronostic

н. Prognose

ПРОГРАВАЧ – див. *Електропрогравач*.

р. проигрыватель
а. record-player
ф. tourne-disque
н. Plattenspieler

ПРОГРАМА – 1. Склад будь-якого концерту, перелік номерів, виконавців, дійових осіб театр., конц. або ін. вистав. 2. Друкована листівка з послідовним переліком муз. творів та їх виконавців. Може бути оформлена у вигляді буклету з малюнками або фотографіями. П., що видавалися глядачам перед виставою, з'явилися в кінці XIX ст. 3. Тема (сюжет) інстр. муз. твору.

грец. *programma* – об'ява, розпорядження, указ

р. программа
а. programme, schedule, bill, banker (з стійкою популярністю), biggie (попул.)
ам. program, playbill
ф. programme
н. Programm, Programmheft

ПРОГРЕСИВ (1) – стильовий напрям у сучасн. джазі, що виникнув у сер. 1940-х рр. на основі традицій класич. свінгу та бопу. Характеризувався експериментами в галузі синтезу джазу та європ. композиційної техніки. Пов'язаний переважно з практикою біг-бэндів та великих оркестрів симфонізованого типу. Є одним із стилів конц. джазу, що справив суттєвий вплив на подальшу еволюцію джаз. мистецтва.

р. прогрессив
а., ф. progressive
н. Progressive

ПРОГРЕСИВ (2), прогресивний рок – 1. Стиль, що виникнув у другій пол. 1960-х рр. і в якому з'єдналися свінг, боп і елементи європ. симф. музики новітнього складу. В цей час у музиці споглядається різкий поворот у бік соц. проблематики та змістовності. У музикантів з'являється певна зневага до комерц. поп-культури, прагнення до розширення свого муз. світогляду, до поглиблення тематики пісень. На поч. 1970-х рр. цей термін застосовувався до груп, що вийшли з андерграунду й групувалися навколо назалежних фірм. Згодом рух розшарувався, породив відверто нудний AOR («рок, орієнтований на дорослих»), монументально-пихатий артеатрок і його комерц. форми у виді помпезного року. 2. Течія, до якої належать всі виконавці, творчість яких розширює межі року, заставляючи його розвиватися, рухатись вперед.

р. прогрессив
а. progressive, progressive rock
ф. progressive
н. Progressive

ПРОДЮСЕР – 1. Початково особа, яка займалася організацією та виробництвом кінопродукції. Система П. зародилася наприкінці 1910-х рр. у Голлівуді. 2. Згодом у шоу-бізнесі – людина, яка відповідає за готову творч. продукцію, грамплатівку, муз. фестиваль тощо. П. повинний сполучати комерц. чуття з худож. смаком, визначеними професійними навичками й часткою «пробивних» здібностей. Часто здійснює звукорежисуру, робить аранжування, підбирає «гостей» для виконання, відбирає пісні для запису, вносить корективи в музику й тексти, установлює послідовність пісень в альбомі, консулює оформлення платівок і т.д. У СРСР ін-ту продюсерства не існувало. Ці функції частково здійснювали звукорежисер, редактор платівки й ін. особи. Це також довірена особа організації, артиста, яка здійснює ідейно-худож. та організаційно-фінансовий контроль за будь-якою мистецькою акцією. Див. також *Менеджер*.

лат. *producere* – виробляти, створювати

а. producer
ф. producer, producteur
н. Producer

Айзеншпис Ю. От фарцовщика до продюсера. Деловые люди в СССР. — М., 2014.; Атанесян А. Краткая инструкция для начинающего продюсера. — М., 2007.; Войтковский С. Продюсерское мастерство : для антрепренеров и арт-менеджеров. — М., 2017.; Иванов Г., Огурчиков П. Основы продюсерства. — М., 2003.; Каллер Я. Записки продюсера. — М., 2016.; Корнеева С. Как зажигают «звезды» : технологии муз. продюсирования. — СПб., 2004.; Косинова М. Основы продюсирования. — М., 2014.; Криштул Б. Унесенные ветром славы : взлеты и падения великих продюсеров. — М., 2011.; Кушнер А. Хедлайнеры. 8 главных артистов и продюсеров России. — СПб., 2007.; Музыкальное и театральное продюсирование : рос. и заруб. опыт / сост. В. Бабкова. — М., 2008.; Профессия – продюсер кино и телевидения / П. Огурчиков и др. — М., 2010.; Роднянский А. Выходит продюсер. — М., 2016.; Смелянский Д. Авантюрист поневоле, или Беседы о том, как я стал продюсером. — М., 2010.

ПРОДЮСЕРСЬКИЙ ЦЕНТР ІГОРЯ МАТВІЄНКА. Центр створений в 1992 композитором І. Матвієнком. Одним з основних видів діяльності Центру є запис музики, створення муз.-артист. іміджу, а також продюсування записів виконавців та наступна робота з муз. проектами, випуск записів на аудіо- та відеоносіях. Серед учасників проектів Центру – групи «Любэ», «Иванушки International», «Моральный кодекс», «Рондо», «Мегаполис», солісти Є. Белоусов, Н. Ветлицька, І. Шведова та ін. Центр має багатий досвід роботи на ТБ, включаючи орг. зйомок відеокліпів та створення муз. програм.

р. продюсерский центр Игоря Матвиенко

ПРОЕКТ, задум, намір – план, замисел будь-якої мистецької акції, випуску платівки, створення групи.

лат. *projectus* – кинутий уперед

а. project, plan, scheme, design

ф. projet

н. Entwurf, Projekt, Vorhaben

ПРОЖЕКТОР – освітлювальний прилад з оптичним пристроєм, що концентрує світлові промені від джерела світла в направлений пучок. Застосовується для освітлення на сцені.

ф. projecteur, від лат. *projectio* – кидання вперед

а. spotlight

н. Scheinwerfer

📖 Артамонов И. Прожекторы и их применение. — М., 1957.; Исмагилов Д., Древалёва Е. Театральное освещение. — М., 2005.; Колесник Г. Электрическое освещение. — Владимир, 2006.; Корниенко С. Свет в архитектуре и градостроительстве. — Волгоград, 2018.; Малофиенко Г. Расчет светоперераспределяющих устройств прожекторов. — Томск, 1983.; Нечаев В. Светотехника. — Новосибирск, 2009.; Тищенко Г. Осветительные установки. — М., 1984.; Цюпак Ю. Оптические системы светодиодных световых приборов. — Саранск, 2009.

ПРОКАТ – 1. Надання чого-небудь у тимчасове користування за угодою та певною оплатою (муз. обладнання, муз. інструмент). 2. Тимчасове користування чим-небудь, одержаним за угодою й оплатою.

а. hire, lease

ф. louage

н. Miete, Vermieten, Verleih

ПРОЛОГ – 1. Звернення до глядачів перед спектаклем, концертом тощо. 2. Вступна частина літ., театр. або муз.-сцен. твору, конц. програми. 3. *Початок чогось, вступ до чогось.

а., ф. prologue

н. Prolog, Vorspiel

ПРОМОУШН – в поп-індустрії рекламна кампанія, що передує, як пр., виходу у світ нового синглу чи альбому, проведення великого конц. турне (особливо, якщо арт. чи група вперше в даній країні), прем'єри муз. фільму, «запуску» нового імені (чи ж «довгоочікуваного повернення») забутої зірки). Форми П.: афіші, рекламні оголошення в пресі, випуск постерів, майок, значків, безустанна реклама на радіо і ТБ, орг. прийомів і прес-конференцій. Окремим проявом П. є «хайпінг» – особливо гучна кампанія, що має деяку скандальну «ізіюминку», покликану привернути увагу мас.

а. promotion (сприяння, підтримка, висування), encouragement, incentive, furtherance, advancement

ПРОСПЕКТ – 1. План, стислий виклад змісту видання, що випускається (книги, часопису, платівки). 2. Додаткове видання рекламного характеру або торговий каталог, що містить перелік предметів, призначених до випуску й продажу; прейскурант, каталог.

лат. *prospectus* – вид, огляд

а. prospectus, outline, booklet, folder, advertisement

ф. prospectus

н. Prospekt, Ankündigung

ПРОСЦЕНІУМ – те ж саме, що і *Авансцена*.

грец. proskenion

р. просцениум

а. thrust stage

ф. avant-scène

н. Proszenium

ПРОТЕЖЕ – 1. Особа, що користується чиєюсь протекцією, прихильністю або рекомендацією для влаштування своїх справ, службової або мистецької кар'єри. 2. Чийсь улюбленець, ставленник; фаворит.

ф. protégé

а. protege

н. Protege

ПРОТЕКЦІЯ, опіка, підтримка – заступництво, підтримка, що надається впливовою особою або організацією в устрої чийх-небудь справ, чийсь кар'єри. Відіграє чималу роль на конц. естраді, в шоу-бізнесі.

лат. *protectio* – букв. прикриття

р. протекция

а. patronage, influence

ф. protection

н. Protektion, Gönnerschaft

ПРОФЕСІЙНА ПРИДАТНІСТЬ – відповідність інд. рис професіонала вимогам, що висуває певна професія до рівня розвитку цих рис.

р. профессиональная пригодность

а. Professional suitability

ф. utilité professionnelle

н. berufliche Brauchbarkeit

ПРОФЕСІОНАЛ – 1. Особа, яка вибрала якийсь рід діяльності своєю професією. 2. Добрий фахівець, знавець своєї справи; спеціаліст.

р. профессионал

a. professional, pro, careerist, malpractioner (про людей, що використовують свої професійні вміння і навички нечесно, з порушенням закону)

ф. professionnel

н. Professionelle

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ – певний рівень успішності виконання професійної діяльності, оволодіння основами й глибинами якої-небудь професії.

р. профессионализм

а. professionalism

ф. terme de métier

📖 Андриенко Е. Педагогический профессионализм. — Новосибирск, 2014.; Глузман Н., Горбунова Н. Профессионализм педагога. — М., 2019.; Иванченко Г., Казарян М., Кошелева Н. Творчество, профессионализм, духовность. — М., 2012.; Майстер Д. Истинный профессионализм. — М., 2004.; Руднева Т. Педагогика профессионализма. — Самара, 2002.; Трохинова У., Зимина Е. Профессионализм специалистов социальной работы. — Иркутск, 2013.

ПРОФЕСІЯ – рід трудової діяльності людини, яка оволоділа комплексом спец. теорет. і практ. навиків у процесі спец. підготовки та досвіду роботи. Поділ людей за П. склався внаслідок ускладнення та диференціації праці. Для успішного виконання професійної діяльності необхідна певна підготовка: оволодіння професійними знаннями, вміннями, навичками, що може здійснюватися або через відповідні навч. заклади, або через практ. діяльність, напр., на конц. естраді.

лат. *professio* – спеціальність, офіційно визначене заняття

р. профессия

а. profession, occupation, calling, trade

ф. profession

н. Profession

📖 Асадуллин Р., Хамитов Э., Хазиев В. Педагогическая профориентация. — Уфа, 2012.; Грохольская О., Никандров Н. Введение в профессиональную деятельность. — М., 2011.; Друкер П. О профессии менеджера. — М., 2008.; Каганов А. Выбираю профессию. — Мн., 1986.

ПСЕВДОНІМ – вигадане ім'я або прізвище, що використовуються для заміни власних. До П. удаються, щоб приховати справжнє прізвище або змінити на більш ефектне. Можливо використання однією особою декількох П. Часто наявні на конц. естраді. Так, Петро Мартинович став П. Лещенком, Олександр Гінзбург – О. Галlichem, Лазар Вайсбейн – Леонідом Утьосовим, Реджинальд Кеннет Дуайт – Елтоном Джоном, Роберт Ціммерман – Бобом Діланом, Ричард Старкі – Рінго Старром, Марія Варум стала Анжелікою, Костянтин Панфілов – К. Кінчевим, Олександр Вигузов – О. Малініним, Наталя Могила – Н. Могилевською та баг. ін. Див. також *Прізвисько*.

грец. *pseudōnimos* – той, хто носить вигадане ім'я

р. псевдоним

а. pseudonym, alias, anonym, nom de guerre, assumed name, stage-name (актора)

ф. pseudonyme, nom de plume

н. Pseudonym, Deckname

📖 Ведин Т., Лебедева Н. Тайны псевдонимов. — М., 2003.; Дмитриев В. Придуманные имена. — М., 1986.; Дмитриев В. Скрывшие свое имя : из истории анонимов и псевдонимов. — М., 1977.; Знакомые незнакомцы : крат. слов. псевдонимов / сост. С. Побежимов. — Тула, 1996.; Краснящих А., Беляев К. 1000 псевдонимов. — Х., 2002.; Марусенко М. Атрибуция анонимных и псевдонимных литературных произведений методами распознавания образов. — Л., 1990.; Подсеваткин С. Энциклопедия псевдонимов. — М., 1999.; Псевдонимы и анонимы : аннот. указ. справ. и библиогр. изд. на рус. и иностр. яз. за 1708-1992 гг. / сост. Н. Козьмина, Л. Миронова. — М., 1995.; Псевдонимы русского зарубежья / под ред. М. Шрубы и О. Коростелева. — М., 2016.; Соломевич И. Словарь белорусских псевдонимов и криптонимов (XVI - XX вв.). — Мн., 1983.; Шруба М. Словарь псевдонимов русского зарубежья в Европе (1917-1945). — М., 2018.; Штейн М. Ульяновы и Ленины : тайны родословной и псевдонима. — СПб., 1997.

ПСЕВДОЦИГАНСЬКИЙ РОМАНС – муз. пісенний твір, цілком відірваний від справж. циг. фольклору.

р. псевдоцыганский романс

ПСИХОДЕЛІЯ, психоделіка, психоделічний рок – у музиці сукупність різних засобів: деформоване інструментування, звукові та світлові ефекти, використання нетрадиц. муз. інструментів і стилів, один із основних напрямів «підпільної» музики. Соц. підґрунтям вважається протест проти цінностей суспільства, як такого, та його сталих культурних цінностей. Виникла в Каліфорнії в сер. 1960-х серед багаточисленних громад хіпі для вираження почуттів, що виникали при наркотичному сп'янінні. Інколи також називають «есід-рок». П. – термін, який позначає все, що стосується вживання наркотиків і пов'язаних із цим змін у психіці, сприйманні, світовідчутті. Для есід-року характерні: нескінченно довгі інстр. імпровізації, що уводять у транс, багатство світлових і кольорових ефектів, які немов би імітують галюцинації, тексти, що оповідають про «розширення свідомості» та мальовничі маревні «одкровення» наркоманів. П. була іманентним породження руху хіпі і в своїй «класич.» формі проіснувала досить недовго (1966-1968) і після Вудсток. фестивалю (1969) пішла на спад. П. згодом переросла у стадіонні концерти з використанням лазерних та ін. спецефектів.

р. психоделия

а. psychedelia

📖 Данилин А. LSD. Галлюциногены, психоделия и феномен зависимости. — М., 2001.

ПСИХОЛОГІЯ МИСТЕЦТВА – галузь психології, що вивчає психологічні аспекти та закономірності функціонування мистецтва та мистецької діяльності. Значне місце у П.м. посідає вивчення переживань, емоційної сфери героїв і сприйняття глядачем (читачем, слухачем) творів мистецтва.

р. психология искусства

а. psychology of art

ф. psychologie de l'art

н. Psychologie der Kunst

📖 Ахмеров Р., Юртаева Н. Психология музыкальных предпочтений. — Наб. Челны, 2006.; Цагарелли Ю. Психология музыкально-исполнительской деятельности. — СПб., 2008.

ПСИХОЛОГІЯ ТВОРЧОСТІ – галузь психології, що вивчає діяльність людини, спрямовану на створення нового твору в мистецтві, а також процес творчості, творч. особистість, умови та продукт творчості. Див. також *Творчість*.

р. психология творчества

а. psychology of creativity

ф. psychologie de l'oeuvre

н. Psychologie des Schaffens

📖 Ахмеров Р., Юртаева Н. Психология музыкальных предпочтений. — Наб. Челны, 2006.; Басин Е. Психология художественного творчества. — М., 1985.; Басин Е., Крутоус В. Философская эстетика и психология творчества. — М., 2007.; Боговлянская Д. Психология творческих способностей. — М., 2002.; Варламова Е., Степанов С. Психология творческой уникальности человека. — М., 2002.; Гарифуллин Р. Психология художественного творчества. — М., 2004.; Гройсман А. Основы психологии художественного творчества. — М., 2003.; Гройсман А. Психология успешности профессионального обучения и творческой деятельности актера. — М., 2007.; Дуткевич Т. Психология творчості. — Кам'янець-Подільський, 2003.; Ермолаева М. Практическая психология детского творчества. — М.; Воронеж, 2005.; Ермолаева-Томина Л. Психология художественного творчества. — М., 2003.; Калошина И. Психология творческой деятельности. — М., 2008.; Клименко В. Психология творчості. — К., 2006.; Козлов В. Психология творчества. — М., 2009.; Кучерявий О. Педагогіка і психологія дитячої творчості. — К., 1998.; Левчук Л., Синкевич И. Психология художественного творчества. — Мурманск, 2008.; Лук А. Психология творчества. — М., 1978.; Межуев В. Художественное творчество и психология. — М., 1991.; Міщина Л. Психологія творчості. — Ів.-Фр., 2007.; Николаева Е. Психология детского творчества. — СПб., 2006.; Николаенко Н. Психология творчества. — СПб., 2005.; Петрушина В. Психология и педагогика художественного творчества. — М., 2006.; Пономарев Я. Психология творческого мышления. — М., 1960.; Пономарев Я. Психология творчества. — М., 1976.; Роменец В. Психологія творчості. — К., 2004.; Туриніна О. Психологія творчості. — К., 2007.; Цагарелли Ю. Психология музыкально-исполнительской деятельности. — СПб., 2008.

ПУБЛІКА – 1. Соц.-психологічна спільність споживачів мистецтва, невід'ємна частина худож. культури суспільства, завдяки якій і за допомогою якої реалізуються соц. функції мистецтва. П. – активний співучасник худож. процесу боротьби смаків, напрямів, стилів, є об'єктом впливу критики, засобів інформації, естетичного виховання. 2. Люди, які перебувають у ролі глядачів, слухачів, відвідувачів.

лат. *publicus* – суспільний

р. публика

а., ф. audience, public

ам. business

н. Publikum, Zuschauer

📖 Егорова М. Театральная публика. — М., 2010.; Иевлева Н., Потапова М. Музей и публика. — СПб., 2014.; Хайченко Е. Почтеннейшая публика, или Зритель как актер. — М., 2016.

ПУЛІТЦЕРОВСЬКА ПРЕМІЯ – найпрестижніша нагорода в США в галузі журналістики, літератури та музики. Серед лауреатів – Ф. Лессер, Д. Бок та ін.

Р

РАГА – один із видів індійської музики, ладово-мелодич. модель, слугує основою для імпровізацій. санскрит *raga* – букв. цвіт

РАГА-РОК – малопоширений напрям в рок-музиці, один із недовговічних «етнічних» напрямів прогресивного року. Був інспірований гітаристом «Beatles» Д. Харрісоном, який «відкрив» ситар. Деякі елементи Р.-р. можна віднайти в стилі «ф'южн».

а. raga rock

РАДІО – засіб бездротової передачі інформації на відстань за допомогою електромагнітних хвиль; пристрій для прийому звукових віщальних передач. Відіграє надзвичайну роль у пропаганді всіх видів музики, особливо в діяльності молодіжних радіостанцій, де переважає розважальна музика.

р. радио

а., ф. radio

н. Radio

📖 Галкин В. Основы программно-конфигурируемого радио. — М., 2010.; Лонгинов А., Стариков В. Радио – 90 лет. — М., 1985.

РАДІОЛА – комбінований радіоприлад, в якому радіоприймач поєднаний з електричним програвачем грам-платівок.

р. радиола

а. radio-gramophone, radiogram, radio-phonograph

ф. radio-phono, pick-up

н. Musiktruhe, Musikschrank

РАДІСТЬ – одна з базальних емоцій (поряд з гнівом і страхом), є психічним станом підвищеної, позитивно забарвленої емоційної піднесеності. Почуття Р. може породжуватися певним видом діяльності, зокрема Р. творчості, а також спілкування з цікавими та приємними людьми, подіями, фактами.

р. радость

а. joy, gladness, pleasure

ф. joie, allégresse

н. Freude

📖 Далай Лама. Книга радости. Как быть счастливым в меняющемся мире. — М., 2018.; Кирдий В. Миллион маленьких радостей. — СПб., 2013.; Ленуар Ф. Радость. — М., 2017.; Нат Хан Т. Практика радости : как управлять гневом. — М., 2019.; Нат Хан Т. Практика радости : как ходить осознанно. — М., 2018.; Ошо. Счастье есть?... : как найти радость в повседневной жизни. — СПб., 2015.; Семина И. Эльфика. Копилка позитива. — М., 2017.

РАЙД-БІТ – тип джаз. біту, який нагадує «ритм скакання»; різновид пунктирного ритму.

р. райд-бит

а. ride beat

РАМПА – 1. Низький бар'єр уздовж авансцени, що приховує від глядачів освітлювальні прилади, спрямовані на сцену. 2. Освітлювальний пристрій, розташований на підлозі сцени по її передньому краю. Слугує для освітлення сцени попереду й знизу. 3. *Сцена, театр.

ф. rampe

а. broad, footlights

н. Rampenlicht

РАНОК – назва спектаклю (концерту чи ін. мистецького заходу), що дається в першій половині дня.

р. утренник

а. morning performance, matinee

ф. matinée

н. Tagesvorstellung, Vormittagsvorstellung, Matinee

РАО (рос.) – Российское Авторское Общество. Щорічно присуджує почесні премії «За вклад в развитие науки, культуры и искусства». Серед лауреатів – В. Добринін, М. Дунаєвський, О. Зацепін, І. Корнелюк, А. Макаревич, В. Матецький, А. Укупник, А. Поперечний, М. Таніч та ін.

РАПМ – Рос. асоціація пролетар. музикантів, муз.-громад. орг., була створена в 1923 і ставила за мету створення мас. рев. муз. репертуару. Вона оголосила війну джазу, романсу, лірич. пісні, фокстроту, танго, всій легкій музиці. Фактично були заборонені всі платівки в танц. ритмах. Усі виконавці на поч. 1930-х, які співали лірику, були оголошені «поза законом». В 1932 Р... була ліквідована. «Друга хвиля» на легку музику в дусі Р... почалася в 1943, коли була висунута пропозиція «вигнати джаз із побуту рад. людини». Танго та фокстроти не включалися в радіопередачі, не записувалися на платівках. Вилучалися платівки із записами оркестрів О. Цфасмана, М. Блантера, легку музику паплюжили в статтях і фейлетонах, плямували в кіно та театрі. Все це призвело до хронічного відставання нашої естради від кращих зразків світового естр. мистецтва.

РАПСОД – давньогрец. мандрівний співак, пісняр і розповідач епічних поем.

а. rhapsode, rhapsodist

ф. rhapsode

н. Rhapsode

РАПСОДИЯ – 1. Инстр. твір, часто вільної форми, написаний на теми нар. пісень і танців, відрізняється свободою у викладенні тем та їх обробки. 2. Пісня рапсода.

грец. *rhapsōidia* – спів епічних поем, букв. пісня рапсода

р. рапсодия

а. rhapsody

ф. rhapsodie

н. Rhapsodie

📖 Мейен Е. Рапсодия. — М., 1960.

РАСОВІ СЕРІЇ – серії грамплатівок, що випускались в США із записами негр. ансамблів (1923-1940). Ці серії призначались для чорного населення США. Крім джазу в Р.с. записувались блюзи та спіричуелс.

р. расовые серии

а. race series

РЕАКЦІЯ – дія у відповідь на будь-які впливи, подразнення. Р. (позитивна або негативна) проявляється на конц. заходах, фестивалях, конкурсах, оглядах тощо.

р. реакция

а. reaction

ф. réaction

н. Reaktion, Gegenwirkung

РЕВЕРАНС – уклін із присіданням на знак привітання чи вдячності. Інколи використовується виконавицями разом з укліном після завершення конц. номера.

ф. *révérence*

а. *curts(e)y*

н. *Reverenz*

РЕВЕРБЕРАТОР – пристрій для зміни звукових характеристик, а також для створення штучної реверберації за допомогою перетворення електричних сигналів, що несуть звукову інформацію. Застосовується при звукозапису й виступу співаків та ансамблів на сцені. Р. бувають магнітні, листові, пружинні, цифрові.

а. *echo instrument*

ф. *instrument produisant des effets d'écho*

н. *Echoinstrument*

РЕВЕРБЕРАЦІЯ – багаторазове відбиття звука від поверхні приміщення, яке поєднується з його розмиванням (дифузєю) та зміною спектрального складу, а також процес поступового затухання звука в закритих приміщеннях після закінчення дії його джерела. Значно впливає на чутність мовлення й музики в приміщенні. Тривалість Р. в основному залежить від звукобирних властивостей поверхонь, з якими зустрічається енергія та характеризує акустичні властивості приміщення (природна Р.); штучна Р. створюється за допомогою ревербератора.

лат. *reverberatio* – віддзеркалення, відбиття

р. реверберация

а. *reverberation*

ф. *réverbération, résonance*

н. *Nachhall, Wiederhall*

📖 Козюренко Ю. Искусственная реверберация. — М., 1970.; Козюренко Ю. Системы искусственной реверберации. — М., 1974.

РЕВЮ – вид театр. або естр. вистави, що складається з окремих сцен та номерів, об'єднаних спільною темою. Поєднує в собі елементи оперети, балету, театрив кабаре, вар'єте тощо. Бере початок у Франції в кінці XVIII століття. В США виникнув нац. різновид жанру – шоу. Справило значний вплив на західноєвроп. та амер. оперету. З кінця 1940-х рр. у західноєвроп. країнах та США у вигляді Р. почали створюватися фільми, телевіз. вистави тощо.

ф. *revue* – огляд

а. *revue, follies*

н. *Revue, Ausstattungsstück*

РЕГАЛІЇ – знаки влади, гідності, посадового положення. До Р. правителів древнього світу й останнього часу відносилися діадема, корона, трон, жезл, скіпетр, митра тощо. Нині до Р. також можна віднести почесне звання естр. виконавця, предмети відзнаки (ордени, медалі).

лат. *regalia*, множина від *regalis* – те, що належить царю

р. регалии

а. *regalia*

ф. *décorations*

н. *Insignien*

РЕГГЕТОН – муз. стиль та танец. Виник у Панамі та Пуерто-Ріко під впливом регі, дансхола та хіп-хопу, набувши широкого поширення в країнах Карибського басейну, а також серед латиноамериканців США.

ісп. *reguetón*

а. *reggaeton*

РЕГІ, реггей – різновид сучасн. поп-музики, основою якого є фольклор країн Карибського моря (насамперед Ямайки), ска, каліпсо, елементи латиноамер. музики та ритм-енд-блюзу. Уперше термін Р. з'явився в 1968 р. До особливостей музики Р. відносять: витончена ритміка (у т.ч. із використанням поліритмії та поліметрії), принцип оф-біту, розмаїтість застосовуваних удар. інструментів, двотактова періодичність мелодійних і гармонійних структур, принцип «питання – відповідь» як основа формоутворення. Музика Р. тісно пов'язана з ідеями та практикою такого релігійно-філософ. учення як растафаріанізм (об'єднання всіх чорношкірих жителів світу та їхня рееміграція в Африку). Найбільші представники – Б. Марлі, Д. Кліфф, Е. Грант. Проникнення Р. практично в усі стилі і напрями року значною мірою вплинуло на стилістику попул. музики 1980-х–1990-х років, а злиття Р. із репом, фанком, панк-роком і хардкором обумовило появу нових стилів і напрямів.

р. регги

а. *reggae*

📖 Боб Марли и золотой век регги, 1975-1976 / отв. ред. А. Полбенникова. — М., 2015.

РЕГІНГ – синкопована манера гри в дусі регтайму.

р. реггинг

а. *regging*

РЕГТАЙМ, рег – 1. Стиль фортеп. гри (і пов'язаний з ним жанр танц. п'єси), що склався в США наприкінці XIX ст., набув широкого поширення на поч. XX ст. (С. Джопплін). Ще раніше, в другій пол. XIX ст. склався специфічний жанр фортеп. Р., що набув широкого поширення в 1870 рр. завдяки музикантам «білого» менестрельного театру, які імітували деякі архаїчні типи негр. інстр. музики. Р. породив особливий тип піанізму з оригінальною, тільки йому властивою, технікою: гостро синкопована, часом витончена по ритму мелодика

сполучається з метрично чітким і простим (поперемінне чергування баса й акорду) акомпанементом. Муз. розмір 2/4. 2. Амер. салонний та бальний танець, що виникнув на основі танц. форми Р. Увійшов у моду на поч. 1900-х і став похідною формою для тустепа, уанстепа, фокстроту. 3. Синкопований танц. ритм. 4. Форма міської танц.-побутової музики амер. негрів кінця XIX ст.

а. ragtime, rag – рваний, time – час, букв. «рваний час», синкопований ритм

ф. ragtime

н. Ragtime

📖 Полянський В., Полянський Т. Доба регтайму. — Вінниця, 2014.

РЕДАКЦІЯ – 1. Орг. (колектив), що здійснює підготовку видання до друку. 2. Приміщення, в якому здійснюється редагування чого-небудь. 3. Варіант якого-небудь літ., муз. твору чи окремої його частини.

лат. *redactus* – приведений у порядок

р. редакция

а. editorial staff, the editors; editor's/editorial office; editorship, editing, edition, version, redaction

ф. rédaction

н. Redaktion; Redigieren, Schriftleitung

РЕЖИСЕР – худож. кер. спектаклю, фільму, радіо- чи телепередачі, естр. та цирк. програм; постановник. На основі власного творч. задуму об'єднує роботу всіх учасників – акторів, музикантів, художника, композитора тощо. Поява терміна відноситься до першої пол. XIX ст.

лат. *regere* – керувати

р. режиссер

а. producer, stage manager, director, artistic/technical director

ф. régisseur, metteur en scène, réalisateur

н. Regisseur, Spielleiter

📖 Ансимова Г. Режиссер в музыкальном театре. — М., 1980.; Бельская Е. Вокальное искусство в профессиональном становлении режиссера любительского театра. — Барнаул, 2009.; Воронин И. Режиссерские основы социально-культурной деятельности. — Орел, 2017.; Демин В. Формирование личности режиссера. — Саратов, 1983.; Ершов П. Режиссура как практическая психология : взаимодействие людей в жизни и на сцене : режиссура как построение зрелища. — М., 2010.; Лензон В. Музыкальный анализ в профессиональной подготовке режиссера. — М., 2008.; Промптова И. Работа режиссера над стихотворной драматургией. — М., 1981.; Ремез О. Мастерство режиссера. Пространство и время спектакля. — М., 1983.; Панфилов В. Режиссеру праздника – об игре. — М., 2004.; Старшинов Э. Специфика режиссерской работы в условиях художественной самодеятельности. — Л., 1982.; Театр. Актер. Режиссер : кр. слов. терминов и понятий / сост. А. Сави-на. — СПб., 2014.; Шароев И. Режиссер эстрады и массовых представлений. — М., 1975.

РЕЖИСУРА – 1. Реж. діяльність, керівництво постановкою спектаклю, кінофільму, естр.-конц. програми, цирк. вистави та ін. 2. Реж. оформлення якого-небудь спектаклю, кінофільму, естр.-конц. програми, цирк. вистави.

лат. *regere* – керувати

р. режиссура

а. producing, profession of producer, production, direction, stage direction

ф. régie, mise en scène

н. Regie, Spielleitung, Regisseure

📖 Анашкина Н. Режиссура телевизионной рекламы. — М., 2012.; Вершковский Э. Режиссура массовых клубных представлений. — Л., 1981.; Воронин И. Режиссерские основы социально-культурной деятельности. — Орел, 2017.; Гальперина Т. Режиссура культурно-досуговых программ в работе менеджера туристской анимации. — М., 2006.; Горюнова И. Режиссура массовых театрализованных зрелищ и музыкальных представлений. — СПб., 2009.; Данчук Л. Азбука режиссури шоу-програм. — Житомир, 2008.; Ершов П. Режиссура как практическая психология : взаимодействие людей в жизни и на сцене : режиссура как построение зрелища. — М., 2010.; Зайцев В. Режиссура эстрады та масових видовищ. — К., 2006.; Зак М. Кинорежиссура. — М., 1983.; Кісін В. Режиссура як мистецтво та професія. — К., 1999.; Кужельний О. Основи режиссури театрализованих видовищ і свят. — К., 2012.; Курбанов В. Вступ до музичної режиссури (оперета, мюзикл і муз. театр України). — К., 1994.; Лукьянчиков В., Черкашенинов Л. Сценография в пространстве режиссуры праздников. — Барнаул, 2008.; Марков П. Режиссура В.И. Немировича-Данченко в музыкальном театре. — М., 1960.; Маркова Л., Шамина Л. Режиссура народной песни. — М., 1984.; Ремез О. Введение в режиссуру. — М., 1987.; Ремез О. Режиссерский замысел и мизансцена. — М., 1981.; Сазонова Е. Режиссура карнавала в театрализованном празднике. — Барнаул, 2014.; Станішевський Ю. Режиссура в сучасному українському музичному театрі. — К., 1982.; Стеркин Т. Становление профессии : о режиссуре муз. телевидения. — М., 1980.; Сулимов М. Посвящение в режиссуру. — СПб., 2004.; Тихомиров Д. Беседы о режиссуре театрализованных представлений. — М., 1999.; Туманов И. Режиссура массового праздника и театрализованного концерта. — М., 1976.; Шароев И. Режиссура массового действия. — М., 1980.; Шароев И. Режиссура массовых театрализованных представлений. — М., 1980.; Шароев И. Режиссура эстрады и массовых представлений. — М., 2014.; Шаро-нина М. «Зримая песня» : теория, методика, практика постановки. — Челябинск, 2010.; Ширман Р. Алхимия режиссуры : мастер-класс. — К., 2008.; Шубина И. Драматургия и режиссура зрелища. — Ростов н/Д, 2006.; Юткевич С. Поэтика режиссуры : театр и кино. — М., 1986.

РЕЗОНАНС – 1. Акустичне явище, при якому в результаті впливу коливань одного тіла (вібратора) в ін. тілі (резонаторі) виникають аналогічні за частотою та близькі за амплітудою коливання. При співі та виконавстві на муз. інструментах Р. застосовується для підсилення та покращення якості звучання. 2. *Відгук, відгомін конц.-мистецького заходу, виходу платівки, книги тощо в пресі, на радіо, ТБ, у колах громадськості.

лат. *resonans* – те, що дає відгук

a. resonance
ф. résonance, retentissement
н. Resonanz, Nachklang

РЕЗЮМЕ – короткий виклад основного змісту наукової праці, доповіді, дискусії, конц. виступу.

ф. résumé
a. summary, resume
н. Resümee, Zusammenfassung

РЕЙ – алжир. стиль в поп-музиці, виник у 1970-х рр. із бедуїн. пісенної форми «мелхоун». При виконанні використовуються синтезатори та електронні барабани.

РЕЙВ – термін по відношенню до вечірок або просто місць зустрічей зах. молоді, що ввійшли в моду наприкінці 1980-х рр. В облаштованості сучасних Р. не останню роль відіграли світло та лазери, а його безпосереднє звучання цілком було віддано у владу самих останніх експериментів із комп'ютерними технологіями звукодобування звука. Знаходячись цілком у руках у диск-жокеїв, Р.-музика розвивається як різновид експлуатації електронного звучання зі швидкістю 120-180 ударів на хвилину. Має стандартний набір використовуваних моделей синтезаторів, електронних удар. установок і семплерів із запрограмованими сегментами музики, вирізаних з ін. записів.

a. rave – веселе збіговисько, вечірка

РЕК – пристосування у вигляді етажерки для розміщення декількох приладів одразу. Використовується на конц. естраді як підставка для клавішних інструментів.

р. рэк
a. rack

РЕКВИЗИТ – предмети (справжні або бутафорні) сцен. обстановки (за виключенням декорацій та костюмів), якими актори, музиканти, виконавці користуються під час дії, спектаклю, концерту, вистави.

лат. *requisitum* – необхідне

р. реквизит
a. properties, props
ф. accessoires
н. Requisit

📖 Вильсон М. Фокусы и трюки : шаг за шагом. — М., 2003.; Гладкая Е. Фокусы на любой вкус. — М., 2005.; Серегин И. Театральная бутафория. — М., 2002.; Тюттерин Д. Игры в очереди с предметами, которые всегда под рукой. — М., 2017.

РЕКЛАМА – 1. Нелінійна форма комунікації, цілеспрямована інформація про позитивну якість товару, явища з метою сповіщення можливих споживачів та створення попиту на ці товари чи послуги. 2. Процес розповсюдження такої інформації з метою створення популярності товарам, творам літератури, мистецтва, послугам, конкретним виконавцям. 3. Плакат, об'ява, що використовують як засіб привертання уваги покупців, споживачів, глядачів, замовників.

лат. *reclamare* – вигукувати

a. advertising, advertisement, publicity, playbill, flyer
ф. réclame, publicité
н. Reklame

📖 Алашкин П. Все о рекламе и продвижении в Интернете. — М., 2009.; Анашкина Н. Режиссура рекламы. — Омск, 2005.; Бабаев А., Евдокимов Н., Иванов А. Контекстная реклама. — М., 2011.; Борисов А. Креатив в рекламе. — Ростов н/Д, 2003.; Викентьев И. Приемы рекламы и public relations. — СПб., 2004.; Владимирская А., Владимирский П. Нестандартный учебник по рекламе. — Ростов н/Д, 2004.; Гарфилд Б. Десять заповедей рекламы. — М., 2006.; Иванов А. Бесплатная реклама : результат без бюджета. — М., 2010.; Корзун Н. Рок, игры, мода и реклама. — М., 1989.; Костина А. Эстетика рекламы. — М., 2003.; Миллер А. Реклама : энцикл. для всех. — М., 2003.; Миллер А. Реклама. — М., 2003.; Музыкант В. Психология и социология в рекламе. — М., 2012.; Огилви Д. Огилви о рекламе. — М., 2011.; Психология в рекламе / К. Альберт и др. — Х., 2017.; Старолетов М. Стилистика рекламного текста. — Барнаул, 2004.; Сэндидж Ч., Фрайбургер В., Ротцолл К. Реклама : теория и практика. — М., 1989.; Тимофеев Б., Обухова Н. Методы и средства производства рекламы. — СПб., 2002.; Хопкинс К. Реклама : научный подход. — М., 2005.

РЕКОМЕНДАЦІЯ – 1. Позитивний усний або письмовий відзив про кого-небудь, як пр., з порукою за нього; характеристика. 2. Порада, вказівка кому-небудь; пропозиція.

лат. *recommandatio* – порада
р. рекомендация
a. recommendation, (character) reference; advice
ф. recommandation
н. Empfehlung, Empfehlen

РЕКО-РЕКО – удар. дерев'яний муз. інструмент, різновид гуіро. Виготовляється з товстої бамбукової трубки, на поверхні якої з одного боку нанесено поперечні зарубки. Прийом гри такий же, як на гуіро, але звук сухіший. Застосовується для підкреслення ритму в танц. музиці Лат. Америки.

a. reco-reco, bamboo scraper
ф. reco-reco, gapeur en bam bou
н. Reco-reco, Bambusraspel, Sambaraspel

РЕЛІЗ – випуск у масовий продаж легальної муз. продукції, офіційний запуск у прокат кінофільмів, дозвіл на публікацію книг тощо.

р. релиз

a. release

📖 Бусыгина М., Желтухина М. Вербальные характеристики жанра «Пресс-релиз» в медиадискурсе. — Волгоград, 2016.; Бусыгина М., Желтухина М. Медиажанр «пресс-релиз». — Волгоград, 2016.; Мирошниченко А. Как написать пресс-релиз. — М., 2010.

РЕМАСТЕРІНГ – один із подальших варіантів мастерінгу.

р. ремастеринг

a. remastering

РЕМІКС – перемікшована в ерсія муз. твору. Після появи оригінальної пісні може бути зроблена версія ін. виконавцями, а також самим оригінальним виконавцем через деякий час після виходу пісні. За допомогою сучасн. студійного обладнання можна усунути партії окремих інструментів і додати ін., змінити аранжування з використанням комп'ютерних семплів. У деяких випадках таким чином старі монозаписи перетворюються в стерео. Крім того, деякі музиканти роблять Р. для того, щоб твори були популярні не тільки в радіоефірі, а й на дискотеках.

р. ремикс

a. remix

РЕМОНТ, поправа – виправлення пошкоджень, усунення дефектів, поломок, лагодження чого-небудь. Набуває великого значення в конц.-творч. житті, в побуті.

📖 Бандас Л., Кузнецов И. Производство и ремонт щипковых музыкальных инструментов. — М., 1983.; Горлов А., Леонов А. Производство и ремонт смычковых музыкальных инструментов. — М., 1975.; Дубинин Н. Ремонт смычковых музыкальных инструментов. — М., 2006.; Зимин П. Ремонт клавишных музыкальных инструментов. — М., 1947.; Зимин П. Руководство по уходу за фортепиано. — М., 1959.; Изготовление тростей для духовых язычковых музыкальных инструментов [гоб., фэг.] / сост. Ю. Ивонин. — Пермь, 2008.; Комаров Н., Федюнин С. Изготовление и ремонт щипковых музыкальных инструментов. — М., 1988.; Косолапов Я. Ремонт щипковых музыкальных инструментов. — М., 1947.; Кузнецов И., Бандас Л. Ремонт щипковых музыкальных инструментов. — М., 1971.; Кузнецов Л. Основы теории конструирования, производства и ремонта электромузыкальных инструментов. — М., 1981.; Методика определения спроса населения на услуги по ремонту клавишных музыкальных инструментов (пианино и роялей) / М. Одерков. — М., 1985.; Методические указания по организации гарантийного ремонта музыкальных инструментов предприятиями-изготовителями / М. Одерков. — М., 1984.; Одерков М. Исследование зависимости частоты технического обслуживания клавишных музыкальных инструментов от игровой нагрузки. — Правдинский, 1983.; Окунев П. Настройка и ремонт фортепиано. — Омск, 2012.; Прокопенко Н. Устройство, хранение и ремонт народных музыкальных инструментов. — М., 1977.; Снитко-Сорочинский Л. Настройка и ремонт фортепиано. — М., 1974.; Типовые нормы времени на ремонт музыкальных инструментов (щипковых, язычковых, медных духовых). — М., 1989.; Фадеев И., Кузнецов И. Ремонт гармоник, баянов и аккордеонов. — М., 1971.

РЕНОМЕ – слава, незаплямоване ім'я. Громад. думка, що закріпилася за ким-небудь; репутація.

р. реноме, репутация, слава, доброе имя

a. reputation

ф. renommée

н. Renommée

РЕП – жанр поп-музики, манера вимовляння тексту, що була вироблена негр. диск-жокеями на радіо і ТБ (США, 1974), хоча ще раніше практикувалася на Ямаїці за назвою «тоустінг». Особливо вражала їх здатність за рахунок ритм. балаканини підтримувати напругу у публіки під час зміни платівок. Текст, як пр., не римується і не дотримується якого-небудь віршованого розміру. Це можуть бути фрагменти віршів, гасла, обмін питаннями-відповідями і взагалі «тарабарщина». Все це промовляється поверх фонограми з танц. ритмом. В інструментарії класич. Р.-композицій обов'язково використовується програвач вінлових платівок, який виконує роль допоміжного інструмента ритм-секції. Р. був одним із головних муз. напрямів у 1980 рр. Музиканти вели експерименти з мікшуванням, в процесі запису використовували дабл- і тріпл-трекінг, що дозволяло «вбудовувати» муз. фрази в будь-яке місце фонограми, а за допомогою абсолютно неможливих маніпуляцій із програвачами та звукознімачем добивалися принципово нових звуків. Поступово Р. проникнув в музику білих виконавців, паралельно змішуючись в самих різних комбінаціях із різними стилями та напрямками.

a. rap – балаканина, різко говорити, вигукувати; удар, стук

р. рэп, реп

📖 Дебов В. Словарь верлан-рифм французского рэпа. — Иваново, 2010.; Дуняшева Л., Гриценко С. Конструирование гендера в блюзе и рэпе : глобальное и локальное. — Н. Новгород, 2013.; Коробов-Латынцев А. Русский рэп : философ. очерки. — СПб., 2016.; Туп Д. Рэп атака : от африк. рэпа до глобального хип-хопа. — М., 2012.

РЕПЕРТУАР – 1. Сукупність творів, що виконуються в театрі, на конц. естраді, творч. колективом, окремим арт. Розрізняють також Р. за стилями та жанрами. 2. Добір творів одного й того ж стилю чи епохи. 3. Сукупність ролей, творів, які в змозі виконати актор, співак, творч. колектив.

лат. *repertorium* – список

a. repertoire, repertory, playbill

ф. répertoire, affiche

н. Repertoire, Spielplan

📖 Аврамкова И., Передерий О. Работа над произведениями современного детского репертуара для фортепиано. — СПб., 2006.; Каузова А. Развитие полифонического слуха учащегося-пианиста в процессе работы над современным репертуаром. — М., 1997.; Онегина О. Принципы подбора репертуара в курсе общего фортепиано. — СПб., 2017.; Педагогический

репертуар для саксофона-альта : произведения заруб. композиторов XVI-XIX вв. в переложении / авт.-сост. А. Понькина. — Белгород, 2016.; Спиридонова В. Воспитание слуха и техники учащегося-пианиста в полифоническом репертуаре. — Казань, 1988.; Стахи Т., Карцева Г. Теория и практика формирования эмоциональной культуры личности музыканта-исполнителя (на материале джаз. р-ра). — Тамбов, 1998.

РЕПЕТИЦІЯ – 1. Основна форма підготовки (під керівництвом режисера, диригента, хореографа) театр., естр., цирк. вистав, конц. програм, окремих номерів, сцен шляхом багатократних повторювань (цілком і частинами). *Генеральна Р.* – остання Р. перед відкритим виступом для широкої аудиторії слухачів, звичайно в костюмах і при повній обстановці. 2. Швидке повторення одного й того ж звука на клавішних та деяких ін. муз. інструментах.

лат. *repetitio* – повторення

р. репетиция

а. rehearsal, repetition; dress/final rehearsal (генеральна), costume rehearsal (в костюмах)

ф. répétition, répétition générale (генеральна), répétition en costumes (в костюмах)

н. Probe, Wiederholung; Generalprobe, Hauptprobe (генеральна), Kostümprobe (в костюмах)

📖 Аверьянова О. Репетиции оркестра по Федосееву. — М., 2006.; Кулешов Л. Репетиционный метод в кино. — М., 1935.;

Мохонько А. Методика работы с эстрадным оркестром. — Кемерово, 2013.

РЕПРИЗА – в цирку та на естраді жартівлива репліка або сцен. трюк.

ф. *reprise* – повторення

а. reprise

РЕПРОДУКТОР – гучномовець, апарат для відтворення звука за допомогою перетворення електричних коливань у звуків. Одна із складових акустичної системи. Термін Р. застосовувався на поч. ХХ ст. як синонім гучномовця.

а. loud(-)speaker, speaker, reproducer

ф. haut-parleur

н. Lautsprecher

РЕПУТАЦІЯ – усталена думка про позитивні або негативні якості окремої особи, групи, колективу. Р. людини складається на ґрунті її ділових, професійних якостей, моральних і психологічних рис. Набуває важливого значення на конц. естраді.

лат. *reputatio* – обдумування, міркування

р. репутация

а. reputation, image, name (розм.)

ф. réputation, renommée

н. Ruf, Reputation

📖 Важенина И. Имидж, репутация и бренд территории. — Екатеринбург, 2013.; Егорова Е. Оценка стоимости деловой репутации публичных компаний. — Самара, 2010.; Ермаков Н., Иващенко А., Новиков Д. Модели репутации и норм деятельности. — М., 2005.; Калинин О. Оценка и управление деловой репутацией компании. — М., 2014.; Козлова Н. Особенности формирования деловой репутации современной компании. — М., 2014.; Михайлец Г. Практическая имиджология : управляй своей репутацией! — М., 2008.; Прохоров Н., Сидорин Д. Управление репутацией в Интернете. — М., 2018.; Рягузова Е. Репутация личности как онтологический и социально-психологический феномен. — Саратов, 2017.; Ханнанова Т. Деловая репутация работника в системе трудовых отношений. — Уфа, 2009.; Харламов И. Репутация – стратегия доверия. — М., 2009.

РЕСТОРАН – підприємство громад. харчування, де можна замовити їжу, напої (звичайно з муз. естрадою). Ресторанну шк. пройшли багато співаків та музикантів (О. Вертинський, М. Шуфутинський, М. Звездінський, Л. Доліна, О. Козлов, О. Пономарьов та ін.). Серед відомих Р., в яких виступали естр. зірки – «Яр», «Альказар» та ін.

а., ф. restaurant

н. Restaurant, Restauration, Gaststätte, Speisehaus

📖 Агафонова Л., Агафонова О. Туризм, готельний та ресторанний бізнес. — К., 2002.; Башин Ю., Телепченкова Н. Кейтеринг. — М., 2015.; Главчева С., Чередниченко Л. Организация производства и обслуживания в ресторанах и барах. — Новосибирск, 2011.; Данилина С. Основы кейтеринга. — СПб., 2016.; Денисов Д. Фаст-фуд : рестораны быстрого обслуживания. — М., 2003.; Иванова Л., Дышкантюк О., Полевая С. Дизайн интерьера отельно-ресторанных объектов. — Херсон, 2014.; Ковешников В., Мальська М., Роглев Х. Организация готельно-ресторанної справи. — К., 2015.; Крюков Р. Ресторанное дело. — М., 2009.; Лазерсон И. Сокирянский Ф. Как привлечь гостей в ресторан. — М., 2011.; Ламперт К. Психология отелей, ресторанов и баров. — Х., 2015.; Назаров О. 333 хитрости ресторанного бизнеса. — М., 2009.; Нечаюк Л., Телеш Н. Готельно-ресторанний бізнес. — К., 2003.; Погодин К. Ресторан выездного обслуживания. — М., 2012.; Цыро С. Как победить воровство в ресторане. — М., 2011.

РЕТРО – 1. Стиль у сучасн. мистецтві, воскресіння старих мотивів та сюжетів у музиці, живопису, одягу, кіно тощо. 2. Термін, що вживається для позначення естр. музики 1950-1960-х рр. Проте в широкому змісті термін охоплює значно більші часові межі. Межа Р.-музики постійно зміщується в іст. часі. Також існують проекти, що свідомо використовують Р.-стилістику («Доктор Ватсон», «Екс-ББ» та ін.).

лат. *retro* – назад

а. retro

ф. rétro

н. Retro

РЕТРОСПЕКЦІЯ – погляд у минуле, спосіб аналізу сучасного під кутом зору минулого, звернення до минулого, в т.ч. і в пошуках витоків тих явищ, тенденцій, що властиві сучасності. Буває ретроспективний показ кінофільмів, вистав, аранжування пісень в стилі ретро, а також їх виконання.

лат. *retro* – назад, *specto* – дивлюсь

р. ретроспекция

а. retrospection

ф. rétrospection

н. Retrospektion

РЕЦЕНЗІЯ – стаття, замітка, ціллю яких є критичний розбір будь-якого худож. твору, спектаклю, конц. виступу тощо. Часто від Р. залежить подальша доля артистів.

лат. *recensio* – огляд, обстеження

р. рецензия

а. review, notice

ф. critique, compte rendu, recension

н. Rezension, Besprechung

РИНГ-ШАУТ – негр. реліг. пісня-танок із рухом віруючих по колу й перекликом лідера та хору. Читання біблійних псалмів тут перемежуються з екстатичними вигуками та хор. співом общини в процесі безупинного колективного танцю, що призводить виконавців у момент кульмінації в стан мас. трансу.

а. *ring* – округність, коло + *shout* – кричати

р. ринг-шаут

РИТМ – 1. Рівномірне чергування певних елементів (мовних, звукових, зображальних) при відповідній їх послідовності. Ритмічність властива матерії: зміни пір року, дня й ночі, різні біоритми (дихання, серцебиття) тощо. Особливо значущим є Р. в мистецтві (музиці, танцях). 2. Один із засобів формоутворення в мистецтві, що базується на закономірному повторюванні в просторі або в часі аналогічних елементів та відношень через сумірні інтервали. В архітектурі, музиці, танці, поезії тощо склалась стійка, традиц. система Р.

грец. *rhythmos* – розмірність, узгодженість

а. rhythm

ф. rythme, cadence

н. Rhythmus

Бабаев Э. Ритмика азербайджанского дестгяха. — Баку, 1990.; Байгаскина А. Ритмика казахской традиционной песни. — Алма-Ата, 1991.; Бюхер К. Работа и ритм : роль музыки в синхронизации усилий участников трудового процесса. — М., 2010.; Гарбузов Н. Зонная природа темпа и ритма. — М., 1950.; Гумовская Г. Ритмическая структура текста как фактор гармонизации художественного произведения. — М., 2015.; Джагацпанян К. Ритм национальной речи и музыки. — Ереван, 1986.; Ефименкова Б. Ритм в произведениях русского вокального фольклора. — М., 2001.; Жак-Далькроз Э. Ритм. — М., 2010.; Зайцев В. Биоритмы творчества. — Л., 1989.; Збруева Н. Ритмическое воспитание актера. — М., 2003.; Ибрагимов Г. Развитие чувства музыкального ритма школьников на фольклорной основе. — Астрахань, 2007.; Каплунова И., Новоскольцева И. Этот удивительный ритм. — СПб., 2005.; Карпова С. Музыкально-ритмическая деятельность как средство формирования художественно-творческих способностей у детей младшего школьного возраста. — Одинцово, 2012.; Кондратьев М. О ритме чувашской народной песни. — М., 1990.; Корженевский А. Профессиональная культура «живого» художественного музыкально-исполнительского ритма. — К., 2013.; Мазель Л. Строение музыкальных произведений : ритм и метр. — М., 1960.; Панов Д. Чувство ритма : формирование и развитие на образах эстр. и джаз. музыки. — Челябинск, 2016.; Паньков О. О работе баяниста над ритмом. — М., 1986.; Потапов В. Речевой ритм в диахронии и синхронии. — М. ; Вюрцбург, 1996.; Проблемы музыкального ритма / сост. В. Холопова. — М., 1978.; Ритм, пространство и время в литературе и искусстве / Б. Егоров и др. — Л., 1974.; Стоянов П. Молдавский мелос и проблемы музыкального ритма. — Киш., 1985.; Стоянов П. Ритмика молдавской дойны. — Киш., 1980.; Харлап М. Ритм и метр в музыке устной традиции. — М., 1986.; Холопова В. Вопросы ритма в творчестве композиторов первой половины XX в. — М., 1971.; Холопова В. Музыкальный ритм. — М., 1980.; Холопова В. Русская музыкальная ритмика. — М., 1983.; Циклические ритмы в истории, культуре и искусстве / отв. ред. Н. Хренов. — М., 2004.; Яскевич А. Ритмическая организация художественного текста. — Мн., 1991.

РИТМ-ЕНД-БЛЮЗ – 1. Блюз. вок.-інстр. стиль негр. музики 1930-х рр., виникнув під впливом свінгу. Вираз РЕБ слугував для опису чорної амер. поп-музики, що являла собою своєрідний ритмічно акцентований «розважальний, несерйозний» блюз. Словосполучення РЕБ просто замінило неблагозвучний термін «расова музика», як з поч. XX ст. білі американці називали варіації чорного блюзу. Вважається однією з ранніх форм негр. рок-музики. Згодом комерціалізувався та став об'єктом наслідування та скривленої імітації в сфері розважальної музики. В другій пол. 1950-х піддався подальшому дробленню на соул, фанк і, згодом, диско. До комерц. його модифікацій, створених білими музикантами, відносяться рок-н-рол та твіст. 2. Сучасна урбанізована модифікація блюзу. Від класич. блюзу відрізняється більшою експресивністю, підкреслено танц. ритмом. Переважним сольним інструментом в ансамблях РЕБ є електрогітара. 3. Одна з основних формул року, сформована в сер. 1950-х рр. в Чикаго і була імплантована в білу брит. поп-сцену, що дало життя більшості наступних напрямів і форм року. В кінці 1960-х - на поч. 1970-х брит. групи зробили РЕБ базою хард-року.

р. ритм-энд-блюз

а., ф. rhythm & blues, R & B

н. Rhythm & Blues

РИТМІКА – наука про муз. та поетичні ритми.

р. ритмика

a. rhythm, eurhythm, rhythmic, theory of rhythm

ф. rythmique

н. Rhythmik

📖 Бермудес Д. Музична ритміка і хореографія. — Суми, 2009.; Кунин Э. Секреты ритмики в джазе, рок- и поп-музыке. — М., 1997.; Макиевский С. Ритмика для всех : школа постановки барабанщика. — К., 2005.; Чибрикова-Луговская А. Музыкальное и физическое развитие детей на занятиях ритмикой. — М., 2003.; Танец и ритмика в начальной школе / под ред. Е. Коноровой. — М., 1960.; Зятымина Т., Стрепетова Л. Музыкальная ритмика. — М., 2013.; Карпова С. Методика формирования художественно-творческих способностей детей старшего дошкольного возраста на занятиях музыкальной ритмикой. — Одинцово, 2014.; Конорова Е. Ритмика в театральной школе. — М.; Л., 1939.; Кунин Э. Секреты ритмики в джазе, рок- и поп-музыке. — М., 1997.; Лифиц И. Ритмика. — М., 1999.; Макиевский С. Ритмика для всех. — К., 2005.; Мжельская М., Корнеева И. Музыкально-ритмическое воспитание дошкольников на уроках сольфеджио и ритмики. — Самара, 2005.; Розин М. Ритмика. — Х., 2004.; Стрепетова Л. Музыкальная ритмика. — М., 2015.; Холопова В. Русская музыкальная ритмика. — М., 1983.; Холопова В. Теория музыки. Мелодика. Ритмика. Фактура. Тематизм. — СПб., 2014.; Чибрикова-Луговская А. Музыкальное и физическое развитие детей на занятиях ритмикой. — М., 2003.; Шушкина З. Ритмика. — М., 1967.; Яновская В. Ритмика. — М., 2011.; Яхнина Е. Методика музыкально-ритмических занятий с детьми, имеющими нарушения слуха. — М., 2003.

РИТМІЧНА ГРУПА (секція) – в оркестрі, ансамблі група інструментів, що виконує ритм. функції (ударні, гітара, бас-гітара, ф-но та ін.). В традиц. джазі до Р.г. входили банджо та туба. В сучасн. виконавстві інструменти Р.г. використовуються й як сольні.

р. ритмическая секция/группа

a. rhythm section/instruments

ф. section/groupe rythmique

н. rhythmische Gruppe, Schlagzeug, Rhythmusgruppe eines Tanz- oder Jazzorchesters, Rhythmus-Instrumente

РИТМ-СЕКЦІЯ, ритм-група – див. *Ритмічна група*.

РИТУАЛ – 1. Церемонія, дійство. 2. Вироблений звичаєм або запроваджений порядок здійснення чогонебудь; церемонія, церемоніал. Часто присутній на творч. ниві (церемонія нагородження призами, преміями; визначення певних номінацій тощо). Див. також *Церемонія*.

лат. *ritualis* – обрядовий

a. ritual

ф. rite, rituel

н. Ritual

📖 Архаический ритуал в фольклорных и раннелитературных памятниках / сост. Л. Рожанский. — М., 1988.; Байбурин А. Ритуал в традиционной культуре. — СПб., 1993.; Глебкин В. Ритуал в советской культуре. — М., 1998.; Иллес Д. Когда без магии не обойтись : 150 простых ритуалов на все случаи жизни. — СПб., 2010.; Лидова Н. Драма и ритуал в древней Индии. — М., 1992.; Лисина Е. Homo ritualis : миф, история, современность. — Ногинск, 2011.; Нечипуренко В. Ритуал. — Ростов н/Д, 2002.; Религия, ритуал, театр / под ред. Б. Холма и др. — Х., 2018.; Храбсков А., Юстус И. Ритуал в отечественной образовательной практике. — Ульяновск, 2013.; Шубина Е. Ритуалы : зашифрованная сила тысячелетий. — СПб., 2004.; Яговдик Е. Философия ритуала. — Белгород, 2009.

РИФ – мелодико-ритм. побудова, прийом мелодич. техніки джазу, року, своєрідний ритм. акомпанемент, що постійно повторюється; короткі мелодико-інтонаційні формули, що багаторазово повторюються й мають несвроп. походження. Прийом Р. особливо характерний для свінгу. Являє собою багаторазово коротку мелодич. фразу, повторювану групою інструментів. В біг-бенді можуть виконуватися декілька різних Р., інколи їх серія проводиться в послідовному чергуванні. Багаторазове повторювання Р. додає музиці додаткової динаміки, неначе «підганяє» соліста, що імпровізує.

р. рифф

a. riff

РІБОП – початкова назва стилю бібоп (див. *Боп*).

р. рибоп

a. rebop

РІВАЙВЛ – 1. Відродження новоорлеан. джазу кінця 1930-х рр. 2. У поп-музиці під цим мається на увазі ностальгичний бум із приводу деякого модного у віддаленому минулому стилю. 3. У джазі, поп- і рок-музиці реставрація якогось старого стилю. В умовах комерц. експлуатації звичайно супроводжується гучною кампанією та триває порівняно недовго.

a. *revival* – букв. відродження

р. ривайвл

РІМЕЙК – спочатку фільм, що повторює сюжет раніше знятого фільму. Згодом поняття поширилося на муз. твір, що піддається переробці.

р. римейк

a. remake

«**РОВЕСНИК**» (рос.) – сов. и рос. молодежный иллюстрированный ежемесячник; молодіжний часопис, який видавався в Москві (1962-2014). В ньому висвітлювалися проблеми молодіжного життя, шоу-бізнесу, новини кінематографа, світової та вітч. рок- та поп-музики тощо.

РОДОНАЧАЛЬНИК – *той, хто поклав початок розвитку чого-небудь. Див. *Основоположник*.

р. основатель, основоположник

a. father; founder

ф. fondateur

н. Stammvater, Ahnherr

РОЗВАГА – те, що розвеселяє, розважає людину; забава, потіха, звеселяння.

р. развлечение

a. entertainment, amusement, relaxation, gaiety, recreational activity

ф. distraction, divertissement, amusement

н. Unterhaltung, Zerstreuung, Vergnügen

📖 Бремя развлечений : otium в Европе. XVIII-XX вв. / ред.-сост. Е. Дуков. — СПб., 2006.; Вострышев М. Москва разгульная. — М., 2008.; Кедрина Т., Гелазония П. Большая книга игр и развлечений. — М., 1992.; Песни и развлечения эпохи НЭПа / авт.-сост. М. Кравчинский. — Н. Новгород, 2015.; Развлечение и искусство / отв. ред. Е. Дуков. — СПб., 2008.; Русская развлекательная культура Серебряного века, 1908–1918 / Э. Анри-Сафье, И. Белобровцева и др. — М., 2017.

«**РОЗВАГИ ТА ШОУ**» – журнал об'єднаної Германії (вар'єте, цирк, естрада). Виходить з 1991 у Франкфурті-на-Майні.

р. Развлечения и шоу

н. Unterhaltung und Schau

РОЗІГРІВ – виступ маловідомого виконавця або групи перед основним, головним, який заявлений в анонсах, афішах.

р. разогрев

РОЗПІЛ – 1. Стан найвищого напруження, найповніший вияв чого-небудь. 2. Велике внутрішнє збудження, нервові піднесення. Характерне для людей творч. професій.

р. разгар

a. high point, height

ф. milieu

н. Höhepunkt

РОК – те ж саме, що й *рок-музика*.

a. rock

РОКАБІЛІ – одна з ранніх форм традиц. рок-н-ролу, суто «білий» його різновид, що являє собою гібрид ритм-енд-блюзу та музики кантрі (конкретно, стилю «хіл-біллі»). Крім характерних для кантрі мелодич. зворотів, Р. відрізняли стрімкий темп і гранично полегшене інструментування – були відсутні не тільки духові та ф-но, але, найчастіше, й ударні. Наприкінці 1950-х рр. більшість виконавців Р. перекваліфікувалися на ортодоксальну кантрі-музику.

a. *rockabilly* – народна пісня, що виконується в ритмі року

р. рокабилли

РОК-ГРУПА, рок-гурт, команда – колектив музикантів, які грають на різних інструментах і разом виконують муз. твори. Такими інструментами в першу чергу є електрогітари (соло, ритм, бас), клавішні та удар. інструменти. Окрім цих основних інструментів в Р.-г. можуть використовуватися ін. муз. інструменти (фл., сакс., тр., тр-н, скрипка та ін.).

р. рок-группа

a. rock group

ф. rock-groupe

н. Rock-gruppe

РОКЕР – те ж саме, що й рок-музикант.

a. rocker

РОК ЗАХІДНОГО УЗБЕРЕЖЖЯ – каліфорнійський різновид рок-музики, що став виділятися на загальному тлі на поч. 1960-х рр. Великою модою того часу став серфінг, і на Зах. узбережжі США виникла ціла муз. галузь, що оспівувала романтику й героїзм ковзання по прибої. Багатоголосся як основний прийом співу стало «фірменим» знаком усього Р.з.у., роками розквіту якого прийнято вважати 1964-1966 рр.

р. рок западного побережья

a. west coast rock

РОК-МУЗИКА, рок – тип сучасн. музики, що бере своє походження від пісенно-танц. жанрів негр. міського фольклору 1920-1930-х рр., ритм-енд-блюзу та рок-н-ролу; узагальнююча назва різних видів сучасн. пісенно-танц. музики, що розвилася з рок-н-ролу – основного стилю поп-музики 1950-х. Часто Р.-м. є внутрішнім протестом художника проти будь-якого або декількох компонентів буття. З Америки рок-н-рол потрапив у Європу. Талановиті молоді музиканти, зокрема, англ. група «Beatles», додали йому нових рис і багато в чому змінили вигляд молодіжної поп-музики 1960-1970-х рр. До найважливіших ознак Р.-м. відносять: опору на блюз. композиційні структури та звукоряди, стислі безполутонові поспівки (нерідко в якості рифів), гіпертрофію метроритмічного начала (з акцентом на чотирьох долях такту), застосування електричного та електронного підсилення й перетворення звука, підвищену експресію вок. й інстр. інтонування. Форми побутування Р.-м. різноманітні – від аматор. груп до професіональних колективів, що функціонують у системах конц. і фонографічного бізнесу. Для Р.-м. характерна увага не стільки до твору, скільки до його виконавської подачі. Р.-м. являє собою складний конгломерат течій, що мають муз. та позамуз. ознаки: приналежність до визначених соціокультурних рухів (психоделічний рок, панк-рок), вікова орієнтованість (рок для підлітків, для доро-

слих), динамічна інтенсивність (важкий рок), техн. оснащеність (електронний рок), взаємодія з різними муз. традиціями й стилями (бароко-рок, джаз-рок, фолк-рок та ін.), місце в системі худож. культури (рок-авангард, поп-рок). Важливого значення для Р.-м. набуває візуальний чинник: манера поведження музикантів, їхній стиль життя, сцен. оформлення рок-шоу, нові жанри візуальної подачі рок-музики (відеокліпи). Див. *Рок-н-рол*.

р. рок-музыка

а. rock music

ф. rock-musique

н. Rock-Musik

📖 300 звезд рок- и поп-музыки : дискогр. на CD / А. Федоров. — М., 1996.; Блюз из подвала : сов. рок-музыка в стихах, фот. и размышл. — Ставрополь, 1990.; Бондаренко В., Дроздов Ю. История рок-музыки : Европа. Америка. Австралия. — Мн., 1997.; Бронзовый рок : рождение русского рока / сост. И. Стогоффа. — СПб., 2007.; Вальран В. Ленинградский андеграунд : живопись, фото, рок-музыка. — СПб., 2003.; Васин К. Рок на русских костюмах. — СПб., 2007.; Голубева Т. Песня в общении молодежи : на материале сов. рок-групп. — М., 1988.; Горбачев А., Зинин И. Песни в пустоту : потерянное поколение русского рока 90-х. — М., 2014.; Датфой С., Седлер М. и др. История рока в комиксах. — М., 1993.; Дидуров А. Солдаты русского рока. — М., 1994.; Дидуров А. Четверть века в роке. Записки из андеграунда. — М., 2005.; Добруха Н. Рок из первых рук. — М., 1992.; Додолев Е. Легенды нашего рока. — М., 2017.; Доманский Ю. «Тексты смерти» русского рока. — Тверь, 2000.; Евтушенко О. Україна in rock. — К., 2011.; Житинский А. Второе путешествие рок-дилетанта. — СПб., 2007.; Житинский А. Путешествие рок-дилетанта. — СПб., 2007.; Забродин Г., Александров Б. Рок : искусство или болезнь? — М., 1990.; Запесоцкий А. Из истории рок-музыки : тв-во «Битлз». — СПб., 2013.; Запесоцкий А. Музыка и молодежь. — М., 1988.; Золотое подполье : полн. ил. энцикл. рок-самиздата, 1967-1994 / авт. и сост. А. Кушнир. — Н. Новгород, 1994.; Иванов Д. Логоцентрическая модель синтетической языковой личности в пространстве русской рок-культуры. — Иваново, 2015.; Игнатъев А., Марочкин В. Хроноскоп русского рока. 1953-2004. — М., 2005.; Кадцын Л. Массовое музыкальное искусство XX ст. : эстрада, джаз, барды и рок в их взаимосвязи. — Екатеринбург, 2006.; Козлов А. Джаз, рок и медные трубы. — М., 2005.; Козлов А. Рок : истоки и развитие. — М., 1998.; Козлов А. Рок глазами джазмена. — М., 2008.; Козлов А. Рок-музыка : истоки и развитие : ч. 1. — М., 1989.; Козлов А. Рок-музыка : истоки и развитие : ч. 2. — М., 1990.; Корзун Н. Рок, игры, мода и реклама. — М., 1989.; Коротков С. История современной музыки. — К., 1996.; Кто есть кто в советском роке / А. Алексеев и др. — М., 1991.; Кумиры западной поп- и рок-музыки / авт. коллектив. — М., 1994.; Кураев А. Церковь и рок-музыка. — Мариуполь, 2004.; Куралева И., Горбенко В., Доценко М. Русский рок и русская грамматика. — СПб., 2013.; Легенды русского рока : история отеч. рок-музыки / сост. В. Троегубов. — М., 1999.; МакДермот А. Лирическая рок-энциклопедия. — М., 1993.; Мороз А. Музыка преисподней : рок-музыка, наркотики, ноч. клубы. — Н. Новгород, 1998.; Музыка наших дней / ред. Д. Володихин. — М., 2002.; Музыка создающая и разрушающая / сост. А. Лисенков. — М., 1989.; Набок И. Рок-музыка : эстетика и идеология. — Л., 1989.; Нестр П. 252 музыкальных альбома, которые я никогда не забуду. — Самара, 2015.; Новгородцев С. Рок-посевы : Т. 1. — СПб., 2008.; Новгородцев С. Рок-посевы : Т. 2. — СПб., 2008.; Орлова И. В ритме новых поколений. — М., 1988.; Откидач В. Рок-музыка і світовий художній процес. — Х., 2005.; Посиделов В. Магия рок-музыки. — Ростов н/Д, 2001.; Рок-музыка в СССР / сост. А. Троицкий. — М., 1990.; Ролланд П. Рок и поп. — М., 2003.; Русский рок : опыт антологии / сост. Я. Федюшкин. — Челябинск, 2003.; Рыбакова Е. Джаз и рок : музыка совр. России. — СПб., 2013.; Рыданова И. Западная рок-музыка и молодежь. — Мн., 1987.; Саркитов Н., Божко Ю. Рок-музыка : сущность, история, проблемы. — М., 1989.; Синеокий О. Рок социалистического содружества в хронологии звукозаписи. — Кошице, 2014.; Скирюк Д. Другой rock-and-roll. — СПб., 2008.; Смирнов И. Время колокольчиков : жизнь и смерть русского рока. — М., 1994.; Советский рок : 25 лет в подполье + 5 лет на свободе / ред. И. Зайцев. — М., 1990.; Сыров В. Стилевые метаморфозы рока. — СПб., 2008.; Тарасов В., Немоляев К. Истерия рока. — М., 2010.; Ткачев Ан. Фантазии на тему Нобеля в стиле рок. — М., 2002.; Троицкий А. Back in the USSR. — СПб., 2009.; Троицкий А. Гремучие скелеты в шкафу : Т. 1 : Запад гниет. — СПб., 2008.; Троицкий А. Гремучие скелеты в шкафу : Т. 2 : Восток алеет. — СПб., 2008.; Троицкий А. История советского рока. — М., 1991.; Троицкий А. Рок в Союзе : 60-е, 70-е, 80-е... — М., 1991.; Федоров Е. Рок в нескольких лицах. — М., 1989.; Феофанов О. Рок-музыка вчера и сегодня. — М., 1978.; Феофанов О. Тигр в гитаре. — М., 1969.; Феофанов О., Налоев А. Бунтари и конформисты : рок-музыка Запада за 40 лет. — Ставрополь, 1989.; Хижняк И. Парадоксы рок-музыки. — К., 1989.; Цалер И. 100 легенд рока : живой звук в каждой фразе. — М., 2013.; Цалер И. Великие легенды рока : 100 историй о музыке, «взорвавшей» весь мир. — М., 2013.; Черезов И. Настольная книга начинающего меломана. — Од., 2015.; Чернин А. Другая история : 16 культовых альбомов рус. рока. — СПб., 2007.; Чернин А. Наша музыка : первая полная история рус. рока, рассказанная им самим. — СПб., 2007.; Чижова И. Музыка времен. — Иркутск, 1990.; Шар В. Путь рока. — М., 1998.; Энди Э. Стилистика рока. — К., 1993.

РОК-Н-РОЛ — 1. Стиль ритм. музыки, із сер. 1970-х рр. практично є синонімом поняття рок-музыка та включає до себе практично весь спектр муз. стилів, від психоделії та панк-року до хард-енд-хеви, індастріел і модерна. Набув широкого поширення в молодіжній субкультурі 1950-х рр. Для Р.-н-р. в цілому характерні: блюз. дванадцятитакт як структурна основа, техніка рифів, звучання декількох електрогітар, ф-но, мідні духові, тенор-сакс., стилі мелодич. фрази, елементарний словесний текст, яскраво виражена танц. основа. В процесі «круговороту поколінь» Р.-н.-р. частково втратив свою бунтар. сутність і став, з одного боку, більш наївним, з іншого — прагматичним і комерціалізованим. Р.-н-р. із рівним успіхом складали та виконували як білі музиканти (Е. Преслі, Д. Лі Льюїс, Д. Вінсент), так і негри (Ч. Беррі, Л. Ричард, Б. Дідлі). У своєму «класич.» виді проіснував недовго, приблизно до 1959 р. 2. Америк. парний імпровізований танець 1950-х рр., комерціалізована модифікація негр. ритм-енд-блюзу. Назва уперше з'явилась в 1934 р. на платівці негр. співачки Басуелл. Відрізняється крайньою експресивністю, хореогр. підтримками та навмисною недбалістю стосовно партнерші. На основі Р.-н.-р. виникла ціла низка нових танц. жанрів (твіст, халі-галі, медисон та ін.), крім того, він є одним із основних джерел сучасн. рок-музики. Темп швидкий, муз. розмір 4/4.

a. *rock and roll, rock-n-roll, rock'n'roll* – букв. розгодуватись та вертїтись

р. рок-н-ролл

ф. rock-n-roll

н. Rock-n-roll

📖 Геральник П. Сем Філлїпс : винахідник рок-н-ролу. — К., 2019.; Історія львівського рок-н-ролу / укл. Ю. Перетятко. — Львів, 1994.; Козырев М. Мой Rock-n-Roll : Т. 1 : Black Book. — М., 2007.; Козырев М. Мой Rock-n-Roll : Т. 2 : White Book. — М., 2007.; Козырев М. Мой Rock-n-Roll : Т. 3 : Red Book. — М., 2007.; Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.; Курленя К. Заклинания Диониса : заметки о новосиб. рок-н-ролле 80-х г. — Новосибирск, 1998.; Марочкин В. Москва рок-н-рольная : рок-музыка в столице. — М., 2014.; Матвеев А. Live Rock'n Roll : апокрифы молчаливых дней. — Екатеринбург, 2001.; Нестеров О. Юбка. — М., 2008.; Скирюк Д. Другой rock-and-roll. — СПб., 2008.; Стогов И. Грешники : секс, наркотики, рок-н-ролл, смерть. — М., 2011.; Тернер С. Лестница в небо : рок-н-ролл в поисках искупления. — М., 2001.; Усманов О. Герои рок-н-ролла. — М., 2004.; Устинов А. Этот русский рок-н-ролл. — СПб., 2009.; Харрис Д. Rock'n'roll : грязь и величие. — М., 2013.; Хаустов В. Записки провинциального рок-н-рольщика. — Черкассы, 2009.

РОК-ОПЕРА – муз.-драм. твір, стилістичною основою якого є рок-музика. Виникла в кінці 1960-х у США як різновид мюзиклу. Р.-о. можна розглядати як прагнення рок-музикантів до ускладнення й «академізації» свого жанру, з одного боку, і бажання композиторів-академістів наблизитися до запитів широкої аудиторії, з іншого. Все це викликало появу такої дивної речі, як Р.-о. Якщо твори рок-музикантів були, як пр., пісненими циклами, мало схожими на дійсні опери, але які мали наскрізний сюжет, то Р.-о. серйозних композиторів (насамперед Е. Уеббера) наближалися до традицій Брехта та Вайля, тобто заміняли традиц. арії, дуети й хори мелодично ясными номерами, що нагадують пісні. «Ісус Христос – суперзірка» Е. Уеббера (1970) стала першою успішною спробою поєднання року й класич. музики. Практично нікому не вдалося створити масштабніший і музично довершений твір, який органічно поєднав в своїй структурі рок і европ. муз. класику. У річчї тієї ж традиції була написана й перша рад. Р.-о. О. Журбіна «Орфей и Эвридика», виконана в 1975 «Поющими гитарами».

a. rock opera

ф. rock-opéra

н. Rock-Oper

📖 Костюк Е. Популярные музыкальные направления и жанры XX в. : джаз, мюзикл, рок-музыка, рок-опера. — СПб., 2008.

РОК-ПОЕЗИЯ – див. *Поэзия*.

РОК ПРОТИ РАСИЗМУ – прогресивний рух рок-музикантів, що виникнув в 1977 і організований як серія гала-концертів, де брали участь як білі, так і чорні ансамблі.

р. рок против расизма

РОКСТЕДИ – рання форма музики регі.

р. рокстеди

a. rock steady

«**РОЛЛІНГ СТОУН**» – амер. муз. журнал, засновником якого був Я. Веннер (Сан-Франциско, 1967). В журналі друкуються матеріали про рок- та поп-музику, виконавців, грамзапис, пісенні фестивалі та конкурси тощо. Щорічно провадяться нагородження по різним номінаціям.

a. Rolling Stone

р. Роллинг стоун

РОМАНС – муз.-поетичний твір для голосу з інстр. супроводом, найважливіший жанр камерної вок. музики. Термін Р. виник в Іспанії й початково позначав світську пісню ісп. («романською») мовою, а не лат., яка була прийнятною в церк. піснях. У Росії назву Р. початково мали вок. твори, написані франц. мовою. Р., написані рос. мовою, мали назву «рос. пісні». Назву Р. носять і деякі інстр. п'єси наспівного характеру.

ісп. romance, від ф. *roman* – романський

a., ф. romance

н. Romanze, Lied

📖 Ах, романс. Эх, романс. Ох, романс : рус. романс на рубеже веков / сост. В. Мордерер, М. Петровский. — СПб., 2005.; Ахметова М. Песни и романсы композиторов Казахстана. — Алма-Ата, 1964.; Булат Т. Український романс. — К., 1979.; Варядченко Н. Камерно-вокальная лирика С. Слонимского в свете традиций русского классического романса XIX века. — СПб., 2008.; Васина-Гроссман В. Мастера советского романса. — М., 1980.; Васина-Гроссман В. Романтическая песня XIX в. — М., 1966.; Васина-Гроссман В. Русский классический романс XIX в. — М., 1966.; Вдовина Е. Молдавский советский романс. — Киш., 1982.; Вереин А. Когда-то в Париже... — Екатеринбург, 2003.; Видгоф Л. Улицами московского романса. — М., 2009.; Возякова Н. Испанский традиционный романс : от фольклорной традиции до блокнота собирателя. — М., 2014.; Гори, гори, моя звезда : старин. рус. романс / авт.-сост. В. Сафошкин. — М., 2003.; Гусев В. Русские песни и романсы. — М., 1989.; Довгань Л. Російський романс. — Од., 2010.; Довгань Л. Український романс. — Од., 2009.; Долгушина М. У истоков Русского романса. — Вологда, 2004.; Дунаевский Б. Брат песни. — М., 1969.; Крамаренко А. Русский романс и его творцы. — Новосибирск, 2011.; Кюи Ц. Русский романс : очерк его развития. — СПб., 1896.; Листова Н. Александр Варламов : его жизнь и песенное творчество. — М., 1968.; Ліхтман З. Вибрані романси українських радянських композиторів. — К., 1970.; Мархасев Л. Серенада на все времена : кн. о рус. романсе и лирич. песне. — Л., 1988.; Музалевский В. Современная тема в русском советском романсе. — Л., 1964.; Мурадова Е. Романсы и песни Э. Грига. — Баку, 1962.; Нудьга Г. Пісні і романси українських поетів. — К., 1941.; Овчинников М. Творцы русского романса. — М., 1988.; Орлова Е. Романсы Чайковского. — М.; Л., 1948.; Очи черные : старин. рус. романс / авт.-сост. В. Сафошкин. — М., 2004.; Плужников К. Забытые страницы русского романса. — Л., 1988.; Рогожина Н. Романсы и песни С.С. Прокофьева. — М., 1971.; Романс, романс – души очарованье... / Т. Абрамова и др. — М., 2005.; Русские песни и романсы / сост. В. Гусев. — М., 1989.; Русский романс : опыт ин-

тонационного анализа / под ред. Б. Асафьева. — М.; Л., 1930.; Соболева Г. Русский романс. — М., 1980.; Соболева Г. Русский советский романс. — М., 1985.; Старинные русские романсы / сост. В. Калугин. — М.: Эксмо, 2010.; Фільц Б. Український радянський романс. — К., 1970.; Харченко В., Хорошко Е. Язык и жанр русского романса. — М., 2005.; Яковенко С. Русский романс XVIII–XIX веков: творцы и интерпретаторы. — М., 2012.; Яковлева Л., Орлова Е., Ясинская М. Двенадцать месяцев: рус. романс на рубеже веков. — М., 2002.; Яницкая С. Романс в русской поэзии XVIII – первой трети XIX века: генезис и эволюция жанра. — Мн., 2013.

РОСІЙСЬКА ПІСНЯ – вок. жанр рос. музики другої пол. XVIII ст. Р.п. називали твори для голосу з інстр. супроводом, написані на рос. поетичні тексти, переважно в куплетній, строфічній формі. Стала попередницею рос. романсу. На поч. XIX ст. ця назва виходить із ужитку і поступається місцем загальноприйнятному терміну «романс».

р. русская песня

РОСІЙСЬКИЙ РОК – через брак кращого, цим терміном позначають напрям у рос. рок-русі, орієнтований на поєднання традицій рок-н-ролу та рос. мелосу. Зачинателями цього руху були групи «Аквариум», «Машина времени», «ДДТ», «Наутилус Помпилиус», «Облачный край», «Музыкальные картинки», «Чайф» та ін.

р. российский рок

a. Russian rock

ф. rock de Russie

н. russisch Rock

«РОСКОНЦЕРТ» (рос.) – Государственное конц.-гастрольное объединение РСФСР (Федеральная дирекция музыкальных и фестивальных программ «РОСКОНЦЕРТ»). Концертна орг. в системі Міністерства культури РФ. Створена в 1964 на базі ВГКО в Москві. До Р. входили гастрольбюро, об'єднання худож. колективів, Всерос. творча майстерня естр. мистецтва (ВТМЭИ), рекламно-видавничий відділ. Нині Р. входить до рос. медіахолдингу «Русская Медиа Группа», в складі якої різні радіостанції (Русское радио, Хит FM та ін.), рекламна агенція «Граммфон Реклама», компанія по виробництву телевіз. програм, журнал «Penguin». З Р. свого часу співпрацювали «Земляне», «Машина времени», Ю. Антонов, Л. Лещенко, А. Пугачова та ін. виконавці.

«РОССИЯ» (рос.) – Государственный центральный концертный зал, відкритий 5 листопада 1971 р. Зал розрахований на 2,5 тис. місць. На сцені Р. відбуваються театр., джаз. та естр. концерти, спектаклі, творчі вечери, шоу-програми зірок пісенної естради, міжнар. кінофестивалі, ювілейні вечори, презентації тощо. В Р. був винайдена нова форма – телеконцерт. Перед залом існує Площа зірок, на якій увічнені імена найвидатніших представників естр. мистецтва (О. Вергинський, В. Козін, І. Юр'єва, В. Ободзинський, Л. Утьосов, В. Висоцький, А. Баянова, В. Цой, В. Мулявін, В. Леонтьєв, Ю. Антонов, І. Понаровська та баг. ін.).

РОТАЦІЯ – в шоу-бізнесі: присутність пісні або відеокліпу в райдо- або телеэфірі.

лат. *rotatio* – рух по колу

р. ротация

a. rotation

РОУДІ – те ж, що Роуд-менеджер.

a. roadie

РОУД-МЕНЕДЖЕР, роуді – адміністратор групи музикантів, що гастролюють.

a. *road* – дорога

РОЯЛТИ – автор. гонорар, відрахування, процент за кожну постановку, кожний проданий екз. платівки, книги тощо.

р. роялти

a. royalty

РОЯЛЬ – струн. ударно-клавішний муз. інструмент, різновид ф-но. Струни, дека та механіка розташовані в горизонтальній площині, форма крилоподібна. Один із обов'язкових атрибутів конц. життя на естраді. Входить також до складів різних ансамблів та оркестрів. Серед найвідоміших фірм, які виготовляють Р. – «Steinway & Sons», «Blüthner», «Petrof» та ін.

ф. *royal* – королівський, царський

a. grand piano, piano, concert grand, horizontal piano, grand

ф. piano à queue

н. Flügel, Klavier

РУМБА – 1. Одна із форм джазу. 2. Афро-кубин. нар., а також бальний танець; останній поширився в 1920-ті роки в США та Європі. Темп від помірного до помірно швидкого. В залежності від темпу має різні назви: в повільному темпі – болеро, в швидкому – гуарача. Муз. розмір 4/4.

ісп. rumba

a., ф. rumba

н. Rumba

📖 Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.; Латиноамериканские танцы: румба и ча-ча-ча / авт.-сост. О. Иванникова. — М., 2003.; Шанкина С. Бальный танец: Ч. 1: танцы европ. программы. — Тамбов, 2005.

РУССКИЙ ШАНСОН (рос.) – термін, що з'явився в другій пол. 1990-х рр. Початок був покладений в амер. муз. журналі «Біллборд», коли з'явився новий чарт «Русский шансон». Справжній бум почався з появою радіо «Русский шансон» (1997). Подібні пісні раніше називалися блатними, і вони були прямим наслідком рад. таборів. Тюремно-кримінальна тематика – одна з форм, до якої удаються виконавці, роблячи наголос на сми-

слове навантаження. Деякі критики вбачають в цих піснях вульгарну блатну лексику. У жанрі Р.ш. часто виступають виконавці, які ніколи не мали справ із карними органами (В. Токарев, М. Гулько, М. Шуфутинський, М. Круг та ін.). Див. також *Блатна пісня*.

Дюков М. La chanson russe – русская песня : люди, факты и диски. — Калининград, 2013.; Кравчинский М. Русская песня в изгнании. — Н. Новгород, 2008.

С

«С ДОБРЫМ УТРОМ» (рос.) – недільна муз.-розважальна передача Центр. радіо Рад. Союзу. Уперше вийшла в ефір в 1960 р. із піснею О. Фельцмана «С добрым утром и хорошим днем!». В передачі виступали зірки рад. та заруб. естради, джазу, письменники, сатирики, представники мовного жанру тощо. Практично в кожній передачі була прем'єра пісні.

САВОЙЯ, Савой – один із найпопул. дансингів у Гарлемі (1926-1958). Вздовж танц. майданчика великого прямокутного залу тягнулися дві естради. На кожній перебував оркестр. Ці оркестри грали по черзі – і тільки джаз.

а. Savoie, Savoy

САЙДМЕН – музикант джаз. оркестру, який не грає соло.

а. sideman

САЙКОБИЛЛІ – жанр рок-музики, що поєднує експресію та агресивність панк-року з мелодикою кантрі та рокабіллі. Жанр С. поєднує всі сучасні та постпанківські різновиди рокабіллі (готабіллі, панкабіллі, серфабіллі, крастабіллі та ін.).

а. psychobilly

р. сайкобилли

САКСОФОН – дух. язичковий муз. інструмент. Винахід та конструкція бельг. майстра дух. інструментів А. Сакса (створив у 1840, запатентував в 1845). Родина С. має сім різновидів: сопраніно, сопрано, альт, тенор, баритон, бас, контрабас. Сопраніно та сопрано мають пряму форму, інші S-подібну. Найбільшого поширення набули альт і тенор. Застосовуються в естр. та джаз. ансамблях і оркестрах, в сольному виконанні. В 1857 р. в Паризькій консерваторії було введено навчання гри на ньому. В Росії з'явився спочатку в дух. оркестрах, згодом в симф. та естр. Класи С. відкриті в навч. закладах Москви, Санкт-Петербурга, Новосибірська, Таллінна, Одеси, Харкова та ін. міст.

а. saxophone

ам. sax, horn

ф. saxophone

н. Saxophon

~-альт – різновид саксофона. Вперше в оркестрі був використаний Д. Редманом та Ф. Трамбауером другій пол. 1920-х рр., як сольний інструмент – Д. Ходжесом та Б. Картером. Серед виконавців – Д. Денкворт (Англ.), Г. Гаранян, О. Козлов, М. Шапошникова (СРСР), Е. Мангельсдорф (Німеч.), Ч. Паркер, П. Дезмонд, О. Коулмен, Б. Шенк (США).

р. ~-альт

а. alto saxophone

ам. alto sax

ф. saxophone alto

н. Altsaxophon

~-баритон – різновид саксофона. Вперше у джазі був застосований Г. Карні (1926). Серед виконавців – Д. Малліген, П. Адамс, Б. Гордон, (США), Р. Росс, Д. Серман (Англ.), Л. Гуллін (Швеція).

р. ~-баритон

а. baritone saxophone

ф. saxophone baryton

н. Baritonsaxophon

~-тенор – різновид саксофона. Один з найпоширеніших інструментів у джазі. Як сольний інструмент уперше був застосований в оркестрі Ф. Хендерсона, де в 1920 р. грав саксофоніст К. Хоукінс, зробивши величезний вплив на розвиток цього інструмента в джазі. Ін. видним представником був Л. Янг, чия прогресивна техніка гри стала згодом характерною для багатьох джаз. музикантів 1940-1950-х рр. У джазі 1950-1960-х вирішальне значення в розвитку С.-т. мали С. Роллінс і Д. Колтрейн. Серед ведучих виконавців на цьому інструменті в сучасн. джазі – К. Древо (Австрія), Р. Скотт (Англ.), О. Зубов, О. Пишиков (СРСР), С. Гетц, К. Хоукінс, У. Шортер, Ф. Фостер (США) та баг. ін.

р. ~-тенор

а. tenor saxophone

ф. saxophone ténor

н. Tenorsaxophon

~-сопрано – різновид саксофона. В джазі вперше застосував в 1920 рр. С. Беше. Серед ін. виконавців – Г. Коллер (Австрія), Я. Гарбарек (Норвегія), Д. Колтрейн (США), Ф. Словачек (Чехія).

р. ~-сопрано
а. soprano saxophone
ф. saxophone soprano
н. Sopransaxophone

📖 Иванов В. Саксофон. — М., 1990.; Ильмер Ж. Джазовая импровизация для саксофона. — М., 2007.; Понькина А. Жанр сонаты для саксофона : история, теория, практика. — М., 2017.

САЛЬСА – латиноамер. танц. музика. В широкому сенсі термін може застосовуватися до будь-якої музики латиноамер. походження (ча-ча-ча, болеро, мамбо). У вузькому сенсі термін відноситься до стилю, розробленому в 1960-1970-х рр. іммігрантами із країн Лат. Америки в Нью-Йорку. Муз. розмір 4/4, швидкий темп.

ісп. salsa – соус
а. salsa

САМБА – 1. Афро-браз. парний танець, супроводжувався співом та ударно-шумовими інструментами. Виникнув у сер. 1930 рр. Був попул. в Америці та Європі. 2. Сучасний браз. танець міського походження рухливого темпу, супроводжується співом та інстр. анс. Для С. характерні часта зміна положень у парі, рухливість стегон і загальний експресивний характер виконання.

португ. samba
а., ф. samba
н. Samba

📖 Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.

САМВИДАВ – книжкова (журнальна або ін. друкар.) продукція, розмножена нелегально (на машинці й т.п.). Була поширена в СРСР та країнах схід. Європи приблизно до 1989, коли заборонялась держ. цензурою. Див. *Фанзін*.

р. самиздат

📖 Ангелов А. Как продать свой самиздат! — М., 2013.; Антология самиздата : неподцензур. лит. в СССР, 1950-е-1980-е : Т. 1 : до 1966 года / сост. М. Барбакадзе. — М., 2005.; Антология самиздата : неподцензур. лит. в СССР, 1950-е-1980-е : Т. 2 : до 1966-1973 года / сост. М. Барбакадзе. — М., 2005.; Антология самиздата : неподцензур. лит. в СССР, 1950-е-1980-е : Т. 3 : после 1973 года / сост. М. Барбакадзе. — М., 2005.; Золотое подполье : полная ил. энцикл. рок-самиздата : 1967-1994 / авт.-сост. А. Кушнир. — Новгород, 1994.; Лис С. Слово поза цензурой : самвидав як феномен культури і суспіл.-політ. думки 1960-х - 1980-х рр. (Захід, Україна). — Луцьк, 2008.; Паскалова М., Соловьева С., Струкова Е. Самиздат и новая политическая пресса. — М., 1993.; По страницам самиздата / сост. К. Мяло и др. — М., 1990.; Самиздат Ленинграда : 1950-е - 1980-е : лит. энцикл. / В. Долинин, Б. Иванов и др. — М., 2003.; Харитонов Е. Фантастический печатный самиздат 1966-2006 гг. СССР. СНГ. Россия : библиогр. справ. — М., 2015.

САМОДІЯЛЬНІСТЬ, аматорство – худож. (муз., театр., хореогр., поетична та ін.) творчість осіб, які не є професіоналами.

р. самодеятельность
а. amateur performance(s)
ф. activité artistique
н. Laienkunst, künstlerische Selbsttätigkeit

📖 Абдусатторов А. Развитие художественной самодеятельности в Таджикистане. — Душанбе, 1981.; Бакланова Т. Организация и научно-методическое обеспечение художественной самодеятельности. — М., 1992.; Бакланова Т. Самодеятельное художественное творчество в СССР. — М., 1986.; Бухвостов В., Шахов Г. Баян и аккордеон в художественной самодеятельности. — М., 1980.; Каргин А. Воспитательная работа в самодеятельном художественном коллективе. — М., 1984.; Кузнецов В. Работа с самодеятельными эстрадными оркестрами и ансамблями. — М., 1981.; Луб В. Методика обучения в самодеятельности трубачей и корнетистов. — М., 1982.; Любительское художественное творчество в России XX века : слов. / редкол. : Л. Солнцева и др. — М., 2010.; Организация и методика художественной самодеятельности / состав. М. Гитман, В. Велединский. — М., 1983.; Организация работы в самодеятельном театральном коллективе / сост. Ч. Мулица. — Мн., 1981.; Осовцов С. Проблемы современного советского самодеятельного театра. — Л., 1984.; Развитие навыков анализа и исполнения джазовой музыки в коллективах художественной самодеятельности / Н. Дощечко, В. Касаткин и др. — М., 1989.; Самодеятельное художественное творчество в СССР : 1917-1932 гг. / редкол. : Л. Солнцева и др. — СПб., 2000.; Самодеятельное художественное творчество в СССР : 1930-1950 гг. / редкол. : С. Румянцев, А. Шульпин. — СПб., 2000.; Самодеятельное художественное творчество в СССР : конец 1950-х – нач. 1990-х гг. / редкол. : Л. Солнцева и др. — СПб., 2000.; Соколовский Ю. Коллектив художественной самодеятельности : вопр. теории и практики. — М., 1984.; Соломоник Ф. Музыка. Самодеятельность. Коллектив. — М., 1983.; Толченева Н., Лукьянов Б. Художественная самодеятельность и эстетическое воспитание трудящихся. — М., 1983.; Художественная самодеятельность на предприятии / сост. В. Велединский. — М., 1984.; Цуркан В. Сущность, структура и основные характеристики художественной самодеятельности. — Челябинск, 1984.; Цуркан В. Сельская художественная самодеятельность : тенденции развития. — Киш., 1990.; Шамина Л. Работа с самодеятельным хорovým коллективом. — М., 1983.; Шахов Г. Развитие слуховой активности учащих-ся-баянистов музыкальных кружков и студий художественной самодеятельности. — М., 1981.

САМОРОДОК – *людина, в якій природний хист, нахил до чого-небудь виявилися без впливу освіти й виховання; рідкісний талант, обдарована особа.

а. person of natural gifts
ф. talent, inné
н. urwüchsiges/natürliches Talent, Naturtalent

САНКТ-ПЕТЕРБУРГ – див. *Ленінград*.

САН-РЕМО – курортне місто в Півн. Італії, на березі Лігурійського моря. З 1951 р. щорічно тут проводиться міжнар. фестиваль моди та італ. пісні. Серед лауреатів – Т. Кутуньо, А. Бано і Р. Пауер, А. Челентано, «Ricchi e Poveri», «Matia Bazar» та баг. ін.

іт. San Remo

САН-ФРАНЦИСКО – місто та головний порт на Тихоокеан. узбережжі США, штат Каліфорнія. Сполучення ідей хіпі, психоделії та важкого блюзу призвело до появи терміна «рок зах. узбережжя». В цьому місті починали «Jefferson Airplane», «Grateful Dead», «Santana», «Doors», Д. Джоплін та ін.

а. San Francisco

н. San Francisco, San Franzisko

📖 Хисамутдинов А. Русский Сан-Франциско. — М., 2010.

САППОРТИНГ – звичайно маловідома група, що виступає в концерті з попул. групою в першому відділі для «розігріву» публіки.

а. *supporting* – букв. той, хто підтримує, допомагає

р. саппортинг

САРСУЕЛА – ісп. різновид муз.-сцен. вистави, близької до оперети. Назву отримала від імені придворного замського замку «Zarzuela», де на поч. XVII ст. відбувалися постановки перших С. для розваг королів. двору.

ісп., а. zarzuela

р. сарсуэла

САТИРА – 1. Специфічний засіб худож. відтворення дійсності, худож. прийом у творах літератури або мистецтва, заснований на різкому висміюванні пороків, хиб, негативних явищ. Широко побутує на естраді в пісні, розповіді, інтермедії тощо. 2. Твір літератури або мистецтва, в якому використано цей прийом. 3. Сукупність таких творів. 4. Різка, уїдлива насмішка.

лат. *satura* – блюдо з різними плодами, мішанина

а., ф. satire

н. Satire, Spottschrift

📖 Абдуррагімова Д. Основы газетной сатиры. — Баку, 1991.; Абиєв А. Сатира в турецькій літературі. — Баку, 1991.; Гагин В. Юмор и сатира на клубной сцене. — М., 1989.; Гусейнов Ф. Сила сатирического смеха. — Баку, 1982.; Дуров В. Жанр сатиры в римской литературе. — Л., 1987.; Пахратдинов Ю. Человек, общество, сатира. — Нукус, 1991.; Петрова Э. Сатира и юмор в творчестве чтеца-любителя. — М., 1985.; Стенник Ю. Русская сатира XVIII века. — Л., 1985.; Халмухаммедов Ш. Система образов туркменской сказочной сатиры. — Ашхабад, 1990.

САУНД – термін визначає звучання (звуковий стиль), характерне для того чи ін. виконавця, ансамблю або оркестру як в запису, так і в концерті. Легко пізнається завдяки специфічному звукодобуванню, типом атаки звука, манерою інтонування, фразуванням, особливостями оркестровки, складу музикантів тощо, а також студійною роботою продюсера в процесі запису музики. В джазі – одна з найважливіших стильових категорій, що характеризує інд. якість звучання інструмента чи голосу. Поряд з композицією, текстом та виконав. майстерністю, С. є важливішою характеристикою і будь-якого рок-твору. З даним терміном подібні за змістом поняття «звуковий ідеал», «звуковий стиль».

а., ф. sound

н. Sound

САУНД-ПРОДЮСЕР – фахівець, який визначає специфіку звукового образу муз. композиції, пісні й т.п. Див. *Продюсер*.

лат. *producere* – виробляти, створювати

а. soundproducer

САУНД-ТРЕК, саундтрек – звукова доріжка, муз. супровід якого-н. матеріалу: фільму, мюзиклу, телепередачі тощо; фонограма.

а. sound-track, soundtrack

СВІНГ – 1. Виразний засіб у джазі, характерний тип пульсації, заснований на постійних відхиленнях ритму (з випередженням або запізненням) від опорних долей. Завдяки цьому створюється враження великої внутрішньої енергії, що знаходиться в стані нестійкої рівноваги. 2. Стиль орк. джазу, який склався на межі 1920-1930-х рр. в результаті синтезу негр. та європ. стильових форм джаз. музики. До відмітних ознак відносять характерну свінгову пульсацію, специфічне поєднання секційної техніки гри із сольною імпровізацією, значення аранжування та композиції.

а. *swing* – хитання, змах

р. свинг

а., ф. swing

н. Swing

📖 Корнев П. Искусство джаза : страйд, свинг, би-боп. — СПб., 2009.; Овсянникова Е. Краткая история джазовых стилей : от истоков до свинга. — Самара, 2011.; Овчинников Е. От классического джаза к свингу. — М., 1987.; Саймон Дж. Большие оркестры эпохи свинга. — СПб., 2008.; Саймон Дж. Гленн Миллер и его оркестр. — СПб., 2005.; Фейертаг В. Диалог со свингом : Д. Голощекин о джазе и о себе. — СПб., 2012.; Фишер А., Шебалина Л. Джазовая гармония в период стиливой модуляции от свинга к бибопу. — Тюмень, 2010.

СВІТ, світ-музика – термін, що застосовується для позначення низки різновидів комерц., розважальної та танц. музики сентиментального, наспівно-лірич. характеру, а також родинних їй форм комерціалізованого джазу та «оджазованої» попул. музики. Термін «С.-музика» пов'язаний з практикою широко поширених у

1920-1930 рр. великих комерц. оркестрів, що виступали в респектабельних дансингах-холах і отелях із танц. і пісенним репертуаром сентиментального, чуттєво-екзальтованого або елегантного, іноді романтично-піднятого характеру. С.-оркестри запрошувались для участі в постановках мюзиклів і водевілів, у зйомках муз. фільмів, у різного роду театралізованих і естр.-розважальних програмах (шоу, ревю, вар'єте). Для С. типові помірні або повільні темпи, м'яке, приглушене звучання, використання сурдин, змішання тембрів, пристрась до пісенно-кантиленної мелодики у вок. та інстр. соло, інтимна манера виконання, переважання у вок. сфері альтових жіночих і високих чоловічих голосів. Особлива увага тут приділялась аранжуванню, старанно продуманого в усіх деталях. Появу такої музики пов'язують з іменем амер. скрипаля та диригента П. Уайтмена, який організував в другій пол. 1910-х в Сан-Франциско танц. анс., у репертуар якого поряд із звичайною поп-музикою розважальною музикою входили твори симфонізованого типу, з більш стоншеним інструментуванням, розвинутою композиційною структурою, ускладненою технікою тематичної розробки. З легкої руки Уайтмена музика такого роду стала називатися «симфо-джазом». Елементи С.-стилю можна віднайти в багатьох напрямках джазу (кул, фанки, соул, джаз-рок) та сучасній поп-музиці. Див. також *Серф-рок*, *Симфоджаз*.

a. sweet – солодкий, приємний, доброзвучний
р. свит

СВІТЛОМУЗИКА – новий синтетичний вид мистецтва, відноситься до слухозорових, просторо-часових мистецтв техн. комплексу. Народження С. було підготовлено попереднім розвитком музики, живопису, муз. театру, сценографії. Худож. реалізація здійснюється в двох основних жанрах – світломуз. концерти та фільми. Поряд з ними розвиваються й прикладні форми – оформлення дискотек, світломуз. фонтани тощо. Захоплення С. виявляється в багатьох галузях: в індустрії туризму, у театрі, поп-музиці тощо.

р. светомузыка

a. colour/light music, son et lumière

ф. musique des couleurs, musique lumineuse, son et lumière

н. Lichtmusik, Farblichtmusik

СВЯТО – 1. День або дні, коли урочисто відзначають видатні події, знаменні дати; святкування, торжество. В такі дні, як пр., відбуваються естр. концерти, видовищні шоу тощо. 2. Торжество, влаштоване з якої-небудь нагоди, в т.ч. і в конц.-творч. житті. 3. Важлива, радісна, приємна подія, а також день, коли вона сталася. 4. *Почуття приємності, радості, піднесення.

р. праздник

a. holiday

ф. fête

н. Fest, Festtag, Feiertag

📖 Андрейчук Н. Основы профессионального мастерства сценариста массовых праздников. — Барнаул, 2008.; Бенифанд А. Праздники : сущность, история, современность. — Красноярск, 1986.; Блинова Г. Русские народные праздники. — М., 2000.; Ванченко Т. Семантико-семиотические основы праздника. — М., 2006.; Гагин В. Национальные праздники и обряды, или праздничность как феномен русской культуры. — М., 2005.; Генкин Д. Массовые праздники. — М., 1975.; Генкин Д., Конович А. Массовые театрализованные праздники и представления. — М., 1985.; Герасимов С. Массовые праздники и социальное партнерство. — СПб., 2016.; Дудникова Г., Сагайда Л. Театрализованные праздники, вечеринки, дискотеки. — Ростов н/Д, 2004.; Жигульский К. Праздник и культура. — М., 1985.; Индийские праздники : общее и локальное в календарной обрядности / науч. ред. И. Котин, С. Маретина. — СПб., 2005.; Кислицына Т. Русская семья : праздники и традиции. — М., 2012.; Конович А. Театрализованные праздники и обряды в СССР. — М., 1990.; Курбатов В. Массовый праздник как способ преодоления социально-культурных конфликтов общества. — Кемерово, 2009.; Лавлинский С., Майборода М. Сценарно-режиссерские технологии массового праздника. — М., 2010.; Левин М. И пришел на стадион праздник. — М., 1998.; Литвинова М. Социокультурная динамика массовых праздников и зрелищ. — Белгород, 2004.; Литвинова М. Театрализованные программы и праздники. — Белгород, 2004.; Мазаев А. Праздник как социально-художественное явление. — М., 1978.; Мальми В. Праздник и танец. — Петрозаводск, 2005.; Моница Н. История и теория праздничной культуры : Ч. 1 : теория праздничной культуры. — Омск, 2015.; Моница Н. История и теория праздничной культуры : Ч. 2 : история праздничной культуры древнего мира. — Омск, 2015.; Моница Н. История и теория праздничной культуры : Ч. 3 : история праздничной культуры Древней Руси. — Омск, 2016.; Моница Н. История и теория праздничной культуры : Ч. 4 : история праздничной культуры Средневековья и эпохи Возрождения. — Омск, 2017.; Моница Н. История и теория праздничной культуры : Ч. 5 : история праздничной культуры Нового и Новейшего времени. — Омск, 2017.; Моница Н. История и теория праздничной культуры : Ч. 6 : история праздничной культуры России Нового и Новейшего времени. — Омск, 2019.; Панкеев И. Русские праздники и игры. — М., 1999.; Праздник каждый день / ред. М. Вервальд. — М., 2005.; Углик А. Новый год в России. История праздника. — М., 2016.; Черный Г. Педагогическая технология массового праздника. — М., 1990.; Юдин Н. Социальный смысл праздника. — М., 2006.

СЕДКОР, слоукор – підстиль в альтернативному та інді-року, для якого характерні «уповільнені» мелодії з мінімалістичним аранжуваннями, сумні або похмурі тексти, меланхолійний, депресивний настрій. Розвинувся до середини 1990-х. В силу своєї невизначеності та розпливчастості терміни вживаються не дуже активно; їх не можна пов'язати з якимись конкретними музичними сценами, рухами або субкультурами.

a. sadcore, slowcore

СЕКСТЕТ – анс. з шести виконавців, а також муз. твір для цього ансамблю.

лат. sextus – шостий

a. sextet(te), sestet

ф. sextuor

н. Sextett

СЕКЦІЯ – інстр. група в анс. або оркестрі, що виконує певну виразну функцію (мелодич., ритм., бекграунда).

р. секция

а., ф. section

н. Sektion

СЕМПЛ, семплер – 1. Процес запису звукового матеріалу на будь-який носій. 2. Сполучення звуків для повторення зі зміною тону, частоти і т.п. 3. Оцифрований звук (звичайно недовготривалий) якого-небудь акустичного або електронного інструмента, що використовується MIDI-пристроєм як зразок або певний матеріал для якісного звукозапису. Існують бази та ринки С., користуючись послугами яких будь-який музикант може мати у своєму розпорядженні унікальні звуки, записані кимось до нього.

а. *sample* – зразок, проба, шаблон, модель

СЕМПЛЕР – див. *Семплинг*.

а. sampler

СЕМПЛІНГ – букв. «узяття зразка». У новітній виконавській практиці – точний цифровий запис будь-якого звукового муз. інструмента (частіше клавішного). Занесення звуків шляхом цифрового запису в тембральну пам'ять муз. комп'ютера. Інструмент, що дозволяє це зробити, називається семплер. Широке впровадження С. почалося в сер. 1980-х рр. і відразу породило хвилю скандалів і навіть низку судових процесів. Усі неповторні, «фірмові» звучання, знайдені видатними музикантами, продюсерами, аранжувальниками, негайно стали надбанням власників семплерів і були використані для виконання й звукозапису.

р. семплинг

а. sampling

СЕНСАЦІЯ – незвичайно сильне враження, вчинене якою-небудь подією, звісткою; повідомлення, що створює таке враження. С. може бути виступ на естраді, поява нового творч. колективу, конц. програми, вихід платівки тощо.

лат. *sensus* – відчуття

р. сенсация

а., ф. sensation

н. Sensation, Aufsehen

Горбунов А. Голубое сало экрана. — М., 2007.; Коровина Е. Великие исторические сенсации : 100 историй, которые потрясли мир. — М., 2010.; Трибис Е. Справочник величайших человеческих заблуждений. — М., 2002.; Чепоров Э. Как делаются сенсации. — М., 1983.

СЕПТЕТ – анс. із семи виконавців, а також муз. твір для цього ансамблю.

лат. *septem* – сім

а. septet(te)

ф. septuor

н. Septett

СЕР – 1. В англійській мові поважне звернення до чоловіка. 2. Один із дворянських титулів в Англії, а також особа, яка носить такий титул. Серед представників рок-музики такого звання удостоєні П. Маккартні, Д. Леннон, Е. Джон, М. Джаггер, Стінг, Дж. Пейдж та ін.

р. сэр

а. sir

«**СЕРЕБРЯНАЯ КАЛОША**» (рос.) – щорічна премія для «лучших из худших» зірок рос. естради за найбільш позбавлений смаку витвір. Існувала з 1996 по 2015 рр. Мала номінації: «За сомнительные достижения в шоу-бизнесе», «Оно не тонет», «Нас не прогонят», «Красавица и чудовище» (для дуетів) та ін. СК – квінтесенція іронічного, легкого та невимушеного ставлення до шоу-бізнесу.

СЕРЕНАДА – 1. У середньовічній поезії трубадурів – вечірня пісня, що виконували проста неба. 2. В Італії, Іспанії та деяких ін. країнах часів середньовіччя – вечірня пісня на честь коханої, виконану під її вікном у супроводі мандоліни або гітари. Пізніше стала жанром камерної вок. музики. 3. Багаточастинний інстр. твір, має родинні зв'язки з дивертисментом і ноктюрном.

іт. *serenata*, лат. *sereno* – ясний, відкритий, *sera* (hora) – пізній (час)

а. serenade

ф. sérénade

н. Serenade, Ständchen

СЕРФ-РОК – амер. стиль, виникнув на поч. 1960-х в Півд. Каліфорнії. Його проповідником була група «Beach Boys», яка виконувала солодкі пісеньки про море, дівчат та гарний настрій. Стилю притаманні красиві вок. гармонії та сухий гітарний бекграунд. Інколи цю музику визначають також терміном світ. Із часом С.-р. перейшов в психоделію.

р. сёрф-рок

а. surf rock

СЕСІЯ – те ж, що й *Сешн*.

СЕТ-АП – позначення, що означає повний склад удар. інструментів у джазі.

а., ф. set-up

н. vollständiges Jazz-Schlagzeug

СЕФ – танець стилю «йе-йе», похідний від твісту та медисона. С. не що інше, як твіст, виконаний з подвійною швидкістю. Похідними цього танцю стали халі-гіли та ватуці. Муз. розмір 4/4.

СЕШН, сесія – збір музикантів для спільної гри імprovізацій та експромтів. Див. *Джем-сешн*, а також *Сейшн* в сленговій частині.

a. session – зустріч для певної цілі

СЕШНМЕН – професійний музикант високого класу, що працює переважно в студіях на записі платівок різноманітних виконавців. С. також запрошують у гастрольні поїздки для «підсилення» того або ін. ансамблю. Незважаючи на майстерність і нерідко дуже високі заробітки, С. залишаються майже невідомими широкій публіці. Більшість С. складають музиканти з освітою, джазмени та кваліфіковані рок-виконавці, які вийшли з моди.

a. session man

СИМВОЛ – худож. образ, що інакшовно виражає будь-які поняття або ідеї.

грец. *symbolon* – пізнавальний знак для членів певної групи, товариства

a. symbol

ф. symbole

н. Symbol, Sinnbild

☞ Антонов В. Символ в обществе и культуре Востока. — М., 1993.; Антонов В. Символизация как социокультурная и познавательная-практическая проблема. — М., 1992.; Антонов В. Символика в познавательном и идеологическом процессе. — Улан-Удэ, 1991.; Асламашивили Д., Игнатов Н. Роль символа в духовных процессах культурных переходов. — Красноярск, 2010.; Бейли Г. Потерянный язык символов. — М., 1996.; Кармадонов О. Социология символа. — М., 2004.; Лосев А. Знак. Символ. Миф. — М., 1982.; Лосев А. Проблема символа и реалистическое искусство. — М., 1995.; Мисюрлов Д. Символы о символах. — М., 2009.; Мухелишвили Н., Шабуров Н., Шрейдер Ю. Символ и поступок. — М., 1987.; Павлюк Л. Знак, символ, миф у масовій комунікації. — Львів, 2006.; Панов Е. Знаки, символы, языки. — М., 1984.; Рубцов Н. Символ в искусстве и жизни. — М., 1991.; Свасьян К. Проблема символа в современной философии. — М., 2010.; Царева Е. Символ в трансформациях социокультурных практик. — Курск, 2011.

СИМПАТИЯ – почуття приязні, прихильності, доброзичливості до кого-, чого-небудь. Може виникати на ґрунті природної привабливості, єдності суспільних ідеалів, світоглядних і моральних позицій. С. є фактором інтеграції людей у колективі. Набуває великого значення на конц. естраді, в джаз., естр., поп-, рок-колективах.

грец. *sympatheia* – співчуття

р. симпатия

a. sympathy, liking

ф. sympathie

н. Sympathie

СИМФОДЖАЗ, симфонічний джаз – термін, що відноситься до музики, заснованої на європ. композитор. техніці із запозиченням деяких засобів виразності джазу. С. виконувався великими оркестрами симфонізованого типу та являв собою конц. стиль попул.-розважальної та танц. музики. Термін увів основоположник та найтисповіший представник С., диригент та музикант П. Уайтмен. Репертуар його оркестру складався з конц. обробок модних шлягерів, танц. музики, інстр. аранжування відомих арій, із фрагментів симф. творів. У певному сенсі С. спричинився до появи біг-бендів. Поняття «сучасний С.» охоплює велику ділянку творч. експериментів, пов'язаних із синтезом джазу та акад. музики. Незважаючи на велику популярність, цей напрям був недовготривалим і згодом перетворився в комерц. вид мистецтва. Оркестри, що виконують С., зустрічаються і за нашого часу (естр.-симф. оркестри радіо та ТБ багатьох країн). Див. також *Світ*.

a., ф. symphojazz

н. Symfonie-jazz

СИМФОНІЧНИЙ ОРКЕСТР – великий оркестр, що поєднує виконавців на дерев'яних і мідних дух., удар. та струн. інструментах. С.о. інколи є партнером у записах із рок-музикантами та групами. Див. також *Оркестр*.

грец. *symphōnos* – співзвучний

р. симфонический оркестр

a. symphonic/symphony orchestra, concert band

ф. orchestre symphonique

н. Symphonieorchester

☞ Барсова И. Симфонический оркестр и его инструменты. — М., 1962.; Благодатов Г. История симфонического оркестра. — Л., 1969.; Великович Э. Концерт для оркестра. — Л., 1988.; Гинзбург С. Что нужно знать о симфоническом оркестре. — Л., 1967.; Дмитриев Г. О драматургической выразительности оркестрового письма. — М., 1981.; Журавлев Д. Государственный симфонический оркестр Белорусской ССР. — Мн., 1961.; Зисман В. Путеводитель по оркестру и его задворкам. — М., 2015.; Коренблит Э. Государственный симфонический оркестр Союза ССР. — М., 1957.; Крейн Ю. Стиль и колорит в оркестре. — М., 1967.; Напреев Б. Оркестр и fuga. — Петрозаводск, 2008.; Нюрнберг М. Симфонический оркестр и его инструменты. — Л.; М., 1950.; Пичхадзе М. Государственный симфонический оркестр Грузии. — Тб., 1958.; Понятовский С. Оркестр Московской филармонии, 1928-1941. — М., 2013.; Понятовский С. Оркестр Сергея Кусевецкого. — М., 2008.; Понятовский С. Персимфанс – оркестр без дирижера. — М., 2003.; Потапова О. Симфонический оркестр Северной Осетии. — Орджоникидзе, 1960.; Русских В. Симфонический оркестр. — М., 1994.; Сабина М. Голоса инструментов : о симф. оркестре. — М., 1961.; Сидельников Л. Большой симфонический оркестр Центрального телевидения и Всесоюзного радио. — М., 1981.; Сидельников Л. Симфоническое исполнительство : теория и эстетика. — М., 1991.; Смирнов Б. Дири-

жерско-симфоническое искусство : муз.-эстетический и социально-психологический аспекты. — СПб., 2012.; Тиндалл Б. Моцарт в джунглях : закулисная жизнь Нью-Йоркского симф. — М., 2018.; Фомин В. Оркестр и дирижер. — Л., 1969.; Фомин В. Старейший русский симфонический оркестр. — Л., 1982.; Фролкин В. Кубанский симфонический оркестр (1812 - 2002). — Краснодар, 2003.; Шнейерсон Г. Большой симфонический оркестр Всесоюзного Радио. — М., 1955.

СИМФО-РОК – різновид артеатроку, що характеризується вмиканням у музику орк. епізодів.

a. sympho rock

ф. symphorock

н. Synfonie-rock

СИНГЛ, «мінйон», «сорокап'ятка» – маленька платівка (45 об./хв.), що містить, як пр., дві пісні або компакт-диск, що містить декілька пісень із нового альбому. Свого часу були розмежування: міні-сингл (1-2 пісні) та макси-сингл (більше трьох творів). С. випускалися, як пр., за декілька місяців до виходу самого альбому, включаючи найцікавіші й перспективні в плані реклами композиції. Див. також *Грамофонна платівка*.

a. single – букв. єдиний, одиночний

ф. disque de 45 tours

н. Single, Single-Platte

СИНГЛ НОУТ – засіб гри на ф-но, при якому в правій руці не вживається акордова техніка. Вперше був застосований в 1920 рр. піаністом Е. Хайнсом, який намагався відтворити на ф-но фразування трубача Армстронга. Прийом набув поширення у піаністів сучасн. джазу, а також увійшов в практику виконавства на гітарі та ін. багатоголосних інструментах.

a. single note

СИНКОПА – зміщення муз. наголосу з сильної долі такту на слабку, що виникає у результаті незбігу ритм. та метричного акцентів. Синкопування типowo для регтайму та поширено в джазі, естр. та рок-музиці.

грец. *syncope* – скорочення

a. syncopre, syncopation

ф. syncopre, contre-temps

н. Synkope, Betonung des schlechten Taktteils durch Pause auf guten Taktteil

СИНТЕЗ – мислене або практ. сполучення розчленованих у ході аналізу частин предмета, встановлення їх зв'язків і взаємодії для пізнання чи виготовлення цього предмета як цілого. Естр. мистецтво будується на основі синтезу мистецтв.

грец. *synthesis* – сполучення, об'єднання, складання

a. synthesis

ф. synthèse

н. Synthese

📖 Мурина Е. Проблемы синтеза пространственных искусств. — М., 1982.; Степанов Г. Композиционные проблемы синтеза искусств. — Л., 1984.

СИНТЕЗ МИСТЕЦТВ – органічна єдність худож. засобів та образних елементів різних мистецтв. Реалізується в єдиному худож. образі або системі образів, об'єднаних єдністю задуму, стилю, виконання, але створених за законами різних видів мистецтв.

р. синтез искусств

a. Synthesis of arts

ф. synthèse des arts

н. Synthese der Künste

📖 Галеев Б. Содружество чувств и синтез искусств. — М., 1982.; Ждан В. Эстетика экрана и взаимодействие искусств. — М., 1987.; Михалев В. Видовая специфика и синтез искусств. — К., 1984.; Мурина Е. Проблемы синтеза пространственных искусств. — М., 1982.; Образцова А. Синтез искусств и английская сцена на рубеже XIX-XX веков. — М., 1984.; Степанов Г. Композиционные проблемы синтеза искусств. — Л., 1984.; Хангельдиева И. Взаимодействие и синтез искусств. — М., 1982.; Харитонов В. Взаимосвязь искусств. — Екатеринбург, 1992.

СИНТЕЗАТОР – електромуз. інструмент, електронний пристрій для видобування та модуляції звуків, має магнітну або електронну пам'ять. С. став логічним завершенням багаторічних експериментів по створенню електромуз. інструментів і завдяки досягненням в галузі електроніки. За своїм призначенням поділяються на студійні та конц., одноголосні та поліфонічні, зроблені переважно з фортеп. клавіатурою. Перший С. був виготовлений рад. конструктором Є. Мурзіним і названий на честь композитора Скрябіна – «АНС». Широкого поширення С. набувають в рок-групах та у музикантів напряму ф'южн. Перші синтезатори нового покоління були розроблені в лабораторіях США наприкінці 1940-х рр. Відносно компактний синтезатор сконструював у сер. 1960-х Р. Муг. Проте справжнє вторгнення С. у поп-музику почалося в 1970 р. з появою моделі «Міні-Муг», що була доступна за ціною і невелика за розміром. Практично всі ансамблі – виконавці «електронного року» і «артеатроку» – екіпірувалися синтезаторами. На поч. 1980-х з'явилося нове покоління С. – цифрові інструменти. Вся звукова інформація в них утримується не у виді електросигналів, а в цифровому записі. Дігитальні (цифрові) С. компактніші та мають набагато природніше звучання.

грец. *synthesis* – сполучення, об'єднання, складання

a. synthesizer

ф. synthétiseur

н. Synthesiter

📖 Алпарова Н. Универсальный синтезатор : от фолька до саундтрека. — Ростов н/Д, 2009.; Володин А. Электромюзикаль-

ные инструменты. — М., 1979.; Гермаш Н. Игра на синтезаторе. — М., 2015.; Горбунова И. Информационные технологии в музыке : муз. синтезаторы. — СПб., 2010.; Горбунова И., Черная М. Электронные музыкальные инструменты : обучение муз. информатике на базе муз. синтезатора. — СПб., 2012.; Знакомство с синтезатором / сост. В. Кузнецова. — М., 2000.; Зуев Б. Программный синтезатор ReBirth RV-338. — М., 1999.; Коробейникова Е. Формирование информационной компетентности обучающихся по классу клавишного синтезатора. — Екатеринбург, 2015.; Красильников И. Методика обучения игре на клавишном синтезаторе. — М., 2011.; Красильников И. Электронные музыкальные инструменты (клавишный синтезатор). — М., 2014.; Красильников И., Алемская А., Клип И. Школа игры на синтезаторе. — М., 2009.; Лысенко В. Учимся играть на синтезаторе. — Ростов н/Д, 2016.; Музыкальные синтезаторы / сост. Ю. Спицын. — М., 1983.; Музыкальный компьютер и синтезатор в педагогическом процессе / Г. Белов и др. — СПб., 2009.; Парнес Д., Оськина С. На фортепиано, синтезаторе – по слуху. — М., 2003.; Пешняк В. Курс игры на синтезаторе. — М., 2000.; Соловьева Л. Синтезатор. — М., 2001.; Соловьева Л. Синтезатор : техника автоаккомпанемента. — М., 2000.; Стрелецкий С. Популярный учебник игры на синтезаторе. — М., 2008.; Тельшева Н. Методическое пособие для преподавателей электронного клавишного синтезатора. — М., 2005.

СИНТЕТИЧНІ МИСТЕЦТВА – види худож. творчості, в яких шляхом синтезу різних мистецтв створюється якісно нове єдине худож. ціле. До С.м. можна віднести театр, хореографію, естр. мистецтво, цирк тощо, в кожному з яких можуть використовуватись ін. види мистецтв.

р. синтетические искусства

а. synthetic arts

ф. arts synthétiques

н. synthetischen Künste

СИНТИ-ПОП – жанр електрон. музики 1980-х, в якому синтезатор має домінуючу роль. Виникнув у Японії та Великобританії в епоху постпанка як частина нової хвилі кінця 1970-х рр. Серед груп – «Ultravox», «Yellow Magic Orchestra», «Human League», «Depeche Mode», «Duran Duran» та баг. ін.

а. synthpop

р. синти-поп

СИРТАКИ – танець, що прийшов із фільму «Грек Зорба» композитора М. Теодоракіса. С. починається повільно, поступово прискорюючись. Муз. розмір 2/4, 4/4.

грец. сирτάκι – *торкання*

р. сиртаки

СИТАР – індійський багатострун. щипковий муз. інструмент. Відноситься до родини лютневих. Звук видобувається плектром. Використовувався в рок-музиці (Д. Харрісон). Серед виконавців – Р. Шанкар, А. Шанкар, Д. Харрісон та ін.

СКА – ямайська поп-музика, суміш місцевого каліпсо (менто) з блюзами; один із напрямів, що передували музиці регі. Характерною рисою є переважання в оркестровці дух. інструментів зі специфічними рифами. У 1960 рр. музика С. була відома як бе-бе й разом із мігрантами з Вест-Індії потрапила до Великобританії. Залишаючись протягом 1960-1970-х рр. суто «расовою», ця музика стала попул. наприкінці 1970-х разом із фольклором ін. етнічних меншостей. Те ж саме, що і Блю-біт.

а. ska

СКАЛЬД – давньоскандинав. поет-співак у дружинах вікінгів IX-XIII ст. Творчість С. існувала тільки в усній традиції й відіграла велику роль в муз.-суспільному житті Ісландії та Норвегії.

ісл. skáld – поет, співак

а. skald, scald

ф. scalde

н. Skalde

📖 Будур Н. Повседневная жизнь викингов. IX-XI века. — М., 2007.; Гуревич А. Походы викингов. — М., 2005.; Гуревич Е. Древнескандинавская новелла. — М., 2004.; Гуревич Е., Матюшина И. Поэзия скальдов. — М., 2000.; Джаксон Т. Исландские королевские саги о Восточной Европе. — М., 2000.; Джонс Г. Викинги. Потомки Одина и Тора. — М., 2010.; Матюшина И. Магия слова : скальдич. хулительные стихи и любов. поэзия. — М., 1994.; Петрухин В. Мифы древней Скандинавии. — М., 2009.; Поэзия скальдов / подгот. С. Петров, М. Стеблин-Каменский. — СПб., 2004.; Сванидзе А. Викинги : люди саги : жизнь и нравы. — М., 2014.; Смирницкая О. Древнегерманская поэзия : каноны и толкования. — М., 2005.; Тордарсон С. Saga об Исландцах. — СПб., 2007.

СКАНДАЛ – форма спілкування людей, що виникає за умов повного зруйнування позитивних контактів. Трапляються люди, скандальні за своєю натурою. У світі естради, шоу-бізнесу С. інколи є однією з частин складання уяви про популярність будь-якого виконавця або є поштовхом до створення певного іміджу.

а. scandal, row, brawl, shame

ф. scandale, grabuge, tapage, vacarme, eslandre

н. Skandal, Krach, Lärm, Tumult, Radau

📖 Все величайшие скандалы / В. Складенко, М. Панкова и др. — М. ; Х., 2008.; Горбунов А. Голубое сало экрана. — М., 2007.; Дмитриев А. Скандал как конфликтотенная форма взаимодействия. — М., 2013.; Дмитриев А., Сычев А. Скандал. — М., 2014.; Зяблицкая М. Технология эффективного скандала. — Ростов н/Д, 2005.

СКЕЙТ – вільний танець, що з'явився разом із шейком як його повільний варіант. Прийшов на зміну своїм попередникам медисону та халі-галі.

а. skate

СКЕТ – специфічний імпровізований спосіб джаз. співу, де використовуються окремі фрази, слова та звукосполучення, що не мають певного сенсу. Ця техніка співу була запозичена джаз. музикантами з афро-амер. фольклору. Із часом цей прийом трансформувалася в тип віртуоз. імпровізації, в якій голос дорівнювався до муз. інструмента. В джазі одним із перших С. застосував Л. Армстронг.

a. *scat* – розсипатися, розпадатися

p. скет, скэт

ф. *scat*

н. *Scat*

СКІФЛ – музика аматор. і напівпрофесійних англ. груп, стиль побутового музикування, попул. в Англії в кінці 1950-х С. – породження англ. фолк-куплетів та амер. диксиленду. В якості інструментарію використовувались пральні дошки, каструлі, гребінці тощо. Брит. варіант амер. поняття «джаг», «джаг-бенд». На поч. 1960-х рр. на зміну С. прийшов біт.

p. скиффл

a., ф. *skiffle*

н. *Skiffle*

СКЛАД – сукупність людей, що утворюють який-небудь колектив, якусь орг. (оркестр, ансамбль, театр. труп, концерт. бригаду).

p. состав

a. *instrumentation, scoring, setting, cast, casting*

ф. *instrumentation, distribution*

н. *Besetzung, Rollenverteilung*

СКОМОРОХИ – мандрівні артисти Київ. Русі з XI ст., давали вистави на вулицях, майданах, ярмарках. Серед них були дресирувальники, співаки, музиканти, акробати тощо. Мистецтво С. дало поштовх до багатьох жанрів естради, зокрема, збірного концерту.

a. *wandering minstrel*

ф. *instrumentiste et chanteur ambulant; bouffon, baladin, histrion, bateleur*

н. *wandernder Spielman und Sänger*

Баканурский А. Православная церковь и скоморошество. — М., 1986.; Барщевский И. Несколько слов из истории искусства скоморохов. — Ростов-Ярославский, 1914.; Белкин А. Русские скоморохи. — М., 1975.; Власова З. Скоморохи и фольклор. — СПб., 2001.; Газо А. Шуты и скоморохи всех времен и народов. — М., 2018.; Даркевич В. Светская праздничная жизнь Средневековья IX - XVI вв. — М., 2006.; Летова С. Русские скоморохи. — М., 1988.; Максимов С. Волхвы, скоморохи и офени. — М., 2014.; Некрылова А. Русские народные городские праздники, увеселения и зрелища : конец XVIII-нач. XX в. — СПб., 2004.; Новичкова Т. Эпос и миф. — СПб., 2001.; Петровская И. Другой взгляд на русскую культуру XVII века. Об инстр. музыке и о скоморохах. — СПб., 2013.; Скоморохи в памятниках письменности / сост. З. Власова, Е. Фрэнсис. — СПб., 2007.; Фаминцын А. Скоморохи на Руси. — М., 2015.

СКРЕТЧИНГ – засіб обробки музики в дискотеці, при якому платівка на одному програвачу рухається в горизонтальній площині, голка звукознімача видає м'який шкрябаючий звук, в той час як на ін. програвачу звучить звичайна музика. Диск-жокей регулює руками швидкість обертання платівки під голкою, впливає на висоту звука тощо.

a. *scratching* – букв. дряпання, шкрябання

p. скрэчинг

СКРИПКА – чотириструнний смичковий муз. інструмент, найвищий за регістром в скрипковій родині. Класич. тип створили північноітал. скрипкові майстри XVI-XVIII ст. брешанської (Д. Маджині, Г. Сало) і кремонської (А. і Н. Амати, Д. Гварнері, А. Страдіварі) шк. У XVIII-XX ст. один із головних сольних інструментів. Використовується в естр. оркестрах та ансамблях. В джазі С. була уведена в 1910-1920-х рр. Серед перших джаз. виконавців – Д. Венуті, Е. Саут, послідовники – Р. Ненс, Г. Лукофські, С. Сміт (США), С. Амуссен (Швеція), Ж.-Л. Понті, С. Граппеллі (Фр.).

іт. *violino*, зменш. від *viola*

a. *violin*, розм. *fiddle*

ф. *violon*

н. *Violine, Geige*

Актуальные вопросы струнно-смычковой педагогики / сост. М. Берлянич и др. — Новосибирск, 1987.; Алумэ В. Размышления о теории и педагогике игры на скрипке. — Таллинн, 1981.; Анисимов А. О взаимодействии солиста и оркестра в скрипичных концертах композиторов Западной Европы XVII–XIX веков. — Оренбург, 2008.; Ауэр Л. Моя школа игры на скрипке. — Л., 1933.; Бахталовська О. Інтерпретації виконавського романтичного стилю у скрипковій музиці XIX століття. — Ів.-Франківськ, 2011.; Берлянич М. Искусство и личность : проблемы художественного образования и музыкального исполнительства. — М., 2009.; Берлянич М. Искусство и личность : проблемы скрипичного исполнительства и педагогики. — М., 2009.; Берлянич М. Основы воспитания начинающего скрипача. — СПб., 2000.; Берлянич М. Основы учения юного скрипача : Мышление. Технология. Творчество. — М. ; Магнитогорск, 19??.; Берфорд Т. Николо Паганини : стилевые истоки творчества. — СПб., 2010.; Буй К. Культура выразительной игры на скрипке и множественность смысла речевого интонирования. — М. ; Магнитогорск, 2004.; Волощук Ю. Скрипкове виконавське мистецтво Східної Галичини другої пол. XIX-першої третини XX ст. — Ів.-Франківськ, 2012.; Гвоздев А. Исполнительская техника скрипача : методология, теория, практика. — Новосибирск, 2014.; Гвоздев А. Исполнительская техника скрипача и проблемы игровых ощущений. — Новосибирск, 2013.; Гвоздев А. Исполнительское мастерство скрипача в контексте игровых ощущений. — Новосибирск, 2006.;

Готсдинер А. Краткие очерки о скрипичном искусстве. — М., 2002.; Гребнева И. Скрипичный концерт в европейской музыке XX века. — М., 2010.; Губенко Э. Удивление, восторг и эмоции... Искусство заставить скрипку говорить. — Черновцы, 2011.; Гуральник М. Развитие скрипковой школы Східної Європи XX ст. — К., 2005.; Гуревич Л. Скрипичные штрихи и аппликатура как средство интерпретации. — Л., 1988.; Как учить игре на скрипке в музыкальной школе / сост. М. Берлянич. — М., 2006.; Капилов А. Скрипка белорусская. — Мн., 1982.; Кирилов Н. Скрипачи XVII, XVIII и XIX столетий. — М., 2015.; Кунин Э. Скрипач в джазе. — М., 1988.; Либерман М., Берлянич М. Культура звука скрипача. — М., 1985.; Либерман М., Берлянич М. Культура скрипичного тона. — М., 2011.; Мазель В. Скрипач и его руки. Правая рука. Пальцевая техника. — СПб., 2006.; Мильтоная С. Педагогика гармоничного развития скрипача. — Тверь, 2013.; Можень Ж., Мень В. Скрипка, альт, виолончель, контрабас и гитара. — Тверь, 1891.; Пучкова И. Вопросы скрипичного исполнительства. — Н. Новгород, 2005.; Раабен Л. История русского и советского скрипичного искусства. — Л., 1978.; Раабен Л. Скрипка. — М., 1963.; Рапорт К. Скрипка для чайников : научитесь : правильно держать и настраивать скрипку, читать ноты, считать ритм и брать аккорды, играть классику, джаз, цыг. и нар. мелодии. — М., 2015.; Семенцов-Огиевский К. Искусство скрипичных смен. — М., 1996.; Ситдикова Ф., Алексеева И. Скрипичный текст в сольных и ансамблевых сочинениях западноевропейского барокко. — Уфа, 2015.; Стахов В. Сохранение и монтаж скрипки. — Л., 1983.; Стахов В. Творчество скрипичного мастера. — Л., 1988.; Тагиев М., Парсегов А. Практические вопросы скрипичной педагогики. — Баку, 1981.; Третьяченко В. Музыкальный текст и его роль в формировании основ скрипичного исполнительства. — Новосибирск, 2011.; Флеш К. Искусство скрипичной игры. — М., 2007.; Шелегов В. Психологическая основа развития техники скрипичной игры. — Рига, 1984.; Ширинский А. Штриховая техника скрипача. — М., 1983.; Штильман А. Знаменитые и великие скрипачи-виртуозы XX века. — СПб., 2017.; Юрьев А. Очерки истории и теории смычковой культуры скрипача. — СПб., 2002.; Янкелевич Ю. Педагогическое наследие. — М., 1983.

СКРИМІНГ, скрім – вок. прийом, заснований на техніці розщеплення. Правильний С. можна охарактеризувати як крик, лемент, зойк з дуже високою теситурою, а неправильний звучить як верескливий крик. Може використовуватися в поєднанні з оперним жіночим вокалом.

a. scream – кричати

p. скриминг, скрим

СКУЛЬПТУРА – 1. Вид образотворч. мистецтва, твори якого мають об'ємну або рельєфну форму й виконуються способом витісування, виливання, різьблення, ліплення тощо з твердих чи пластичних матеріалів. 2. Твір цього виду мистецтва (статуя, бюст, барельєф). Чимало С. присвячено видатним митцям (у містах, музеях, на цвинтарі). 3. Сукупність таких творів.

лат. sculpture

a. sculpture

ф. sculpture

н. Skulptur

📖 Андросов С. Петр Великий и скульптура Италии. — СПб., 2004.; Аркин Д. Образы архитектуры и образы скульптуры. — М., 1990.; Басин Я. И творчество, и чудотворство. — Мн., 1990.; Воронова О. Искусство скульптуры. — М., 1981.; Исаченко В. Монументальная и декоративная скульптура Санкт-Петербурга. — СПб., 2005.; Крюковских А. Санкт-Петербург. Памятники искусства. — СПб., 2004.; Кураева К. Современная туркменская скульптура (1960-1970). — Ашхабад, 1980.; Полякова Н. Скульптура и пространство. — М., 1982.; Яхонт О. Советская скульптура. — М., 1988.

СЛАВА – 1. Широка популярність як свідчення загального схвалення, визнання чийось заслуг, таланту; ім'я, репутація. 2. Відомість кого-небудь в певній сфері. 3. Той, ким пишаються, хто своїми заслугами, талантом набув широкого визнання.

p. популярность, знаменитость, репутация, известность, признание

a. glory, fame, renown, name, reputation, repute

ф. gloire, renommée, renom, réputation

н. Ruhm, Ehre, Ruf

📖 Ошо. Слава, богатство и тщеславие. В чем реальное значение успеха? — СПб., 2014.; Шнейдер Л. Слава как сущностное свойство сознания и поведения. — М., 2016.

СЛАДЖ-МЕТАЛ, сладжкор, садж – екстремальний стиль музики, який комбінує елементи дум-металу і хардкор-панка.

a. sludge metal

СЛЕНГ, арго, жаргон – експресивно й емоційно забарвлена лексика розмовної мови, що відрізняється від прийнятої літ. мовної норми. Поширений найчастіше у субкультурі молоді. Див. також *Жаргон*.

a. slang, argot, cant, jargon

ф. argot, jargon

н. Slang

📖 Английский и американский сленг / Т. Захарченко. — М. ; Владимир, 2009.; Испанский фольклор и сленг в анекдотах / сост. Л. Калашникова. — М., 2001.; Краткий англо-русский словарь американизмов и слэнга / сост. А. Уткин и др. — Смоленск, 1997.; Кудрявцев А., Куропаткин Г. Англо-русский словарь сленга и ненормативной лексики. — М. ; Х., 2004.; Лаба – тлумачний словник музичного та мистецького сленгу / автор-упоряд. О. Цацура. — К., 2009.; Левикова С. Большой словарь молодежного сленга. — М., 2003.; Маковский М. Современный английский сленг : онтология, структура, этимология. — М., 2005.; Морозова И. Лингвистический анализ англицизмов в студенческом сленге. — Краснодар, 2013.; Москалев С. Словарь эзотерического сленга. — М., 2008.; Рожанский Ф. Сленг хиппи. — СПб. ; Париж, 1992.; Словарь современного русского сленга / В. Никольский. — М., 1993.; Снегов С. Язык, который ненавидит. — М., 1991.; Спирер Р. Словарь американского сленга. — М., 1991.; Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг : соціальна диференціяція укр. мови. — К., 2005.; Торн Т. Словарь современного англоязычного сленга. — М., 2010.; Торн Т. Словарь современного слэнга. — М., 1996.; Фоменко О.

Метафора в современном американском сленге. — Коломна, 2004.; Шкапенко Т., Хюбнер Ф. Русский «тусовочный» как иностранный. — Калининград, 2003.; Юганов И., Юганова Ф. Словарь русского сленга. — М., 1997.

СЛЕП, слэппінг – техніка гри на муз. інструментах. На контрабасі чи бас-гітарі заключається в ударі фалангою великого пальцю об низькі струни, у результаті чого вони б'ються об гриф. Немаловажним елементом слепу є чергування таких ударів з різким підчіплюванням тонкіших струн першим або другим пальцями. Вперше цю техніку застосував П. Фостер. С. також використовується на дерев'яних дух. інструментах із сер. ХХ століття. На мідн. дух. інструментах також можна використовувати С. за допомогою швидкої вимови словосполучення «фт» у мундштук.

a. slap, slapping

р. слэп, слэппинг

СЛЕШ-НОТАЦІЯ – скорочений запис партії ритм-гітари в джазі, в рок- та поп-музиці: замість нотних голівок використовується знак «слеш» (/). Такий запис позначає тільки ритм, а розташування нот акорду, вказаного в цифровці, визначає сам виконавець.

р. слеш-нотация

a. slash notation

«**СЛОВ'ЯНСЬКИЙ БАЗАР**» – міжнарод. ф-ль мистецтв у Вітебську (Білорусь), започаткований у 1992. Головна умова конкурсу – виконання пісень слов'ян. композиторів у супроводі оркестру без використання фонограм. Серед переможців – Т. Повалій, О. Пономарьов, Руслана, В. Ситник (Україна); Т. Дольникова (Росія); П. Єлфімов, П. Смолова, А. Данська (Білорусь) та ін. В рамках ф-лю існує міжнарод. дитяч. конкурс.

бел. Славянскі базар

р. Славянский базар

📖 Славянский базар / Л. Крушинская и др. — Мн., 2005.

СЛОУФОКС – одна з форм фокстроту; парний танець вільної композиції з характерними легкими плавними кроками. Темп повільний. Муз. розмір 4/4. Див. *Фокстрот*.

a. *slow fox* – букв. повільний фокстрот

ф. slow-fox

н. Slowfox

СЛУХ – 1. Одне з п'яти зовнішніх чуттів, складна анатомо-фізіологічна система живого організму, його здатність сприймати й розрізнити звукові коливання за допомогою органа слуху – вуха. Людина може сприймати звуки частотою коливання від 16 до 20 000 Гц. При збільшенні сили звука відчуття його гучності наростає до появи тиску чи навіть болю у вухах. Таке явище може спостерігатися на концертах рок-груп. 2. Здатність правильно сприймати й відтворювати муз. звуки. Найважливіший атрибут діяльності композиторів, музикантів, співаків. 3. *Звістки, повідомлення, достовірність яких точно не визначена; чутки. Див. *Абсолютний слух*.

a. hearing, ear; rumor(u)r, hearsay, news, sign, buzz, tittle-tattle, piece of scandal

ф. ouïe, oreille; bruit, rumeur

н. Gehör; Geräusch, Gerede

📖 Белобородова В. Развитие музыкального слуха учащихся первых классов. — М., 1956.; Вартанян И. Слух, речь, музыка в восприятии и творчестве. — СПб., 2010.; Вопросы воспитания музыкального слуха / отв. ред. Л. Масленкова. — Л., 1987.; Воспитание музыкального слуха / сост. А. Агажанов. — М., 1985.; Гарбузов Н. Внутренний интонационный слух и методы его развития. — М.; Л., 1951.; Гарбузов Н. Внутризонный интонационный слух и методы его развития. — М.; Л., 1951.; Гарбузов Н. Зонная природа тембрового слуха. — М., 1956.; Гейнрихс И. Музыкальный слух и его развитие. — М., 1978.; Давыдова Е. Как развить музыкальный слух. — М., 1957.; Давыдова Е. Развитие музыкального слуха. — М., 1964.; Замуруева О. Развиваем музыкальный и ритмический слух. — Ростов-н/Д, 2013.; Карасева М. Сольфеджио – психотехника развития музыкального слуха. — М., 1999.; Кондратьев А. Развитие музыкального слуха. — М., 1962.; Корнейчук Л. Тембровый слух и его развитие. — Глазов, 2002.; Логинова Л. О слуховой деятельности музыканта-исполнителя. — М., 1998.; Майкапар С. Музыкальный слух, его значение, природа, особенности и метод правильного развития. — М., 2010.; Максимов С. Развитие гармонического слуха. — М., 1960.; Морозов В. Вокальный слух и голос. — М.; Л., 1965.; Никитин В. Развитие музыкального слуха учащихся общеобразовательной школы. — Л., 1989.; Огороднова Т. Развитие музыкальных способностей детей по системе относительной сольмизации. — Нальчик, 1985.; Оськина С. Внутренний музыкальный слух. — М., 1977.; Оськина С., Парнес Д. Музыкальный слух. — М., 2005.; Серединская В. Развитие внутреннего слуха в классах сольфеджио. — М., 1962.; Спиридонова В. Воспитание слуха и техники учащегося-пианиста в полифоническом репертуаре. — Казань, 1988.; Старчеус М. Слух музыканта. — М., 2003.; Уткин Б. Воспитание профессионального слуха музыканта в училище. — М., 2006.; Чустова Л. Гимнастика музыкального слуха. — М., 2003.; Шатковский Г. Развитие музыкального слуха. — М., 2012.; Шинкарь А. Развитие музыкального слуха и интонации у детей. — М., 1974.; Шмалько Ю. Музицирование по слуху. — М., 2006.

СЛУХАЧ – той, хто слухає кого-небудь, що-небудь. Особа з категорії людей, що відвідують конц. заходи.

р. слушатель

a. hearer, listener, audience, auditory

ф. auditeur

н. Hörer, Zuhörer

📖 Кабалевский Д. Как рассказывать детям о музыке? — М., 2005.; Калугин В. Исповедь слушателя классической музыки. — М., 2011.; Кирнарская Д. Музыкальное восприятие. — М., 1997.; Ладенкова Е., Сергеев В. Человек и музыка : влияние муз. жанров на формирование личности в условиях мегаполиса. — М., 2003.; Публика музыки в России / сост. Ю. Фохт-Бабушкин. — СПб., 2015.; Тагильцева Н. Современная музыкальная культура и ребенок. — Екатеринбург, 2009.; Хамель П. Через музыку к себе : как мы понимаем и воспринимаем музыку. — М., 2007.

СМАК – в естетиці, мистецтвознавстві, культурології термін уживається для позначення схильності або пристрасті до чого-небудь, частіше всього це почуття або розуміння витонченого, вишуканого. С. – компонент структури особистості, одна з форм її ставлення до навколишньої дійсності. С. відображає уподобання людини й має яскраве емоційне забарвлення. Зміст і рівень С. особистості залежить від пізнання нею естетичних цінностей, вироблених іст. практикою людства. Процес пов'язаний з формуванням ідеалів і переконань особистості. На розвиток С. впливають умови життя, професійна орієнтація, культурний рівень людини.

р. вкус

a. taste, flavo(u)r, fancy

ф. goût

н. Geschmack, Neigung

📖 Белогорцев С. Вкус пробуждения. — Н. Новгород, 2005.; Кашаев В. Художественный вкус. — М., 2006.; Костяев А. Вкусовые метафоры и образы в культуре. — М., 2013.; Мохонько А. Воспитание художественного вкуса на занятиях самодеятельного оркестрового коллектива. — Кемерово, 1991.; Мохонько А. Концептуальные аспекты формирования художественного вкуса. — Кемерово, 2015.; Сивухина Е. Формирование художественного вкуса студента в курсе фортепиано. — Н. Новгород, 2017.; Чернов А., Бялик М. О легкой музыке, о джазе, о хорошем вкусе. — М.; Л., 1965.

СМИСЛ – ідея, ідеальний зміст, інформація, що її несе та чи ін. подія, ситуація, предмет (С. життя, С. худож. чи муз. твору тощо).

р. смысл

a. sense, meaning

ф. sens

н. Sinn, Bedeutung

СМІХ – 1. Переривчасті, характерні звуки, що утворюються короткими видихальними рухами як вияв радості, задоволення, нервового збудження; регіт. 2. Про те, що здатне розсмішити, викликати подив. 3. Виставляння кого-, чого-небудь у смішному вигляді; висміювання. 4. *Насмішки, глузування.

р. смех, хохот

a. laughter

ф. rire, ris, risée

н. Lachen, Gelächter

📖 Алешин С. Трактат о смехе : содержащий размышления по поводу сущности, причин и цели смеха. — М., 2007.; Артемова Ю. Ипостаси смеха. — М., 2015.; Балина Л. Структура смехового мира в культуре. — Тюмень, 2010.; Билевич В. Школа остроумия или как научиться шутить. — М., 2005.; Бралгин Е. Этика смеха. — Томск, 2003.; Голубков С. Мозаика смеха : поэтика комического в лит. произведении. — Самара, 2004.; Гусейнов Ф. Сила сатирического смеха. — Баку, 1982.; Дмитриев А., Сычев А. Смех : социологический анализ. — М., 2005.; Зазыкин В. О природе смеха : по материалам рус. эротического фольклора. — М., 2007.; Исаева А. Можно ли научиться острить? : кухня смеха. — М., 1996.; Капков С. Королевы смеха : жизнь, которой не было? — М., 2011.; Карасев Л. Философия смеха. — М., 1996.; Козинцев А. Человек и смех. — СПб., 2007.; Лаврентьев А., Шибанов В. Смеховая культура в современном мультикультурном пространстве. — Ижевск, 2014.; Лихачев Д., Панченко А., Поньрко Н. Смех в Древней Руси. — Л., 1984.; Пропп В. Проблемы комизма и смеха. — М., 2002.; Разуваев В. Политический смех в современной России. — М., 2002.; Роготнев И. Художественный мир М. Е. Салтыкова-Щедрина и антимир смеховой культуры. — Пермь, 2010.; Рюмина М. Эстетика смеха : смех как виртуальная реальность. — М., 2010.; Сёлли Д. Смех : его физиология и психология. — М., 2012.; Смех : истоки и функции / под ред. А. Козинцева. — СПб., 2002.; Смех в литературе : семантика, аксиология, полифункциональность / ред.-сост. С. Голубков, М. Перепелкин. — Самара, 2004.; Соломонова О. «И когда смеется лицо – вместе с ним не веселится ум» : смеховое зазеркалье рус. муз. классики. — К., 2006.; Сычев А. Природа смеха, или Философия комического. — Саранск, 2003.; Фуксон Л. Смех как способ истолкования. — Кемерово, 2016.

СМУТ-ДЖАЗ – стиль у джазі, для якого характерне м'яке, приємне звучання та відносна доступність форм.

a. smooth-jazz, від *smooth* – плавний, спокійний, урівноважений

«**СОВЕТСКИЙ ЭСТРАДА И ЦИРК**» (рос.) – щомісячний російськомовний ілюстрований часопис, наступник часопису «Советский цирк». Виходив у Москві з 1963 р. З 1992 часопис мав назву «Эстрада и цирк», в якому порушувалися питання естради, джазу, поп- та рок-музики.

«**СОВЕТСКИЙ КОМПОЗИТОР**» (рос.) – всесоюз. муз. видавництво. Засновано в Москві (1956). В 1964 видавництво об'єдналося з Держ. муз. видавництвом «Музгиз», утворивши видавництво «Музыка». В 1967 знову виділилося у самостійне видавництво. Друкувалось чимало нотної та книжкової продукції естр.-джаз. спрямування. З 1992 р. має назву «Композитор».

СОЛІСТ – виконавець муз. твору або окремої партії (соло); арт., який виконує в опері, ораторії, хорі, балеті, естр. чи джаз. концерті самостійні партії, окремі номери.

лат. *solus* – один

р. солист

a. soloist

ф. soliste

н. Solist, Solosänger (співак)

СОЛО – муз. уривок або твір, що виконуються одним співаком або інструменталістом; самостійна партія або епізод твору. Великого значення набуває в джаз. імпровіз. музиці.

іт. solo, від лат. *solus* – один

a. solo «alone»

ф. solo, seul

н. solo, allein

СОЛЬНИЙ АЛЬБОМ – див. *Альбом*.

СОЛЬФЕДЖІО – навч. предмет, входить до циклу муз.-теорет. дисциплін. Метою С. є виховання слуху, розвивання мелодич. та гармоніч. пам'яті, усвідомлення елементів муз. мови та їх ролі в муз. творі. Відіграє велику роль при вихованні та навчанні співаків.

іт. solfeggio, від назви муз. звуків *соль* та *фа*

р. сольфеджио

а. solfeggio

ф. solfège

Абрамовская-Королева В., Вакурова Н., Морева Ю. Сольфеджио : мелодии из оперетт, мюзиклов, рок-опер. — СПб., 1994.; Афоніна О., Баранова В. Сольфеджіо на основі сучасної, джазової та естрадної музики. — Вінниця, 2013.; Варфоломос А. Пение в курсе сольфеджио. — Л., 1962.; Диденко Н. Развитие интонационного мышления в современном вузовском курсе сольфеджио. — Ростов на/Д, 2015.; Карасева М. Сольфеджио – психотехника развития музыкального слуха. — М., 1999.; Русяева И. Развитие гармонического слуха на уроках сольфеджио. — М., 1993.; Серебряный М. Сольфеджио на ритмоинтонационной основе современной эстрадной музыки : ч. 1. — К., 1987.; Серебряный М. Сольфеджио на ритмоинтонационной основе современной эстрадной музыки : ч. 2. — К., 1991.; Шеломов Б. Импровизация на уроках сольфеджио. — Л., 1977.

СОНГ – пісня.

а. song

СОНГ-СЕРМОН – пісня-проповідь, де екзальтована протяжна декламація священика чергується з хор. співом общини (найбільше близький цьому жанру тип спіричуела, в якому проповідник проголошує текст гімну перед тим, як його хором повторює паства).

а. *song* – пісня + *sermon* – проповідь

СОПЛКА – укр. нар. дух. муз. інструмент із дерева або очерету, має форму порожнистої трубки з отворами. Родина складається з різновидів: сопрано, альт, тенор, бас.

р. свирель, дудка, сопилка

а. Shawn, shepherd's pipe

ф. chalumeau, pipcan

н. Schalmei, Hirtenflöte, Hirtenpfeife

Евтух Е. Игра на свирели как форма активизации музыкальной деятельности учащихся. — СПб., 2002.; Космовская М. Девять уроков игры на свирели. — Курск, 2011.; Космовская М. Практическое музицирование на свирели. — Курск, 2014.; Яремко Б. Сопілкова музика гуцулів. — Львів, 2014.

СОПОТ – курортне місто на півночі Польщі. З 1961 р. тут проводився міжнар. фестиваль естр. пісні. З 1989 фестиваль став комерц. заходом. Була змінена муз. емблема, з'явилася реклама фірм-виробників муз. інструментів, електронної та аудіо-візуальної техніки, звукозаписуючої апаратури. Відбувається показ мод, кращих муз. кіношедеврів, продаж платівок. Зазнала змін і конц. програма. Традиц. приз «Бурштиновий соловей» розігрується лише між польс. виконавцями. Серед лауреатів – Т. Міансарова, Л. Лещенко, А. Пугачова, І. Понаровська, Г. Вондрачкова, Е. Хіль, М. Магомаєв, С. Ротару, А. Герман, А. Вескі та ін.

польс. Sopot

СОПРАНО – 1. Найвищий співочий голос (г.ч. жіночий або дитячий) із розвиненим т.зв. головним регістром (розрізняють драм., лірич., колоратурне, лірико-драм.). 2. Співачка, яка володіє таким голосом. 3. Верхня партія в хорі. 4. Високі за регістром різновиди інструментів.

іт. soprano, від *sopra* – зверху, над

а. soprano, dramatic soprano (драм.), lyric soprano (ліричне), coloratura soprano (колоратурне), young dramatic soprano (лірико-драм.)

ам. lirico spinto (лірико-драм.)

ф. soprano, dessus, soprano dramatique (драм.), soprano lyrique (ліричне), soprano coloratura/léger (колоратурне), soprano dramatique d'agilisté, soprano lirico-spinto (лірико-драм.)

н. Sopran, Sopranistin, Sopranosängerin (співачка), dramatischer Sopran (драм.), lyrischer Sopran (ліричне), Koloratursopran (колоратурне), jugendlich-dramatisch-scher zwischenfach Sopran (лірико-драм.)

СОРОКАП'ЯТКА – те ж саме, що й Сингл.

р. сорокапятка

СОРОМЛИВІСТЬ, сором'язливість – почуття, що виникає в результаті усвідомлення людиною невідповідності своїх дій та вчинків тим нормам, яких вона повинна дотримуватися в своєму житті, а також почуття сильного збентеження, зняковіння через свою поведінку, дії, вчинки. Часто присутня у людей творч. професій.

р. застенчивость, стыдливость

а. shyness, bashfulness, diffidence

ф. timidité

н. Schüchternheit, Verlegenheit

Богачкина Н., Сиренко Р. Как преодолеть детскую застенчивость. — Ярославль, 2007.; Вемь А. Застенчивость и как с ней бороться. — М., 2011.; Зимбардо Ф. Застенчивый ребенок. — М., 2015.; Зимбардо Ф. Как побороть застенчивость. — М., 2018.; Катаева Л. Работа психолога с застенчивыми детьми. — М., 2016.; Лаундес Л. Прощай, застенчивость! — М.,

2007.; Мишина Е. Застенчивый ребенок. — М., 2012.; Шишова Т. Расколдуйте маленького невидимку : как преодолеть детскую застенчивость. — М., 2011.

СОУЛ – 1. Негр. музика, пов'язана з блюз. традицією; муз. течія, в якій переважають мелодич. традиції спіричуелс та характерні для цього напрямку багатоголосся й стримано екстатична манера виконання. В аранжуванні та ритміці відчувався вплив ритм-енд-блюзу. У широкому сенсі – стиль вокал. негр. музики, пов'язаний своїм походженням із реліг. співами (госпел). Як самостійне явище склався в 1960 рр. У музиці С. розрізняють декілька напрямів, найважливіші з яких – «мемфіський» і «детройтський». Вплинув на джаз. Першими видатними виконавцями були Р. Чарлз та Д. Браун. В 1970 рр. музика С. комерціалізувалась, переродив, з одного боку, диско, з ін. – салонну чорну музику для дорослих. Інколи музикою С. називають будь-яку попул. музику, що виконують амер. негри. 2. Спокійна, красива музика амер. негрів.

а. *soul* – душа

ф. *soul*

н. *Soul*

📖 Цалер И. Популярная музыка XX в. : джаз, блюз, рок, поп, кантри, фолк, электроника, соул. — М., 2009.

СОУЛ-ДЖАЗ – модифікована форма хард бопу, виникла в кінці 1950-х, узявши початок від фанки. В С.-д. знайшли відбиття деякі елементи культової музики амер. негрів та соул.

а. *soul jazz*

СОФІСТИКЕЙТЕД-ДЖАЗ – поняття охоплює собою інтелектуалізовані різновиди джазу, що відрізняються підвищеною складністю муз. мови, форми, метроритмики, гармонії, тональної орг. інструментування й ін. виразних засобів, тенденцією до твердження пріоритету композиції й аранжування над імпровізацією, до синтезу традицій негр. та європ. муз. культур, до модернізації джаз. стилістики. У широкому значенні під «софістікацією» можна розуміти всі ті асиміляційні процеси, що призвели до утворення змішаних форм афро-амер. та євро-амер. культури, до синтезу негр. і європ. традицій, в кінцевому рахунку до виникнення джазу. Ін. бік «софістікації» пов'язаний з частковою втратою традиц. негр. культурою самобутності й автентичності внаслідок її пристосування до нових умов побутування. Особливо важлива роль «софістікації» у формуванні сучасних стилів джазу.

а. *sophisticated jazz* – вишуканий джаз

р. софистікейтед-джаз

СОФІТИ – світильники у театрі, конц. залі тощо, висвітлюють сцену попереду й зверху розсіяним світлом; освітлювальна апаратура з декількома джерелами світла в загальному рефлекторі. По довжині розподілені світлофільтри, об'єднані в окремі кольорові групи, що можуть включатися в будь-яких сполученнях.

іт. *soffito* – стеля

р. софиты

а. *soffits*

ф. *soffite, herse*

н. *Soffite*

СОФТ-РОК – напрям, що значною мірою перехрещується з фолк-роком. Був попул., передусім у США, в 1969-1974 рр. Являв собою добре аранжований мелодич. фолк-рок. Від романтичних балад естр. плану відрізнявся скоріше змістом, ніж формою. У сер. 1970-х «змістовні» аспекти С.-р. остаточно втратили актуальність, а функції неголосної, приємної, «напівфонової» музики взяв на себе «філадельфійський» різновид диско.

а. *soft rock* – букв. «м'який рок»

СПАЗМ-БЕНД – див. *Джаз-бенд*.

а. *spasm band*

СПЕЙС-РОК – термін, для якого характерні активне використання синтезаторів, експерименти з гітарним звучанням, тривалі, атмосферні композиції та тексти, навіяні науково-фантастичною літературою.

а. *Space rock*, букв. космічний рок

СПЕКТАКЛЬ – 1. Театр., конц. видовище. Див. *Вистава*. 2. *Яке-небудь цікаве, незвичайне видовище, дивний випадок.

а. *performance, play, matinee* (денний)

ф. *spectacle, représentation, pièce théâtre, matinée* (денний)

н. *Vorstellung, Aufführung, Schauspiel*

📖 Авров Д. Спектакль и зритель. — М., 1985.; Завадский Ю. Рождение спектакля. — М., 1975.

СПЕКУЛЯЦІЯ – незаконне скуповування та перепродаж товарів за підвищеними цінами для наживи. Має місце в конц. практиці продажу квитків, за старих часів розповсюдженні дефіцитних записів, платівок рок-груп, муз. інструментарію тощо.

лат. *speculatio* – висліджування, виглядання

р. спекуляция

а. *speculation, profiteering, jobbery, gamble*

ф. *trafic*

н. *Spekulation*

📖 Алексеев А., Зайцев В. Борьба со спекуляцией. — М., 1987.; Виттенберг Г. Ответственность за спекуляцию. — М., 1962.; Гитис Л. Спекулянт при тоталитарном режиме и в свободном обществе. — М., 1999.; Колосова В. Ответственность за контрабанду. — Горький, 1987.

СПЕЦІАЛІСТ – 1. Людина, що володіє спец. знаннями й навичками в певній галузі виробництва, науки, техніки, мистецтва та має фах. 2. Людина, що добре знає що-небудь, майстер своєї справи.

лат. *specialis* – особливий

р. спеціаліст

а. specialist, expert, guru

ф. spcialiste

н. Spezialist, Fachmann

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ – 1. Галузь виробництва, науки, техніки, мистецтва як галузь чиеїсь діяльності, роботи або навчання. 2. Рід занять, професія, фах.

р. спеціальність

а. special(i)ty, special interest, profession, trade

ф. spcialit, branche

н. Spezialitt, Fach, Fachgebiet (галузь)

СПІВ, вок. мистецтво – виконання вок. твору, видавання голосом муз. звуків, один із найдавніх видів муз. виконавства. Може бути сольним, ансамблевим та хоровим. Звичайно супроводжується інстр. акомпанементом, але може здійснюватися і без нього. Див. також *Вокал*, *Вокальна музика*, *Голос*, *Дикція*, *Постановка голосу*, *Співак*.

р. пеніе

а. singing, song, humming voices (закритим ротом)

ф. chant

н. Gesang, Singen

Абитболь Ж. Власть голоса. — М., 2017.; Азарова Л. Сольний спів. — Луганськ, 2013.; Варламов А. Полная школа пения. — СПб., 2014.; Венгрус Л. Пеніе и «фундамент музыкальности». — В. Новгород, 2000.; Гарсиа М. Полный трактат об искусстве пения. — СПб., 2015.; Гарсиа М. Советы по пению. — СПб., 2014.; Гей Ю. Немецкая школа пения. — СПб., 2014.; Гон-таренко Н. Сольное пеніе. — Ростов н/Д, 2007.; Дашак А. Сучасний погляд на мистецтво співу. — Львів, 2012.; Дейша-Сионицкая М. Пеніе в ощущениях. — СПб., 2014.; Диневиц Ю. Класс сольного пения. — Тула, 2005.; Дорошенко В. Сольний спів як засіб виховання студента-актора. — Х., 2010.; Дрожжина Н. Теоретико-методичні засади естрадно-джазового співу. — Х., 2010.; Иванов А. Искусство пения. — М., 2008.; Исаева И. Как стать звездой : уроки эстрадного пения. — Ростов н/Д, 2009.; Исаева И. Эстрадное пеніе. — М., 2008.; Морозов В. Искусство резонансного пения. — М., 2008.; Назаренко И. Искусство пения. — М., 1968.; Откидач В. Эстрадный спів і шоу-бізнес. — Вінниця, 2013.; Прохорова Л. Українська естрадна вокальна школа. — Вінниця, 2006.; Романова Л. Школа эстрадного вокала. — СПб., 2014.; Семина Л. Эстрадный певец : специфика профессии. — Владимир, 2014.; Сморякова Т. Эстрадно-джазовый вокальный тренинг. — СПб., 2014.; Тетра-щени Л. Как правильно петь. — СПб., 2014.; Эдельман Ю. Уроки пения. — М., 2010.; Юшманов В. Вокальная техника и ее парадоксы. — СПб., 2010.; Яковлева А. Искусство пения. — М., 2007.

СПІВАВТОР – особа, яка разом з ким-небудь є автором якого-небудь худож. твору.

р. соавтор

а. co-author, joint author

ф. coauteur

н. Mitverfasser, Mitautor

СПІВАВТОРСТВО – спільне авторство двох чи більш осіб на один твір науки, літератури, мистецтва або на відкриття, винахід тощо.

р. соавторство

а. co-author

ф. collaboration

н. Mitautorenschaft

СПІВАК – 1. Людина, яка вміє співати, а також той, хто співає. 2. Арт.-вокаліст. Див. також *Вокал*, *Вокальна музика*, *Голос*, *Дикція*, *Постановка голосу*, *Спів*.

р. певец

а. singer, vocalist, vocal soloist, (позм.) songster, opera singer (оперний), concert singer (конц.), pop singer (естр.), bandmoll (співачка, яка виступає з ансамблем), bad singer (поганий)

ф. chanteur, soliste vocal, chanteur d'opéra (оперний), chanteur donnant des récitals (конц.), chanteur de musique légere/de chansons à la mode (естр.), brailleur (поганий)

н. Sanger, Vocalsolist, Opernsanger (оперний), Konzertsanger (конц.), Schlagersanger (естр.), schlechter Sanger (поганий)

Доливо А. Певец и песня. — М.; Л., 1948.; Завадская Н. Певец и песня. — М., 1979.; Мур Д. Певец и аккомпаниатор. — М., 1987.; Семина Л. Эстрадный певец : специфика профессии. — Владимир, 2014.; Юдин С. Певец и голос. — М., 2012.

СПІВАК ОДНОГО ХІТА – див. *Артист одного хіта*.

СПІЛКУВАННЯ – один з універсальних способів вияву групової форми буття людей. За обсягом С. є дуже широким поняттям і є необхідним елементом групової діяльності людей, в т.ч. на творч. ниві.

р. общение

а. intercourse, contact, relations, association

ф. relations, commerce

н. Umgang, Verkehr, Verbindung

Аминов И. Психология делового общения. — М., 2011.; Балабанова А. Деловое общение. — М., 2005.; Баркер А. Как улучшить навыки общения. — СПб., 2003.; Бороздина Г. Психология делового общения. — М., 2009.; Зарецкая И. Основы этики и психологии делового общения. — М., 2011.; Касимова Э. Психология и педагогика общения. — Уфа, 2013.; Ковпак

Д., Каменюкин А. Безопасное общение, или Как стать неуязвимым. — М., 2012.; Купчик Е., Трофимова О. Искусство делового общения и гостеприимства. — Тюмень, 2011.; Лисина М. Проблемы онтогенеза общения. — М., 1986.; Лобанов А. Основы профессионально-педагогического общения. — М., 2004.; Логутова Е., Якиманская И., Биктина Н. Психология делового общения. — Оренбург, 2013.; Психология делового общения / ред.-сост. Д. Райгородский. — Самара, 2006.; Рапохин Н. Психология делового общения. — М., 2005.; Рвачёва Е. Как стать мастером общения? — М., 2008.; Самохина Т. Эффективное деловое общение в контексте разных культур и обстоятельств. — М., 2005.; Старжевская Т. Искусство делового общения. — М., 2005.; Тарасова Т. Искусство общения. — М., 2013.; Титова Л. Деловое общение. — М., 2012.

СПИРИЧУЕЛ – духовна пісня амер. негрів, головний жанр негр. муз. фольклору. Виникла в півд. штатах США в другій пол. XIX ст. У результаті активної тривалої діяльності місіонерів був асимільований неграми, зазнавши значних змін. В основі С. – афр. та англо-кельт. худож. традиції, доступна та виразна мелодія. Мав вплив на формування джазу та попул. музики. Передає настрої трагічної самотності, відрізняється глибиною та поетичністю. Для нього характерні колективність виконання, дух соборності, переваження біблійних сюжетів і текстів, специфічне коло уяв і виразних засобів, використання респонсорної та імпровіз. техніки, верховенство муз. промовистості при відносній несамостійності тексту.

а. *spiritual* – духовний, церковний

р. спиричуел, спиричуэл

ф. spirituel

н. geistlich Volkslied

СПОНСОР – орг. або особа, що беруть на себе фінансове забезпечення якого-небудь мистецького заходу за умов, що частина часу приділяється рекламі; спонсорство – фінансова підтримка культурної, суспільної й ін. акцій з метою одержання популярності, прибутку.

лат. *spondere* – зобов'язатися, ручатися; а. *sponsor* – гарант, заступник, покровитель

ф. sponsor

н. Sponsor

Бойко А. Спонсоринг. — М., 2004.; Векслер А., Тульчинский Г. Зачем бизнесу спонсорство и благотворительность. — Н. Новгород, 2006.; Ильин Е. Психология помощи. Альтруизм, эгоизм, эмпатия. — М., 2013.; Каневская М., Царенкова Е. Привлечение ресурсов для деятельности некоммерческой организации. — СПб., 2010.; Кибизова Э. Социальная психология лоббизма и спонсоринга : слов.-справ. — СПб., 2010.; Любашевский Ю., Щербаков А. Технология современного спонсорства. — М., 1998.; Мак-Илрой Э. Культура и бизнес : путеводитель по фандрейзингу. — М., 2005.; Нирская О., Нирская Д. ТВ-спонсорство для бизнеса, или реклама, которую смотрят. — М., 2019.

СРІБЛО – 1. Хім. елемент (Ag), благородний блискучий метал сірувато-білого кольору. Виступає одним із елементів нагород, призив на різних конкурсах та фестивалях. 2. *Срібна медаль за друге місце в змаганнях, конкурсах, фестивалях. 3. *Мелодійність, дзвінкість, чистота звука, голосу, сміху.

р. серебро

а. silver

ф. argent

н. Silber

СТАДІОННИЙ РОК – стиль рок-музики, що з'явився в 1980 рр. У зв'язку з розмірами стадіонів змінилися й зовнішні атрибути оформлення сцени, звукопідсилення, світла, манери поведінки виконавців.

р. стадионный рок

СТАНДАРТ – в джазі 32-тактові будови (пісні, композиції), які поділяються на 8-тактові періоди (ААВА). Увійшли в класику джазу та використовуються музикантами як теми для імпровізацій.

а. *standard* – норма, зразок

ф. standard

н. Standard, Norm

СТАНДАРТИЗОВАНІ ТАНЦІ – танці, які викладають в танц. шк. усього світу, де викладачі скрупульозно дотримуються точних правил. До С.т. відносяться: повільний вальс, повільний фокстрот, танго, віден. вальс.

р. стандартизированные танцы

н. standardizingen Tänze

СТАРИЗМ – культ знаменитостей, ідолів із середовища виконавців естр. музики, акторів, спортсменів, є невід'ємним елементом функціонування культурної індустрії.

а. *star* – зірка

СТАТИСТ, фігурант – 1. Актор, який виконує другорядні ролі; учасник мас. дій. 2. *Людина, що пасивно бере участь у чомусь.

грец. *statos* – той, що стоїть

а. supernumerary, extra, super, mute, crowd

ф. figurant, comparse

н. Statist, stumme Person

СТАТТЯ – публіцистичний твір невеликого розміру в збірнику, журналі, газеті про конц. життя, гастролі, творч. діяльність виконавців, взагалі висвітлення культурно-мистецьких подій.

р. статья

а. article, item

ф. article

н. Artikel

СТАТУЕТКА – маленьке скульптурне зображення фігурки бога або людини. Тип С. використовується в багатьох призах та нагородах (амер. «Оскар», рос. «Ника» та ін.) або як своєрідний талісман виконавця.

лат. *statua* – статуя, пам'ятник

р. статуэтка

а., ф. *statuette, figurine*

н. *Statuette*

СТЕЙДЖ-БЕНД – тип студент. оркестру, організованого для конц. виступів. Виникнув у 1950 рр. у США. Термін був застосований з метою уникнути слова «джаз», до якого комісії по освіті в коледжах ставились з явною підозрою. Такі оркестри існують й досі в більшості великих шк. та коледжів і виконують музику в традиц. стилі біг-бенду, а також твори сучасн. попул. музики.

р. стэйдж-бэнд

а. *stage band*

СТЕНВЕЙ, Стенуей та сини – амер. фортеп. фірма. Засновник – нім. майстер Г. Штайнвег, у США взяв ім'я Генрі Стенвей – конструктор муз. інструментів (органи, гітари, з 1820 – ф-но). Власну фірму відкрив в 1853 разом із синами. Фірма внесла чимало удосконалень у виробництво роялів, які є обов'язковою приналежністю конц.-філармонічного життя.

а. *Steinway, Steinway and sons*

СТЕП – ритм. танець, чечітка.

н. *Step*

а. *tchettchotka, tap-dancing*

ф. *tchéchotka, claquettes*

СТЕРЕОФОНІЯ – спосіб передавання та відтворення звуків, ефект об'ємного звучання, при якому у слухача створюється враження про просторове розташування джерела звука. При стереозапису електричні сигнали від різних мікрофонів записують роздільно, по декільком каналам. Відтворення також роздільне.

р. стереофония

а. *stereophonics*

ф. *stéréophonie*

н. *Stereophonie, Raumklang*

Ковалгин Ю. Стереофония. — М., 1989.; Ковалгин Ю., Вологдин Э., Кацнельсон Л. Стерефоническое радиовещание и звукозапись. — М., 2007.; Стереофония : информ. сб. / под ред. И. Горона. — М., 1964.; Фурдуев В. Стереофония и многоканальные звуковые системы. — М., 1973.; Хоег В., Штайнке Г. Основы стереофонии. — М., 1975.; Якубашк Х. Стереофония в радиолубительской практике. — М.; Л., 1965.

СТИЛЬ – структурна єдність образної системи та прийомів худож. вираження. Термін вживається для характеристики крупної епохи в розвитку мистецтва, різних худож. напрямів та інд. манери митця, у т.ч. естрадної чи джазової. С. є одним із сполучних елементів у синтезі мистецтв.

грец. *stylos* – паличка, стрижень для письма

а., ф. *style*

н. *Stil, Stilart*

Агаева И. Художественный и научный стиль. — Баку, 1988.; Вагнер К. Канон и стиль в древнерусском искусстве. — М., 1987.; Верменич Ю. Джаз : история, стили, мастера. — СПб., 2011.; Горюхина Н. Очерки по вопросам музыкального стиля и формы. — К., 1985.; Грушко Г. Музыкальный стиль в истории европейской культуры. — Воронеж, 2012.; Гуревич Л. История оркестровых стилей. — М., 1997.; Доценко А. Проблема стиля в эстетике и искусствознании. — М., 1983.; Кириллина Л. Классический стиль в музыке. — М., 1996.; Крейн Ю. Стиль и колорит в оркестре. — М., 1967.; Лобанова М. Музыкальный стиль и жанр. — М., 1990.; Михайлов М. Стиль в музыке. — Л., 1981.; Михайлов М. Этюды о стиле в музыке. — Л., 1990.; Музыкальный язык, жанр, стиль / редкол. : В. Протопопов и др. — М., 1987.; Петренко Е. Стиль в балете. — Челябинск, 2013.; Рабинович Д. Исполнитель и стиль. — М., 2008.; Скараманга В. Фирменный стиль в гостеприимстве. — М., 2005.; Скребков С. Художественные принципы музыкальных стилей. — М., 1973.; Сокол О. Виконавські ремарки : образ світу і музичний стиль. — Од., 2013.; Стилистика газетных жанров / Г. Солганик, М. Мильх и др. — М., 1981.; Толочек В. Проблема стилей в психологии. — М., 2013.; Устюгова Е. Стиль и культура. — СПб., 2006.; Хиллер Б. Стиль XX века. — М., 2004.; Шип С. Музична форма від звуку до стилю. — К., 1998.; Щербініна О. Теорія та практика пізнання музичного стилю. — Ніжин, 2006.; Язык и стиль средств массовой информации и пропаганды / Г. Солганик, Н. Кохтев и др. — М., 1980.

СТИЛЬ ДЖУНГЛІВ – стильовий напрям у джазі, виник у другій пол. 1920-х рр. Одним із фундаторів та провідних представників цього стилю був Д. Еллінгтон. Характерні риси: екзотичні комбінації тембрів, численність гостро дисонуючих звучань, використання у мідних дух. інструментів різних сурдин, імітація голосів тварин, а також застосування таких характерних виконав. прийомів, як граул, уа-уа, фрулато, глісандо, «брудних тонів», блю ноутс, шаут.

р. стиль джунглей

а. *jungle style*

СТИЛЬ ЗВУКОВИХ ПЛАСТИВ – термін означає таке виконавство в джазі, коли звуки на муз. інструменті видобуваються так стрімко, що їх не можна почути окремо, а тільки в складі суцільної звукової лінії. С.з.п. увів у практику виконавства саксофоніст Д. Колтрейн.

р. стиль звуковых пластов

а. *Style of sound layers*

СТОМП – 1. Джаз. прийом, заснований на екзотичному проведенні остинатно повторюваних моделей, які, в свою чергу, тимчасово порушують логіку основного фразування, динамізуючи муз. виклад та насичуючи його внутрішньою конфліктністю. Модель, яка уживається з цією метою, набула назви «С.-патерн», а техніка її застосування – стомпінг. Типовий для свінгу різновид мелодич. С. – риф. 2. Архаїчний фольклорний танець північноамер. негрів, який виконується в швидкому темпі.

a. *stomp* – тупцювати

СТОП-КОРУС – корус, виконаний в техніці стоп-тайму.

a. *stop chorus*

СТОП-ТАЙМ – раптове припинення рівномірної метричної пульсації (граунд-біта) та ансамблевого звучання з подальшим поновленням через деякий час. За час утвореної паузи соліст, як пр., виконує коротенькі імпровіз. вставки (брейки). С.-т. – характерний прийом респонсорної техніки джазу. Див. *Брейк*.

a. *stop time*

СТРАДАНИЯ (тільки множина) (рос.) – муз.-поетичний жанр рос. фольклору, різновид частівки любовно-лірич. або лірико-комедійного змісту. Виконується у повільному темпі.

СТРАЙД – техніка фортеп. супроводу мелодії, пов'язана з партією лівої руки піаніста, де постійно чергуються басові звуки (на першій та третій долях чотиридольного розміру) та акорди (на другій та четвертій долях). При цьому ліва рука музиканта перекидається («крокує») через одну-дві октави. С.-манера була розроблена піаністами регтайму й типова для піаністів гарлем. джазу 1930-х рр. В подальшому С. розвивався в різних стилях фортеп. джазу.

a. *stride* – букв. великий крок

СТРАХ, острах – хвилювання перед виходом на сцену або виступом. У різних ситуаціях може відігравати як позитивну, так і негативну роль.

p. страх, боязнь (перед публікою)

a. *stage-fright* (before audience/public)

ф. *peur, frousse, terreur, crainte, frayeur, terreur, trac* (острах сцени)

н. *Angst* (vor dem Publikum), *Lampenfieber* (острах сцени)

📖 Альбісетті В. Чи можна подолати страх? — Львів, 2008.; Барінов Д. Страх и тревоги в духовной жизни общества. — Смоленск, 2009.; Барінов Д. Феномен социальной тревожности. — Смоленск, 2009.; Безчасний К. Философия страха. — М., 2017.; Блаво Р. Возлюби страх свой! — СПб., 2011.; Боровой Е. Страх и социальное бытие человека. — Новосибирск, 2010.; Быкова О. Свобода от страха : признай и победи! — М., 2015.; Гимпелевич В. Страх. Болезнь. Исцеление. — М., 2014.; Гріднева С., Ташцева А. Феноменология страхов: психологическая коррекция и профилактика. — Ростов н/Д; Таганрог, 2018.; Джефферс С. Бойся...но действуй! : как превратить страх из врага в союзника. — М., 2014.; Кёлер Х. Загадка страха : на чем основан страх и как с ним быть. — М., 2003.; Кондаш О. Хвилювання : страх перед випробуванням. — К., 1981.; Курпатов А. 1 совершенно секретная таблетка от страха. — СПб.; М., 2005.; Курпатов А. Средство от страха. — СПб., 2003.; Леви В. Приручение страха. — М., 2004.; Лежепёков М. Как освободиться от страха. — М., 2005.; Лежепёков М. Ключ к тайнам жизни : исцеление от страха. — М., 2003.; Мамонтов С. Страх : практика преодоления. — СПб., 2002.; Марина Х. Анатомия страха. Тракта о храбрости. — М., 2010.; Миниярова В. Особенности проявления страхов у студентов вузов. — Самара, 2013.; Мышанова Н. Страх здоровых людей. — СПб., 1997.; Пахомова А. Я ничего не боюсь! : как избавиться от страхов и начать жить свободно. — М., 2011.; Пегай Д. 30 дней на укрощение страха. — СПб., 2016.; Пичугин В. Мудрость страха : как понять и преодолеть свой страх. — Ростов н/Д, 2013.; Пустовойт Ю. Страх как моральный регулятив поступков человека. — Шуя, 2011.; Пэйдж Э. Тревога и страх... как преодолевать. — СПб., 2003.; Риман Ф. Основные формы страха. — М., 2007.; Свендсен Л. Философия страха. — М., 2010.; Фрейд З. Истерия и страх. — М., 2006.; Хвостов А. Ужас в социокультурном пространстве. — Саратов, 2007.; Холгейт М. Победы свой страх : как избавиться от негативных установок и добиться успеха. — М., 2018.; Цыбульский В., Торлецкий С. День страха : сорок историй счастливого избавления от страха и тревоги с помощью тренингов и психотерапии с подробным описанием приемов для самоприменения. — М., 2003.; Чаганова Г. Психология страха. — Батуми, 2004.; Шереметова Г. Быть выше страха. — М., 2015.; Шубина Е. Страх : враг или друг? — СПб., 2004.; Щербатых Ю. Избавиться от страха. — М., 2011.; Щербатых Ю. Психология страха. — М., 2002.; Эльц В. Как победить страх и начать жить. — М., 2014.; Яковлев В. Возникновение в коре головного мозга очагов страха и методы их устранения. — Самара, 2015.

СТРАХУВАННЯ – уберігання людини або частей її тіла від нещасного випадку при виконанні або здійсненні певних дій (гімнаст. вправ, цирк. або естр. номерів і т.п.). З осіб творч. спрямування С. почали здійснювати зах. зірки шоу-бізнесу (Д. Лопез та ін.). За ними застрахували свої частини тіла вітч. виконавці – В. Зінчук (руки), С. Зверев (руки), М. Басков (голосові зв'язки), К. Орбакайте (ніс), О. Буйнов (очі), Д. Маліков (руки).

p. страховка, страхование

a. *insurance against accidents*

ф. *assurance sur la vie, assurance contre les accidents*

н. *Lebensversicherung, Unfallversicherung*

СТРЕЙТ-ДЖАЗ – див. *Світ-музика*.

СТРЕС – емоційний стан організму, що виникає у напружених обставинах. У стресовому стані людина припускається помилок у розподілі й переключенні уваги, у неї порушується перебіг пізнавальних процесів (пам'ять, мислення), спостерігається розладнання координації рухів, неадекватність емоційних реакцій, дезорганізація та гальмування всієї діяльності. С., як і хвилювання (на відміну від творчого), вкрай небезпечні для людей творч. професій (акторів, співаків, оповідачів), може привести до зриву виступу.

a. *stress* – напруга

р. стресс
ф. stress
н. Belastung

📖 12 способов укротить стресс. — М., 2004.; Ауэрбах С., Гремлинг С. Практикум по управлению стрессом. — СПб., 2002.; Вассерман Л., Абабков В., Трифонова Е. Совладение со стрессом. — СПб., 2010.; Гоникман Э. Как вытащить себя из стресса. — М., 2000.; Гринберг Д. Управление стрессом. — СПб., 2002.; Жорж Ж. Детский стресс и его причины. — М., 2003.; Игумнов С. Управление стрессом. Современные психологические и медикаментозные подходы. — СПб., 2007.; Кермани К. Аутогенная тренировка : эффект. техника расширения потенциала возможностей сознания и снятия стрессов. — М., 2005.; Ковалева О., Локтева А. Психология стресса. — Белгород, 2016.; Коган Б. Стресс и адаптация. — М., 1980.; Маришук В., Евдокимов В. Поведение и саморегуляция человека в условиях стресса. — СПб., 2001.; Меерсон Ф. Адаптация, стресс и профилактика. — М., 1981.; Самоукина Н. Карьера без стресса. — СПб., 2003.; Сиворд Б. Жизнь в гармонии. Стресс как стимул к духовному росту. — СПб., 2010.; Синельников В. Прививка от стресса. — М., 2006.; Стресс : тонкости, хитрости и секреты / под ред. Ю. Татуры. — М., 2004.; Тарасов Е. Как победить стресс. — М., 2002.; Тодоров И., Тодоров Г. Стресс, старение и их биохимическая коррекция. — М., 2003.; Уиткин Д. Защити себя от стресса. — М., 2001.; Ходаківська О. Професійний стрес. — Хмельницький, 2008.; Цыпин Г. Сценическое волнение и другие аспекты психологии исполнительской деятельности. — М., 2010.; Чиа М. Трансформация стресса в жизненную энергию. — К. ; М., 2009.; Щербатых Ю. Избавиться от страха? : это просто. — М., 2006.; Щербатых Ю. Психология стресса. — М., 2005.; Щербатых Ю. Психология стресса и методы коррекции. — СПб., 2006.; Элкин А. Стресс для «чайников». — М., 2005.

СТРИТ-КРАЙ – архаїчний фольклорний жанр, тип міської сольної трудової пісні вуличних рознощиків. В афр. нар. музиці має багато різновидів – від коротеньких декламаційних вигуків та невеличких мелодич. фраз до розгорнутої пісенної форми з декількома куплетами.

р. стрит-край
а. street cry

СТУДІЙНИЙ ОРКЕСТР – колектив, спеціально створений для запису платівок, куди запрошують музикантів із різних оркестрів. Це дозволяє зібрати на деякий час таку групу «зірок», яку жодний кер. не в змозі мати у своєму складі. Чимало платівок джазу були записані саме такими оркестрами. Із часом орк. колективи, окремі групи починають віддавати перевагу студійним записам, оскільки в студії можна досягти багатьох цікавих електронних ефектів, які не можливі в концертах («Beatles», «Space», «Зодіак» й ін.).

р. студийный оркестр
а. studio orchestra
ф. orchestre de studio
н. Studioorchester

СТУДІЯ ЗВУКОЗАПИСУ – спеціально обладнане приміщення для роботи зі звуком.

іт. *studio* – старання, вивчення

р. студия звукозаписи
а. sound house, audio studio, recording/sound studio
ф. studio de l'enregistrement du son
н. Studio der Tonaufnahme

СУБКУЛЬТУРА – культура груп, об'єднань у межах більш значного культурного утворення; трансформована професіональним мисленням система цінностей традиц. культури, що одержала своєрідного світоглядного забарвлення. Виникає як позитивна або негативна реакція на пануючу в суспільстві культуру та соц. структуру серед різноманітних соц. прошарків і вікових груп, є світоглядною диференціацією усередині молодіжного руху. У цілому сучасні С. являють собою специфічний засіб диференціації розвинених нац. і регіональних культур, у яких поряд із основною, класич. тенденцією, існує низка своєрідних культурних утворень, що як за формою, так і за змістом відрізняються від провідної культурної традиції, але в той же час які є прямим генетичним породженням останньої. Соц. базою формування можуть бути вікові групи, соц. прошарки, значні неформальні об'єднання; розрізняють офіційні та неофіційні С. Найважливішим елементом С. сучасності є рок-культура.

лат. *sub* – нижче, під + *культура*
а. subculture
н. Subkultur

📖 Апажева С., Захохова М., Геграев Х. Молодежные субкультуры. — Нальчик, 2017.; Блохина М., Григорьев Л. Молодежные субкультуры в современном обществе. — Тверь, 2004.; Вселенная субкультур : юношеские субкультуры Урала / ред.-сост. Ю. Шинкаренко. — Екатеринбург, 2007.; Глядя на Запад? : культур. глобализация и рос. молодеж. культуры / Х. Пилкингтон и др. — СПб., 2004.; Екинцев В., Бондаренко И., Замарехина И. Девиантное поведение в молодежных субкультурах. — Чита, 2007.; Западные молодежные субкультуры 80-х годов : науч.-аналит. обзор / В. Оборонко. — М., 1990.; Крапивина Е. Влияние молодежной субкультуры на адаптационные стратегии студенческой молодежи. — М., 2010.; Корецкий Д., Тулегенов В. Криминальная субкультура и ее криминологическое значение. — СПб., 2006.; Левикова С. Молодежная субкультура. — М., 2004.; Лысенко Е. Молодежная субкультура : синергетическое осмысление феноменов. — Саратов, 2006.; Пономарев С. Криминальная субкультура с позиции этологии человека и теории систем. — Ижевск, 2017.; Шевцов Е., Кириленко Г. Культура и молодежь : феномен молодеж. субкультуры и новые религ. движения. — М., 2004.; Щепанская Т. Символика молодежной субкультуры. — СПб., 1993.; Щепанская Т. Система : тексты и традиции субкультуры. — М., 2004.

СУБТОН – прийом гри на саксофоні, застосовується переважно у нижньому регістрі інструмента та дає ефект здушеного, приглушеного звучання. Досягається шляхом подання в інструмент невеликої частини повітря.

a. sub tone

СУЗІР'Я – *про групу видатних людей, митців того самого періоду, об'єднаних спільністю поглядів, завдань. Див. *Плеяда, Когорта*.

p. созвездие

a., ф. constellation

н. Gestirn

СУЇЦИД – самогубство. Під впливом різних причин чимало рок-музикантів та ін. творч. особистостей удавалися до С. (М. Монро, К. Кобейн, О. Башлачов, І. Сорін, М. Насиров та ін.).

лат. *sui* – себе, *caedere* – вбивати

p. суицид

a. suicide, self-murder, félo-dè-sé

ф. suicide

н. Selbstmord

📖 Александрова Н., Асмаковец Е. и др. Суицид : очерки теории и практики. — Омск, 2014.; Бозров В., Костовская Н., Яворский В. Криминальный суицид. — М., 2015.; Бойко И. Самоубийство и его предупреждение. — Рязань, 1997.; Выход есть! : как быть, если не хочется жить / авт.-сост. Д. Семеник, М. Хасьминский. — М., 2010.; Ефремов В. Основы суицидологии. — СПб., 2004.; Зиновьев С. Суицид. — СПб., 2002.; Ильченко К. Право на смерть. Эвтаназия и суицид. — СПб., 2018.; Погодин И. Суицидальное поведение : психологические аспекты. — М., 2008.; Старшенбаум Г. Суицидология и кризисная психотерапия. — М., 2005.; Суицид: очерки теории и практики / Н. Александрова и др. — Омск, 2014.; Шустов Д. Ауто-агрессия, суицид и алкоголизм. — М., 2004.

СУПЕРГРУПА – рок-група, яку утворюють уже відомі по своїм попереднім ансамблям музиканти, а також група, що виступає на сцені тривалий час і має сталий успіх. Поява С. стала явним симптомом «подорослення» року: якщо ранні рок-групи створювалися по «приятельському» принципу (на зразок вуличних компаній), то С. – за гугубо професійними ознаками. Серед С.: «Rolling Stones», «Cream», «Led Zeppelin», «Pink Floyd», «Queen» та баг. ін.

p. супер-группа

a. super group

«СУПРАФОН» – фірма Чехословаччини, яка випускала грамплатівки, компакт-касети, компакт-диски, а також книжки та ін. друковані видання з музики. Заснована в 1946 на базі приватних фірм «Ультрафон» та «Еста».

чеськ. Supraphon

СУСТЕЙН – один із блоків електронних ефектів, пристрій, заснований на використанні «компресора», що допомагає підтримувати сигнал на заданому рівні, і «лімітера», що не дає виростати сигналу вище визначеного рівня. Застосовується для одержання надзвичайно тривалих звуків різного ступеня викривлення аж до цілком чистого тону.

a. *sustain* – підтримувати

СУЧАСНИЙ ДЖАЗ – визначення, що відноситься до стилів і напрямів, які розвинулись у період з поч. 1940-х до нашого часу. До С.д. відносять боп, афро-кубин. джаз, іст коуст джаз, хард боп, третю течію, фрі джаз, модальний джаз та ін. Для нього характерні різні експерименти та пошуки нових засобів виразності: ускладнення мелодики, гармоніч. мови, ритміки, розширення інтонаційної та ладової сфери.

p. современный джаз

a. modern jazz

ф. jazz moderne

н. gegenwärtigen Jazz

СХВАЛЕННЯ – визнання чиїхось дій, вчинків, рішень добрими, правильними; позитивне, доброзичливе ставлення до кого-, чого-небудь; позитивна оцінка, похвала.

p. одобрение, похвала

a. approval, approbation, compliment

ф. approbation, éloge

н. Beistimmung

СЦЕНА, кін, естрада, подіум, підмости, поміст – майданчик, на якому відбувається естр., театр., конц. вистава. Протягом історії сенс терміна С. постійно розширювався: декорація, ігровий майданчик, місце дії, часовий відрізок протягом акту.

грец. *skēnē* – шатро, намет; лат. *scaena* – підмости, естрада

a. stage, scene, boards, stage fright (острах сцени)

ф. scène, théâtre, trac (острах сцени)

н. Szene, Bühne, Lampenfieber (острах сцени)

СЦЕНАРІЙ – план, виклад, сюжетна схема мас. видовища, концерту, спектаклю, кіно з усіма присутніми атрибутами (світло, музика, репліки, техн. засоби). Пишеться як віршами, так і прозою.

іт. scenario

p. сценарий

a. scenario, script, continuity, screenplay, adaptation

ф. scénario

н. Szenar(ium), Drehbuch

СЦЕНОГРАФІЯ – 1. У греків мистецтво оформлення сцени та живописна декорація. В епоху Відродження – техніка розмалювання полотна задника. 2. В сучасн. розумінні – наука та мистецтво орг. й оформлення сцени та сцен.-театр. простору. Ділянка теорії та практики, пов'язана з використанням різноманітних художньо-техн. засобів із метою створення єдиної худож. форми заходу в цілому, об'єднує в її рамках усі основні компоненти, з яких створюється цілісна форма: дія учасників і гра виконавців, сценарно-реж., художньо-декоративне, світлове та звукове рішення.

р. сценография

a. scenographie

н. Szenographie

📖 Анульєв С. Сценическое пространство и выразительные средства режиссуры. — Кемерово, 2010.; Свобода Й. Тайна театрального пространства. — М., 2005.

СЮЖЕТ – 1. Система подій у літ. творі, через які автор розкриває характери персонажів і весь зміст твору; перебіг, канва подій, сценарій. 2. Тема, об'єкт зображення в муз. творі.

a. thread of the plot, plot line, subject

ф. sujet, trame

н. Handlungsfaden, Subjekt

СЮІТА – один із різновидів багаточастинних циклічних форм інстр. музики. Складається з декількох самостійних частин, об'єднаних загальним худож. задумом (джаз-С., рок-С.).

ф. suite – букв. ряд, послідовність

р. сюита

a. suite, orchestral suite (орк.)

ф. suite, suite d'orchestre, suite orchestrale (орк.)

н. Suite, Orchestersuite (орк.)

СЮРПРИЗ – раптова приємна несподіванка. Психологічна реакція може виявлятися в емоційному діапазоні від ввічливого здивування до приголомшення. С. може бути виступ актора, співака, групи, випуск платівки, конц.-мистецький захід.

ф. surprise – раптовість, здивування

a. surprise

н. Überraschung

T

ТАБЛИЦЯ АПЛІКАТУРИ – див. *Табулатура*.

р. таблица аппликатуры

a. fingering chart

ф. table des positions, doigtés

н. Griff-tabelle

ТАБУЛАТУРА – 1. Давня форма нотації. Вказує положення пальців на лініях, що відповідають струнам гітари, мандоліни, банджо та деяких ін. струн. інструментів. Являє собою символічне зображення струн у вигляді лінійок із цифрами на них, що вказують номери ладів, на яких необхідно прижимати струни. Те ж саме, що і *Таблиця аплікатури*. 2. Правила, що регламентували форми, а також зміст муз.-поетичної творчості мейстерзингерів.

н. Tabulatur, від лат. *tabula* – дошка, таблиця

р. табулатура

ТАВЕРНА – кабак, трактир у деяких країнах Зах. Європи. В подібних закладах народжувалося мистецтво синтетичних театр.-естр. форм (кафе-концерт, мюзик-хол та ін.).

іт. taverna, від лат. *taberna* – хатина

a. tavern

ф. taverne

н. Taberne

ТАКСА – установлена розцінка товарів або розмір сплати праці чи послуг. Може бути встановлена на ціну товарів (платівок, книжок, різної атрибутики) на «чорних» ринках або різноманітних послуг (ремонт муз. інструментів, аудіо- та відеоапаратури, муз. послуги на весіллях). Т. в більшості випадків «працює» на недерж. рівні. Див. *Тариф*.

н. Taxe, від лат. *taxare* – оцінювати

a. (fixed) rate, tariff

ф. taxe

ТАКТ (1) – 1. Метрична муз. одиниця – кожна з рівних за тривалістю частин, на які поділяється муз. твір за числом ритм. наголосів у ньому. 2. Графічне зображення меж такої одиниці (ноти між двома вертикальними рисками). 3. Ритм якогось руху, дії.

н. Takt, від лат. *taktus* – доторкання, відчуття

a. measure, bar; time

ф. mesure, temps

ТАКТ (2) – 1. Почуття міри, що підказує правильне розуміння або оцінку явищ дійсності; дипломатичність. 2. Культура поведінки, уважне ставлення до когось.

ф. tact, від лат. *taktus* – доторкання, відчуття

a. tact

н. Takt, Feingefühl

ТАЛАНТ – 1. Видатні здібності, високий ступінь обдарованості. Природний хист, обдарованість, вища здатність людини до певного виду діяльності (творчої, наукової, виробничої). Т. слід шукати у фізичній орг. людини (особливостях нервової системи, гостроти органів чуття, неповторному баченні світу, гнучкості пальців, тіла, спритності, швидкості реакції). Найвищий ступінь Т. – геній. 2. Обдарована людина.

грец. *tálanon* – букв. терези

a. talent

ф. talent

н. Talent, Begabung

📖 **Белянкін Е.** Как стать талантливым : на пути к успеху и богатству. — М., 1999.; **Вильсон Г.** Психология артистической деятельности : таланты и поклонники. — М., 2001.; **Дранков В.** Природа художественного таланта. — СПб., 2001.; **Илиади А.** Природа художественного таланта. — М., 1965.; **Корнет де Сен-Сир К.** Как открыть скрытые таланты. — М., 2014.; **Коровин В.** Художественный талант. — М., 1980.; **Лазарев В.** Вы и Ваш талант. — Б.м., 2017.; **Лейтес Н.** Способности, труд, талант. — М., 1961.; **Лукьянова А.** Как открыть талант : что думают об этом успешные люди? — М., 2011.; **Марина Х.** Воспитание таланта. — М., 2012.; **Овчинников В.** Феномен таланта в русской культуре. — Калининград, 2001.; **Пинджоян Е., Адамчук М.** Как распознать в своем ребенке талант и не загубить его : когда звезды были маленькими. — М., 2016.; **Питерс Т.** Основы. Талант : развивайте его, продавайте его, будьте им. — СПб., 2006.; **Робинсон К., Ароника Л.** Школа будущего. Как вырастить талантливого ребенка. — М., 2016.; **Шувалов А.** Безумные грани таланта : депрессия : композиторы. — М., 2014.

ТАЛИСМАН – предмет, що, начебто, має чудодійну силу й приносить його власникові щастя, удачу, оберігає від небезпеки; амулет. Чимало естр. виконавців мають подібні Т. у вигляді іграшок, сувенірів, різних дрібних предметів. Див. *Іграшка, Лялька*.

р. талисман, амулет

a. talisman, charm, mascot, amulet

ф. talisman, mascotte, porte-bonheur, fétiche

н. Talisman, Maskottchen

📖 **Амиргамзаева О.** Ваши хранители : талисманы и амулеты. — М., 2003.; **Амулеты и талисманы на успех и удачу / под ред. К. Царихина.** — М., 2017.; **Амулеты. Талисманы. Обереги.** — М., 1997.; **Бакленд Т.** Как изготовить талисман, притягивающий любовь в вашу жизнь. — М., 2004.; **Баранова Н.** Примани богатство талисманами фэншуй. — М., 2015.; **Вебстер Р.** Амулеты и талисманы для начинающих. — М., 2005.; **Гардин Д.** Руны и амулеты : большая кн. талисманов. — М., 2017.; **Гонсалес-Випплер М.** Амулеты и талисманы. — М., 2005.; **Кибардин Г.** Амулеты и камни : таинственная сила талисманов. — М., 2016.; **Колотило А.** Обереги и талисманы для здоровья, дома и бизнеса. — М., 2006.; **Крымова А.** Охранные амулеты, талисманы. — СПб., 2004.; **Леманн Д.** Руны-талисманы : изготовление, использование и гадание. — СПб., 2018.; **Липовский Ю.** Талисманы и амулеты. — М.; СПб., 2005.; **Православные талисманы и обереги / авт.-сост. М. Тимофеев.** — М., 2009.; **Радова Е., Звонарев В.** Русский фэн-шуй. Обереги и талисманы для удачи, денег, любви. — СПб., 2006.; **Регарди И.** Талисманы : рук-во по изготовлению, освящению и применению. — М., 2018.; **Санаров А.** Магия талисманов. — М., 2007.; **Семенова А.** Талисманы и амулеты. — СПб., 2002.; **Синяков А.** Целебные талисманы и обереги. — М., 2007.; **Талисманы и амулеты для девчонок / сост. Е. Синичкина.** — М., 2003.; **Талисманы, амулеты и обереги.** — М., 2005.; **Талисманы, или Путешествие в мир загадочного и непознанного / Л. Василенко и др.** — М., 1998.; **Фаррелл Н.** Талисманы для счастья и удачи. — Х., 2004.; **Ширнер М.** Талисманы и амулеты. — М.; СПб., 2005.

ТАЛЬЯНКА (викривлення рос. слова «італьянка») – узагальнена нар. назва в'ятських, вологод., бологоєв. видів рос. гармонії. В кінці XIX ст. ці види гармонії в Центр. Росії почали називати Т., вірогідно зі схожості з інструментами, на яких грали вуличні мандрівні іноземні музиканти (г.ч. італійці, в народі – «тальянцы»).

ТАМБУРИН – 1. Провансал. двосторонній барабан з довгастим корпусом. З'явився бл. XI ст. у Провансі. 2. Провансал. старовинний нар. жвавий танець у супроводі Т. 3. Неточна назва бубна.

ф. tambourin

a. tambourine

н. Tamburin, Tambour

ТАНГО – 1. Бальний, салонний та естр. танець. Як старовинний ісп. танець був завезений в Півд. Америку (г.ч. в Аргентину), на основі якого на зламі XIX-XX ст. виникнув та поширився в Європі й Америці парний бальний танець вільної композиції з енергійним та чітким ритмом. Деякий час піддавався заборонам, вважався непристойним танцем (Італія, Германія). Перші згадування в Лат. Америці відносяться до кінця XVIII-поч. XIX ст., коли цим словом позначали негр. свято з танцями та співом. Має різновиди: а) циг. – сольний жіночий танець із кастаньєтами; б) креол. – виникло в Буенос-Айресі в кінці XIX ст.; в) андалузське – жартівлива, іноді сатир. вулична пісенька; д) аргент. – парний танець, який склався в результаті зміни хореографії креол. Т. Темп всіх Т. повільний, муз. розмір 4/8 або 2/4. 2. Музика до цього танцю, муз. твір у ритмі цього танцю.

ісп. tango

a., ф. tango

н. Tango

📖 Боттомер П. Уроки танца : смотрите, читайте, занимайтесь! — М., 2003.; Гавликовский Н. Руководство для изучения танцев : общедоступ. пособие к изуч. всех бал. танцев с указ. фигур для котильона и мазурки. — СПб., 1902.; Драгилёв Д. Лабиринты русского танго. — СПб., 2008.; Классические танцы. Танго и медленный вальс / авт.-сост. О. Иванникова. — М.; Донецк, 2003.; Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.; Шанкина С. Бальный танец : Ч. 1 : танцы европ. программы. — Тамбов, 2005.

ТАНЕЦЬ – 1. Вид мистецтва, в якому засобом створення худож. образу є пластичні й ритм. рухи людського тіла, організовані у часі та просторі. Щільно пов'язаний з музикою, утворюючи з нею муз.-хореограф. образ; танок, танчик. 2. Сукупність таких рухів, що виконуються у визначеному темпі та ритмі в такт музиці, а також муз. твір у ритмі й стилі таких рухів. Часто слугує хореограф. тлом, супроводом співу на естраді. Див. *Хореографія*.

польс. taniec, від н. Tanz

р. танец

а. dance, hop (розм. танцюлька)

ф. danse

📖 Ауэрбах Л. Рассказы о вальсе. — М., 1980.; Блок Л. Классический танец. — М., 1987.; Боттомер П. Уроки танца : смотрите, читайте, занимайтесь! — М., 2003.; Бочкарева Н. Русский народный танец : теория и методика. — Кемерово, 2006.; Бочкарева Н. Теория, методика и практика русского народного танца. — Кемерово, 2018.; Ваганова А. Основы классического танца. — Л., 1980.; Васильева-Рождественская М. Историко-бытовой танец. — М., 2005.; Всеволодская-Голушквич О. Пять казахских танцев. — Алма-Ата, 1988.; Гварамадзе Л. Грузинский танцевальный фольклор. — Тб., 1987.; Громов Ю. Танец и его роль в воспитании пластической культуры актера. — СПб., 1997.; Гулик В. Білоруський народний танець у дитячому хореографічному колективі. — К., 2016.; Давыдов В. Теория, методика и практика классического танца. — Кемерово, 2017.; Даренская Н., Николаева Л. Композиция и постановка народно-сценического танца. — Омск, 2017.; Дени Г., Дассвиль Л. Все танцы. — К., 1987.; Жукова А. Классический балет и модерн танец в Японии. — М., 2006.; Жукова А. Японский традиционный танец. — М., 2005.; Захарова О. Русский бал XVIII - начала XX века. Танцы, костюмы, символика. — М., 2011.; Колногузенко Б., Макарова І. Сучасний танець та методика його викладання. — Х., 2015.; Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.; Ладыгин Л. Музыкальное оформление уроков танца. — М., 1980.; Мальми В. Праздник и танец. — Петрозаводск, 2005.; Мейлих Е. Иоганн Штраус : из истории венского вальса. — Л., 1975.; Мессерер А. Танец. Мысль. Время. — М., 1979.; Моррис Н. Музыка и танец. — М., 2002.; Никитин В. Модерн-джаз танец. — М., 2000.; Пуртова Т. Танец на любительской сцене. — М., 2006.; Сироткина И. Свободное движение и пластический танец в России. — М., 2012.; Султан Р. Танец и методика преподавания : нар.-сценич. танец. — Кемерово, 2018.; Суриц Е. Балет и танец в Америке. — Екатеринбург, 2004.; Танец и ритмика в начальной школе / под ред. Е. Коноровой. — М., 1960.; Ткаченко Т. Народные танцы : болгарские, венгерские, немецкие, польские, румынские, сербские и хорватские, чешские и словацкие. — М., 1975.; Уральская В. Рождение танца. — М., 1982.; Устинова Т. Русские народные танцы. — М., 1950.; Фомин А. Танец в системе воспитания и образования. Т. 1 : природа, теория и функции танца. — Новосибирск, 2005.; Шанкина С. Бальный танец : Ч. 1 : танцы европ. программы. — Тамбов, 2005.; Шереметьевская Н. Танец на эстраде. — М., 1985.; Шкурко Т. Танцевально-экспрессивный тренинг. — СПб., 2003.; Шубарин В. Джазовый танец на эстраде. — СПб., 2012.

ТАНЦПОЛ – простір на дискотечному майданчику, призначений для танців.

ТАНЦОВАЛЬНА МУЗИКА – 1. Музика, що створюється для супроводу танців; основний муз. компонент балету, важлива частина естр. й джаз. музики. Історія Т.м. щільно пов'язана з розвитком муз. інструментарію. 2. Різновид танц. музики – твори, що зберігають ознаки танц. жанрів, але призначені для слухання. Див. також *Балет, Танець*.

р. танцевальная музыка

а. dance music, dance

ф. musique de danse

н. tänzerische Musik, Tanzmusik

📖 Безуглая Г. Анализ танцевальной и балетной музыки. — СПб., 2009.; Браун Р. Искусство создания танцевальной музыки на компьютере. — М., 1998.; Валеева Е. Психофизические основы художественного образа. — Саров, 2009.; Драгилев Д. Лабиринты русского танго. — СПб., 2008.; Друскин М. Очерки по истории танцевальной музыки. — Л., 1936.; Ефименкова Б. Танцевальные жанры в творчестве замечательных композиторов прошлого и наших дней. — М., 1962.; Кириллов А. Мастерство хореографа. — М., 2006.; Кононова Л. Жанры танцевальной и балетной музыки. — М., 2018.; Русинова О. Анализ танцевальной музыки. — Улан-Удэ, 2011.; Танцевальная программа в клубной дискотеке / сост. Ю. Томилин. — М., 1982.; Тарасова О. Музыка и хореография. — М., 2016.; Чубакова Н. Танцевальный фольклор в календарных обрядах и праздниках. — М., 2006.

ТАПЕР – музикант, який грає за плату на танц. вечірках, а також піаніст, який супроводжував демонстрацію німих кінофільмів. Із розвитком звукозапису, появою звукового кіно (1928) та поширенням звуковідтворюючої апаратури професія Т. практично зникла.

ф. taper – хлопати, грати голосно, бринькати на роєлі

р. tapёр

а. ballroom pianist

ф. tapeur, pianaste (engagé pour une soirée dansante)

н. Klavierbegleiter

ТАРИФ – 1. Система ставок, що обумовлює розмір сплати за різноманітні послуги, у т.ч. й музичні. 2. Система ставок оплати праці. Використовувалась на конц. естраді. В залежності від тарифної ставки, популярності та ін. ознак естр. арт. отримував заробітну платню у філармоніях та ін. конц. організаціях.

ф. tarif

а. tariff, rate

н. Tarif, Preisverzeichnis, Gebühr

ТАРІЛКИ – металевий удар. муз. інструмент невизначеної висоти звука. Являє собою монолітні диски округленої форми, вироблені зі спеціального сплаву. Грають на Т., вдаряючи одна об одну, або паличками від малого барабана, литавр чи щітками. Обов'язковий атрибут в оркестрах та ансамблях будь-яких складів.

р. тарелки

а. cymbals

ф. cymbales

н. Becken

ТАТУЮВАННЯ, тату – нанесення на тіло візерунків, малюнків, цифр, знаків тощо за допомогою наколювання з подальшим втиранням під шкіру барвників. Чимало виконавців мають Т. – учасники групи «Spice Girls», Пінк, Б. Спірс, Р. Уільямс, Е. Уайнхаус, К. Агілера, О. Перова, Ю. Волкова та ін.

р. татуировка

а. tattoo

ф. tatouage

н. Tätowierung, Tatauierung

📖 Бакунчев А. Татуировки в местах лишения свободы и их значение. — Томск, 2015.; Биш Б., Петрова О. Вау! Временные тату, маникюр, боди-арт. — Ростов н/Д, 2004.; Валеулина И. ТАТОО : часть твоего тела. — Ростов н/Д, 2006.; Горюнов В. Татуировки кистей рук. — Челябинск, 1999.; Драггер М. Каталог tattoo. — Ростов н/Д, 2004.; Дрибноход Ю. Украшение тела в салоне красоты : новые стильные направления в эстетич. косметологии. — М., 2007.; Егоров Р. Дао татуировки. — М., 2003.; Иванов Ю., Якуцевич Э. Магические и ритуальные татуировки. Пирсинг : (история, технология, дизайн). — Ростов н/Д, 2006.; Искусство татуировки / сост. В. Косулин. — СПб., 2002.; Искусство татуировки. Татуировка / авт.-сост. Е. Гордиенко. — Ростов н/Д ; М., 2005.; Кавелиус А., Вуиллимет С. Татуировки, боди-арт, пирсинг. — М., 2003.; Маникюр и татуаж : все виды маникюра. Боди-арт и татуировки. Бинди / авт.-сост. А. Рогова. — М., 2004.; Медникова М. Неизгладимые знаки : татуировка как исторический источник. — М., 2007.; Модные тату : искусство быть неповторимой / Ю. Рычкова. — М., 2005.; Муравлева Н. Искусство украшения тела : татуировка, пирсинг, скарификация. — СПб., 2003.; Невский Д. Таро Татуаж : магия человеческого символа. — М., 2010.; Ольгерд М. Татуировка : тайна и смысл. — М., 1995.; Петрова О. Я выбираю татуировку. Модные татуировки. — М. ; Ростов н/Д, 2008.; Раш Д. История культуры татуировок, пирсинга, скарификации, клеймения и вживления имплантов. — СПб., 2011.; Самые модные татуировки / ред.-сост. Е. Грицак. — М., 2008.; Стильные тату от А до Я : искусство удивлять, соблазнять, шокировать / Ю. Рычкова. — М., 2005.; Татуаж для девочек / авт.-сост. А. Рогова. — М., 2003.; Татуировка. Искусство татуировки / сост. Е. Гордиенко. — Ростов н/Д, 2006.; Хамбли У. История татуировки : ритуалы, верования, табу. — М., 2014.

ТВІР – 1. Те, що зроблене, створене ким-небудь і реально існує в тій чи ін. формі; виріб, витвір, творіння, опус. 2. Продукт, наслідок літ., наукової, муз. творчості людини.

р. сочинение

а. work

ф. œuvre

н. Werk

ТВІСТ – танець, який відноситься до групи рок-н-ролу, має помірно швидкий темп, чіткий ритм. Творець – негр. співак та композитор Х. Беллард (1958). Мода на танець прийшла лише через три роки, завдяки негр. співаку Ч. Чеккеру, який виконав пісню «The Twist». В 1960-1970-х рр. набув широкого поширення в багатьох країнах. Форма Т. використовувалась в естр. піснях. Муз. розмір 4/4.

а. twist – букв. крутіння, скривлення

р. твист

ф. twist

н. Twist

📖 Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.

ТВОРЧИЙ ВЕЧІР – урочиста акція, концерт і т.п., присвячений творчості будь-якого арт., композитора, музиканта, співака.

р. творческий вечер

а. recital

ф. soir créateur

н. schöpferischen Abend

ТВОРЧИЙ ПРОЦЕС – процес створення матеріальних цінностей, творів мистецтва. Основні етапи – задум, робота, спрямованість на його реалізацію, пошук оптимальних методів втілення задуму, обнародування результатів творення. У змісті Т.п. митця відбивається його світогляд, епоха, інд. здібності, талант. Див. *Творчість*.

р. творческий процесс

а. creation

ф. procès créateur

н. schöpferischen Prozeß

Гольдберг А. Творчество природы, интеллекта, общества. — Тель-Авив, 2006.; Кашапов М. Психология творческого процесса в конфликте. — Ярославль, 2011.; Ширяев Л. Социально-инновационный процесс : творчество и противостояние культур. — Уфа, 2013.

ТВОРЧИСТЬ – 1. Діяльність людини, спрямована на створення духовних і матеріальних цінностей, в т.ч. і в будь-якій сфері мистецтва. 2. Те, що створено внаслідок такої діяльності, сукупність створеного кимось. 3. Здатність творити, бути творцем. Див. також *Психологія творчості*.

р. творчество

a. creation, creative work, work, works, production, people's art (народна)

ф. œuvre, production, création

н. Schaffen, Werk

Андреев В. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности : основы педагогики творчества. — Казань, 1988.; Аронов А. Загадки творчества. — М., 2004.; Басин Е., Крутоус В. Философская эстетика и психология творчества. — М., 2007.; Бердяев Н. Смысл творчества. — М.; Х., 2002.; Богоявленская Д. Интеллектуальная активность как проблема творчества. — Ростов н/Д, 1983.; Богоявленская Д. Психология творческих способностей. — М., 2002.; Богоявленская Д. Пути к творчеству. — М., 1981.; Волков И. Учим творчеству. — М., 1988.; Галин А. Личность и творчество. — Новосибирск, 1989.; Гольдентрих С. О природе эстетического творчества. — М., 1977.; Грузенберг С. Гений и творчество. — Л., 1924.; Зайцев В. Биоритмы творчества. — Л., 1989.; Иванченко Г., Казарян М., Кошелева Н. Творчество, профессионализм, духовность. — М., 2012.; Интуиция. Логика. Творчество / под ред. М. Панова. — М., 1987.; Левин В. Воспитание творчества. — М., 1977.; Левченко О., Дервянко К., Левченко А. Творчество и креатотерапия. — Луганск, 1998.; Лук А. Психология творчества. — М., 1978.; Максимова С. Творчество : созидание или деструкция? — М., 2006.; Мейлах Б. Процесс творчества и художественное восприятие. — М., 1985.; Нефедова Е. Творчество как социокультурный феномен. — Тамбов ; М., 2000.; Полонский В. Сознание и творчество. — Л., 1934.; Пономарев Я. Психология творчества. — М., 1976.; Растянников А., Степанов С., Ушаков Д. Рефлексивное развитие компетентности в совместном творчестве. — М., 2002.; Розин В. Мышление и творчество. — М., 2006.; Ромодин А. Человек творящий. Музыкант в традиционной культуре. — СПб., 2009.; Судакова Н., Сапельников Д., Попова М. Творчество в контексте культурфилософского осмысления и педагогического моделирования мировоззрения личности. — М., 2016.; Творчество в искусстве – искусство творчества / ред. Л. Дорфман. — М., 2000.; Тимошенко Л. Космические загадки творчества. — М., 2010.; Шумилин А. Проблемы теории творчества. — М., 1989.; Шумилин А. Творчество : о сути и пути его тернистом. — СПб., 2011.; Юсов Б., Ильченко В., Левченко О. Личность и творчество. — Луганск, 1997.

ТЕАТР – 1. Вид мистецтва, особливістю якого є худож. відбиток явищ життя за допомогою драм. дії, що виникає в процесі гри акторів перед глядачами. Історію театру можна прослідкувати до давньоєгипет. реліг. вистав 3200 рр. до н.е. Перший європ. театр існував у Греції бл. 600 рр. н.е. У перебігу іст. розвитку визначилися три основних види театру, що відрізняються специфічними ознаками й засобами худож. промовистості – драматичний, оперний і балетний. Мистецтво театру та театр. дійства мало великий вплив на формування, зокрема естр. мистецтва. 2. Особливий тип будівлі, де відбуваються театр. або естр. вистави.

грец. *theatron* – видовище

a. theatre

ам. theater

ф. théâtre

н. Theater

Абалкин Н. Рассказы о театре. — М., 1981.; Агеева И. Занимательные материалы по музыке, театру, кино. — М., 2006.; Анастасьев А. Театр и время. — М., 1985.; Ансимов Г. Лабиринты музыкального театра XX в. — М., 2006.; Белякова Н., Демьянова Е., Котвицкая Э. Идем в музыкальный театр. — СПб., 2005.; Брянцева В. Жан Филипп Рамо и французский музыкальный театр. — М., 1981.; Булычева А. Сады Армиды : муз. театр франц. барокко. — М., 2004.; Вайнштейн М. Молодежи о театре. — М., 1980.; Ванслов В. Изобразительное искусство и музыкальный театр. — М., 1963.; Викторов В. Музыка – театр – дети : Сац и ее творч. деятельность. — М., 1977.; Викторов В. Наталия Сац и Детский музыкальный театр. — М., 1993.; Гвоздев А. Театр послевоенной Германии. — Л.; М., 1933.; Гинзбург С. Русский музыкальный театр 1700-1835 гг. — Л.; М., 1941.; Гликман И. Мейерхольд и музыкальный театр. — Л., 1989.; Глумов А. Музыка в русском драматическом театре. — М., 1955.; Гозенпуд А. Достоевский и музыкально-театральное искусство. — Л., 1981.; Гозенпуд А. Музыкальный театр в России. От истоков до Глинки. — Л., 1959.; Гордійчук Я. Становлення українського музичного театру і критики. — К., 1990.; Губкина Н. Немецкий музыкальный театр в Петербурге в первой трети XIX в. — СПб., 2003.; Данчук Л. Театр – моя любовь і вітха. — Житомир, 1998.; Детский музыкальный театр / авт.-сост. Е. Афанасенко и др. — Волгоград, 2009.; Дмитриевский В. Театр уж полон. — Л., 1982.; Еремеева Т. Мир театра. — М., 1984.; Из истории музыкального театра XX в. / редкол. : С. Циркунова и др. — Кишинев, 1985.; Кокто Ж. Петух и Арлекин : ст. о музыке и театре. — М., 2000.; Колесникова Л. И.И. Соллертинский и музыкальный театр конца 1920-х – 1930-х годов. — Омск, 2014.; Комиссаржевский В. Театр, который люблю. — М., 1981.; Курышева Т. Музыка... Люди... Театр... — М., 2012.; Курышева Т. Театральность и музыка. — М., 1984.; Левашева Г. Скоро премьера! : расск. о муз. театре. — Л., 1991.; Ливанова Т. Русская музыкальная культура XVIII в. в ее связях с литературой, театром и бытом : т. 1. — М., 1951.; Ливанова Т. Русская музыкальная культура XVIII в. в ее связях с литературой, театром и бытом : т. 2. — М., 1953.; Лысенко С. Синтетический художественный текст как феномен интерпретации в музыкальном театре. — Хабаровск, 2013.; Миклашевський Й. Музична і театральна культура Харкова кінця XVIII–першої половини XIX ст. — К., 1967.; Мировая художественная культура. XX век. Кино, театр, музыка / Л. Баженнова, Л. Некрасова, Н. Курчан, И. Рубинштейн. — М., 2008.; Мочалов Ю. Первые уроки театра. — М., 1986.; Музыка – театр – дети : Н. Сац. и ее творч. деятельность / сост. В. Викторов. — М., 1977.; Музыкальный театр / отв. ред. и сост. А. Порфирева. — СПб., 1991.; Музыкальный театр : драматургия и жанры / редкол. : Косачева и др. — М., 1983.; Музыкальный театр : надежды и действительность / ред.-сост. Е. Куриленко. — М., 1996.; Музыкальный театр : События. Проблемы /

ред.-сост. М. Сабинина. — М., 1990.; Музыкальный театр XIX-XX вв. / ред. кол. : Н. Бекетова, Г. Калошина. — Ростов н/Д, 1999.; Музыкальный театр XX в. / ред.-сост. А. Баева, Е. Куриленко. — М., 2004.; Нестьев И. Дягилев и музыкальный театр XX в. — М., 1995.; Религия, ритуал, театр / под ред. Б. Холма и др. — Х., 2018.; Ростова Н. Немое кино и театр. Параллели и пересечения. — М., 2007.; Сабинина М. Взаимодействие музыкального и драматического театров в XX в. — М., 2003.; Саква К. Избранные статьи о музыкальном театре. — М., 1975.; Скоробогатых Е. История театра и музыки. — Киров, 2007.; Советский музыкальный театр : проблемы жанров / ред.-сост. М. Тараканов. — М., 1982.; Станішевський Ю. Інтернаціональний пафос українського радянського музичного театру. — К., 1979.; Станішевський Ю. Обрії музичного театру. — К., 1968.; Станішевський Ю. Український радянський музичний театр. 1917-1967. — К., 1970.; Сто великих театров мира / авт.-сост. К. Смолина. — М., 2010.; Театр : пространство, тело, диалог : исслед. в совр. мире / М. Бартосяк и др. — Х., 2017.; Театр. Актер. Режиссер : кр. слов. терминов и понятий / сост. А. Савина. — СПб., 2014.; Туманина Н. Чайковский и музыкальный театр. — М., 2014.; Украинский театр XX столетия : антология выстав / за заг. ред. М. Гринишиной. — К., 2012.; Фельзенштейн В. О музыкальном театре. — М., 1984.; Фельзенштейн В., Мельхингер З. Беседы о музыкальном театре. — Л., 1977.; Фількевич Г. Музичний театр. — К., 2012.; Хангельдиева И. Музыка : театр, кино, телевидение. — М., 1991.; Царев М. Мир театра. — М., 1987.; Черкашина-Губаренко М. Музыка і театр на перехресті епох : т. 1, 2. — К., 2002.; Широкова В. Музыкальный театр Моцарта. — СПб., 2004.; Шиянов Н. Музыкальный театр для детей и молодежи. — Саратов, 2010.; Энциклопедия для детей : Искусство. Музыка. Театр. Кино / отв. ред. И. Лапина. — М., 2007.; Ярустовский Б. Некоторые проблемы советского музыкального театра. — М., 1957.; Яськевич И. История искусства музыкального театра. — Новосибирск, 2013.

ТЕАТРАЛІЗАЦІЯ – сцен. інтерпретація явища або тексту. Нині на конц. естраді виконавці вносять до своїх виступів елементи Т., використовуючи сцен. обладнання, необхідний реквізит, світло, лазерну техніку, балаган, залучення танц. груп.

р. театралізація

a. adaptation for the stage, theatricalization

ф. adaptation scénique, théatralisation

н. Bühnenanpassung, Theatralisierung

📖 Литвинова М. Театрализованные программы и праздники. — Белгород, 2004.; Опарина Н. Организация театрализованного досуга школьников. — М., 2018.; Опарина Н. Фольклорно-игровые традиции в организации детского театрализованного досуга. — М., 2019.

ТЕАТРАЛЬНА МАРКА – в античності жетон, часто бронзовий, на право відвідування театр. вистави. Див. також *Тесера, Квиток*.

р. театральная марка

a. theatrical mark

ф. marque théâtrale

н. Theatermarke

ТЕКС-МЕКС – суміш техаських і мекс. культурних елементів, своєрідний «техаський» варіант кантрі, коріння якого просліджується на зламі XIX-XX ст. Зародився стиль на півд. заході штату Техас. Танц. музика Т.-м. виконувалась в Техасі на акордеоні в етнічній мекс. общині. В 1990 рр. набув достатньо яскраво вираженого рок-н-рольного характеру.

ТЕКСТ – 1. Будь-яка записана мова, а також частина, уривок із неї. 2. Слова до муз. твору (опери, оперети, романсу, пісні). *Нотний Т.* – муз. матеріал твору в нотному запису.

лат. *textum* – тканина, зв'язок, з'єднання, сполучення

a. text, words, lyrics

ф. texte, paroles

н. Text

ТЕЛЕБАЧЕННЯ – передача та прийом на великі відстані зорових образів за допомогою радіохвиль, засіб мас. аудіовізуальної комунікації та екранне видовище, типологічно близьке кіномистецтву. Завдяки комунікаційним особливостям Т. набули розвитку різні форми видовищних мистецтв. Як галузь науки, техніки й культури відіграє величезну роль у справі виховання естетичних уподобань глядачів. На Т. створюються передачі, присвячені естраді, джазу, рок- та поп-музиці.

р. телевидение

a. television

ф. télévision

н. Fernsehen

📖 Алешина Л. Первые шаги. — Л., 1980.; Алфьорова З. История кинематографа і телебачення. — Ч. 1. — Х., 2007.; Алфьорова З. Межі видимого : становлення візуального мистецтва. — Х., 2008.; Авербах Е. Музыка на телевидении. — М., 1984.; Богомоллов Ю. Затянувшееся прощание : российское кино и телевидение в меняющемся мире. — М., 2006.; Вартанов А. Актуальные проблемы телевизионного творчества. — М., 2003.; Вартанов А. Российское телевидение на рубеже веков. — М., 2009.; Вартанов А. Телевизионная эстрада. — М., 1982.; Галушко Р. Западное телевидение и «массовая культура». — М., 1991.; Карцев Н. Телевидение в нашей жизни. — М., 1981.; Квашина Т. Телевидение и общество. — СПб., 2011.; Михалкевич В. Зритель перед телеэкраном. — М., 1983.; Новикова А. Современные телевизионные зрелища. — СПб., 2008.; Пенчук І. Телебачення для дітей в Україні. — Запоріжжя, 2011.; Поберезникова Е. Телевидение взаимодействия : интерактив. поле общения. — М., 2004.; Раззаков Ф. Блеск и нищета российского ТВ : тайны телевидения : от Ельцина до Медведева, 1992-2008. — М., 2009.; Рохлин А. История отечественного телевидения. — М., 2008.; Саппак В. Телевидение и мы. — М., 1988.; Стеркин Т. Становление профессии : о режиссуре муз. телевидения. — М., 1980.; Телевизионная эстрада : сб. ст. / отв. ред. Ю. Богомоллов, А. Вартанов. — М., 1981.; Хангельдиева И. Музыка : театр, кино, телевидение. — М., 1991.;

Чернышов А. Медиамузыка на телевидении. — М., 2009.; Энциклопедический словарь юного зрителя. Театр. Кино. Цирк. Эстрада. Телевидение / ред. кол. — М., 1989.

ТЕМА – головний об'єкт зображення в творах мистецтва, результат худож. осмислення життєвих явищ. Ступінь конкретизації Т. визначається видо-жанровими особливостями твору мистецтва.

грец. theme

а. subject, theme, topic

ф. sujet, thème

н. Thema

ТЕМБР – слухова суб'єктивно-фізична характеристика якості звука (його забарвлення), що дозволяє розрізняти звуки однакової висоти, виконані на різних інструментах або різними голосами. Тембр залежить від того, які обертони супроводжують основний тон, яка інтенсивність кожного з них і в яких областях звукових частот утворюються їхні скупчення (форманти).

а. timbre, tone/harmonic colour

ф. timbre, con leur harmonique/sonore

н. Klangfarbe, Tonfarbe

📖 Голос в культуре : артикуляция и тембр / ред.-сост. И. Чудинова, А. Тимошенко. — СПб., 2007.

ТЕМП – 1. Швидкість перебігу дії, процесу, явища; хід, пульс. 2. Швидкість розгортання муз. тканини твору в процесі його виконання або уявлення внутрішнім слухом. 3. Ступінь швидкості виконання танцю, худож. читання, конц.-видовищної вистави. 4. Ступінь швидкості вимовляння слів у мовному потоці читця на сцені.

лат. *tempus* – час

а. tempo, speed, pace, time, metre

ам. meter

ф. tempo, temps, rythme, mouvement, mesure

н. Tempo, Zeitmaß, Zählzeit, Takt

📖 Гарбузов Н. Зонная природа темпа и ритма. — М., 1950.; Назайкинский Е. О музыкальном темпе. — М., 1965.

ТЕМПЕРАМЕНТ – сукупність інд. особливостей особистості, що має фізіологічною основою тип вищої нервової діяльності, характеризує динаміку психічної діяльності особистості. Зміст Т. визначається світоглядом, характером, освітою, вихованням людини. Виявляється в силі почуттів, їхній глибині або поверховості, у швидкості їх протікання, в усталеності або швидкій зміні. Відіграє значну роль на конц. естраді.

лат. *temperamentum* – домірність

а. temperament, spirits

ф. tempérament

н. Temperament

📖 Батаршев А. Диагностика темперамента и характера. — СПб., 2007.; Баткина И., Парина Л. Психология темперамента и характера. — Воронеж, 2010.; Белоус В. Темперамент и деятельность. — Пятигорск, 1990.; Белоус В. Темперамент как инвариант. — Пятигорск, 1997.; Кейрси Д. Пожалуйста, пойми меня : темперамент, характер, интеллект. — М., 2011.; Корнеева Е. Почему они такие разные? : характер и темперамент вашего ребенка. — Ярославль, 2002.; Костромина С., Гнедых Д. Основы психологии, темперамент, характер, способности. — СПб., 2015.; Крупнов А. Психологические проявления и структура темперамента. — М., 1992.; Мерлин В. Очерк теории темперамента. — М., 1964.; Русалов В. Темперамент в структуре индивидуальности человека. — М., 2012.

ТЕНОР – 1. Високий чоловічий співочий голос; розрізняють лірич., драм., лірико-драм. 2. Співак, який володіє таким голосом. 3. Ширококомензурний дух. мідний муз. інструмент, який входить до складу дух. оркестру. 4. Складова частина в назвах різновидів муз. інструментів певної родини, яка вказує на їх теноровий діапазон (сакс.-Т., домра-Т.). 5. Назва хор. або ансамблевої партії для виконання Т. 6. В багатоголосному гармоніч. складі – голос, який розташований між басом та альтом.

іт. tenore, від лат. *teneo* – тримаю, спрямовую, *tenor* – рівномірний рух

а. tenor, heroic tenor (драм.)

ф. ténor, teneur, taille, haute contra, ténor dramatique (драм.); saxhorn ténor

н. Tenor, Tenorsänger, Heldentenor (драм.); Tenorhorn

ТЕППІНГ – техніка гри на струнному інструменті, при якій звук добувається за допомогою легких ударів по струнах правою рукою. Існують два типи Т. – поліфонічний та одноголосний. Цей прийом набагато розширив зокрема можливості гітари, надавши ідей до створення нових струн. інструментів.

а. *tapping* – постукування

р. тэппинг

ТЕРМЕНВОКС – перший вітч. електромуз. інструмент. Сконструйований Л. Терменом у 1920 р. Висота звука в Т. змінюється в залежності від відстані правої руки виконавця до однієї з антен, гучність – від відстані лівої руки до ін. антени. Т. став певним прообразом створення електромуз. інструментів. Звучання Т. використовується у фільмах та мультфільмах, в альбомах різних груп.

а. termenvox, aetherophone

ф. Théreminovox

н. Ätherophon

📖 Бронштейн С. «Терменвокс» и «Электрoла». — М., 1930.

ТЕРМІНОЛОГІЯ – 1. Сукупність термінів, що використовуються для пояснення різних понять в галузі естради, джазу, рок-музики. 2. Мова, яка не входить до офіційної Т. і має статус жаргону, сленгу.

р. терминология
а. terminology
ф. terminologie
н. Terminologie

📖 Асафьев Б. Путеводитель по концертам : словарь наиболее необходимых терминов и понятий. — М., 1978.; Багана Ж., Таранова Е. Терминообразование в языке науки. — М., 2012.; Барсова Л. Сольное пение : термины и понятия. — СПб., 2009.; В мире искусства : слов. основных терминов по искусствоведению, эстетике, педагогике и психологии искусства / сост. Т. Каракаш, А. Мелик-Пашаев. — М., 2001.; Володина М. Национальное и интернациональное в процессе терминологической номинации. — М., 1993.; Иванов В. Русско-украинский словарь музыкальных терминов. — К., 1994.; Иванов Н. Краткий музыкальный словарь заумных и сомнительных терминов. — Х., 2011.; Корыхалова Н. Музыкально-исполнительские термины. — СПб., 2007.; Крунтяева Т., Молокова Н. Словарь иностранных музыкальных терминов. — М., 2008.; Лингвистический аспект стандартизации терминологии / В. Даниленко, И. Волкова и др. — М., 1993.; Лисаковский И. Художественная культура : термины, понятия, значения. — М., 2002.; Лотте Д. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов. — М., 1982.; Морозова Г. Пластическая культура актера : толковый слов. терминов. — М., 1999.; Прохорова В. Русская терминология. — М., 1996.; Рогальская О. Словарь иностранных музыкальных терминов. — СПб., 2012.; Рождественский Ю. Словарь терминов : общеобразоват. тезаурус : общество, семиотика, экономика, культура, образование. — М., 2007.; Романовский И. Массмедиа : слов. терминов и понятий. — М., 2004.; Словарь компьютерно-музыкальных терминов / В. Шилов, А. Шаров. — М., 2003.; Суханова Э. Вокруг музыкальных терминов. — СПб., 2014.; Театр. Актер. Режиссер : кратк. словарь терминов и понятий / сост. А. Савина. — СПб., 2014.; Термінологічний словник з культурології / авт.-уклад. Н. Больша, Н. Ефімчук. — К., 2004.

ТЕРЦЕТ – один із видів вок. ансамблів із трьох виконавців в опері, ораторії, опереті, мюзиклі, а також муз. твір для такого складу.

лат. *tertius* – третій

а., ф. *trio, terzetto, tercet*

н. *Terzett*

ТЕСЕРА – в античності марка або знак гідності, право на що-небудь, а також пізнавальний знак. Слугувала підтвердженням присутності на нар. зборах, судовому засіданні, перепусткою на театр. виставу. Матеріалом для Т. слугували слоняча кістка, теракота, свинець або бронза. Див. також *Театральна марка, Квиток*.

лат. *tessera* – гральна кістка, пізнавальний знак

р. тессера

а. *tessera*

ТЕХНІЧНІ МИСТЕЦТВА – термін, який вживається для позначення нового роду мистецтв, що утворилися починаючи з другої пол. XIX ст. у результаті активної взаємодії худож. думки та прогресу науки й техніки (фотомистецтво, кіномистецтво, ТБ та ін.).

р. технические искусства

а. *technical arts*

ф. *arts techniques*

н. *technischen Künste*

ТЕХНО – стиль сучасн. електронної музики. Термін вживається для опису багатьох типів електронної музики, де найчастіше використовуються доволі швидкі темпи та ритми. Бере свій початок із декількох стилів (рок, індастріел, денс-поп, електронний нью-ейдж). Ідеологічно Т. являє собою втілення механічного біту та різноманітних звуків. Як стиль виникнув у Детройті на поч. 1980-х рр., характеризується рівними ударами на кожну чверть. Прародичем цього стилю в Європі вважається музика нім. групи «Kraftwerk». Див. також *Детройтське техно, Мінімал-техно, Техно-хардкор*.

а. *techno*

ТЕХНО-ПОП – різновид розважальної електронної музики. «Побічний продукт» діяльності західнонім. шк. електронної музики. Для Т.-п. характерні пишні аранжування, лапідарні танц. ритми, масоване використання сучасн. комп'ютерної техніки. Див. *Електро-поп*.

а. *techno pop*

ТЕХНО-РОК – майже теж саме, що і артеатрок: синтез класики, нар. музики, джазу, експерименти в галузі електронного звучання. Характеризується технічно складним оформленням муз. матеріалу.

а. *techno rock*

ТЕХНОСТЕП – див. *Хардстеп*.

ТЕХНО-ХАРДКОР – стиль сучасн. електронної музики. Відмітною рисою є швидкий темп і тверда бас-бочка, пропущена через дисторшн. Саме в хардкорі в минулі часи стали вперше використовувати зламану ритміку, характерну для джанглових треків. Т.-х. має відгалуження *gabber, happy hardcore* і деякі ін. *Gabber* – найшвидкіший і твердий різновид хардкора – був винайдений в Голландії в 1989. Кількість ударів у хвилину для даного різновиду часом доходить до 400, однак в основному ця цифра знаходиться в межах 200 ударів. Часто використовуються прискорені змішані семпли з дитячих радіопередач, забавні звукові замальовки, що додає музиці деяку придуркуватість. *Happy hardcore* – попсова та найбільше танц. варіація на тему хардкора. Дитячі голосочки, солодкаві мелодії, швидкий біт, однак зм'якшений різними модними синтезаторами.

а. *techno hardcore*

ТИРАЖ, видання, наклад – кількість примірників випущеного у світ друкар. видання, платівки, компакт-диску тощо.

ф. tirage

а. covering, issue

н. Auflage

ТИНЕЙДЖЕР – інтернац. термін, що позначає підлітка у віці від 13 до 19 років, який є найвірогіднішим споживачем естр., рок- та поп-музики. Термін вживається також при розгляданні субкультур молоді. Див. *Підліток*.

а. teenager, ...teen – ...надцять, age – вік

р. тинэйджер, тинейджер

Воловик А., Воловик В. От тусовки к балу. : настол. кн. тинейджера. — М., 2000.; Воловик В. Настольная книга для тинейджера. — М., 2000.; Годфрей Р. Код тинейджеров, или Как с нами говорит про... все! — М., 2007.; Данилков А., Данилкова Н. Игры на каждый день с тинейджерами : организаторам развивающего досуга. — Новосибирск, 2008.; Кови Ш. 7 навыков высокоэффективных тинейджеров : как стать крутым и продвинутым. — М., 2019.; Пальмано П. Школа хороших манер для подростков : все, что должны знать воспитатели тинейджеров. — М., 2006.; Сэвидж Д. Тинейджеры : зарождение молодежной культуры 1875-1945. — М., 2017.; Тинейджеры в пространстве гуманитарных технологий / гл. ред. К. Султанов. — СПб., 2015.; Федотова Л. Сравнительный анализ проблемы тинейджеров в отечественной и западной литературе. — Армавир, 2003.

ТИНІБОП – поп-музика для підлітків. У кінці 1960-х, коли «Beatles», «Who», «Beach Boys» та ін. ідоли почали відходити до серйознішої музики, цей пролом заповнили «Monkees» та схожі групи. На поч. 1970-х рр. кількість тінібоперів збільшилась – «Osmond Brothers», «Bay City Rollers». Окрім бадьорої музики та простих текстів обов'язковим компонентом повинна бути фотогенічна зовнішність тінібоперів. Згодом до цього напрямку були зорієнтовані такі поп-виконавці – «A-ha», «Europe», Д. Майкл, «Ласковий май», «Електро-клуб».

а. teeny bop

ТИН ПЕН ЕЛЛІ – назва 28-ї вулиці на о. Манхеттен у Нью-Йорку, де розташувались різні муз. театри; збірна назва амер. комерц. муз. індустрії. Спочатку це іронічне прізвисько відносилось до вулиці, на якій з 1900 р. були зосереджені головні нотовидавничі фірми, торгові й рекламні агентства, що займалися пропагандою та поширенням розважальної музики. На цій вулиці можна було постійно чути різноголосий муз. шум – звуки численних ф-но, на яких програвалися новинки попул. музики. У 1903 р. амер. журналіст М. Розенфельд опублікував у «New York Herald Tribune» статтю, озаглавлену «Tin Pan Alley» і присвячену розважальному бізнесу. Описуючи атмосферу 28-ї вулиці, автор порівнював її з величезною кухнею, де щось поспішно готують, побрязкуючи сковорідками й каструлями. Порівняння виявилось на рідкість удалим, і поняття ТПЕ швидко узвичаїлося як синонім комерц. муз. «кухні», а також виробленої нею продукції.

а. *Tin Pan Alley* – букв. алея бляшаних каструль/сковорідок

р. Тин Пэн Элли

ТОВАРНИЙ ЗНАК, фабрична марка – зареєстрований в установленому порядку знак (™), що проставляється на товарі або його упаковці для того, щоб відрізнити вироби однієї фірми від іншої. Забороняється включати як елементи емблеми, герби або прапори держав, різні геральдичні позначення, географічні назви тощо, оскільки вони не можуть бути об'єктом виняткової власності. Т.з. можуть бути словесними (поєднання окремих літер, цифр, прізвище), зображальними (малюнки, графічні символи, поєднання кольорів), об'ємними, комбінованими тощо. Т.з. є синонімом поняття виробнича марка та є одним із методів маркетингу. Підлягає правовому захисту й гарантує його власнику монопольне право на маркування всіх своїх товарів. Див. *Бренд*.

р. товарный знак, фабричная марка

а. trade mark

ф. marque déposée, marque de fabrique

н. Warenzeichen

Бухарев И. Товарный знак. — М., 2004.; Дашян М. Интеллектуальная собственность в бизнесе : изобретение, товарный знак, ноу-хау, фирменный бренд. — М., 2010.; Защита прав на средства индивидуализации : товарные знаки / Г. Царапкин и др. — М., 2003.; Семенов В. Товарный знак : битва со смыслами : технологии создания логотипов. — М., 2005.; Смит Г. Оценка товарных знаков. — М., 2010.; Федько В. Товарный знак. — М., 1998.; Халилов Д. Правовые проблемы приобретения и осуществления исключительных прав на товарный знак и знак обслуживания субъектами предпринимательской деятельности. — М., 2013.; Шестимиров А. Товарные знаки. — М., 1997.

ТОНАДИЛЬЯ – ісп. муз. комедія сер. XVIII-поч. XIX ст. Як пр., виконувалася у вигляді інтермедії, гостро-характерної сценки зі співом та танцями між актами коміч. опери.

ісп. tonadilla, букв. пісенька, зменш. від *tonada* – пісня

«**ТОНІ**» – щорічна театр. нагорода Ліги нью-йорк. театрів, присуджується драматургам, виконавцям і творцям бродв. п'єс. Назва за ім'ям амер. актриси й продюсера А. Пері. Серед лауреатів – Л. Міннеллі, Б. Манілоу, Т. Райс й ін.

а. Tony award

р. Тони

ТОНМЕЙСТЕР – фахівець по акустиці, який відповідає за звуковий сегмент радіомовлення, ТБ, слідкує за правильністю звукозапису; звукорежисер.

н. Tonmeister

а. sound director

ф. ingénieur du son

ТОП – хіт-парад пісень, виконавців, платівок, що складається з кількісного показника: Т.-10, Т.-20, Т.-100 та ін. Потрапити в Т. – значить мати успіх, користуватися популярністю. Термін виник на амер. радіо в 1950 рр. Муз. оглядач Т. Сторц відібрав для ефіру самі попул. пісні – їх виявилось 40. З тих пір стали публікуватися списки кращих пісень.

а. *top* – верхівка, еліта

ТОЧЬ-В-ТОЧЬ (рос.) – телевізійне шоу перевтілень. Див. *Один в один!*

ТРАДИЦІЙНИЙ ДЖАЗ – назва ранніх стилів джазу – новоорлеан. та диксиленду. Див. *Класичний джаз*.

р. традиционный джаз

а. traditional jazz

ф. jazz traditionnel

н. traditionellen Jazz

ТРАДИЦІЯ – 1. Досвід, звичаї, погляди, смаки, норми поведінки, що склалися історично й передаються з покоління в покоління. 2. Звичайна, прийнята норма, манера поведінки, усталені погляди, переконання, творч. доробки.

лат. *traditio* – передача; розповідання

р. традиция

а., ф. tradition

н. Tradition

📖 Даниелян К. Традиция и правосознание. — М., 1999.; Емельянова Н. Феномен европейського нігілізму : традиції і новації. — Донецьк, 2002.; Захарченко М. Культура и образование в перспективе традиции. — СПб., 2007.; Кислицына Т. Русская семья : праздники и традиции. — М., 2012.; Нехвядович Л. Этническая традиция в современном гуманитарном знании. — Барнаул, 2010.; Педагогический опыт народных традиций / сост. Н. Малякова и др. — Псков, 2003.; Поляков В. Традиции и их роль в возрождении славянского единства. — Севастополь, 2010.; Соколова Л., Некрылова А. Воспитание ребенка в русских традициях. — М., 2003.; Федотов В. Традиции как социокультурное явление. — Чебоксары, 2010.; Хайрушин Ж. Традиция в социокультурной динамике. — М.; Уральск, 1998.

ТРАКТУВАННЯ – надання худож. твору свого бачення інтерпретації, тлумачення, концепції.

лат. *tractare* – міркувати

р. трактовка

а. treatment, interpretation, shaping

ф. traitement, interprétation

н. Behandlung, Gestaltung

ТРАНС – стиль електронної танц. музики, відрізняється монотонним, постійно нагнітаючим ритмом. Дуже схожий на ембієнт та есід-хауз, але м'якше, ніж звичайне техно. Має багато дивних звуків, що приводять слухача у стан трансу. Швидкість треків коливається від 128 до 150 уд/хв.

а. trance

ТРАНСКРИПЦІЯ, аранжування, парафраза – перекладення, переробка муз. твору, що набуває самостійного худож. значення. Розрізняють два види: пристосування твору для ін. інструмента та зміна (з метою більшої зручності або віртуозності) викладення без заміни інструмента або голосу.

лат. *transcriptio* – переписування

р. транскрипция

а., ф. transcription

н. Transkription

ТРАНСЛЯЦІЯ – проведення радіо-, телепередач із місця конц.-мистецького заходу, конкурсів, фестивалів.

лат. *translatio* – передача

р. трансляция

а. transmission, broadcast

ф. retransmission

н. Translation, Sendung, Übertragung

ТРАНСПОЗИЦІЯ – перенесення муз. твору або окремої частини з однієї тональності в іншу. Використовується у вок. практиці як засіб, який дозволяє виконувати муз. твір у зручній для співака теситурі.

лат. *transposito* – перестановка

р. транспозиция

а., ф. transposition

н. Transponierung

ТРАНСФОРМАЦІЯ – худож. прийом, полягає в миттєвій зміні костюма, маски, характеру образу. На сцені використовується також і часткова Т. (деталі костюма і т.п.).

лат. *transformatio* – перетворення, зміна

р. трансформация

а., ф. transformation

н. Transformation

ТРЕК – 1. Доріжка фонограми, а також сама фонограма. 2. Звукова доріжка багатоканального магнітофона. 3. Будь-яка закінчена муз. композиція.

а. *track* – доріжка

ТРЕК-ЛІСТ – список пісень, який є у розпорядженні радіодіджея, відповідно формату радіостанції.

р. трек-лист

a. track list

ТРЕТЯ ТЕЧІЯ – експеримент. напрям у джазі, виник у 1950 рр. Пов'язаний з новим етапом пошуку синтезу джазу й акад. музики, класич. та сучасн. Термін уведений у 1959 амер. композитором Г. Шуллером, головним представником даного напрямку. Представники ставили за мету збагатити джаз. палітру, привнести до джазу елементи сучасн. симф. музики. Експерименти в цій галузі можна умовно поділити на три групи: спроби освоєння джаз. музикантами ідей і принципів сучасн. акад. музики; створення акад. композиторами творів, спеціально призначених для виконання джаз. музикантами; спільна творчість джаз. і акад. музикантів.

р. третье течение

a. third stream

ТРЕШ – літ. або худож. брак, халтура.

a. trash – халтура, дурниця

ТРЕШ-МЕТАЛ, ТРЕШ-РОК, ТРЕШ – муз. стиль, один із найбільш значимих напрямів хеві-метал-року, для якого характерні імпровізація, поліфонія та складні ритм. фігури – при цьому твори виконуються дуже жорстоко, агресивно та на надмірній гучності. Потребує значних зусиль не тільки від музикантів, а й від слухачів.

a. thrash – ударяти навідліг, хльосткий удар

ТРИБЬЮТ-АЛЬБОМ – муз. альбом, повністю складений із кавер-версій. Часто такий альбом являє собою збірку творів одного автора, виконавця або групи, записаний різними муз-нтами.

a. tribute, букв.: дань, колективний дар

ТРИКО – одяг із трикотажу, що щільно облягає тіло. Застосовується на естраді як театр., сцен. або спорт. костюм. Назва походить від прізвища відомого в Парижі майстра панчох.

ф. tricot

a. tricot, tights, fleshings, flesh-tights

н. Tricot

ТРИКУТНИК – ударний муз. інструмент високої теситури. Являє собою металевий прут, зігнутий у формі рівнобедреного трикутника, не замкненого в одному з кутів. Застосовується в різних складах оркестрів та ансамблів.

р. треугольник

a., ф. triangle

н. Triangel

ТРИЛЕР – різновид поширених у мас. культурі детективно-пригодницьких жанрів; роман, фільм, п'єса про вбивць, гангстерів, сищиків. Особливість естетики Т. полягає у зсуві акцентів з описів злочинів, що скоюються, на їх підготовку, на створення гнітючої атмосфери чекання чогось страхітливого. Подібну назву має один з альбомів амер. співака М. Джексона.

a. thriller, від *thrill* – викликати трепет; дрож, тремтіння, хвилювання

р. триллер

«**ТРИУМФ**» (рос.) – недерж. рос. премія в галузі вищих досягнень літ-ри та мистецтва. Заснована в 1991 р. Усі лауреати отримували статуетку «Золотий ельф» та суму в 50 тис. доларів. Існувала до 2010 р. Серед лауреатів – А. Шнітке, С. Ріхтер, Б. Гребеншиков, Г. Канчелі, Г. Данелія, А. Фрейндліх, О. Лундстрем, Д. Арбеніна, Ю. Шевчук, О. Рибніков, В. Тарасов та ін.

ТРИО – 1. Анс. із трьох виконавців, а також твір для такого анс. Серед відомих тріо – «Bee Gees», «Ricchi e Poveri», «Destiny's Child», «Hi-Fi», «Виа Гра», «Сливки», «Фабрика» та ін. 2. Середня частина муз. твору маршового або танц. характеру, спокійніша та мелодичніша, ніж головна тема.

іт. trio, від лат. *trēs* – три

р. трио

a., ф. trio

н. Trio

ТРИП-ХОП – стиль танц. музики, виникший на поч. 1990-х у Великобританії. Суміщує в собі елементи різних муз. жанрів – хіп-хопа, джазу, даба, рока, соула. Звучить порівняно повільно.

р. трип-хоп

a. trip-hop

ТРИУМФ – 1. В Давньому Римі в I ст. до н.е. урочистий в'їзд полководця-переможця та його війська у столицю після переможного завершення війни. 2. Видатний, блискучий успіх; перемога, торжество.

лат. *triumphus* – триумфальна хода

р. триумф

a. triumph

ф. triomphe

н. Triumph

ТРОМБОН – мідний дух. мундштуковий муз. інструмент низького діапазону. Має два різновиди – кулісний (цуг тр-н) та вентиляний. Набув широкого застосування в джаз., естр., симф., дух. ансамблях і оркестрах. Серед перших джаз. виконавців – Д. Брюніс, К. Орі, Д. Тігарден, Т. Дорсі, Х. Тізол. В сучасн. джазі Т. репрезентований такими виконавцями, як Б. Брукмейер, Б. Грін, Д. Неппер (США), О. Персон (Швеція), К. Бахолдін (СРСР) та баг. ін.

іт. *trombone* – збільшене від *tromba* – труба

a. trombone, slide t. (кулісний Т.), valve t. (вентильний Т.)

ф. trombone

н. Posaune

📖 Абрамов Р. Методика обучения игре на тромбоне. — Петрозаводск, 2002.; Лукьянченко А. Тромбон в ансамбле. — СПб., 2010.; Марценюк Г. Тромбон : історія і сьогодення. — К., 2006.; Сумеркин В. Методика обучения игре на тромбоне. — М., 1987.; Сумеркин В. Тромбон. — М., 2005.; Сухих А. Тромбон в джазе. — М., 1989.

«ТРОПКАНА» — найбільше гаван. кабаре, відкрите в 1939.

ісп. Tropicana

ТРОТ — швидкий легкий танок або танц. крок.

a. trot — рись

ТРУБА — мідний дух. мундштуковий муз. інструмент давнього походження. Сучасний тип вентильної Т. виник у 1830 рр. Є традиц. сольним джаз. інструментом. Застосовується в різних за складом ансамблях та оркестрах, де виконує мелодійну та фанфарну функції. Великий вплив на розвиток джазу справили виконавці К. Олівер, Л. Армстронг, Б. Бейдербек. Серед провідних трубачів в традиц. джазі та свінгу — Г. Аллен, Б. Баріген, Б. Майлі. В повоєнні роки мистецтво гри на Т. піднялось на нові вершини в творчості таких майстрів, як Р. Елдрідж, М. Девіс, Д. Гіллеспі. В сучасн. джазі цей інструмент репрезентують Е. Келверт, Х. Літлтон, (Англ.), Г. Лук'янов, А. Товмасян, К. Носов, В. Колесников (СРСР), М. Фергюсон, Ф. Хаббард, А. Сандаваль, Тед Джонс (США), Я. Гнілічка (Чехосл.) та ін.

давньонім. trumba

a. trumpet

ф. trompette

н. Trompete

📖 Білий Є. Технологія гри на трубі : лексика джазу. — Вінниця, 2013.; Гишка І. Звукоутворення як важлива складова технічної досконалості трубача. — Львів, 2010.; Гишка І. Формування амбушура трубача. — Львів, 2002.; Докшицер Т. Путь к творчеству. — М., 1999.; Кобец І. Система домашних занять трубача. — К., 1965.; Кобец І. Основи навчання гри на трубі. — К., 1985.; Луб В. Методика обучения в самостоятельности трубачей и корнетистов. — М., 1982.; Посвалюк В. Мистецтво гри на трубі в Україні. — К., 2006.; Савин Е. Современное искусство игры на трубе. — М., 2013.; Степурко О. Джаз на трубе. — М., 1989.; Степурко О. Трубоч в джазе. — М., 1989.; Усов Ю. Методика обучения игре на трубе. — М., 1984.; Усов Ю. Труба. — М., 1989.; Чумов Л. Очерки о трубе и трубачах в России. — М., 2004.

ТРУБАДУРИ — 1. Представники куртуазної літератури, що виникла в іст. області Прованс на франц. узбережжі Середземного моря між Італією та Іспанією в XI-XIII ст. Поезія провансал. Т. стала блискучим взірцем для всіх роман. народів, а також для німців і англійців. У тодішньому Провансі склалася т.зв. лицар. культура, куртуазно-лицар. ідеал із системою вишуканого етикету, святкувань і турнірів, з певними нормами поезії й взагалі мистецтва. Хоча Т. жили переважно у замках при дворах герцогів і графів, вони мандрували всією Францією та сусідніми країнами. Разом із ними мігрувала й їхня творчість, яка ставала здобутком ін. країн. Справили помітний вплив на мандрівних труверів та мінезингерів. Творчість Т. можна вважати джерельною базою естр. мистецтва. 2. *Взагалі поет, співець або той, хто прославляє, звеличує кого-, що-небудь; співець хвали, прославитель, панегірист, адепт. Див. *Мандрівний артист*.

лат. *tropro* — створюю стежку; прованс. *trobador*, від *trobar* — винаходити, складати вірші

a. troubadour

ф. troubadour

н. Troubadour

📖 Алисова Т., Плужникова К. Старопровансальский язык и поэзия трубадуров. — М., 2011.; Брюнель-Лобришон Ж., Дюамель-Амадо К. Повседневная жизнь во времена трубадуров. — М., 2003.; Буяров Д. Основные черты средневековой западноевропейской рыцарской ментальности. — М., 2016.; Жизнеописания трубадуров / М. Мейлах, М. Гаспаров и др. — М., 1993.; Иванов К. Золотой Век Средневековья. Как жили люди в эпоху рыцарей и трубадуров. — М., 2008.; Иванов К. Поэты и музыканты Средневековья : трубадуры, труверы, миннезингеры. — М., 2019.; Иванов К. Трубадуры, труверы и миннезингеры. — М., 2001.; Мейлах М. Язык трубадуров. — М., 1975.; Обри П. Трубадуры и труверы. — Казань, 2007.

ТРУВЕРИ — мандрівні автори й виконавці своїх пісень, лицар. оповідей і драм. творів у півн. провінціях Франції XII-XIII ст. Згодом приживалися при феодальних замках і дворах королів. Як і творчість трубадурів, творчість Т. виникла на фольклорній основі нар. лірики. На відміну від трубадурів, Т. здебільшого були вечними кліриками, латиністами й книжниками. Під час хрестових та ін. авантюрих походів королів, князів і сеньйорів, яких супроводжували Т., біля їхнього стегна знаходилася чорнильниця. Творчість Т. можна вважати джерельною базою естр. мистецтва. Див. *Мандрівний артист*.

ф. trouvère, від *trouver* — знаходити, складати тропи

р. труверы

a. trouveres

📖 Буяров Д. Основные черты средневековой западноевропейской рыцарской ментальности. — М., 2016.; Даркевич В. Светская праздничная жизнь Средневековья IX - XVI вв. — М., 2006.; Иванов К. Поэты и музыканты Средневековья : трубадуры, труверы, миннезингеры. — М., 2019.; Иванов К. Трубадуры, труверы и миннезингеры. — М., 2001.; Михайлов А. Средневековые легенды и западноевропейские литературы. — М., 2006.; Назарова Л. История западноевропейской литературы Средних веков. — Екатеринбург, 2016.; Обри П. Трубадуры и труверы. — Казань, 2007.; Стороженко Н. Очерк истории западноевропейской литературы. — М., 1912.

ТРУДОВІ ПІСНІ, уорк сонгс – тип трудової пісні, один із найранніх архаїчних жанрів афро-амер. фольклору. Являє собою сплав афр. фольклору та пісень амер. робітників, з якими негри працювали разом. Виконувались заспівувачем у супроводі невеликої групи співаків. Справили великий вплив на творчість багатьох джаз-композиторів. Відмітною рисою Т.п. є притаманна їм соціальна функція – супровід та ритм. орг. трудового процесу.

р. трудовые песни
а. work songs
ф. chanson de travail
н. Arbeitslieder

ТРУПА – творч. склад драм., оперного, опереткового й ін. театрів.

н. Truppe
р. труппа
а. company, troupe
ф. troupe, compagnie

ТУАЛЕТ – 1. Убрання, одяг. 2. Впорядкування свого зовнішнього вигляду (вмивання, зачісування, одягання). 3. Столик із дзеркалом і шухлядами, за яким готуються до виходу на сцену. Див. *Убиральня*.

а. dress, toilet, attire, dressing
ф. toilette, coiffeuse
н. Toilette, Kleid, Kleidung; Putztisch, Frisier-toilette; Toilette, Abtritt

ТУБА – найнижчий за звучанням мідний дух. мундштуковий муз. інструмент. Сконструйований в 1835 р. у Германії. В 1920-1930-х рр. був витиснутий контрабасом. Застосовується в дух. і симф. оркестрах та ансамблях. У сучасн. джазі застосовується переважно у великих оркестрах.

лат. *tuba* – труба

а., ф. tuba
н. Tuba, Basstuba

Горбенко В. Искусство оркестровой и камерной игры на тубе. — М., 2018.; Горбенко В. Туба в произведениях А.Г. Шнитке. — М., 2017.

ТУБАФОН – удар. самозвучний муз. інструмент, дзвіночки, у яких металеві платівки замінені трубочками (12-36). Застосовується переважно в естр. оркестрах.

а., ф. tubaphone
н. Tubaphon

ТУ БІТ – тип джаз. біту з акцентами на першій та третій долях чотиридольного метра.

р. ту бит
а. two beat

ТУРНЕ – поїздка артистів за певним маршрутом для гастрольних виступів.

ф. tournée
а. tour
н. Tournee, Gastspielreise

ТУСТЕП – 1. Амер. швидкий парний бальний танець з усталеною композицією. Виникнув на поч. ХХ ст. в Півн. Америці, пізніше поширився в багатьох країнах. Ритм нагадує спрощений варіант ритму польки. Із сер. 1910-х був витіснений уанстепом. 2. Одна з форм джазу. Муз. розмір 2/4.

а. two-step, *two* – два, *step* – крок
н. Zweischritt

ТУШ – невелика муз. п'єса, що виконується як урочисте привітання під час вшанування, вручення нагород.

а. flourish, fanfare, tucket, tuck
ф. fanfare
н. Tusch, Trompetenstoß

ТЮРКВИДЕННЯ – щорічний конкурс сучасн. естр. пісні. Організатором виступає телеканал ТМВ TV. Місія Т. аналогічна з конкурсом «Євробачення» – конкурс створений для пропаганди тюрк. культури. Перший конкурс пройшов у 2013 р.

тюр. Türkvizyon Şarkı Yarışması
а. Türkvizyon Song Contest
укр. Тюркбачення

У

УАЙТ-МЕТАЛ – див. *Блек метал*.

УАНСТЕП – 1. Амер. швидкий маршеподібний бальний танець, попередник фокстроту. Розвився з рухів тустепа. Приблизно з сер. 1910-х рр. поширився у багатьох країнах. До кінця 1920-х був витіснений квікстепом. Муз. розмір 2/4, рідше 6/8. 2. Одна з форм джазу.

а. one-step, *one* – один, *step* – крок
н. Einschritt

УБИРАЛЬНЯ – 1. Кімната, в якій одягаються, надають належного вигляду своїй зовнішності; туалетна кімната. 2. Кімната в театрі, конц. закладі, де актори, виконавці гримуються та переодягаються. 3. Приміщення, призначене для відправлення природних потреб людини. Див. також *Туалет*.

р. уборная; артистическая комната

a. (actor's) dressing-room, make-up; lavatory, w.c., loo, toilet, water closet

ф. cabinet de toilette, loge; water closet, cabinet, lavabo

н. Ankleidezimmer, Ankleideraum, Künstlerzimmer; Abtritt, Toilette

📖 Брэнсон Г. Сантехнические работы. — М., 2007.; Демин С. Туалеты и души на дачном участке. — М., 2011.; Иванян Е., Кудлинская-Стемпень Х., Никитина И. Многоязычный словарь эвфемизмов туалетной темы. — М., 2013.; Липков А. Толчок к размышлению, или Все о сортирах. — М., 2005.; Новикова И. Туалеты, компосты, утилизация отходов. — М., 2005.; Плотникова Т. Туалет и душ на дачном участке. — М., 2012.

УВАГА – форма психічної діяльності людини, виявляється в її спрямованості та зосередженості на певних об'єктах при одночасному абстрагуванні від інших. Є необхідною передумовою ефективної творч. діяльності людини, запорукою успішного пізнання, навчання, праці, поведінки.

р. внимание

a. attention, heed, notice, note, accent

ф. attention

н. Aufmerksamkeit

📖 Андреев О. Учимся быть внимательным. — Ростов н/Д, 2003.; Волкова Т. 1000. Творческие игры, задания и тесты для развития памяти и внимания у детей 6-12 лет. — Донецк, 2005.; Волкова Т. Развитие памяти и внимания. — М., 2005.; Гайштут А. По ступенькам к развитию внимания, памяти, логики. — К., 2005.; Гамон Д., Брегдон А. Как развить умственные способности, память и внимание : заставь свой мозг работать на 100 %. — Х. ; Белгород, 2009.; Гончарук П. Теоретичні та емпіричні характеристики уваги. — К., 2010.; Грищенко Л. Психология восприятия, внимания, памяти. — Екатеринбург, 1994.; Джелали А. Секреты Наполеона : Сверхпамять. Внимание. Скорочтение. — Ростов н/Д ; Х., 2004.; Дормашев Ю., Романов В. Психология внимания. — М., 2007.; Дубровинская Н. Внимание к вниманию! — М., 2005.; Дубровинская Н. Нейрофизиологические механизмы внимания. — Л., 1985.; Жижина М. Внимание музыканта-исполнителя. — Саратов, 2000.; Жижина М. Исполнительское внимание студента-музыканта в процессе подготовки к профессиональной деятельности. — Саратов, 2004.; Жижина М. Психолого-педагогические условия и факторы формирования исполнительского внимания музыканта. — Саратов, 2002.; Засекина Л., Соловей О. Гіперактивний розлад із дефіцитом уваги. — Луцьк, 2011.; Козловский О. Открой в себе гения : диагностика и развитие интеллекта, мышления, памяти, внимания, воображения. — Донецк, 2005.; Левина А. Развиваем внимание. — М., 2003.; Левитина С. Можно ли управлять вниманием школьника. — М., 1980.; Матюгин И., Аскоченская Т., Бонк И. Как развить внимание и память вашего ребенка. — М., 1996.; Меженко Ю. Быстрое и эффективное развитие памяти, внимания и умственных способностей. — Ростов н/Д, 2008.; Меженко Ю. Учись учиться сам : развитие памяти, внимания умственных способностей. — М., 2005.; Петлякова Э., Подгорная С. Развиваем память и внимание. — М. ; Ростов н/Д, 2005.; Петров Н. Герменевтика внимания в православном опыте. — Саратов, 2004.; Присталова С. Как развить суперпамять, интеллект и внимание. — Х. ; Белгород, 2012.; Психология внимания / ред. Ю. Гиппенрейтер, В. Романов. — М., 2001.; Светлова И. Школа внимания. — М., 2002.; Трясорукова Т. Игры и задания по развитию внимания. — Ростов н/Д, 2016.; Тушканова О. Развитие внимания. — Волгоград, 1997.; Фаликман М. Парадоксы зрительного внимания. — М., 2018.; Хавас Х., Мюндеманн Б.-М. Как развить идеальную память, интеллект, внимание и мышление. — Х. ; Белгород, 2011.; Черемошкина Л. Развитие внимания детей. — Ярославль, 1997.

УВЕРТЮРА – 1. Орк. вступ до опери, оперети, драм. спектаклю, кінофільму тощо, а також самостійна орк. п'єса, часто програмного характеру. Історично переслідувала дві мети: дати можливість заспокоїтися публіці, а диригенту та оркестру пристосуватися до акустики залу. 2. Самостійний муз. твір для оркестру (конц. У.).

лат. *apertura* – відкриття, початок

a. overture, opera overture (опера), concert overture (конц.)

ф. ouverture, ouverture d'opéra (опера), ouverture de concert (конц.)

н. Ouverture, Opernouverture (опера), Konzertouverture (конц.)

📖 Бочаров Ю. Французская увертюра в музыке эпохи барокко. — М., 1998.; Крауклис Г. Оперные увертюры Р. Вагнера. — М., 1964.; Попова Т. Увертюра. — М., 1960.; Соловцов А. «Ромео и Джульета» увертюра-фантазия П. И. Чайковского : пояснение. — М., 1953.; Шитикова Р. Жанр концертной увертюры. — Л., 1990.

УДАРНА УСТАНОВКА – див. *Ударні інструменти*.

р. ударная установка

a. drums (percussion outfit)

ф. équipement de la batterie

н. Schlagzeug-Garnitur

УДАРНИ ІНСТРУМЕНТИ – група муз. інструментів, поєднані за засобом звукодобування – ударом. Джерелом звука слугує твердий корпус, мембрана, струна. Грають на У.і. руками, паличками або щітками. Розрізняють інструменти з визначеною (літаври, ксилофони тощо) та невизначеною (барабани, тарілки, бубни, кас-таньєти) висотою звука. Обов'язкова частка естр. та джаз. колективів. На естраді вони об'єднані частіше в удар. установку, на якій грає один виконавець. Серед світових фірм, які виготовляють У.і. – «Premier», «Ludwig», «Sonor», «Amati» та ін.

р. ударные инструменты

a. drums, percussion (instruments/section), trap

ф. instruments de percussion, batterie, groupe des instruments de percussion, batterie de jazz

н. Schlaginstrumenten gruppe, Schlagzeug, Schläger

📖 Андреева Е. Ударные инструменты современного симфонического оркестра. — К., 1990.; Бурдь В. Обучение студентов-исполнителей художественному интонированию на ударных инструментах. — Краснодар, 2010.; Бушуев В. Методика обучения игре на ударных инструментах. — Кемерово, 2006.; Гузий В. Исполнительство на духовых и ударных инструментах в диссертационных исследованиях. — Ростов/на Д, 2013.; Денисов Э. Ударные инструменты в современном оркестре. — М., 1982.; Дмитриев Г. Ударные инструменты : трактовка и современное состояние. — М., 1991.; Иванов В. Библиографический указатель литературы по теории и практике исполнительства на духовых и ударных инструментах. — М., 2014.; Котонський В. Ударні інструменти в сучасному оркестрі. — К., 1971.; Крылов Дм. Методика последовательного развития техники игры на ударной установке. — М., 2009.; Николс Дж. Ударные инструменты. — Ростов на/Д, 2010.; Панайотов А. Ударные инструменты в современных оркестрах. — М., 1973.; Пекарский М. Бей в барабан и не бойся. — М., 2014.; Пекарский М. Жизнь и любовь барабанного организма. — М., 2014.; Пекарский М. Нотация мультиперкуссии. — М., 2014.; Рало А. Теоретические основы игры на звуковысотных ударных инструментах. — Астрахань, 2002.; Рок-барабаны : экспресс-курс / К. Кузнецов, К. Смолин. — М., 2008.; Современное исполнительство на духовых и ударных инструментах / отв. ред. и сост. И. Пушечников, Н. Волков. — М., 1990.; Стронг Д. Ударные инструменты для «чайников». — М., 2014.; Филатов В. Художественно-выразительные и конструктивные особенности ударного инструментария на современном этапе. — М., 1991.

УДАЧА – позитивний, бажаний результат чого-небудь, щасливий збіг обставин для когось; успіх, фортуна, творч. знахідка. Див. також *Успіх*.

a. (good) luck, success, stroke/piece of luck, good fortune

ф. chance, réussite, succès, veine

н. Gelingen, Erfolg, Glück

📖 Гадецкий О. Три шага к успеху и счастью. — М., 2016.; Казакевич А. Окрыляющая книга. Живи легко. — М., 2018.; Ковалева Г. Секрет удачи, или какая примета вернее всего. — М., 2005.; Леви В. Вагон удачи. — М., 2003.; Цымбарская Е. Притчи-мотиваторы на каждый день для счастья и удачи. — М., 2016.

УЕМБЛИ – футбольний стадіон Лондона. Заново відкритий на місці старого в 2007. Вміщує 90 тис. глядачів. Окрім спорт. змагань на стадіоні відбуваються конц. заходи.

р. Уэмбли

a. Wembley

УЕСТ КОУСТ ДЖАЗ (джаз Зах. узбережжя) – стильовий напрям у сучасн. джазі, що сформувався у деяких містах Каліфорнії серед білих музикантів в 1950 рр. Виникнув передусім під впливом стилів прогресив та боп, але в ньому виявляються також й ін. стильові зв'язки – із симфоджазом, свінгом, кул-джазом та европ. акад. музикою. Для напряму типові мелодика, поліфонізоване аранжування, суворість форми та голосоведення, м'якість звукодобування, розширений інструментарій. Музиканти цього стилю застосовували одночасну групову імпровізацію. Стиль У.к.д. значною мірою сприяв розвитку європейованого конц. джазу. Серед представників – Ш. Роджерс (тр.), Б. Брукмейер (тр-н), Д. Малліген (сакс.), Д. Брубек (ф-но) та ін. Термін увів муз. критик С. Данс. Те ж саме, що й Каліфорнійський джаз.

р. уэст коуст джаз (джаз Западного побережья)

a. west coast jazz

УЕСТ КОУСТ РОК (рок Зах. узбережжя) – каліфорнійський різновид рок-музики. Див. *Рок Західного узбережжя*.

р. уэст коуст рок (рок Западного побережья)

a. west coast rock

«УКРАЇНА» – нац. кіноконц. палац (Київ), містить 3,7 тис. місць. На сцені можна помістити бл. 1500 учасників. В «У.» відбуваються фестивалі, концерти, різноманітні художньо-творчі заходи. Відкритий в 1970. Сучасна назва – Нац. палац мистецтв «Україна».

р. Украина

УКРКОНЦЕРТ – гастрольно-концертне об'єднання України, створене в 1958 у Києві. Займалося плануванням і організацією гастролей укр. театрів, естр. і філармонічних колективів та окремих виконавців по Україні та за її межами, а також в Україні – гастролерів з інших республік СРСР і країн.

УКУЛЕЛЕ – маленька чотириструнна гітара порт. походження. Музика для У. записується у вигляді табулатури, де показують позиції пальців на схемі грифа.

a., ф. ukulele, uke (розм.)

н. Ukulele

📖 Орочко А. Укулеле – четырехструнная гавайская гитара. — СПб., 2015.

УМІННЯ – використання суб'єктом наявних знань і навичок для вибору й здійснення прийомів дій відповідно до поставленої мети. Сформоване У. може стати властивістю особистості й умовою набуття нових знань, умінь і навичок, тобто показником інтелектуального розвитку особистості та, насамперед, здатності по перебудові засвоєних прийомів діяльності, до набуття знань і застосування їх у змінених умовах відповідно до поставленої мети діяльності. Особливо це важливо для людей творч. спрямування.

р. умение

a. ability, skill

ф. habileté, savoir-faire

н. Fertigkeit, Fähigkeit

УНІКАЛЬНІСТЬ – неповторність, винятковість, рідкісність. Кожен індивід має тільки йому властивий набір спадкових задатків, генетичну програму, психофізіологічні параметри організму, які, поєднуючись з його

специфічною життєвою ситуацією, зумовлюють особливості сприймання та усвідомлення ним навколишнього світу, формують типові для нього реакції на впливи середовища.

лат. unicus – єдиний в своєму роді, незвичайне

р. уникальность

а. originality

н. Einzigkeit

📖 Варламова Е., Степанов С. Психология творческой уникальности человека. — М., 2002.

УНИКУМ – 1. Неповторний, єдиний у своєму роді предмет; раритет. 2. *Незвичайна, виняткова в якомусь відношенні людина, в т.ч. і в творч. середовищі.

лат. unicus – єдине в своєму роді, незвичайне

р. уникам

а. unique object

ф. chose unique

н. Unikum

УОРК-СОНГС – див. *Трудові пісні*.

УОРЛД-БИТ – родинний термін до уорлд-музик. Застосовується для позначення нац. стилів різних регіонів, використання яких зустрічається в музиці брит. та амер. джаз. колективів і рок-груп.

р. уорлд-бит

а. world beat

УОРЛД-МЮЗИК – термін, який з'явився в 1980-х рр., позначає сучасні екзотичні муз. стилі різних країн (за виключенням США та Великобританії), що не відносяться до фолк-музики (soukos, zouk, juju, gai, calypso, salsa, samba, raga).

а. world music – музика світу

УОШБОРД – пральна дошка, ритм. удар. інструмент північноамер. джаз-ансамблів.

р. стиральная доска

а. washboard, skiffleboard

ф. «washboard»

н. Waschbrett

УСПИХ – 1. Позитивний наслідок роботи, справи; значні досягнення, удача; фурор, тріумф, перемога, вигреш. 2. Громад. визнання, схвалення чого-небудь, чийхось творч. досягнень. Див. також *Удача*.

р. успех

а. success, (good) luck, result

ф. succès, réussite

н. Erfolg, Fortschritt, Gelingen, Leistung, Errungenschaft, Ergebnis

📖 Андреас С., Фолкнер Ч. Технология успеха. — М., 2009.; Белянкин Е. Как стать талантливым : на пути к успеху и богатству. — М., 1999.; Беттджер Ф. Секреты успеха. — М., 2003.; Вебстер Р. Фэншуй для успеха и счастья. — СПб., 2004.; Водозова С. Сделаем шаг к успеху! — СПб., 2009.; Грачев В. Теория и практика личного успеха. — М., 2002.; Денни Р. Установка на успех. — СПб., 2002.; Дмитриевская Л. Разрешите себе успех... — СПб., 2002.; Добротворский И. Новые технологии победы : как по-настоящему достичь успеха. — М., 2003.; Добротворский И. Технологии успеха. — М., 1996.; Добротворский И. Школа совершенствования : как зацепиться за успех. — М., 2003.; Еланская А. Секреты твоего успеха. Этикет и искусство общения. — М., 2006.; Зиглар З. Умение добиваться успеха для «чайников». — М., 2004.; Киршенбаум М. Секреты успеха. — М., 2007.; Ключников С. Фактор успеха. — М., 2002.; Коваленко Н. Психология успеха. — СПб. ; М., 2003.; Козлов Н. Формула успеха. — М., 2007.; Ксенчук Е., Киянова М. Технология успеха. — М., 1993.; Курс практической психологии, или Как научиться работать и добиваться успеха / авт.-сост. Р. Кашапов. — Ижевск, 1996.; Личность. Карьера. Успех / авт.-сост. О. Никитина. — СПб., 1996.; Марден О. Воля й успіх. — Дрогобич, 1996.; Мальханова И. Найди себя : стратегия успеха. — М., 2004.; Найвен Д. 100 простых секретов достижения успеха. — М., 2004.; Палеха Ю. Ключи до успіху, або організаційна та управлінська культура. — К., 2002.; Панкратов В. Маленькие секреты большого успеха. — М., 2004.; Свет А. Алхимия успеха. — СПб., 2000.; Степанов С. Слагаемые карьеры : психология делового успеха. — М., 2002.; Таранов П. Секреты поведения людей : 300 законов жизни и успеха. — М., 2007.; Тернер К. Мы рождены для успеха. — М., 1998.; Ту Л. Фэн-шуй : путь к успеху. — М., 2004.; Фесенко О. Психология успеха. — Омск, 2006.; Цитрин Дж., Смит Р. Пять принципов выдающейся карьеры : как достичь успеха, получая удовлетворение от работы. — М., 2005.; Швальбе Б., Швальбе Х. Личность, карьера, успех. — М., 1993.; Щербатых Ю. Психология успеха. — М., 2004.; Энкельманн Н. Власть мотивации : харизма, личность, успех. — М., 2005.

«**УТРЕННЯЯ ЗВЕЗДА**» (рос.) – телеконкурс молодых талантів на рос. ТБ. З 1991 автором і ведучим був Ю. Ніколаєв.

«**УТРЕННЯЯ ПОЧТА**» (рос.) – недільна муз.-розважальна передача Центр. ТБ Рад. Союзу. Уперше вийшла в ефір в 1976 р. В передачі виступали зірки рад. та заруб. естради, джазу, письменники, сатирики, представники розмовного жанру.

укр. ранкова пошта

УЧЕННЯ – цілеспрямоване засвоєння знань, вмінь, навичок, соц. досвіду з метою наступного використання їх у практ. житті. У. є різновидом творчості.

р. учение

а. studies, learning

ф. études, apprentissage

н. Lernen, Studium, Lehre

УЯВА – психічний процес, що полягає у створенні людиною нових образів, уявлень, думок на базі її попереднього досвіду. Щільно пов'язана з абстрагуючою діяльністю мислення. Набуває великого значення в житті людства, завдяки їй можна передбачити свої майбутні дії та їх результати. За змістом професійної діяльності буває науковою, художньою, технічною. Готуючи індивіда до творчості, потрібно всемірно розвивати творч. У., яка здійснюється як в навч. закладах, так і безпосередньо на сцен. конах. Див. *Уявлення*.

р. воображение

а. imagination, fancy

ф. imagination

н. Einbildungskraft

📖 Брушлинский А. Субъект : мышление, учение, воображение. — М. ; Воронеж, 2003.; Воображение в свете философских рефлексий / С. Катречко и др. — М., 2008.; Выготский Л. Воображение и творчество в детском возрасте. — СПб., 1997.; Говорун Д. Творческое воображение и эстетические чувства. — К., 1990.; Гостев А. Дорога из Зазеркалья : психология развития образной сферы человека. — М., 1998.; Дудецкий А., Лустина Е. Психология воображения. — М. ; Смоленск, 1997.; Иванова Т. Развитие воображения младших школьников. — Курск, 2015.; Ильина М. Воображение и творческое мышление. — М., 2004.; Коршунова Л., Пружинин Б. Воображение и рациональность. — М., 1989.; Кравченко С. Динамика социологического воображения. — М., 2010.; Лебедев В., Биньковская Н. Миры воображения. — М., 2002.; Лерер Д. Вообрази. Как работает креативность. — М., 2013.; Лихолетов В., Шмаков Б. Развитие творческого воображения. — Челябинск, 2008.; Пармон Э. Роль фантазии в научном познании. — Мн., 1984.; Розет И. Психология фантазии. — Мн., 1991.; Скоробогатов В., Коновалова Л. Феномен воображения. — СПб., 2002.; Субботина Л. Развитие воображения детей. — Ярославль, 1996.; Фарман И. Воображение в структуре познания. — М., 1994.; Юдина В. Психологические особенности развития творческого воображения у умственно отсталых младших школьников. — Шадринск, 2013.

УЯВЛЕННЯ – чуттєво-наочний образ предметів чи явищ дійсності, який зберігається в свідомості й без посереднього впливу самих предметів на органи чуття. Основою є минулий досвід людини, її попередні сприймання та відчуття. У. формуються поступово, вдосконалюються й змінюються. Принципи У. мають основоположне значення для людей творч. професій. Див. *Уява*.

р. воображение (процесс)

а. imagination, fancy

ф. imagination

н. Einbildungskraft

ФАБРИЧНА МАРКА – див. *Товарний знак*.

ФАВОРИТ – той, кому протегує впливова, знатна особа. Фаворитизм може бути явищем негативного характеру, коли створює нездорову психологічну атмосферу у соц. групі, вносить конфліктні колізії у стосунки між членами колективу. Фаворитизм має місце між людей творч. спрямування.

лат. *favor* – прихильність

а. favourite, favorite

ф. favori, favorite

н. Günstling, Favorit, Liebling

📖 Воскресенская И. Фавориты и фаворитки государей Западной Европы. — М., 2014.; Воскресенская И. Фавориты у российского престола. — М., 2014.; Матюхина Ю. Фавориты правителей России. — М., 2012.; Парамонова С. Социология фаворитизма. — Пермь, 2018.; Первушина Е. Фавориты императорского двора. — М. ; СПб., 2018.

ФАГОТ – дерев'яний дух. язичковий муз. інструмент низького тембру з конічним каналом і подвійною тростиною. Виникнув у 1-й пол. XVI ст. Басовий різновид – контрафагот. Застосовується в симф., дух. та естр.-симф. оркестрах.

іт. *fagotto* – букв. вузол, низка; лат. *fagus* – бук

а. bassoon

ф. basson

н. Fagott

📖 Еремкин Г. Методика первоначального обучения игре на фаготе. — М., 1963.; Кизиляев А. Фагот в творчестве композиторов эпохи барокко. — СПб., 2017.; Левин С. Фагот. — М., 1983.; Леонов В. Целостный анализ звукоизвлечения и звукообразования при игре на фаготе. — Элиста, 1992.; Скворцов Ю. Фагот – мое вдохновение. — Астрахань, 2017.; Терехин Р., Апатский В. Методика обучения игре на фаготе. — М., 1988.

ФАДУ – порт. муз. та танц. жанр, де домінують емоцією в таких творах є прийняття гіркої долі. Виконується сольо, чоловіком або жінкою у супроводі гітари. Вправного виконавця називають фадішта. Серед виконавців – А. Родрігеш, М. Севера та ін.

порт. *fado* – букв. фатум, доля

ФАЛЬЦЕТ, фістула – самий верхній регістр співочого голосу. Використовується лише головний резонатор, звучить не сильно, м'яко, збіднений обертонами; також сам засіб, манера виконання високих звуків. Використовується в естр. співі чоловічими ансамблями при відсутності жіночого голосу, а також як своєрідне тембр. забарвлення або худож. прийом («Вее Gees», Вітас, В. Пресняков-мол. та ін.).

іт. *falsetto, falso* – удаваний, несправжній

a. falsetto (voice), head tone/note
ф. fausset, voix de fausset, son donne/note en voix de tête
н. Fistel, Fistelstimme, Falsett, Falsettstimme, Kopftone, Kopf-stimme

ФАМИЛЬЯРНІСТЬ – стиль поведінки людини, виявляється у панібратстві, безцеремонності, розв'язності. Є виявом морального й естетичного несмаку, свідченням низької етичної культури людини. Поширена серед людей творч. спрямованості, що мають за плечима велику популярність.

лат. *familiaris* – сімейний, близький

р. фамильярность
а. liberties, liberty, unceremoniousness, familiarity, swagger
ф. familiarité
н. Familiarität, Vertraulichkeit

ФАН, фанат – сучасна розмовна назва фанатика, несамовитого шанувальника чого-, кого-небудь, який нерідко не може стримувати свої емоції. Термін вживається також при розгляданні субкультур молоді.

лат. *fanaticus* – несамовитий

а. fanatic
ф. fanatique
н. Fanatiker

ФАНЗІН – споконвічно самодіяльні стінгазети, листівки та рукописні часописи, присвячені поп-зіркам, які були в обігу серед їхніх шанувальників. Дійсний бум муз. самвидаву народився в кінці 1970-х рр. паралельно з виникненням «індіз». Деякі з них мали успіх і трансформувалися поступово в достатньо респектабельні часописи, ін. багато років продовжували виходити в напівкустарному форматі. В СРСР були найважливіших джерелом інформації для любителів року. Переважна більшість Ф. недовговічна. Див. *Самвидав*.

а. fanzine, похідне від *fan* – шанувальник та *magazine* – часопис

р. фанзин

ФАНК – одна з форм ритм-енд-блюзу, поліритмічна негр. танц. синкопована музика, яка вийшла із соулу. В дещо зміненому вигляді породила диско. В подальшому і диско, і Ф. були основою для створення інстр. фонограм перших «реперів». У кінці 1970-х перетворився у своєрідний зневажливий термін у середовищі професіональних музикантів – епітет «фанкі», тобто «посередній», «невигадливий», часто використовували англ. та амер. критики при рецензуванні платівок (див. також *Панк-джаз*).

а. *funk* – переляк, страх

ФАНКИ – стиль гри в сучасн. джазі, що відрізняється максимально інтенсивним блюз. інтонаванням, тенденцією до відхилення від рівномірно-темперованого ладу, експресивною хот-манерою звукодобування. Термін народився в 1950 рр., де означав не стільки стиль гри, скільки визначений психічний стан. Був розроблений музикантами хард-бопа. Пізніше з назвою Ф. стали асоціювати визначені ритм. структури, що наприкінці 1960-х перекочували до репертуару виконавців соул. Для Ф. характерні висунута на перший план ритм-секція, гостро синкопована партія бас-гітари, остинатні рифи як мелодико-тематична основа композиції, електронний саунд, напружений екстатичний вокал, швидкий темп музики.

а. *funky* – наляканий, боязкий

ФАН-КЛУБИ, «Клуби шанувальників» – один із традиц. ін-тів шоу-бізнесу, що дозволяє організувати палких прихильників «зірки». Немаловажна роль Ф.-к. як провідників реклами. Крім т.зв. «офіційних» Ф.-к., що знаходяться в безпосередньому контакті з менеджментом арт. або його фірмою грампласту, існують і численні «неофіційні», де шанувальники просто обмінюються інформацією та спілкуються один з одним. Останнім часом існують і віртуальні Ф.-к. на сайтах улюблених виконавців в Інтернеті.

р. фан-клубы

а. fan clubs

ФАНТАЗІЯ – процес створення людиною нових образів на основі пережитого. Ф. – необхідний компонент творч. діяльності.

грец. *phantasia* – психічний образ, плід уяви

р. фантазия

а. fantasy, fancy, imagination
ф. fantaisie, imagination, lubie, caprice
н. Phantasie, Einbildungskraft

ФАНФАРА – 1. Мідний дух., переважно сигнальний, муз. інструмент, подовжена тр. без вентилів. 2. Сигнал урочистого або войовничого характеру. Іноді використовується для урочистого відкриття конц. заходу.

іт. fanfara

а., ф. fanfare

н. Fanfare

ФАРС – 1. Широка форма комедії, що включає до себе комплекс стереотипних характерів, які перебувають в екстраординарних відносинах і потрапляють у незвичайні ситуації. 2. Груба форма комедії, побудована на низинних аспектах людської природи. 3. Блазнів. витівка, брутальний жарт. 4. *Щось лицемірне, цинічне й брехливе.

лат. *farcio* – начиняю

а. farce

ф. farce, bouffonnade

н. Farce, Schwank, Posse; Verspottung

☞ Андреев М. Фарс, комедия, трагикомедия : очерки по истор. поэтике драматич. жанров. — М., 2017.; Золотницкий Д. Фарс... и что там еще? : т-р фарса в России 1893-1917. — СПб., 2006.

ФАХИВЕЦЬ – 1. Той, хто досконало володіє якимсь фахом, має високу кваліфікацію, глибокі знання з певної галузі науки, техніки, мистецтва; спеціаліст, майстер. 2. Той, хто зробив якесь заняття своєю професією.

р. специалист, дока, мастак, мастер, умелец

а. expert, dock, foreman

ф. expert, dock, maître

н. Spezialist, Dockes, Meister

ФЕСРИЯ – 1. Вистава з фантастичним сюжетом, пишнobarвними костюмами та декораціями, з широким використанням сцен. ефектів. 2. *Чарівне, казкове видовище.

ф. féerie, від *fée* – фея

р. феерия

а. play or ballet based on a fairy tail, enchanting spectacle, fairytaly play

н. Feerie, Märchendrama

ФЕНОМЕН – 1. Рідкісне, незвичне явище. 2. Видатна, виняткова в якомусь відношенні людина. Часто вживається стосовно людей творч. професій.

грец. *phainomenon* – те, що з'являється

а. phenomenon, phenomenal occurrence

ф. phénomène

н. Phänomen, Erscheinung, Wunder, Genie

ФЕСТИВАЛІ ДЖАЗУ – показ, огляд досягнень джазу. Перші Ф.д. були організовані в Ніцці та Парижі (1949). Серед найпредставницьких фестивальних міст – Варшава, Прага, Монтьєр, Любляна та ін. В СРСР Ф.д. проводились в Таллінні, Тарту, Москві, Ленінграді, Ростові, Дніпропетровську, Донецьку, Тбілісі та ін.

р. фестивали джаза

а. jazz festivals

ф. festivals du jazz

н. Festivale des Jazzes

☞ Фейертаг В. Джаз от Ленинграда до Петербурга : время и судьбы. Фестивали джаза. Кто есть кто. — СПб., 1999.

ФЕСТИВАЛЬ – мас. свято, показ досягнень муз., театр., естр., цирк. або кіномистецтва. Ф. бувають нац. або міжнар. Естр. Ф. відіграють велику роль у розвитку пісенної творчості (Зелена Гура, Золотий Орфей, Сан-Ремо, Сопот).

лат. *festivus* – святковий, веселий

а. festival, fête, performance, music festival (муз.)

ф. festival, festival de musique (муз.)

н. Festival, Festspiel, Musikfest(spiel) (муз.)

☞ Картавий П. Сучасна українська авторська пісня : ст. про витоки жанру, авторів-ветеранів, фестивалі, поради молодим. — Суми, 2009.; Содружество жанров. Молодежные фестивали искусств : сб. — М., 1990.; Тайбер Э. Взятие Вудстока. — М., 2010.; Фейертаг В. Джаз от Ленинграда до Петербурга : время и судьбы. Фестивали джаза. Кто есть кто. — СПб., 1999.; Фестивальный менеджмент. Российский и зарубежный опыт. Практические советы, как эффективно управлять фестивалем / ред. В. Бабаев. — М., 2007.

ФЕСТИВАЛЬБАР – муз. фестиваль, який проходив щорічно в Італії в 1964-2007 рр., де виконувалась не тільки італ. музика.

іт. Festivalbar

ФІАСКО – невдача, неуспіх, провал.

іт. fiasco

р. фиаско, катастрофа, крах, провал

а. fiasco, fizzle, dead frost

ф. fiasco

н. Fiasko

ФІГУРАНТ – актор, який виконує ролі без слів, статист. Певною мірою до Ф. можна віднести осіб, які працюють на бек-вокалі, підспівуючи солісту.

лат. *figurans, figurantis* – той, хто робить вигляд

р. фигурант

а. super, extra, figurant

ф. figurant

н. Statist, stumme Person

ФІЛАРМОНІЯ – 1. Назва конц. орг., заклад культури, що займаються організацією концертів та пропагандою муз. культури. На поч. 1940-х рр. в Лос-Анджелесі була створена джаз. конц. орг. («jazz at the Philharmonic»). Одна з головних задач її діяльності – надати можливості провідним музикантам джазу регулярно виступати в філармонічних конц. залах. В 1960 рр. в колишньому СРСР під «дах» Ф. пішло багато ВІА, аби мати можливість існувати. 2. Будинок, приміщення, в яких відбуваються концерти, організовані Ф.

грец. *phileharmonia, phileō* – люблю, *harmonia* – гармонія

р. филармония

а. philharmonic (society)

ф. philharmonie, société philharmonique

н. Philharmonie

📖 **Беляева Л.** Полифония смыслов : к 75-летию Самарской гос. филармонии. — Самара, 2015.; Вечная музыка : к 60-летию Твер. обл. филармонии / М. Шишкова. — Тверь, 1996.; Віват філармонія! [Кіровоград. обл. філармонія] / ред.-упоряд. І. Скорська. — Кропивницький, 2019.; Вологодская областная государственная филармония им. В.А. Гаврилина / гл. ред. М. Бонфельд. — Вологда, 2004.; Гаджибеков С., Кулиев Т. Азербайджанская государственная филармония им. М. Магомаева. — Баку, 1959.; Загородний Г. Музыки высокое призвание [Белорус. филармония]. — Мн., 1988.; История Костромской филармонии в лицах / сост. Л. Кириленко. — Кострома, 2019.; Кириллова Э. От шансона до оперы [Вологодская обл. гос. филармония]. — Вологда, 2004.; Киямова Л. Таджикская государственная ордена Трудового Красного Знамени филармония. — Сталинабад, 1957.; Михалёва Е. В постижении красоты. Луганская областная филармония. — Луганск, 2013.; Московская государственная академическая филармония / ред.-сост. А. Галкина. — М., 2008.; Мохонько А. Дом музыки : к 50-летию Кемер. гос. обл. филармонии. — Кемерово, 2005.; Петрова Н., Боже В. Под сенью гармонии : Челябинская филармония. — Челябинск, 2018.; Садовский Н. Ленинградская филармония. — Л., 1965.; Слесарев В. Музыкальный проспект Архангельска : страницы истории обл. филармонии. — Архангельск, 2004.; Степовичка Л. Дніпропетровська філармонія. Гроно талантів, сузір'я особистостей. — Дніпропетровськ, 2013.; Файзуллина Л. Стерлитамакская государственная филармония. — Стерлитамак, 2004.; Харківська державна філармонія в сезоні 1936-1937 року. — Х., 1936.; Чайковский Г., Прянишников Д. Молдавская государственная филармония. — Киш., 1960.; Шаболтай П. И в мире нет прекрасней этой сцены. — М., 2015.; Шпаковська Т. Дніпропетровська філармонія : 70-річчю заснування присвячується. — Дніпропетровськ, 2006.

ФІЛД-КРАЙ – жанр архаїчного сільського негр. фольклору, різновид трудової пісні-перегука, що виконувалась неграми-рабами на плантації.

р. филд-край

а. field cry

«**ФІЛПС**» – основна торгова марка нідерланд. фірми «Фонограм», а також провідна європ. електротехн. фірма, заснована в Голландії в 1891 р. Має підприємства у багатьох країнах світу. Виготовляє електротехніку, ЕОМ, інформаційні системи, випускає платівки з ін. торговельними марками. Володіє великою кількістю патентів на винаходи, новими технологіями, товарними знаками.

р. Филипс

а. Philips

ФІЛЛ – інстр. відіграш-відповідь в блюзі (питально-відповідна структура).

р. филл

а. fill

ФІЛОФОНІЯ – збирання худож., муз., документальних звукозаписів на грамплатівках, магнітній плівці, компакт-дисках.

р. филофония

ФІЛЬМ – твір кіномистецтва; кінокартина, стрічка, кінострічка. Чимало Ф. знято про естр. співаків, джаз, е Ф., присвячені окремим групам, фільми-концерти та ін. Див. також *Кіномистецтво*.

р. фильм, кинокартина, кино

а. film, picture, cinema

ф. film, cinéma

н. Film, Spielfilm, Kino

ФІНАЛ – 1. Закінчення, завершення якоїсь справи, події, явища; кінець, підсумок. 2. Заключна сцена опери, балету, оперети, конц.-естр. вистави. Часто Ф. – кульмінація всього дійства.

лат. *finalis* – кінцевий

р. финал

а. finale, ending, denouement

ф. final(e)

н. Finale, Schluß

ФІНГЕРСТАЙЛ – пальцова техніка гри на гітарі, коли звук добувається пальцями однієї руки. Подібна техніка характерна для стилів кантрі та блюграс. Серед відомих гітаристів – Ч. Аتكінс, М. Нопфлер, Т. Еммануель та ін.

а. fingerstyle

р. фингерстайл

ФІРМА – 1. Торговельне або промислове підприємство, що користується правом юридичної особи, під маркою якої продаються товари або випускаються вироби. 2. Об'єднання однорідних або суміжних підприємств.

лат. *firmitas* – міцний, твердий, надійний

р. фирма

а. firm

ф. firme

н. Firma

ФІРМИ ГРАМЗАПISУ – багатофункціональні підприємства, кінцевою метою діяльності яких є продаж носіїв звукозапису – грамплатівок, касет, компакт-дисків, відеокасет. Кожна Ф.г. має контракти з виконавцями або ж права на видання записів. Серед найвідоміших – «Atlantic», «Capitol», «Decca» (США), «Philips»

(Голландія), «Deutsche Schallplatten» (НДР), «Opus», «Supraphon» (Чехосл.), «Jugoton» (Югославія), «Hungarton» (Угорщина), «Балкантон» (Болгарія), «Мелодія» (СРСР) та баг. ін.

р. фирмы грамзаписи

a. record firms

ФІРМИ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ – комерц. та виробничі підприємства, що проектують, виготовляють, рекламують та розповсюджують звукопідсилювальну апаратуру, муз. інструменти та їх аксесуари. Серед найвідоміших – «Amati», «Bach», «Benge», «Besson», «Buffet», «Conn», «Getzen», «King», «Premier», «Ludwig», «Selmer», «Thomastik», «Van Doren», «Yamaha».

р. фирмы музыкальных инструментов

a. firms of musical instrument

ф. sociétés des outils musicaux

н. Firmen der musikalische Instrumenten

ФЛЕЙТА – дерев'яний дух. лабіальний муз. інструмент високого регістру. Численні різновиди Ф., починаючи з найпростіших, відомі з давнини. Сучасний тип поперечної Ф. був винайдений нім. майстром Т. Бемом в першій пол. XIX ст. Використовується в симф., дух., естр. та джаз. музиці. В джазі уперше застосована в 1933 У. Карвером. Серед виконавців – І. Стівін (Чехосл.), Е. Долфі, П. Хорн (США) та ін.

прованс. flauto

a. flute

ф. flûte, фам. turlututu

н. Flöte

Искендеров А. Флейта в творчестве азербайджанских композиторов. — Баку, 1975.; Качмарчик В. Немецкое флейтовое искусство XVII–XIX вв. — Донецк, 2008.; Тризно Б. Флейта. — М., 1964.

ФЛЕКСАТОН – удар. самозвучний металевий муз. інструмент із визначеною висотою звука. З'явився на поч. XX ст. у Франції, спершу як новинка муз. ексцентриків (разом із «співачою пилкою»). Являє собою металевий прут, зігнутий на зразок держальця та двох кульок. Ф. застосовується в естр. та симф. музиці.

a. flexatone, flex-a-tone

ф. flexaton, flex-à-tone

н. Flexaton

ФЛЕНДЖЕР – звуковий ефект, а також сам пристрій, в якому затримка копії звука відносно початкового сигналу поєднується із зміною частоти – модуляцією. Окрім часу затримки можлива корекція частоти та глибини модуляції. Часто використовується на конц. естраді та в студіях звукозапису.

a. flanger

ФЛОП – назва невдалої платівки.

a. flop – промах

ФЛОГЕЛЬГОРН – мідний дух. мундштуковий муз. інструмент, з'явився бл. 1825 в Австрії. В джазі уперше був застосований в 1936 Д. Бішопом. Серед виконавців – Ш. Роджерс, А. Фармер, К. Террі (США), Г. Лук'янов (СРСР).

н. Flügelhorn, від *Flügel* – крило та *horn* – ріг

a. fluegelhorn

ф. bugle à pistons, grand bugle

ФОЙЄ – приміщення в театрі, кіно, конц. залі для перебування глядачів у чеканні сеансу, спектаклю або для відпочинку під час перерви, антракту. Артистичне Ф. – помешкання для відпочинку артистів.

ф. foyer – букв. вогнище

a. foyer, lobby, crush-room

н. Foyer, Wandelhalle

ФОКСТРОТ – 1. Амер. бальний танець вільної композиції, виникнув із регтайму та уанстепу в кінці 1910-х років, а також музика в ритмі цього танцю. Заснований на ковзних кроках, які виконуються в парі, у положенні один проти одного. Характеризується помірно швидким темпом. З 1924 почали танцювати і в швидкому темпі. Ф. був основою для виникнення таких танців, як чарльстон, шимі. Поряд із танц. музикою застосовується і в опереті. Муз. розмір 4/4. 2. Музика до цього танцю, муз. твір у ритмі цього танцю.

a. foxtrot, від *fox* – лисиця, *trot* – рись, швидкий крок, букв. лисячий крок

ф. fox-trot

н. Foxtrott

Боттомер П. Уроки танца : смотрите, читайте, занимайтесь! — М., 2003.; Гавликовский Н. Руководство для изучения танцев : общедоступ. пособие к изуч. всех бал. танцев с указ. фигур для котильона и мазурки. — СПб., 1902.; Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.; Шанкина С. Бальный танец : Ч. 1 : танцы европ. программы. — Тамбов, 2005.

ФОЛК – 1. Скорочення від *folklore* (фольклор). Стосовно року цей термін обкреслюється характерним акомпанементом з акустичних гітар та складними поліфонічними вок. гармоніями. Текст може бути народним, але частіше автор., який не має безпосереднього відношення до нар. культури. Останнім часом цей термін змінюється на «урбан фолк» (міський фольклор). Представники – Д. Баез, ранній Б. Ділан, «Crosby, Stills, Nash & Young». Фундаторами стилю були Ледбеллі та В. Гатрі. 2. Скорочення від фолк-музика. Див. також *Кантрі*, *Фолк-рок*.

a. folk

ФОЛК-РОК – синтез року та муз. фольклору, в якому мелодич. основа побудована або на прямих запозиченнях із фольклору, або на фолк-стилізаціях; також фолк, який виконується з використанням електроінструментів. У кожній конкретній країні Ф.-р. має свою нац. специфіку. Новий напрям став тією формою культурного синтезу, що дозволила зводити воедино потужне муз. начало ритм-енд-блюзу із соціально-значимою поезією протесту. Комерц. успіх фолк-груп у США в другій пол. 1960-х рр. допоміг підняти серйозну проблематику, розширити поле впливу ідей бардів. Пік популярності Ф.-р. прийшовся на сер. 1960-х. Якщо в США Ф.-р. являв собою в муз. відношенні не більш ніж сільські блюзи й міські балади, покладені на «електрику», то в Європі форми були набагато різноманітніше. Чимало груп у Великобританії, Франції, Італії, Швеції й в ін. країнах використовували у своїй роботі мотиви нар. пісень, духовної та світської музики середньовіччя й епохи Відродження. З другої пол. 1970-х рр. інтерес до Ф.-р. помітно ослаб. Це пояснюється тим, що весь екзотичний матеріал для «синтезу» вже був використаний. У СРСР перші спроби синтезу фольклору та рок-формул були розпочаті деякими ВИА наприкінці 1960-поч. 1970-х рр. («Песняры», «Ариэль»). Незважаючи на низку цікавих і дійсно творч. робіт, вітч. Ф.-р. швидко виродився в кон'юнктурно-спекулятивний і безадресний кітч, багато в чому дискредитувавши саму ідею. В другій пол. 1980-х рр. почалося повільне відродження Ф.-р. Серед представників – В. Гатрі, П. Сигер, Д. Баез, П. Саймон і А. Гарфункел (США), М. Родович (Польща), Ж. Бічевська, «Ариэль», «Песняры», «Яблоко» (СРСР). В Україні Ф.-р. був репрезентований групами «Водограй», «Червона рута», «Кобза», «Медобори» та ін.

a. folk rock

ФОЛСКОРД – прийом екстримального вокалу, суть якого в використанні голосу за допомогою зімкнутих резонуючих хибних зв'язок.

a. false cords

ФОЛЬКЛОР, нар. творчість, нар. мистецтво – худож. колективна творчість, духовне багатство народу. Твори, що створюються народом й існують у ньому. Ф., зародившись в глибокій давнині, є іст. основою всієї світової худож. культури, джерелом нац. худож. традицій. Використовується як першоджерело для різноманітних обробок в естр. музиці та джазі. Термін був уведений англ. вченим У. Томсом (1846).

a., ф. folklore

n. Folklore

📖 Алексеев Е. Фольклор в контексте современной культуры. — М., 1988.; Балтабаев М. Фольклор и ВИА. — Алма-Ата, 1989.; Вавилова М. Фольклор в контексте культуры : похоронно-поминальные обряды. — Вологда, 2010.; Головинский Г. Композитор и фольклор : из опыта мастеров XIX-XX веков. — М., 1984.; Жирмунский В. Фольклор Запада и Востока. — М., 2004.; Жиров М., Сараева Л. Феномен музыкального фольклора. — Белгород, 2008.; Зуева Т., Кирдан Б. Русский фольклор. — М., 2002.; Іваницький А. Українська народна музична творчість. — К., 1999.; Камаев А., Камаева Т. Народное музыкальное творчество. — М., 2005.; Копаниця Л. Пісенні жанри українського фольклору. — К., 2016.; Лабзенко Н. Русский музыкальный фольклор в публикациях нотных текстов, исследований и педагогических источников XVIII – начала XXI века. — Екатеринбург, 2006.; Назарова Л. Фольклорная арттерапия. — СПб., 2002.; Народное музыкальное творчество / отв. ред. О. Пашина. — СПб., 2005.; Народное музыкальное творчество / Е. Васильева, Н. Данченкова, Е. Дорохова. — СПб., 2009.; Николаева А., Рыбакова Е., Яснев А. Этноэстрада в современной культуре. — СПб., 2015.; Никольская Е. Формирование готовности студентов педагогических вузов к музыкально-фольклорной работе с детьми дошкольного возраста. — М., 2012.; Петренко О. Этнический менталитет и язык фольклора. — Курск, 1996.; Поздеев В. Фольклор и литература в контексте «третьей культуры». — М., 2002.; Радзецкая О. Творческий потенциал этнической музыкальной культуры. — Саранск, 2012.; Руднева А. Русское народное музыкальное творчество : очерки по теории фольклора. — М., 1994.; Русское народное музыкальное творчество / сост. Е. Фраёнова. — М., 2000.; Путилов Б. Фольклор и народная культура. — СПб., 1994.; Сидельников В. Поэтика русской народной музыки. — М., 1959.; Сидельников В. Русское народное творчество и эстрада. — М., 1950.; Сокальский П. Русская народная музыка великорусская и малорусская в ее строении мелодическом и ритмическом и отличия ее от основ современной гармонической музыки. — М., 2016.; Соловьева И. Региональные народно-певческие стили. — Барнаул, 2009.; Тлевджева М. Немецкий романтизм в контексте фольклора и творчества Гофмана. — Майкоп, 2014.; Українська народна творчість у поняттях міжнародної термінології : примітив, фольклор, аматорство, наїв, кітч / Є. Антонович та ін. — К., 1996.; Фольклор – епос – література : типологія і взаємозв'язки в контексті діалогу «Восток–Запад» / Н. Пюрвеева і др. — Елиста, 2007.; Фрээр Д. Фольклор в Ветхом Заветі. — М., 2003.; Чистов К. Народные традиции и фольклор. — Л., 1986.

ФОЛЬКЛОРИСТИКА – наука, що вивчає фольклор.

a. study of folklore

📖 Амбайнис О. История латышской фольклористики. — Рига, 1989.; Ахметов С., Бахадырова С. Іваницький А. Українська музична фольклористика. — К., 1997.; Занимательная фольклористика / авт.-сост. Л. Седова. — Саранск, 2015.; Землянова Л. Современная буржуазная фольклористика. — М., 1982.; Йонинас А. Литовская фольклористика : до XIX в. — Вильнюс, 1984.; Кохановский Г., Малаш Л., Цвирка К. Белорусская фольклористика : эпоха феодализма. — Мн., 1989.; Смирнов Д. Музыкальная фольклористика в истории Московской консерватории : (вторая пол. XIX – первая четверть XX в.). — М., 2017.; Федосик А. Белорусская советская фольклористика. — Мн., 1987.

ФОН, тло – муз. супровід, приглушена музика, що супроводжує диктор. текст. Див. *Фонова музика*.

ф. fond, від лат. *fundus* – дно, основа

a. background

ФОНОВА МУЗИКА – музика до спектаклю, фільму, що слугує для створення певного настрою або реакції глядачів, слухачів. Її слід відрізнити від музики, спеціально написаної до спектаклю чи кінофільму. Музика,

що звучить в громад. місцях (кафе, ресторанах, залах очікування, в різних приміщеннях, в транспорті тощо) – приклад використання муз. тла у повсякденному житті. Див. *Фон, Мюзак* (1).

р. фоновая музыка
а. background music
ф. musique de fond
н. Grundtonmusik

ФОНОГРАМА – 1. Носій запису із записаними на ньому звуковими коливаннями. Запис здійснюється звичайно в студійних умовах за допомогою спец. апаратури. Існують фотографічні, магнітні, механічні, оптичні Ф. 2. Іноді в колі музикантів Ф. називають «фанера», під яку співають на конц. виступах. Робота під Ф. гальмує творч. зростання виконавця, оскільки доводиться співати кожного разу однаково.

р. фонограмма
а. phonogram, record, track
ф. phonogramme
н. Phonogramm

📖 Васенина С. Музыкальная звукорежиссура : моделирование пространства фонограммы. — Н. Новгород, 2016.; Высококачественное воспроизведение фонограмм / ред. Б. Васильев. — М., 1989.; Линева Е. Опыт записи фонографом украинских народных песен. — К., 1991.; Севашко А. Звукорежиссура и запись фонограмм. — М., 2007.; Харуто А. Монтаж и обработка фонограмм и видеозаписей. — М., 2010.

ФОНОГРАФ – перший апарат для механіч. запису та відтворення звука, що поклав початок звукозапису. Винайдений у 1877 Т. Едісоном (США). На основі Ф. були створені грамофон і патефон. У 1940-1950-х рр. їх витіснили електромеханічні й магнітні звукозаписуючі та звуковідтворюючі пристрої.

а. phonograph, talking machine
ф. phonographe
н. Phonograph

ФОНОТЕКА – 1. Систематизоване зібрання, архів фонограм, звукозаписів по різних видах діяльності. 2. Приміщення, де зберігають фонограми. 3. Заклад або відділ установи, що збирає, зберігає й видає фонограми у тимчасове користування.

а. gramophone record library/collection
ф. phonothèque
н. Phonotheek

ФОРМА – побудова, структура муз. твору, співвідношення його частин, яка визначається характером викладення та розвитку мелодико-тематичного матеріалу, особливостями ритму, гармонії тощо. В джазі найтипівіша Ф. – тема з варіаціями (імпровізаціями); в естр. пісні – куплетна Ф.

лат. *forma* – вид, зовнішність
а. form
ф. forme
н. Form

ФОРМАНТА – область посиленних часткових тонів у спектрі муз. звуків, звуків мови, а також самі ці призвуки, що визначають своєрідність тембру звуків; один із важливих чинників темброутворення. У співі, крім звичайних мовних, виникають характерні співочі Ф. Одна з них – висока співоча Ф. надає голосові «блиск», доброї перебірливості голосних і приголосних; сприяє «польотності» звуків, інша – низька – надає звучанню м'якості, закругленості. Присутня майже в усіх муз. інструментах. Формантний засіб темброутворення та керування тембром широко використовується у синтезі мовлення, в електронно-муз. інструментах, у звуко-режисурі, грамзапису, на радіо, ТБ, у кіно.

лат. *formants* – утворюючий
а. formant

ФОРМАТ – стильові пристрасті радіостанції, розраховані на попит цільової аудиторії.

а., ф. format
н. Format

ФОРМУВАННЯ ПОПИТУ – цілеспрямовані дії підприємства-виробника для забезпечення всебічної інформованості потенційних покупців про виготовлену продукцію (книги, платівки, муз. інструменти), її особливості, рівень, ціну тощо.

р. формирование спроса
а. demand making
ф. formation de la demande
н. Formierung der Nachfrage

ФОРТЕПІАНО – загальна назва струн. ударно-клавішних муз. інструментів із молоточковою механікою (рояль, піаніно). Було винайдено на поч. XVIII ст. в Італії. Поява сучасн. типу Ф. відноситься до 1820-х рр. Виконує мелодійну, гармоніч. та ритм. функції. Один із найпоширеніших інструментів в джазі, увійшов до нього з появою регтайму. Перший представник – відомий негр. піаніст С. Джоплін. Видатним піаністом, який справив великий вплив на розвиток фортеп. техніки в джазі, був Д. Мортон. Інтенсивного розвитку фортеп. мистецтво набуло в другій пол. 1920-х та в 1930-ті рр. завдяки таким музикантам, як К. Бейсі, А. Тейтум, Т. Уоллер, Д. Еллінгтон, Е. Хайнс. У сучасн. джазі відомі такі музиканти: І. Бриль, Л. Чижик, Т. Найсоо, В. Муста-

фа-заде, Б. Фрумкін (СРСР), Ж. Дювільє (Фр.), У. Келлі, Е. Гарнер, Ч. Коріа, Х. Хенкок, Б. Еванс, Д. Брубек, Т. Монк, О. Пітерсон (США) та ін.

іт. *fortepiano*, від *forte* – голосно, *piano* – тихо

р. фортепиано

а., ф. *piano*

н. *Fortepiano*, *Hammerklavier*, *Klavier*

📖 Бражников М. Фортепиано. — М., 1982.; Галембо А. Фортепиано. — М., 1987.; Грум-Гржимайло Т. Искусство фортепиано. — М., 1979.; Замолоко Н. Фортепиано в джазе. — К., 1988.; Зильберквит М. Рождение фортепиано. — М., 2014.; Зимин П. История фортепиано и его предшественников. — М., 1968.; Исакофф С. Громкая история фортепиано : от Моцарта до соврем. джаза со всеми остановками. — М., 2013.; Розанов И. От клавира к фортепиано. — СПб., 2001.; Скорбященская О. История фортепиано : инструмент и его мастера. — СПб., 2015.; Фортепиано : вчера, сегодня, завтра / ред.-сост. Е. Федорович, Л. Горбовец. — Екатеринбург, 2006.

~ *настроювання фортепіано* – процес узгодження звуків хроматичного звукоряду між собою шляхом інтервальної кварто-квінтової темперції.

📖 Курочкин Л., Бурдина Н. Настройка фортепиано. — СПб., 1999.; Окунев П. Настройка и ремонт фортепиано. — Омск, 2012.; Снитко-Сорочинский Л. Настройка и ремонт фортепиано. — М., 1974.; Яновский А. Настройка фортепиано в контексте истории и теории музыкального строя : от времен Пифагора до новейшего метода синхронизации. — М., 2010.

ФОРТУНА – 1. Рим. богиня щасливої долі, талану, яку зображали молодою жінкою із зав'язаними очима, з рогом достатку в руках, іноді на колесі; символ щасливого випадку, удачі. 2. Щасливий випадок, удача, успіх. лат. *fortuna* – доля, випадок

р. фортуна, счастливый случай, удача, успех, счастье

а. *happy case*, *good luck*, *success*, *happiness*, *fortune*, *lucky even*

ф. *cas heureux*, *chance*, *succès*, *bonheur*

н. *glücklichen Fall*, *Erfolg*, *Glück*

ФОТОГРАФІЯ, знімок, фотокартка, світлина – 1. Спосіб одержання зображення кого-, чого-небудь на світлочутливому матеріалі за допомогою спец. оптичного апарата, згодом із використанням цифр. технологій. 2. Зображення, відбиток, одержаний таким способом. Нині є обов'язковим атрибутом шоу-бізнесу, виконав. діяльності, постерної індустрії. 3. Майстерня для фотографічного знімання та виготовлення знімків, відбитків.

р. фотография

а. *photo*, *photography*

ф. *photo*, *photographie*, *épreuve*

н. *Photographieren*, *Fotografieren*, *Photographie*, *Fotografie*, *Photo*, *Foto*, *Aufnahme*; *Photoatelier*, *Fotoatelier*

📖 Айсманн К., Дугган Ш., Грей Т. Цифровая фотография. — М., 2005.; Аюпян М. Как фотографировать людей. — М., 2012.; Альбрехт П. Сфотографировали. Что делать дальше? — М., 2007.; Бирдсворт Д. Черно-белая цифровая фотография. — М., 2006.; Басыров Р. 100% самоучитель цифровой фотографии. — М., 2006.; Беленький А. Цифровая фотография. — М., 2011.; Богатирьев О. Вступ до наукової фотографії. — Черкаси, 2006.; Буш Д. Цифровая фотография для «чайников». — М., 2004.; Быстро и легко осваиваем цифровую фотографию / Д. Сизгла и др. — М., 2005.; Вестон К. 500 приемов и методов цифровой фотографии. — М., 2005.; Газаров А. Основы цифровой фотографии. — М., 2009.; Газаров А. Цифровая фотография без Photoshop. — М., 2010.; Гейлер М. Основы композиции и художественной фотосъемки : профессиональный подход к творчеству. — М., 2005.; Данилова Т. Цифровая фотография. — СПб., 2005.; Ефремов А. Современная черно-белая фотография. — СПб., 2011.; Зотов Д. Цифровая фотография : от любителя к профессионалу. — СПб., 2014.; Кинг Д. Ретуширование и восстановление фотографий для «чайников». — М., 2004.; Кондратьев Г., Рыжкова М., Мурашко А. 100 лучших программ для цифрового фото. — М., 2007.; Леонтьев В., Прокошев И. Цифровая фотография. — М., 2005.; Литвинов Н. Я люблю цифровую фотографию. — М., 2004.; Милберн К., Рокуэлл Р., Чемберс М. Цифровая фотография : библия пользователя. — М., 2003.; Милчев М. Новейшая практическая энциклопедия цифровой фотографии. — М.; СПб., 2007.; Мураховский В., Симонович С. Азбука цифрового фото. — М., 2005.; Смирнова Е. Книга о фотографии. — Запорожье, 2012.; Смит Й. Главное в истории фотографии. — М., 2019.; Соупер М. Абсолютно ясно о цифровой фотографии. — М., 2005.; Тарантино К. Цифровая фотография. — М., 2006.; Трачун О. Фотография в Україні, 1839-2010. — Х., 2010.; Фриман М. Спец-эффекты в цифровой фотографии. — М., 2006.; Фриман М. Цифровая фотография. — Реутов, 2005.; Хаггинс Б., Проберт Я. Сюрреализм в цифровой фотографии. — М., 2005.; Харт Р. Фотография. — М., 2002.

ФΟΥР БІТС – рівномірне акцентування інструментами ритм. групи чотирьох доль такту, тип джаз. біту. Характерний для негр. джазу та свінгу.

р. фюр битс

а. *four beats*

ФРАГМЕНТ – окрема частина твору мистецтва, уривок тексту, худож. або муз. твору.

лат. *fragmentum* – уламок, шматок, осколок

а., ф. *fragment*

н. *Fragment*, *Bruchstück*

ФРАЙ-СКРІМІНГ, фрай – прийом екстримального вокалу, суть якого в формуванні скрипучого або хриплого голосу за допомогою зімкнутих вібруючих голосових зв'язок.

а. *fry* – смажений

ФРАК – чоловічий вечірній або конц. костюм особливого покрою – короткий попереду і з довгими вузькими фалдами позаду. Застосовується у гардеробі диригентів, співаків, інструменталістів.

а. *tail-coat*, *tails*, *dress coat*, *swallow-tail*, *evening dress*

ф. *frac*, *habit*

н. Frak

ФРІ ДЖАЗ – стиль сучасн. джазу 1960-х рр., пов'язаний із радикальними експериментами в галузі гармонії, форми, ритміки, мелодики та техніки імпровізації. Характерні риси – культ вільної інд. або групової імпровізації, застосування поліметрії та поліритмії, політональності та атональності, модальної техніки. Основні тенденції Ф.д. з'явилися в композиціях О. Коулмена, Д. Колтрейна, С. Тейлора. Інколи в значенні Ф.д. використовують терміни «новий джаз», «абстрактний джаз», «авангард. джаз». Серед представників – М. Браун, Е. Долфі (сакс.), Б. Діксон, Д. Черрі (тр.), С. Тейлор (ф-но), Ч. Мінгус (к-б) та ін.

а. *free jazz* – вільний джаз

р. фри джаз

«ФРІДРИХШТАДТ-ПАЛАСТ» – нім. вар'єте (Берлін). Має свій постійний оркестр і балетну групу. Будинок, побудований у 1860 р. для критого ринку, було перетворено в цирк. У 1919 перед ареною була побудована сцена. З 1926 ставилися радіоспектаклі та ревію. З 1945 даються естр.-цирк. вистави, огляди. Ф.-п. оснащений сучасн. техн. обладнанням. Сцена миттєво перетворюється в майданчик для ревію на льоду, у басейн для фігурного плавання, у цирк. манеж тощо.

н. Friedrichstadt-Palast

р. Фридрихштадт-паласт

ФРІЛАНСЕР – позаштатні журналіст, фотограф, музикант і т.п.; вільний художник, що працює за разовими договорами та контрактами.

а. *freelance*

р. фрилансер

ФРІППОТРОНІК – муз. інструмент, який був винайдений брит. музикантом Б. Іно та подарований ним лідеру групи «King Crimson» Р. Фріппу.

р. фриппотроник

а. *frippotronic*

ФРОНТМЕН – кер. рок-групи або джаз-бенду, іноді вокаліст, який є «обличчям» групи.

а. *frontman* – лідер, букв. той, хто стоїть попереду

ФРОНТОВА БРИГАДА – рад. колектив акторів, що обслуговували під час ВВВ військові частини. У репертуарі були естр. розповіді, фейлетони, монологи, сценки, пісні, куплети, частівки, танц. і цирк. номери.

р. фронтовая бригада

а. *front brigade*

ф. *équipe de front*

н. *Frontbrigade*

ФУНДАТОР – див. Засновник, Основоположник, Родоначальник.

ФУРОР – гучний публічний успіх, який викликає палке схвалення.

лат. *furore* – шаленість, несамовитість

а. *furore*

ф. *sensation*

н. *Furore, Sensation*

ФУТЛЯР – вмістилище для збереження, для оберігання чого-небудь. Ф. використовують для зберігання мікрофонів, муз. інструментів, звукопідсилюючого обладнання тощо.

а. *case, container, box, sheath*

ф. *étui*

н. *Futteral, Etui, Hülle, Bezug*

Ф'ЮЖН – 1. Сучасний стильовий напрям, виникнув у 1970 рр. на основі джаз-року, синтезу елементів європ. акад. музики та неєвроп. фольклору, а також із широким застосуванням електричних та електронних муз. інструментів. Великий вплив на розвиток Ф. справив амер. джаз. трубач М. Девіс, який фактично був основоположником цього напрямку. Серед представників – О. Коулмен (сакс.), Д. Маклафлін (гіт.), Д. Пасторіус, Стенлі Кларк (бас-гіт.), Б. Кобем (уд.), Ч. Корія, Д. Завінул, Х. Хенкок (клавішні), Ж.-Л. Понті (скр.), ансамблі «Weather Report», «Mahavishnu Orchestra» та ін. 2. Злиття двох або більше муз. стилів. Виникнення нових типів Ф. сприяє поширенню муз. культур різних країн світу.

а. *fusion* – букв. сплав, злиття

X

ХАБАНЕРА – 1. Исп. нар. пісня-танець кубин. походження з повільними рухами імпровіз. характеру. Муз. розмір 2/4. 2. Музика до цього танцю, муз. твір у ритмі цього танцю.

ісп. *habanera*, від *Havana* – Гавана

а. *habanera*

ХАБАР, хаптура, підкуп – гроші або речі, що даються службовій особі, впливовій людині як підкуп, плата за які-небудь злочинні, незаконні дії в інтересах того, хто їх дає. Як вид певної діяльності існує в шоу-бізнесі, конц. житті, у звукозапису, в гастрольній справі.

р. взятка

a. bribe

ф. pot-de-vin

н. Schmiergeld, Schmiere, Bestechung, Bestechungsgeld

ХАЙ-ЛАЙФ – стиль зах.-афр. попул. музики. Існують два різновиди: баладного характеру у супроводі гітар та танц. орк. музика. Був попул. на поч. 1920-х рр. у середовищі англомовного населення Зах. Африки.

a. hi life

ХАЙПІНГ – особливо гучна кампанія пропагандистсько-рекламної кампанії співака, групи, платівки, що має деякий скандальний «живчик», покликаний привернути увагу мас. Потребує великих витрат, він під силу тільки великим фірмам грамзапису та «промоутерам».

a. hiping

р. хайпінг

ХАЙ-ФАЙ – позначка на звуковідтворюючій, акустичній апаратурі різного призначення, яка засвідчує вищу якість.

a. Hi Fi, *high-fidelity* – висока точність відтворення

р. хай-фай

ХАЙ-ХЕТ – удар. інструмент, використовується в удар. установці в різних жанрах муз. виконавства. Являє собою удосконалений різновид педальних тарілок – чарльстон. Див. *Чарльстон* (2).

a. high-hat, hi-hat

ХАЛІ-ГАЛІ – амер. груповий бальний танець стилю «йє-йє», похідний від танцю сеф, родинний медисону. Танцюристи стають у лінію в довільній позиції. Злегка зігнуті в ліктях руки трохи відведені назад, пальці зібрані в кулак. Набув поширення в 1960 рр. Темп повільний. Муз. розмір 4/4.

р. хали-гали

a. hully-gully

ХАЛТУРА – несумлінна, неакуратна робота, переважно без знання справи, без почуття відповідальності. Див. також *Халтура* в сленговій частині.

р. халтура

a. slapdash/careless work, hack-work, botch, bungle, pot-boiler, dog

ф. bousillage, travail gâché

н. Pfscherei, Stümperei, Schund

ХАММОНД – електронний клавішний муз. інструмент фірми «The Hammond Instrument Company». Винайдений Л. Хаммондом у США (1934). Орган Х. став попередником синтезатора.

a. Hammond

ХАРАКТЕР – 1. Сукупність стійких психічних властивостей людини, її особистих рис, що виявляються у поведінці й діяльності. 2. Твердість, сила волі, наполегливість у досягненні чого-небудь. 3. У літературі, сцен. мистецтві – худож. образ, в якому втілені типові риси якої-небудь групи людей; тип.

грец. *character* – риса, особливість

a. character, nature

ф. caractère, naturel

н. Charakter, Wesen, Art, Beschaffenheit, Eigenart

📖 Адлер А. О нервическом характере. — СПб. ; М., 1997.; Батаршев А. Диагностика темперамента и характера. — СПб., 2007.; Баткина И., Паринаова Л. Психология темперамента и характера. — Воронеж, 2010.; Большая книга характеров / О. Бренифье. — М., 2011.; Большунова Н. Проблема характера : традиции и современность. — Новосибирск, 2011.; Бурно М. О характерах людей. — М., 1996.; Вейнингер О. Пол и характер. — М., 1997.; Гиппенрейтер Ю. У нас разные характеры... Как быть? — М., 2017.; Горбовец А. С первого взгляда : как узнать характер человека. — М., 2013.; Кустова Л. Тайна национального характера. — М., 2003.; Лазурский А. Очерк науки о характерах. — М., 1995.; Меляховецкий А. Особенности национального еврейского характера. — М. ; Донецк, 2004.; Тучкова Т. Проблема национального характера в контексте социально-психологических исследований. — Мурманск, 2008.; Царгуш Ш. Воспитание характера подростка. — Сухуми, 1981.

ХАРД-БОП – стильовий різновид іст коуст джазу. Відноситься до групи стилів сучасн. джазу. Відомий також під назвами «рівайвл-боп», «необоп», «модерн-боп». Є продовженням традицій класич. хот-джазу, ритм-енд-блюзу та бібопа. Виник у першій пол. 1950-х як реакція на академізм і європ. орієнтацію кул- і вест-коуст-джазу, що досягли до цього часу свого розквіту. Характерні риси раннього Х-б. – примат мелодич. імпровізації, переваження жорстко акцентованої ритміки супроводу, посилення блюз. елементів в інтонуванні й гармонії, тенденція до виявлення вок. начала в імпровізації, деяке спрощення муз. мови у порівнянні з експериментами музикантів бібопа, кула та вест-коуст-джазу. До кінця 1950-х «жорсткість» Х-б. стала поступово згладжуватися, утворилися нові його стильові форми – фанк і соул. У 1960-ті на основі Х-б. і кул-джазу розвився новий стиль – фрі-джаз. Основні представники – здебільшого негр. музиканти. Серед інших – Д. Колтрейн, Д. Еддерлі, С. Роллінс (сакс.), Х. Моблі, Д. Берд, Л. Морган, Кліффорд Браун (тр.), М. Роуч (уд.), Х. Сілвер (фно), Б. Голсон, Б. Тіммонс та ін. Теж саме, що і *Нео-боп*.

a. *hard bop* – твердий, жорсткий боп

ХАРД-ЕНД-ХЕВІ – назва всієї «важкої музики» в пресі. Див. також *Хеві метал*.

р. хард-енд-хэви

a. hard-and-heavy

ХАРДКОР – муз. стиль, один із різновидів рейва.

a. hardcore

ХАРД-РОК – напрям сучасн. рок-музики. Спочатку – енергійний і жорсткий рок-н-рол ранніх рокерів, особливо у порівнянні з «солодким» звучанням поп-зірок поч. 1960-х рр. В епоху мерсі-біту, психоделії – протягом 1960-х – Х.-р. перебував «в опалі», але завжди знаходив свою аудиторію. Наприкінці 1960-х рр. в його агресивне і динамічне звучання, підсилене звуком клавішних (раніше Х.-р. обходився гітарами) і злегка «облагороджене» використанням елементів артеатроку та блюз. ритмо-мелодич. формул, стало знову актуально та популярно. Змикаючись на однім фланзі з прогресивним роком, а на іншому – з безкомпромисними прихильниками традиц. бугі, Х.-р. успішно пережив 1970 рр., відродився у складі течії хард-енд-хеві. Як самостійний напрям, Х.-р. викристалізувався в кінці 1960-х у творчості видатного гітариста Д. Хендрикса. У Х.-р. усі інструменти прямо пов'язані з мелодич. лідером – гітаристом або клавішником. Серед найвідоміших груп – «Led Zeppelin», «Black Sabbath», «AC/DC», «Deep Purple», «Scorpions» та ін. Синтез Х.-р. з ін. напрямками рок-музики дав цікаві результати – арт-рок, хард-ф'южн, важка психоделія, гліттер-рок, важкий ритм-енд-блюз, хардкор.

a. *hard rock* – букв. жорсткий або важкий рок

ХАРДСТЕП І ТЕХНОСТЕП – стилі танц. варіанта джангла.

a. *hardstep* і *techstep*

ХАРД-ХАУС – хаотична, оглушлива мішанина з різноманітних «прикольних» електронних звуків і індустріальних шумів, поєднаних в єдине ціле за допомогою драм-машини.

a. *hard house*

ХАРКІВ – крупний промисловий і культурний центр Рад. Союзу й України. В місті є студії звукозапису, навч. заклади з естр. відділеннями. З містом пов'язана творч. діяльність Л. Гурченко, К. Шульженко, І. Дунаєвського, В. Мулермана, Ю. Богатикова, ансамблів «Група продленного дня», «Танок на майдані Конго», «5'nizza», «Люк» та ін.

р. Харьков

a. Charkov, Charkiv

📖 Герасименко Ю. Встречи с Харьковом. — Х., 1985.; История города Харькова XX столетия / А. Ярмыш, С. Посохов, А. Эпштейн и др. — Х., 2004.; Орленко И. Туристу о Харькове. — Х., 1986.; Тиц А., Шпара П. Харьков : архит.-ист. очерк. — К., 1983.; Харьков : архитектура, памятники, новостройки / Б. Клейн и др. — Х., 1987.; Харьков : кн. для туристов / Г. Андреева, А. Голиков, Е. Гринева и др. — Х., 1984.; Харьков вчера, сегодня, завтра / Ю. Шкодовский, И. Лаврентьев, А. Лейбфрейд, Ю. Полякова. — Х., 2004.; Яцина О. Архитектурна симфонія Харкова. — Х., 2008.

ХАРШ – різновид скрімінгу, що являє із себе високий і дуже агресивний хрипкий голос. Вживається в таких стилях як треш-метал, грув-метал, металкор, хардкор.

від. англ. *harsh* – хриплий, різкий, брутальний

ХАУЗ, хаус – стиль сучасн. електронної музики. У сер. 1980-х рр. у Чикаго і Нью-Йорку виник новий стиль танц. музики. Ця музика була створена для танців, і в ній використовувалися нові електронно-муз. інструменти. Тоді вона була андерграундною й притягала до себе ультрасучасних законодавців моди. Структура класич. Х. проста: стандартний розмір 4/4 і помірний темп (125 уд/хв). Ця своєрідна муз.-комп'ютерна «м'ясорубка» переробляє у заданому ритмі запозичення з будь-яких попул. мелодій. Х.-треки, як пр., наповнені яскравими й красивими пасажами, мажорними акордами та простими мелодіями, що запам'ятовуються. Корені стилю йдуть від музики диско і соул. Див. також *Ecid-хауз*.

a. house

ХАУЗ РЕНТ ПАРТІЗ – традиц. платні вечірки за участю музикантів. Були попул. в негр. середовищі в другій пол. XIX-поч. XX ст. Х.р.п. – рання форма джем-сешн, мала важливе значення для розвитку фортеп. джазу та були улюбленими місцями діяльності й творчості багатьох піаністів, виконавців блюзів, регтаймів і бугі-вугі.

р. хауз рент партиз

a. house rent parties

ХВИЛЮВАННЯ – психічний стан людини, зумовлений підвищенням збудження нервової системи, перевантаженням її позитивними або негативними переживаннями. Є показником емоційного стану людини. Як атрибут сцен. життя часто присутне у виконавців. Творч. Х. виступає як позитивний елемент, інше – частіше як негативний, порушуючи нормальне конц. життя.

р. волнение

a. emotion, excitement

ф. émotion

н. Aufregung

📖 Кондаш О. Хвилювання : страх перед випробуванням. — К., 1981.; Семикін В. Естрадне хвилювання. — Донецьк, 2009.; Тэллис Ф. Как перестать беспокоиться и начать трезво мыслить и правильно действовать. — М., 2003.; Цыпин Г. Сценическое волнение и другие аспекты психологии исполнительской деятельности. — М., 2011.

ХЕВІ – друга блюз. хвиля кінця 1960 рр. Групи «Cream», «Led Zeppelin», «Jeff Beck Group», «Fleetwood Mac» і близькі до них «психоделічні» групи взяли на озброєння й довели до абсолюту прийом створення відчуття «ваги» у слухача. Пізніше використовувався як синонім для опису музики груп, що грали «важкий» ритм-енд-блюз і – як антитеза хард-року – для вказівки на блюз. основу. До поняття хеві метал прямого відношення не має.

a. *heavy* – важкий

ХЕВІ МЕТАЛ – одне з відгалужень хард-року, набуло широкого поширення на поч. 1980-х рр. Досвідчені «металеві» групи часто вводять до своїх композицій вельми складні зміни ритму, і у невідготовленого слухача виникає відчуття какофонії, хоча мова йде про ритм. імпровізацію. Як і в хард-року, основи Х.м. були закладені такими виконавцями, як «Led Zeppelin», «Black Sabbath», «Deep Purple» та ін. Виділивши з музики цих груп виключно потужні гітарні рифи, доведені до віртуозності соло і «канонадні» ударні, групи «нової хвилі» англ. важкого року («Iron Maiden», «Saxon», «Diamond Head») лише розробили інстр. структуру стилю, яка набула кінцевого розвитку в музиці представників спід- і треш-металу. Теперішній Х.м. виник на поч. 1980-х рр. як реакція на непрофесіоналізм і комерц. неспроможність панк-року. Пізніше стильова подібність зблизила їх із виконавцями хард-року, які зберегли вірність своїй музиці з 1970-х рр. Сукупність усієї «важкої» музики набула в пресі назви хард-енд-хеви. Серед найвідоміших груп – «Motorhead», «Iron Maiden», «Metallica» та ін. В деяких літ. джерелах терміни «хард-рок», «хеви метал», «хард-н-хеви» вживаються як синоніми.

а. *heavy metal* – букв. важкий метал

р. хеви метал

ХЕД-ЕРЕЙНДЖЕМЕНТ – усне аранжування, гра великого оркестру на основі усної домовленості про головні моменти форми даної п'єси; метод, що часто застосовувався в перших негр. джаз-оркестрах, музиканти яких ще не знали нот.

р. хэд-эрейнджмент

а. *head arrangement*

ХЕДЛАЙНЕР – лідер, керівник.

р. хэдлайнер

а. *headliner*

ХЕПЕНІНГ – різновид поп-арту, ексцентрична театралізована вистава. Частіше за все розгортається спонтанно, розрахована на непередбачувану поведінку виконавців та активну співучасть глядачів.

а. *happening* – подія, випадок, явище

р. хэппенинг

ф. *happening*

н. *Happening*

📖 Черкашин В., Черкашина Н. Ночь с пионервожатой : Акции. Хеппенинги. Арт-перформансы. Идеи. — М., 2018.

ХЕТ-КАНТРИ – відверте знущальне позначення для музики кантрі.

а. *hat country* – букв. шляпне кантрі

р. хэт-кантри

ХИСТ – уміння що-небудь робити, поводити себе певним чином; здібності, дар, кебета, обдарування, талан.

р. дарование

а. *talent, ability, endowment, gift*

ф. *talent, don*

н. *Begabung, Gabe, Talent*

📖 Барышева Т. Диагностика эстетического развития личности. — СПб., 1999.; Богоявленская Д. Психология творческих способностей. — М., 2002.; Дранков В. Природа художественного таланта. — СПб., 2001.; Могучий А. Книга-тренажер для развития творческих способностей. — М., 2017.

ХІЛ-БІЛЛІ – одна з традиц. назв амер. музики кантрі, що існувала в 1920 рр. Характеризується використанням струн. супроводу, як пр., банджо. Термін відноситься також до виконавців такої музики.

р. хилл-билли

а. *hill-billy, hillbilly*

ХІПІ – 1. Групи молоді, що відкидали усталені моральні устої, загальноприйнятні норми поведінки, вели бродяжницький спосіб життя в душі «контркультури». Для Х. характерний ексцентричний одяг, зневага до грошей та власності, схильність до містицизму та радості у вільному коханні. Рух виникнув у Сан-Франциско в 1960 рр. та поширився на ін. країни. Набув назви як «влада квітів». Один із різновидів контркультури та соц. протесту. Х. «ішли» від дійсності за допомогою наркотиків, створювали «підпільну» літературу, кіно, радіо. 2. *Людина з екстравагантною поведінкою, навмисно недбало та претензійно одягнена. Х. часто називають недбало одягнених музикантів.

а. *hippie*, а також *hippy*, від *hip* – меланхолія, смуток

р. хиппи

ф. *hippie*

н. *Hippie, Gammer*

📖 Анищенко О. Генезис и функционирование молодежного социолекта в русском языке национального периода. — М., 2010.; Апажева С., Захохова М., Геграев Х. Молодежные субкультуры. — Нальчик, 2017.; Блохина М., Григорьев Л. Молодежные субкультуры в современном обществе. — Тверь, 2004.; Классен М. Корпорация Хиппи : кн. о непонятой субкультуре, которая изменила образ жизни американцев и сгенерировала миллиарды долларов. — Днепр, 2017.; Косарецкая С., Косарецкий С., Снягина Н. Неформальные объединения молодежи : профилактика асоциального поведения. — СПб., 2006.; Красавина Е. Влияние молодежной субкультуры на адаптационные стратегии студенческой молодежи. — М., 2010.; Красиков В. В экстриме : междисциплинарное философ. исслед. причин, форм и паттернов радикального сознания. — М. ; Берлин, 2014.; Мата Хари. Пудинг из промокашки. Хиппи как они есть. — М., 2010.; Новосад М. Веселые и грустные воспоминания из прошлого, или как становятся Хиппу... 80th. — Львов, Б.г.; Хайман П. Метросексуал поневоле : заметки не-

состоявшегося хиппи. — СПб., 2004.; Хойбнер Т. Вызов неприкаянных : модные волны и молодеж. течения – тедеы, хиппи, панки, рокеры – в зап. мире. — М., 1990.

ХИП-ХОП – муз. жанр, виникший у Нью-Йорку на поч. 1970-х рр. Ґрунтується на шумовому ефекті від обертання руками вінілового диска та акцентованим звучанням електронних удар. інструментів як супровід для речитативу. На поч. 1980-х з'явилося семплування, що стало поворотним пунктом у розвитку Х.-Х. Період з 1986 по 1993 називають «золотою ерою Х.-Х.».

р. хип-хоп; ура-прыжок, прыг-скок

а. hip-hop; hip (ура), hop (стрибок)

📖 История и развитие хип-хоп культуры / авт.-сост. С. Возжаев и др. — М., 2004.; Туп Д. Рэп атака : от африк. рэпа до глобального хип-хопа. — М., 2012.

ХІТ – 1. Модна попул. пісня або танц. мелодія, а також запис такої пісні у визначений період часу. Обов'язковою умовою для визнання пісні Х. є її попадання в хіт-парад. 2. Бойовик, фільм, спектакль, книга, тощо, які користуються успіхом. 3. Окраса конц., театр. сезону. Х. – англомовний еквівалент нім. слова «шлягер».

а. hit – удар, влучення, вдача

р. хит

а. hit, pop song

н. Schlager

ХІТМЕЙКЕР – композитор, який створює пісні, націлені на стовідсоткову влучність в хіт-паради. Як пр., такі композитори знають кон'юктуру ринку, пропонують свої твори попул. виконавцям.

а. hit maker – букв. той, хто робить хіти

📖 Моттола Т., Фассмэн К. Хитмейкер. Последний музыкальный магнат. — М., 2014.; Томпсон Д. Хитмейкеры : наука популярности в эпоху развлечений. — М. : Азбука Бизнес, 2018.

ХІТ-ПАРАД – 1. Загальне позначення всіх списків і рейтингів, що складаються за певним принципом. 2. Парад популярності, який провадиться засобами інформації у результаті опитування. Х.-п. поділяється на окремі категорії для музики поп, кантрі, соул, рок, диско тощо, а також як кращих, так і гірших муз. досягнень. Визначається шляхом збору даних про продаж, частоту передач по радіо і ТБ, а також безпосередньо за опитом слухачів або глядачів. В радіо- і телепрограмах – тип муз. передач, в яких пісні звучать відповідно до заздалегідь складеного списку. Перший Х.-п. був опублікований амер. муз. журналом «Billboard» в 1940 р. 3. Перелік найпопулярніших платівок, муз. творів та виконавців, який регулярно публікується. 4. Концерт попул. естр. пісні; концерт із шлягерів.

р. хит-парад

а. hit parade

📖 Мархасев Л. ХХ век в легком жанре : взгляд из Петербурга – Петрограда – Ленинграда : хронограф муз. эстрады 1900-1980 : с приложением из хит-парадов конца ХХ в. — СПб., 2006.

ХОБІ – захоплення, улюблене заняття для себе під час дозвілля. Часто поширюється на слухання музики, відвідування концертів, збирання платівок.

р. хобби

а., ф. hobby

н. Hobby

📖 Быковская А. Бизнес своими руками : как превратить хобби в источник дохода. — М., 2014.; Гид по хобби : 77 способов заняться тем, на что у вас никогда не хватало времени / авт.-сост. В. Черепенчук. — М., 2013.; Золотопупов В. Как заработать на любимом хобби : делаем деньги своими руками. — М., 2013.; Тюхменёва А. Как из хобби сделать бизнес : монетизация творчества. — М., 2014.

ХОЛ – 1. У традиц. англ. житлі загальна кімната, прийомний зал із східцями на верхній поверх. 2. У сучасних суспільних будинках і готелях – невеликий зал для відпочинку, чекання, зустрічей. В Х. багатьох культурних закладів відбуваються різноманітні мистецькі акції.

р. холл

а. hall

н. Halle

ХОЛЕР – див. *Блюз*.

ХОНКИ-ТОНК ПІАНО – розладнене «кабацьке» піаніно.

а. honky-tonk piano

р. хонки-тонк пиано

ХОР – 1. Співочий колектив, анс. або група співаків, що разом виконують вок. твори; капела. 2. Багатоголосний вок. муз. твір для такого колективу, а також його виконання.

грец. *chorós* – хороводний танець із співом

а. chorus, choir

ф. chœur

н. Chor

📖 Двойнос Л. Методика работы с хором. — Кемерово, 2012.; Живов В. Хоровое исполнительство : Теория. Методика. Практика. — М., 2003.; Кузнецов Ю. Экспериментальные исследования эмоциональной выразительности хора. — М., 2007.; Назаров В. Любительский академический хор. — Тюмень, 2007.; Тенюкова Г. История русского профессионального хорового искусства и образования. — Чебоксары, 2018.

ХОРЕОГРАФІЯ – 1. Мистецтво нотації танц. музики в абстрактних символах. Запропонована угорцем Р. Лабаном. Термін увів у обіг Р. Фейє. 2. Мистецтво створення танцю, а також постановка балетних танців, балетного спектаклю, оформлення танц. номерів для виступу співаків. Х. виникла з правил танцю у XVIII ст. 3. Мистецтво танцю. Див. *Танець*.

р. хореография

а. choreography

ф. chorégraphie

н. Choreographie, Tanzkunst

📖 Абызова Л. История хореографического искусства : отечест. балет XX - начала XXI в. — СПб., 2012.; Абызова Л. Теория и история хореографического искусства. — СПб., 2015.; Барышникова Т. Азбука хореографии. — СПб., 1996.; Батеева Н. Биомеханика в хореографии. — Х., 2015.; Бермудес Д. Музична ритміка і хореографія. — Суми, 2009.; Бігус О. Народно-сценічна хореографія Прикарпатського регіону. — К., 2015.; Ванслов В. Балеты Григоровича и проблемы хореографии. — М., 1971.; Вережкина А. Трайбл. — Од., 2011.; Гончаренко Ю. Хореографія : основи класичного танцю. — Запоріжжя, 2012.; Ивлева Л. Методика обучения хореографии в старшей возрастной группе. — Челябинск, 1997.; Кирилук В. Дихання в хореографії. — К., 2009.; Колногузенко Б. Методика роботи з хореографічним колективом : Ч. 1 : хореогр. робота з дітьми. — Х., 2004.; Колногузенко Б. Хореографічна композиція. — Х., 2018.; Кулаков В., Паппе В. 2500 хореографических премьер XX века. — М., 2008.; Лопухов Ф. В глубь хореографии. — М., 2003.; Методичні основи хореографії / Т. Ленська та ін. — Кам'янець-Подільський, 2007.; Рожко М. Актуальные вопросы зарубежной хореографии. — Луганск, 2014.; Ромм В. К методике палеохореографического анализа. — Новосибирск, 1994.; Скрипина Н. Прикладная хореография в театрализованном представлении и празднике. — Челябинск, 2008.; Смирнова Н., Бочкарева Н. Уроки хореографии в образовательных учреждениях. — Кемерово, 1996.; Совік Т. Музичне виховання і основи хореографії з методикою викладання. — Кам'янець-Подільський, 2015.; Тараканова А. Танцюйте з нами. — Вінниця, 2010.; Тарасова О. Музыка и хореография. — М., 2016.; Хоцяновська Л. Ф., Рехвіашвілі А. Методика виконання імпровізації та контактної імпровізації. — К., 2017.; Шабаліна О. Пластичність. Мова. Тіло. — Х., 2018.; Шкурко Т. Танцевально-экспрессивный тренинг. — СПб., 2003.

ХОРМЕЙСТЕР – кер. хору, хор. диригент.

а. leader of a chorus, choirmaster

ф. directeur du chant, maître de chapelle

н. Chormeister, Chorführer

ХОТ, хот-джаз – термін, який звичайно застосовувався по відношенню до класич. негр. джазу раннього періоду (до свінгу), тісно пов'язаний з афр. витоками та традиціями афро-амер. фольклору. У цьому сенсі Х.-джазу протиставляється європеїзовані різновиди джазу, а також деякі типи комерц. попул.-розважальної музики, що випробувала на собі вплив негр. джазу, але по суті є псевдоджазовою або квазіджазовою. В сучасн. джазі цей термін не застосовується.

а. *hot* – букв. гарячий, темпераментний

ХОТА – ісп. парний танець трьохдольного розміру. З'явилась в кінці XVIII ст. в Арагоні. Існують Арагонська, Каталонська, Кастильська та ін. види.

ісп. jota

ХРОНОМЕТРАЖ – точний замір часу на виконання яких-небудь процесів, певної операції, тривалості конц.-мистецького заходу, звучання пісні, муз. уривку.

грец. *chronos* – час, *metreō* – вимірюю

а. time-keeping, time-study

ХУДОЖНИК – 1. Те саме, що й митець. 2. Той, хто досяг високої досконалості, справності у галузі мистецтва.

а. artist

ф. artiste

н. Künstler

Х-ФАКТОР – укр. телевіз. версія брит. проекту «The X Factor», муз. талант-шоу, основною метою якого є пошук і розвиток пісенного таланту конкурсантів. Усі конкурсанти обираються шляхом публічних прослуховувань. Перший ефір відбувся 4 вересня 2010 р.

Ц

ЦАРИНА – сфера діяльності людини; ділянка, галузь. Див. також *Нива*.

р. сфера, область

а. scope, incidence

ф. sphère

н. Sphäre

ЦЕНЗУРА – 1. У Стародавньому Римі – посада цензора, урядової особи, яка оцінювала майно громадян, стежила за надходженням податків. 2. Система нагляду за друком та засобами мас. інформації з метою не пропускати матеріали, в яких є держ. таємниці, підривні, аморальні факти. В Зах. Європі виникла в XV ст., в Росії – на поч. XVIII ст. Ц. – також перегляд творів, призначених для друкування, виконання на сцені, постановки в театрі. Існувала за рад. часів, не пропускаючи на конц. естраду твори авторів, які залишили Рад. Союз або висловлювалися критично на його адресу.

лат. *censura* – суворий розбір, прискіплива критика

а. censorship

ф. censure

н. Zensur

📖 Бабюх В. Политическая цензура в советской Украине в 1920-1930-е гг. — Казань, 2012.; Блюм А. Запрещенные книги русских писателей и литературоведов, 1917-1991. — СПб., 2003.; Політична цензура в Україні : факти, тенденції, комент. / упоряд. О. Палій та ін. — К., 2002.; Смыкалин А. Перлюстрация почтовой корреспонденции и почтовая военная цензура в России и СССР. — М., 2015.; Ушаков А., Кралечкин Д. Конец цензуры. — М., 2010.

ЦЕРЕМОНИЯ – прийнятий або встановлений порядок здійснення якого-небудь урочистого обряду, а також сам обряд (фестиваль, конкурс, огляд, творч. змагання); див. *Ритуал*.

лат. *caerimonia* – благоговіння, культовий обряд

р. церемония

а. ceremony

ф. cérémonie

н. Zeremonie

📖 Веселовская О. Свадебная церемония. Подготовка, проведение, организация. — М., 2003.; Вуд Дж., Серре Ж. Дипломатический церемониал и протокол. — М., 2003.; Захарова О. Власть церемониалов и церемониалы власти в Российской империи XVIII – начала XX века. — М., 2003.; Захарова О. Светские церемониалы в России XVIII – начала XX в. — М., 2003.; Энциклопедия российской монархии. Чины. Церемонии. Гербы. Дворцы / ред. В. Бутромеев. — Екатеринбург, 2002.

ЦИГАНСЬКИЙ РОМАНС – жанр рос. побутової музики, різновид рос. романсу, що склався до сер. XIX ст. у виконавській практиці співаків і гітаристів із петерб. і моск. циг. хорів. Розвинувся на основі міської пісенно-романсової традиції кінця XVIII-поч. XIX ст. На поч. XX ст. поширюється г.ч. на естраді. Серед виконавців: В. Паніна, А. Вяльцева, Н. Тамара та ін., які поряд із романсом виконували куплети з оперет та естр. пісн. В 1950-1960 рр. традиції Ц.р. відновляли М. Сліченко, В. Баглаєнко та ін. співаки, що працювали в моск. циг. театрі «Ромэн».

р. цыганский романс

а. Gypsy romance

ф. chanson tzigane

н. Zigeunerromanze

📖 Вереин А. Когда-то в Париже... — Екатеринбург, 2003.; Цыганская песня : от «Яра» до Парижа / авт.-сост. М. Кравчинский. — Н. Новгород, 2016.; Щербакова Т. Цыганское музыкальное исполнительство и творчество в России. — М., 1984.

ЦИРК – 1. В Давньому Римі – арена, місце для кінних змагань та змагань колісниць, для цькування звірів, боїв гладіаторів, кулачних боїв. 2. Вид мистецтва, включає до себе акробатику, еквілібристику, жонглювання, клоунаду, дресирування тварин. 3. Будівля, в якій відбуваються цирк. та естр. вистави.

лат. *circus* – букв. коло

а. circus

ф. cirque

н. Zirkus

📖 Бардиан Ф. Организация и планирование циркового производства. — М., 1981.; Баринов В. Основы циркового творчества. — М., 2004.; Баринов В. Особенности восприятия в цирке : цирк как способ художественного отражения окружающей действительности. — М., 2006.; Баринов В. Художественно-образная структура циркового искусства. — М., 2005.; Бартэн А. Под брезентовым небом. — Л., 1988.; Благов Ю. Чедеса на манеже. — М., 1984.; Гортинский Е. Товарищ цирк. — М., 1985.; Гур'єва О. Витоки виникнення основних жанрів циркового мистецтва. — Маріуполь, 2009.; Дмитриев Ю. История советского цирка. 1917-1979. — М., 1980.; Дмитриев Ю. Эстрада и цирк глазами влюбленного. — М., 1971.; Жандо Д. История мирового цирка. — М., 1984.; Кошкин В. Конный цирк. — М., 2004.; Краснянский Э. Встречи в пути. Театр. Эстрада. Цирк. — М., 1967.; Кузнецов Е. Цирк. — М.; Л., 1931.; Луначарский А. О массовых празднествах, эстраде, цирке. — М., 1981.; Макаров С. Шаманы, масоны, цирк : сакральные истоки цирк. искусства. — М., 2006.; Сергеев Л. Дом на колесах. — М., 1990.; Славский Р. Братья Никитины. — М., 1987.; Сыромятникова И. Искусство грима и макияжа : Балет. Опера. Оперетта. Мюзикл. Кино. Цирк. Эстрада. Соврем. макияж. — М., 2004.; Театр. Цирк. Эстрада. Глазами влюбленного : сб. ст / сост. О. Кузнецова и др. — М., 2011.; Театр. Эстрада. Цирк : сб. / отв. ред. С. Макаров. — М., 2006.; Териков Г. Куплет в цирке и на эстраде. — М., 2005.; Цирк : мал. энцикл. / авт.-сост. А. Шнеер, Р. Славский. — М., 1979; Энгель Г. Звезды оперетты и цирка. — Екатеринбург, 1994.; Энциклопедический словарь юного зрителя. Театр. Кино. Цирк. Эстрада. Телевидение / ред. кол. — М., 1989.; Яковлев Л. Веселый цирк. — М., 1996.

«**ЦИРК И ЭСТРАДА**» (рос.) – ілюстрований часопис. Видавався у Москві (1927-1930), порушував питання естр. та цирк. мистецтва.

ЦИТАТА – 1. Точний, дослівний уривок з якого-небудь тексту. 2. Точне або близьке до оригіналу запозичення в муз. творах.

лат. *citare* – проголошувати

а. quotation, citation

ф. citation

н. Zitat

ЦИФРОВИЙ ЗАПИС (1) – запис, при якому звуковий сигнал перетворюється в цифрову форму. Багатократний перезапис магнітної фонограми на цифрових магнітофонах здійснюється практично без змін. За допомогою цифрової техніки можна змінювати тональність муз. твору, прискорювати або уповільнювати темп, не змінюючи висоти тону, відновлювати старі записи.

р. цифровая запись
а. digital recording
н. Ziffern Tonaufnahme

ЦИФРОВИЙ ЗАПИС (2), «цифровка» – умовний запис акордів, при якому є літера основного тону та цифровий або буквенний індекс, що вказує на його побудову (A7, Cm6, F-9 та ін.).

р. цифровая запись, «цифровка»

а. figuring
ам. figuration
ф. chiffrage
н. Bezifferung

ЦОЙЛЬ – стиль рок-музики, піджанр прогресив. року.

н. Zeuhl

Ч

ЧАЙКА – міжнар. муз. молодіж. фестиваль, проводився щорічно у Києві з 2001 р.

ЧАРДАШ – 1. Угор. нар. танець, виникнув у сер. XIX ст. Складається з повільної та швидкої частин. 2. Бальний Ч. – попул. бальний танець, виникнув на основі сцен. інтерпретації нар. Ч. Муз. розміри 2/4 або 4/4.

угор. *csárdás*, від *csárda* – корчма, трактир, сільський кабак

а. *czardas*, Hungarian dance

ф. *csardas*, *czardas*

н. *Csardas*

📖 Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.; Ткаченко Т. Народные танцы : болгарские, венгерские, немецкие, польские, румынские, сербские и хорватские, чешские и словацкие. — М., 1975.

ЧАРЛЬСТОН (1) – амер. бальний танець імпровіз. характеру, основою якого були танці з негр. ревію, виникнув у 1922. Більш ранній різновид Ч. – нар. негр. танок, що виник у середовищі портових робітників м. Чарльстона у Півд. Кароліні. Ч. – одна з форм джазу, вид регтайму, швидкий різновид фокстроту. Муз. розмір 4/4.

а. *Charleston* – по назві м. Чарльстон (США), де він уперше з'явився

ф. *charleston*

н. *Charleston*

📖 Гавликовский Н. Руководство для изучения танцев : общедоступ. пособие к изуч. всех бал. танцев с указ. фигур для котильона и мазурки. — СПб., 1902.; Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.

ЧАРЛЬСТОН (2) – удар. металевий муз. інструмент невизначеної висоти звука. Являє собою триніжковий пристрій, на горі якого прикріплені одна під другою у горизонтальному положенні тарілки, повернуті внутрішніми сторонами одна до одної. Один із компонентів удар. установки. Те ж саме, що і Хай-хет.

а. *hi-hat/high-hat (pedal)*

ф. *hi-hat pédal*

н. *Charlestonmaschine*, *Ni-hat*

ЧАРТС, чарти – 1. Списки, таблиці попул. муз. записів, пісенних бестселерів, у відповідності з якими диск-жокеї складають переліки платівок, придатних для програвання на гральних автоматах, танц. майданчиках. 2. Списки шлягерів, бестселерів, найпопулярніших платівок, книг, фільмів.

а. *charts* – списки, реєстр

ЧАСОПИС – періодичне друковане видання у вигляді книжки. Див. *Журнал*.

ЧАСТІВКА – коротка (звичайно 4-рядкова) римована приспівка, що виконується у швидкому темпі, переважно жартівливого або любовного, нерідко суспільного змісту; попул. жанр слов'ян. нар. словесно-муз. творчості другої пол. XIX-XX ст. На естраді виконуються багатьма артистами як природне доповнення до розмовних та муз.-розмовних номерів. Для Ч. характерне жартівливе ставлення до своїх героїв, іронія, а іноді й гостра сатира. Назва походить від рос. слова «частый» – тобто який повторюється багато разів. Інколи рос. мовою мають ін. назви – «припевки», «коротушки», «пригудки», «тараторки», «несклади». На естраду спочатку потрапляли як етнографічний матеріал. Згодом почали створюватися самими виконавцями або спец. естр. авторами.

р. частушка

а. *chastooshka*, two-line or four-line folk verse, usually humorous and topical, sung in a lively manner; short improvised Russian song with topical text

ф. *couplets populaires russes*, *couplets folkloriques*; *courte shanson russe improvisée avec texte d'actualité*; *complainte, sobre un tema de actualidad*

н. *Schnadahüpfel*, *improvisiertes kurzer russisches Lied mit aktuellen Text*

📖 Бобров А. Современная частушка. — М., 1990.; Вогралик Т. Тик-так, или Музыкальное время в забавных частушках. — Н. Новгород, 2017.; Заволокин Г. Частушка на эстраде. — М., 1986.; Звучи, частушка звонкая! — М., 2001.; Лазутин С. Русская частушка. — Воронеж, 1960.; Мякишева О., Мякишев А. Сказ о частушке-веселой подружке. — Иваново, 1995.; Русская частушка / ред. В. Сидельников. — М., 1941.; Русская частушка : фольклор. сб. / сост. А. Кулагин. — М., 1993.; Симаков В. Что такое частушка? : к вопросу об её истор. происхождении и значении в нар. обиходе. — М., 1927.

ЧА-ЧА-ЧА – кубин. танець, утворився від румби та мамбо в 1950-х рр. Муз. розмір 4/4.

а., ф. cha-cha-cha

н. Cha-cha-cha

📖 Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.; Латиноамериканские танцы : румба и ча-ча-ча / авт.-сост. О. Иванникова. — М., 2003.

ЧЕЙЗ – виступ анс. джазистів, які по черзі імпровізують.

а. chase

«**ЧЕРВОНА РУТА**» – Всеукр. пісенний фестиваль, який проводиться один раз на два роки. Назва запозичена з пісні укр. співака та композитора В. Івасюка. Існує декілька номінацій: рок-музика, поп-музика, автор. пісня та ін.

ЧЕЧІТКА – 1. Чіткий за ритмом (здебільшого чоловічий) танець із частим постукуванням підшви й каблука об підлогу; швидкий степ. Набув популярності завдяки водевілям та кінофільмам 1930-х рр. 2. Музика до цього танцю, муз. твір у ритмі цього танцю.

р. чечетка

а. tchetchotka, tap-dancing

ЧИКАЗЬКИЙ ДЖАЗ, чиказський стиль – стиль традиц. джазу, який розвився на поч. 1920-х рр. в Чикаго і згодом поширився на Півночі США. Склався на основі традицій раннього негр. джазу. Історично займає проміжне, перехідне положення між класич. новоорлеан. джазом і свінгом. Основні особливості: європеїзоване трактування негр. муз. ідіом, заміна колективної імпровізації серією хот-соло, відокремлення головного мелодич. голосу та відмова від респонсорної взаємодії його з ін. голосами анс., опора на стійко повторювану структурно-гармонійну модель («квадрат»), акцентування 2-ї і 4-ї доль чотиридольного такту, переваження фігураційного варіювання мелодії над парафразуванням. Відбулась також зміна інструментів: корнетисти почали грати на трубах, замість туби увели контрабас, замість банджо – гітару. Ч.д. сприяв подальшому розвитку світ-джазу, а також орк. свінгу, що прийшов йому на зміну в 1930 рр. Найважливіші представники негр. джазу: К. Олівер, Л. Армстронг, Ф. Кепшард, Л. Хемптон, Д. Доддс, Д. Мортон, Е. Тейт та ін. Із білих музикантів найбільше значимими є Д. Крупа, Б. Бейдербек, Д. Саллівен, Б. Гудмен, Б. Фрімен, Б. Поллак та ін.

р. чикагский джаз, чикагский стиль

а. Chicago jazz, Chicago style

н. Chicagojazz

ЧИЛАУТ, чил-аут – метафоричне позначення легкої (також простої для сприйняття академічної) музики, покликаної сприяти зняттю психічної напруги, релаксації. У вузькому сенсі Ч. – напрямок неакадемічної, головним чином електронної, музики. Зародився на початку 1990-х рр., будучи відносно витриманим і повільним. Ч. також називають окремий танцпол на досить великих концертах (вечірках) в стилі гоа-транс (напрямок в сучасній електронній музиці, що зародився в кінці 1980-х рр. у штаті Гоа, Індія). У Ч. зазвичай грають розслаблюючу музику, подають як алкогольні, так і безалкогольні напої, легкі закуски, салати, сигарети. Тут набагато менше танцюючих, тому що сюди приходять відпочити після важкого робочого дня, свят або після танців на основному танцполі клубу.

від англ. *to chill out* – заспокоюватися, розслаблятися

ЧИМУРЕНГА – стиль поп-музики Зімбабве, виникнув у 1970 рр.

ЧИТАННЯ З ЛИСТА – виконання музикантом на інструменті або голосом незнайомого йому твору по нотному запису без попереднього розучування. Важливого значення набуває в естр. колективах, коли немає можливості тримати у пам'яті велику кількість творів. Потребує швидкого осягання автор. задуму, інтуїтивного охоплення цілого до ознайомлення з повним текстом твору.

р. чтение с листа

ф. à livre ouvert

📖 Брянская Ф. Формирование и развитие навыка игры с листа в первые годы обучения пианиста. — М., 2011.; Васильева Н., Огородова А., Казанцева В. Антология джаза : чтение с листа джаз. гармонических прогрессий и стандартов на уроках общего ф-но. — Белгород, 2016.; Верхолаз Р. Вопросы методики чтения нот с листа. — М., 1960.; Довнарвич Л. Формирование и развитие навыков чтения с листа и транспонирования в классе фортепиано в условиях вуза культуры и искусств. — Улан-Удэ, 2008.; Драмбян А. Чтение с листа на уроках сольфеджио. — М., 1970.; Камаева Т., Камаев А. Чтение с листа на уроках фортепиано. — М., 2009.; Карачарова Т. Вопросы теории и методики обучения чтению нот с листа. — Белгород, 2006.; Овакимян Е., Георгиевская О. Чтение с листа. — М., 2012.; Платонов В. Чтение нот с листа. — М., 1970.; Фридкин Г. Чтение с листа на уроках сольфеджио. — М., 2008.; Чтение с листа в классах сольфеджио / под ред. Е. Давыдовой. — М., 1957.; Чтение с листа в курсе фортепиано / сост. Л. Кастрицкая. — Казань, 2013.; Шахов Г. Игра по слуху, чтение с листа и транспонирование. — М., 2004.

ЧОРНИЙ МЕТАЛ – див. *Блек метал*.

Ш, Щ

ШАНА – 1. Почуття поваги, що ґрунтується на визнанні великих чеснот, суспільної ваги або позитивних якостей когось, чого-небудь; повага, шаноба, шанування. 2. Шанобливе ставлення до когось, чогось. Див. *Слава, Повага*.

р. почет

а. honour, esteem, respect

ф. respect, estime, honneurs

н. Ehre, Achtung, Hochachtung, Ehrenbezeugung, Ehrenerweisung

«**ШАН ДЮ МОНД**» – франц. фірма звукозапису та крупне муз. видавництво. Заснована в 1935 у Парижі.

ф. *Le chant du monde* – букв. пісня світу

ШАНС – умова, що забезпечує удачу, успіх у чому-небудь; ймовірність, можливість здійснення чогось.

а., ф. chance

н. Chance

ШАНСОН – 1. Франц. пісня, переважно нар., а також пісні в тому чи ін. характерному жанрі. 2. Сучасна естр. пісня (з репертуару шансоньє). У широкому сенсі франц. пісня в усіх її іст. і жанрових різновидах від найдавніших часів до наших днів. Див. також *Русский шансон*.

а., ф. chanson

н. Chanson

📖 Бедуш Е., Кюрегян Т. Ренессансные песни. — М., 2007.; Ван Б. Шансон как необходимый компонент истории Франции. — М., 2014.

ШАНСОНЕТКА (1) – пісенька грайливого, часто фривольного змісту, що виконується в кафешантанах, ресторанах.

а. cabaret song, chansonnette

ф. chansonnette

н. Chansonnette

ШАНСОНЕТКА (2) – виконавиця грайливих пісень в кафешантані, ресторані.

а. cabaret singer, diseuse

ф. diseuse, chanteuse de café-concert

н. Diseuse

ШАНСОНЬЄ – 1. Франц. естр. співак, часто автор слів та музики, виконавець жанрових пісень (шансонів), що беруть свій початок від творчості середньовічних франц. менестрелів. В числі Ш. – Г. Монтегюс, П. Дюпон, М. Шевальє, Е. Піаф, І. Монтан, Ж. Брассенс, Ш. Азнавур та ін. Широке поширення кафешантанів, кабаре, мюзик-холів сприяло появі плеяди багатьох відомих співаків. 2. Назва рукописних або друкованих збірок пісень різних авторів XIII-XIVст. та збірок водевілів XVIII-XIX ст. у Франції.

р. шансонье

а. chansonnier

ф. chansonnier, chansonier

н. Chansonnier, Liederhandschrift

ШАНТАН – те ж саме, що й *Кафешантан*.

а., ф. chantant

ШАНУВАЛЬНИК – прихильник кого-, чого-небудь; пристрасний любитель чого-небудь; поклонник. Обов'язковий атрибут конц. життя виконавців.

р. поклонник, обожатель, почитатель

а. worshipper, admirer, adorer, idolater, suitor, venerator

ф. admirateur

н. Verehrer

ШАУТ – негр. екстатична манера співу з елементами декламації, якій притаманна сильна пристрасність та надрив.

а. *shout* – крик

ШАУТ-БЛЮЗ – виконання блюз. музики, заснованої на декламаційній, «криковій» манері.

а. shout blues, від *shout* – кричати, репетувати + *блюз*

ШАФЛ – 1. Пунктирний ритм в акомпанементі джазу. 2. Нар. танець із човгаючими па.

а. *shuffle* – човгання

ШЕДЕВР – 1. В середньовічних цехах – зразковий виріб, який повинний був представити ремісник для набуття звання майстер. 2. Досконалий твір мистецтва, для якого притаманні завершеність задуму.

ф. chef-d'œuvre

а. masterpiece

н. Meisterwerk

📖 Вилков М. Величайшие архитектурные шедевры. — М., 2013.; Все шедевры импрессионизма / Е. Громова. — М., 2012.; Евстратова Е. Мастера и шедевры русской живописи. — М., 2013.; Евстратова Е. Шедевры русских художников. — М., 2012.; Евстратова Е., Морозова О. Шедевры мировой живописи. — М., 2013.; Кугель М. Шедевры инструментальной музыки. — К., 2009.; Куликова Л. Мировая культура в шедеврах живописи : Ч. 1. — Херсон, 2017.; Куликова Л. Мировая культура в шедеврах живописи : Ч. 2. — Херсон, 2017.; Лещук Т. Шедевры світової поезії у перекладі українською мовою. — Львів, 2006.; Лисенко І. Втрачені шедеври України. — Житомир, 2014.; Морозова О. Мастера и шедевры европейской живописи. — М., 2013.; Поэтические шедевры XX века : субъектив. антология лучшей зарубеж. поэзии : взгляд из центра Европы / сост. М. Рощко. — Ужгород, 2011.; Шедевры русской архитектуры / ред. группа : О. Сахнюк, Т. Евсеева, Е. Сучкова. — М., 2010.; Штейн А. Шедевры русской литературы. — М., 2003.

ШЕЙК – сучасний англ. бальний танець, виникнув у 1965 р. як парний побутовий танець імпровізованого характеру. Виконується невеликими групами, що створюють кола, або парами. Поширений у багатьох країнах. Муз. розмір 2/4, 4/4.

a. *shake* – тряситься

📖 Краткий словарь танцев / авт.-сост. Т. Летягова и др. — М., 2011.

ШИМІ – парний побутовий імпровізований танець, подібний до фокстроту. Набув популярності в 1920 рр. Муз. розмір 2/4.

a. *shimmy* – букв. сорочка

р. шимми

ШЛЯГЕР – модна, попул. пісня з мелодією, що добре запам'ятовується, а також взагалі будь-який муз. твір або твір ін. жанрів, який користується особливою популярністю. Поняття народилося на поч. ХХ ст. у середовищі австр. торговців і позначало товари, що збувалися з великим успіхом. Одно із самих поширених явищ мас. культури. Окрім творів, які мають худож. цінність, до Ш. потрапляють, завдяки посиленій рекламі, низькопробні твори. Див. також *Xim*.

н. *Schlager* – ходовий товар, окраса сезону

a. hit (song), pop song

ф. *chanson à la mode/à succès*

ШОУ – яскрава естр. вистава. Спектакль (у широкому сенсі слова), що нерідко супроводжується проведенням яких-небудь заходів у суспільному або культурному житті (конкурси краси, вручення театр., літ. премій, кінопремій і т.д.). Артизація, ін. проявлення мас. культури інколи зміщують акценти убик зовнішніх ефектів, щоб прикрасити зміст подій, що відбуваються. Див. *Шоу-бізнес*.

a. *show* – видовище, показ

ШОУ-БІЗНЕС – бізнес, пов'язаний з організацією та проведенням видовищних вистав, виступів акторів, співаків, продажем відеокасет, дисків, проведенням гастролей тощо, джерело прибутків його організаторів, сукупність форм індустрії розваг (концерти, шоу, теле- і радіопрограми), професій (продюсер, арт. менеджер, промоутер), підприємств (нічні клуби, дискотеки, конц. зали, студії звукозапису). Всі ці ланцюжки ув'язані в єдиний відпрацьований комплекс, що існує у тісному симбіозі з пресою, ТБ, радіо, видавництвами тощо. Див. *Бізнес*.

a. *showbusiness*

р. шоу-бізнес

📖 Айзеншпис Ю. Зажигающий звезды : записки и советы пионера шоу-бизнеса. — М., 2005.; Алексеева Л. Изнанка шоу-бизнеса. — М., 2008.; Алиханов С. Мимолетный сентябрь : истории создания известных песен, закулисные события шоу-бизнеса, стихи, избранные переводы. — М., 2008.; Белобрагин В. Имидж звезд эстрады и шоу-бизнеса. — М., 2009.; Белобрагин В. Имидж отечественного шоу-бизнеса. — М., 2008.; Белобрагин В. Психология имиджа отечественного шоу-бизнеса. — М., 2017.; Белобрагин В. Психология шоу-бизнеса. — М., 2016.; Белобрагин В. Феномен имиджа отечественного шоу-бизнеса. — М., 2013.; Бернатосян С. Империя грез : рекорды теле-, радио-, кино- и шоу-бизнеса. — Мн. ; СПб., 1999.; Бизнес в стиле шоу : маркетинг в культуре впечатлений / Б. Шмитт, Д. Роджерс, К. Вроцос. — М., 2005.; Готовцев Л. Правда о шоу-бизнесе. — М., 2004.; Гринин Л. Звезды без грима : о кумирах шоу-бизнеса, кино и спорта. — М. ; Тверь, 2007.; Детская музыкальная энциклопедия : Основы нотной грамоты. Гармония и ритм. Этно. музыка. Классика и романтизм. История джаза. Рождение рока. Соч. и запись музыки. Работа в студии. Шоу-бизнес / Д. Тэтчелл. — М., 2003.; Жданова Е., Иванов С., Кротова Н. Менеджмент шоу-бизнеса. — М., 1997.; Жданова Е., Иванов С., Кротова Н. Управление и экономика в шоу-бизнесе. — М., 2003.; За кулисами шоу-бизнеса : по материалам периодической печати : сб. / сост. Б. Васильев, Р. Васильев. — М., 2007.; Знаменская И., Алтухов М. Шоу-бизнес : структура и разновидности. — Таганрог, 2006.; Клячкина Н. Биопсихосоциальный подход к профилактике зависимостей : технология распознавания и отражения информационных, деструктивных воздействий СМИ и шоу-бизнеса. — Самара, 2012.; Коновалов А. Маленькие секреты большого шоу-бизнеса. — СПб., 2005.; Ленина Л. Миллионеры шоу-бизнеса. — М., 2009.; Лобков Д. Как заработать в шоу-бизнесе. — М., 2007.; Мортень К. PR в шоу-бизнесе. — М., 2010.; Нопфлер Д. Рок-бизнес. Притворись его знатоком. — СПб., 2001.; Норд Н., Слогодский Е. Устав идиота : как не потерять мозги в мире шоу-бизнеса и не только. — М., 2013.; Откидач В. Эстрадный спів і шоу-бізнес. — Вінниця, 2013.; Панасов И. Шоу-бизнес. — М. ; Донецк, 2004.; Пассман О. Всё о музыкальном бизнесе. — М., 2009.; Пригожин И. Политика – вершина шоу-бизнеса. — М., 2001.; Пшеничная П. PR-деятельность в шоу-бизнесе : понятие, характеристика, используемые технологии. — М., 2010.; Раззаков Ф. За кулисами шоу-бизнеса. — М., 2004.; Раззаков Ф. Максим Галкин. Узник замка Грязь : темные пятна нашего шоу-бизнеса. — М., 2013.; Раззаков Ф. Тайны шоу-бизнеса : Сенсации. Домыслы. Правда. — М., 2001.; Руда А. 1000 зірок шоу-бізнесу. — К., 2006.; Сандлер И., Кучеренко В. Гиганты шоу-бизнеса : т. 1. — М., 2014.; Сандлер И., Кучеренко В. Гиганты шоу-бизнеса : т. 2. — М., 2014.; Силонов И. Авторское право в шоу-бизнесе : нормативные акты и комментарии. — М., 2001.; Степанов Е. Формула успеха. «Звезды» российской эстрады и шоу-бизнеса отвечают на вопросы. — М., 2013.; Стефанович А. Кураж : докум. роман о шоу-бизнесе времен СССР. — М., 2014.; Тимохин Н. Звездный мир : сб. интервью со звездами рос. шоу-бизнеса. — Бо-Бассен, 2018.; Томилов В., Гласман А. Маркетинг-менеджмент в системе шоу-бизнеса. — СПб., 2002.; Шмитт Б., Роджерс Д., Вроцос К. Бизнес в стиле шоу : маркетинг в культуре впечатлений. — М., 2005.; Шоу-бизнес Беларуси, 2003 / сост. А. Вашкевич и др. — Мн., 2003.; Шоу-бизнес в Беларуси, 2008 / сост. А. Вашило и др. — Мн., 2008.; Шоу-бизнес в Беларуси, 2010 / сост. Е. Болванович и др. — Мн., 2009.; Шоу-бизнес в Беларуси, 2011 / сост. Е. Болванович и др. — Мн., 2010.

ШОУМЕН – спеціаліст по орг. та проведенню шоу.

a. *showman*

р. шоумен

Барнум Т., Вибек В. По ту сторону иллюзии : мемуари величайшего шоумена земли. — М., 2018.; Герасимова О. Им-провизация шоумена. — Ростов н/Д, 2006.; Герасимова О. Мастерство шоумена. — Ростов н/Д, 2006.

ШПІЛЬМАНИ – середньовічні мандрівні артисти в німецькомовних країнах. З XIV ст. більша частина Ш. перейшла у розряд професіональних міських музикантів, які організувалися в цехи та гільдії. Див. *Мандрівний артист*.

н. Spielmann, від *Spiel* – гра + *Mann* – людина

р. шпильманы

а. minstrel

ф. ménestrel

ШРАЙК, шрай – різновид екстремального вокалу, нагадує зірваний голос або завивання вовка. Робиться з меншим розщепленням голосових зв'язок, ніж при звичайному скрімінгу. Вживається в блек-металі.

від англ. *shriek* і нім. *Schrei* – зойк, крик

ШТАМП – *прийнятий загально визнаний зразок, який сліпо наслідують; шаблон, трафарет.

н. Stampfe, від іт. *stampa* – печатка

а. cliché

ф. cliché, poncif, lieu

н. Schablone

ШТРОБАС – тип фонації, при якому голосові зв'язки вібрують, але при цьому практично не напружені. Є найнижчим вокальним регістром, під час якого виробництво самого звука відбувається за допомогою повітря, що проходить через розслаблену голосову щілину.

нім. *Stroh bass* – букв. солом'яний бас

ШУГЕЙЗИНГ, шугейз – один з жанрів альтернативного року (інді-року), що зародився в кінці 1980-х.

а. shoegazing, shoegaze

ШУМ – невизначене за висотою звучання, створюване одним або декількома вібраторами. В XX ст. підсилю-вся потяг урізноманітнити шумову палітру оркестру шляхом уведення нових інструментів, в т.ч. спеціальних електромоз. пристроїв.

ШУМОМУЗИКА – відносно нова фактура звука, де немає чітких меж між шумом і музикою. Знаходить за-стосування в спектаклях, записах на платівки, конц. виступах із метою підсилення худож. впливу.

р. шумомузыка

Ю, Я

ЮВІЛЕЙ – річниця життя, діяльності кого-, чого-небудь або якоїсь події; святкування такої річниці.

лат. *jubilaeus* – ювілейний рік

р. юбилей

а. jubilee, anniversary, celebrations

ф. jubilé, anniversaire, commémoration, fête jubilaire

н. Jubiläum

«**ЮНОСТЬ**» – радіостанція Рад. Союзу, опікувалася питаннями молодіжної політики, дозволяла, транслювала пісні, організувала зустрічі з композиторами, музикантами, співаками, артистами. Перша передача вийшла в ефір 16 жовтня 1962 р.

«**ЮНОСТЬ БАЛТИКИ**» – фестиваль естр. музики. Був започаткований в 1971 у Литві.

ЮПТЕР – потужний електричний дуговий освітлювальний прилад, прожектор, призначений для кінозні-мання, освітлення конц. заходів та ін. потреб.

лат. Jupiter

р. юпитер

а. floodlight

ф. projecteur, sunlight

ЮРМАЛА – місто в Латвії, де в 1986-1989-х рр. проходив щорічний Всесоюз. телевіз. конкурс молодих ви-конавців рад. естр. пісні. Ініціатором та головою журі був композитор Р. Паулс. Серед лауреатів – Р. Фомінс, В. Легкоступова, К. Каукс, О. Малінін, С. Павліашвілі. Згодом був реформований у фестиваль «Новая волна» (співголови Р. Паулс та І. Крутой, до 2014). Серед лауреатів – «Smash», А. Стоцька, І. Дубцова та ін.

латв. Jūrmala

«**ЯМАХА**» – 1. Всесвітньо відома япон. фірма по виробництву муз. інструментів та аксесуарів, якими корис-туються музиканти в усьому світі. Заснована в 1887 р. 2. Міжнар. фестиваль попул. пісні в Японії, організова-ний однойменною фірмою з 1971 р.

а. Yamaha

«**ЯР**», «**ЯРЬ**» (рос.) – моск. ресторан, відкритий французом Т. Яром в 1826, де відбувалися виступи оперних співаків, куплетистів, танцівників, ілюзіоністів, дресирувальників. Тут виступали відомі естр. виконавці Ю. Морфессі, В. Паніна, Н. Плевицька, Л. Чорна та баг. ін. З 1968 в приміщенні Я. працює циг. театр «Ромэн».

ЯРМАРОК – 1. В XVIII ст. – місце проведення звеселянь, де народжувалися різноманітні види естр. мистецтва. 2. З'їзд представників торгових і промислових підприємств, комерсантів, підприємців, як пр., для оптового продажу й закупівлі товарів по виставленим тут зразках. На подібних Я. виставляються муз. інструменти, комп'ютерні технології, друкар. продукція, платівки. Відбуваються виступи естр. виконавців.

н. *Jahrmarkt* – щорічний ринок

р. ярмарка

а. (trade) fair

ф. foire

н. Messe

ЯРУС – поверх у внутрішньому приміщенні театру, конц. залу, ряд лож, галерей, розміщених одні над одними.

а. circle, balcony

ф. galerie, balcon, file, rang

н. Rang

Іноземна частина

A – 1. Перша нота муз. алфавіту, згодом стала VI ступенем діатонічного звукоряду. 2. Літерне позначення ноти *ля*. 3. Нота, на яку, як пр., налаштовують муз. інструменти оркестру/анс. перед початком гри. 4. В хор. літературі позначення альтової партії.

AAA – Амер. акордеонна асоціація, що займалася пропагандою акордеона як конц. інструмента та створенням творів для акордеона.

a. American Accordionists' Assotiation

AACM – Асоціація сприяння креативним музикантам.

a. Association for the Advancement of Creative Musicians

ACE RECORDS – незалежна англ. фірма грамзапису (Лондон).

ADULT CONTEMPORARY – сучасн. музика для дорослих (25-45 років). АС є обширним стилем популярн. музики, що сформувався на поч. 1960-х. Протягом багатьох років АС породив декілька піджанрів: «Hot AC», «Soft AC», «Urban AC», «Rhythmic AC», «Smooth AC» та ін. Серед явних представників – Е. Джон, С. Діон, Шакіра, Д. Боуї, М. Кері, С. Уандер, Е. Рамазотті, «Bee Gees» та ін.

у. сучасна музика для дорослих

р. современная музыка для взрослых

ALLIGATOR – амер. незалежна фірма звукозапису, спеціалізується в галузі блюз. музики (1971). Пр. «Греммі».

AMERICAN MUSIC AWARDS – щорічна муз. пр. США, започаткована в 1974 р. Вручається кращим виконавцям за підсумками попереднього року. Серед лауреатів – Мадонна, Б. Джові, Т. Брекстон та ін.

AOR – 1. Термін з'явився в сер. 1970-х рр. і спочатку означав «Album Oriented Rock» («Рок, орієнтований на альбомне звучання»). Згодом, зберігши свій головний смисл і навіть аббревіатуру, він був уточнений: «Adult Oriented Rock» («Рок, орієнтований на дорослих»). А. – виключно попул. і комерційно потужна течія. 2. Рок-матеріал, який при запису не орієнтується на створення хітів. Мова може йти про виконавців, які працюють у різних стилях. 3. Існує аббревіатура А. і для радіостанцій («Album Oriented Radio»). При цьому маються на увазі ті радіостанції, які «прокручують» уривки з альбомів, що не відповідають стандартним умовам (не витримується тривалість звучання, орієнтація на мас. слухача).

ARIOLA RECORDS – англ. фірма грамзапису, знаходиться в Лондоні. Має філії «Go Feet», «I Spy», «Hansa», «Bell».

ARISTA RECORDS – амер. фірма грамзапису. Виробництво знаходиться в Нью-Йорку, Лондоні, Лос-Анджелесі. Має філії «Ariola US», «Buddah», «Jive», «Savoy» та ін.

ATLANTIC RECORDS (Atlantic Recording Corporation) – амер. фірма грамзапису, заснована в 1947. Знаходиться в Нью-Йорку та Лос-Анджелесі. Має філії «Rolling Stones», «Swan Song», «Duke».

B – в англломовних країнах літерне позначення ноти *сі*, в класич. муз. нотації в Германії, пострад. та деяких ін. країн – позначення ноти *сі-бемоль*. Англ. стандарт прийнятий у виданнях джаз., рок- та поп-музики, а також у всіх амер. та схід.-азіат. комп'ютерних програмах.

BBC RECORDS – англ. фірма грамзапису (Лондон).

BENGE – фірма, що виготовляє мідні дух. муз. інструменти та їх аксесуари (мундштуки, футляри тощо). Заснована в 1938 р., є головним членом компанії UMI (United Musical Instruments, США).

BIZARRE RECORDS – англ. фірма грамзапису.

BIZ TV – укр. муз. ТБ, на якому йшли новини шоу-бізнесу, показувалися кліпи, відбувалося спілкування з глядачами у прямому ефірі, виконання муз. замовлень тощо.

BMG – звукозаписуюча компанія, що входить до складу нім. концерну «Bertelsmann», є однією з п'яти великих муз. компаній світу. У складі BMG такі лейбли як «RCA», «Ariola», «Arista» та ін. BMG має свої відділення у понад 40 країнах.

a. Bertelsmann music group

р. Бертельсман музик груп

BRIT AWARDS – нагорода брит. муз. індустрії. Започаткована в 1980 р.

C – літерне позначення ноти *до*.

CMA – Асоціація кантрі-музики США. Заснована в 1958 (Нешвілл) з метою підтримки та просування музики кантрі в США та світі.

a. Country music association

р. Ассоциация кантри-музыки

CHESS RECORDS – амер. фірма звукозапису, центр формування електричного міського чиказького блюзу, який, в свою чергу, став основою для розвитку рок-н-ролу і сучасн. рок-музики. Фірму заснували брати Чесс (1950). В кінці 1930-х Чесс поступово стали власниками мережі розважальних закладів у негр. кварталах Чикаго. В 1947 вони придбали місцеву фірму «Aristocrat», яка згодом була перейменована у «Chess». На поч. 1970-х фірма перейшла у власність МСА.

укр., р. Чесс рекордс

COLUMBIA RECORDS – амер. фірма звукозапису, заснована в 1988.

CUBASE – програма-секвенсер, може керувати всіма інструментами, що підключені до комп'ютера через midi-порт. Передбачений запис партій поканально.

D – літерне позначення ноти *re*.

DANCE MUSIC – танц. музика. Термін з'явився для позначення ритм., орієнтованої на танці «попси». Не слід плутати цей напрям з ін., також орієнтованими на танці, але які мають більш ясну власну стилістику й термінологію (реп, диско, фанк).

р. танцевальная музыка

DETROIT ELECTRONIC MUSIC FESTIVAL – муз. фестиваль, проходить щорічно в кінці травня у Детройті (США). Започаткований в 2000 р. Представлена музика – техно, хіп-хоп, джангл, драм'н'бейс.

E – літерне позначення ноти *mi*.

EMI – найбільший англ. концерн грамзапису.

а. Electric and musical industries

р. ЭМИ

ETERNA – марка грамплатівок та компакт-касет, що випускались Нар. підприємством НДР «Німецькі грамплатівки». Засновано в 1953 р.

укр. «Етерна»

р. «Этерна»

EURO VIDEO GRAND PRIX – муз. конкурс відеокліпів. Започаткований у 2006. Серед українців – співачка Олена Гребенюк (Гран-прі, 2006).

F – літерне позначення ноти *fa*.

FIDOF – Міжнар. федерація фестивал. організацій, заснована в 1966. F... є координатором інформації про ф-лі, конкурси та культур. події, має відношення до понад 1600 фестивалів та подій в більше ніж 100 країнах світу. F... підтримує організаторів ф-лів, їх спонсорів, телекомпанії, класич. та попул. музику, імпресаріо, артистів, видавців, композиторів, поетів тощо.

а. Federation internationale des organisations de festivals

у. ФИДОФ

р. ФИДОФ

G – літерне позначення ноти *sol*.

GENERAL RECORDS – рос. фірма грамзапису. Створена в 1992 композитором О. Морозовим, Н. Соловйовою, рок-критиком, журналістом та письменником А. Троїцьким.

р. Дженерал Рекордс

GLUSTONBURY – муз. фестиваль, який проходив улітку в Сомерсеті (Англ.). Започаткований у 1970, має гасло: «Об'єднання».

укр. Гластонбері

р. Гластонбери

GOLDEN GLOBE AWARDS – приз Голівуд. Асоціації іноземної преси. Нагороджуються артисти, співаки, представники театр. жанру.

укр. золотий глобус

р. золотой глобус

GRAMMOPHON – амер.-нім. компанія, заснована винахідником платівки та грамофона Е. Берлінером.

H – в СРСР та деяких пострад. країнах літерне позначення ноти *si*.

HOLTON – амер. фірма дух. муз. інструментів. Створена в 1898, з 1964 р. – корпорація, має дочірні фірми – «Collegiate», «Maynard Ferguson», «Farkas», «Orpus».

укр., р. «Холтон»

IBIZA – один з ісп. Балеарських островів. З кінця 1960-х острів став місцем паломництва хіпі з усього світу. Вони привезли з собою розважальну культуру й індустрію, велику кількість «легких наркотиків». Згодом на І. були прихильники диско-музики, нині вважається самим «клубним» місцем у світі, «базою» відпочинку «продвинутої» молоді. Гасло фестивалю: «Острів свободи», проводиться щорічно влітку. Перевага віддається музиці хауз.

укр. Ібіца

р. Ибица

IFPI – Міжнародна федерація виробників фонограм і відеограм. Створена в 1933. До складу входять три регіональні організації: FLAPF (ісп. Federación Latinoamericana de Productores de Fonogramas y Videogramas) – Латиноамер. федерація виробників фонограм і відеограм; RIAA (англ. Recording Industry Association of America) – асоціація відео- та звукозаписуючої промисловості Америки; ARIA (англ. Australian Recording Industry Association) – асоціація звуко- та відеозаписуючої промисловості Австралії. Згідно статуту IFPI, заявку про прийняття до її складу може спрямувати будь-яка організація, що виготовляє фонограми.

а. International federation of the phonographic industry

р. Международная федерация производителей фонограмм

JATP – об'єднання музикантів філармонічного джазу.

р. Объединение музыкантов филармонического джаза

JUNO AWARDS – щорічна муз. пр. Канади, канад. аналог амер. пр. «Греммі». Започаткована в 1970. Має понад 40 номінацій.

KERRANG! – брит. муз. часопис, орієнтований в першу чергу на хеві-метал. Заснований в 1983 р. Є рубрики, присвячені муз. інструментам та апаратурі. Видає додаток для любителів треш-музики «Mega Metal Kerrang!».

KING – амер. фірма мідних дух. муз. інструментів. Заснована в 1893 р. Займається дизайном, розробкою та розповсюдженням дух. інструментів та їх аксесуарами.

укр. «Кінг»

р. «Кинг»

L'ORDRE DES ARTS ET DES LETTRES – нагорода Міністерства культури Франції, заснована в 1957. Нагороджується особи, які відзначились своїми досягненнями в худож. чи літ. галузі. Серед нагороджених – Д. Боуї, Б. Ділан, П. Сміт, Ш. Азнавур, Р. Старр, Е. Клептон, Е. Джон, К. Міноуг та ін.

укр. Орден мистецтв і літератури

р. Орден искусств и литературы

LOVE PARADE – парад кохання, своєрідна тусовка молоді, відає перевагу музиці техно. Започатковав у Берліні влітку 1989 р. техно-ді-джей Д-р Мотте. Має гасло: «Кохання, мир, об'єднання та повага один до одного».

р. Парад любви

MAYDAY – муз. фестиваль, який проходить щорічно в кінці квітня в Германії. Вперше був організований в 1991, змінюючи міста проведення. Став формою проведення загальнонац. свята для молоді. Муз. напрям – техно.

MC – в хіп-хопі: виконавець, що читає тексти речитативом.

а. Master of ceremony

р. хозяин церемонии

MELODIFESTIVALEN – муз. конкурс Швеції, який визначає представника від країни на конкурс пісні «Євробачення». Проводиться з 1958 р.

MELODY MAKER – брит. видання, що в різні роки висвітлювало проблеми джазу, танц. музики, рок-музики тощо. Засноване в 1924 р.

METAL HAMMER – щомісячне брит. видання, присвячене проблемам металу. Видається з 1987 р. З 1983 видається нім. варіант, який з 1987 має назву «Metal Hammer-Crash».

MIDDLE OF THE ROAD – букв. середина дороги, в переносному сенсі – дещо усереднене, «на будь який смак», фактично – «середня течія». Термін пов'язаний з музикою, що знаходиться «посередині» та не належить конкретно до яких-небудь течій. Інколи термін вживається для поп-музики або рок-музики. Його деколи трактують як «ні вашим – ні нашим». **MOR** – серцевина комерц. музики, сполучення солодкуватості й мелодійної доступності «ізі лістинг» і легкої танц. бадьорості у душі диско. Зразковою MOR-групою була «ABBA». У цьому ж душі працювали і багато ін. груп та виконавців («Ricchi e Poveri», «Modern Talking», Пу-по, Т. Кутуньо). Артисти MOR витримують «серединну» тактику й у тому, що однаково орієнтовані як на «сингловий», так і на «альбомний» ринок. У рад. термінології найбільше близьке до MOR було поняття «естр. пісня».

а. MOR

MIDEM – щорічний Міжнар. муз. ярмарок у Каннах (Франція, з 1967). На ярмарку виставляється муз. апаратура, платівки, різні муз. атрибути тощо. На ньому відсутні глядачі, оцінку продукції надають експерти та фахівці. Учасниками ярмарку були численні світові зірки: Д. Дассен, А. Челентано, Д. Росс, Т. Джонс, М. Мат'є, Даліда, К. Готт, Е. Джон, Д. Саммер, Г. Гейнор, С. Діон, А. Пугачова, П. Каас, «Бітлз», «Silver Convention», «Boney M», «Pink Floyd», «Queen» та баг. ін.

ф. Marché international du disque et de l'édition musicale

MIDI – цифровий інтерфейс муз. інструмента. Стандарт виготовлювача, який дозволяє стикування різних типів електронних муз. інструментів до комп'ютера, призначених для створення та запису музики. В комп'ютер із таким інтерфейсом можна вводити та зберігати в ньому звуки різних інструментів та маніпулювати ними. В 1982 р. був прийнятий міжнар. стандарт, який регламентував обмін інформацією між цифровими та муз. інструментами, комп'ютерними програмами й ін. аудіо- та відеопристроями.

а. Musical instrument digital interface

укр. MIDI

р. МИДИ

MOD – магнітооптичний компакт-диск, система звукозапису, розроблена франц. фірмою «Thomson». Зовнішньо mod-диск мало чим відрізняється від звичайного компакт-диска, з тією різницею, що є двостороннім. На кожній стороні звук записується у цифровій формі з тривалістю відтворення 45 хв.

MOTOWN RECORDS – амер. звукозаписуюча компанія. Була першим лейблом звукозапису, що спеціалізувалася на записах чорношкірих виконавців (С. Уандер, Д. Росс, М. Джексон та ін.).

MTV – муз. ТБ. Спец. кабельний канал ТБ США, який із серпня 1981 цілодобово транслює муз. відеофільми, відеокліпи, муз. новини, вікторини, інтерв'ю (автор проекту Р. Пітман). Нині це найпотужніший муз. канал у світі, має регіональні відділення в Європі, Азії, Півд. Америці, Японії, Австралії та Новій Зеландії. На М... існує церемонія вручення муз. нагород (див. *MTV Video Music Awards*).

а. Musical television

укр. Ем Ті Ві

р. Эм Ти Ви

MTV VIDEO MUSIC AWARDS – щорічна премія в індустрії відеокліпів. Започаткована в 1983 р. У голосуванні беруть участь продюсери, музичні критики, журналісти.

MUSIC WEEK – щотижневий брит. видання, призначене для ділових людей, англ. копія амер. видання «Billboard». У журналі переважають новини, що стосуються маркетингу та ситуації на муз. ринку. Публікуються хіт-паради, адреси фірм, конц. агенцій, студій звукозапису.

MUZZONE – муз. телеканал Казахстану, заснований в 2006. Муз. програми працюють в режимі «нон-стоп», включаючи новини як казах., так і заруб. виконавців. З 2012 щорічно проводить свою Євразійську муз. премію.

NEW MUSICAL EXPRESS – брит. видання, присвячено попул. музиці. Засноване в 1947 р. З 1952 почалися публікуватися хіт-паради.

NO. 1 – брит. видання, присвячене рок-музиці.

NOISE POP – муз. фестиваль, який проходить щорічно на межі зими та весни в Сан-Франциско (США) з 1994 р. Має гасло: «Даеш кращих представників інді-попа!».

ONE-HIT WONDERS – герой єдиного хіта. Історія рок-музики, як пр., складається з історії великих груп та виконавців. Однак існують і такі виконавці (скоріш за все невідомі широкому загалу), які зробили свій внесок в історію рок- чи поп-музики лише однією піснею, канувши в Лету.

POLAR MUSIC PRIZE – щорічна премія, заснована Швед. Королів. академією музики (1992). Серед лауреатів – Д. Гіллеспі, Б. Ділан, Р. Чарлз, П. Маккартні, Е. Джон, М. Макеба та ін. «Полар мьюзик» називають нобелівською премією музикантів.

PREMIER – англ. фірма муз. удар. інструментів. Заснована в 1922 р.

укр. Прем'єр

р. Премьер

PREVIOUS – попередній допрем'єрний показ спектаклю на Бродвеї, на який продаються більш дешеві квитки. За час таких показів відбуваються різні виправлення – в текст, музику, аранжування, постановку, хореографію тощо.

RAMP – рос. альтернативна муз. премія. Була започаткована телеканалом «А-One».

RCA RECORDS – амер. фірма звукозапису компанії Sony Music Entertainment, заснована в 1901. Об'єднує три лейбл – RCA Records (рок-музика, поп-музика, кантрі), RCA Victor (бродвей. мюзикли, блюз, джаз, музика народів світу) та RCA Red Seal (класич. музика).

RDM – рос. фірма, утворена в 1992 у результаті злиття декількох дрібних фірм грамзапису. Продукція фірми охоплює практично всі напрями сучасн. муз. культури: від традиц. джазу та рок-н-ролу до останніх експериментів в галузі електронної та етнічної музики. Фірма має два філіали – «F Records» та «Future Records», що проводять власну видавничу політику. З моменту свого заснування фірма приділяє особливу увагу якості аудіопродукції, має свою ремастерінгову та реставраційну студію, де проводить свої власні розробки в галузі цифрового звукозапису.

р. Эр-Де-Эм

RIAA – амер. асоціація звукозаписуючих компаній, що репрезентує інтереси звукозаписуючої індустрії США. Створена в 1952. Відповідає за сертифікацію альбомів та синглів, присуджуючи статуси золотих та платинових.

a. Recording industry association of America

р. амер. ассоциация звукозаписывающих компаний

RISE-LIS'S – рос. корпорація, крупна структура на ринку рос. шоу-бізнесу, яка займається: а) організацією крупномасштабних концертів і презентацій; б) організацією конц. турів вітч. та заруб. музикантів; в) виробництвом муз. програм і кліпів на ТБ; г) промоушном виконавців; д) видавництвом CD-продукції; е) оптовою та роздрібною торгівлею муз. продукції.

р. Райс Лис'с

ROLLING STONE – амер. журнал, присвячений музиці та поп-культурі. Заснований в 1967 в Сан-Франциско, виходить двічі на тиждень. В 2002 опублікував свій список 500 кращих альбомів усіх часів, в 2004 – 500 кращих пісень. Видається також в ін. країнах.

SMASH HITS – брит. видання, присвячене поп-музиці.

SONY MUSIC ENTERTAINMENT – амер. фірма звукозапису, друга за розміром у світі. Об'єднує понад 200 лейблів, має представництво в 44 країнах. Діяльність фірми охоплює практично всі аспекти шоу-бізнесу.

SOUNDS – англ. щотижнева муз. газета, заснована в 1970 р. Віддає перевагу важкому року та металу.

T IN THE PARK – муз. фестиваль, який проходить щорічно влітку в Баладо (Шотландія). Був започаткований в 1994 р. Має гасло: «Увага до публіки».

URBAN CONTEMPORARY – формат повідомлення радіостанцій, плейліст, що складається з хіп-хопу, репа, сучасн. ритм-енд-блюзу з украленням регі. Термін увів нью-йорк. діджей Ф. Крокет в сер. 1970-х.

укр. сучасний урбан, сучасна міська музика

р. современный урбан, современная городская музыка

WORLD MUSIC AWARDS – міжнарод. муз. пр., заснована в 1989 (Монте-Карло). Присуджується виконавцям за результатами світових продаж аудіозаписів.

укр. Світові музичні нагороди

р. Мировые музыкальные награды

Сленгова частина

(терміни, які часто вживаються в середовищі
ресторанних та весільних музикантів)

АКАДЕМІЧНА ГРЕБЛЯ – класична гітарна музика.

АКУСТИКА – будь-що акустичне; акустична гітара.

АНДЕРСЕН – брехун, обманщик.

АРІЯ РИГОЛЕТТО – токсикоз, блювота.

БАБКИ, капуста – гроші; слово увійшло в девіз ресторанних та весільних музикантів: «Бабки в руки – будуть звуки».

БАБЛО, бабулети – гроші.

БАБОРАНЩИК – барабанщик.

БАДИЛЛЯ, ботва – довге волосся.

БАКЛАН – конферансьє.

БАЛАЛАЙКА – 1. Гітара. 2. Побутовий магнітофон.

БАЛЄРУН – артист балету, учасник підтанцювки.

БАЛКА – місце зустрічі музикантів, меломанів, колекціонерів, покупців, продавців муз. інструментів, аудіо-продукції тощо. В різних містах це поняття позначалось по-різному: біржа, скульожка, рiг, радіотуча, сходняк, тусовка, радіоточка та ін.

БАНАНИ, вуха – навушники, головні телефони.

БАНДА – музичний колектив, малий духовий оркестр.

БАНДЕРЛОГ – невихована вискочка.

БАНКА – акустична декова гітара.

БАРАБАНОЇД – мала удар. установка.

БАРАБАС – один із барабанів.

БАРАБАШКИ – ударні інструменти.

БАРАБИДЛО – барабанщик.

БАРДАК – місце зібрання бардів.

БАРИЖНИК – ресторанний музикант.

БАРИН – замовник послуг, платник, покровитель, меценат.

БАСУХА – бас-гітара.

БАСЯК, басило, басюк, бейсмен – басист, бас-гітарист.

БАЦИЛА – нав'язлива мелодія.

БАШЛ – гроші.

БЕЙСМЕН, басяк – басист, бас-гітарист.

БЕКАР – нігілізм, відсутність, відмова.

БЕКИ – допоміжні вокальні партії.

БЕРЛОЗ – харчування, бенкет, вживання їжі після весілля, гри в ресторані, виступу на сцені тощо.

БЕТХОВЕН – клавішник, що захоплюється імпровізаціями.

БЕЧКА – виконавиця другорядних вокальних партій.

БИСТРЯК – швидкий музичний твір, частіше танцювального характеру.

БИТОВУХА – побутова та інша звуковідтворювальна техніка.

БІТЛОВКА – піджак без коміра. Саме таку одягу один час носили учасники англійської групи «Beatles» (проект французького модельєра П. Кардена).

БЛАТНЯК – пісенний репертуар із кримінальним ухилом, специфічними сюжетами, часто з елементами романтики. Див. також *Русский шансон*.

БОЙОВИК – кінофільм, вистава, пісня, ін. захід, що користується великим успіхом у глядачів.

БОКАЛІСТ – вокаліст.

БОЛВАНКА – попередній ритміко-гармонійний скелет композиції, незведений «мастер», базисний варіант багатоканального запису. Як пр., на Б. записана ритм-секція. Потім здійснюється накладення вокального та інструментального соло, а наостанку – фінальне зведення («мікс») усіх записаних звукових доріжок (треків).

БОРЯ-БАНЩИК – барабанщик.

БОТВА, бадилля – довге волосся.

БОЧКА – бас-барабан в ударній установці.

БРАТСЬКА МОГИЛА – багатомісний готельний номер, ущерть заповнений музикантами.

БРЕЙК – несподівана зміна подій.

БУБАНІСТ, бубняр – барабанщик.

БУЛКОТРИАС – дискотека.

В ДВА СМІЧКИ – грати/співати дуєтом.

ВЕРТУШКА – програвач вінілових або компакт-дисків.

ВЕСЕЛКА – концерт художньої самодіяльності.
ВЕСЛО – гітара.
ВИГРІБАТО – довершена техніка інструментального виконання.
ВИКОНАТИ АРІЮ СИРОТИ – сльозове виконання.
ВИТИ – співати.
ВИШИВАТИ – грати натхненно.
ВИЩИЙ ПІЛОТАЖ – віртуозне виконання.
ВІДЛАБАТИ – закінчити гру.
ВІДСПІВУВАТИ КЛІЄНТА – виконати серію з декількох замовлень одного клієнта.
ВІДФОНАРЯ – довільно.
ВІДХОДНЯК ГРАТИ – виконувати останній твір у програмі.
ВІНІЛ – вініловий диск, грамплатівка, найпопулярніший вид аудіоносія в 1950-1980-ті рр. З часом стають архаїзмом, але використовуються ді-джеями.
ВОКАЛЮГА – вокаліст із сильним та яскравим голосом.
ВОЛАТИ – співати.
ВОЛОССЯ – інструментальні партії, які можуть зіграти лише віртуози.
ВОПЛІ – спів, вокал.
ВОСЬМЕ БЕРЕЗНЯ – зал, заповнений переважно жінками.
В УНІТАЗ – в унісон.
ВУХА, банани – навушники, головні телефони.

ГАВКНУТИСЬ (про апаратуру) – зламатись.
ГАДЮШНИК – занедбаний і дешевий заклад громадського харчування.
ГАРМИДЕР, гармуза – гармошка, гармонія, баян, акордеон.
ГАРМОШКА – музична гармонія, гармонічна послідовність, викладена у вигляді комбінації букв і цифр.
ГАРМУЗА, гармидер – гармошка, гармонія, баян, акордеон.
ГЕРЛА – дівчина, від англійського слова «girl» (дівчина).
ГЕРЛИЦЯ – ласкаве від «герла».
ГІТАРАСТ – поганий гітарист.
ГІТАРЕРО – гітарист.
ГЛИНА – мертвий сезон, відсутність замовлень на музичні послуги, оформлення, концертну діяльність тощо.
ГЛІС – глісандо, прийом гри, що полягає у ковзному переході від звуку до звуку. Використовується у духових, клавішних, смичкових та щипкових музичних інструментах і є одним із розповсюджених прийомів гри в джазі. Має місце як в сольній, так і в ансамблевій грі.
ГЛОТКА – голосовий апарат.
ГОЛУБ'ЯТНЯ – дискотека.
ГОЛЯК (рос.) – повна відсутність грошей або чого-небудь ще.
ГОПОТЕКА – дискотека.
ГОРБОТРАСКА – танці, дискотека.
ГОЦАЛКИ, гопанки, гупанки – танці, дискотека.
ГРАТИ В ШЛЯПУ – грати на імпровізованих майданчиках з капелюхом чи іншим містким предметом перед собою, в якій кидають гроші.
ГРАТИ ПО ГАЗЕТАХ – грати по нотах.
ГРАТИ ПО СУСІДАХ – видобувати непередбачені/небажані ноти, грати брудно.
ГРОБИ – великі/концертні акустичні системи, колонки.
ГРУЗЧИКИ – ті, хто «грузять», тобто дають на психіку слухача складною музикою чи зарозумілими текстами, композиціями, намагаючись компенсувати відсутність змістовності твору чи техніки виконання.
ГУДОК – людина, що прагне співати, але не вміє цього робити.
ГУСЛІ – гітара в руках товстого чи кремезного гітариста.

ДАВКА – надпотужний звук.
ДЕБІЛЬНИК – мобільний телефон.
ДЕКА – стаціонарний магнітофон без динаміків та підсилювача.
ДЕМКА – демо, демо-версія.
ДЕМОНСТРУХА – 1. Демонстраційний запис. 2. Носій демо-запису (платівка, касета, диск).
ДЕПРЕСНЯК – песимістичний музичний твір.
ДЕРИБАН – розподіл парнусу по закінченні халтури.
ДЕЦИМА – «десятка», десять грошових одиниць.
ДИРЕКТОР СВАДЬБИ (рос.) – персона, як правило член музичного колективу, що проявляє максимальну зацікавленість в тому, щоб цей самий колектив був забезпечений роботою та умовами її виконання.
ДИРИГУВАТИ – розливати спиртні напої.
ДИСКАРЬ – дискотека.
ДИСКОТНЯ – дискотека; музика в стилі диско.

ДІАПАЗОН – діапазон.
ДІВЧИНА З ВЕСЛОМ – гітаристка.
ДО ФОНАРЯ – байдужість.
ДОМБРИСТ – гітарист.
ДОСКА – цільнодерев'яна електрогітара; погана гітара.
ДОСТАЧА, достоевський – дії замовників музичного обслуговування чи їх гостей, що заважають музикантам працювати та псуєть настрої, нав'язуючи їм манеру гри, репертуар, пропонуючи свої музичні послуги тощо.
ДРИГАЛКА – дансинг.
ДРОБОВИК – малий барабан.
ДРОВА – розбитий інструмент; старі колонки.
ДРУШЛЯК – домра.
ДУДАР, дудець, духач, духоп'ор – виконавець на духових інструментах.
ДУДКИ – духові музичні інструменти.
ДУХОВЕНСТВО – персони, що мають відношення до духових інструментів.
ДУХОВИК, дохопер – гравець на духових інструментах.

ЕЛЕКТРИЧКА – електрогітара.

ЖАБИ – дівчата, що шанують та супроводжують музик у подорожах та на виступах.
ЖАБРИ – голосовий апарат.
ЖИВАГО – реальна гра, спів без фонограми.
ЖЛОБ – невдячний замовник.
ЖМУР – нудний музичний твір.
ЖНИВА – активна гастрольна діяльність.
ЖУРІК – журналіст.

ЗАБЕКАРИТИ – проігнорувати.
ЗАБОР – ксилофон, маримба.
ЗАВЕСТИ КОЛИСКОВУ – серія спокійних творів з натяком на завершення вечора.
ЗАДЕРЖКА (рос.) – синкопа.
ЗАКОС – швидкий пасаж.
ЗАМОРОЧКИ – цікаві місця, родзинки музичного твору.
ЗАПАКОВАНІЙ (музикант) – забезпечений усім, що потрібно для творчості; (про колектив) повністю уконтрактований склад гурту.
ЗАПУДРЕНИЙ твір – витвір, перевантажений аранжуванням, де має місце надлишок нот.
ЗАЧЕХЛЯТИСЯ – збирати інструменти, закінчувати гру.
ЗБАЦАТИ – вигук-пропозиція заграти разом будь-що.
ЗБІРНА СОЛЯНКА – програма/концерт/шоу зі пістрявим складом виконавців.
ЗВУКАЧ – теж саме, що і звукорежисер.
ЗВУКРЕЖ – звукорежисер.
ЗВУЧИТЬ ЯК ТРАМВАЙ/ТРОЛЕЙБУС – характеристика роботи мікрофона, барви саунду якого схожі з палітрою трамвайного/тролейбусного динаміка.
ЗДАВАТИ НОТИ – збирання грошей, зароблених за вечір.
ЗЕЛЕНИЙ КОНЦЕРТ – останній концерт сезону чи туру, на якому музиканти практикують усілякі шкоди та дурниці щодо себе та товаришів.
ЗЛИЗАТИ – виконати один в один чужий музичний твір.
ЗНІМАННЯ – процес копіювання відомих зразків естрадно-джазової музики. Знімати «один в один» – означає близькість до оригіналу. Раніше «знімали» цілі пісні, включаючи вокальні партії мовою оригіналу. Тепер знімають окремі фрагменти (соло, прийом аранжування, частину мелодії тощо).
ЗОМБИ – постійний відвідувач рейв-дискотек.
ЗУБИ – клавіатура, міді-клавіатура.
ЗУД – дефекти багатьох фуз/дисторшн-приладів: нав'язливе високочастотне дзеленчання, дзинчання, скреготіння тощо.

ІВАН-РОК – рок, створений в Росії.
ІГРИЛО – музикант.
ІКОНА – культова особистість.
ІМПРОВІЗ – імпровізація.
ІНСТРУМЕНТАЛ – музичний твір, виконаний без вокалу.
ІНТЕРТРЕПАЦІЯ – інтерпретація.

КАБАК, кабачелло – ресторан.

КАЙФ – а) наркотики; б) щось дуже гарне. У кайф, по кайфу – дуже добре, приємно, красиво, здорово, диво-вижно. Див. також *Кайф* в україно-російській частині.

КАПЕЦ (рос.) – складний джазовий акорд.

КАПУСТА, бабки – гроші.

КАРТОШКИ (рос.) – довготривалі ноти.

КВІНТА – п'ять грошових одиниць.

КЕФІР – живий ефір.

КИСЛОТА – назва в 1960-х рр. галюциногенного наркотику ЛСД.

КЛОПОДАВ – неспішний клавішник, любитель поліфонії.

КЛЬОВИЙ – напрочуд гарний.

КЛЬОВО! – відмінно!

КЛЯП – сурдина у духових інструментів.

КОБЗОН – недосконалий пісенний виконавець.

КОДА! – команда на закінчення твору/програми/вечора.

КОЛЁСА (рос.) – таблетки, як правило, маються на увазі наркотики.

КОЛИМАГА – фортепіано.

КОЛУПАТИ – грати невиразно.

КОНДУБАС – контрабас.

КОНСА, КОНСЕРВА – консерваторія.

КОРОТУЛЬКИ – музичні твори малої форми.

КОСТРУБАТО, кострубісімо – складності у виконанні.

КОЧУМАТИ – припиняти будь-що.

КРЕТИНОСКОП – телевізор.

КРИВАВА ХАЛТУРА – дармовий виступ.

КСИВА – документ, за яким пропускають в закритих заходах.

КУКЛОВОД – продюсер.

КУНФУ – складка аплікатура, «нереальні» акорди.

КУПЕЦЬ – людина, що замовляє музику та щедро платить.

КУРКА – попсова співачка.

КУХНЯ – господарство барабанщика.

КУЧЕРЯВИЙ – грошовий клієнт.

ЛАБАНИНА, лабаджос, лабсня – музика, виконавство, гра.

ЛАБАТИ – виконувати музичні твори.

ЛАБУХ – музикант. Слово з'явилося на смислового пересіканні слів «лабати» (грати) та «бухати» (пиячити).

ЛАВЕ, лаванда – гроші.

ЛАЖА, лажаменто – хиба, неприємність, розчарування.

ЛАЙФ – життя. Існує стійке сполучення «Лайф не в кайф».

ЛАНДЫШ (рос.) – член групи, що широко імітує гру.

ЛАПСЕРДАК – верхній одяг.

ЛАХМАТИЙ АКОРД – ускладнений, перевантажений, заумний.

ЛАХМАТИЙ МУЗИКАНТ – особа, що впроваджує складні елементи твору.

ЛЕБІДЬ – диригент.

ЛЕНИН (рос.) – голова, керманіч, керівник, лідер.

ЛІВИЙ МУЗИКАНТ – незграбний, слабкий, чужий член команди, що не знає матеріалу.

ЛШПИТИ «ОБІЗЯНУ» – вдавати з себе виконавця, що грає вживу.

ЛШПИТИ ПЕЛЬМЕНИ – ретельно вигравати складну партію клавішних.

ЛШПИТИ СЛОНІКІВ – грати «шо-попало» з розумним виразом обличчя.

ЛОМ – антонім слова *Кайф* («в лом», тобто «не в кайф»).

ЛЮДИНА-МОЛОТ – ударник.

ЛЯ-МІРОН – тональність ля-мінор.

МАЕСТРО – гарний музикант.

МАЖОР – багата нехороша (як правило) людина.

МАЗЕПКА – купюра вартістю десять гривень.

МАМОНТ – клієнт зі старомодними пристрастями щодо репертуару.

МАНДРАЖ – хвилювання під час публічного виступу.

МАПЕТ-ШОУ – захід, що залишив кумедні враження.

МАСЛО! – найвища оцінка твору чи його виконанню.

МАХАЧКАЛА – диригент.

МЕДЛЯК, медлячок (рос.) – повільний твір.

МЕН – людина, чоловік, від англійського слова «man».

МИМО НОТ/КАСИ – фальшиво, неправильно.

МОЧАЛКА – весела комунікабельна дівчина, як правило, споживачка та прихильниця поп- і рок-музики.

МУДАРНИК – барабанщик.

МУЗИКОВЕДЬМИ – теоретики музики, зазвичай, старі діви.

МУСОРГСЬКИЙ – (раніше) мільйонер, який стежив за порядком на концертних заходах.

М'ЯСО – 1. Якісне, гучне звучання. 2. Хороший твір, що справляє позитивне враження. 3. Віртуозний твір або технічне місце у творі.

НА ВУХА ЛЯГАЄ – позитивна характеристика враження від твору.

НА ПОТЯГ СПІЗНЮЄШСЯ? – недоречно прискорення темпу твору.

НАТЮРМОРТ – безлад у помешканні.

НАФТАЛІН – 1. Застарілий репертуар. 2. Особа, всіма забута.

НЕРВОДРАЛ – скрипаль.

НИОЧЕМ (рос.) – нецікавий твір або виконання.

НІШТЯК! – багатозначне слово, вираз задоволення. Вживається насамперед у значенні «все добре», «все в порядку», але може означати також «спасибі», «будь ласка», «добридень», «до побачення», «ладно», «домовилися» та ін.

НОВОЗЕЛАНДСЬКА МОВА – текст іноземної пісні, записаний кирилицею.

НУЖНИК – 1. Непересічна людина. 2. Особа, здатна з'явитися в потрібному місці і в потрібний час. 3. Незамінна людина.

ОБЛАЖАТИСЯ – мати необачність поводитися нечемно, грати незграбно та ін.

ОБЛОМ – крах, невдача, провал, фіаско, будь-яке негативне переживання.

ОБРУБОК – гітара без грифової головки.

ОБЩАК – сукупність накопичених грошей, речей, їжі.

ОРАЛО – мікрофон.

ОРГАНАВТ – клавішник.

ОТРАВА – горілка.

ОТТЯГИВАТЬСЯ (рос.) – букв. «відволікатися від тягот життя», добре проводити час.

ПАГАНІНІ – гітарист, занадто захоплений імпровізацією.

ПАПИК (рос.) – багата людина старшого покоління, меценат, спонсор.

ПІВНЯ ПУСКАТИ – співати фальшиво.

ПІДСАДКА – метод зміцнення аматорського або неуплектованого колективу (оркестр, ансамбль) закармульованими професіоналами. Вперше застосував у 1930 р. Г. Терпіловський.

ПІЛКАЛО – поганий музикант, частіше струнник.

ПІОНЕР – юний музикант чи вдруг музиканта ансамблю.

ПІПЛ УБИТИЙ – люди, які збагнули, що прийшли не на той концерт.

ПІШЛА КОВБАСА – захоплююча імпровізація, початок хорошої гри.

ПЛАСТИЛІН – звучання, саунд, позбавлений виразності, соковитості.

ПЛОТНЯК – щільне, смачне звучання.

ПЛЮС – фонограма з усіма присутніми в ній партіями.

ПЛЯСАНДІНО – дискотека.

ПО БАРАБАНУ – в колі музикантів та молоді вираз, який означає байдужість, нецікавість.

ПОБЕРЛІОЗИТИ – щось поїсти.

ПОВАР (англ. *power*) – кнопка вмикання приладу.

ПОВИДЛО – невизначний саунд, бузглузда звукова суміш.

ПОЛОВА – музичний мотлох.

ПОРТЯНКА – партитура чи нотна партія.

ПОСКУЛИТИ – а) посваритися; б) поспівати.

ПРИБАМБАСИ – те ж саме, що *Причандали*.

ПРИКИД – одяг.

ПРИМОЧКА – електронний пристрій у вигляді педалі для зміни параметрів та характеристик звучання музичних інструментів.

ПРИЧАНДАЛИ, причандалля, прибамбаси – усілякі дрібні пристрої, прилади, пристосування естрадних музикантів.

ПРОВОЛОЧНИК – гітарист.

ПРОСТО ФА-ДІЄЗ – неможливість висловити почуття, звичайно позитивного.

ПРОСТРІЛИ – звукопідсилюючий комплекс, призначений для музикантів, що працюють на сцені. Дозволяє їм чути такий самий звук, як і у залі (чим і відрізняється від моніторів). Звичайно розташовується по обидва боки сцени гучномовцями до музикантів.

ПРОХОДКА (рос.) – квиток-запрошення або будь-який інший документ, по котрому кудись можна пройти безоплатно.

ПУЗОЧЄС (рос.) – гітарист.

ПУЛЕМЁТЧИК (рос.) – віртуоз-гітарист.

ПУЛЕМЁТЧИЦЫ (рос.) – дівчата-малолітки, які будь-якою ціною проникають до рок- і поп-музикантів, щоб пошанувати їх та отримати задоволення від спілкування з ними.

ПУНКЕРИ – музиканти та прихильники панк-року (від англ. *punk*).

ПУРГА – характерна музична соло-партія (частіше в ресторанах та на весіллях). Ситуація полягає в наступному: дійшла черга музиканта заграти, але матеріалу той не знає, та й ноти у таких випадках у наявності бувають рідко. Користуючись власною фантазією чи залишками у пам'яті спогадів про твір, він починає виконувати все, на що здатний, щоб хоч приблизно його «шедевр» нагадував бажане. Іноді сторонній, необізнаний слухач сприймає П. як належне.

ПУСКАТИ ГЛИСТИ – використовувати прийом глісандо.

П'ЯТІРКА – п'ятигніздовий штекер.

РАВЛИК – валторна.

РАДИСТ – звукорежисер.

РАСЧЁСКА (рос.) – електронний клавішний інструмент у вигляді гребінця з паском через плече.

РАХІТ-ПАРАД – хіт-парад. Враховуючи вплив псевдофахових чинників на стан українських чартів, існує формула: «Які хіти – такі й паради».

РЕВЕР, ревербератель – ревербератор.

РЕЗИНА – сурогатні (репетиційні/бутафорські) барабани, виготовлені з гуми.

РЕПЕРКА – кофта спортивного пошиття, що використовується виконавцями стилю реп.

РЕПРИЗА – необхідність повторити якусь дію, акцію.

РИБА – 1. Первісний, ескізний стан музичного твору. Часто на Р. пишуть слова пісні. 2. Ритмічний малюнок у графічному викладенні.

РУЛЕЗ – вираз захвату та поваги в молодіжному середовищі щодо одягу, музики, поведінки, різних надписів.

СЕЙШН, сешн – а) рок-концерт у будь-якому помешканні, аж до квартири; б) рідше – захід, збіговисько. Див. також *Сешн* в україно-російській частині.

СКРИПОЦА – скрипка.

СКРИПУН – скрипаль.

СКУЛ – спів.

СЛУХАЧ – той, хто грає на музичних інструментах по слуху, без нот.

СОЛІДОЛ – солідний, гарний музичний матеріал.

СОЛЬНИК – 1. Сольна платівка. 2. Сольний концерт. 3. Малий (робочий) барабан в ударній установці.

СОЛЯК – соло в оркестрі чи ансамблі.

СОЛЯРКА, соляра, соляга – соло-гітара.

СПАРКА – 1. Двобочкова барабанна установка. 2. Здвоєна педаль для барабанів. 3. Здвоєний датчик на гітарі. 4. Двокасетний магнітофон.

СПОРТСМЕН – віртуозний музикант.

СТАРЛЕТКА (рос.) – юна зірка поп-сцени.

СТЁБ (рос.) – пародійне використання стандартної пісенної та побутової лексики, поданої у відверто абсурдному дусі, також сам процес висміювання. Використовується в піснях, розмові, виступах виконавців, деяких публікаціях.

СТРІНГИ – струни.

СТРУНОДЕР – гітарист.

СТУКАЧ – барабанщик.

СТУКІН СИН – барабанщик.

СУЧОК – кларнет.

ТАЗИК – низькоякісний духовий інструмент.

ТАЛМУД – зошит з текстами пісень.

ТАПЕР – зневажливе прізвисько музиканта, звичайно піаніста або клавішника.

ТАРАСИК – купюра вартістю в сто гривень.

ТАСКАНІНІ – перенесення апаратури.

ТЕЛЕГА (рос.) – назва текстів, декламованих реперами, МС.

ТЕЛЕЗБОЧЕННЯ – телебачення.

ТЕРЦІЯ – три грошових одиниці.

ТРОМБОЙНЕР – тромбоніст.

ТРУБОЧИСТ – трубач, сурмач.

ТУСОВКА – 1. Студентська зустріч з метою позанавчального спілкування та відпочинку. 2. Спільне проведення часу музикантів, художників, молоді інтелігенції. 3. Вечірка, збіговисько, співтовариство. Походження, можливо, від російського «тасование карт, тасовка, перемешивание» або франц. «*toussier*» – кашляти, в т.ч. від диму. 4. Будь-яка, будь-чим примітна подія.

УРЛА – шпана, хулігани; (зневаж.) інколи узагальнююча маса прихильників рок- та поп-музики.

ФА-ДІЕЗ! – класно! кльово! здорово!

ФАНЕРА – фонограма. Див. також *Лип-сінк*.

ФАНЕРЩИК – виконавець під фонограму.

ФАНО, ФНО – фортепіано.

ФЕСТИВАЛЬ – вечірка зі спиртним.

ФОРТЕКЛЯП – фортепіано.

ФОРШЛАГ – лайка, мат.

ФРІК – людина з незвичайною, викликаючою зовнішністю та іміджем, що не вписується в рамки традиційної уяви про красу.

ХАВКА, хаванина – їжа.

ХАЛТУРА, підробіток – побічний заробіток понад основний, звичайний. Практикується у ресторанных музикантів, у гастрольних поїздках. Етимологічно можливо походить від назви священика, якому не діставалося приходу і який працював по «хартулі» – грамоті, хартії. Вони кочували селами, де не було храмів і відправляли різні служби: хрестини, вінчання, поминання. Оплата відбувалася по «хартулі», в якій записувалися виконані служби. Виконували свої обов'язки ці священики гірше, ніж парафіяльні, і з часом слово «хартульщик» перетворилося в російській мові на «халтурщик» (укр. «халтурник»), стало позначати людину, яка займається неякісною та несумлінною роботою. Див. також *Халтура* в україно-російській частині.

ХАЛЯВА: на халяву – будь-що зроблене задарма, без грошей.

ХАЦАПЕТОВКА, Хацапетівка – глибока провінція.

ХЛБНИЙ ДЕНЬ/ВЕЧІР – підсумок виконаного замовлення, сповнений щедрою оплатою.

ХЛБНІ МІСЦЯ – місця, де можна добре заробити.

ХРЮКАНИНА – їжа.

ЦИРК НА ДРОТІ – кумедне явище.

ЦИРК ШАПТО! – «Сміх, та й годі!».

ЦИФРОВКА – цифрово-літерний спосіб запису гармонії.

ЧАЙКОВСЬКИЙ – чай.

ЧАЧА – танець ча-ча-ча.

ЧЕСАЛОВО – тривалі, інтенсивні репетиції.

ЧЁС (рос.) – гастролі артистів, які відверто халтурять, даючи в день по декілька концертів.

ЧИТКА – позначення мистецтва співати речитативом.

ЧОРНА ІКРА – короткі тривалості нот, швидкі пасажі.

ЧУВАК – будь-яка персона чоловічої статі.

ЧУВІХА – будь-яка персона жіночої статі.

ШАРА – дармовщина.

ШАРОВИК – відвідувач масових заходів, що сподівається потрапити на видовище без квитка або щось отримати безоплатно.

ШЕПЕЛЯВКА – поганий мікрофон.

ШКРЕБЛО – гітара.

ШКРЯБАТИ – грати на гітарі.

ШПРИЦ – тромбон.

ШТИН – сморід.

ШТУКАТУРКА – косметика.

ШУРИК – мікрофон фірми «Shur».

Довідкове видання

Автор-укладач

Откидач Володимир Миколайович

Довідник

У чотирьох томах

Том 1

Словник термінів

Відповідальний за випуск С. Л. Рева

Підписано до друку 26.12.2019 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний. Друк ксерографічний.
Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 30,0
Наклад 25 прим. Зам. №12-19

ТОВ «Видавництво «Лідер»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК №4224 від 08.12.2011 р.
61168, м. Харків, вул. Валентинівська, 12
тел. (057) 758-77-75